Marin Sorescu

Trei dinți din față

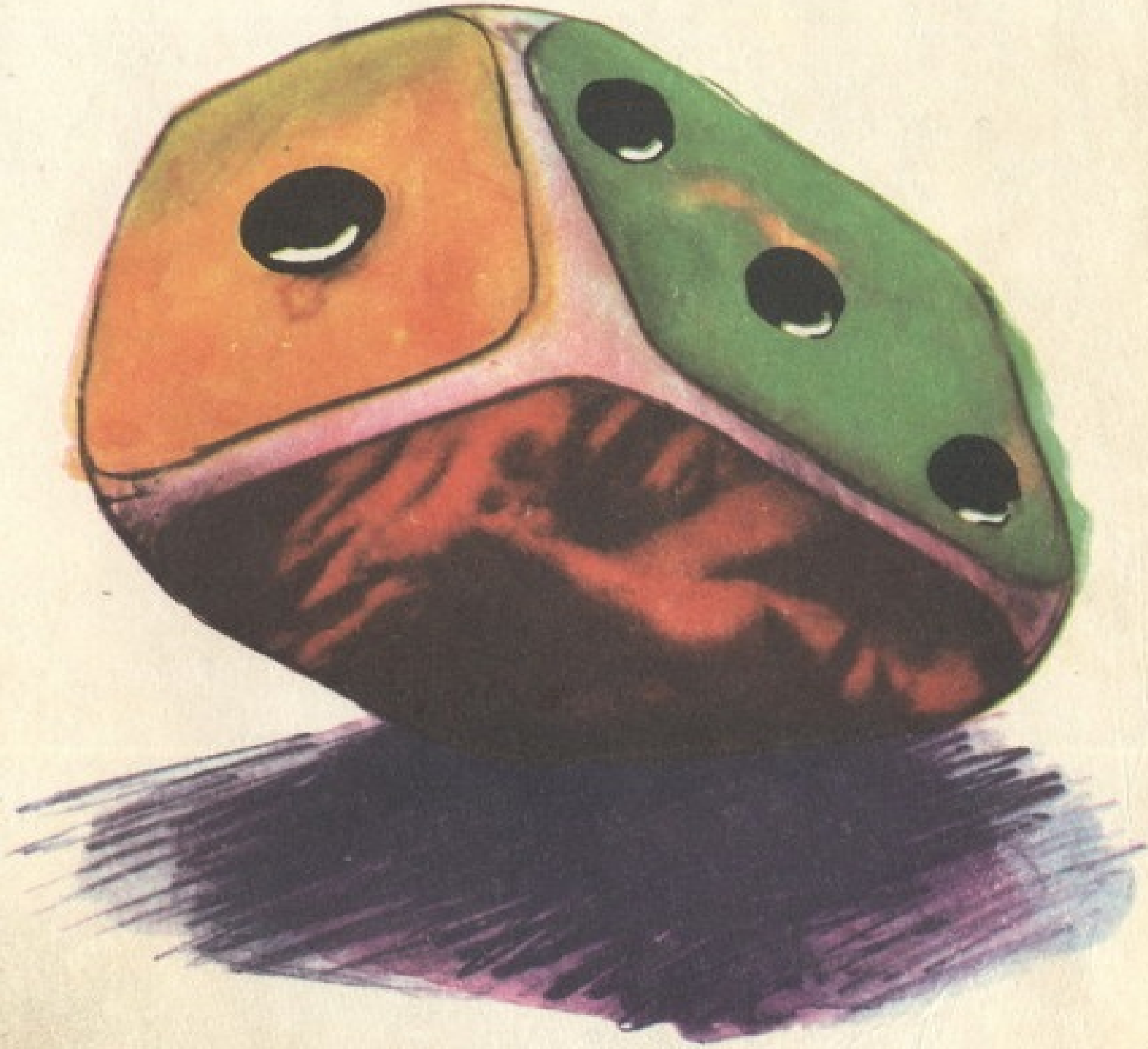

Editura Eminescu

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI
- CAPITOLUL I
- CAPITOLUL II
- CAPITOLUL III
- CAPITOLUL IV

PARTEA A DOUA
- CAPITOLUL V
- CAPITOLUL VI
- CAPITOLUL VII
- CAPITOLUL VIII

PARTEA A TREIA
- CAPITOLUL IX
- CAPITOLUL X
- CAPITOLUL XI
- CAPITOLUL XII
- CAPITOLUL XIII

MARIN SORESCU

Trei dinți din față

Motto:

„Căci, zicea el, toate lucrurile bune şi rele pentru corp şi *pentru om în întregul său vin la suflet şi de acolo curg (ca dintr-un izvor) ca de la cap la ochi: trebuie deci – mai ales şi în primul rând – să tămăduim izvorul răului, ca să se poată bucura de sănătate corpul şi tot restul trupului. Prietene, zicea el, sufletul se vindecă cu descântece. Aceste descântece sunt vorbele frumoase care fac să se nască în suflet înțelepciunea „*

PLATON

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

UNEORI i se părea că nu mai ştie să gândească. A uitat. A uitat mecanismul. Cum se întâmplă cu cei care paralizează: nu mai ţin minte cum, în ce fel, pe ce bază s-au mişcat până adineauri. Sau celor care le piere glasul dintr-odată. Realitatea i se prezenta fără continuitate, iar el stătea în faţa ei holbat, cu acea expresie tâmpă a omului care primeşte o lovitură puternică în plex şi zice: ha! Ori poate să exclame: ha! fără nicio lovitură. Cazul lui. Ceea ce era mai periculos era că faţa îi exprima totuşi, în astfel de momente, inteligenţă (nu chiar atâta cât ar fi fost el dispus să vadă în oglindă), cu atât mai expresivă, cu cât el era mai static în gândire. Stătut în gândire. Inteligenţă statică. De aceea, trebuie să mă feresc de cei care par. Dau cu parul, cu părerea. Capul îi era înceţoşat, trupul greu şi mofluz, respira parcă anevoie, ca şi când ar fi fost scufundat într-un lichid. Într-un lichid de apă… ha, ha! Om-amfibie, pus să respire prin mocirlă, de probă, şi neputând trece proba. Îi vâjâiau tâmplele. Parcă era o muscă înăuntru – o muscă acolo, care tot bâjbâia, când era linişte, de se auzea musca. Dormea, slavă domnului, mult şi prost. Slavă domnului, n-are niciun sens, dar aşa e. Din cauză că somnul îi era neodihnitor, trebuia să şi-l prelungească, să-l umple cu ceva, cu o somnolenţă măcar. Îşi completa somnul c-o moţăială cotidiană, aşa cum pe vremea liceului, când mâncarea de la internat era atât de proastă, şi-o mai înnădea c-un covrig şi un iaurt în piaţă, în picioare. Această completare de odihnă o făcea tot în picioare, mozolind, morfolind un rest de căscat. Noaptea, visa urât. Cum aţipea, începea coşmarul. Coşmarele, că se ţineau lanţ. Trecea dintr-un vis într-altul, ca printr-un labirint de sticlă, cu ţevi de dimensiuni diferite, şi el, o bulă de aer, uite-aşa circula de colo-colo, iar unde ţeava se îngusta prea mult se oprea şi se căznea s-o ia din loc. Să treacă dincolo. DINCOLO. Acolo, alt coşmar. Ţevi întortocheate de sticlă – de calitate proastă –, gâtuite pe ici pe colo. Aşa se strecura el toată noaptea, ca mercurul dintr-un termometru, pus la subsuoară unuia, care când se răceşte de moarte, când are febră mare şi aiurează. Aşa încerca apoi să-şi reprezinte plastic – Era plastician – peripeţiile intime.

Bineînţeles, nu-şi mai amintea a doua zi nimic.

Adormea exact cât să uite ce-a visat, ce-a fost capabil să viseze, el cu capul său greu, ca o buturugă. Ba ceva tot îi mai aburea câteodată amintirea, dar vag, vag de tot.

Puţin totuşi – ciudat –, suficient ca să-i sperie şi să-i pună pe gânduri. Odată se făcea că… dormea şi numai ce aude zgomot, hărmălaie mare afară. Iese şi zăreşte venind val-vârtej de pe coasta din deal – era parcă în sat – turme de vite speriate, boi împungându-se, tauri trecând unii peste alţii, şi valuri-valuri de oameni, care îl iau şi pe el. Când se mai îndepărtează de casă, vede în atmosfera aceea de groază, care se înceţoşa, nu ştiu de ce, ce să vadă? Lava. Se revărsa, încinsă şi numai aburi, cu un fâşâit uşor, de mătase aruncată pe umeri… brr! şi… cafenie, ca o cocă de zaţ… da, era lavă, izbucnise vulcanul, nu ştiu al câtelea vulcan… A trăit teroarea sfârşitului lumii…

De-a valma cu vitele, care simţiseră primele, răgeau, câinii lătrau, urlau… Şi-odată şi-a amintit că *Ea* rămăsese acasă.

Dă să se-ntoarcă. Mă duc s-o iau, zice, am lăsat-o dormind, am plecat de lângă dânsa, cum de n-am trezit-o?

Dar cum să te-ntorci? E împins de lume înainte. Acolo o să fie fiecare cu ai lui, i-a spus cineva, n-o să fie nimeni singur. Fiecare, cu tatăl, cu mama… Bine, dar tatăl meu nu mai trăieşte, i-a dat prin gând, ce vorbă e asta? Mă duc înapoi s-o trezesc pe Olga. Şi se tot chinuia să-şi facă loc, era împins tot înainte şi lava… o simţea acum încingându-i călcâiele. A dat să strige, să ţipe că-i sfârâie călcâiele… dar gura i se încleştase din cauza lavei care se răcea… Atunci l-a trezit ea. „Ce gemi aşa?” A fost ca o înviere… Multă vreme, nu se putuse acomoda cu viaţa, parcă se obişnuise aşa… Şi Olga îi spune râzând: „M-ai trezit şi pe mine, cum te zvârcoleai. Îţi dau orice, dacă ghiceşti ce visam.” Şi fără să mai aştepte

răspunsul: „Am visat că te înmormântase pe tine. Dar ciudat, mergeai pe picioare La groapă… şi erai vesel. Vorbeai, râdeai…” Când a ațipit din nou, se făcea că cineva, mi se pare chiar Dumnezeu, îl iertase. Nu-i mai tăia capul, cum se hotărâse, – cum era hotărât, anterior, adică îl iertase, semnase un fel de act de împăciuire cu Dumnezeu-Tatăl, care acum se mulțumea doar să-i apese pe creştet c-o furculiță. O furculiță mărişoară, dacă nu chiar cu un cuțit. Se juca apăsat cu el – cu instrumentul acela – aşa pe scăfârlia lui, prefăcându-se că-şi ia vorba înapoi (Dumnezeu), c-a uitat de împăciuire – nu există niciun act să-i poată trage la răspundere – şi mai vorbind mai una alta, îl tot mângâia pe scăfârlie cu lopata – parcă era lopată –, cazma. Şi iarăşi acel sentiment de teroare: dacă o scapă? Asta întuneca oarecum bucuria că fusese iertat. Nu-şi amintea de ce fusese iertat şi, bineînțeles, nici vina… Vina, vorba aia, floare la ureche… Cuțitul îi intra în moalele capului… şi ce-i spunea el persoanei respective, călăului, să zicem? Înainte de-a fi executați, tuturor condamnaților de parte bărbătească ar trebui să li se recolteze sămânța (de unde acest gând hodoronc-tronc?). Poate că unii mai speră să aibă urmaşi, să li se mai dea o şansă (acum pleda pentru cauza omenirii, aşa era el galanton). Explicația putea fi de natură metafizică, bineînțeles: cu lumea dispărea şi ideea de urmaşi şi cu ei ideea de Dumnezeu (care, după Freud, este proiecția imensă a tatălui nostru) şi trebuia să se facă rezerve. Rezerve de idei de perfecțiune… Lucrurile nu erau prea clare şi greu de explicat acum… mai ales că – se trezise şi nu-şi mai amintea decât aburul logicii din vis şi această replică: „Dacă tot suntem condamnați, măcar să fim mulşi – până la capăt. De ce nu se merge până la capăt?” Începu să râdă pe înfundate şi ea îl clătină din nou – însă de data aceasta fără sens. Sunt treaz, dragă, ce, n-am voie să râd? Ei comedie! Val nu înțelegea de unde această rezervă infinită de vise. Şi-şi bătea capul să găsească o soluție de-a scăpa de ele. Dormea prea mult? Desigur… dacă nu putea să doarmă! Era robul unui cerc vicios. Când se trezea, mai stătea în cot. Se gândea că poate pe undeva prin cameră o fi instalat un ventilator cu gaz metan – fobia lui, că tot avea şi el una: gazul metan, să nu se asfixieze dracului, tocmai când e pe cale să… De altfel, ce-ar fi fost nevoie de un ventilator, ce atâta aparatură? O simplă țeavă spartă, ori focul uitat aprins, şi gata! La urmă a înțeles un lucru: e prea plin de energie. Această energie nu se consumă decât superficial şi e robul surplusului care se converteşte într-o a doua realitate, mai rea, care îl chinuie, cu bună ştiință, pentru că nu munceşte? Dar cum nu munceşte? Adică muncea, dar nu la *capacitatea* lui. Într-adevăr, simțea în el forțe infinite. Puse unele peste altele – aşa stive (de formație profesională dublă: de când fusese pădurar, o lună, două, şi de când se decisese pentru plastică). Forțe aproape supranaturale… să-ți scuipi în sân. Dacă i-a fi căşunat să se facă mistic, ar fi făcut minunile ca pe nimica, aşa cum dai bună ziua. Numai şi numai concentrându-se şi punându-şi voința la încercare. Simțea că societatea nu-l foloseşte, nici ea, la deplina capacitate de muncă. Era ca un avion cu reacție care e pus să meargă pe jos… Să meargă pe jos în patru labe, în patru roate, în loc să străpungă cerul. Ei, asta e mult mai obositor pentru reacție… Ori pe sus, ori deloc! Da, de aici i se trăgeau toate, *zbura superficial*… Trecuse binişor de 20 de ani şi ce făcuse? Da, ce făcuse el până în prezent, ce realizase? Ce face? Realizase foarte puțin… Şi se aşează în cotul celălalt. Apoi, se ridică în capul oaselor. Oftă. Parcă dormise iarăşi cu capul în jos. Gura îi era amară. Îi fulgeră gândul c-ar putea fi epileptic. Nu cumva face parte din acea categorie de epileptici secreți, care au crize doar în somn, nici ei nu ştiu, şi pot fi depistați după balele de sânge pe care le lasă pe pernă? S-ar fi uitat la pernă, dar nu voia să atragă atenția şi, în primul rând, nu voia să o deranjeze din nou. Se părea că ea adormise. Ce fată bună! Şi el ce porc! Acum pulsul i se accelera, îşi revenea din starea de semileşin… şi deodată se simți bine, se simți minunat. În primul rând, pentru că se limpezise, totul îi apărea acum nemaipomenit de limpede. Pe tavan observă fereastra proiectată până în cele mai mici amănunte. Strălucirea tulbure de miez de noapte, care bătea din stradă, arunca fereastra, cu perdele pe dinafară – norii împrăştiați – în tavan, îşi amintea de tablourile lui Vermeer, care aproape toate *se bazau* pe fereastră. În cel intitulat „Bărbatul şi femeia bând vin”, fereastra flamandă e din bucățele de sticlă legate ori întretăiate de dungi de metal. Uşor întredeschisă, lasă lumina să intre şi „pe calea aerului”, şi aceasta, iar nu aerul, umflă perdeaua pe dedesubt. Iar femeia, care e cu nasul şi aproape toată fața în paharul în

care bărbatul, „înfăşurat în manta-i” şi cu o pălărie cu boruri largi în cap, i-a turnat vin dintr-un ulcior, pare gravidă. Cam toate muierile lui Vermeer sunt mai mult sau mai puțin gravide. Ori prea copile. Asta poate şi din cauza luminii, care cade într-un anumit fel. Chiar „Tânără femeie cu colierul de perle” e tot aşa înfoiată din cauza luminii. Val privea demult, aproape fără să-şi dea seama, pe geamul din tavan. Când observă că se uită pe-o fereastră ireală, zâmbi. Apoi zâmbetul îi îngheță. Poate că şi fereastra adevărată e tot o proiecție. Poate că geamul din tavan e doar un chepeng. Sunt undeva într-un beci. Îşi aminti de legendele, mai mult sau mai puțin scornite, care circulau în timpul secetei, despre inşii atraşi în cursă prin restaurante şi care cădeau, prin nişte trape, în beciul restaurantului. Acolo erau tăiați şi transformați în carne de vită. Bineînțeles, era vorba de simple poveşti născocite de imaginația înfierbântată a celor înfometați. Aştepta parcă înfiorat să fie, dintr-o clipă într-alta, băgat în ciorbă. Băgat în pâine fusese. Mai demult.

Dar nu-i plăcea pâinea aceasta în care dospea. Desigur, şi de aici această nemulțumire a lui, care, refulată, lua diverse forme de manifestare. Pe treaz şi pe… nu pe beat, că nu avea darul beției. Păcat. Pe treaz şi pe ațipite. Când ațipea. Era un soi de şef la un fel de atelier de păpuşi, care ținea de o întreprindere mai mare, de cauciuc. Nu era chiar cel mare, dar destul de important acolo, ca să nu semneze condica. Deşi câteodată se auzeau voci: adică el de ce nu? De ce-ar fi el mai cu…? (Invidia scârboasă a colegilor.) Stătu aşa într-un cot multă vreme, mişcându-se doar din când în când, spre a schimba poziția pernei.

Perna era martora cea mai exactă a zvârcolelilor sale nocturne. O întorcea aproape din jumătate în jumătate de ceas, arăta ca o cocă bine frământată. „Dacă aş coace pernele mele, ar ieşi o pâine de calitate superioară.” Îi veni în minte cuvântul „aluat”. De aici gândul îi sări la lutul pe care îl ținea într-un colț al camerei înfăşurat într-o foiță de plastic, să nu se usuce. Trecuse aproape o săptămână de când îl adusese în casă, în ciuda protestelor prieteneşti ale „gazdei”. Ştia că până la urmă un colț al odăii se va transforma în atelier – adică acolo se va instaura mizeria. Încă nu ghicea ce-o să modeleze. N-avea timp. Ori avea prea mult? Olga întinse o mână albă şi moale spre el.

— Nu dormi?

— Ba da. Acest „ba da” exprimă, dintr-un foc, toată dialectica poporului nostru, se gândi. Începu să sforăie, ostentativ. Nu, n-avea chef de vorbă. Orice întrerupere din monologul său îi venea ca un duş rece. Fata mai stătu puțin, apoi ieşi cu băgare de seamă din aşternutul străin şi se duse în mijlocul odăii, la scaunul pe care îşi pusese, claie peste grămadă, veşmintele. Când te dezbraci prima dată în fața unui bărbat nu stai să-ți aranjezi rochia pe umeraş. De altfel, se îndoia c-ar exista vreun umeraş aici.

Se crăpa de ziuă, trebuia să plece, înainte de-a veni colegul lui Val, „gazda”, de pe teren. Era la Oradea, trebuia să sosească acum cu trenul de şase. La şapte, începeau cursurile şi n-ar fi vrut să lipsească, să întârzie.

O privi cum îşi pune combinezonul de mătase cu dantelă neagră la poale. Muşchii i se încordau, după cum se mişca, nu prea grăbit, şi de altfel cu multă grație. Era înaltă, statuară, ochiul lui de specialist plescăi din pleoape de admirație. Şi *destul* de feminină. Căscă tare ca s-audă şi ea. „Cu asta o să mă-nsor?” Căscă din nou. Sânii mari şi drepți („sânul stâng e drept, e mai drept”), chiar când nu stătea aplecată, îți aducea în minte toată Grecia antică.

„Tari, să spargi capul cuiva cu ei”, cum îi spusese el, în glumă. Mijlocul subțire, de sportivă – Olga înota mult vara la „2 Mai”, – coapsele rotunde. (Olga îşi scoase furoul, pentru că şi-l pusese pe dos. „N-o să-ți meargă bine azi”, se gândi Val.) Într-un cuvânt: o amforă perfectă. Nu degeaba îi spunea el că arată *ca şi când ar fi fost dezgropată ieri*. Aşa, de fapt, o şi cucerise, deşi atunci nu urmărise asta, aruncase şi el o vorbă, făcuse o observație.

— Duşul unde e? întrebă ea.

— Tot acolo.

Ieşi în hol şi încercă să-şi amintească pe unde venea baia. Drumul era destul de complicat, dar se

descurcă.
Găsi scara de serviciu şi coborî la subsolul clădirii, unde erau cabinele de baie. Apă doar rece, bineînțeles, trebuia să aprinzi focul din timp, ca să se-ncălzească. Dar ea şi acasă, dimineața, nu făcea decât un duş rece. Abia după aceea o apucă moleşeala, după flagelarea plăcută a stropilor, care înviorând-o o şi moleşeau, totodată. Acasă obişnuia să mai stea în pat, cam un sfert de oră. Acum însă trebuia să se grăbească. Venea Adrian. Când trecu din nou prin hol, se întâlni cu madam Chetroiu, care, în capot, se ducea la bucătărie, cu un ibric în mână. Era o femeie de treabă, bătând spre 50 de ani (folosea acum şi ea, involuntar, expresiile lui Val, care spusese „bate cu gloanțe oarbe spre 50 de ani"). Nu avea pe față decât câteva zbârcituri, înmuiate în crema unui zâmbet continuu, care îi dădea expresia de fericire melancolică a unui liliac înflorit a doua oară. Olga nu fu prea bucuroasă de întâlnire, nu ştiu dacă se nimerise tocmai acum să aibă chef de făcut ceai, ori ieşise special, să vadă cine mai e „la băieți". Atunci însemna că fusese foarte atentă, avea auzul destul de fin (pentru vârsta ei), căci ea, Olga, călcase pe vârfuri. Madam Chetroiu îi zâmbi complice, ceea ce o enervă şi mai tare. „Vin des femei pe-aici pe la voi"? întrebă ea bosumflată, când intră în cameră.

— Numai ale mele… răspunse el, stând „în acelaşi cot", după cum observă ironic fata. Dacă-ai sta toată viața în cot, ai fi foarte inteligent, adăugă. Şi lui îi trecu prin cap o replică, mai puțin spirituală, dar mai tare. O înghiți şi făcu pe mutu. Nu voia s-o supere mai mult. Pentru început era suficient. O ştia plină de draci. De altfel, lui îi trecuse „starea". Odată cu ivirea zorilor, dispărea ca prin farmec toată neliniştea, acea anxietate enervantă, devenea omul blând, bătând spre bleg uneori, pe care nu prea-l băgai de seamă. Aşa i se părea lui. Era dispus să facă şi concesii în dreapta şi-n stânga. Devenea „somnolent ca geniul binelui, care zăcea în el pe spate". Asta poate că izvora şi din orgoliu („Am şi un orgoliu superior"). Un orgoliu de crocodil, care lasă păsările să-i ciugulească în voie resturile de carne din măsele. Nu, nu era îngăduitor, pentru că în anumite momente dădea dovadă că ştie să nu ierte nimic. În primul rând, nu-şi ierta lui însuşi nimic.

— Ce faci azi? întrebă Olga, ca să spargă tăcerea, cauzată de ironia ei (şi dânsa beneficia de un surplus de amor propriu şi credea că înțepăturile-i au darul de-a fi mortale). Ştia prea bine ce trebuia să facă Val în acea zi. Ne mai întâlnim la prânz?

— Da, deşi nu prea avem ce să ne spunem.

— Ei, spuse ea, râzând, odată ce te-ai înjugat la plug, trebuie să ari. Se pregătea de plecare. Încerca să-şi potrivească cocul în oglinda mică, din acelea cu rezemătoare, cum se găsesc prin casele de țară. Era singura care se afla în odaie, şi părul ei nu încăpea tot. Oglinjoara nu voia să stea fixată şi tânără femeie o tot proptea cu nişte cărți care; se aflau pe masă. Masa era de proporții neobişnuite, ca şi odaia cât o sală de clasă. Avea o clamă în gură, altele şi le fixase în păr, unde se pierdeau ca un ac în carul cu fân. Olga era femeia cu cel mai lung păr – natural – din tot Bucureştiul. Surprinzând privirea bărbatului, care parcă o cântărea de departe, se sperie:
nici-o urmă de dragoste nu mai scânteia în ochii lui, ori cel puțin curiozitatea afectuoasă pe care i-o ştia.

— Ce ai cu mine? îngână ea, cu dinții strânşi din cauza clamei. Reuşise să-şi fixeze, în sfârşit, părul într-un coc gros, încât părea îngrămădite acolo pletele câtorva generații de fecioare. Val se gândi la Simonetta lui Botticelli. Dar cu oarecare scârbă, nu ştiu de ce, poate că nu era cazul să facă mereu apropieri între viață şi artă. Însă acestea îi veneau automat şi asta îl enerva.

— Eşti un egoist, nu te gândeşti decât la tine.

— Bineînțeles, din moment ce sunt egoist.

Era observația cea mai crudă, pe care-o poate face o femeie, dar asta nu-l supără. Fu rândul ei să-l privească acum, cu scăpărări de ură nedisimulată, iar el, schimbându-şi poziția în pat, spuse căscând, pentru a nu ştiu câtă oară vizibil:

— M-am plictisit… eşti de-o enormă… Şi pentru a arăta cât era de plictisit,. Nici nu mai catadicsi să-şi termine gândul. Înfuriată de-a binelea, Olga dădu drumul torentului de reproşuri, care se pot face

unui bărbat după ce-l cunoşti bine. Era lipsit de sensibilitate. Asta cu atât mai grav cu cât el se pretindea a fi… ce se pretindea.

— În fond, ce mă pretind?

— Orice te-ai crede, tot un ratat rămâi. Zdranc! Simţi că-l atinsese în punctul sensibil şi continuă cu mai multă înverşunare. Vorbeşti mereu de lucruri colosale, ai planurile cele mai fantastice şi când e să faci într-adevăr ceva… schimbi proiectul cu altul şi mai aiurit (nu găsi alt cuvânt) şi nu duci nimic la capăt. Ratarea nu e altceva decât incapacitatea de-a termina ceva. Ce m-o fi făcut să-mi pierd capul? Ce-oi fi văzut la tine, doamne?

— Geniu, dragă. Ai acasă un soţ normal, aşezat – aşezat chiar foarte bine, care îţi face toate mofturile, te răsfaţă, dar tocmai asta te enervează. E un om aşezat şi prea-ţi caută-n coarne. Şi în afară de asta, nu are pic de geniu. Ai vrut ceva ieşit din comun, un tip, mă rog, faimos, care să-ţi gâdile orgoliul, gândindu-te că, uite, omul despre care se vorbeşte atâta este al tău, numai al tău. Tu îi faci ciorba, tu îi pui perna sub cap, tu îi pui mâna la ochi să nu se mai uite după altele.

— Vorbeşti de parcă ai fi cel puţin Picasso.

— Ramolitul ăla? Ha-ha.

— Cine te cunoaşte pe tine? Ce-ai realizat?

— Am în faţă o carieră…

— … de piatră, dar nu eşti în stare s-o ciopleşti, nici măcar să tai o lespede pentru propria-ţi… începu să râdă batjocoritor şi-i arătă pe fereastră locul de peste drum, unde se afla un cimitir părăsit, plin de verdeaţă. Era împrejmuit cu un gard mare de fier şi de-a lungul gardului nişte pomi înalţi, care îl mascau. Te aşteaptă. Râdea nervos, era mai mult un acces de isterie decât o bună dispoziţie. Val dădu să se ridice, să-şi clătească ochii dis-de-dimineaţă cu peisajul care-o înveselea atâta. „Îmi clătesc ochii cu mesajul cimitirului”. Tocmai se auzi o ciocănitură în uşă şi se lăsă iarăşi în pat, acoperindu-se cu pătura veche, proprietate personală. Intră Adrian cu încă un străin., un tânăr bine făcut, cu un început de barbă şi cu favoriţi lungi. Inevitabilul se produsese. Uitaseră că trebuia să apară „gazda”, dintr-o clipă într-alta, se luaseră cu nervii. Adrian privi încurcat la cei doi, dintre care numai Olga se vedea toată – o splendoare – dădu „bună dimineaţa” şi, nemaiştiind ce să facă, se duse la Olga şi-i sărută respectuos mâna.

— Adrian – spuse el, prezentându-se.

— De la Cluj, adăugă Val.

— V-am deranjat? făcu Adrian, cu un zâmbet mai mult stingherit decât ironic… N-am ştiut că…

— Nu, deloc, spuse Olga, căznindu-se să se poarte
„degajat”.

— Ba ne-ai deranjat şi ne-ai speriat, zise Val. Ne-ai deranjat, pentru că tocmai eram pe punctul să ne luăm de păr şi ne-ai speriat că vii cu un bau-bau…

„Bau-bau” râse el primul, ca de-o glumă bună, se prezentă spunând că-l cheamă Andrei… şi nu ştiu mai cum şi că-l întâlnise pe Adrian, vechiul lui prieten, în gară, iar acesta îl poftise să-i arate unde s-a mutat. Cum îi era în drum, se abătuse, deşi era frânt de oboseală, nu dormise toată noaptea… şi aşa mai departe. (Val nu-l mai ascultă: ăsta e vorbă lungă.) Andrei avea în mână o plasă de sfoară, care distona cu costumul elegant. Adrian se uită cam chiorâş la Val, cum stătea cuibărit în patul lui. Îşi cumpărase de curând mobilă – un pat şi-un dulap, ce aproape nici nu se vedeau în imensitatea camerei – şi nu suporta să stea cineva în patul lui. Se temea de microbi. Avusese o discuţie în această privinţă cu prietenul său, o discuţie de principii, iar Val îi promisese să nu se-atingă de el, şi n-o să lase damele sale nici măcar să-l privească. Patul e un lucru indecent – spusese Val, femeia nu trebuie să se uite la pat. Bun. El dormea pe-o saltea, pe care o adusese nu ştiu de unde. Acum îi prinsese însă cu mâţa-n sac şi Adrian simţi că-l ustură la ficat. Dacă ştia, nu mai pleca pe teren.

— Tocmai îi promisesem o somieră, pentru dumneata, făcu Andrei, care vorbise încontinuu.

— A, dumneata eşti cel cu dormeza de aruncat! sări Val. Păi, atunci se schimbă povestea. Avem nevoie de aşa ceva, sigur că avem mare nevoie, zise el vesel, arătând cu mâna camera aproape goală (şi parcă şi spre Olga – sau aşa i se păru ei? Poate numai i se păru). Când mi-o dai?

— Nici nu ştii câte paturi zac nevalorificate în Bucureşti – cui nu-i moare o soacră, o tanti şi rămâne pătucul gol şi trist, ca o ramă din care a căzut tabloul şi e păcat să dorm eu pe jos, nu? Şi spre Adrian: bunicul meu avea o vânturătoare de floarea soarelui care era foarte mofturoasă: dacă o puneai să vânture grâu se oprea. O mai fi şi acum pe la ţară.

— Păi, şi acum, dacă aveţi cum s-o aduceţi. Locuinţa, de altfel, e grozavă, continuă Andrei, luând seama în jur.

Mda, aici e cu totul altceva decât la bloc… Aer, domnule…

— Să tragi cu tunul.

— Da, poţi să respiri, nu-ţi cade tavanul în cap… (şi alte banalităţi din acestea). Olga nu mai putu nici ea să le asculte. Se găsea în situaţia cea mai delicată şi aştepta un moment potrivit ca să poată pleca.

— Bun, zise ea, după ce Andrei se duse la fereastră, să vadă „ce se vede" şi dacă se aud tramvaiele, deşi ca să le audă, nu trebuia să meargă la fereastră: huruia toată casa. 26, 27, 4, 24, toate treceau pe-acolo şi Adrian în crizele lui de ficat învăţase să le deosebească după scrâşnitul şinelor. Mă duc, doamne, am întârziat! exclamă Olga, luându-şi poşeta şi uitându-se discret pe scaun dacă n-a uitat ceva.

— Să te conduc, făcu Val pe politicosul.

— Lasă, nu te mai deranja.

— Rămâne cum am stabilit, nu?

— Da. La revedere.

— Sărut mâna, la revedere, domnişoară, zise Andrei, cu aerul înţelegător al celui trecut prin astea. Acest aer însă îl supără pe Val:

— Nu e domnişoară, e nevastă-mea.

— A, mă rog… scuzaţi!

Adrian se pregătea să râdă, dar văzând expresia serioasă a lui Val îşi înghiţi „hohotul", puţin teatral, ha, ha! – rămase doar cu un zâmbet subţire ca o lamă de brici. Zâmbetul lui de toată ziua. „Tu nici nu mai trebuie să-ţi cumperi lame, ai cu ce te rade" – îi spusese odată Val. Prietenul lui ştia de glumă, dar numai de glumele lui, dacă îl prindeai pe picior greşit, te repezea şi Adrian se purta prudent şi înţelegător cu el.

— Nu, zău, te-ai căsătorit?

— Mda! făcu Val morocănos. De-asta sunt aşa de vesel. Eu nu mă culc cu o femeie dacă nu e nevastă-mea.

— Sau dacă nu e căsătorită. Ha!…

— Tu să-ţi ţii gura. Val îşi trase pantalonii pe el şi se duse în bucătărie să-şi spele un ochi. Era şi în cameră o chiuvetă, dar stropea prea tare, iar în bucătărie nu-l vedea nimeni. De obicei se răcorea dimineaţa cu un duş, ori, aplecat peste chiuveta din bucătărie, îşi turna o găleată de apă-n cap. Să-şi pună tot sângele în mişcare. De data aceasta simţi că nu mai are nevoie de astfel de artificii pentru sângele care „se mişca de la trei". Atunci se trezise. Veni cu obrazul ud, îngenunche lângă salteaua lui şi se şterse c-un colţ de cearşaf. Adrian îşi făcea patul, încet, ostentativ, spre a-şi arăta nemulţumirea pentru călcarea consemnului. Lui Val i se păru că aruncă un ochi iscoditor pe cearşaf.

— Dacă găseşti vreun fir de păr pune-l aici în borcanul ăsta, zise el. Facem colecţie. Ceilalţi râseră, pe diferite tonuri. Îi trecuse şi lui Val mahmureala, se simţi iarăşi bine, bucuros că e între prieteni. Andrei i se păru acum parcă mai simpatic, cu toată afectarea, cu toate frazele sale lungi şi isprăvite, încheiate la toţi nasturii. El dacă n-avea chef, nici la jiletcă nu se-ncheia, ca să sfideze (ceea ce însă nu se-ntâmplă niciodată), darămite să aibă răbdarea de-a duce nişte banalităţi până la capăt. Tot Val fu cel care descoperi vreo două fire lungi de peste un metru pe pătură.

Le luă cu grijă simulată, le privi în zare, se prefăcu a încerca în dinţi caratele unuia şi zise: Aur. Aur

curat, închipuiți-v-o pe respectiva bucătăreasă la o cantină. Câte danturi ar mai rupe. Ce-ar mai rupe gura. Şi pe alt ton, înfăşurând bine firele într-un fel de ghem minuscul, ca un arc de ceasornic. Prind bine la bătrâneţe. Poate n-o să am cu ce-mi umple salteaua. Podoaba Olgăi, atât de falnică şi de care era foarte mândră, îi pricinuia în secret o inexplicabilă iritare. Era poate un început de gelozie. Aşa nitam-nisam. Deşi detesta gelozia şi, în general, sentimentalismul şi tot ce ţine de sentiment, în el încolţeau uneori închipuiri chinuitoare. Se gândea că bărbaţii care o studiau – şi o doreau, bineînţeles, porcii! – găseau un pretext ieftin de-a intra în vorbă cu ea, mirându-se de unde atâta păr, ce păr lung („anormal chiar pentru o fată de la ţară? le-ai întrecut pe toate Marițele" – expresia lui). Ea ar fi replicat că aşa e el, e natural, ar fi încercat să-l convingă că e natural… şi aşa mai departe, se crea intimitatea. Parcă-o vedea scoţându-şi într-o clipă cele 10—15 clame (avea o mare dexteritate la scos clamele), lăsându-i să cadă ca o cascadă: buf! pentru a-l convinge pe cutare ori cutare idiot. Un sportiv, bineînţeles, un vlăjgan de „doi metri fără o idee", care, cum e ea atunci aşa aproape chioară, n-are decât să se repeadă s-o ia în braţe. Nu, mai bine cheală…O femeie frumoasă trebuie să-şi ascundă frumuseţea (în faţa altora). Desigur, toate acestea erau închipuiri, utopii, Olga nici lui nu-i făcuse o astfel de demonstraţie, un astfel de antistriptis. Dar cu el avea gânduri serioase… Femeile când ştiu că e ceva serios, se poartă într-un fel şi când vor să aibă aşa o aventură se poartă taman pe dos. Le cunoştea el prea bine. Îşi făcuse planul chiar s-o tundă într-o noapte, cu o foarfecă de tăiat viţa de vie (pe care o avea din întâmplare printre instrumentele lui). Dar, uite, prima ocazie trecuse. La urma urmei, chiar dacă-o strângea vreunul în braţe – mare scofală! S-ar alege c-o zmeoaică pe cap. Îşi aminti sclipirile de ură din ochii ei. „Aşa-ţi sclipesc ţie ochii când mă iubeşti"? dar n-o mai întrebase. Astupă borcanul cu o carte de versuri şi-i puse cu grijă pe pervaz. Apoi, dându-şi seama c-o să-ncurce la deschiderea ferestrei, îl mulă între geamuri.

— Copii, zise el, întorcându-se vesel spre ceilalţi care discutau ceva, nu vă e fomiţă? Sau aţi luat Fruhstückul în gară?

— N-am apucat, răspunse Andrei, eu merg acasă, m-aşteaptă ai mei cu ceaiul.

— Ceai? Stai aici. Am ceva mai bun. Ce-aţi zice de nişte flax fript? Plescăi din buze. Luă de pe masă o bucată de cârnat (ieşise nu demult moda unui Bratwurst nemţesc, numit la alimentară *Flax),* dezlipi cu grijă bucata de ziar în care i-l învelise vânzătoarea, îl trecu pe la nasul fiecăruia, trăgând pofticios în nări mirosul îmbietor, apoi merse la sobă şi aprinse focul. Metoda de preparare era cea mai simplă: bucata de cârnat, puţin crestată, înfiptă într-o furculiţă, era ţinută deasupra flăcării albăstrui de gaz metan, până când se frigea, mai bine zis se afuma, şi umplea şi casa de fum, apoi era mâncată arzând, cu muştar şi pâine neagră. Stătu pe ciuci în faţa uşii sobei, perpelind friptura. Începu să miroasă frumos înăuntru. Val se sculă cu frigarea sfârâind, o trânti pe masă pe un ziar, aduse borcanul cu muştar de sub pat, împărţi cârnatul în trei şi tăie cu un briceag felii din pâinea neagră.

— Masa este servilă la domnii!

Adrian mâncă doar jumătate din porţia lui – avea o criză de ficat. Îşi făcu un ceai. Lui Andrei îi plăcu acest dejun „pe iarbă".

— Cu deosebirea numai că madama în pielea goală a plecat – rânji Val, la remarca lui Andrei, care căuta să arate că şi el se pricepe la artă.

— Vai! am uitat de peşte! Andrei, care pusese plasa pe scaun, acolo unde cu puţin înainte stătuse rochia Olgăi, se duse la ea şi scoase la iveală un crap mare, cu gura căscată. Ai fi zis că e viu. „L-am prins azi-noapte la crescătoria din… (spuse numele unui sat), sunt aşa de mulţi acolo, poţi să-i înhaţi cu mâna. Bagi pur şi simplu gheara şi-i apuci de coadă. Adrian cântări peştele în mână, simţind un fel de repulsie şi chiar usturimi în partea dreaptă jos, la ficat, la atingerea solzilor. Nu-i plăcea nici ideea pescuitului într-o crescătorie, unde lipseşte aventura extraordinară a pândei, a nadei, a undiţei, sentimentul că vânăm şi suntem vânaţi. Făcu aceste observaţii cu glas tare, subliniind prin intonaţia specială, de om cu ceva studii de declamaţie (cochetase o vreme cu gândul de-a se face actor), cuvintele *pândă*, *nadă, undiţă*.

De altfel, făcea asta instinctiv, nu dintr-o dorință de a poza. Cum i se părea uneori prietenului său, că e adică prea infatuat.

— Lasă asta, Adriene, e prea devreme pentru lirica românească – zise Val. Se uită la ceas. Uite e abia şapte şi patruzeci. Către Andrei: Dacă mai trăieşte, mi-l dai mie. Ți-l cumpăr. Şi hâtru: îmi amanetez salteaua. Apucă încet crapul şi merseră toți în bucătărie. După primul jet de apă, peştele rămase însă la fel de imobil şi cu gura căscată, acolo în chiuveta aceea mare de faianță, pe care Val o umplu cu apă. Andrei se miră de lărgimea bucătăriei, care era pe măsura imobilului. Merse şi studie cu băgare de seamă plita, pe care puteau fierbe concomitent trei cazane soldățeşti. Se uită, mai ales, în gura sobei, la cele trei injectoare. Se mai aflau acolo o masă ordinară, pe care se puneau vasele murdare, aşteptându-şi rândul la spălat, o bancă de lemn, lungă cât peretele, şi această chiuvetă dublă. Locuiau peste 15 familii în întregul imobil, pe care multe alte considerente; – în afara cazanelor de la subsol şi al bucătăriei imense – te făceau să-i asemui cu un vapor de tip vechi, un transoceanic. Dintre toți cei înscrişi în cartea de imobil, puțini erau nefamilişti. Adrian şi colegul său Tudor Frățilă, figurau amândoi ca nişte frați siamezi, pe aceeaşi repartizare, obținută şi aceasta cu multă greutate. Celălalt colocatar legal avusese nişte necazuri la serviciu, plecase trântind uşa şi dispăruse. Secretara de redacție, o femeie, care suportase trântirea uşii, se mirase în felul acesta de „ieşirea" foarte tânărului redactor:

— Trânteşti uşa-n nas secretarului de redacție? îi trânteşti tu uşa-n nas?

— Scârț! spusese acesta de pe coridor, îndreptându-se c-o falcă-n cer şi cu una-n pământ spre lift. Adrian nu ştia nici el bine unde este, dar bănuia că în curând avea să se-ntoarcă. Situația lui rămăsese neclară în redacție, în orice caz îl păştea ceva, poate chiar darea afară. Pe Val îl adusese aici Adrian, în lipsa lui Tudor, şi nu ştia acum ce-o ieşi. Cei care veneau să spele vasele în bucătărie erau bărbații, în cazurile perechilor mai tinere. La familiştii mai în vârstă, femeile. Bărbații cărau de sus, de pe unde locuiau, câte două-trei brațe de crătiți şi farfurii, îşi suflecau mânecile şi spălau cu drag. Pupăzan chiar cânta vesel. Lui i se spunea „cel mai harnic bărbat", pentru că de câte ori era văzut într-o astfel de „poziție zero", cum o numea Val, le zicea tare şi răspicat: „Cel mai harnic bărbat". Asta era şi un fel de scuză şi-o autoironie.

În schimb, Argintescu, un asistent de ceva de la Politehnică, un tip înalt şi grav, care se menținea cu toți doar la relații de salut, dând impresia c-ar fi pe puțin şef de catedră, clătea şi freca la cratiți cu acelaşi aer preocupat fi important cu care ar fi rezolvat o ecuație, sau ar fi făcut schema unui zbor spațial.

— Aveți şi curte interioară, spuse Andrei, aruncându-şi ochii pe fereastră.

În spatele clădirii se întindea, într-adevăr, o curte, cam de-o jumătate de pogon, părăginită, cu mulți corcoduşi pe lângă gardul putred de scânduri. În fund se vedeau nişte stive şi ici-colo, câteva gropi, nişte varnițe, din care ieşeau buruieni uscate. Era poate partea cea mai frumoasă
«întregului ansamblu, cum se gândi Andrei.

— Băieți, nu vreți să-mi arătați întreaga casă? Poate vă fac cu apartamente la bloc?

— Adică? întrebă Adrian.

— Institutul nostru caută o casă veche, cu camere spațioase pentru planşete (lucra la un institut de proiectări). V-am putea oferi apartamente la bloc în schimb.

— Vezi, poate pui o vorbă bună şi ne-arunci în stradă, râse Adrian. De luat o casă e uşor, de dat alta-n loc ceva mai greu.

— Nu, că noi avem posibilități. În fond, ce-a fost aici?

— Când?

— Înainte.

— Înainte? Dumnezeu ştie. Probabil o instituție, în niciun caz casă de locuit.

Urcară la etajul întâi, unde, ca şi la parter, camerele erau dispuse în jurul unui hol măreț, dreptunghiular. Parchetul de stejar, strălucitor pesemne altădată, parcă murea de lepră. Deasupra, în tavan, fusese un policandru, acum mai rămăseseră doar două fire la capătul cărora era înşurubat un bec.

Becul ardea, cu toate că se făcuse demult ziuă. Problema cea mare în această casă rămânea schimbul perdelelor şi al becurilor, când se ardeau.

La tavan nu se putea ajunge decât cu o scară lungă şi foarte grea, care mai niciodată nu se ştia unde se găseşte. Locatarii stăteau câte o zi, două în întuneric, când, la insistenţele soţiilor, bărbaţii începeau să bată din uşă-n uşă, întrebând de scară. Se întorceau gâfâind cu scăroiul în spinare. Becul aprins scotea în evidenţă parchetul în mare suferinţă – aerul acela de curăţenie forţată, pe care-l au multe locuinţe în comun, unde nu se ştie cine trebuie să facă ordine şi curăţenie. Val, care ezita dacă să mai continue această inspecţie dis-de-dimineaţă ori să se întoarcă la ale lui, adică să se radă, avu o idee care-i încreţi colţurile ochilor a şiretenie ardelenească. Fără niciun cuvânt, merse la prima uşă şi bătu autoritar de câteva ori.

— Ce faci, domnule? îl înghionti Adrian, ce scoli lumea? Eşti nebun? Hai să plecăm. Îl trase de mână pe Andrei, să coboare. Ne facem de poveste. Era însă prea târziu. Uşa se deschise şi apăru, într-un capot pus la repezeală, locatara, o fată durdulie, atrăgătoare, cu aerul de fruct copt, rumenit chiar, pe care-l au unele brunete care se ştiu că plac. Era dactilografă şi de altfel foarte liniştită.

— Bună dimineaţa, ne iertaţi că vă deranjăm la ora asta… Dumnealui, spuse Val, arătând spre Andrei, pe care fizicul îl făcea să arate un om foarte important… care ne-a trezit şi pe noi… e însărcinat să vadă casa…

— Camera mea?

Fata arătă speriată acum, probabil o dusese gândul la vreo percheziţie ori ceva de felul acesta. La întreprinderea unde lucra se primiseră nişte anonime în legătură cu o rudă a ei, care fugise în străinătate. Dăduse o declaraţie prin care arăta că nu ştiuse nimic despre acea fugă, pe acel văr nu-l mai văzuse de vreo 12 ani, de când erau mici. Se arătase şi ea curioasă, ba chiar furioasă, revoltată (sincer) de ce fugise? Adică de ce fugise vărul ei? Ce-i lipsea? Funcţionarul de la cadre nu-i satisfăcu curiozitatea şi rămase la fel de pasiv la izbucnirea ei de indignare. Când auzi bătăi la uşă, la ora aceea nepotrivită, îşi aminti că avea o fotografie cu vărul ei pe undeva prin casă, îşi propusese s-o distrugă, dar uite că neglijase. Fotografia era de la 5 ani – născuţi în acelaşi an –, dar ăla putea fi recunoscut. Acum era prea târziu. De fapt, nu-şi mai amintea precis unde se află poza. Unde o pusese. Sărise să deschidă cât mai repede, spre a nu se crede că ascundea ceva. Capotul aruncat în grabă, abia acum şi-l încheie definitiv (truc feminin care funcţionează foarte bine şi inconştient, dintr-un instinct ce nu dă greş). Simpatia străinilor, oricum, fusese câştigată.

— Nu, domnişoară, făcu Adrian ceremonios, domnişoara… voi să-i spună numele, dar nu şi-l mai aminti…

— Ursache…

— Exact, mă scuzaţi… Dumnealui vrea să vadă casa, în general. Imobilul.

— Pentru nişte probleme, mormăi Andrei, grav, nemaiputând să dea înapoi.

— Bineînţeles, făcu fata, parcă neîncrezătoare. Poftiţi.

Dar e deranj. Poftiţi, vă rog. Intrară. Patul era nefăcut, dar bărbaţii alunecară cavalereşte cu privirea peste această intimitate. Camera era mai mică decât a lor, poate chiar pe jumătate. Din cauza asta, ori din alte cauze, arăta mai bine. Era plăcut înăuntru. Tânără dactilografă îşi strânsese ceva zestre – ce putuse agonisi din salariul ei, care nu era desigur prea mare – şi-şi aranjase *cuibuşorul* cu înclinaţia pentru dantele, bibelouri ieftine şi tot felul de bibiluri pe care o au cucoanele de o anumită cultură, ori acele plante carnivore care ştiu cum să se exteriorizeze spre a atrage fluturi şi insecte. Cultura domnişoarei Ursache era precară, clasele de liceu, dar nu toate, apoi ce mai trăsese cu urechea în dreapta şi-n stânga, vreo carte citită în pauza dintre *materialele* pe care le bătea… Şi aceste materiale. Căuta să înveţe şi ea din scris. Scria de dimineaţă până seara şi câteodată îşi mai lua şi-acasă. De multe ori, nu-şi dădea seama ce bate, dar din când în când, urmărind rândul cu o riglă, atenţia se întâmpla să i se deştepte la vreun pasaj mai interesant.

— Covorul acesta l-aţi luat de la Constanţa? Nu? E foarte frumos. Val privi cu intenţie spre amici.

— Da, făcu fata, fără a prinde ironia. E din păr de cămilă. Covorul, pus într-o ramă grea, ca un tablou de gang, reprezenta „răpirea din serai". Un bărbat focos ţinea la pieptul său înamorat – sau la pieptu-i, mai poetic – o copilă zgribulită, dar numai nerv, cu ochi mari de aventurieră la primul pas, în timp ce calul, la fel de focos, galopa pe un câmp de păr de cămilă, luminat de o lună din păr de cămilă.

— Calul e tot cămilă? întrebă Val, – foarte serios, dar Andrei şi Adrian nu se mai putură abţine şi izbucniră în râs.

— Eu ştiu? ridică, din umeri domnişoara Ursache, râzând şi ea, dar din alte motive, mai serioase. Îi trecuse frica. Un „inspector" care se entuziasma de frumuseţea unui covor găsit chiar nostim – aşa explica ea veselia – nu poate avea nimic cu… vărul ei.

— Uitaţi ce se întâmplă, zise Val, oficial, ca s-o dreagă, privind spre Andrei cu un simulat servilism. Aceste covoare sunt aduse de marinari de la Istanbul. Aceştia le cumpără pe două parale la bazar, având neobrăzarea să le vândă pe sub mână la Constanţa, infestând spiritul naiv al cumpărătorilor cu imagini orientale şi idei evazioniste.

— Cu cât l-aţi cumpărat, domnişoară? întrebă Andrei.

— Şapte sute cincizeci, dar… mai am unul. Spuse asta automat, în virtutea inerţiei cu care criminalul, prins asupra faptului, ca s-o dreagă, mai săvârşeşte un omor, la repezeală. Se simţea vinovată de această răpire din serai, acum înţelesese parcă adevărata-i semnificaţie, iar cuvântul „evazionism" o speriase de-a binelea. Voia, de fapt, să se dezvinovăţească. Dorise să spună că mai are unul, care este de-al nostru, de lână, pur şi simplu un peisaj. „Omul e un animal politic", scrisese odată, şi deci dacă într-un covor cumpărat din străinătate nu se află niciun om, nu mai poate fi vorba de ceva prea grav.

— Să ştiţi că şmecherii aceia din… – Val făcu un semn în depărtare – amestecă uneori cămila cu capra, însă al dumneavoastră… (merse şi studie cel de-al doilea covor) s-ar putea; să fie original sută la sută.

— E… cu gâşte sălbatice! exclamă domnişoara Ursache, gata să plângă.

— Vă dau un sfat. Nu mai pomeniţi de celălalt. Nimănui! Nici lui tata! Asta o spuse cu un aer atât de misterios, că-l trecură şi pe el fiorii. De altfel, continuă el, tovarăşul n-a văzut, n-a auzit. Oameni suntem.

Adrian, văzând că se îngroaşe gluma şi fiinţa se arăta cu totul dezarmată în faţa perfidiei lui Val, se grăbi să-i scoată afară.

— Gata, să mergem. Hai!

— Ne iertaţi, domnişoară, spuse Andrei.

— Nu face nimic.

Ieşiră. Val se-ntoarse, tocmai când fata se pregătea să-nchidă uşa. Îi spuse pe un ton confidenţial. „Dumneavoastră n-aveţi, de fapt, nici-o vină. Dar absolut, niciuna." Chipul lui era atât de prietenos, nu-i trăda niciun gând rău, încât ea începu, nici mai mult, nici mai puţin, să-i povestească pe larg cazul cu fotografia pe care n-o găseşte în ruptul capului. („E mai gâscă decât credeam" – gândi Val.)

— O căutăm împreună, zise el… Am auzit eu ceva de la tovarăşul… Pe toţi ne are la mână cu câte ceva. Cu câte o cămilă, cu câte-o gâscă. Pare însă om bun… Şi prinzând-o brusc de bărbie, o privi drept în ochi. „Dar absolut nicio vină", repetă el, – căldura femeii, pielea catifelată a obrazului, – toate astea şi altele împiedicându-l să găsească o replică mai inteligentă. Poate chiar diseară, adăugă.

— Sunt de serviciu… Mâine seară, zise ea moale.

— Fie. Pe la opt.

În fond, ea e chiar nevinovată, se pregătea Val să le spună prietenilor săi, dar aceştia erau deja angajaţi într-o discuţie cu „Cel mai harnic bărbat". Uşa camerei acestuia era deschisă, şi-i tot îmbia să intre. Adrian voise să întrerupă aici sondajul, prea adânc pentru un simplu capriciu al lui Andrei (nu credea că acesta e capabil să le dea case), apoi se temea şi de vreun scandal, urmat de reclamaţii la revistă. Domnul Pupăzan, însă, care auzise „vorbe" la vecina sa, ieşise să vadă ce s-a întâmplat, ori cine

e. Ori poate chiar din întâmplare – le tăiase calea cu un braţ de farfurii, voind să coboare la bucătărie. Adrian, spre a nu fi bănuit că umblă cu alte gânduri la domnişoara… (Iar îi uitase numele! Asta i se întâmpla destul de des, n-avea memoria numelor, ce mai încolo încoace!), i-l prezentă pe Andrei, „care trebuie să vadă casa”.

— A, în legătură cu locuinţa! sări „Cel mai harnic bărbat”, punând imediat jos, pe parchet, cele şapte sau opt farfurii, pline de resturi de mâncare. Adică ce? Sunt speranţe? Poftiţi, poftiţi şi la noi. Nevastă! Inspecţia!

El făcuse de mai multă vreme cerere de mutare în bloc, întrucât, fiind căsătorit şi aşteptând un copil – aşteptarea aceasta era la modul ipotetic, ca şi rezolvarea problemei locuinţei de altfel – avea nevoie de două camere. Mai ales că soţia, care este profesoară de matematică – nu se poate concentra asupra problemelor, în timp ce el bate la maşină. Cam în felul acesta fusese formulată cererea, veche acum de vreo doi ani. Odaia curată, totul pus la locul lui. Doamna Pupăzan, o femeie sobră, care probabil trecea la şcoală drept o profesoară severă, stătea pe marginea patului, cu o carte în mână. O luase chiar atunci, când auzise de inspecţie. Când intrară musafirii matinali, mai întârzie puţin, ca şi când ar fi fost cufundată în studiu, apoi se ridică în picioare, cu aerul de a-i întreba ce poftesc.

— În legătură cu casa, explică soţul.

— A, sunt probleme serioase, se învioră doamna Pupăzan, începând să tragă patul, spre a arăta parchetul stricat şi ducându-i la fereastră să vadă cum bate ploaia înăuntru, când plouă. În afară de toate acestea, bucătăria se află la un kilometru şi suntem prea multe familii pentru una singură. Măcar de-ar fi aici la etaj. Trebuie să cobori de douăzeci de ori pe zi.

— Bine că nu sunteţi la doi, interveni Val, care intrase şi el între timp, dându-le dreptate, spunând chiar textual:

Aveţi dreptate, desigur, aveţi în fond toate drepturile să cereţi locuinţă corespunzătoare gradului dumneavoastră.

Noi, că suntem jos lângă ea, şi tot ni se pare departe… dar dumneavoastră, care veniţi tocmai de la etajul întâi.

— Ca să nu mai vorbim de cei de la doi, adăugă Pupăzan. Şi întorcându-se spre Andrei: Nu, domnule, vă spun asta aşa prieteneşte: nu e casă să locuiască cineva în ea. O fi bună pentru o instituţie, pentru alte scopuri, mă rog, dar nu de vieţuit. Voia să-i întrebe dacă are vreo idee despre cererea lui depusă demult, c-a şi uitat de ea, dar Andrei se arăta grăbit.

— Ne-am format o părere, spuse el… Mda!… o părere aş putea spune exactă… oarecum obiectivă.

— Bineînţeles, bineînţeles, obiectivă, zise Pupăzan repede, desigur, obiectivă, că aşa stau lucrurile. Să nu ocoliţi cumva etajul doi, pentru că acolo sunt problemele cele mai grele. Şi le arată pe unde să urce ca şi când „tovarăşul” n-ar fi văzut scara. N-ar fi fost bine dacă ar fi abandonat incursiunea. Ar fi bătut la ochi. Sus. De fapt, se şi ştia, cum-necum, că *a venit comisia care dă case*. Patru femei îi aşteptau în hol, sfătuindu-se şi punându-se de acord ce să spună şi cum să prezinte situaţia, spre a părea cât mai dezastruoasă. Iarăşi fu invocată bucătăria de la mama dracului, lipsa unui lift, aşteptarea unor moştenitori. De data aceasta, madam Argintescu, soţia asistentului, arăta cu prisosinţă iminenţa unor naşteri – din cauza asta era împinsă în faţă. Aproape fiecare făcuse în camera sa mici transformări, nepermise desigur, dacă nu exista o aprobare specială de la spaţiu, şi se temeau de vreun control. Familia Argintescu ocupa camera dinspre curte, cea mai mare, şi-o împărţise prin glasvanduri în vreo trei încăperi, arăta acum ca un adevărat apartament destul de spaţios, ceea ce făcea să cadă motivul atât de invocat al odăii unice, în care nu poţi să te mişti. Soţul ei era o probă de gelos ce nu s-a mai pomenit, şi în ciuda situaţiei actuale a femeii, cu burta la gură, cum se spune, îi supraveghea toate mişcările, îi controla până şi carnetul de telefoane. Ar fi mers până acolo, încât, dacă nevastă-sa i-ar fi făcut doi gemeni, poate că i s-ar fi părut cine ştie ce şi n-ar fi recunoscut al lui decât unul. Un astfel de caz se întâmplase recent la o cunoştinţă de-a lor, iar geamănul „nelegitim” a trebuit să fie dat de biata mamă, torturată de nebunia bărbatului, la azilul

de copii. Auzind-o vorbind cu nişte domni străini, Argintescu – se bărbierea – termină mai repede (nici nu termină) şi ieşi să vadă ce se întâmplă.

— Să vă spună dumnealui, sări madam Pacoste, de asemenea însărcinată, deşi la vârsta ei – trecuse de 45 –, asta venea ca o pedeapsă cerească. Se afla abia în luna a doua, nici nu se vedea, fiind de felul ei mare, corpolentă, aşa că Argintească, oricum, era mai indicată să stea în faţă, să ţină piept. Era şi mai tânără, „şi mai cultă".

Madam Pacoste n-avusese condiţii să se instruiască la vremea ei, era tare simplă, soţul, acar, avea şi program de noapte, sporit în ultima vreme într-un mod incredibil aproape în fiecare noapte, datorită faptului că-şi găsise o iubită. „Sarcină peste plan", motiva el, când venea la ziuă, frânt de oboseală, ca şi când ar fi trebuit nu numai să schimbe macazul, ci să ia şi fiecare tramvai în spinare şi să-l mute de pe-o linie pe alta. Până când soţia, intrată la idei, îl pândise unde merge şi descoperise misterul.

În acea perioadă, Pacostea – numele îl luase de la el, cu asta se alesese – îl povestea la toată lumea în bucătărie, că aşa şi pe dincolo, o fi îmbătrânit, cine ştie ce s-o fi întâmplat, că ea de-o jumătate de an încoace doarme singură. „Pe care parte mă culc pe-aia mă scol". După ce aflase, nu-l scotea din „porcule!", până când omul scârbit, îi făcuse un copil. După aia începuse s-o îndrăgească – el adică –, se purta mieros şi foarte atent cu ea, se bucura c-o să fie tată, dar cine ştie ce-o fi fost în sufletul lui. Oricum, nu trecea tramvai pe stradă care să nu le-o aducă în minte pe cealaltă. Şi lui, dar şi ei, mai ales ei. Aceasta e bârfa care se vehicula la bucătărie, lucru inevitabil într-un astfel de conglomerat uman. Adrian – Val mai puţin, fiind mai nou – cunoştea toate astea din comentariile doamnei Chetroiu, care-l oprea câteodată în hol, şi-l ţinea cu ibricul de ceai în mână, până se răcea de tot, deşi pe el nu-l interesa nimic din ce era în jur, însă era politicos. Lui Val toate i se păreau pline de haz – atât cât ştia el – şi i se prezentase acum prilejul nesperat de-a face noi „săpături în lada cu gunoi".

— Dumnealui, care e cult, superior… continua doamna

Pacoste, poate depune garanţie în privinţa mizeriei.

— Ce garanţie? replică Argintescu. După ce se interesă despre ce e vorba, veni cu argumente serioase, arhitectonice, spunând că, structural, casa era improprie. Să înghesui într-un astfel de imobil, creat iniţial pentru cu totul alte scopuri, atâta lume, lui i se părea de-a dreptul un nonsens.

— No sens! întări şi soţia acarului, care crezu că se vorbeşte pe ardeleneşte.

— Înainte era aici o cantină, continuă Argintescu, şi s-a renunţat la ea din aceleaşi motive.

— Cantină? întrebă Andrei. Amănuntul era interesant.

— Da.

— Şi mai demult? intră şi Val în vorbă, curios de-adevăratelea.

— Nu ştiu, cămin, un fel de cămin să zicem.

Printre cele care voiau apartament de la Andrei se mai găsea şi-o femeie extrem de slabă, aproape uscată, ca o coajă de pâine „care-a mai rupt o dantură". Aceasta prinsese glas doar în ultimele momente, dar de-atunci nu vorbea decât ea, dovedind un debit verbal ce depăşea cu mult volumul personal, că te şi mirai de unde atâta forţă. Spunea că lucrează tocmai la Bariera Vergului şi descria ce păţeşte în fiecare dimineaţă la şase şi jumătate în tramvai, cum trebuia să schimbe două mijloace de transport în comun, ambele tramvaie, unul mai aglomerat decât altul. Şi ea nu mai putea suporta presiunea societăţii noastre în tramvai.

— Ha, ha! râse Adrian, aproape involuntar. Şi repetă ca pentru sine: „Presiunea societăţii noastre în tramvai".

— Da, reluă femeia, care era tânără, măritată de vreun an cu un tip la fel de şters, lumea nu s-a obişnuit să respecte încă mersul înainte, nu există o planificare minuţioasă în materie de transport în comun. Ne repezim toţi grămadă într-o singură direcţie, la o anumită oră.

După aceea, iarăşi toţi în altă direcţie, aşa buluc, pe aceeaşi linie, în timp ce celelalte linii stau goale. Cine merge pe 5? întrebă, aprinzându-se mai tare. Şi tot ea răspunse imediat, ca una care cunoaşte

situația: Nimeni!
Poftim! Nu știu de ce-i intrase-n cap acestei femei că linia lui 26 este cea mai aglomerată din lume și de-ar fi avut norocul să capete locuință în altă parte, viața ar fi fost frumoasă, nu și-ar mai fi scos sufletul în fiecare dimineață, chiar înainte de-a începe serviciul, „în așa hal, dragă”. Andrei se lăsă convins. De altfel, asculta mecanic, îi erau indiferente toate argumentele, îi pierise cheful, voia să scape cât mai repede de această adunare, care semăna acum a ședință, unde vorbeau toți odată, ca să n-o lase pe uscata aia să se manifeste numai ea. (Li se păru celorlalte că aceasta izbutise a capta toată atenția. N-ar fi fost exclus să obțină și-un apartament mai mare.) Nu putu coborî imediat. Văzând ce om serios au în față, femeile îl duseră să-i arate camerele, în ciuda transformărilor, care-ar fi putut fi observate. Trebui chiar să scoată carnetul și să noteze preferințele fiecărei familii. Argintescu își dorea casă veche în apropierea pieței Matache, dacă se putea, spre a fi mai aproape de Institutul Politehnic. Se interesă dacă nu există ceva pe Strada Frumoasă – asta i-ar fi convenit – pentru că nevastă-sa ar fi avut piața aproape și în situația ei nu putea face prea multă mișcare, ca să facă piața la Obor, iar Matache ar fi fost la o aruncătură de băț.
(„Vorbește de parcă avea de gând s-o țină-nsărcinată toată viața.”) Femeia cea subțire, și ea, nu scăpă prilejul și mărturisi până la urmă că e „într-a treia”. Toate privirile se îndreptară „într-acolo”, nedescoperind altceva decât mijlocelul („ori poate numai așa reușește asta să aibă și ea mijloc”). Ea se mulțumea cu două camere în Titan.
Dar, să nu fie la parter, că intră hoții și praful de pe stradă, și nici la ultimul, că e zăpușeală prea mare vara.
Să se termine odată cu prostia de-a se face blocuri americane, fără acoperiș, pentru că la noi e cald, nu țin, cel care stă la ultimul etaj se coace.. Și să aibă lift, că altul e ritmul vieții azi. Urci-cobori, urci-cobori, toată ziua.
Când ieșiră din apartamentul ei, se țineau toți lanț, slaba simți nevoia să generalizeze, să fie ea care trage concluzia:

— Vedeți și dumneavoastră care e situația, nu? Și nu se mai poate așa, *postmeridiane* făcu ea, fixându-și ochii mari asupra lui Andrei, care-și notă în carnețel „Post meridiane, folosit alandala”. Femeia vrusese să spună: „Vrei nu vrei, bea, Grigore, agheasmă”, adică nu mai merge astăzi chestia asta, dar pe drum își adusese aminte de-o expresie *radicală*, auzită de curând în 26, la o porție de-nghesuială, și voise să-l facă praf pe Argintescu, cel care se pretindea profesor. Adrian vru s-o-ntrebe dacă știe cine-a fost Post Meridiane, dar Val i-o luă înainte, stârnind iarăși zâmbetul celor de față, inclusiv al tovarășului.

— Multe mai rabdă Meridian ăsta, săracul!

Coborând, în sfârșit, scările, Val își aminti de spaima inocentă a dactilografei, cum îi primise înăuntru, ca și când ar fi avut fiecare mandatul în buzunar și cum le spusese tot. Apoi se gândi cât de încrezători și de umili se purtaseră ceilalți, până și asistentul, cu Andrei, pe care-l vedeau pentru prima dată. Nimeni nu întrebase cine e, cu ce drept vine, ce putere are. Fusese de ajuns sugestia, sau o vorbă aruncată-n vânt. Ce înseamnă antrenamentul! Spre a pune moț farsei jucate, avu un gând de-a dreptul trăsnit, în orice caz plin de răutate, de ură, mai bine zis, pe care o simțea zăcând în el, ura contra prostiei și lașității. Într-o odăiță, vizavi cu camera lor, dar tocmai pe colț, locuia Chetroiu, acea femeie divorțată demult – și iertată de Dumnezeu – pe care o vizita destul de des un milițian. Milițianul era foarte discret, înainte de a-l expedia din cameră madam Chetroiu ieșea în hol și cerceta dacă nu e nimeni. Cum se întâmplă în astfel de ocazii, tocmai precauțiile te dau de gol. Încercând să se strecoare, sfios, cu sentimentul contravenției, omul de la circulație se izbise când de unul, când de altul dintre locatari, roșindu-se tot, neștiind dacă e cazul să salute sau nu. Legătura doamnei Chetroiu nu mai era un secret pentru nimeni din bloc. Poate că, totuși, omul ar fi trecut neobservat, ori ar fi fost luat drept vărul cucoanei, cum îl recomandase, în cele din urmă, dacă acesta n-ar fi venit îmbrăcat în uniformă, ceea ce

denota că se afla în timpul serviciului şi-şi mai permitea şi el o mică pauză ilicită.

Ideea lui Val, pusă la punct în timp ce cobora scările înalte, oarecum maiestuoase, care îi aduceau în minte, nu ştiu de ce, intrarea unei vechi pinacoteci din München, pe care o văzuse prin atâtea albume, era ca Andrei să bată la uşa doamnei Chetroiu şi dacă e miliţianul acolo… să-l ia cu el. Voia să-şi verifice în felul acesta teoria că orice necunoscut, investindu-se singur cu oarecare mister, poate intra în casa oricui. Şi în puterea nopţii, dar şi ziua-n amiaza mare. Ideea era copilărească, într-un anumit fel, şi primul care s-ar fi bucurat să fie greşită, nefundată ştiinţific, ar fi fost el, Val. Se încăpăţână să creadă că, oricum, conţine şi un sâmbure de adevăr, după cât cunoştea el viaţa, şi voia să verifice. În cazul de faţă, Andrei ar fi urmat să-i spună miliţianului, pe care l-ar fi găsit desigur fără cizme şi descheiat la tunică: „În virtutea cărui articol?" Atât doar. Şi să roage frumos să-i urmeze.

Andrei şi-ar fi văzut apoi de drum. Val nu le mărturisi celorlalţi planul său, pentru că l-ar fi considerat nebun, ar fi dat înapoi. Voia să-l pună pe Andrei în faţa faptului împlinit, să vadă cum o să se descurce. Parcă-l şi vedea ieşind pe poartă, grav şi înfumurat – cum era el –, urmat scurt de bietul slujbaş al ordinei, speriat şi spăşit.

Don Juanul merita o pedeapsă, o corecţie sau o reglare a tirului, mai propriu, pentru următorul fapt. Iubita sa răscoaptă nu locuia singură, ci cu mama sa, o bătrână trecută de optzeci de ani, vă închipuiţi, care n-auzea şi nu vedea nimic, dar oricum deranja prin simpla prezenţă.

Aşa încât vizitele ibovnicului erau deconspirate de prezenţa fără niciun scop a bătrânicii la bucătărie. Aşezată pe banca de lemn, cu ibricul de ceai în mână, ori pus jos în faţă pe ciment, ea privea în gol câte un ceas, două, trecând cu aceeaşi indiferenţă şi peste bârfa cumetrelor, şi ele stânjenite de popândăul uman, care le asculta fără să le asculte. În ultima vreme, tocmai spre a nu mai stârni comentarii, doamna Chetroiu îşi depunea mama în

„odaia cealaltă". Această „odaie" se afla dincolo de hol, pe culoarul care ducea la scara de serviciu. Era o cabină de baie, care îşi pierduse întrebuinţarea (acum baia blocului se afla chiar dedesubt, mare cât toate zilele) şi era ticsită de lucruri vechi, scaune sfărâmate, crătiţi, boarfe de tot felul. Plus o somieră, mai veche încă decât baba. Cum cabina era totuşi cabină, adică destul de mică, somiera nu încăpuse decât în picioare, rezemată de perete. Aici îşi aducea femeia scumpa sa mamă în ceasurile de „armonii intime" ori de „doruri şi amoruri", vorba poeţilor de odinioară. O ruga să ia loc pe canapea. În tot acest timp bătrâna stătea într-adevăr pe canapea, dar în picioare, se mai odihnea „o ţară", „un conac", rezemându-se de arcurile vechi, care-i intrau în coaste. Era însă aşa de bătrână şi slăbită, suferea parcă şi de ciroză, care o umflase, fără însă a-i da şi putere, încât poate că nici nu-şi dădea bine seama dacă stă jos sau în picioare. Aşa o surprinsese odată Val, ducându-se să-şi ia nişte gips din cabina alăturată, care era a lor – un W.C., de asemenea, scos din funcţiune, unde îşi păstra el „bagajul" – şi nimerind din greşeală peste bătrâna care stătea răstignită pe canapea. Fie şi pentru această răstignire, şi „tâlharul" şi-ar fi meritat din plin porţia, se gândea Val. Îl convinse pe Andrei „să-şi arunce un ochi şi pe coridorul acesta, poate imobilul se dovedeşte totuşi impropriu". Tot el fu cel care bătu la uşa Chetroaiei. Se auziră mişcări grăbite şi după câteva momente ieşi doamna Chetroiu, buhăită la faţă şi cu lacrimi în ochi.

— Aţi venit? – zise ea maşinal – înainte de a-şi da seama cine era. Probabil că aştepta pe cineva. A, dumneavoastră!… Poftiţi… Poftiţi înăuntru. Moare mama. Se pomeniră toţi în faţa muribundei, întinsă pe pat.

„Dumnealui" era şi el acolo, însă decent, împărtăşind sincer suferinţa, pe sfârşite, a bătrânei şi durerea, mereu crescând, a fiicei, care îşi tot vâra nasul şi suspina într-o batistă. Aşa încât planul lui Val cădea baltă. Nu se putu stăpâni să nu-i sufle totuşi lui Andrei: „Umflă-l pe vardist", la care acesta ridică din umeri, neînţelegând nimic. Gluma i se păru deplasată chiar şi lui Val. „Vardistul" se ocupa de lumânări, potrivea perina sub capul bolnavei – nu era exclus, la urma urmei, să fi fost într-adevăr vărul Chetroaiei, deci moartea care plutea prin casă lovea o rudă. Poate că nu era aşa, ci doar sufletul său bun îl făcea să nu-şi lase amica nici în momentele de panică şi dezorientare. Mai ales, el, ca miliţian, tocmai acum era

cazul să intervină cu ordinea. Aşadar avea grijă de lumânări şi-o întreba pe muribundă dacă dorea ceva. Aceasta respira greu şi rar, iar ochii i se înţepeniseră, arătând parcă de două ori mai mari. În pupile mai licărea din când în când o fărâmă de viaţă – ori era poate un reflex al flăcării lumânării. Adrian, care studiase fenomenul morţii, cu ocazia unui reportaj ce îi ieşise foarte bine şi mai ales documentat – ţi se făcea părul măciucă –, iar până la urmă sărise din pagină, constată cu glas tare „starea de comă a pacientului". În documentarea lui fusese dus, pe baza legitimaţiei de la revistă, prin faţa a zeci de paturi unde observase moartea în cele mai diverse aspecte – un potpuriu al morţii în chinuri – expresia lui din *material*, de la zvârcolirile năprasnice de fiară lovită în plin, care se opune cu înverşunare, la rugăminţile disperate ale altora, grijulii de ce lasă în urmă, şi la pasivitatea „de înec în ghiol" a altora, care iau decesul ca pe o sare amară, cu resemnarea celui care şi-a depăşit gândul vindecării. Desigur, şi mirosul specific dezagregării te putea duce cu gândul la „ghiol". „Colaps" – mai adăugă Adrian, la fel de fără rost ca şi înainte. Nu voia să arate ce ştie, bineînţeles, făcuse o constatare, îl luase constatarea pe dinainte. Îşi aminti că în asemenea stare bolnavul poate fi încă, uşor, conştient, deşi incapabil să reacţioneze în vreun fel. Ba chiar din momentul morţii clinice, adică al încetării bătăii inimii, omul mai e conştient încă vreo două trei clipe, celulele creierului, înainte de-a se sufoca, mai pot înregistra reacţiile celor din jur. De pildă, mortul poate auzi cuvintele surorii care spune: „A murit". (Aşa îşi intitulase chiar reportajul.) Suntem într-un fel martorii oculari ai propriei morţi, ceea ce nu e rău. Adică ar fi rău dacă ai fi chiar singur. Ne semnăm şi ne aprobăm propriul deces.

Asta i se părea lui Adrian extraordinar, şi voia să mai scrie ceva în continuare, deşi îşi propusese să verifice încă o dată ipoteza, consultând şi alţi specialişti.

— Nu sunteţi de la „Salvare"? îl întrebă, smiorcăit, doamna Chetroiu pe Andrei. Am chemat-o încă de-acum o jumătate de oră…

— Nu… duduiţă (Andrei căută un cuvânt de mângâiere şi nu găsi)… venisem cu o altă problemă… Dar în situaţia aceasta, vă rog să mă iertaţi! Se retrase şi ceilalţi îi urmară, tot aşa, mergând de-a-ndăratelea şi cu capul plecat, cum e bine în astfel de ocazii. În hol îi aştepta domnul Pupăzan, cu şorţul de bucătărie prins în jurul mijlocului, peste pantalonii vechi, şi dădea semne de nerăbdare. Îi căutase pesemne şi în camera lor.

— Al dumneavoastră e peştele ăla care se zbate-aşa? întrebă el. A umplut bucătăria de apă. E o lăcăraie, vai de mamă de om.

— A înviat? se miră Andrei. Dădură fuga în bucătărie, să vadă fenomenul. Crapul se bălăcea vesel în chiuveta prea mică pentru el, izbea din când în când tare cu coada, făcând să sară stropii până la geam, ori pe plita pe care cineva o aprinsese şi sfârâia şi mârâia la fiecare picătură.

— Ca să vezi, domnule, viaţa! exclamă Adrian.

— Mai bine învia baba – zise Val. Ce-ar fi dacă-am pune-o şi pe ea în chiuvetă, văd că are puteri miraculoase, ori poate în cadă… Vru să râdă, dar se ruşină de propriul glas şi tăcu. E al meu, spuse el apoi, pe alt ton. Mi l-ai promis.

— Mă chemi şi pe mine la ciorbă – se înveseli Andrei.

Te pricepi la ciorba pescărească?

Val nu-i răspunse. Apucă zdravăn, cu amândouă mâinile crapul, care vădea o deosebită vlagă şi mai ales forţă de alunecare, merse cu el şiroind în curte şi-l aruncă în butoiul cu apă. Acest butoi se afla de mai multe zile acolo, pus la *umflat*, nu se ştia de cine. Vreunul dintre locatari voia să bage varză la murat, pentru iarnă – casa aceasta era plină de gospodari. Deocamdată butoiul era numai bun pentru un acvariu. Văzându-se în atâta apă, crapului parcă nu-i venea să creadă, se dădea de-a scufundişul, ieşea la suprafaţă, înota încolo şi-ncoace, dezmorţindu-şi parcă oasele. Principiul vaselor comunicante – se gândi Val. În timp ce unul moare, altcineva învie, indiferent dacă cel care moare e om, iar cel care se naşte ori revine la viaţă, un dobitoc de peşte. Există în univers o anumită cantitate de viaţă şi-o anumită cantitate de moarte şi el – universul – procedează ca un contabil care lucrează *en gros*, lui să-i iasă mereu suma

mare, totalul. Aceste speculații, în fața butoiului, îi fură întrerupte de Adrian, care deschisese fereastra bucătăriei şi-i striga:

— Val, hai, mă, du-te cu Andrei după canapeaua aia…

Că la urmă îşi ia vorba înapoi.

— A, desigur, canapeaua. Că bine zici, şi uitasem!

Făcu Val, vesel. Am nevoie de ea, bine-nțeles, că tot voiam eu să mă-nsor deseară. Plecă imediat cu Andrei care nu stătea departe, iar Adrian, obosit de-o noapte întreagă petrecută în tren, se duse să se culce puțin, înainte de-a da telefon la redacție şi de a-şi anunța sosirea.

CAPITOLUL II

IEŞIND pe poartă, Olga o luă spre Calea Victoriei. Nu ştia dacă se va duce acasă sau la prietena ei Ruxandra, care o aştepta. Minţise spunând că întârzie la şcoală, azi avea cursuri abia de la 9,30. Nu s-ar fi dus însă nici la facultate. Oricum, până la colţ, se putea hotărî.

Ruxandra nu stătea prea departe. Ar fi trebuit s-o apuce la dreapta, pe Calea Victoriei – vreo zece minute de mers pe jos. În caz că se întorcea totuşi acasă, trebuia să ia tramvaiul sau un autobuz. Timpul de gândire îi fu sporit din cauza unei maşini de pâine, ieşind încărcată de la Fabrica de pâine care se afla cu câteva blocuri mai încolo de casa lui Val. Blocase toată circulaţia, se strânseseră tramvaie şi convoaie de camioane de-o parte şi de alta. Şoferii scoteau capul pe fereastră şi-i dădeau sfaturi îndoite cu înjurături celui de pe maşina buclucaşă. Un om al fabricii care dirijase manevrele dubei, oprind în stradă traficul, se certa acum şi el cu şoferul: se pare că acesta nu-i ascultase toate indicaţiile. Era o harababură de nedescris pe strada îngustă, una din cele mai aglomerate din inima capitalei. Olga aştepta absentă, oarecum bucuroasă că mai poate sta pe loc. Trase în piept, odată cu aerul greu al atâtor ţevi de eşapament ce trepidau, şi un miros plăcut, care îi trezi o sumedenie de amintiri din copilărie. Se pare că mirosul pâinii calde este, alături de gustul laptelui, cel mai puternic declanşator de amintiri din copilărie. Mai ales pentru cei născuţi la ţară, ori care şi-au petrecut primii ani într-un sat – cazul Olgăi. Tot Ion Creangă se află într-o pâine care ţi se frânge în faţă, caldă şi aburind. N-avea rost să se ducă acasă. Voia să mai amâne puţin judecata din urmă – cu bărbatul ei, care ştia unde fusese ea, nu dormise probabil toată noaptea încercând să-şi închipuie – nu era un om lipsit de imaginaţie, o, deloc! – ceasurile ei de dragoste, desigur exagerând mult, punându-şi în valoare şi înclinaţia spre grotesc şi fantastic, şi răutatea ieşită din comun, şi priceperea în deducţii şi raţionamente absurde. Ca un detectiv care, prea conştiincios, inventează o sută de ipoteze ale săvârşirii crimei, una mai valabilă şi totodată mai fantastică decât alta. În ciuda apatiei pe care-o afişa uneori în public, Şandru era, acasă, de-o gelozie feroce, în stare s-o bănuie pentru cel mai banal gest camaraderesc pe care i l-ar fi făcut unui coleg, să-şi închipuie cine ştie ce „semn", construind de aici un întreg eşafodaj, descoperind fire noi, venind cu noi argumente şi până la urmă implorând-o „măcar să recunoască". O vânătaie pe pulpă sau ceva mai sus, cauzată de cine ştie ce lovitură nevinovată de colţul mesei sau al băncii – aşa explica ea – era izvorul unor lungi certuri familiale şi de cele mai multe ori al altor vânătăi mult mai apăsate şi de proveniență cunoscută. Până nu-i trecea vânătaia de pe pulpă – dacă nu încasa altele –, Olga n-avea linişte-n casă, el era mereu ţâfnos, izbea, trântea, spărgea, spunând că „ştii tu de ce".

Odată a pândit-o când a ieşit de la facultate, era tocmai cu un coleg, care-i devenise de mai multă vreme foarte antipatic lui Şandru, de asemenea fără niciun temei, acela i-a întins mâna la despărţire şi o fi strâns-o, poate, Dumnezeu ştie, „o idee" mai mult decât trebuie, dar asta doar ca s-o şicaneze ori să parodieze gestul îndrăgostitului fără speranţă, şi el a observat „scena". Stătea în colţul străzii, fumând ca un turc şi aşteptând-o de vreo jumătate de oră. N-a scos niciun cuvânt până acasă. Acolo a legat-o cu cureaua de piciorul patului şi a bătut-o într-un acces de mânie vecin cu nebunia. Îi sticleau ochii ca la demenţi, atâta doar putea ea să observe printre loviturile care curgeau ca o ploaie de vară, bogată, cu fulgere şi mai ales cu trăsnete. Dădea şi cu pumnii şi cu picioarele şi-i era tare frică să n-o omoare. Frică mai mult pentru el, că intră la puşcărie şi-şi pierde situaţia. În ceea ce-o privea pe ea personal, atunci chiar ar fi vrut să moară, oricum se lămurise ce e şi cu viaţa asta. El, vânăt, cu părul ciufulit şi gâfâind

greu, poate chiar mai tare decât ea, era, de! cu cincisprezece ani mai bătrân… îi cerea „să spună totul, măcar acum în al doisprezecelea ceas". „Spune ce e între voi şi te las, scapi basma curată", răcnea el, răguşit. „De când trăiți împreună?" Olga zâmbi, amintindu-şi un proverb de-al lui Anton Pann: „Bărbatul gelos îşi învață nevasta curvă". Exact cazul ei. (Olga se judeca prea aspru. Era cea mai curată, cea mai cinstită femeie.
Până la un punct.) Şandru tot sâcâind-o cu neroziile lui:
„De ce te-ai uitat aşa la cutare?" „Ce-ai avut să-i spui cretinului ăla?", îi atrăgea într-adevăr atenția asupra diverşilor bărbați, făcând-o să se uite la ei ca la nişte bărbați, mă rog, îi dădea idei. Bătaia amintită nu fusese prima, dar cea mai groaznică şi atunci s-a hotărât ea s-o termine cu nebunul. Întâlnirea cu Val s-a nimerit chiar în perioada aceasta de vid sufletesc – Val a aterizat pe moale, cum se pronunțase chiar el, zâmbind, când ea îi povestise deschis situația în care se află. Nu ştia prea multe despre Val, era însă „sigură" că pe Şandru nu-l mai iubeşte. (Femeile simt nevoia să se justifice, chiar față de ele însele, găsind motivarea unui sentiment nou în faptul că le-a ieşit de la inimă celălalt ca şi când lucrurile acestea ar avea vreo legătură, ori s-ar exclude riguros ştiințific.) Făcând această remarcă, Olga, furioasă pe sine că e totuşi femeie, observa că micul incident de circulație era pe cale să se rezolve. Duba imensă, mirosind a pâine (bine că miroase a pâine, Olga respiră adânc), tot dându-se înainte şi-napoi, crease un mic spațiu pe unde se puteau strecura deocamdată pietonii. Trecu dincolo, mai mult împinsă din spate, hotărâtă acum să-şi continue drumul pe jos la prietena ei. Mai ales că tramvaiele şi autobuzele blocate cine ştie când şi-ar fi reluat circulația normală. Când să dea cotul pe strada luminoasă, curată, desigur cea mai frumoasă din Bucureşti, pe care îi plăcea să treacă – şi găsea mereu prilejuri – simțindu-se bine, ca într-un orăşel de provincie, ca la Turnu Severin, ori la Fălticeni, bunăoară (nu se ştie de ce această stradă nu e deloc aglomerată, ba sunt porțiuni unde e aproape pustie), ochii îi căzură pe mormanele de frunze din curtea unei clădiri. Era mai degrabă un mic parc decât o curte, cu castani groşi şi stejari seculari, care vara acopereau cu coroanele lor casa, „foişorul" îi venea să-i zică, un palat în miniatură. Casă boierească, oricum, de pe vremuri. Proprietarul, cine-o fi fost, avusese bani, iar arhitectul gust. Intră în grădină. Îşi aminti că aici e muzeul de numismatică. Pe grilajul porții exista chiar o tăbliță, cu orele de funcționare. Trecuse de multe ori prin fața lui. Fără să fi găsit timp să-l viziteze. Putea fi, oricum, interesant. Era de felul ei o curioasă, avidă de tot ce e nou, chiar în materie de monede vechi. Peste tot erau mormane mari de frunze moarte, strânse cu o greblă ruginită, iar în fund un paznic, care probabil cumula şi funcția de îngrijitor al parcului, tocmai dăduse foc unei noi grămezi. Frunzele moarte ardeau, trosnind vesel, a primăvară, un fuior de fum albăstrui se ridica încet, ca o plasă trasă de undeva din slavă. În această plasă Olga parcă s-ar fi vrut prinsă şi înălțată la cer. Şi în ea ardeau podoabe vechi. Atmosfera era oarecum de ajun de paşti – deci mai degrabă de patimi decât de înălțare. Pe femeie o străbătură, ca şi adineaori la mirosul franzelelor şi al intermediarelor, fiori ancestrali, peste care însă trecu repede şi cu oarecare regret, cu o grabă care ar putea fi asemuită gestului pe care-l faci cu mâna când zici: „Lasă!
Nu acuma!". Zicea „lasă!" celor mai vechi amintiri, nu avea timp de ele, acum „nu-şi mai vedea capul din treburi". Cu acest gând intră în muzeul deschis de abia câteva minute, care rămânea aproape pustiu toată ziua. Goana după bani vechi nu se poate compara, oricum, cu goana după bani noi. O femeie care se afla în una din camere se uită lung la vizitatoare. „Unde e casa?" întrebă Olga. „Intrarea liberă" – i se răspunse. Monedele vechi erau puse în vitrine, le puteai privi aplecându-te asupra lor, ca peste nişte bijuterii. Băncuțe mici şi uşoare ca foaia de staniol de pe vremea lui Mircea cel Bătrân, abia se mai puteau vedea frânturi din efigii, bani cu chipul unor domnitori ca Vasile Lupu, foarte multe de pe vremea lui Heraclit Despotul. Nu ştia că acesta din urmă „bătuse" şi bani. Unele monede se aflau aranjate separat, fiecare într-un locaş de pluş, se vedea că erau mai importante. Altele stăteau grămezi, ori vărsate din ulcica în care fuseseră descoperite. Erau acolo, amestecați, bani turceşti, austrieci, polonezi. O secție specială cu monede greceşti şi romane „găsite pe teritoriul patriei noastre". Şi iarăşi, bani străini „care au circulat în țările române", cum se explica întotdeauna într-o notă dactilografiată, lipită pe partea din

față a vitrinei. Putea vedea creițari, groşi, ruble, „galbeni venetici”, napoleoni de aur, cocoşei şi câteva monede mai mari cu chipul lui Franz-Joseph gravat în aur. Numai câteva momente putu Olga să urmărească atent această comoară. Privind o splendidă monedă pe care puteai vedea chipul lui Alexandru cel Mare, se gândi că Şandru Alexandru – ea îi zicea în intimitate Sandu – nu este totuşi capabil s-o facă fericită, chiar dacă-ar vrea, oricât ar vrea. Nu este el omul… (pe „acela” îl înghiți)… şi se distruge în primul rând pe sine. Nu ştiu de ce avea mereu nevoie să-i ducă grija lui. Dacă i-a trecut accesul de furie şi n-a înnebunit de-a binelea azi-noapte, n-ar fi exclus să se pomenească anunțată să se ducă să-l viziteze la Spitalul 9 – va încerca s-o ia cu binişorul, să-i ceară tot el iertare, să cadă în genunchi în fața ei şi, trecând peste orice mândrie, să-i sărute picioarele (făcea şi de-astea, picioarele le mai pupi, dar nu aşa nitam, nisam!). Scenele acestea o enervau cel mai mult pe Olga şi dacă ar fi fost după ea ar fi preferat bătaia „curată”, din capul locului, pentru că până la urmă tot aşa se termina. Oricum, mai bine o bătaie, o mamă de bătaie, bărbătească – cum i-a bătut Alexandru cel Mare pe perşi – parcă el a distrus, a ras din temelii Babilonul – decât mângâierile acestea laşe. Alexandru cel Mare era altfel de bărbat – îşi zise ea – încercând să se concentreze asupra obiectului pe care-l studia… Da, da, cu totul altfel… Păcat c-a murit aşa de tânăr, păcat că… Ia te uită ce e acolo! Trecu la altă vitrină. Şandru era, bineînțeles, un prost, asta putea s-o jure. Dar nu orice fel de prost, un anumit tip de nerod care pare înțelept, pus într-o specială lumină. Creierul lui trebuie să fi cântărit foarte puțin, de cincisprezece ori mai puțin decât al lui Iorga, care a fost un fenomen. Bine, ea s-ar fi mulțumit şi cu un om normal –, dar el, aşa cum se prezintă la ora actuală, e sub limită. Era demult cazul să nu se mai complacă în situația asta. Oricum, ea era obligată să ridice ştacheta.

Fără a avea studii deosebite, bărbatu-său ajunsese destul de bine. (Val îi spusese: ba tocmai de-aia! Asta o cam enervase atunci, putea cel puțin să se exprime mai politicos, să fi spus măcar: Ba tocmai de aceea!) Ura nedreptatea socială – Şandru – şi chiar aşa scria şi-n autobiografii, şi încă de pe vremea primelor clase îşi făcuse din lupta împotriva nedreptății sociale un țel. Înzestrat cu reale calități – cine i le tăgăduieşte? – şi o inteligență nativă. O, dacă ar fi apucat el să termine clasa-ntâi de liceu măcar, care i-ar fi dat un cu totul alt lustru, alt „lac”, precum la mobilă. Da, dar chiar şi aşa, bazându-se numai pe puterile lui, urcase câteva trepte bunicele. Forma cadre. Pesemne că şi aceste cadre formate de el, care, aşa cum se întâmpla, îşi depăşeau maestrul, când căpătaseră nişte posturi mai bune, îl mai săltaseră şi ele, pentru că aşa, ca om, Şandru putea fi simpatizat de la prima vedere. (Nu şi de la ultima.) Acum era director adjunct la un minister, mai bine zis pe cale de-a fi dat afară, pentru o problemă neclară, cu nişte oameni care erau puşi pe statele de plată fără a activa propriu zis în cadrul ministerului, dar ei munceau totuşi – Naiba ştie ce făceau! – şi cineva trebuia să-i plătească şi pe ei. Şi fie că erau plătiți de ministerul acesta, ori de celălalt, tot statul nostru plăteşte, nu? cum căutase el să-şi dreagă gafa, dar fără succes. „Problema” ieşise la iveală, nu ştiu cum, la un control, îl lucrase pesemne cineva şi acum i se clătina scaunul. Ce era mai grav pentru el, ce-l atingea poate cel mai dureros, era faptul că i se clătina şi patul. Dar rău de tot. Olga zâmbi. Nu era vina ei. Se zgâlțâia tare de tot. „Să trecem la epoca romană.” „Epoca romană – citi ea pe un panou mare pe perete – a fost cu deosebire bogată în emisiuni de monede…” „Parcă numai în asta?” Mulți ani el ocupase funcția de director plin, la cele mai felurite instituții, de la Circ până la Fabrica de timbre, şi de aici a trecut tot director la Forțele de muncă, apoi director la IRTA, de acolo la cultură şi aşa mai departe, de vreo cincisprezece ani, aproape din fragedă pruncie, era tot director. „Va cădea şi de data asta cel puțin şef de cabinet” – îi prezisese Val. Într-o vreme, Şandru fusese directorul sau şeful unei comisii de preluare şi inventariere a bunurilor din palatele şi castelele burghezo-moşierimii, inclusiv cele ale familiei regale. Obişnuia să-i povestească „grija” cu care întreaga comisie procedase la întocmirea inventarului unui castel, de exemplu. Cea mai mare parte din mobilierul aparținând familiei regale fusese strânsă grămadă, încărcată în camioane şi repartizată la diferite instituții din Bucureşti ori din alte oraşe. „70 de scaune” se trecea în registru, indiferent dacă aceste scaune erau din abanos, cu incrustații şi sculpturi, ori scaune de duzină. La fel cu tablourile. Animalierii flamanzi erau

înregistrați de-a valma cu Ipolit Strâmbu şi Artachino, găsiți prin camerele de serviciu, la rubrica „Picturi”. Nu era exclus ca oamenii lui să fi făcut diferite mişcări, înlocuind un tablou valoros cu o pictură de gang şi o garnitură stil Ludovic XV cu mobila de bucătărie luată la repezeală dintr-o casă oarecare. Cu toată cultura lui, Şandru nu apucase să-şi educe şi gustul. Adică avea o pornire spre frumos, îi plăceau femeile frumoase… nu-l prinsese odată un subaltern cu o bucătăreasă chiar în birou? – asta o povestea el însuşi la capitolul aventuri dinainte (de căsătorie). În afară de asta, aceste mese şi scaune, porțelanuri chinezeşti, vase de Saxa, vase greceşti, sticlărie de Murano, precum şi diverşii Van de… cutare, erau opere burgheze, pe care trebuia să le atingi cu scârbă şi să le îneci într-un dispreț suveran. Suveranul nostru este acum disprețul, spusese atunci un funcționar, râzând. Cel care ar fi mângâiat un vas chinezesc din dinastia Tang, înainte de a-l fi trecut la rubrica „Diverse” cu specificarea, „300 de oale şi 80 de scrumiere de diferite mărimi”, ar fi părut suspect în ochii celorlalți. Ar fi însemnat că nu s-a dezbărat suficient. De altfel, Olga admitea că orice revoluție, în iureşul ei nestăvilit, odată cu gunoaiele, cu pleava, cu vechiul care trebuia spulberat, mai spulberă din greşeală şi valori autentice. O revoluție fără lupte ar fi de neconceput. Val cu acest lucru era de acord. Da, revoluția înseamnă, obiectiv, o luptă între două părți, luptă crâncenă, altfel ar fi spectacol; dar de ce să sfărâmăm într-un an sau doi obiecte pe care, mai apoi, decenii ori chiar secole întregi ne vom căzni să le refacem, dacă asta mai e posibil? Ca sculptor, îl înțelegea. Desigur, nu-i convenea să ştie că o statuie a lui, dacă ar fi făcut-o – era problematic –, va fi într-o zi dărâmată cu cotul de un Şandru oarecare, care n-a auzit nici de Praxitele ori Fidias, darmite de Val Tomiță.

— Dacă admiți capetele sparte, de ce să nu admiți că se pot ciobi şi nişte fleacuri de gipsuri? se înfuriase Olga.

— Eu nu admit că trebuie să spargem nici capetele.

De ce să le spargem?

— Păi de-aia… că altfel n-o mai numim revoluție, îi spunem balet, îi spunem „pupat toți piața Independenței”.

În perioada respectivă, Val, care era un copil, avusese ocazia să se aleagă chiar cu capul spart, dincolo de orice metaforă, spart de-a adevăratelea, cu o cazma. Încercase să sustragă dintr-un morman de cărți şi hârtii, care fuseseră „iepurate”, dintr-o veche bibliotecă a unui orăşel din Ardeal, nişte bucoavne vechi, fără a şti precis ce e înăuntru, ci aşa dintr-un gest spontan, de custode benevol. Totul trebuia ars fără întârziere, fuseseră descărcate acolo la marginea târgului câteva camioane cu hârțoage. Se strânseseră copiii curioşi, care se jucau în jur, unii mai dădeau să pună mâna pe ceva, dar erau luați la goană de cei care se ocupau cu afacerea asta. Val, gonit de vreo câteva ori, revenise şi tot zgândărea cu vârful pantofului, mai bine zis cu degetele ce-i ieşeau prin pantofii rupți, cotoarele cărților, încercând să citească titlurile. Strecurase ceva în sân, când s-a pomenit pălit cu cazmaua, care folosea la ruperea cu trecutul. Poate că omul acela nu voise anume să-l lovească în cap, dar el se ferise şi se pomenise trăsnit, i se întunecase vederea şi-ncepuse să curgă sângele. Din cauza asta, nu i s-a mai umblat în sân. Printre hârțoagele ascunse, erau câteva zapise cu pecete mare de ceară roşie, legate cu şnur gros de mătase împletită. Pe unul era sigiliu domnesc. Mai târziu, dăduse muzeului din localitate aceste prețioase documente, scăpate ca prin urechile acului. Dar cât or să mai reziste? – întrebase el, cu un fel de plăcere sadică. Cât or să mai reziste? Dacă-o luăm iarăşi de la capăt?

— Vorbeşti ca să nu taci – se supărase Olga. Ştia că lucrurile sunt ireversibile („când e vorba de bine”, rânjise el), că, oricum, „suntem tari pe poziție”. Dar cum să-i bagi asta-n cap lui Val?

— Ba tocmai mie ai putea să-mi bagi mai uşor în cap chestiile astea, prin crăpătura pe unde-a fost spart.

— Nu, tu suferi pentru statuile tale… ca şi când ai fi cel puțin Michelangelo, şi ți s-ar fi ciobit „Pietà”. Observase la el o mulțime de „răbufniri”. Trăind atâta timp cu Şandru, îşi însuşise ceva din vocabularul lui, şi ceva mai mult chiar din felul acestuia de a vedea lucrurile, simplist desigur dar just.

Poate că voia doar s-o tachineze pe ea, ca soție de ştab, poate din cauza asta apăsa atât de mult pe vederile lor deosebite. Olga se întreba totuşi dacă e cazul să continue cu Val luând în considerație această „nepotrivire de caracter reacționar". (Se numeau unul pe altul „reacționari".) Pe de altă parte, unele vederi ale amicului său prindeau acum tot mai mult teren, erau rostite aproape cu voce tare, iar altele chiar recunoscute fățiş drept „greşeli ale trecutului". Chiar soțul său avea la activ, declarate oficial şi recunoscute ca atare, pe puțin vreo douăzeci de asemenea „greşeli ale trecutului". Săracul Şandru! „Alexandru cel Bun pare un moşulică destul de bleg" – se gândi Olga, ajungând în dreptul vitrinei cu băncuțe din secolul XV, din Moldova. Marele gospodar se arătase destul de harnic şi în privința baterii monedei proprii. Erau acolo o grămadă de monede din vremea sa, care asiguraseră în cei 32 de ani, cât ştiuse să-şi prelungească blânda domnie, un mare echilibru financiar şi comercial Moldovei, banii lui având greutate şi putere de cumpărare. „Aproape ca marca vestgermană de azi" – îi trecu femeii prin minte, neîndrăznind să se gândească chiar la dolar. Asta o înveseli, nu ştiu de ce, şi ieşi din muzeu bine dispusă. Îngrijitorul dăduse foc aproape tuturor grămezilor de frunze, întreaga curte era năpădită de un fum acru. Pe o bancă, în ciuda acestei perdele, care-i acoperea din când în când, şi iar îi dezvelea, după cum bătea vântul, se aflau doi tineri – un băiat şi-o fată cu codițe, desigur elevi la liceu – care tocmai se sărutau. De la epoca lui Alexandru cel Bun la un sărut contemporan trecerea se făcea firesc, fără nicio stridență, aşa cum ştie să sară viața de la una la alta fără să deranjeze prea mult, sau fără să se sinchisească în caz că deranjează. Mergând în jos, către Academie, Olga se întâlni cu o colegă, Frieda Kraus, care tocmai ieşise de acolo, fusese să facă nişte fişe la lingvistică, la o lucrare care se găsea pe toate drumurile, nu ştiu de ce era nevoie să meargă s-o conspecteze tocmai la Biblioteca Academiei.

— Ți-am spus, tu, zise iute Frieda, o „vorbicioasă", numai bună pentru interlocutorii tăcuți, care pot între timp să se gândească la ale lor, sau nu ți-am spus că am fost duminica trecută la țară? Aici lângă Bucureşti, la o cunoştință a unei prietene. Dragă, şi m-a impresionat un lucru. Nu eşti curioasă să afli?

— Ba da, dar sunt cam grăbită. Nu avea chef deloc să lungească vorba cu colega pisăloagă.

— O fată, dragă, trăia cam rău cu bărbatu-său şi s-a otrăvit. A băut verde de Paris sau mai ştiu eu ce, sodă. După aia se răzgândise, ar fi vrut să trăiască, n-avea nici douăzeci de ani, şi s-a repezit în curte, la țâță vacii, să sugă… Credea că laptele poate anihila puterea otrăvii.

Degeaba, într-o jumătate de oră a murit, îi părea grozav de rău că se prăpădeşte, îşi smulgea părul din cap şi zicea: „Unde mă duc eu de la casa mea?" Îl iertase pe bărbatu-său (eu n-aş fi făcut una ca asta. Fir-ar el al dracului!), a avut bunătatea asta să-l ierte, auzi, şi ultimele puteri şi le-a adunat ca să-i spună unde a pus cecul cu banii strânşi pentru mobilă de bucătărie. Ei. Ce zici? E prima dată când mă duc la țară şi-o să mai merg. Aspecte foarte interesante şi pe-acolo. Olga nu spuse nimic, făcu un semn cu mâna, care putea fi interpretat oricum şi se grăbi să plece. La drept vorbind, o impresionase această povestire. O luă chiar drept un fel de prevestire funestă, care avea legătură cu ea personal. Acea tânără țărancă fugind cu otrava în sânge după ugerul vacii prin bătătură, agățându-se de el cu disperare, căutând o ultimă salvare la un animal, i se păru oarecum simbolică. O Casandră despletită, care îi prevesteşte ei o mare nenorocire. Mai bine n-o întâlnea pe

Frieda asta. Tot drumul se gândi la scena povestită. Căută să ghicească şi cam ce nenorocire o paşte, se prefăcea că n-ar şti, deşi o ştia prea bine. Nu putea fi decât una singură. Ajunse la locuința prietenei sale. Era o colegă de la aceeaşi facultate, cu doi ani însă mai mare şi desigur cu mai multă experiență, în toate privințele. Nu erau propriu zis prietene la cataramă, dar Ruxandra – aşa o chema, Ruxandra Cocean – era ceea ce se numeşte în limbaj studențesc „o mare sufletistă". Gata să sară ori de câte ori cineva avea vreun necaz, îi trebuiau urgent 20 de lei, se rupea un ciorap, ori avea nevoie de o rochie pentru a face față unei cununii. Era o fată frumoasă, de altfel. Olga o găsea prea spălăcită, cu un zâmbet cam lălău, şi un pic trecută. Nu, nu se putea spune că n-are corp frumos. Adevărul e că avea succes la bărbați, dar ea nu-şi putea da seama cât se datorează farmecelor „intrinsece" ale „copilei" şi cât faptului că ştia să-şi pună în evidență calitățile şi să provoace bărbații s-o admire. Se învârtea ca un spârnel în lumea artistică. Pe

noptiera ei găseai fie o carte de istorie literară, proaspăt apărută cu o dedicaţie pompoasă din partea autorului, lucru destul de imprudent pentru acesta, sau pentru aceştia – erau mai mulţi – pentru că Ruxandra citea dedicaţia la toată lumea, spunând că autorul e prietenul ei cel mai bun, ba chiar c-au discutat împreună sumarul, înainte de a-l da la tipar. „L-am pus să scoată nişte bazaconii, care dacă-ar fi apărut...” Nu mai demult decât adineaori, adăuga ea, primise un telefon de la dumnealui autorul, care-o întreba ce părere are despre carte, dar ea nu mai avea chef s-o mai citească o dată, după ce-o văzuse şi-n şpalt. N-ar fi exclus să treacă acum pe-aici. Avea o cameră închiriată într-un spital – sau o policlinică, ba parcă spital –, o clădire imensă, veche şi fără niciun stil, mansardele căreia rămăseseră nenaţionalizate şi erau ocupate şi date în chirie sau sub chirie de diverşi particulari. Ca să nimereşti la ea trebuia să străbaţi un drum destul de întortocheat riscând a ţi se tăia calea de portarul spitalului (deci, totuşi, spital) care ţipa la tine că „azi nu e vizite”. Aceasta îi şi convenea într-un fel Ruxandrei, mai stăvilea astfel valul de admiratori („O să-i îmbrac în livrea” – zicea), deşi în caz că unul reuşea să se strecoare şi în intimitate îşi permitea vreun gest echivoc, ea mai avea o armă: „Vine gazda. Stai cuminte, că acum intră gazda”. Gazda stătea alături, îşi avea camera sa, dar după spusele fetei putea intra oricând, fără măcar a bate la uşă – făcea un fel de control inopinat al moravurilor, procedând prin sondaje. Altfel, cică era o femeie de treabă, o fată bătrână, care nu suferea bărbaţii, vai de capul şi de viaţa ei neîmplinită.

Olga avu noroc. La poartă nu era nimeni, cu portarul se întâlni tocmai pe coridor, dar spre surprinderea ei, acesta nu-i zise nimic, ori poate era zi de vizite. Ruxandra nu se sculase din pat, deşi pretindea că e trează de la cinci, contrazicându-se apoi peste câteva minute, afirmând că n-a închis un ochi.

Vorbea la telefon cu cineva, vreun admirator plicticos, pentru că din când în când astupa cu mâna receptorul şi-i arunca ei iute întrebări, ori făcea aprecieri.

— Ţi-am dus grija toată noaptea, tu – spuse ea. Apoi, în telefon: „Kant admite şi el existenţa unei divinităţi, scrie însă aşa de greoi şi de-mpiedicat, încât e foarte dificil să-ţi dai seama de asta. Ştii cine-a spus la noi că nu crede că sunt cinci oameni care l-au citit de la un capăt la altul? Nu, nu ţi-l spun acum la telefon. Uneori era incapabil de-a se exprima!” Citise undeva probabil lucrurile astea, ori asta reţinuse ea din ce citise, îl beştelea pe Kant ca la uşa cortului (mă mir că nu-i zice simplu Immanuel, zâmbi Olga.). La capătul celălalt al firului, interlocutorul turuia de zor, intrase probabil în *aporii* – vreun asistent de la filosofie? – şi Olga se învârti oleacă prin cameră, citi ultima dedicaţie pe care o primise prietena ei, pe o carte destul de voluminoasă „Manualul bunului zidar” (italienii care-au zidit jumătate din Europa n-au manuale aşa de groase), de unde se vedea că şi în selectarea cunoştinţelor ei sufletista se dovedea o eclectică. De la filosofia abstractă la pragmatismul cel mai cras, amestecând totodată şi teoria literaturii cu tehnica zidăriei. Olga dădu să plece, negăsindu-şi locul, dar Ruxandra îi şopti să pună de-un ceai. Era o idee. „Fă-mi şi mie”, mai spuse ea, şi cum uitase să astupe cu latul palmei receptorul, trebui să explice: Nu, vorbeam cu cineva aici la mine, spuneam să-mi facă un ceai, cum? Cum nu sunt atentă? Sunt numai urechi. O prietenă, nu ce crezi tu, jur, dacă vrei ţi-o dau la telefon. „Vezi, acolo în dulap. Muşeţel.” Ia mai lasă-mă cu kantrafusele tale – râse ea în telefon, şi continuând jocul cu mâna: „Să vezi cum te calmează, mirosul îi vine de la uleiul eteric, vezi cum a parfumat tot dulapul. E un minunat calmant, parcă te pansează, cicatrizează şi rănile.” Când ceaiul fu gata, într-un ibric turcesc pe care i-l adusese o prietenă de la Sarajevo, cum îi explică pe loc, vorbind tot aşa şi la telefon, conversaţia părea că abia se încinsese, nici pomeneală s-o termine. Olga turnă în ceşti şi înainte de-a sorbi o înghiţitură şi de-a apuca să se calmeze, se duse la telefon şi apăsă în furcă. Ruxandra o privi amuzată, la mijlocul unui cuvânt.

— Ce faci, dragă?

— Spune-i că s-a întrerupt de la centrală, dacă are neobrăzarea să revină. Nu stau mult, vreau să vorbim.

— Sigur că da, tocmai te aşteptam, n-am închis un ochi (repetiţie) – toată noaptea. Ia spune, ce-ai făcut tu toată noaptea asta? Pe ce parte-ai dormit? Cum a fost? Ştia că fugise cu sculptorul. Şandru o

căutase la ea, crezând că e vorba de-o glumă (ce glumă!), că amenințarea că se duce la acela, cu cămaşa de noapte în poşetă, e o vorbă goală (goală!) şi că, în fond, o va găsi la Ruxandra. Se mai întâmplase asta o dată. Mi-a spus tot Sănducu, săracu, habar n-ai cât suferă. Ca un câine. Ca o potaie de-aia credincioasă, care aşteaptă-n faţa bisericii duminica să-i iasă stăpâna. Câte mătănii ai făcut? Ai? Închipuieşte-ţi că pe la miezul nopţii mă pomenesc cu el peste mine – cum o fi intrat?! „Unde e Olga?" (Ruxandra juca scena: mimică şi gesturi adecvate.) „Nu e Olga", zic. „Cum nu e?" Şi uite-aşa, uite Olga, nu e Olga – mă înţelegi, un sfert de oră s-a uitat şi pe sub pat şi-n dulapuri şi între ferestre. Era nebun, înţelegi? Cum o fi intrat? Nu i-ar fi dat, asta în mod sigur, drumul de jos de la poartă, dacă n-ar fi fost cu mă-sa.

— Cum cu…?

— Păi cu soacră-ta. Om în toată firea şi s-o târască pe biata madam Şandru prin cele coclauri! Te pomeneşti c-a adus-o cu Salvarea. Aşa a reuşit să intre. Un hohot de râs. Râdea ca pe scenă, năvalnic, nu ştiai dacă-i vine sau aşa trebuie, aşa e rolul, dezvelindu-şi dinţii până deasupra gingiilor. Păcat că se vedeau şi gingiile, că dinţii erau frumoşi, albi, strălucitori şi când hohotea îi săltau sânii mari şi rotunzi şi tot aşa nu ştiai dacă saltă de plăcere ori din obişnuinţă. Tot din obişnuinţă i se şi dezveliră – uitând poate cu cine are de-a face. Dar nu era ea fata care să se sinchisească. Adică voia să fie admirată de toată lumea. Ciudăţenia lui Şandru, care nu mai era un tinerel, orice s-ar spune, un mucos să-l duci de mână, consta în faptul că în cazuri din acestea grave se sfătuia îndelung cu maică-sa. Soacra Olgăi era o femeie respectabilă, se ţinea destul de bine pentru vârsta sa, nici nu arăta 70. Stătea în casă cu ei. Nu încurcă pe nimeni, spunea fiul ei. Desigur, n-o încurca decât pe noru-sa. Lui Şandru i se dădeau case mari, cărora el le găsea diverse cusururi şi prin relaţii obţinea schimbul cu altele din ce în ce mai bune. Sau mai rele. Şi iar începeau tatonările pentru o locuinţă corespunzătoare. Nu ocupau o casă întreagă, n-ajunseseră până acolo, ci doar un apartament. Acum aveau unul de vreo şase camere, pe hol, un etaj întreg dintr-o casă veche, construită prin '38, când, se ştie, burghezia atinsese punctul ei maxim. Nu era rea – dacă n-ar fi fost mamă-sa să ocupe una din camere. Dar şi la mare în concediu, madam Şandru se ţinea după ei „să vadă cum se distrează tinerii". Făceau plajă pe acelaşi prosop mare întins pe nisip, iar Olgăi i se părea mereu c-o spionează, să nu se uite după alţii. Da de unde! Soacră-sa era mai degrabă o femeie calmă şi ponderată, nu băga intrigi, dimpotrivă, căuta să aplaneze conflictele. Olga nu se apropiase, nu putuse să se apropie prea mult de ea, dar judecând la rece, nu prea avea ce să-i reproşeze (decât simpla prezenţă). Recunoştea chiar că are o soacră cumsecade, care, văzând că băiatul ei o iubeşte, o îndrăgise şi ea – dar tot aşa discret, o caldă afecţiune. Mi-a spus că te iartă, zise Ruxandra. Sfatul meu e să te-ntorci acasă şi să renunţi la toată povestea asta. Iese dandana mare, ascultă-mă pe mine, soro!

— A adus vorba şi de întâlnirea de azi? întrebă Olga.

— Bineînţeles. Mă întreba dacă-l cunosc pe Val, dacă ar putea fi cumva „mituit", ca să te lase-n pace. Iarăşi o apucă râsul. N-a pomenit chiar cuvântul, dar aşa a dat de-nţeles. Ştii doar că e un subtil. Olga îşi mai turnă puţin ceai, de sus, privindu-l cum închipuie o cascadă mică „din grădina japonezului" – nu ştiu de ce-i veni în minte o frântură dintr-un rondel al lui Macedonsky – şi nu-şi mai puse zahăr. Lasă, să se amărască. Şi aşa e destul de… Constată că se mai calmase, ia te uită că e chiar calmant! – cicatriza într-adevăr şi răni? Rănile sufleteşti?

— Tot ce-a fost, s-a dus! rosti ea, uşurată că putea da o astfel de sentinţă, cu atâta seninătate. Mă mărit.

— Cu cine?

— Cu Val, mă ia în căsătorie… Nu ţi-a spus Şandru?

(Acum îi zicea mai mult Şandru, pe numele de familie, decât Sandu, numele „de casă".) „Cum te strigă pe tine-acasă?" îşi aminti o întrebare din prima zi de şcoală primară.

— Bine, dar chiar eşti hotărâtă să faci pasul acesta?

Şi cu o umbră de ironie: gândeşte-te că-l faci pentru a doua oară… după asta nu mai urmează decât… vorba aia: unde-a mers mia, meargă şi suta. Ruxandra nu-l prea simpatiza pe Val, de fapt nici nu-l

cunoştea bine şi iarăşi un „de fapt”: nu-l cunoştea deloc! Îl văzuse odată cu Olga prin Piața Romană, dar aceasta nu se oprise să i-l prezinte, îi făcuse numai un mic semn de întrebare din bărbie (se pot face şi astfel de semne între femei), adică: îți place? Când îi vorbise prima dată de el, cu entuziasmul exagerat al femeii îndrăgostite, care face din țânțar armăsar, lăudându-l pentru „fizic”, insistând însă şi asupra artei lui, prietena i-o retezase scurt, cu o răutate abia stăpânită:

— Cum îl cheamă, dragă, dacă spui că e un geniu, un artist aşa de mare?

— Val… Val Tomiță.

— N-am auzit de el. Şi la urmă… un geniu cu diminutiv nu prea merge. Ruxandra cunoştea personal mulți pictori, sculptori şi arhitecți cu opere realizate, expuse, pierdute, ori numai în proiect, cu viață şi cancanuri, era un fel de
Vasari în fustă, care putea face erori de amănunt, dar în linii mari te puteai încrede în părerea ei. Vizita ateliere – de pozat nu poza, întrucât cu splendoarea ei de corp ă avut ghinionul să pice într-o perioadă nonfigurativă, şi păcat să pierzi timpul. Recomanda creația cutăruia unui critic plastic începător, dădea telefoane pentru aranjarea unei expoziții ş.a.m.d. Era un agent patogen de cultură, cum o caracterizase cineva, în față (iar după ce plecase ea, continuase: împotriva căruia trebuie să te vaccinezi, trântind-o pe canapea). De un sculptor Tomiță într-adevăr nu auzise, ba se simțea chiar jignită, cum putea fi el aşa de mare şi să nu-i spună, să nu-i şoptească ei la ureche:
„Pss! vezi că sunt un geniu, dar ştii, rămâne între noi!”
Cam aşa veneau lucrurile. De aceea, se născuse şi aversiunea. Val o neglijase. Repulsia era de altminteri reciprocă. Val, căruia Olga îi vorbise despre prietena ei sufletistă, nu se arătase prea zorit s-o cunoască. Ba chiar îl cam enervase faptul că Olga o frecventează. „De ce stă la spital dacă nu e soră? De ce face ea întotdeauna de gardă acolo, ce, e mama răniților?” Insinuarea nu era dreaptă, pentru că această colegă mai mare a ei ştia – în ciuda aparențelor, şi în ciuda anturajului, şi în ciuda a nu ştiu mai ce – să fie o fată cuminte, plină de farmec, care lupta pentru o atmosferă culturală respirabilă. Avea vocația doamnelor de pe vremuri, cu salon artistic. Un fel de
Madame Sévigné cu cenaclu la mansarda unui spital, sau o Madame Récamier, sau o Madame Pompadour. De ce să nu ne gândim şi la a de Staël? – chicotise Val, nemaivoind să pronunțe cuvântul *madame*, şi văzând că-i iese ceva mai reuşit. (Aşa e când lucrezi asupra stilului.) În afară de artiştii plastici, ea mai era specialistă şi în scriitori, ba poate tocmai asta era marea ei vocație, aici se simțea mai în larg, îşi deschidea mai larg aripile. Îi mărturisise Olgăi că-l cunoaşte, în schimb, pe Adrian, la care locuia acum Val, e un tânăr de talent, care promite. („Ție toți îți promit, în afară de Val.”) Cât despre celălalt prieten al lui Adrian („Care? Care?”), acesta nu numai că… aşa şi pe dincolo… dar o să-i bage pe toți în buzunar. Se referea la Tudor Frățilă, care nu publicase mai nimic, dar se făcuse deja, nu ştiu cum, o vâlvă în jurul lui (adică printre cei câțiva amici), iar ca să pună moț, acesta declarase că se lasă de scris. Mare păcat dacă s-ar lăsa! oftase Ruxandra.

Deci Ruxandra ştia totul şi chiar multe alte lucruri în plus. Pico de la Mirandolla! Ptiu! îi veni Olgăi să-i dea cu tifla (urât cuvânt!), dar se abținu. Unde-l citise pe Tudor Frățilă, de care ea, Olga, nici nu auzise? Luă afirmațiile prietenei sale ca o dovadă în plus a enormităților, gogoşilor de tufă pe care i le servea uneori, crezând-o naivă. Simți nevoia să-i vorbească mai mult de Val (deşi îşi dădea seama prea bine că n-a nimerit omul potrivit unor astfel de confesiuni, Ruxandra cu felul ei aiurit de a fi n-ar fi putut să-l înțeleagă în vecii vecilor). Trebuia însă să discute cu cineva, ar fi vorbit şi la pereți – dacă ar mai fost sigură că mai au urechi. (Urechi aveau, dar nu toți.) Astfel, poate îşi clarifica sieşi anumite lucruri, i se lămureau nişte gânduri. Îl cunoştea de două luni, adică de două luni erau „prieteni”, existase şi-o margine albă, de încălzire şi tatonare. Însă abia după ce-l cunoscuse mai bine, începuse să nu-l mai cunoască, nu ştia cum venea asta. Omul se dovedea tot mai alunecos şi mai ciudat – asta mărea misterul, i-l făcea mai interesant, dar o şi enerva. Ori individul juca teatru cu dânsa? Avea senzația că uneori acestuia îi scădea brusc tensiunea, nu cea sufletească, tensiunea propriu zisă, cădea într-un fel de

somnolență, probabil cu dureri de cap şi cu momente de enervare, din senin. Nu mai băga în seamă pe cei din jur… ca şi când s-ar fi adâncit în nişte gânduri ale lui secrete… Spune-mi la ce te gândeşti? – îl întreba ea. El odată tresărea, cam cu capsa pusă, cam supărat, şi-i spunea: „Nu la tine”. După o vreme, se dezvățase să-l mai întrebe la ce se gândeşte. Uneori, vorbind cu ea, i se întâmpla să se oprească la mijlocul unei fraze, ori al unei demonstrații importante, să lase totul baltă… să înceapă altă idee, ori să tacă. Asta era cu atât mai straniu cu cât, de altfel, era omul cel mai deschis, cel mai comunicativ şi mai prietenos pe care-l cunoscuse. Ca o trăsătură importantă: nu putea trăi fără prieteni. Ar fi fost în stare să facă totul pentru un amic, să-şi dea ultimul ban împrumutat, să-şi dea şi viața, da! Ar fi mers până acolo. (Olga afirma asta cu toată convingerea şi aici nu greşea.) Îi povestise tot felul de întâmplări cu amicii lui din „tinerețe” (acum avea 23 ele ani, împliniți la 1 ianuarie), de care până la urmă se despărțise în modul cel mai scandalos, chiar bătându-se cu unii, umplându-se de sânge – din cauza asta îi numea retrospectiv „frați de sânge”. Asta pentru că el punea totul la bătaie, într-o prietenie, îşi făcea din amicii lui chip cioplit – şi la urmă, când îi cunoştea bine, când vedea că nu merită ciopleala, începea foarte brutal să le dea cu piciorul. „Fii, domnule, îngăduitor cu dobitocii, nu-ți pune sufletul pe masă, că se şterg cu el la nas, crezând că e față de masă”, era tot un îndemn al lui, pe care şi-l dădea singur, după un astfel de eşec, dar de care nu se putea ține. Sigur, el înțelegea prietenia ca în antichitate, adică ceva sfânt, gândeşte-te la Castor şi Polux…

— Pun pariu că erau homosexuali…

— Îți vin în cap numai prostii, departe de el aşa ceva…

tu, Ruxandro, n-ai nimic sfânt! Iar când îl prindea pe amic cu vreo potlogărie, se simțea rănit până în adâncul sufletului. Îl scotea din minți, începea să-njure specia umană, cădea în crize de mizantropie. Până când nu mai putea să respire – prietenii pentru el erau ca aerul, într-adevăr, mergea prin crâşme, lega amiciții cu femei şi bărbați la întâmplare, cu cine se nimerea să stea la masă. Oameni de toată mâna, care puteau fi şi primejdioşi, pentru că văzându-l pe el aşa deschis credeau că cine ştie ce urmăreşte… E normal, nu?, într-un mediu unde domneşte suspiciunea şi indivizii vorbind mai mult ascund, când îl vezi pe unul că spune aşa pe şleau ce gândeşte, ți se pare suspect: „Unde bate?”, te întrebi, nu? Desigur, nici nu erau capabili, cei mai mulți, să-i înțeleagă conversația, mereu sclipitoare, un continuu foc de artificii…

— Ar fi bun în Herăstrău, de 1 Mai, spuse Ruxandra ironic, care se îmbrăcase între timp, îşi pusese o fustă şi-o bluză. Fusta avea nişte scame şi ea, cu palma udă, le

„vâna” cu o adevărată voluptate. Auzi, uite care e chestia, continuă ea… mă rog, e interesant ce spui, ăsta e omul tău, alesul inimii, cu ăsta defilezi! Aşa sunt toți la început, superinteresantisimi, nişte „enigme ne’splicate”, ciudățeniile pământului, munți de calități, piscuri de caracter. Da, da, umplut cu calități, tocate mărunt, ca să încapă cât mai multe. Ardei umpluți cu uraniu, guşti un pic şi ți se pare că iei foc, te faci avion cu reacție, te aruncă în stele. Buun! Aşa e la început. Dar trebuie să depăşim începuturile, care ne omoară, dragă. Până la urmă, când te-ai dezmeticit vezi că toți sunt nişte porci.

— Ce?

— Porci. Vite-ncălțate. Bărbați ordinari, pe care nu merită decât să-i iei cu duzina, ca pe ace, e mai ieftin! „Dați-mi o testea de bărbați” – imită ea vocea celei care cumpără o testea de ace. Vru să scuipe, se răzgândi, făcu doar gestul. Ptiu, drace!

— Absolut toți?

— Fără excepție. Văzând însă figura plouată a Olgăi, căută s-o dea pe glumă. Ei, acum o excepție, două, chiar dacă-ar fi existând nu fac decât să întărească regula… Nici nu mă îndoiesc că tu, cu flerul tău de… rață (sălbatică, stai, nu sări, nu ştii ce fler au rațele sălbatice) l-ai intuit bine şi-ai pus mâna taman pe excepție. Ține-te bine de ea! Dar să lăsăm claca, schimbă ea tonul, aşezându-se pe marginea patului desfăcut, îşi dăduse cu apă pe ochi, dintr-un lighean, şi fără să se şteargă, stătea aşa udă, să se trezească bine. (Ea care era trează de la cinci, ori, versiunea a doua, nu dormise toată noaptea!) Picăturile o

împrospătau, îi înfrumuseţau faţa (îi plăcea să joace în rol de poiană plină de rouă, dimineaţa. Poiana atinsă de toamnă, în orice caz).

— Cum e, dragă, altfel… adică ştii la ce vreau să mă refer… Ce caracter are?

Olga nu înţelegea bine… (Mă întreabă ca şi când s-ar pune problema să-l primească în organizaţie!)

— Păi, e cinstit… în primul rând, e de-o cinste…

— Vax albină! Cum e…? Adică,spus mai pe ocolite, cum e felul meu, dar m-ai făcut să-mi ies din fel, vă potriviţi sau nu? Ştii, acesta e lucrul cel mai important într-un amor, într-o căsnicie. Tinerii logodnici – în perioada respectivă – ar trebui ţinuţi în nişte rezervaţii, să se probeze. Ce e foarte ciudat, izbucni ea: o femeie probează o rochie până o înnebuneşte, o înnebuneşte şi pe croitoreasă cu mofturile şi ajustările, iar când e să se mărite merge aşa cu ochii închişi. Păi, să nu le iei la palme? Da, da, în rezervaţii… iar dacă nu se potrivesc, caută-ţi, nene, în altă parte… „şi dă-mi jucăria-napoi!", cântă ea pe ton de romanţă. Pentru că, din cauza asta, se întâmplă cele mai mari drame… de aceea atâtea divorţuri… atâtea cupluri sterile. Mă mir că nu intervine statul în chestia asta… În paranteză: cuvântul „chestie", avea în perioada de la '48 o accepţiune cu totul serioasă, revoluţionară.

— Baţi câmpii! i-o reteză Olga.

— Ba vorbesc cât se poate de serios. Adăugă cu un surâs: şi de documentat. Teoretic, bineînţeles, pe bază de bibliografie, la bibliotecă. Ştii că în America copiii la şcoală au ca materie obligatorie (acest cuvânt fu rostit apăsat) educaţia sexuală?

— Imperialismul în putrefacţie…

— Stai să vezi… de ce judeci dogmatic? Li se explică de la vârsta de 8—10 ani, în mod ştiinţific, ce e aia… aia…

Ce e aia… ailaltă… Izbucni într-un râs cam ciudat… ca şi când făcuse o mare descoperire… apoi continuă: iar băieţii şi fetele când se fac mari şi se pomenesc în braţele vânjoase ale realităţii… ştiu să… înoate, să dea din coate, înţelegi?

— Nu înţeleg cum poţi fi aşa de vulgară…

— Vorbesc ca un doctor, dragă… Ştiu cum să facă,

cum să procedeze, nu dau din colţ în colţ. Mă refer tot la americani. Ei se iubesc în cunoştinţă de cauză şi nasc copii zdraveni şi sănătoşi. Ai văzut ce frumoşi sunt americanii? Toţi înalţi de doi metri, că sunt fătaţi la 18 ani şi concepuţi în cunoştinţă de cauză. Ruxandra oftă. Dacă aş avea vreo putere, pe cuvânt că aş cere să se reglementeze şi la noi situaţia. Da… da., spuse ea după un moment, în care aşteptase parcă vreun semn de încurajare de la Olga, să introducem iubirea încă din şcoală, materie obligatorie

(iarăşi apăsă pe cuvânt), ca matematicile şi limbile străine.

Stropii de pe obraz i se uscaseră, în focul peroraţiei. Acum arăta mult mai palidă, după aceste utopii pedagogice, care parcă ar fi vestejit-o.

— Până una alta, nu-şi putu reţine Olga indignarea, de ce nu faci tu operă de pionierat?

Ruxandra trecu uşor peste răutatea prietenei sale. Doar ea o stârnise. Râse ca de o trăsnaie bună, amestecând printre hohote şi un turcism ordinar: hai sictir! După care adăugă, însuşindu-şi parcă ideea:

— Stai să ies profesoară… că le-arăt eu lor.

Această discuţie însă avu darul s-o tulbure realmente pe

Olga. Fără să ştie, Ruxandra îi atinsese un nerv dureros, o nemulţumire tulbure, care abia acum se clarificase –

ca să vezi că sunt bune şi discuţiile chiar cu dobitocii.

Socrate ce-a făcut o viaţă întreagă, de unde şi-a extras filosofia şi… cucuta? – care era pe jumătate nemulţumire surdă, pe jumătate nedumerire. Într-adevăr, pe omul cu care trebuia să facă pasul, nu-l cunoscuse încă sub aspectul acesta – oricât ar fi de ciudat. Val, care în momentele lui bune dăduse dovezi nu numai de pasiune curată, dar şi de dorinţă foarte pământească, mergând chiar până la acte de bravură, care o tulburaseră, bineînţeles şi i le iertase pentru că se ştia feminină, stârnea pofte fără să vrea, aşa din

senin, – pe stradă mulți bărbați întorceau capul după ea –, rămăsese totuşi până la urmă în limitele bunei cuviințe. Dar mai era aceasta o *bună cuviință?* Iată întrebarea. Adică o tandrețe fermecătoare, joc de gesturi şi aluzii nevinovate… dar de ce nevinovate, la urma urmei? La început, nici ea n-ar fi acceptat desigur să meargă până acolo, chiar până acolo… dar până unde? Avea mereu sentimentul vinovăției, nu față de soțul pe care l-ar fi înşelat pentru prima oară („asta îmi e sfânta cruce", s-ar fi jurat Ruxandra) – deşi el nu credea asta, că era un caz maladiv de neîncredere în oameni şi în societatea femeii – ci față de sine. Cu ce ochi mă voi mai uita eu după aceea în oglindă? „Tot cu aceia! i-ar fi răspuns Val. Care ar arăta încă şi mai frumoşi." Dar ea îşi impusese o conduită, cum credea că trebuie să fie o femeie, şi se ținea cu dinții de schema ideală din cap. Să nu aibă de ce roşi în oglindă! Atunci ar însemna să spargem toate oglinzile, să desființăm industria „oglindelor" cum zicea Alexandrescu, pentru că… asta e viața. Dacă nu roşeşti un pic măcar, înseamnă că ți s-a dus tinerețea din obraz. Se căsătorise foarte tânără şi Şandru fusese primul bărbat pe care-l cunoscuse. Avea în jur, bineînțeles, o droaie de admiratori, de la liceenii care-i făceau curtea aceea bleagă, când nu e impertinentă, la studenți, colegi de grupă ori din ani mai mari, deja „cu stil" în comportare, şi până la oameni în vârstă, căsătoriți de-a binelea. Îşi pusese în cap să nu le acorde nicio atenție – fie ce-o fi, oricine-ar fi – şi asta îi reuşise până la un punct. Aproape toți erau îndrăgostiți de ea, la diverse temperaturi de fierbere, şi-o amuza să ştie că provoacă lumii acesteia o mică suferință. „Nu o să mă culc decât cu soțul meu", îi spusese ea unuia mai îndrăzneț, care-o întrebase direct dacă e fată mare şi cum poate să rabde în secolul vitezei şi dacă fetele au mai multă putere de abstinență decât băieții.

— Nu mă interesează subiectul, spui prostii, cară-te!

Când mă voi căsători, voi şti să fiu şi tandră şi temperamentoasă, nu-mi duceți voi grija. Băiatul, care nu voia să se căsătorească „la urgența-ntâia", îi dăduse pace şi pierise din jurul ei. Chiar aşa îi spusese: n-am chef să mă leg la cap la urgența-ntâia! Ea îl luase de bărbat pe Şandru

Sandu, care era binişor format, adică mai în vârstă cu

— să zicem – 15 ani. „O fi mult?" se întrebase Olga în primele momente. Apoi se potolise cu hamletizările fără rost. „La urma urmei, 15 ani sunt o nimica toată. Bărbatul trebuie să fie mai în etate, pentru că femeia e mai trecătoare." Acum însă era îndrăgostită de Val, asta i se-ntâmplă prima dată. („N-ai mai mâncat niciodată aşa ceva?" o întrebase el.) Era într-o fază de năpădire, foarte primejdioasă la animale. Se simțea animal din cap până-n călcâie (din creştet până-n călcâie, se spune pe româneşte) şi intrase în panică. Cu cât se lega mai tare de amant (urât cuvânt, dar ibovnic e şi mai nesuferit. Unul e barbarism, de origine franțuzească, celălalt e un slavonism, dar cum l-ar fi putut numi altfel? fără a apela la cuvinte de argou?), simțea, deci, cu cât îl iubea mai tare, simțea, da, repetăm că, adio! În situații de-astea treci „ca fulgul de uşor" peste orice morală, burgheză etc., peste orice hotărâre prestabilită şi intri orbeşte în imperiul altor legi. „Fisch in fremde Netz", văzuse undeva o fotografie cu un crap într-o plasă, sub care scria aşa. Numai să fi făcut el un gest şi i-ar fi căzut în brațe de la un kilometru, alergând spre el cu viteza a treia cosmică. Numai în laborator se mai pot realiza, aici pe pământ, vitezele cosmice, altfel e nevoie de spațiu, mult spațiu, şi o foarte complicată aparatură. O, i-ar fi căzut în brațe ca pasărea rănită de pe creangă. Sufăr de complexul „Ienăchiță Văcărescu", sunt o „amărâtă turturea". Zâmbi. Dar el nu făcea gestul, nu zgîcina creanga. „Dar gestul mâna mea nu vrea a-l face." Al cui e versul? „Dar gestul mâna mea…" Citatul, probabil, nu e exact. Şi-l va aminti, cu precizie, altă dată, în condiții normale. Ba nu, îl făcuse, asta era mai îngrozitor, îl făcuse până la jumătate, până la aproape trei sferturi, atât cât s-o pună pe ea în situația, ce mai la deal la vale, cea mai delicată. CEA MAI DELICATĂ! Se oprise ca fascinat, nu, că ar fi frumos, ca hipnotizat, lăsând-o pe ea să-şi lingă rănile, ca o leoaică rănită. Penibilă stare de lucruri. E bine spus stare – totul fusese o stare, o stagnare, pe o anumită treaptă de evoluție. Brr! Simți că i se face pielea de găină.

— Nu mi-ai răspuns la întrebare, spuse Ruxandra.

— Care? Ce întrebare? se trezi Olga, dând din cap, spre a-şi aduna gândurile, atât de tare încât cocul

i se desfăcu, ca nodul gordian sub sabia lui Alexandru Macedon, şi se vărsă umplând camera de aur. Cum stătea ea pe un fotoliu – singurul din cameră –, cosiţele se întinseseră într-adevăr pe podea, ca un preş, covor persan „natural”.

— Caută-l pe jos, râse Ruxandra, care făcea întotdeauna haz de „coadele şi conciul ei”’ de ţărancă fără zestre. Nu mă face să abuzez de repetiţii, continuă ea, ştii că ţin la stil.

— Cum a fost azi-noapte? Hai, spune, nu vezi că mor de curiozitate? Sub aşteptări? Te văd cam plouată…

— Nu s-a întâmplat nimic, mărturisi Olga repede, speriindu-se parcă de propriul glas. Cum putea face astfel de confidenţe? Ea nu era genul de femeie care să-şi povestească intimităţile cu mai mult sau mai puţin haz, dar în orice caz amănunţit, ce-a zis unul, ce-a zis altul; cum făceau atâtea colege ale sale, chiar nemăritate.

— Păi n-ai dormit cu el? făcu Ruxandra botoasă, că
Olga îi jucase o farsă.

— Ba da.

— Ei, şi?

— Am dormit. Râse alb şi negru, bacovian. Am discutat foarte mult şi foarte serios…

— Aţi pus bazele teoretice! Ptiu! Să nu te deochi.
(Ruxandra scuipa azi pentru a doua oară, ori a treia oară.)

— Tot felul de lucruri, tot felul de idei ne-au trecut prin cap…

— Sunteţi anormali, dragă, fugi, fugi, să nu te mai văd! Sunteţi caz patologic.

— A fost cea mai frumoasă noapte a mea. (Ceea ce era adevărat până la o margine.) Îi plăcuse să discute stând aşa ca Olimpia lui Mannet, lângă el, acoperiţi cu un cearşaf şi-o pătură roasă ca nişte coate de student bătrân, simţindu-i toată căldura trupului, care se amesteca, îmbietor, cu dogoarea propriului corp. Vorbiseră despre urechea lui Van Gogh, dacă era sau nu nebun, Val se ridicase să-i citească pasaje din scrisorile acestuia cu o mândrie nejustificată, ca şi când Van Gogh i le scrisese lui personal, apoi alunecaseră în controversa Picasso – Braque, care le luase pe puţin o jumătate de oră. Val susţinea că al doilea e primul, că celălalt n-a făcut decât să-l copieze, că el cu pânzele autorului „Guernicăi” ar putea pava şoseaua Bucureşti-Urlaţi şi-ar călca pe ele fără să simtă vreun fior şi s-ar duce aşa să-şi cumpere nişte oale smălţuite. Ea îl contrazisese energic, nu e adevărat, să-i dea voie şi ei să se priceapă cât de cât la pictură (adevărul e că se pricepea, ca amatoare), el se supărase şi se întorsese cu spatele. Adormise, repede, ori aşa lăsa să se înţeleagă. Dar cum e posibil pentru o idee, pentru un crez artistic să întorci spatele unei femei, în prima noapte, cum e posibil? Ce, arta e o sperietoare, un mijloc de a ne inhiba pornirile sănătoase? Care e limita între principii şi… cerinţele legitime ale vieţii, legea trupului, cum bine spunea popa? Ori aşa sunt artiştii?

— Dragă, e clar… nu-l lua! zise Ruxandra. Dă-l în mă-sa, să fie artist. Sau, cel puţin, nu acum. Mai verifică-l, aminteşte-ţi de Penelopa, pe care zeiţa o învăţa ce să facă. Ăi care nu puteau încorda arcul… duceţi-vă cu Dumnezeu, peţitori dumneavoastră, şi lăsaţi-mă în pace.
Deci, dacă tot se pune atâta bază pe verificări, fă-i dosar –
de ce tocmai aici…? Nu? Femeia nu mai trebuie să meargă cu ochii închişi, nu mai trebuie să bâjbâie în întuneric.

Olga interpreta şi altfel purtarea lui Val. Anume: poate că tocmai în felul acesta îi adusese omagiul suprem, pentru că, altfel, animale care să se repeadă la tine una-două, să-ţi rupă ţoalele întâlneşti la tot pasul. Alta e însă să ştii să faci atmosferă, să tulburi cât mai mult simţurile şi minţile… „Eu nu strivesc corola de mister a lumii” –
spusese el, în şoaptă, nu cu multe ceasuri în urmă, tocmai când ea se cuibărea mai bine lângă el. Asta îi plăcuse, oricum, amorul trebuie să aibă şi el o spiritualizare, altfel rămânea cu bărbatu-său, care, pur şi simplu, dă iama ca un elefant pus să păzească grădina de zarzavat – fabula nu ştiu cui. Olga era acum

aproape convinsă că Val avusese tăria să se domine tocmai pentru că o iubea cu adevărat. O, ea fusese proasta, se aşteptase la altceva.
El voise să-i dea o lecţie, că, uite, deşi are toate atuurile,
„toţi aşii pe masă", mă rog, nu uzează de poziţia lui teritorial avantajoasă, n-o face pe ea să se simtă jignită.
Să se simtă prost. (De altfel s-ar fi simţit cât se poate de bine, poate ar fi plâns un pic, face frumos, nu strică o lacrimă două, şi l-ar fi întrebat dacă nu cumva, ferească Dumnezeu, acum, ACUM, crede cine ştie ce despre ea.
Naivă, Olga nu ştia că tocmai aici nimerea în cel mai plat clişeu erotic şi că numai întâmplarea o salvase de-a cădea adânc în banalitate.) Adevărul e că lui Val ideea îi venise în ultimul moment, ca un *deus ex machina,* când era aproape pe muche, abia se mai putea abţine, stăpâni, apelând la resurse Yoga, şi totodată trebuia să se forţeze şi să nu râdă. Aşteptase, la rândul său, reacţiile fetei. „Ce face inamicul, ia să vedem acum noi ce poziţie adoptă inamicul", îşi amintise vocea ofiţerului de la ora de tactică, pe vremea când îşi făcea lunile de militărie, şi care le explica în faţa unui poligon în miniatură, cu şei, şi mameloane, cu poziţiile noastre însemnate cu steguleţe roşii şi ale duşmanului însemnate cu ace de gămălie.
„Deci, cum va înainta inamicul?" El se simţea acum ca un general stăpân pe situaţie, care, retras undeva, sau nu, dominând priveliştea de pe un mamelon, urmăreşte cu luneta la ochi şi aşteaptă desfăşurarea trupelor vrăjmaşe, care nu ştiau că sunt total încercuite. Olga însă stătuse cuminte, înfricoşată şi umilită. („Şi cu toate flancurile descoperite.") „De ce râzi? îl întrebase ea. Apoi, recăpătându-şi sângele rece şi aerul grav, „se trezise" şi iarăşi începuseră nu ştiu ce discuţie, pe o temă estetică. Nici mintea nu-i mai mergea bine, Olga spunea naivităţi mai mari decât ea, îşi dădea perfect de bine seama… Dar ce să facă biata fată? Spunea naivităţi, Picasso e un impostor – şi Val se gândise chiar că e îndrăgostit şi că nu e exclus să o ia de soţie, ea trebuie să se înveţe să-l aştepte, plină de dor şi de dorinţe, dacă nu… Oricum, prima noapte petrecută împreună fusese un fiasco! – din punctul de vedere al Ruxandrei – şi sfatul ei era cât se poate de sincer. „Ţine-te bine de Sandu! E bărbatul tău, om aşezat, de casă, genii din acestea mai găseşti tu, o să mai ai ocazii, oho, dacă vrei, îţi prezint eu o sută. Nu e cazul să te arunci de-acuma buluc în prăpastie. Ascultă-mă pe mine, tu… Pentru că dacă se prezintă aşa, dă, doamne, să nu fie adevărat, mai târziu o să cauţi altul şi altul. E o vorbă românească: Unde a mers mia, treacă şi suta". O
să umbli mereu după antidot.

— După ce?

— După antidot. (Şi râse, Olga nu înţelesese care era hazul.) Şi aşa o să-ţi macini viaţa.

— Tu nu înţelegi c-a făcut asta numai ca să-mi arate că mă iubeşte şi că nu se poartă cu mine cum te porţi cu o femeie de stradă? Există la mijloc consideraţii mai înalte.

— Draga mea, de la un anumit punct, de la un anumit punct, înţelegi… orice consideraţii cât de înalte devin baliverne… Eu de ce crezi că nu m-am căsătorit până acum? N-am găsit bărbatul cu care să mă potrivesc…
Şi oftă. Aşa mi-a fost dat mie să rămân fată mare.

— Asta să i-o spui lui Mutu, vru să dea replica Olga…
Dar sună telefonul.

— Da, da şi eu sunt fată mare, spuse Ruxandra ducându-se să ridice receptorul.

Era tot persoana de adineauri, care întreba, nervoasă, de ce i-a-nchis telefonul în nas, că după aceea telefonul public i-a mâncat o groază de fise, încercând să revină şi acum e jos, nu-l lasă portarul să intre.

— Şi ce să-ţi fac eu? Nu primesc vizite la ora asta…
Nu, nu e niciun bărbat la mine… O, de ce eşti caraghios?
Cum poţi fi aşa de antipatic? Îi trânti receptorul, de data asta din proprie iniţiativă. Uite, aşa trebuie să te porţi cu bărbaţii, spuse. Dobitocul pariez că are un buchet de flori. Nu ştiu ce mă opreşte să nu-i ard un

telefon nevesti-si – are o nevastă cu picioarele strâmbe şi uscată ca o scoabă – să-i facă ceva să-l ia de pe capu-mi, că mă terorizează cu florile sale.

Olga îşi mai pregăti un ceai. Ruxandra puse de cafea.

Putea bea o sută de ceaiuri, dacă nu lua şi-o cafea turcească nu se trezea, nu considera ziua începută. Îşi făcuse reflexul cu cafeaua, ştia că asta o trezeşte, altfel de-ar fi luat şi cofeină tot adormea pe loc. Olga citi cu glas tare de pe punga de muşeţel, nu ştiu ce-i venise.

De la vizita la muzeul numismatic, simţea nevoia să citească explicaţiile, ori poate se afla într-o stare când avea nevoie de multe, multe explicaţii şi lămuriri, desigur de altă natură. „Florile de muşeţel, datorită bogăţiei în ulei eteric şi a altor substanţe medicamentoase, au proprietăţi antiseptice, dezinfectante. Se recomandă pentru calmarea colicilor, uşurarea digestiei şi eliminarea gazelor. Sub formă de gargară, cataplasme, clisme ajută la calmarea durerilor şi cicatrizarea rănilor". (Deci, cunoştinţele Ruxandrei aici îşi aveau izvorul.) MOD DE ÎNTREBUINŢARE; Un sfert de litru apă în clocot se toarnă peste…

— Termină, dragă, ho, ajunge! Ce-ţi veni? sări prietena, enervată de-a binelea, mai ales că, atentă la ea să vadă unde bate, îi dăduse cafeaua în foc. Dacă eşti obosită, continuă mai moale, pune capul aici pe pernă şi trage-i un pui de somn, îţi înţeleg starea. Numai somn n-a putut fi acela. Apoi, bătându-se cu mâna peste tâmplă: „Şi eu care am atâta treabă". Sorbise cafeaua, deci se trezise de-a binelea. Uitasem. Trebuie s-o-ntind. Vorba ceea: Dormi mai repede, că am nevoie de pernă. Dar poţi rămâne aci, nu-i nicio problemă. Numai să nu dea gazda peste tine.

Mi-a interzis categoric. Şi să nu pice Vasile.

— Ei, mă duc, zise Olga. Termin ceaiul şi plec…

— Foarte bine faci. Te-o fi aşteptând Şandru… S-o fi întrebând ce-i cu tine… Spune-i c-ai dormit aici, ai venit după *două* (el a plecat pe la unu şi jumătate…) Ai fost la teatru până la ora aia… sau, mă rog, trânteşte-i şi tu o minciună… Bărbaţii abia aşteaptă să li se dea explicaţii cât de cât plauzibile… mă rog, cât de absurde, ca să le creadă… ca să-i scutească de nişte frământări… Să nu slăbească, mânca-i-ar mama. Sunt foarte egoişti, ascultă-mă pe mine. Bătu cineva în uşă. „Dobitocul de portar i-a dat drumul", şopti Ruxandra, apoi tare: „Intră". „Poftim."

„Dar intră odată!" În uşă nu apăru persoana insistentă de la telefonul de adineauri (Ruxandra oftă uşurată), ci

Adrian. Avea un halat pe el, aşa cum fac vizitatorii unui spital, li se dă un halat spre a-i feri de microbi, ori poate invers, spre a nu-i molipsi ei pe pacienţi. Olga se uita şi nu ştia unde-l mai văzuse. Apoi îşi aminti, se roşi toată, ca şi când ar fi fost surprinsă asupra cine ştie cărui fapt urât. Mai încurcat şi mai fâstâcit se arătă însă Adrian.

Merse şi-i sărută mâna (pentru a doua oară în dimineaţa aceea) şi începu să-i explice Ruxandrei scopul „vizitei".

Trecuse pe la un prieten al lui, doctor aici la spital, să-i lămurească o problemă extrem de interesantă, asupra căreia meditase mult în ultima vreme: problema morţii.

Mai precis: a vieţii celeilalte. Cealaltă, dar nu în sens biblic. Adică, din momentul intrării în comă, mai precis a încetării pulsului, până la moartea definitivă, mortul e viu… trăieşte, înţelegi?… şi cum s-ar putea valorifica această viaţă, această trăire? Totodată starea de colaps, întâlnită la unii, poate fi asemănată cu colapsul gravitaţional, fenomen curent la unele stele. Se poate face o asemănare între moartea pre-moarte – adică aceia care sucombă, mor subit, dar o anumită formă de dispariţie, şi moartea aparentă a omului… Deci, această asemănare între plecarea de pe lume a omului şi-a stelei… Trebuia însă să se mai consulte şi pentru asta venise, pentru teoria pe care voia el s-o lanseze…

Lucrurile erau interesante, însă… cădeau parcă prea brusc… prea de dimineaţă şi pe burta goală… Olga îl ascultase cu atenţie însă.

— Lasă, Adrian, balivernele astea – făcu Ruxandra cu felul ei „delicat" de-a coborî lucrurile cu

picioarele pe pământ –, ce trebuie să inventezi o întreagă teorie funebră, astronomică, numai ca să te ascunzi că-mi faci o vizită?
Spune c-ai vrut să mă vezi, şi gata! Ai avut chef să-mi dai bună dimineaţa şi-ai venit. Dânsa e prietena mea, nu? şi nu trebuie să te jenezi. Iar domnul, zise ea teatral, arătându-l pe Adrian, e prietenul meu cel mai bun.

Se mai văzuseră o dată şi acum era prima oară când se tutuiau. Adrian era într-un fel furios pe sine că urcase la ea. După plecarea lui Val şi-a lui Andrei, el încercase în zadar să se odihnească, îl chinuia imaginea bătrânei pe moarte şi venise într-adevăr la spital ca să discute cu un doctor, prieten bun cu el, problema colapsului. Medicul era tocmai în ora de vizită de dimineaţă şi până termină îl rugase să citească ziarul. Adrian îşi adusese aminte că Ruxandra locuieşte aici – îşi dădea adresa la toată lumea şi asta era toată intimitatea lor. Olga se gândi că de aceea nu-l poate suferi Ruxandra pe Val, i-l bârfise Adrian. Şi tot aşa, prin intermediul acestuia, avusese ocazia să citească cele două poezii ale prietenului comun, pe care le găsise „geniale”.

— Ne cunoaştem, spuse ea, fără prea mare entuziasm, şi se ridică să plece.

— Ia ascultă, lichea mică – făcu Ruxandra, postându-se în faţa lui Adrian şi apucându-l de bărbie –, dacă
l-ar fi cunoscut mai bine, ar fi ştiut cât îl enervează asemenea gesturi şi asemenea apelative, care i se potriveau lui, bărbatul atât de ţeapăn şi de snob, exact ca nuca-n perete. Acuma fac eu legătura. Două chestii am cu tine:
în primul rând, că dispari aşa luni în şir, fără să dai niciun semn (de când se cunoscuseră trecuseră într-adevăr câteva luni, dar relaţiile lor nu erau de natură să solicite explicaţii)…

— Am fost pe teren… spuse Adrian, cam perplex, deşi se gândi că putea foarte bine să nu dea nicio lămurire.
De altfel, el era vinovat, era un dobitoc că venise acum aici.

…Şi doi, nu mi-ai vorbit niciodată de prietenul tău, marele sculptor Val Tomiţă, care i-a sucit pur şi simplu capul acestei onorabile doamne şi acum nu-i mai dă nicio atenţie… neştiind, sau nevrând să ştie, cu ce fiinţă sensibilă are de-a face. Uite, de două ceasuri mă ţin de ea să nu se arunce pe fereastră! (O, ce talent deosebit avea
Ruxandra de a macula totul! Olga mai că începu să plângă.)

— Nu e adevărat, îngână ea.

— Să-i spui derbedeului să se prezinte aici la mine, la probă, că ea e bleagă, asta de urgenţă, să-l iau de urechi!

Adrian socoti că a sosit momentul să pună lucrurile la punct.

— Nu ştiam că trebuie să vă dau socoteală, domnişoară, de tot ce fac, ne cunoaştem destul de puţin. („Ei, na, se aştepta să-i răspundă aceasta, ce cauţi în casa mea, ieşi afară, porcule! Acum chem miliţia, dacă zici că nu ne cunoaştem”. Era în felul Ruxandrei de-a-l plezni astfel, o intuise acum destul de bine. Ea însă îl asculta răbdătoare)… şi apoi dumneavoastră… sau tu, mă rog… ne putem tutui?

— Dă-i drumul… eşti mare pişicher! (Ruxandra îşi dădu seama că se-ntrecuse, cu gluma totuşi, nu trebuia speriat porumbelul.)

— … Şi apoi, n-am avut cum să vă povestesc de Val...
nici noi nu ne cunoşteam pe vremea aceea!

— A, da! Dar acum… ce părere ai? Vă vedeţi des?

— Locuim împreună.

— Ia te uită! De data asta Ruxandra se-ntoarse spre Olga.

— De ce nu mi-ai spus? Bine şi deci vă cunoaşteţi… (Vorbea acum cu Adrian.) Cum este? Vorbesc ca om, nu ca sculptor, ca sculptor nu face două parale, nimeni nu-l ştie… Dar ca om, merită să-i dăm puicuţa asta… uită-te la ea ce fată!… de soţie… Că vrea să se mărite cu el…

— E printre tipii cei mai interesanți pe care i-am cunoscut… îi bagă-n pălărie pe mulți… va ajunge mare, iar ca om… e… (Adrian căută cuvântul)… fantastic!…

(Olga se uită dacă vorbeşte sincer sau joacă teatru.)

— … Ceva rar de tot.

— Buun… M-ați convins! Mă dau bătută, v-ați pus amândoi pe mine… recunosc, am judecat pripit… să dea Dumnezeu să fie aşa… Atunci, dragă, îi spuse ea Olgăi cu tonul cavernos şi oficios al unui ofițer de stare civilă, să se celebreze această legăturică. Mărită-te cu el, ia-l cât e cald şi genial… Ai OK-ul.

Iarăşi bătu cineva la uşă. Intră o soră care îi spuse
Ruxandrei că e aşteptată „la pat” (Ha, ha! făcu Adrian). Vin îndată, zise Ruxandra. Sora ieşi. „Prin urmare, Ruxandra nu stă chiar cu totul întâmplător în spital. În orele libere îndeplinea şi funcția de infirmieră, avea paturile ei cu bolnavi, care o aşteptau”. Olga se miră chiar că
Ruxandra îi ascundea această îndeletnicire, cu totul onorabilă pentru o studentă care n-are bursă şi trebuie să se întrețină. Erau nişte bani cinstiți: – fusese rea, gândindu-se la cine ştie ce alte proveniențe ale lucrurilor ei, altfel destul de sărăcăcioase. Cât putea primi pe lună?
Opt-nouă sute.)

— Acum… cărel! spuse Ruxandra, aranjându-şi grăbit părul în oglinda montată pe uşa dulapului. Uşa interioară, bineînțeles, înăuntru se puteau vedea rochii, o haină ponositä, combinezoane, prosoape, bluzițe, într-o dezordine perfectă, cum era întreaga odaie.

— Îmi tratez o măsea, simți ea nevoia să se explice.
Olga, când ne vedem, tu?

— Nu ştiu, îți telefonez eu.

— Bine, ține-mă la curent cu toată povestea. Mor de curiozitate. Spune-i lui Val că l-am înfiat. Les amis de mes amis sont mes amis! iar lui Sandu, dacă-l vezi întâi pe el, zi-i că-l urăsc de moarte!

Adrian ieşi şi el cu Olga, neîndrăznind să rămână cu
Ruxandra… nu ştia de ce intrase brusc frica-n el, pentru că adineauri, când venea, spera totuşi s-o găsească singură.

Pe culoarul întunecos al mansardei – erau mai multe cămăruțe pe partea stângă, în rând cu cea a Ruxandrei, pe partea dreaptă nişte geamuri albe, prin care se vedeau acoperişuri – o luă el înainte ca şi când ar fi fost cazul să-i arate drumul, ori s-o ferească de vreun atac din față din partea cine ştie cui, aşa era el, ocrotitor. Apoi, gândindu-se că poate Olga ia asta ca o impolitețe, o rugă să treacă ea mai întâi. De fapt, era loc pentru amândoi.

Nu-şi spuseră nimic până la etajul următor, când Adrian se scuză că el rămâne, fiindcă-l aşteaptă prietenul lui, doctorul.

— A, da… desigur, făcu Olga. Apoi, aşa deodată, cu sufletul la gură, ca şi când Adrian ar fi fost gata s-o rupă la fugă şi n-ar fi vrut să dispară până nu află de la el un anumit lucru: Adineauri v-am ascultat vorbind despre el… stați, nu plecați (Adrian stătea nemişcat, puțin mirat), m-am căznit să aflu, să ghicesc din intonația glasului, dacă cele spuse reprezentau într-adevăr gândurile dumneavoastră cinstite.

— Doamne! domnişoară! Mă jigniți. Vorbeam absolut sincer. Şi dacă doriți, mai pot adăuga că e un nefericit… Poate-l puteți ajuta… salva… Şi cu o emoție care-o făcu să se cutremure: e dintr-un aluat din care se plămădeşte un Ion Georgescu, un Paciurea, un Brâncuşi… Da, un Brâncuşi, în ultimă instanță…

Nu înțelese de ce această „ultimă instanță”, însă mărturisirea, ori poate numai modul în care-i fusese făcută, o cutremură. Adrian dramatizase un pic, desigur involuntar, dar părerile lui despre oameni reprezentau nişte bunuri agonisite cu grijă şi nu făcea risipită de bunătate, străduindu-se să fie cât mai aproape de „marginile adevărului”. Pe de altă parte, era generos şi, mai ales pentru prietenii săi, capabil de entuziasme. Nu-i mai puțin adevărat că Val reprezenta şi pentru dânsul un mister şi că intuise în el „un destin” – să dea Dumnezeu să fie aşa!

— Vă mulțumesc. Mulțumesc mult de tot, spuse Olga şi coborî scările. Ştia acum că soarta îi e

pecetluită. Până mai adineauri încă mai ezitase. Se aflase în acea situație cheie, încărcată de toate posibilitățile, când depinzi de cel mai mic impuls din afară şi hotărârea pe care o iei poate atârna de faptul că tocmai în momentul acela vânzătorul de ziar strigă: „Avem cuvinte încrucişate”; dacă nu auzeai asta, te aruncai pe fereastră. „Cuvintele încrucişate” te-au oprit pe pervaz şi pornirea abisală s-a transformat într-un zâmbet. O luă spre Universitate, nu-şi mai amintea ce cursuri are, putea prinde măcar ultimele ore. Studentă conştiincioasă, avea foarte puține absențe şi pentru fiecare se chinuia să inventeze tot felul de motivări. (La 30 de absențe nemotivate urma exmatricularea, asta în mod teoretic, pentru că foarte multe colege le depăşeau şi se descurcau ele.) în holul facultății nu era nimeni, ochii îi alunecară pe ceas: 10,45. În curând urma să sune, nu pierduse decât prima oră. Merse şi-i telefonă lui Sandu, la birou. Îi răspunse secretara, care îi cunoştea glasul acuma, n-o mai întreba cine-l caută pe tovarăşul, şi-i făcu imediat legătura. Bărbatul se arăta destul de cald şi amabil – probabil că nu era singur în birou… „Da, dragă… eu sunt, muncesc, uite ne batem capul cu probleme… Ne vedem la prânz… Viu direct acasă”. La răspunsul Olgăi, că pe ea n-o mai interesează casa *aceea*, şi el trebuie să fie la 4, neapărat, la restaurantul „Fântânica” să-i prezinte logodnicul… şi să discute în linişte toate treburile… urmară, la capătul celălalt al firului, câteva momente de pauză, după care un „Ce facee?” răstit, ca şi când ar fi vorbit acum un alt om (de altfel, cel adevărat, pe care-l cunoştea bine). Olga îi spuse, cu destul calm. Că hotărârea e luată, rămâne aşa cum au stabilit ieri şi dacă vrea s-o mai vadă să vină la „Fântânica”, ultima ocazie când mai era dispusă să i se arate. Şi normal e să înțeleagă şi să vină să discute totul civilizat. „Ce «Fântânică»? Logodnic? Ai înnebunit? Ce mă cari pe mine la puț?” „E pe lângă gară, îl găseşti uşor, te descurci tu, şi nu uita: la 4!” Olga închise, pentru că între timp încă doi studenți voiau să dea telefon şi aşteptau la coadă. Socoti că procedase înțelept. Bine că-i amintise de întâlnirea fixată încă de ieri. Altfel, el ar fi crezut că glumeşte şi-ar, fi fost în stare să nu vină. Se mai uită o dată la ceas şi, în loc să meargă în sala de cursuri, plecă… într-acolo. Îşi adusese aminte de ghicitoarea despre care îi vorbise una Ana, voise mai de mult s-o consulte şi ea, dar nu prea avusese timp pentru viitor. Acum sosise momentul. În piața Universității, aşteptând un taxi – problema „viitorului” devenise acută şi trebuia ajuns la babă, cât mai urgent –, studie cu alți ochi cele patru statui pe lângă care se vânturase de sute de ori, fără a le da cea mai mică importanță, cu nepăsarea cu care studenții trec pe lângă profesorii de la alte facultăți. În primul rând, constată că nu ştia autorul nici uneia dintre ele, lucrul absolut nepermis pentru o intelectuală, să-ți dai cu pumnii în cap, nu altceva! Nu era chiar aşa, pentru că, luați la întrebări, din miile de studenți dacă ai fi găsit cincisprezece care să ştie acest lucru, şi încă nu-l văzuse pe niciunul cărându-şi la pumni în cap pentru această ignoranță. Probabil că nici nu trebuie ştiuți autorii unor lucrări monumentale. E monumentală statuia lui Mihai Viteazul? Era cea mai mică, totuşi impresiona, de unde se vede că monumentalul e legat nu de dimensiuni, ci de proporții, de modul în care e gândită o statuie sau o clădire. Călare pe cal – de statură potrivită – care se afla tocmai în mijlocul unui salt peste un hop – peste ce hop, doamne! –, marele erou, încruntat şi cu barda în mână, privea undeva în zare.

Ştia că lui Val nu-i place această statuie, dar nu mai ținea minte argumentele lui. Ea descoperise o carte veche, tipărită la Veneția, în 1638, în care un cavaler din oastea lui Basta, un anume Ciro Sponcioni, relata pe larg campania lui Mihai în Ardeal şi ultimele lui zile. Răsfoise împreună cu Val cartea. Acesta se apucă chiar să copieze câteva vignete, apoi se arătă interesat de conținut, şi Olga îi tradusese pasaje întregi. Stăteau pe-o bancă la şosea, nu prea era multă lume, câțiva copii care se jucau; alții, mici de tot, erau plimbați în cărucioare de fete tinere. O bătrânică se chinuia cu un puşti de vreo şase ani să-l învețe nemțeşte „fără să ştie”, adică pe neobservate:
„Das ist ein Baum”. „Das ist kein Baum.”

Sandu descoperi după o vreme cartea şi neştiind la ce lucruri periculoase serveşte, că era pe cale să facă din nevasta lui o nouă Francesca da Rimini, i-o confiscă. Mai precis, o dădu, nu ştiu unde, „să vadă ce e cu ea”. Se
temea şi de umbra lui. În sfârşit, un taxi. Olga îi făcu semn, urcă şi-i spuse şoferului adresa „La

ghicitoare!” Ce număr? întrebă şoferul, încruntat din sprâncene, credea că e vorba de o stradă şi nu voia să-şi arate ignoranţa. (Toţi şoferii sunt grozav de încrezuţi în materie de Bucureşti.) A, da! făcu Olga, dându-şi seama, şi-i spuse tare strada şi numărul. Chiar aşa departe nu era. Undeva prin spatele stadionului „Dinamo”, pe o străduţă pavată cu bolovani de râu cu castani pe amândouă părţile. Numărul respectiv era scris pe poartă, tocmai în fundul unei curţi mari se vedea o casă cam dărăpănată, fără etaj.

— Aici locuiţi? întrebă şoferul.

— Da. Plăti şi maşina porni iar.

Câţiva copii, curioşi, întoarseră capul după ea – probabil că nu treceau aşa de multe pe aici –, apoi o priviră lung, aşa i se păru, pe doamna care vine cu taxiul la ghicitoare…

Ştiau de ce venise – ghiciseră – dar, de obicei, în astfel de pelerinaje, se venea pe jos, ori cu tramvaiul. Abia când intră în curte şi se gândi să nu fie vreun câine să sară la ea – asta ar mai lipsi – Olga îşi aduse aminte că fusese sfătuită să nu vină singură. De ce? Ana, prietena ei, care îi dăduse adresa, nu-i spusese, dar se oferise s-o însoţească chiar dânsa. Nu ştiu de ce pe Olga o cuprinse deodată frica. Nu se mai putea întoarce. Dacă o să-i ghicească de-a adevăratelea şi-o să-i spună tot? Bătu la uşă şi-i deschise… chiar ea. O recunoscu de prima dată. Era o bătrână trecută de 30 de ani, dar care se ţinea încă destul de bine, era grasă, ceea ce o contrarie puţin pe Olga (vrăjitoarele trebuie să fie slabe!), dar faţa nu prea zbârcită arăta o mare distincţie, iar ochii aveau ceva într-adevăr neobişnuit. Îi spuse de ce venise şi femeia se sperie… Adică i se măriră ochii.

— Nu pot aşa… nepregătită… zise. Apoi, după un moment: – aşteaptă dumneata un sfert de oră… să mă pregătesc.

Intră într-o odaie, închizând uşa după ea. Olga rămase în grădină. Abia acum se pomeni într-adevăr singură pe lume, uitată de toţi, fără niciun Dumnezeu. Un nou frison de melancolie şi tristeţe, la gândul că vine cu gura căscată la o babă, la o urâcioasă, ea care nu e deloc, dar absolut deloc, mistică şi n-a dat niciodată prea mulţi bani pe tot ce ţine de domeniul acesta. Colegele ei se întreceau să-şi ghicească ba în palmă – era un pretext, un truc nevinovat de-a pune bărbaţii mâna pe ele – ba în cafea. Unele chiar dădeau cu bobii. Pe de altă parte, se ducea tocmai în momentul acela o campanie susţinută împotriva misticismului şi obscurantismului. (Bobii intrau la misticism sau la obscurantism?) Dar de aici până a crede ea personal în altceva decât în materie (adică, totul e materie, noi suntem materialişti, ce mai încolo-încoace), era cale, ehe! Şi acum iat-o, poftim! aşteptând la uşa unei şarlatane, care a găsit un mijloc ieftin de trai printr-un comerţ ilicit cu naivitatea unora. Unora ca ea! Se înfioră! Fu poftită înăuntru şi trecând pragul îşi aduse iarăşi aminte că nu trebuia să vină singură. Dacă se întâmpla cine ştie ce… Cu viitorul ei? Doamna ghicitoare trăia probabil în această singură cameră, – parcă în fund mai era o uşă care dădea în vreo debara – şi destul de modest, judecând după mobilier şi după tot… Îi spuse că a avut noroc, s-a putut concentra. Nu lucrează decât cu ajutorul spiritului surorii sale, moarte, şi sunt cazuri când spiritul acceptă persoana respectivă şi atunci totul e-n ordine, dar alteori el refuză. Atunci solicitanta trebuie să plece. Asta se va vedea şi imediat, după cartea care-i va veni. Olga nu înţelese prea mare lucru; dar pentru prima dată în viaţă simţi cum i se face pielea de găină, cum i se înfoaie firişoarele imperceptibile de păr de pe buza superioară. Era într-o stare atât de specială, plină de presimţiri, ca de o electricitate, încât ar fi fost în stare să ghicească singură. Ba mai mult: să-i prezică ea babei. Aceasta amesteca întruna nişte cărţi, care nu erau de joc, aveau tot felul de figuri din zodiac. Tot pritocindu-le, una din cărţi căzu pe duşumea. Femeia o ridică, se uită la ea şi o cercetă lung pe Olga.

— Da, zise, puteţi rămâne. Dar să-mi răspundeţi exact la întrebări. Nu vă împăcaţi cu bărbatul, zise. Olga tresări.

„Da”, mărturisi ea. „Vă bate, vă bănuie, e rău…”

— Da, aşa e…

— Şi-l înşelaţi… adică nu… vreţi să-l lăsaţi. V-aţi găsit altul…

Olgăi, desigur, nu-i spunea lucruri noi; o miră însă faptul că le aude de la această femeie, care

învârtea cărțile soioase de întrebuințare, pline de sori cu raze, printre care se puteau vedea figuri ciudate.

— Doamnă, spuse femeia, pe acesta l-ați şi luat… e luat!

— Aproape!

— E rău… uitați-vă aici… numai sori negri! Moare repede!

— Nu! țipă Olga.

Dădu să plece, dar parcă n-o ajutau picioarele.

— Ce fel de om o fi, continuă femeia – mirându-se parcă şi ea –, că dintre toate câte au venit la mine niciuna n-a avut noroc de un om ca ăsta! E mare… cu atâta strălucire pe fața lui… şi să aveți grijă… o să i se întâmple ceva. Depinde de dumneavoastră ce hotărâre veți lua în momentul acela… Poate va suferi vreo operație?! Un accident? Pe marginea măsuței joase se aleseseră iarăşi sorii negri. Femeia nu mai tălmăci.

Culmea era că deşi logica îi spunea că n-are de ce se teme, un val de spaimă i se strecură în suflet. Aşa are să se întâmple şi nu mai era nimic de făcut. Femeia îi turui cam o jumătate de oră, spunându-i tot felul de lucruri.

O întrebă, de pildă, dacă n-a purtat doliu „cam pe la
Crăciun”. Coincidență absurdă: murise fratele lui Sandu.

Bărbatul ei, atins foarte tare de nenorocire, voise să treacă mai repede peste această formalitate, nevoind să dea prea multe explicații, de ce şi cum. Era şi foarte greu să le spui cunoscuților de ce. Ilie Şandru era ofițer şi a murit la datorie, răspundea Sandu. Îşi făcea într-adevăr serviciul şi probabil că se purta destul de aspru, ori poate numai
„corect”, aşa cum cerea regulamentul. Oricum, nu era prea simpatizat de unii care-i făceau tot felul de şicane. Acestea îl ațâțau pe Ilie. Într-o anumită împrejurare Ilie depusese foarte, foarte mult zel. Atunci găsise el ocazia să dea tuturor un exemplu de disciplină, să-i țină minte. Şi a dat-o. După un an, Ştirbu (chiar aşa îl chema pe insul respectiv, acum beteag, incapabil să execute munci mai grele) lucra ca frizer în unitate. Lui Ilie îi trecuse supărarea. Şi ca să arate că nu-i e frică, obişnuia să se radă chiar la el, cu toate că unii îl avertizaseră: „Mă, Ştirbu ar fi spus unora că tu eşti cu pâinea, iar el cu cuțitul”, „înfundă puşcăria” a râs Ilie – ca şi când individul ar fi avut frizerie particulară în Gara de Nord. Azi aşa, mâine aşa… până când, într-o dimineață, scăpă Ştirbu briciul. Ulterior, în urma unui control medical, s-a văzut că bărbierul improvizat era pur şi simplu iresponsabil. Aşa s-a întâmplat cu fratele lui Sandu. Din cauza asta Olga purtase doliu, doar câteva zile, pentru că Sandu, apoi, i-a interzis, spre a muşamaliza totul. Baba îi dădea înainte, se vede că era foarte conştiincioasă şi nu se juca deloc cu viitorul oamenilor, sau chiar dacă pe unii trebuia să-i
„decapiteze” ştia să dea imediat cu piatra acră, să nu se infecteze rana. Aşa se gândi Olga, când aceasta tocmai îi spunea: o să ai o masă mare în familie şi o bucurie – ce bucurie te aşteaptă? Olga ar fi vrut să plece, nu mai putea fi atentă, era într-o stare de încordare încât fiecare cuvânt, chiar dacă nu-i mai pricepea bine sensul, stârnea în ea zeci de asociații caraghioase. Vibra toată. Îşi aminti, de pildă, că Ana, care fusese aici cu o prietenă a sa, râsese când ghicitoarea îi pomenise că e în amor c-o haină militară! Pentru că tocmai aşa era. Tot cu ocazia aia, Ana se trădase față de prietenă că mai fusese căsătorită de două ori înainte de ăsta, de care se despărțea acum. Trebuie să spună „da” la întrebarea atât de exactă şi neaşteptată a femeii. Naiba ştie ce spirit avea sora acesteia, moarta, ce spirit deosebit, că funcționa de minune, mergea ca uns! Olga dădea semne de nerăbdare, era foarte palidă, femeia puse cărțile de-o parte şi se ridică.

— Cât face? întrebă Olga moale, cât vă datorez?

— Şapte lei, maică.

Se aşteptase la o sumă mult mai mare, şapte lei costa un pachet de țigări, însă femeia îi explică, acum cu vocea ei domoală, parcă era alta, încordarea îi trecuse, că *spiritul* nu-i îngăduie să ia mai mult. Olga plăti. Când dădu să iasă, nu ştiu de ce simți nevoia s-o repeadă pe ghicitoare.

Se întoarse cu fața schimonosită de furie, cu ochii sticlind o ocărî, îi aruncă în obraz tot felul de vorbe grele. Mă mir că vă pretați la asemenea lucruri murdare – spuse ea –, sunteți doar o femeie în vârstă, vă bateți joc de oameni şi de societatea în care trăiți! Lucrurile nu se legau deloc şi tocmai asta o enerva şi mai tare. Vreți să vă ghicesc eu cine sunteți? Şi se repezi, luă cărțile şi amestecându-le
– baba nu schiță niciun gest s-o oprească – îi căzu aceeaşi carte, sări parcă dintre celelalte şi aluneca pe covor
(era un preş din cârpe, cum au oamenii săraci, un preş pus pe pământ, adineauri se înşelase, crezând că odaia e pardosită). O hoață şi-o escroacă! Mă mir că nu s-a găsit nimeni să ia măsuri, ăsta e caz de miliție! Şi la urma urmei, nu respectați nici morții, nu le lăsați spiritele să se odihnească, mai spuse ea, tremurând toată – deşi simțea că nu tremură de indignare –, aplecându-se să ia cartea de jos. Era acelaşi soare negru, prin care *spiritul* moartei o anunțase pe bătrână că acceptă să intre în legătură cu viitorul necunoscutei ce i se prezentase. Întinzând mâna,
Olga avu impresia că apucă de păr capul lui Val, care era aşezat pe carte, se gândi la capul lui Mihai Viteazul îmbălsămat… totul i se clătină în fața ochilor şi leşină…

Bătrâna era obişnuită cu asemenea scene, nu se arăta mirată. Fără îndoială, mulți dintre cei cărora le ghicise nu primiseră cu mâinile în sân „destinul", căutaseră să i se împotrivească, să-şi verse năduful pe ea. Una chiar o pălmuise, iar un domn o dăduse în judecată pentru calomnie. Nu apucase să se mai prezinte la proces, îl călcase tramvaiul. Ea însă nu putea face nimic, nu putea „schimba" o iotă, aşa trebuia să se întâmple. Aşa „vedea" lucrurile *spiritul*. O ridică pe necunoscută, era mult mai vânjoasă baba decât părea, îi dădu un pahar cu apă şi aşteptă să se liniştească.

— Fă să nu moară! Suspina ca în fața unei morți adevărate, când te rogi – cât de ateu – să se întâmple o minune.

— Nu pot, maică. În glasul femeii era un calm implacabil, călit în vaiete şi sfâşieri.

— Dar e absurd, e… revoltător! E strigător la cer!

Plecă, peste măsură de slăbită şi tulburată.

CAPITOLUL III

INTRASE într-o stare specială, în care de ce te afunzi de-aia te-ai mai afunda. Că e ca o mlaştină – se şi vedea bâţâindu-se în sus şi-n jos într-o mlaştină verzuie, plină de lintiţă şi de nuferi putrezi şi aci-i venea apa la gură, coclindu-i cerul (cel de sus, cu stele), aci reuşea să se salte-n vârful picioarelor şi să respire adânc. „Nu musteşte, uită-te la ea că nu mai musteşte” – articula el, în gând, o idee. Şi iar îşi mai aruncă ochii în jur, ba puse mâna streaşină, şi iarăşi realitatea nu musti. S-a întrerupt mustirea? Se frecă la ochi – avea ochii mici, sub gabaritul normal parcă, şi foarte vioi, ca de veveriţă – ca o coadă de veveriţă de vioi, mereu izbeau într-o parte şi-n alta, măturau, râdeau realitatea înconjurătoare, văzând în ea multe şi mărunte. În momentele de concentrare ochii i se micşorau şi mai dihai, deveneau de-o expresivitate greu de uitat, că aproape citeai în ei ce urma să-ţi spună. Vorbea atunci în gâlgâiri, în salturi calitative, „dădea din el”, ca o poiană de licurici conectaţi şi la curent de .220 – făcea observaţii surprinzătoare, mărea, micşora lucrurile fantastic, întorcea butonul gândirii cu atâta repeziciune că, privindu-l, aveai o idee de ce vasăzică să fie omul inspirat, sau, mă rog, să fie altfel. Dar asta nu ţinea mult, ochii i se stingeau. Parcă, econom, întrerupea sclipirea din ei, cădea în muţenie, asculta cu sfinţenie toate tâmpeniile altora şi, dacă nu le aproba, lăsa să se înţeleagă că le-a înghiţit cinstit, acum o să le rumege. Până când iar îi venea şi te „pocnea”, cu atâta violenţă încât te mirai de unde energia aia, rămâneai oarecum în marginile gândirii lui ca iepurii pe şosea paralizaţi de lumina farurilor. Cu asta se întorsese el din expediţia „în clocot” (expediţia în clocot, de reţinut), că ea nu mai musteşte. Realitatea (uneori pune subiectul la urmă, ca nemţii predicatul). Adică ea, care până mai adineauri uite-aşa colcăia, fierbea seve, miresme, semnificaţii, într-un cazan de ţuică – fiindcă le şi distila parcă, le trăgea şi-un alambic – să fie mai tari – dintr-odată, „stop cadru pe secvenţă, reluăm de jos” şi se oprise, nu mai pocnea sub paşi. Esenţele nu se mai împleteau, nu mai intrau unele în altele, croşetându-se într-un cuib imens de rândunică, dar făcut din pânze de păianjen, dacă o rândunică şi-ar face un cuib din pânze de păianjen. Odată, ţac! se oprise, i se părea ştearsă, palidă, ba chiar niţeluş altfel. „Te-ai schimbat, ce-i cu tine”, vorbea el cu realitatea (de fapt, era realitatea, lui sufletească). „Ce e cu tine, fă?” Dădu să înlocuiască acest fă cu o expresie mai de vată, mai din *Larousse,* dar fu prea târziu. (Îşi corecta exprimarea şi-n gând, ca şi când ar fi trebuit să se publice pas cu pas.) Ia mai ducă-se pe pustii! Nu ştia ce-i cu el. Ba ştia, dar nu voia să recunoască. „Simt că decad” – îşi aminti o însemnare din jurnalul lui Tolstoi, din tinereţe, înainte de-a scrie ce-a scris. „Atunci noi ar trebui să ne aruncăm pe fereastra vagonului, din cinci în cinci minute, şi să ne dăm cu capul de stâlpii de telegraf, totul trebuie calculat la ţanc, să te arunci când treci stâlpul.” Ha, ha! Tolstoi simţea că decade când colcăiau (iar cuvântul obsedant) în el atâtea realităţi (alt cuvânt obsedant). Da, da, din cinci în cinci minute. Se uită pe fereastră – stâlpii treceau unul după altul, parcă încolonaţi, unde mă-sa se duc şi ăştia? –, dar mai amână. Amărăciunea din suflet, gâlmă de amărăciune, se făcuse acolo o gâlmă, o purta cu el ca un cangur, o canguroaică – puiul, în marsupiu. Sufletul nostru, ia te uită, are şi-o gâlmă de amărăciune! – pulsa ca o inimă. O inimă în suflet nu e deloc o tautologie. Şi simţea fiecare pulsaţie, ca şi când aceasta i-ar fi luat sânge, din sângele lui. Sânge din sângele meu, nu e un copil, ci o pocitanie de necaz, de nerealizare, de cai verzi pe pereţi. Şi l-ar fi anemiat încontinuu. Era într-o hemoragie de melancolie, acea stare care prozaic şi concentrat se numeşte „întors pe dos”. Şi am adăuga: şi iarăşi pe faţă şi iarăşi pe dos. Unui profesor de-al lor la liceu îi spuneau „Tourbillon”. Dar ce legătură au astea cu Burculeţ Ion, profesorul

Burculeț Ion – Ion Burculeț –, care murise împuns de-o vacă, după ce colegul său, sosit în documentare – să zicem –, terminase de scris, pusese punct, la lumina lămpii numărul 5, unui material pozitiv şi plin de semnificații despre locul de muncă? Fiecare la locul său de muncă, fiecare absolvent acolo unde e repartizat – „aceasta era ideea mare, generoasă, susținută prin scris chiar de Tudor şi pusese punct cu un purice, scria cu purici, avea scrisul mic, dar atunci i se păruse că într-adevăr ceva a sărit pe pagină. Chiar întrebase:

„— Bă, mai există purici la țară?" „De varză – spusese Ion, râzând. Vin din grădină, nu mai scrieți şi voi pe foi de verze, că-i atrageți." Avea umor. Era un om rar acest vlăjgan, cu părul creț, vorbind iute şi precipitat, de parcă se băteau la gura lui turcii, şi-i amintea vorbind la seminar ca o morişcă şi câte un asistent îl oprea: „— Mai rar, mai rar, că nu vi se bat la gură turcii". „—Asta mi-a rămas de la năvăliri" – spunea Burculeț repede, dar abia după câteva clipe înțelegeai cuvintele, că el parcă nu le despărțea, în gura lui „Astamiarămasdelanăvăliri" era un singur cuvânt. Când te obişnuiai cu el, îl înțelegeai. Tudor ajunsese la el cu intenția să se ducă pe-acasă, dar în „Rată" îşi schimbase gândul, şi coborâse cu câteva sate mai devreme, n-avea rost să dea explicații fraților şi cumnaților şi îşi amintise de colegul său de facultate. Simțise cumva că acolo e subiectul, de altfel nu căuta niciun subiect, dar dacă e să mergi pe urmele unui absolvent, să vezi cum dă el roade odată intrat în câmpul muncii, cum polenizează cartofii, floarea soarelui, cu mâna îndrumând albinele încolo şi-ncoace (cum îşi închipuiau unii că e la țară, faci metafore şi-ndrepți totul cât ai zice peşte, aşa credea Stoicească), apoi Burculeț era omul acela minunat şi sărise din „Rată". El îl lămurise (cuvântul e uzat, să-l ştergem), să mergem acolo unde e nevoie. Şi-acum voia să vadă ce nevoie era de Burculeț acolo unde era nevoie. Nu ştia că lui o să-i pice Bucureştiul, era convins c-o să-nfunde provincia, şi asta chiar îi surâdea, c-o să aibă ocazia s-o ridice cu cricul, la nivelul lui. Avea minunate forțe în el şi parcă-l vedea pe Burculeț ieşind de la comisia de repartizare, roşu, înflăcărat, zburlit la vorbă şi la port: „Merg la țară, cu media zece şi jumătate. Mi-a căzut o comună *țâțâdemâță,* asta o spusese mai repede, din pudoare, poate că erau şi fete pe coridor, cine ai auzit de comuna Gaia?" Fusese un element extraordinar de conştiincios. „Am pus deştiul pe hartă şi-am închis ochii"

Acum îi închisese de-a binelea, privindu-l pe Tudor de-a mulge epoca de semnificațiile ei majore. (A mulge epoca, nu-i bine spus, sunt un bou!) Tudor analiză cazul cu vaca, spre a scăpa de obsesie. Stătuse câteva zile bune la

Burculeț, cu plăcerea şi încântarea pe care ne-o oferă ineditul cunoscut bine, ca să zicem aşa. Era de la țară, dar se luase cu studiile, cam uitase şi acum întoarcerea la simplitatea rurală îi făcea bine, îi freca nervii cu săpunul calului, cum se exprimase chiar el, lăsându-i curați şi la locul lor. Ce mai, oraşul nu-i ca satul! (Ca să fac şi maxime, na!) Primăvara era mocirloasă, cum treci de bariera oraşului, spre deal, te suge pământul, intri în patrie ca-n unt, ploua mereu şi doar din când în când ieşea soarele, grăbit, ca un disc în viteză, şi în pauzele cu soare aerul mirosea a ciuperci fripte. Îşi găsise colegul băgat până peste urechi în problemele comunei, cu râvnă, fiind un om total. „Nu e aici, cum se crede, spunea el, că mănânci cu lingură de lemn, bei apă din ulcior şi prinzi ştiuca în curte, când se umflă gârlă, sunt şi astea, dacă vrei, dar, uite, şi-i arătase drumul desfundat. Ăsta e drumul, trebuie asfaltat". Înscrierile în gospodărie nu se terminaseră şi aici romantismul se împletea cu unele situații mai dramatice. Burculeț povestise cum un sătean se ascunsese pe câmp sub o cârstață de grâu şi l-au găsit acolo, mort, după vreo săptămână cu boabele scuturate în barbă. Tudor îşi notase şi asta. Moartea țăranului ascuns sub snopii de grâu, inclusiv. Dar în materialul lui apărea cumva transformată moartea, adică nu murea, căci era găsit de tânărul profesor şi lămurit, mai bine zis scos din leşin şi adus pe calea cea bună. Nu-i citise asta lui Burculeț de jenă, el ar fi înțeles mai greu cum e cu tipicul. Şi – ca să fim drepți – tot de jenă nu se dusese în satul lui, foarte încleştat, în momentul acela, tot pe tema pământului, şi sătenii ar fi venit la el să le *țină partea*, ca unul care-i cunoaşte, şi ce parte putea el să le țină? „Mă ud pe el de pământ – spusese, unul din comuna lui, în urmă cu un an –, dar de dat nu li-l dau, nici aşa ud. Ce, sunt eu dator la stat?" În astfel de

probleme era băgat Burculeț, plus școala. Oamenii îl îndrăgiseră, că punea suflet, dar nu așa, prosteşte, cum făceau alții, străini, pe care nu-i durea că țăranului o să-i fie mai bine ori mai rău. Burculeț le spunea cinstit că acum trebuie să-i dea chiar fără să-nțeleagă, după aia, când se mai uşurează, o să le explice el, sau alții, sau Dumnezeu mai ştie cine şi abia atunci or să vadă ei unde era hiba cu pământul acesta moştenit din moşi strămoşi. „Măcar dacă ni-l ia, să-l mute de-acolo, domnule, să nu-mi mai văd locul meu tot acolo, că turbez", îi replicase unul. „Nu numai c-o să-i vezi, dar tot dumneata va trebui să te duci să-l lucrezi în fiecare dimineață."

„Aşa ca la *sârvici*? Hă, hă, i-auzi, bă, Constandine, c-o să ne facem funcționari pe Prodişte." „Şi măcar o să ne dea ăştia doi lei pe zi?" „Doi lei şi-o ceapă spartă cu capul când o să te dai cu el de pereți", replicase Constandin. Tudor asista şi el la astfel de scene, însoțindu-l pe Burculeț, care îl lua drept martor „că nici dumnealui nu ştie mai mult", dar măcar a înțeles esența. De fapt, Burculeț trăia cinstit o „cotitură" „avea discuții cu Tudor seara, îi părea bine că e revoluție şi le mai pică şi rău la stomac unora, chiar lui, dar când o să înțeleagă definitiv atunci totul va fi limpede ca lumina soarelui. Şi va fi mândru c-a apucat momentele astea. Erau lucruri la care şi Tudor trebuia să mai mediteze încă, dar Burculeț intrase până la genunchi în problemele satului, pe care le consideră ale lui, personale. Tot la partea „romantică" treceau balurile intelectualilor, participase şi Tudor la unul. Mersese vreo 15 km pe jos, împreună cu Burculeț, până într-un cătun, unde o soră mai tânără organizase un „ceai", în holul dispensarului. Cânta un patefon şi vreo zece perechi dansau după nişte plăci vechi de vreo 20 de ani, foarte uzate şi demodate, iar când acul patefonului intra într-un şanț prea adânc şi se învârtea tot acolo, trebuiau să-l schimbe cu mâna. Fetele erau educatoare, moaşe, fiica milițianului, care se pregătea să dea la liceu (dăduse o dată şi nu reuşise), firește, nu prea pretențioase, dar atât Burculeț, cât şi Tudor, care fusese prezentat ca „venit special de la Bucureşti", nu avuseseră prea mare succes. Pe Tudor moaşa îl refuzase – pretextând că e foarte obosită, a avut câteva naşteri în ziua aceea („De câte ori o fi moşind pe zi?"), se mai odihneşte dansul acela, iar când o invitase o jumătate de oră mai târziu se pomenise luat de piept de un individ negricios, foarte vânjos şi arogant: „Uite ce, ai fi dumneata de la
Bucureşti, dar cu stimata domnişoară dansez numai eu!"

Din asta putea ieşi şi o bătaie – era „material" de-o bătaie, ca să vorbim în limbaj gazetăresc –, dar Tudor, slab şi pirpiriu de felul lui, nu era omul „conflagrațiilor", îşi ceru scuze, spuse că nu ştiuse, n-avea de unde
(„Comoara e păzită de balaurul cu şapte capete"). Ca să nu aibă timp să reflecteze prea mult asupra situației, cam penibile, şi să cadă în pesimism, se dusese la o fată care stătea pe margine, o frumusețe nu era desigur, şi-o întrebase dacă n-ar dori să danseze. — Nu, nu putea dansa „momental!" Mai târziu, observă că într-adevăr nu putea dansa întrucât era şchioapă, dar nu înțelese de ce acel „momental!" Dansase până la urmă cu una luată de pe scaun şi era mai înaltă cu o jumătate de metru şi-i venea cu nasul pe la sâni. El, ei. Se întorseseră spre ziuă, obosiți, plini de praf, el cu mirosul de sâni copți în țest, făcând iarăşi drumul acela lung şi fără sfârşit pe jos. Dar toate astea-s fleacuri! Esențialul era că Burculeț fusese împuns. Drama s-a petrecut pe câmp. Toată şcoala era scoasă la cules de teci de salcâm, pentru plantații, se primiseră dispoziții. Burculeț se dusese şi el, cu copiii. Salcâmii se aflau în marginea unei păduri seculare, care ocupa un deal întreg, unde se aflau şi lupi (măcar dacă l-ar fi mâncat un lup, ar fi fost mai bine!), se auzeau iarna urlând. Versantul de răsărit al dealului care „dădea" într-o vale frumoasă în sălbăticia ei, şi de unde începea pădurea Murgaşului, fusese năpădit de salcâmi. Crescuseră în câțiva ani, cu avântul vegetației din junglă. Păstăile lor, semănând întrucâtva cu cele de fasole, dar mai pirpirii, bineînțeles, mai subțiri, erau pline de mici grăunțe, ca un mei. Stăteau pe crengile lipsite de frunze, sunau când bătea vântul şi se iroseau în zadar atâtea semințe. Şcoala nr. L din Caia trebuia să culeagă nu ştiu câte kilograme şi să le trimită la Şimnicul de Sus, unde era inspectoratul, acesta urmând să le predea „bazei", care se afla la Craiova. Cu ele s-ar fi însămânțat nu ştiu câte hectare de pământ dinspre Dunăre, spre a fixa nisipurile. Acțiunea era frumoasă, iar pentru copii, care voiau să mai scape de geografie şi

matematică, o adevărată pleaşcă. O plăcere să urci „Prodiştea”, un munte în miniatură. Prin salcâmi păştea; – mai mult ca să facă mişcare, iarba nu era încă „grasă” – o cireadă de vite, a satului – boi cu tălăngi, care făceau să vuiască pădurea. Când turma de copii a ajuns în dreptul lor (se purtau exact ca o turmă, glasurile lor ascuțite, scăpate de surdina celor patru pereți ai clasei, răsunau mai tare decât tălăngile), văcarul tocmai se căznea să dea sânge unui viţel, care era cam trist. Se sângerase pur şi simplu. Îl apucase de grumaz şi cu un briceag încerca să-i taie din sfârcul urechii, să lase sânge. Văcarul era destul de voinic, un flăcău care trecuse glonț pe lângă şcoală, nefiindu-i dragă cartea (profesorii mai în vârstă şi-l amintiseră numaidecât), dar care îşi iubea „meseria”. Viţelul, şi el măricel şi cu forță, nu prea voia să stea, nu se considera probabil „sângerat” – ori ca şi copiii care nu vor să înghită o doctorie decât cu nuiaua – flutura din cap şi mergea cu băiatul târâş. Burculeț sărise să-i ajute, prinzând zdravăn vita de cap. Văcarul îi crestase urechea în două locuri şi-acum o bătea cu o nuia să se scurgă sângele… Tocmai în momentul acesta una din vacile care erau în preajmă şi se *făcea că paşte* – pândise momentul – s-a repezit ca turbata izbindu-l cu-atâta forță pe tânărul profesor, încât cornul i-a intrat în burtă până la „prăsele”, ca să zicem aşa, iar vita, încercând să-l scoată, a mărit rana, spintecându-i pur şi simplu burta. Când şi-a scos cornul, i-au curs măruntaiele profesorului, le adună de pe jos, mațe pline de sânge, ca la Toma Alimoş, pe care îl predase copiilor chiar în dimineața aceea la prima oră. Căzuse într-un lac de sânge, toți rămăseseră cu gura căscată… dacă ar fi avut cineva prezența de spirit să intervină, oprind hemoragia, poate era salvat. Văcarul s-a apucat să bată vita, şi Burculeț, care se căznea să se ridice, făcând să-i gâlgâie şi mai tare mijlocul, spunea „că nu e nimic”, o să le explice el totul la dirigenție. Copiii se strânseseră în jur, galbeni de spaimă şi totodată plini de curiozitate, şi sentimentul didactic înnăscut al tânărului profesor se simțea dator, chiar în momentul acela, să reacționeze ca la cine ştie ce demonstrație practică, a cărui bază teoretică urma să fie lămurită la tablă, cu creta în mână, ulterior. Tudor, care se ținea în preajma unei profesoare tinere cu care găsise un subiect interesant de discuție, văzuse scena de departe, dar nu-şi putuse închipui gravitatea situației. Dacă cineva crede că spre a vedea o coridă trebuie să se ducă tocmai în Spania, se înşală amarnic, încercase el să glumească. Ajuns la fața locului, înțelese imediat, şi primul gând – ca să vezi ce egoist e omul! – fu că i s-a dat peste cap tot materialul. Burculeț fu dus la dispensar pe o targă de crengi, dispensarul fiind bineînțeles închis şi moaşa pe teren ori şi ea la muncă voluntară, apoi cu o căruță luă drumul oraşului, câteva ore bune de hurducături – el îşi pierduse de mult cunoştința –, după care deceda chiar în prima zi de spitalizare. (De ce nu l-ați adus imediat cu avionul sanitar, ar fi putut fi salvat?! țipase la moaşa comunală medicul de la urgență. Toate sunteți nişte inconştiente, acesta era caz de adus cu căruța? Moaşa, însă, care, de altfel, n-avea decât vina că nu ajunsese la dispensar decât după câteva ore bune, fiind în celălalt capăt al satului, îi spuse: Dumneavoastră bateți câmpii, mă certați degeaba, cine-a pomenit avion sanitar în comuna Gaia? Ştiți unde se află această comună, în ce văgăună trăim? Nu mă interesează! Nu mă interesează! țipa doctorul, dumneata trebuia să te faci avion!) (Poftim discuție!)

De aici, în coşciug ieftin, de brad, sigilat frumos,
Burculeț luase drumul Moldovei, al târguşorului său natal, plâns de toți copiii cărora le fusese profesor şi de „toate păsările din pădurea Murgaşului”, cum se exprimase o fetiță; sughițând şi ştergându-se la ochi cu coada unsă cu gaz. Tudor îşi urmase prietenul la spital, uzase de toată autoritatea pe care i-o dădea „funcția” lui – ca şi când ar fi fost cine ştie cine –, dar spunând că e de la Bucureşti, de la gazetă, asta impresiona pe câte unul, pentru a se face tot ce e omeneşte posibil ca să-l salveze – „Să se aducă medicamente din străinătate”, îi sugerase el disperat directorului spitalului, „da, din străinătate, dacă e cazul… Vă obțin eu aprobarea… vorbesc la…!” Directorul ascultă, dădu din cap… se plânse că n-are fonduri şi se duse să se ocupe personal de pacient. Veni însă destul de repede înapoi din sala de operație. Tudor îl aştepta în cabinetul lui. „Nici n-a mai ajuns la noi cu toate mațele, cu toate organele – spuse, în timp ce se spăla pe mâini, săpunindu-se bine. I s-au pierdut pe drum.” (Această constatare îl făcu pe Tudor să se cutremure.)

Peste o zi sosi şi tatăl defunctului. Se apropia de cincizeci de ani, dar arăta parcă mai bătrân, părul îi albise de multă vreme, avea barba nerasă de câteva zile – şi ea tot albă – şi în general făcea impresia funcţionarului necăjit şi de treabă, de provincie, care umblă cu pantofii scâlciaţi şi ponosit pe ulițe, neuitând însă să dea bună ziua şi să se oprească să schimbe două-trei cuvinte cu oamenii. Nu era un funcţionar oarecare – află Tudor – era şi el tot învățător. Deci pasiunea educației exista în familie, ţinuse să-şi vadă fiul mai mare decât el, *profesor*. Tudor se aştepta la vreo scenă de disperare, cum citise în cărți, să-i vadă smulgându-şi părul din cap, să ţipe tare, îl surprinse însă simplitatea durerii omului. Acesta, dincolo de faptul că era nebărbierit şi cu ochii umflaţi — ceea ce putea fi dat şi pe seama drumului lung pe care-l făcuse –, se comporta ca şi când accidentul i se întâmplase unei rude mai îndepărtate, nicidecum unicului fiu, da, unei rude când poţi să-ţi arăţi compătimirea şi să suferi sincer, dar nu cine ştie cât. Sau aşa i se păruse lui Tudor? Aşa i se păruse, pentru că, pe drum, ajungând să-i cunoască mai bine, ajunse la concluzia că nici nu putea să se comporte altfel. După ce îşi văzu fiul şi-i privi câteva minute în tăcere, tatăl lui Burculeț se interesă cu mult sânge rece de partea practică a situației – ca şi când ar fi fost vorba de-un văr de-al doilea sau mai ştiu eu ce rubedenie. Cumpără coşciugul, florile – şcoala îi adusese şi ea o coroană mare –, ceru să i se dea de la spital *actul* şi cercetă dacă are toate iscăliturile, ca şi când lipsa unei iscălituri ar fi putut mări durerea ori agrava cumva catastrofa. Călătoriră în acelaşi compartiment până la Bucureşti, cosciugul fiind depus, sigilat, în vagonul de poştă. Nu discutară prea mult, moldoveanul, deşi vorbăreț de felul lui, răspunzând monosilabic la câteva întrebări puse de Tudor, mai mult ca să spună ceva şi „să nu-l lase singur cu durerea lui”. Omul se uita pe fereastră, la câmp, urmărea stolurile de ciori, cerceta pomii care fugeau în urmă. În acelaşi compartiment mai era un domn, cam de aceeaşi vârstă, cu un copil de liceu – în orice caz, destul de mărişor pentru a fi dădăcit aşa cum făcea domnul. Aveau pesemne niscai cunoscuți în alt vagon, de unde trebuiau să ia sau să ducă ceva, băiatul dădea să se repeadă până acolo şi era oprit, aşezat pe banchetă de părintele grijuliu: „Stai să încetinească trenul.” Când acesta opri într-o staţie, omul se duse şi-l trecu de mână în vagonul celălalt, să nu cadă printre tampoane.

— Mai aveţi copii? întrebă Tudor, muşcându-şi însă imediat limba, pentru că îşi dădu seama că tocmai această întrebare nu trebuia s-o pună… *hic et nunc*.

— O, da! Încă patru, ăsta e cel mic, răspunse omul, bucuros să intre în vorbă. Dumneavoastră?

— Nu sunt însurat, îngână Tudor, roşindu-se. Era prima dată când i se punea o astfel de întrebare. În general arăta el însuşi ca un băieţel de liceu, nimeni nu-i dădea vârsta.

— Puneţi mâna şi vă însuraţi! reluă insul cu o energie neaşteptată… că ne ducem dracului! Acum cât puteţi face copii, daţi-i drumul! Eu am cinci – să-mi trăiască!

Şi nu mai e material, că tot aş mai face vreo doi-trei.

Toţi ne-au luat-o înainte! Avea probabil vreo laringită că vorbea răguşit – mărturisi că răcise – ori cuvintele abia şoptite contrastau cu energia pe care o punea să le pronunțe. Era de altfel un om cult, Tudor se convinse de asta, şi mare patriot. Femeile de astăzi, spuse el, de la noi… unele, dau dovadă de multă inconştiență. Ar trebui să le deschidă cineva capul. Sigur că e mai comod să te duci la serviciu dimineaţa şi să te întorci la prânz fără nicio altă grijă decât masa ta şi a bărbatului, dar asta în primii ani. În primii zece, să zicem. După aia, te pomeneşti că începi să suferi de singurătate, începi să scârțâi, şi bine-ar fi să fie cineva lângă tine, să te ocupi de creşterea cuiva.

Spunea asta cu o mare pasiune, ca şi când ar fi aşteptat ca pledoaria lui să aibă un efect *imediat* asupra lui Tudor şi acesta să sară din tren şi să se repeadă la una. (Tudor zâmbi.) Pe de altă parte, faptul că vorbele lui erau şoptite, le conferea nu ştiu ce putere. Ţi se înfigeau în cap.

Cunoştea populația aproape a tuturor țărilor din Europa şi când Tudor mai îngână şi el câte ceva, venea cu statistici şi cifre.

— Francezii, 50 de milioane – şi n-au nici pe departe bogățiile noastre naturale. La noi înainte femeile năşteau cât puteau, făceau 6-7 copii, mai ales cele de la țară –

şi-aşa am rezistat. *Iubindu-ne*. Sublinie cuvântul şi chiar îl repetă. Iubindu-ne, că nu poţi folosi un alt cuvânt, am trecut şi de huni, şi de avari, şi de tătari, şi de turci, şi de… toţi! Era destul de tare şi-n istorie. Ştia şi anii tuturor bătăliilor şi venind vorba de Ştefan cel Mare îi spuse lui Tudor – şi se adresa şi domnului Burculeţ, dar acesta rămânea absent, părea că n-aude ce se vorbeşte, continua să se uite pe fereastră – un fapt care-l uimi. „Vorbeam adineauri de americani, zise el, că se spune că au un nivel de trai mai ridicat. Ştii dumneata cui datorează ei acest nivel, şi însuşi faptul că există?" Tudor nu ştia.

— Cui?

— Să-ţi spun eu: nouă. Mai precis: lui Ştefan cel
Mare. Pentru că, reluă el, văzând faţa mirată a lui Tudor, câţi turci a tăiat el numai la Vaslui? 500 000! Cifra o dau istoricii. Închipuieşte-ţi dumneata că această jumătate de milion de flăcăi zdraveni n-ar fi pierit în luptă, s-ar fi întors acasă şi s-ar fi pus pe făcut copii. Ştii cum erau legile acolo: fiecare avea dreptul la mai multe soţii. Dacă-i rămânea una stearpă, făta ailaltă, dar puteau făta – iertaţi-mi expresia, sunt doctor şi limbajul nostru e mai direct – toate patru, cinci odată. Mai mureau de molime, tot ar fi rămas câte cinci copii de căciulă, să zicem.

— De fes!

— De fes! râse doctorul şi 500 000 înmulţit cu cinci fac
2 500 000. Iar ăştia, la rândul lor, s-ar fi triplat în câţiva ani… şi ar fi tăbărât tot puhoiul ăsta asupra Europei.
Nu mai rămânea nici picur de franţuz, de neamţ, de spaniol, de englez, olandez şi acum în America ar fi fost turcii… pentru că după aia ar fi trecut în America.

— De-aia ar trebui să-i facă americanii colac lui Ştefan cel Mare? întrebă Tudor.

— De-aia… ei şi *ceilalţi*… pentru bătăliile lui, că a ţinut piept.

Bine, teoria părea extravagantă, însă într-un fel nu era lipsită de interes şi poate tocmai din cauza inedितului şoca, dar nu te făcea să râzi în niciun caz, ci parcă te punea pe gânduri. Până la urmă Tudor se convinse că olteanul din faţa lui meditase mult asupra problemelor acestora şi că trăia un fel de spaimă a autodistrugerii – pe plan mare, avea sentimentul scăderii populaţiei, ca unul care participă la deşirarea unui pulovăr de lână, vedea cum se duce coclete cu coclete, nici nu zăreşti în altă parte ghemul care se strânge şi i se pune un nod în gât. Mai ales dacă puloverul – să zicem – e însăşi casa lui. (Şi Tudor recurgea uneori la metafore forţate.)

— Sunteţi mamoş?

— Nu, şi-mi pare rău, deşi poate că asta e salvarea mea, pentru că aşa… cu ideile mele, m-ar lua unele femei cu pietre că nu vreau să le întrerup sarcina… m-ar lapida pur şi simplu, aici în English Park, lângă statuia lui Cuza. Râse, tot aşa în şoaptă, din cauza răguşelii.
Poate că se şi vedea bătut cu pietre luate din pavaj de o ceată furioasă de muieri cu burta la gură.

— Domnilor, spuse el, prinzând pentru un moment şi ochii lui Burculeţ, eu când aud că cineva are o familie numeroasă îmi dau lacrimile. Uite, a venit la mine la spital un moşneag – sunt radiolog, răspunse el abia acum la întrebare – avea aproape 90 de ani, 87 adică, l-am întrebat dacă are copii, la mine nu scapă unul de chestia asta, şi mi-a spus; 115 suflete au rodit din sângele meu! Au sângele meu în vine… 115 suflete! spusese asta cu atâta mândrie, încât nu m-am putut stăpâni şi am sărit să-l sărut. Pentru că – se întoarse el către Burculeţ, şi continuă, ca şi când cu el ar fi vorbit tot timpul – să zicem că ai doar un singur copil şi-ţi moare într-un accident… ce te faci? La vârsta dumitale?

Lui Tudor i se făcu părul măciucă, se simţea vinovat faţă de nenorocitul părinte, că nu căutase să stingă la timp această discuţie, care nu-şi avea niciun rost – într-un fel încercase el să-i pună capăt, dar interlocutorul lui era pornit rău şi nu mai ştiu cum să aplaneze lucrurile.

Domnul Burculeţ se uită lung la medic, cu ochii lui mari şi tulburi, îl fixă câteva momente, ca şi când n-ar fi înţeles bine şi ar fi făcut eforturi să priceapă, apoi, fără un cuvânt, se ridică şi ieşi pe culoar.

— Ce s-a întâmplat? întrebă doctorul.

— Medicii ar trebui să fie şi psihologi, glăsui Tudor. A avut un necaz în familie, vru să-i spună despre ce e vorba şi cât de deplasată a fost peroraţia lui, dar se opri. I-ar fi dat încă un argument! În adâncul sufletului nu putea fi însă decât de acord cu omul, deşi lucrurile aveau mult mai multe faţete.

— Ce-o fi cu băiatul meu de întârzie? se arătă doctorul îngrijorat. Ia să vedem noi! Ieşi din compartiment şi se întoarse peste vreun sfert de oră cu puştiul, care luase briceagul. Pentru asta se dusese la rudele din vagonul celălalt. Doctorul coborî din plasa compartimentului o servietă mare şi cam soioasă, scoase din ea un pachet; învelit în ziar.

— Stai, mă, jos, aci! Şi ia ceva-n gură, că nu puseşi gura pe nimic nici azi-dimineaţă.

În pachet era un pui fript, nişte ouă, sare şi o jumătate de pâine. În ciuda faptului că nu era ardelean, tăie pâinea cu briceagul, n-o frânse. Începu să mănânce.

— Nu îmbuci şi dumneata ceva? îl îmbie el, cu gura plină. Uite, un cotoi. Îi întinse o pulpă de pui. Tudor refuză. Dar un ou?

— Nu, mulţumesc! Mă cam doare capul.

— Tocmai de-aia ia ceva… Şi către copil: – Dă, mă, fuga, mă Ionică, şi cheamă-l şi pe domnul de e cu noi aici.

— Lăsaţi-l, că e supărat tare… spuse Tudor… Tocmai… Adică… nu-i arde de nimic. I-a murit băiatul, domnule! E aci-n tren, sigilat!

— Îi! făcu doctorul, lovindu-se cu mâna peste frunte. Uliu! Ce făcui! De ce nu mă oprişi, frate? Băiatul, care
ieşise între timp, se întoarse, spre mirarea lui Tudor, cu domnul Burculeţ, şi, spre şi mai marea lui uimire, acesta acceptă să înfulece ceva, înghiţi chiar cu poftă ce i se dădu. Tudor îşi aduse aminte că durerea morală măreşte apetitul – cum o constatase de mai multe ori… Nu pot, când se uită cineva la mine, nu-mi tihneşte, spuse doctorul, care era în fond foarte simpatic, ori mănâncă toată lumea, ori rabd şi eu! Asta îmi aminteşte de-o întâmplare, spusă de cineva, un scriitor… Zicea că… începu el pe ton de poveste… cu atât mai mult dădea impresia că spune un basm, cu cât vorbea tot în şoaptă, „cotoiul” de pui nu-i readusese glasul. Acum, cu ocazia colectivizării unui sat, nu se procedase cu destul tact – se mai fac şi greşeli – şi oamenii se cam burzuluiseră. Se adunaseră toţi laolaltă şi nu voiau să se înscrie… ba chiar vociferau. Putea ieşi o altă dandana! Dar unul mai cu cap zice: „Staţi, tovarăşi, hai să-i luăm altfel. Să-i lămurim.” Şi un grup de vreo 4-5 inşi într-o „Volgă” sau apropiat pe drumul de ţară, dar n-au îndrăznit totuşi să meargă chiar până la ei, s-au oprit aşa la o aruncătura de băţ. Au coborât din maşină şi au început să le facă semne prieteneşti din mână. Adică să vină să discute, să spună fiecare ce are pe suflet. „Poate aveau dreptate, i-o fi nedreptăţit adică cineva, să le spună lor şi să vadă împreună cum se pot aşeza lucrurile.” Cam asta voiau să spună gesturile lor îmbietoare. În acest grup se aflau de altfel nu numai oameni cu munci de răspundere directă, ci şi un scriitor mai în vârstă, un arhitect deputat, luaţi tocmai ca să le vorbească oamenilor mai pe înţeles. Ţăranii însă nu s-au apropiat, stăteau dincolo de şosea pe un fel de dâmb, nici nu prea vorbeau între ei, ceea ce le dădea un aer cam ameninţător. Şi asta a durat de dimineaţă până aşa pe la chindie. Nimeni nu se mişca de la locul lui. Şi atunci şoferul a scos din portbagaj un coş cu mâncare – fusese prevăzător – a întins un şervet pe iarba verde, a pregătit masa şi i-a poftit să mănânce pe cei din maşină. Le era într-adevăr foame, şi vorba unuia: trebuiau să facă ceva. S-au aşezat frumuşel jos pe ziare şi au început să înfulece. Aveau tot aşa pui fripţi, brânză proaspătă – caş, ouă fierte.

— Ia, domnule, un ou – îl mai îmbie el pe Tudor, pe care povestirea îl interesa foarte tare, dar doctorului i se păruse că se uită în gura lui. Tudor luă o jumătate de ou şi-o bucăţică de pâine. Şi să vezi ce-a urmat, continuă el. Acum Tudor se bucură de răguşeala lui – discuţia i se păru nu ştiu de ce „periculoasă”, adică, nu oricine avea nivelul s-o înţeleagă, să n-o interpreteze greşit – oricum, era bine că *ăsta* vorbea în şoaptă. Ar fi ieşit din compartiment, dar discuţia îl interesa realmente. Şi cum înfulecau ei aşa, sătenii de pe margine – şi lor le ghiorţăiau maţele – parcă începuseră să plescăie din buze, li se

scurgeau ochii şi chiar au făcut câţiva paşi spre ei. Ăştia nu s-au speriat, stăteau şi mâncau mai departe. Un ţăran i-a privit lung şi a zis:

— Mâncaţi, ai?

— Mâncăm, bădie, ce să facem? a spus un tovarăş râzând, ne-a apucat foamea aici pe câmp.

Ţăranul a cercetat cu poftă ce era pe şervet, numai bunătăţi. Îi lăsa gura apă, se vedea. Zice:

— Puişor fript, ouşoare fierte… brânză proaspătă...

ştiţi să trăiţi… 'tu-vă muma-n c…! La care ăia au izbucnit în râs – se aşteptaseră la orice, dar nu la o înjurătură românească… L-au poftit la masă. Au venit şi ceilalţi şi aşa cu vorba bună au intrat oamenii în gospodărie.

— Dacă o luau de la început cu răul, observă domnul
Burculeţ… n-ar fi fost bine.

— Sigur că n-ar fi fost bine… ar fi agitat spiritele degeaba şi… n-ar fi fost politic! De-aia, de câte ori trebuie să mănânc şi altul pe margine se uită la mine, îmi aduc aminte de chestia asta şi mi se pare că ăla îmi spune: „Ştii să trăieşti… aşa şi pe dincolo!"

Terminaseră de mâncat, copilul se juca acum cu briceagul, deschizându-l mereu şi închizându-l, spre a auzi cum face „ţac".

— Vezi, că te tai! îi dădu doctorul peste mână, luându-i jucăria şi băgând-o în buzunar. Asta nu e jucărie.

Apoi strânse resturile într-un ziar pe care-l cocoloşi, deschise fereastra şi-i azvârli pe geam. Mi-e teamă c-a nimerit în compartimentul ălălalt – râse el. Uf! Ce curent! Închise geamul.

— Scriitorul v-a povestit toate astea? întrebă Tudor.

— Ce face?

— Adică cine v-a relatat întâmplarea cu sătenii şi prânzul tovarăşilor?

Îi venise-n minte să noteze acest „fapt de viaţă" în carnetul lui, poate-l foloseşte în vreun material, dar în caz că fusese chiar scriitorul cel care povestise însemna că-l şi folosise şi-l făcea inutilizabil.

— Chiar scriitorul? repetă el.

— A, nu… nu-l cunosc, un prieten al meu îi e amic... de la el o ştie, într-adevăr…

— Înseamnă că a şi scris-o, făcu Tudor, dezamăgit.

— Cum s-o scrie? C'eşti copil – spuse doctorul, într-un fel deosebit şi Tudor îşi dădu seama că-l cunoştea bine şi pe Caragiale. E doar scriitor mare – râse el – asta i-o povestise la o bere. Nu ştiu de ce nu se scriu lucrurile astea! se mirase în continuare, deşi tot el îi spusese cu o clipă înainte „C'eşti copil?" Puterea noastră constă în faptul că facem totul deschis, nu avem nimic de ascuns, însă când e vorba să reflectăm realitatea aşa cum ni se cere, tocmai de-asta ne ferim! Şi suntem foarte curajoşi la bere.

— Bună ar fi o ţuiculiţă acum! oftă domnul Burculeţ, fie ca să schimbe discuţia, fie c-aşa gândea. Tudor îl cercetă mai atent. Omul se mai destinsese, probabil că era nemâncat de două-trei zile. Nu ştiu de ce începu să spună ceva despre „fecioru-meu". Doctorul ţinu însă să-şi termine ideea:

— Eu dac-aş avea talent – spuneai că eşti gazetar, nu? n-aş escamota lucrurile astea şi dacă-aş scrie un roman s-ar încăiera lumea pe el. Însă nu mi-a dat Dumnezeu, natura, dacă vreţi, darul ăsta. Dar parcă voiaţi să spuneţi ceva? se întoarse el către tatăl lui Burculeţ Ion, v-am întrerupt, mă iertaţi. Acesta îşi amintise ceva în legătură cu feciorul lui, profesorul, care nu putea trăi fără ciorbă la masă. Pentru el, ciorba – ori de carne, ori de cartofi – era sfântă, trebuia să simtă el cald în burtă. Felul doi abia dacă-l mânca, se sătura mai mult cu ciorba şi odată mama sa nu mai apucase s-o pregătească şi vine băiatul flămând din oraş, era-n vacanţă, şi zice: — Îmi e o foame de lup! Ce ciorbă-avem? Mamă-sa a avut prezenţă de spirit şi-a zis: de fasole! Ştia că-i place. — Bine, zice băiatul, trecem direct la felul doi, vreau să fac o experienţă să mă dezvăţ de-a mânca supe şi ciorbe, că asta mă împiedică de-a mânca ce e mai bun! Bătrânul – acum arăta într-adevăr ca un bătrân obosit – începu să râdă, cele povestite nu aveau însă niciun haz.

Tudor se gândi că în asemenea situaţii omul devine mai nesimţitor, într-un fel chiar se prosteşte, pentru o perioadă. E un truc pe care ni-l pune la îndemână natura ca să putem trece hopul, pentru că altfel ar trebui să înnebuneşti pe loc, ori o moarte de-asta neaşteptată ar atrage după sine sinucideri în serie. Ce rost ar fi avut, altfel, ca tatăl mortului să vorbească despre ciorba de fasole, care-i plăcea şi nu-i plăcea lui fecioru-su, când acesta se afla în vagonul de poştă în coşciug sigilat ca o scrisoare cu valoare declarată. Asta îi aminti de întrebarea aceea stupidă pe care unii reporteri le-o pun vedetelor de cinema: „Povestiţi-mi o anecdotă din viaţa dumneavoastră" – zâmbi amar. Domnul Burculeţ povestise şi el o anecdotă din viaţa băiatului său, dar fusese la fel de absurdă şi nepotrivită ca şi moartea acestuia.

Se apropiau de Bucureşti.

— Niciun controlor, spuse copilul, care nu prea vorbise până atunci. Puteam să venim fără bilet.

Apăru însă un fel de controlor imediat. Era o ţigancă destul de tânără, cu multe fuste şi sânii mari – multe ţâţe, cum se gândi Tudor, amintindu-şi de o zeitate indiană, reprezentată cu patru mâini, două feţe şi un număr imens de sâni lăsaţi, care-i ocupau tot bustul, ca o eflorescenţă de muguri carnali. Ţiganca ceru pomană – cerere urmată de o lungă tăcere cam penibilă – şi dădu să plece. Atunci doctorul se ridică şi merse la ea, până-n uşa compartimentului:

— Ai copii? o întrebă el, privind-o cu atenţie.

— Ham, mânca-ţi-aş cerul gurii… Ham şasă puradei…

Doctorul scoase portmoneul şi-i dădu cinci lei.

Nici nu ajunseseră bine în Gara de Nord, şi toţi erau pe coridor. În faţa uşii se făcuse coadă. Când trenul opri,

Tudor îl însoţi pe tatăl colegului său la vagonul de poştă, se interesă când avea tren, un tren care pleca peste o jumătate de oră, întrebă pe cineva cum putea fi transportat coşciugul şi trecut dintr-un vagon într-altul. De fapt, de toate aceste probleme, bătrânul tată, ce-şi găsise o utilitate care să-i scoată din toropeală, se ocupă cu mai multă aplicaţie decât el – Tudor trebui să constate că prezenţa lui mai mult îl încurca. Ceru funcţionarilor de la C.F.R. să-i dea oameni care să-i transporte coşciugul pe linia 5, la trenul care acum trăgea-n gară – întrucât, spunea el, cu glas destul de tare şi hotărât – mortul e plătit până la Vaslui. „Vorbeşte ca şi cum ar spune: «Acest sac de cartofi e plătit până la Vaslui»". Îl întrebă dacă are bani de ajuns. Avea, nu ducea lipsă de nimic. Şi de altfel până la Vaslui totul fusese achitat, aranjat dinainte, pus la punct cu mare precizie. Totu-i mergea ca pe roate bătrânului, deşi când coşciugul fu transportat şi urma să ia drumul Vasluiului, domnul Burculeţ făcu această remarcă:

— Cel mai greu o să fie cu nevastă-mea… care nu vrea să creadă. În glasul lui era o nemaipomenită durere. „O

să-i puneţi coşciugul în braţe şi n-o să aibă încotro" – se gândi Tudor. Ce-i trecea prin cap!

Punând piciorul în Bucureşti, îl luaseră însă şi pe el grijile, grijile personale, şi se grăbi să plece.

— Mă iertaţi că n-o să pot veni la înmormântare, zise el. Sunt reţinut aici în Bucureşti… În orice caz, să ştiţi că mă doare sufletul… Condoleanţe. Nu ştia ce să spună în astfel de cazuri. Se mai uită o dată pe uşa vagonului special, coşciugul nu se vedea, şi aşa se despărţi pentru totdeauna de bunul său prieten Ion Burculeţ, urându-i tatălui acestuia, care-i mulţumea frumos pentru tot, „drum bun!" (nu-i mai venise nimic în minte şi trebuia să mai spună ceva).

Când să iasă de pe peron, dădu nas în nas cu vecinul de compartiment. Era într-un grup mai mare şi probabil că mai aşteptau încă pe altcineva. Doctorul îşi ţinea" copilul de mână.

— Mă bucur că v-am cunoscut, îi spuse acesta aplecându-se spre el, de data aceasta îi şopti de-adevăratelea ceva pe care Tudor nu reuşi să înţeleagă, dar dădu din cap, răspunzând vag, mormăind mh! mh! pentru a nu mai fi obligat să lungească vorba.

— Mda da… bineînţeles.

Abia când să se urce-n troleibuz înţelese ce-i spusese doctorul, într-o aşa de mare taină:

„Şi pune mâna şi fă treaba aia!" Treaba aia erau copiii. Se duse direct la redacţie, deşi nu prea-i

venea la-ndemână. Era în situaţia unui dezertor care se răzgândeşte (plecase precipitat de la redacţie, fugise mai bine zis) şi nu ştie ce-l aşteaptă.

— Oho! uite-l pe Tudor, sări vesel Ică Duţu, când acesta intră în birou. Vine din mină!

Ceilalţi colegi, Iosif şi Mitică, începură să râdă. Se ridicară de la mesele lor, unde scriau sau se făceau că scriu, aveau câteva foi în faţă, stăteau la şuetă şi numai când se deschidea uşa, de teamă să nu li se dea alte sarcini, se arătau cufundaţi în activitate. „Scufundaţi în activitate", cum zicea Tudor.

— Ei cum a fost în mină? Nu prea ai o mină bună!

Continuă Ică Duţu (ceilalţi iarăşi izbucniră în râs). Tudor era simpatizat pentru felul lui îngăduitor, colegial, umorul şi uneori sarcasmul lui, mai ales cu şefa. Aceasta era de fapt secretară de redacţie, dar ţinea locul redactorului şef, un om deosebit, care-l aprecia pe Tudor, el îl descoperise, dar acum fusese promovat într-o altă funcţie.

Tudor nu reacţiona decât când era călcat pe coadă, dar atunci riposta lui era de-o violenţă nemaipomenită. „Şefa"

îl călcase pe bătături, fie din imprudenţă fie că nu-l agrea, îi era poate antipatic, pentru că i se părea că acesta nu-i acorda atenţie, „ori măcar respectul cuvenit." De mai multe ori, Tudor se zburlise şi-şi arătase colţii, care erau foarte tăioşi, şi conflictul dintre ei era acum unul dintre subiectele de discuţie ale redacţiei. Desigur, toţi îi ţineau partea lui Tudor. Punctul culminant al „ciondănelilor" fusese cu o lună în urmă. După ce secretara de redacţie îi făcuse varză un material, Tudor îi spusese că habar n-are de ziaristică, ea personal n-a scris un rând, ce se mestecă? Aceasta se înfuriase şi-i întrebase: „Ştii cine sunt eu?", la care Tudor spusese că ştie: „O oarecare, trecută la munca de jos, care în drum spre o altă muncă corespunzătoare pregătirii sale face o haltă la o revistă şi-şi dă aere." Aceea ţipase, ameninţase că se duce imediat „sus" şi-i arată ea. El ieşise trântind uşa. Aşa plecase la Burculeţ, luându-şi concediu „cu de la sine putere."

— Auzi, mă Tudor, spuse Duţu, fii atent. Şefa e turbată. A spus că dacă nu te prezinţi la redacţie în următoarele cinci zile te dă afară – ştii că nu glumeşte. Atunci, văzând că nu vii, am tras eu o minciună. Am zis că mi-ai telefonat de undeva, că voiai să vii, şi eu te-am trimis pe teren, la Vulcan. Să scrii un reportaj despre mineri. Revista e gata, mâine trebuie să plece la tipar, ţi s-a reţinut o pagină. Ai mai avea câteva ceasuri, ca să dai materialul. Ai fost vreodată în mină? Foloseşti datele astea ale mele, făcu Iosif, ai câteva cifre, câteva întâmplări… restul mai pui de la tine… doar n-o să te-nvăţăm noi. Te pricepi mai bine.

Tudor ar fi preferat orice – retrogradare, reţinere din salariu, chiar darea afară –, dar nu situaţia de-a fi pus să scrie ceva pe loc. Un reportaj de-o pagină de revistă lui îi lua aproape o lună, chinuindu-se îngrozitor, rupând câteva variante până ajungea la o formă acceptabilă… pe care o schimba la dactilografie… în timp ce dicta (nimeni nu-i înţelegea scrisul), bâlbâindu-se şi trecându-l năduşeala… oprind dactilografa din două în două cuvinte… să se mai gândească, spre marea enervare a acesteia, care se jura de fiecare dată că n-o să mai accepte să-i bată nimic dacă „nu merge totul şnur". Materialul odată dactilografiat era luat acasă, făcut zob, cu zeci de săgeţi, ştersături, reveniri. Altă dictare „şnur", altă refacere. Când ajungea să-l predea, Tudor era stors şi cu nervii la pământ, dar nu mai accepta nicio intervenţie din partea nimănui. Ori, şefa respingea din principiu articolele în prima formă, necitindu-le decât pe sărite şi făcând o mulţime de observaţii.

— Lăsaţi-mă-n pace… că mi se-nvârte capul, spuse

Tudor. Sunt nedormit, am avut… probleme. N-am chef de nimic.

— Parcă cine are chef de ceva! Auzi, hai să ne retragem într-o cămăruţă şi-n două ceasuri predăm materialul, făcu Ică Duţu, care-şi pusese obrazul pentru el. Mi-am pus obrazul, spuse el. Aia e turbată rău, şi te are la mână. Nu-i mai da ocazii. De ce n-ai telefonat?

Tocmai atunci se deschise uşa şi-şi făcu apariţia doamna Stoicescu, „şefa", care întârzia şi ea cât putea, spunând mereu că vine de la diverşi şefi ori organizaţii.

— Am fost sus, zise ea, în loc de bună ziua. Băieți, într-un ceas trimitem totul la tipar. Şi dând cu ochii de
Tudor.

— A, lume nouă? Cu ce treburi pe la noi?

— Lasă-l, dragă, spuse Ică Duțu, e obosit de pe teren… Nu vezi că e cu ochii umflați, a călătorit toată noaptea… Ne-a adus un material… țâță de mâță! (Era felul lui plastic de a vorbi cu şefa, care-i fusese colegă cu ani în urmă.)

— Foarte bine, să-l vedem şi noi. Chiar acum am participat la o discuție şi ni s-a atras atenția că reflectăm foarte slab sectorul industrial. Unde e Adrian? O să schimbăm pagina de versuri… o amânăm şi plecăm toți după declarații! Fiecare la câte o uzină, stați de vorbă cu oamenii, găsiți fapte interesante şi aspecte majore.

Iar dacă mai avem şi pagina asta despre mineri… înseamnă c-o scoatem la capăt numărul ăsta. Dă-mi-o s-o citesc, zise ea întorcându-se către Tudor. Poate mai e ceva de abțiguit… şi e târziu.

— N-am fost în nicio mină – zise Tudor, sec.

— Cum? sări Stoicească. N-aud bine? (Adevărul e că nici nu prea auzea bine.)

— Ba da, ați auzit bine… de data asta… ați prins esențialul…

Spre a evita o nouă ciocnire, ceilalți făcură roată în jurul lor.

— Dragă… ştiți… nu e cazul să facem iarăşi bâlci...

zise Ică Duțu, uite care e situația: omul a fost în mină…

Nu-l vezi că e plin de cărbune?… e cătrănit rău… Dar n-a apucat să definitiveze materialul… acuşi… într-o jumătate de oră e gata.

Atunci Tudor scoase din buzunar materialul celălalt, despre Burculeț, pe care îl scrisese cu pasiune, un fel de poem în proză despre un tânăr intelectual din zilele noastre. (Îşi structura întotdeauna materialele pe câte-o idee-cheie, o metaforă mare.) Ideea era a unei migrații inverse, mai ales a necesității unei migrații, ca nişte păsări călătoare, care s-ar întoarce în plină iarnă înapoi, spre a încălzi locul cu respirația şi bătaia aripilor lor. Cei care cu diplomă de doctor, ori de profesor în buzunar iau calea satului, renunțând la diferitele avantaje ale unei cariere la oraş şi se duc să facă munca de pionierat sunt ca nişte cocori albi, nişte ibişi în Bărăgan, sau la Potloagele. Cam pe aici se învârtea condeiul autorului, totul era scris foarte frumos, inspirat chiar, te „prindea” – Tudor, el însuşi de la țară, credea sincer în ceea ce spunea. Bineînțeles, partea „documentară”, care, ca ancora unei fregate zburdalnice, venea să fixeze totul, să-i dea stabilitate, era cazul lui Burculeț, acest tânăr plin de avânt, un romantic realist. Se relatau diferite întâmplări din viața lui, pline de tâlc.

— Am acest material gata – zise el –, n-am stat degeaba pe teren. Cred c-o să meargă. (Se arăta întotdeauna foarte modest când îşi prezenta articolul, se îndoia de calitățile lui – formal –, încât dacă nu-l cunoşteai ai fi crezut că e capabil să-ți accepte orice observație şi să ți-l prezinte peste o jumătate de ceas refăcut complet, susținând chiar contrarul celor spuse înainte.)

— Să nu-mi vii cu poezii… cu baliverne! zise Stoicească. Fapte de viață!

— Fapte de viață, repetă Tudor. Câteva momente, să mai pun nişte virgule. Se aşează, îşi mai aruncă un ochi peste paginile scrise mărunt şi de data asta citeț, apoi, la sfârşit, după un final care acum i se păru retoric, adăugă dintr-o răsuflare întâmplarea cu vaca. Adică, eroul lui cel pozitiv sfârşise lamentabil cu burta spartă de coarnele unei vaci şi chiar acum vine de la gară, unde l-a văzul în coşciug migrând de la țară înapoi la oraş, spre a fi îngropat. Putea veni cu nişte întorsături de frază care să lase să se înțeleagă că e vorba de un caz izolat, că în mod intenționat s-a ocupat de-o excepție, pentru că în realitate există şi nu trebuie să ne speriem atunci când ne izbim de ele. Că nu toți care merg la sate sunt împunşi, călcați în picioare de dobitoace (putea face şi-o glumă-două). Putea, mai ales, să schimbe titlul, care era „Pe urmele unui absolvent”.

Când fu gata, Stoicească ieşise, se dusese în biroul ei.

Tudor merse şi fără niciun cuvânt îi puse explozivul pe masă. Ca şi când i s-ar fi luat o piatră de pe inimă, se simți bine acum, uşurat şi plecă la bufet să ia un ceai. Când reveni în redacție, peste o jumătate de oră, toți erau strânşi într-o şedință fulger, condusă de Stoicească. Aceasta, în stare de mare agitație, vorbea într-una şi fâlfâia articolul lui, interpretându-l acum ca pe un document de-a dreptul duşmănos, făcut cu premeditare şi care o obligă pe ea, conducătoarea provizorie a acelei gazete, să ia măsurile cele mai drastice, pentru că atâta vreme cât va fi ea acolo, nimeni, dar absolut nimeni nu-i va putea adormi vigilența, făcând-o să-şi treacă peste conştiință.

— Ai sfeclit-o, îi şopti Ică Duțu lui Tudor.

Pe fețele tuturor se citea de altfel îngrijorarea, unii erau chiar speriați.

— Eu pot să mă retrag? întrebă Tudor, cu un calm forțat, care contrasta cu „situația", când pricepu despre ce e vorba.

— Nu mai aveți ce căuta în această redacție, spuse
Stoicească, vorbindu-i cu dumneavoastră, ca şi când l-ar fi respectat mai mult. Tudor se duse să-şi ia „materialul."

— A, nu, acesta rămâne la noi! Se va ataşa la dosar, vă va urmări toată viața, chiar şi-n mormânt. Tudor insistă însă să i se dea, era munca lui, şi… voia să-l dea în altă parte. Nu se îndoia – zicea el – că în altă redacție un astfel de material, scris frumos şi documentat, respectând ultimele indicații, care nu cereau altceva decât să ne inspirăm din viață, în altă redacție, deci, va fi primit cu aplauze! (Pe buzele multora fluturară zâmbete.)

Tudor plecă fără reportaj, meditând că lui Burculeț i-a fost scris să-l pască ghinionul şi după moarte… să-l
„pască", da, repetă el, bine găsit cuvântul „a paşte"… căci ghinionul de data asta i se prezentă tot sub forma unei patrupede, care poate să dea cu cornul.

Când ieşi din clădire, dintre maşini unde stătuse parcă ascuns, veni spre el prietenul lui de la Iaşi, Mițache
Stanciu, care-l văzuse când intrase acolo şi-l aşteptase

— Eşti prost, de ce n-ai pus să mă cheme de la poartă, puteam să rămân în redacție până deseară.

— Până deseară te-aş fi aşteptat aici, spuse Mițache, care arăta foarte necăjit şi avea un aer ciudat. Numai tu mă mai poți salva. Mițache era un fel de corespondent la un ziar şi în ultima vreme nu ştiu ce se întâmplase cu el… Nu i se mai primeau articolele, nici poeziile, să meargă el şi să vorbească cu şeful de secție. Ştia că acesta îl cunoaşte pe Tudor şi-l apreciază.

— Crezi c-o să asculte de mine? Totuşi, merse la respectivul şef de secție al ziarului, îl prezentă pe Mițache ca pe cel mai bun prieten al lui, un excelent condei, şi-l rugă să aibă puțin grijă de el, să nu fie persecutat, din cine ştie ce motive de invidie. Fu ascultat până la capăt, omul din fața lor era un tip serios, la locul lui, care însă îi spuse c-o să facă tot posibilul, nu se angaja adică să intervină de-a adevăratelea. Mițache, care stătea într-un colț, trăgând nervos dintr-un muc de țigară, dădu bună ziua şi ieşi. Gazetarul veni să-i conducă pe Tudor, până la uşă, şi rămaşi un moment singuri îi spuse că prietenul lui reprezintă din păcate un caz clinic şi că ar face bine dacă l-ar ajuta să fie internat într-un spital. Tudor râse.

— Vorbesc foarte serios, spuse gazetarul,. Dar Tudor râse şi mai tare.

— Îl cunosc de şase ani… aşa e el, ăsta e felul său. Fiți mai înțelegător cu firile sensibile.

Mițache se ținu acum după el şi-o luară pe jos spre centru. Era primăvară, aerul curat al parcului din apropiere îi făcea bine lui Tudor. La un moment dat îl opri pe Mițache şi i se uită în ochi. Apoi îi ridică pleoapele, aşa cum fac doctorii cu cei care suferă de nervi. Îl puse chiar să țină mâinile întinse. Mâinile prietenului său pâlpâiau ca flacăra unei lămpi, care nu mai are mult gaz şi e gata să se stingă. Ochii lui, căprui, aveau o fixitate anormală într-adevăr… dar asta putea proveni şi de la oboseală prelungită, ori în urma unei stări de surescitare.

— De ce-mi faci aşa? îl întrebă Mițache, moale.

— Pentru că eşti nebun, aşa mi s-a spus şi vreau să mă conving.

— M-am prefăcut, ca să mă lase în pace. Am zis că mă doare capul, dar n-am nimic, pentru bucureşteni toţi care au un alt ritm de viaţă şi nu se pot integra infernului lor sunt cotaţi drept sifilitici. Nişte idioţi. Îmi vine să le fac un scandal monstru… îmi vine să…

Miţache se înecă de mânie, se enervase subit, cu un crescendo periculos, şi începu să tuşească. Tudor îi dădu cu latul palmei câteva lovituri în ceafă, nu prea tare, să-i treacă „înecul", şi cu ocazia asta văzu cât de slab era Miţache, care se clătinase, aproape să cadă. Ştia că acesta duce o viaţă destul de dezordonată, încă de pe când era la Iaşi, student. Nu că ar fi făcut cine ştie ce excese, cu femeile. Ba dimpotrivă! În privinţa asta era un tip ciudat, nu ştia cum să se apropie de sexul frumos, pe care-l idolatriza de la distanţă, căzând într-un fel de contemplaţie maniacală. Punea ochii pe o fată, pe o studentă. O urmărea zilnic, îi afla orele de masă, dacă mânca la aceeaşi cantină, şi căuta să fie în urma ei la coadă (la anumite ore era coadă mare la cantina la care mâncau studenţii de la mai multe facultăţi). Apoi se aşeza la o masă vecină, evitând să stea chiar la masă cu ea, dar căutând s-o aibă mereu în faţă. Dacă îi întâlnea ochii, se roşea tot. Pleca după ea, chiar dacă nu reuşise să termine masa, şi urcau Copoul „împreună", adică el mergea pe trotuarul celălalt sorbind-o din ochi, atent la fiecare gest al fetei, la fiecare discuţie întâmplătoare cu colegii întâlniţi în drum. Făcea adevărate crize de gelozie care nu-l lăsau să doarmă nopţi întregi când observa că aceasta – care habar n-avea că e „iubită" şi nici nu-l cunoştea – se arăta prea îngăduitoare cu vreun băiat, adică râdea la vreun compliment ori vreo glumă a acestuia. „Uite, curva dracului, cum se-nfige-n el!" exclama Miţache, iar când studenta îşi găsea în sfârşit vreun prieten (asta se-ntâmplă destul de repede de altfel, fiindcă Miţache ochea într-adevăr fetele cele mai frumoase, mai deosebite) şi-ncepea să se plimbe cu el de mână – să se fâţâie cu el încolo şi-ncoace – îndrăgostitul romantic se lua de beţie… tot aşa de unul singur, de cele mai multe ori, până când… găsea alta. Tudor, care ascultase multe confidenţe de-ale lui Miţache, încercase mai glumind, mai în serios să-l dezbare de „chestia asta". Uneori se amuza, scornind diferite poveşti pe seama fetei, precum că ea i-ar fi mărturisit că e îndrăgostită de Miţache, îi fixa întâlniri la care acesta, bineînţeles, nu se ducea, dar trăia evenimentul ca şi când ar fi fost real. Odată s-a nimerit ca Tudor chiar să o cunoască pe fata respectivă – una din ele – şi a vrut să-i pună faţă în faţă. Miţache a fugit pur şi simplu. Apoi îi spunea că şi aia e o… poamă, fiindcă cineva nu ştiu ce i-a destăinuit despre ea. Una peste alta: Miţache nu cunoscuse încă „enigma" şi la vârsta lui era periculos. Trăia într-o perpetuă criză de adolescent întârziat, dar aceasta era ciudăţenia lui. Era sensibil – în adevăratul sens al cuvântului –, bolnăvicios de sensibil.. Excesele lui erau deci de cumineţenie, ca să zicem aşa, pe de o parte, şi de alcool, pe de alta. Deşi nu era propriu-zis un băutor. Problema era că nici nu mânca regulat, lua masa pe unde şi când se nimerea. Nici nu citea prea mult, ca să-şi ocupe creierii cu ceva, stătea aşa şi-şi rodea propriile nemulţumiri şi păreri, cum obişnuiesc unii să-şi roadă vârful mustăţilor.

Altfel, era băiat bun, inofensiv şi, cunoscându-l bine, treceai peste ciudăţeniile lui, ba chiar te gândeai dacă această puritate, într-un fel, a lui, puritate de copil mare şi naiv, nu era cazul să fie dată de exemplu. Pe lângă el, Tudor se simţea uneori deosebit de prozaic, lipsit de vibraţie. Fetele îi plăceau toate de la A la Z, tocmai pentru că le cam dispreţuia. Predispoziţia lui spre persiflare, simţul acut al observaţiei găseau aici un câmp larg de aplicare. Poate că şi unele insuccese personale în această materie, unele eşecuri sentimentale, care proveniseră în parte tocmai pentru că, din capul locului, le privase pe iubitele lui de orice aură romantică, ori fără asta ele sunt moarte, ca grămezile acestea de frunze inerte… Erau aproape de Arcul de Triumf şi pe lungimea străzii, în parc, se vedeau grămezi de frunze din toamna trecută. Tudor se gândea acum la altceva.

Elanul primăvăratic din jur, care se ghicea până şi sub pavaj – gata să explodeze sub firele de iarbă ce presau din jos în sus –, îi crease un sentiment foarte acut al neîmplinirii. Îşi dădu seama că acesta se născuse mai ales din faptul că privise acele mormane de frunze putrede şi, prin asociaţie de idei, se gândise că se duce vechea generaţie – muriseră în ultima vreme câţiva din intelectualii de bază, şi noi ce

facem, cu ce-o înlocuim? Apoi ce generație slăbănoagă mai e și asta a lui, de-alde Burculeț, care se lasă împuns, și nenorocitul ăsta de Mițache, căruia viața îi scapă printre degete! (Își aminti ce tare îi tremuraseră degetele adineauri, ca și când ceva i-ar fi scăpat încontinuu printre ele.) Vru să-i pună să mai facă *o* dată figura asta, dar se răzgândi. Și, nici el personal, n-avea motive să fie prea mândru de sine. Îi fu ciudă grozavă pe modul lui bombastic de-a scrie.

— Ar trebui să ne dăm toți cu pumnii în cap! spuse el cu glas tare, vrând să adauge: n-am realizat încă nimic, dar avem pretenții absolute. Gândește-te la toți colegii noștri!

— Bineînțeles c-ar trebui, spuse Mițache, mecanic, și

Tudor își înghiți gândul, n-avea niciun rost să-și mai răcească gura.

Găsi însă nimerit, ca să-și mai învioreze prietenul, să deschidă o altă discuție:

— Ți-o amintești pe Doina?

— Doina Chirilă? tresări Mițache. Fusese una din stelele strălucitoare în jurul căreia se învârtise el multă vreme, nedormind și visând-o cu ochii deschiși, ținându-se de fusta ei, de la distanță, ba chiar îndrăznind să-i dea mâna și să-i spună câteva cuvinte. Fata însă se îndepărtase cu aerul unei prințese care se ferește să nu calce în băltoacă… și călcase pe inima lui, în vârful picioarelor – avea pantofi cu toc cui –, dar apăsat! Mițache simțise apăsarea lumii întregi.

— Ei bine, s-a îngrășat… are pe puțin 80 de chile, doi copii și înclină spre escapade sentimentale! Închipuiește-ți la greutatea ei de-acum, cât de periculoasă e cea mai mică înclinație. Am văzut-o astă vară la Sinaia, era la un curs de specializare cu profesorii de limbă română… Ori era profesoară chiar acolo, n-am înțeles prea bine… M-a poftit la ea la școală, dar nu m-am dus.

— Pentru ea am vrut să te strâng de gât! spuse Mițache alb, dar pe Tudor nu știu de ce-l trecură fiorii. (I se adusese la cunoștință că Mițache, într-adevăr, a vrut să strângă de gât un vorbitor, la o ședință.) Spune drept, ce i-ai făcut? Hai, că acum mi-a trecut. Eu ți-am spus că sunt îndrăgostit de ea și tu te-ai dus și mi-ai suflat-o.

— Ești copil, nici n-am cunoscut-o… decât acum la Sinaia.

— Ai fost întotdeauna un porc… mi-ai suflat toate gagicile. Vorbea degajat, ca un fante de Obor, dar nu-l prindea poza.

Tudor, în loc de răspuns, oftă, ceea ce putea să însemne multe lucruri, dar nimic precis.

Ajunseră la Cămin și abia acum își dădu seama că trebuie să-i facă vânt lui Mițache, pentru că el era obosit și voia să fie singur, să poată medita. Avea de luat niște hotărâți importante. Nu știa ce fel de hotărâri, dar intuia c-o făcuse de oaie la redacție și se impunea să facă ceva. Poate chiar va trebui să renunțe la București, să plece undeva la țară… din cauza unei muieri – zâmbi la gândul că Mițache mai bine i-ar fi strâns de gât „șefa” – dacă tot era el pus pe strengării.

— Tu ce program ai azi? îl întrebă, oprindu-se în fața casei unde se afla „Căminul”. Eu aici stau.

— Vin cu tine… să mă întind puțin, zise Mițache, parcă am amețeli.

— Poftim.

Intrară. Portarul însă îl opri, și Tudor își spuse că acesta – un bătrân care știa să fie foarte exigent cu străinii, dacă nu aveai inspirația să-i dai o sticlă de vin ori măcar un pachet de țigări –, e iar pe drojdie și vrea să-și facă plinul.

— Prietenul meu – și-i făcu cu ochiul. Nea Murgule, când ies, trec pe la Alimentara.

— Îmi pare rău, zise nea Murgu, dar am primit dispoziții. Trebuie să vă mutați, în locul dumneavoastră a și venit un tovarăș – se uită pe-o listă și-i spuse numele celui care-i ocupase patul.

— Și lucrurile mele?

— Sunt aici. Deschise o cămăruță, mai mult o debara, situată sub scara care urca la etaj și acolo se aflau într-adevăr lucrurile lui, mai multe legături cu boarfe, rufe, multe hârtii și cărți.

— Și geamantanele?

— A, erau ale dumneavoastră? Sunt în cameră.

Tudor se duse şi aduse cele două geamantane, care rămăseseră pe dulap; erau goale. Înghesui totul într-unul, gândind c-o să-l ia el, şi pe celălalt, aşa gol, i-l dădu lui
Mițache.

— Ai fost inspirat, îi zise, tot n-aveam eu cu cine să-mi car boarfele. Mă ajuți?

— Bineînțeles. Îi dădu geamantanul gol. Îşi aduse aminte că mai avea o sacoşă cu cărți în dulap. Se întoarse şi-o luă. Ar fi trebuit să le ia la mână – poate cu ocazia asta mai arunca din ele – şi să le mute în geamantan. N-avea însă chef de umblat prin hârtii vechi – unele erau manuscrise de-ale lui încă de pe când era elev, precum şi răspunsuri de la revistele la care încercase să publice.

— Chiria e plătită? întrebă el.

— Totul e la zi. Să mai treceți p-aici.

— Şi unde mergem acum? întrebă Mițache. Dacă n-ai unde, poți veni la mine. Stau la o doamnă foarte cumsecade (şi în şoaptă) şi se cam dă la mine… însă e prea în vârstă… are 37 de ani! I-aş explica şi-ar accepta… pentru câteva zile…

— Ce să caut la tine? Am locuință, tocmai de-aia m-au dat afară… pentru că am primit repartizare pe o cameră cu un coleg al meu… el s-a mutat mai demult, dar eu voiam s-o mai lungesc pe-aici. Era mai comod. Camera aia e absolut goală!

Nu luară un taxi – nu prea avea bani şi nici nu era departe. Averea lui – destul de uşoară. Stăteau în fața vilei – era o casă splendidă boierească, de altfel întregul cartier arăta aşa, aproape la fiecare 5-6 case la poartă se afla o gheretă în care era postat un milițian. Tudor chibzuia pe unde s-o ia, ca s-ajungă mai drept. Atunci, de după colțul străzii apăru o căruță, lucru rar întâlnit în Bucureşti, bineînțeles, şi mai ales în cartierul acela – se gândi însă imediat că avea autorizație – şi căruțaşul striga ca la țară: „Pământ de flori!" Ajunse în fața lor şi pentru că nu mai era nimeni pe stradă, în afară de milițianul postat puțin mai încolo, opri şi-i întrebă: — Nu vă trebuie nițel pământ de flori?

— În ce să-l punem, în palmă? zise Tudor.

— Sunteți tineri, ar trebui să vă placă florile, insistă omul. Îl dau ieftin.

„Țăranul a avut ghinion azi, se gândi Tudor, n-a vândut nimic… Cine mai cumpără azi pământ? Chiar şi pământ de flori? Cine mai cultivă azi o floare?"

— Iau şi eu, zise, numai dacă-mi promiți că nu e greu.

— Nu e greu, domnule, cum să fie greu, nene? se miră omul. E doar pământ de flori! Gras ca untul!

— Atunci umple-mi geamantanul ăsta.

Desfăcu geamantanul cel gol şi „negustorul" i-l umplu, umblând cu mare delicatețe, luând cu pumnul şi căutând să nu verse un firicel, ca şi când ar fi fost vorba de aur curat, nu de bălegar.

Tudor îi plăti vreo zece lei – atât ceruse, nu se tocmi – şi-i spuse lui Mițache: La casă nouă, cum putem merge c-un geamantan gol? De fapt, se gândise să sădească într-adevăr flori în oale mari, pe care să le pună la fereastră. Văzuse camera dinainte şi ştia că are o fereastră imensă.

Drumul nu era lung, într-adevăr, dar, oricum, după vreo zece minute de mers, începu să simtă greutatea, apăsarea „averii". El ducea geamantanul cu lucruşoare şi sacoşa cu cărți şi întreaga sa mişcare literară de până atunci. Inclusiv colecția ziarului în care îşi publicase articolele. Mițache, care se arăta foarte tăcut, venea în urmă cu geamantanul cu pământ. Când ajunseră aproape de intersecția cu şoseaua Ştefan cel Mare, făcură un scurt popas. Tudor, spre a mai schimba stilul de lucru, îşi luă geamantanul pe umeri. Nu prea cadra cu doi intelectuali subțiri. Râseră. De altfel nimeni nu se uită la ei, în jurul lor oamenii alergau grăbiți în toate părțile, cu treburi, iar strada era plină de camioane mari, care se opriseră la stop, formând un convoi lung, şi cei de pe trotuarul celălalt, desigur, nu puteau vedea un tânăr slăbănog care îşi cară geamantanul pe umeri ca pe o bârnă, împleticindu-se sub greutate. Iar chiar dacă l-ar fi văzut, nu s-ar fi mirat nimeni. În sfârşit, ajunseră. Casa părea pustie. Intrară în curte, apoi deschiseră o uşă mare şi se pomeniră în holul care arăta ca o curte interioară. Mițache puse geamantanul jos, iar Tudor, uitându-se să nu nimerească o altă uşă, bătu cu piciorul tare în ea. Îi trecuse prin minte că s-ar

putea ca Adrian să nu fie acasă şi să fi luat cheia cu el. Asta ar fi pus capac întregii situaţii – atât îi mai lipsea pe ziua de azi, să stea să aştepte la uşă.

— Intră, se auzi vocea groasă, de om cu gutural.

Mitache deschise şi amândoi intrară.

— Oho! ce căsoi! făcu el.

— Pe cine cauţi? întrebă Val, care stătea lungit pe canapeaua lui ca un paşă, încercând să-i verifice rezistenţa şi dacă-i înţelege sau nu oboseala. Canapeaua era veche, arcurile se vedeau prin materialul cu care era tapisată, unul mai sus şi altul mai jos. Arăta ca o corabie veche.

— Sunt Tudor, spuse acesta… Adrian nu e acasă?

— Pe mine mă cheamă Val… înţeleg… eşti colegul care e repartizat aici.

— Da, făcu Tudor. M-au dat afară de la Cămin şi-a trebuit să vin… Mitache se prezentă şi el. Credea că are de-a face cu colegul de redacţie al lui Tudor şi luă ceremonia prezentărilor drept o farsă pe care i-o jucau lui. Se enervase că trebuise să-şi spună numele.

Trase o înjurătură. Val se uită lung, iar Tudor îi explică să nu se supere, că nimeni nu se luase de el… că nici ei nu se cunoşteau, îl arăta pe Val, şi… asta era situaţia…

— Bine!… eu plec… Te-am cărat până aici… dacă nu eşti singur, nu mai şed… Mai vino şi tu pe la mine, ţi-am spus unde stau, dacă ai chef de discuţii, şi mai dă-i un telefon ăluia să-mi publice poezia. Plecă. Tudor îl scuză faţă de Val, care făcu o mutră nedumerită în urma lui.

— E într-o pasă proastă… azi… Apoi se gândi: nici nu ştiu bine ce se întâmplă cu el.

— E cam… Val făcu semnul care se poate traduce prin
„tra-la-la”. Mă înjură adică, din primul foc, fără să-i fac nimic, fără să mă fi cunoscut.

— Se zice c-ar strânge de gât oameni, râse Tudor – mai mult ca s-o dea pe glumă, decât c-ar fi crezut vreun moment în cele spuse la redacţie.

— Şi astăzi nu era în mână… de-aia era aşa plouat… Apoi, cu admiraţie: înseamnă că e totuşi om serios, dacă face chestia asta! Să mergem după el, să-i dau eu o listă.

— Are lista lui. Luă seama odăii. Patul lui Adrian se afla aşezat în partea dreaptă; vizavi, lipită de perete, era canapeaua pe care Val încă mai stătea tolănit. Între acestea se afla o masă mare de bucătărie, ceva mai lungă decât paturile şi destul de înaltă. Un scaun. Un cuier mare de fier, în formă de pom într-un colţ (îl primise Adrian de la o rudă a lui). Cuierul era cam ruginit şi, ca să nu se observe, Adrian cumpărase o cutie de vopsea albă şi o pensulă şi într-o zi se apucase să-l vopsească. Începuse de jos şi ajunsese până aproape de jumătate, după care se plictisise, ca de orice treabă pe care o începea. Îl lăsase aşa, vopseaua se uscase cu pensula-n ea şi cutia era împinsă cu piciorul prin cameră, când mai încolo, când mai încoace.

— Mai stă cineva aici? întrebă Tudor, observând salteaua care rămăsese la locul ei, în dreptul patului lui Adrian, dar mai spre sală. Patul era „făcut”, adică pe saltea era întinsă o pătură şi una din pernele lui Val – avea două – „pufăită” bine, să se aşeze cum fac cameristele pe la hoteluri când schimbă lenjeria.

— A, nu! E a mea, abia azi m-am boierit. Până acum am dormit pe jos. Şi n-a fost rău deloc. Nu te superi c-o să mai rămân şi eu aici o vreme?

— De luat la bătaie n-o să ne luăm. Val era şi destul de solid (începând acum să se plimbe şi el prin cameră), nu înalt, dar îndesat, muşchiulos, impresia pe care o lăsa era de mare vitalitate. Călca apăsat.

Tudor se apucă să-şi despacheteze lucrurile. Îşi scoase întâi costumul de haine, „cel bun”, era singurul de altfel, îl netezi cu dosul palmei şi-i agăţă în cuier. Umeraşe nu erau, pantalonii îi atârnă de o ramură a cuierului, haina de alta… Dădu să-şi scoată şi cămăşile… Observă că sunt cam murdare (mai avea doar una călcată) şi le vârî înapoi, închise şi-l duse într-un colţ. La fel sacoşa, care acum i se păru mai uşoară.

— Ţi-ai adus tot bagajul? întrebă Val. Merg eu să te ajut, dacă mai ai.

— Mi-am luat tot… şi cu ei ar fi mai avut loc.

Se duse la celălalt geamantan şi-l desfăcu demonstrativ.

— Pământ! zise Val.

— O să m-apuc de cultura pământului.

— Dar ai zestre serioasă, eşti bun de-nsurat.

Val se duse şi dete şi el plasticul la o parte de pe grămada lui de lut, care se afla la „picioarele" saltelei sale. Nu se uscase, încă mai era bun de modelat.

— Şi eu mi-am adus partea mea de moşie!

Începură să râdă amândoi.

— Am înțeles, zise Tudor, bine dispus, tu eşti sculptorul. Îşi amintise că Adrian îi vorbise de el.

— Deocamdată eu o să cultiv flori… Le pun aici la fereastră. O vază văd c-avem.

— Nu, să nu te-atingi de ea! E tot pentru flori, dar mai delicate…

Se duse şi, cu o grijă de bijutier, scoase un fir de păr lung de aproape un stânjen, cum i se păru lui Tudor, care se uita nedumerit.

— Tot ce jumulim punem aici, zise Val. Pentru zile negre. Un alt hohot de râs din partea lui Tudor, care pricepuse şi găsea că Val e plin de haz.

— Precis, n-ai servit masa, şi eu tocmai aşteptam pe cineva cu care să mă-ndemn. Val aprinse focul în sobă, scoase bucata de flax care-i mai rămăsese, şterse de grăsime c-o poezie a lui Adrian două farfurioare, singurele existente („preferi farfurie adâncă ori plată?"), şi puse masa. Flaxul prăjit e-o nebunie, zise Tudor, cu gura plină. Chiar îi era foame.

— Mie-mi spui? Eu numai asta mănânc de două luni, de trei ori pe zi, dimineața, la prânz şi seara. Am meniu fix şi nu mă hotărăsc să-l schimb. A, băutură, uitasem, scuzați. Luă o sticlă goală care era pe masă, merse la chiuvetă, o clăti şi-o umplu cu apă. Îți place apa din Bucureşti?

— E bună, nu e ca vinul. Trase fiecare câte-o duşcă.

Val îi spuse că dacă n-are mobilă îi cedează salteaua. Intenționa s-o pună peste madame Recamier, căreia i se vedeau toate coastele, dar i-o oferea cu plăcere. Tot se gândea el demult să-şi aducă nişte pietre în pat, să doarmă pe pietre ca în antichitate, pentru a se căli, că avea impresia că dă semne de necălire. Însă când găsise pietrele, nu avusese pat. Acum se va mulțumi şi cu nişte arcuri sărite. Iar pentru Tudor salteaua era foarte bună. La iarnă nici n-o să-i fie frig, pentru că va sta focul aprins toată noaptea şi fiind lesne de manevrat o s-o poată trage la orice oră din noapte când mai spre sobă, când mai departe de ea. Îl întrebă de asemenea dacă fusese vreodată în pețit. La răspunsul negativ al acestuia, îi spusese că nu-i nimic, deşi dac-ar fi avut ceva experiență n-ar fi stricat. Îl rugă foarte mult să meargă cu el, ca martor. Tudor se gândi că însurătoarea ar fi fost o soluție, poate Val pune mâna pe vreuna cu casă şi-i lasă şi patul.

— Are ceva zestre? întrebă, făcându-i cu ochiul.

— Nici n-aş lua-o altfel. Are, are… un soț de doi metri.

Altfel, nici n-aş lua-o, repetă el. Însă mai mult nu-i spuse, iar Tudor se ocupă ca de-o glumă. Cum până la 4 mai era timp, se trânti pe saltea, aşa îmbrăcat, şi adormi imediat.

Val se mai plimbă puțin prin cameră, dar gândindu-se că-şi deranjează amicul se aşeză pe marginea patului şi-şi luă capul în palme. Rămase aşa multă vreme. Îi trezi pe amândoi, pe unul din somn, pe altul din gânduri, Adrian, intrând în cameră ca o furtună.

— Vin de la redacție, îi spuse el lui Tudor, mergând şi zgâlțâindu-l să se scoale…

— Ce e? Ce s-a întâmplat? sări acesta speriat. Unde dracu' sunt?

— Dragă, spuse Adrian, care era realmente speriat, nu e bine deloc. Te aşteaptă o demascare.

— Să mă demaşte, zise Tudor, căscând. Tare sunt curios să văd ce-or să-mi găsească… N-am nimic de-ascuns, sunt format în anii noştri, cum m-or păstra aşa m-or avea.

— Depinde unde-or să te păstreze. Asta e nenorocirea.

Şi cu o voce în care se citea spaima: Vor să-ți deschidă anchetă, pricepi tu?

— Lasă-l, domnule, nu-l speria, zise Val, care se pregătea de plecare, îşi udase părul cu apă, ca să stea, şi se uită în geam dacă e frumos, doar mergea în peţit. Până una alta merge cu mine în peţit, lasă omul să se mai distreze. Apropo, nu vii şi tu? Nu durează mult.

Adrian se plânse că nu poate. Trebuie să plece imediat pe teren să ia nişte declaraţii pentru ziar. Nu ştia ce tramvai merge la „Semănătoarea”? Apoi, după un moment, văzând că şi Tudor era gata de plecare, întrebă:

— E vorba de persoana… respectivă?

— Da, am o explicaţie… în familie…

— Sper că nu e prima… ai trecut de fondul problemei şi te-apropii de Post Scriptum, râse Adrian.

— Nu e chiar prima, dar o să încep cu P.S.-ul.

Tudor stătea-n uşă, gata de plecare. Îi făcu semn lui
Val că e aproape patru, să se grăbească. Lui îi plăcea punctualitatea, deşi de fiecare dată se jura că n-o să mai facă, pentru că toate cu care avea el întâlniri întârziau într-un mod barbar.

— Apropo, ţi-am citit pamfletul, spuse Adrian. E extraordinar! Cum naiba ai putut să-ţi imaginezi aşa ceva…
E scris c-o artă! Îl admira pe Tudor, în mod sincer, pentru ceea ce punea pe hârtie, de multe ori îşi discutau împreună articolele, aveau încredere unul în priceperea şi gustul celuilalt. Se mira când acesta îi spuse că n-a inventat nimic şi că dac-o să fie vorba de anchetă întâi să se ducă „ăia” să-l învie pe Burculeţ. Îl ia ca martor. Adrian îl sfătui că oricum ar fi bine să-i ceară scuze şefei. Era femeie, totuşi, el o sfidase, sau cel puţin aşa interpretase ea atitudinea lui, şi asta i-ar mai potoli nervii, ar putea tempera scandalul… care din păcate e deja pornit. („Ţi-am spus… dar să nu mă dai de gol.”) Nu trebuia ca lucrurile să meargă prea departe, el îl sfătuia că de a doua zi să se prezinte la redacţie, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Erau sfaturi prieteneşti, desigur.

Lui Adrian i-ar fi părut rău ca Tudor să păţească ceva; pentru că dacă-ar fi plecat acesta din redacţie toate oalele ar fi rămas să se spargă în capul său. Ca indisciplină,
Adrian venea imediat după acesta. Aşa mai împărţeau împreună ghionturile şi mizeriile meseriei. Ideea cu cerutul scuzelor îl enerva însă pe Tudor.

— Poate ea mie, zise.

Val era gata, aranjat şi cu părul „lins”, îşi pusese o cămaşă curată, arăta bine. Plecară şi Adrian le ură succes.
„Ha-ha-ha!” se auzi în urmă râsul lui, mare.

CAPITOLUL IV

RESTAURANTUL „Fântânica” era, în ultimă instanță, o bodegă, cum observă Şandru mirându-se că nevastă-sa, care cu el avea „nişte pretenții colosale” când era vorba de localuri, se complace să intre într-un birt de mâna a şaişpea, cu fețe de masă murdare, ude de băutură vărsată cu cotul de cheflii vorbăreți, ce se aşază la masa ta şi ți se bagă-n suflet. Era şi ora de „vârf”, după ce au ieşit toți de la serviciu, şi-n drum spre casă se mai opresc la un țoi şi-un ardei iute. Se gândi să-i aştepte şi pe „ceilalți” – credea că Olga vine odată cu Val – şi să le propună să meargă într-un loc civilizat, să se poată cel puțin auzi. Nu mă îndoiesc – îşi formulase el o frază tăioasă – c-o să-mi spuneți lucruri interesante. Şi-ar fi păcat să nu le pot auzi bine. Ca prin minune, văzu o masă liberă, într-un colț tocmai se ridicaseră unii –, şi-o ocupă, pentru că, oricum, n-o putea ține pe maică-sa în picioare, în caz că „logodnicii” întârziau. Venise cu bătrâna-i mamă. Aceasta ținuse să fie de față la scena, atât de importantă în viața fiului ei, sperând să poată face ceva ca să aplaneze lucrurile. Avea naivitatea oricărei mume, care mai crede că ea conduce, şi nu-şi da seama că mai ales în situații aşa de delicate ca aceasta faptul că se afla şi ea de față încurcă, pentru că e mai mult pe post de soacră decât de mamă.

Val şi cu Tudor intrară şi ei după câteva minute. Căutau un loc, şi Şandru, luându-l pe Val drept chelner, îi spuse cu autoritatea omului cu maşină la scară şi secretară:

— Schimbă-mi, dragă, fața asta de masă! Apoi, văzând că făcuse o gafă: Mă iertați.

Cei doi trecură la tejghea să tragă o duşcă, aşa în picioare. De altfel, nu erau singurii. Tot drumul Val se gândise cum să-i ia, dacă e cazul să ridice tonul, să facă apel la sarcasmul de care se simțea capabil, ori să-i vorbească omului deschis, „prieteneşte”, explicându-i care e situația şi căutând împreună o *rezolvare*. Într-un fel, îi era şi milă de soț, se găsea într-o situație aşa de caraghioasă! Să te vezi lăsat de muierea, care vine să-ți prezinte amănuntul, nu amantul, spunându-ți că nu mai poate fără el, nu e o situație de invidiat! Ar fi putut, la urma urmei, să-şi ia mâna de pe Olga – s-o predea soțului, rugându-l să aibă grijă de ea că se pierde mititica. S-o mai țină şi-acasă! Asta era o idee! (Se înfioră închipuindu-şi mirarea Olgăi.) Totuşi, o iubea, era marea lui trăire sentimentală – simțea asta – şi n-ar fi putut exista fără. N-ar fi putut „crea” fără ea. Abia de acum încolo s-ar fi pus pe creat, nu ca până azi, nimic! – că avusese dreptate când îi aruncase asta-n obraz azi-dimineață –, dar pus în fața muzei, a modelului stimulator, odată şi-ar fi dat el drumul şi-ar fi urcat pe culmile atinse doar de un Praxitele, de un Fidias. (Țuica îl înfierbântase un pic, putea fi mai puțin pretențios, mai ales că Fidias turnase statui din aur şi acum nu mai găsea acelaşi material.) Îi era teamă de un singur lucru la această întâlnire: să nu se împrietenească, domnule, cu individul, să bea şi la urmă să se pupe cu el şi să rămână amici. Îşi aminti de-o întâmplare similară, când unul… tot aşa… şi se tot rugase de ea să nu i-l prezinte, să nu-i prezinte soțul, dar ea insistase: Nu, că trebuie să-l cunoşti şi pe el, să vezi ce om minunat e, o să-ți placă, e o bomboană de om, cinstit, muncitor, de caracter! Cum ştiu femeile să-şi laude marfa (Atunci de ce naiba nu stătea cu el, dacă-avea toate calitățile?). Şi le făcuse cunoştință odată ca din întâmplare, bineînțeles că ăla nu bănuia nimic pe atunci. Dar „persoana” se împrietenise cu persoana ailaltă şi tot mergând să bea împreună, dintr-una-ntr-alta, iubitul, într-un acces de sinceritate, îi mărturisise. Îi spusese tot. Şi ăla, care era beat mort, nu crezuse, sau se făcea că nu crede, ori simula că e beat mort, până când celălalt venise cu amănunte concludente. Scandal, bairam mare, dar ei, după o lună, erau tot prieteni, şi ea, în fine, se afla

când cu unul, când cu altul. Se certau şi se împăcau pe ea, ba că e a mea, dă-mi-o, ba că e a mea, şi tot o s-o iau. Na-o, ia-o, na-o, ia-o, trecând-o, ca pe o minge, de colo colo, până când o pierduseră amândoi. Femeia îşi găsise un altul. Şi n-a mai făcut prostia să li-l prezinte la niciunul, nu li-l arătase nici măcar de la distanţă. Asta înseamnă să înveţi din mers!

Acum, dacă Val îl găsea om simpatic, care să ţină la ea (mai ceru o ţuică), adică să n-o mai bată, să nu-i mai facă scene de gelozie degeaba, el parcă era dispus să se retragă. Bucureştiul e plin la urma urmei, numai fuste pe toate străzile. Poate că nici nu trebuia să ajungă până aici – până la „Fântânica" – un bărbat serios nu ascultă de orice moft. Adică, nu cu toate pe care le-ai ciupit o dată sau le-ai făcut un compliment trebuie, eşti obligat să procedezi cinstit, să mergi până la capăt. Mai cinstit e să nu le-asculţi… o ciupeşti de obraji şi-o laşi să se ducă acasă.

Abia când o văzu intrând, Val se trezi din aiurelile lui, îşi dădu seama că e pe cale să se-mbete, asta n-ar fi fost deloc bine, ceru un pahar de apă minerală, îl bău până la fund şi clătinând capul ca spre a scăpa de nişte viespi, care-ar fi vrut să-l înţepe, se simţi dintr-odată lucid şi stăpân pe sine. Olga întârziase anume, spre a nu fi pusă în situaţia de a avea o discuţie înainte cu Sandu, în caz că acesta ar fi venit primul, şi nici cu Val. Astăzi, de fapt, n-ar fi vrut să vadă pe niciunul. Astăzi şi întotdeauna. Întâmplarea cu ghicitoarea parcă o storsese de vlagă pentru toată ziua, pentru toată viaţa, nu ştia ce e cu ea, nu mai dorea această întâlnire… ar fi lăsat lucrurile baltă. Fusese chiar pe punctul de-a uita de întâlnirea fixată!

— Aici erai (spuse ea, mergând la Val)… nu l-ai văzut pe Sandu? Aşa-i zicea ea soţului, deşi asta îl enerva pe Val.

— Pe Sănducu nu l-am văzut şi chiar dacă-mi sărea-n ochi, de unde să-l cunosc?

— Olga? se auzi un glas, din fundul sălii.

Sandu se ridicase de la masă şi-o striga. Merseră acolo cu toţii, Tudor, care îşi băuse ţuica în linişte şi cam strâmbându-se (nu suporta alcoolul, îi făcea rău), îi urmă şi se aşeză şi el la masă. Erau patru scaune, Sandu mai făcu rost de unul şi luă loc, ultimul. Masa era destul de mică, stăteau cam înghesuiţi. „Nu prea e loc să declanşezi un scandal", observă logodnicul.

Dar imediat îşi schimba gândul, pentru că Şandru care purta ochelari cu ramă de aur, dar asta nu conta acum, nu rama conta, ci faptul că era miop bine tocmai când se aşeză şi se chiorî la toţi, observă el pe unul dintre tineri, îl „cunoştea".

— A, chelnerul de-adineauri! vru el să facă o glumă.

Ar fi fost şi un început tare, arătându-le indivizilor că are spirit şi punându-i în inferioritate.

— Da, cucoană! ripostă Val, care nu ducea lipsă de replici. Chelnerul care serveşte ţuică, serveşte şi palme la muşterii, când e cazul.

Îi spusese „cucoană", dar nu se referise la onorabila doamnă care era de faţă, ci cu tonul: „Fii, cucoană, serioasă!"

„Şi-a adus un bătăuş cu el!" se gândi Sandu, crezând că slăbănogul, destul de încurcat, e cel cu pricina. Nu socoti că mai e cazul să-i răspundă „ospătarului." Val, aşa cum era îmbrăcat, cu pantalonii lui de doc cam spălăciţi şi fără dungă, cu cămaşa cu guler moale şi cu un sacou, nu putea părea în niciun caz candidatul. Toată atenţia îi era îndreptată asupra lui Tudor, care, oricum, venise în costum şi cu cravată şi, dintre cei doi, el atrăgea atenţia în primul rând, mai ales că avea şi-o figură cu totul aparte de egiptean îmbălsămat, un fel de Tutancamon în ploaie. Văzându-se cercetat cu atâta insistenţă, acesta se fâstâci şi mai tare. Nu ştia ce dracu are domnul în vârstă – tatăl sau fratele mai mare al Olgăi? – cu el, îşi chinuia creierii să găsească ceva de spus.

— E un aer colţos aici – zise, dând vina fâstâcelii pe seama atmosferei.

— Şi zi, aşa, mare crai! intră Şandru direct în subiect, ţintindu-l prin ochelarii lui de boss, ba chiar făcându-i cu ochiul, ca şi când l-ar fi înţeles şi l-ar fi admirat. Tudor se gândi că ştie, se referă la vreo „relaţie" a lui, nici nu prea avea, şi la urmă de unde ar fi putut ăsta cunoaşte?

— Ia spune, domnule, cum faci de le suceşti gâtul la toate? De vin toate spre dumneata grămadă, ca muştele, cum le atragi? Le cânţi şlagăre, le spui poezii? Spune-mi, că mor de curiozitate, zise Sandu, de data aceasta pe un ton mult mai sarcastic, pe care Tudor, căruia i se adresase, îl găsi foarte deplasat.

Olga abia atunci înţelese că… „e o confuzie la mijloc". Râse, tare, prea tare, „isteric", că mulţi întoarseră capul spre ea.

— Nu e dumnealui acela, zise ea… E invers! şi-l arătă pe Val.

— Bine, toanto, pardon, nu se mai putu stăpâni, tu de ce nu faci prezentările? De ce n-ai făcut prezentările de la început? Era furios că-şi irosise lovitura de început, cu care voise să-l dea gata pe „fantele înfumurat".

— Ba să n-o faci, „toanto"! pe nevastă-mea! sări Val cât colo, că ai de-a face cu mine. Eu sunt *acela!* zise agasat. Dumnealui – îi arătă pe Tudor – e martorul meu, mă *asistă*, dacă vei accepta să te baţi în duel cu mine. Îţi arunc mănuşa. Băgă mâna în buzunar să scoată ceva… şi chiar scoase (ce naiba o fi?) şi nemaiputându-şi opri gestul, trânti acel ceva pe masă! Poftim! Era un batic al Olgăi, pe care-l uitase de dimineaţă la el şi-i pusese în buzunar, cu gândul să i-l dea când o vede. Uitase de el… şi uite cum iese totul la iveală. — Poftim! repetă (acum o făcuse), ridică această mănuşă, mătuşă, dacă-ţi dă mâna! Iată şi martoru-mi, domnul Tudor Frăţilă, geniu! Duelul va avea loc mâine, la patru, cu praştia, de la cinci şchioape!

Şandru recunoscu baticul, îl adusese chiar el de la Veneţia, şi crezu că scena a fost pusă la cale de amândoi, ca să-l umilească.

Olga se repezi şi-l luă, roşindu-se toată.

— Ce mojicie! scoase madam Sandu primul sunet articulat (până atunci tăcuse mâlc). Ce mojici! Pe vremea mea… Nu se ştia precis la cine se referea. În orice caz, discuţia civilizată, pe care o promisese Olga şi-o sperase Sandu, începu la un diapazon destul de înalt şi nu prevestea nimic bun.

Rivalii nu mai aveau niciun rost să se menajeze.

Sandu se miră de unde atâta impertinenţă la un pretins artist (de artişti ca el e plin bulevardul!), care agaţă doamnele pe stradă (ştia oare că aceasta se pedepseşte prin lege?) şi încearcă să le seducă. Pe de altă parte, comportarea lui de până acum (se interesase într-adevăr la Institut şi aflase că Val fusese exmatriculat o dată, reprimit, apoi făcuse obiectul unui scandal şi sfârşise prin a nu-şi lua examenul de diplomă. Nici nu se prezentase). Deci, o comportare cu totul aiurită şi – sublime cuvântul – *misterioasă*.

— Spune mai bine câte clase primare ai tu, lasă diploma mea. Brâncuşi n-avea decât şcoala de arte şi meserii din Craiova! Pentru de-ăi ca tine – se tutuiau deci fără nicio jenă – o să vină o vreme când or să te întrebe şi când mergi undeva dacă ţi-ai terminat studiile. Ştii care e sfatul meu: pune mâna şi înscrie-te la seral. Nici nu ştii când ai trecut anul şi te pomeneşti direct într-a cincea elementară! (Ştia că Sandu are patru clase, ori nici atâta.)

Tema studiilor fu întoarsă şi pe-o faţă, şi pe alta.

Sandu se lăuda că el are şcoala vieţii, cea mai a dracu'

şcoală, că nu s-a bucurat de condiţiile pe care le au acum toţi derbedeii, la vârsta aia lipea manifeste pe *garduri* şi ducea pancarte cu lozinci la demonstraţii, ca să vă bălăciţi voi acum în toate avantajele şi să ne luaţi ce avem mai scump. Spunea *voi,* incluzându-l deci şi pe Tudor în şleahta derbedeilor.

— Val, lasă, dragă, chestiile astea… îl imploră Olga, văzându-l că alunecă într-un teren minat. Ce, discutăm acum situaţia internă şi externă? Spune-i mai bine esenţialul: că vrei să mă iei de nevastă şi întreabă-l dacă e dispus să dea divorţ.

— Deci, ăsta nu e fratele ei? se miră Tudor tare, care abia acum înţelese fondul problemei şi întregul caraghioslâc al situaţiei.

— Uite, ce e, dragă Sandule, continuă Olga, foarte blând ba chiar cu o nuanţă de alint, aşa cum probabil se obişnuise să-şi alinte soţul când voia câte ceva, vreo brăţară ori o blană, eu nu mai pot trăi cu tine! Tot ce-a fost între noi s-a terminat, hai să punem punct…

— … Şi s-o luăm de la cap cu literă mare! zise Val continuându-i gândul. Află că el nu poate să mai înceapă de la cap cu literă mare, adăugă imediat, asta e chestia, de-aia n-o să vrea să te lase. Pentru că s-a obişnuit cu ideea că trebuie să i se dea şi-o nevastă arătoasă şi cu cincisprezece ani mai tânără. Şi odată ce-a pus mâna pe ea, înseamnă că e bunul lui, lozinca lui, pe care el n-o mai schimbă până la moarte.

Râse cu toată gura.

Omul vru să zică ceva, dar apăru, în sfârşit, un ospătar care îi întrebă ce consumă.

— O consumăm pe doamna. Val arătă spre Olga.

— Dă-ne o listă, fii bun! zise Sandu. Pe masă fu pusă lista, o foaie bătută la maşină, cu indigou, nu se înțelegea nimic.

— Fripturi ai?

— Am.

— Atunci, câte-o friptură.

— Pentru toată lumea?

— Pentru toată lumea.

Val vru să protesteze, amintindu-şi că n-are în buzunar decât doi lei şi „ceva mărunt”.

— Stai! făcu el către chelner. Flax țineți?

— „Flax!” se miră chelnerul, asta numai la alimentară.

— Eu parc-aş dori un flax… dar, mă rog! se gândi că

Tudor putea avea o sută de lei în buzunar, şi totul ar fi fost salvat.

Sandu comandă şi vin. Vin bun la trei sferturi, „Coteşti”, demisec. Se putea bea cu sifon, dar numai bătrâna ceru să i se pună mai mult şi ceilalți îl „gustară”, să vadă cum e, şi-l băură aşa. Ciocniră, bineînțeles, şi ziseră „noroc”. Tudor, care se înviorase încă de la țuică, simți după primul pahar o ciudată euforie, o relaxare plăcută, toți de la masă i se părură simpatici, chiar şi cel care-l făcuse adineauri derbedeu. Trebuie să fie un om de treabă, se gândi el, care-şi respecta părinții, îi ascultă până la adânci bătrânețe, şi uite tocmai ăştia n-au noroc! Îl compătimi pentru incultura lui, pentru funcția pe care o deținea – care nu era de lepădat, dar când şi Tudor se apuca să facă un lucru îl ducea până la capăt – pentru maşina la scară, şi pentru Olga! Da, pe ea o va pierde – aici încruntă sprâncenele – şi ce dacă? Olga era dată naibii, acum începu s-o studieze pe ea, o recunoscuse de la început după mostra de păr din borcan, vru să-i spună chestia asta, dar se răzgândi şi timp de câteva minute o cercetă lung, ca pe-un obiect pe care-l întorci şi pe-o parte şi pe alta. Se putea pomeni cu palme din amândouă părțile – îşi dădu seama – şi de la Val, şi de la Sandu. Îl amuza nespus acest război al Troii – la „Fântânica” – şi constata că frumoasa Elena, oricum, nu era de aruncat. Ce-ar fi dacă, până la urmă, i-ar reveni lui? Se aplecă sub masă şi se uită să vadă ce picioare are. Pentru el piciorul unei femei era lucru sfânt! Nu reuşi să desluşească nimic, era destul de întuneric şi nu putea sta mult aşa, cotrobăind cu privirea – Olga i se păru că n-are niciun fel de picior – e numai bust, adus şi pus aici pe masă, ca să existe un motiv de discuție. Constată că se cherchelise. „Am încurcat-o!” – îi trecu prin cap. Se mai ameți odată în viața lui, cu patru ani în urmă, cu Mițache Stanciu, la o cârciumă din Iaşi. Acesta primise nişte bani de la Radio (poeziile lui cu cerbi, căprioare, schele mergeau şi la radio şi la ziar) şi era dispus să facă cinste, pentru a avea pe cineva lângă el, căruia să-i spună versuri şi cât se chinuise el ca să le scrie, ca să-i reuşească forma aceea perfectă, dar absolut fără niciun cusur.

(Mițache se entuziasma singur, din ce în ce mai tare.)

Comandase o sticlă de vermut şi-o băură toată. Mițache mai avea încă un motiv de mândrie: o poezie îi fusese tradusă în ungureşte, apăruse în „Igasz Szó”, la Târgu

Mureş.

— Spune tu dacă redacția respectivă s-a ghidat după alte criterii decât după cele pur calitative? Că eu n-am pe nimeni care să mă cunoască acolo şi să mă recomande, aceia au citit poezia în „Flacăra Iaşului”, le-a plăcut şi-au publicat-o. Ce poet din Iaşi s-a mai văzut tradus?

Tudor credea că niciunul. El personal nu izbutise să publice decât vreo trei epigrame tot în „Flacăra laşului", toată lirica îi era respinsă. Pe chestia asta, unul cu amărăciuni, altul plin de cele mai frumoase visuri pe care ţi le da o poezie tradusă în „Igasz Szó", goliseră sticla de vermut. Şi când să se ridice, simţi o imensă greutate în cap. Ca şi când l-ar fi pocnit cineva în moalele capului. Era prima dată când gusta vermutul, îi plăcuse că era dulce şi-l băuse cu paharul mare ca pe must. Nu şi-a amintit cum a ajuns la cămin, nici cum a dormit în noaptea aceea. A doua zi, la ore, era galben şi pierdut… şi durerile de cap nu l-au lăsat o săptămână încheiată.

Începu să se învârte sala cu el, se ridică, demn, cât putu mai demn. Se întoarse peste vreun sfert de oră, mai vesel.

— Acum arăt bine – şopti el – am vomitat.

Val nu gustă gluma. O ascultă cu atenţie pe mama soacră, care nu ştiu ce spunea, pe limba ei, adică folosind multe arhaisme. „O femeie poate greşi o dată, auzi Tudor, care acum se limpezise, să zicem de două ori, de trei ori, na!"

— Stai, opreşte-te, să nu depăşim cifra fatidică, făcu Sandu, care nu ştiu de ce ţinea să vorbească în *radicale*.

— … dar mai mult nu, continua bătrâna. Că o bate Dumnezeu! Şi la urmă, se apleca ea către Olga, focul tinereţii se stinge, mamă, şi te pomeneşti dintr-odată, aşa, fără niciun sprijin, fără niciun Dumnezeu. Şi cu conştiinţa că ai avut noroc şi i-ai dat cu piciorul. În timpul războiului din 1913, începu ea, pe atunci de altminteri… eu eram mică…

— Mamă, te rog, lasă astea, interveni Sandu, de data asta cu mai multă autoritate. Şi, apoi, cred c-ar fi cazul să fii acasă… poate dă cineva telefon… Te duce şoferul. Şi aşa… discuţia se lungeşte… nu vezi, iar dumneata eşti obosită.

— Stai să spun cu 1913.

— Lasă, domnule, să spună – aşa nepoliticos eşti şi cu soţia, şi cu mama – şi-o s-o pierzi.

— Lasă… Că povesteşti altă dată… O luă de braţ şi-o conduse, plin de grijă, până în stradă. Acolo aştepta într-adevăr maşina lui – o Volgă – şi-i spuse şoferului s-o ducă acasă şi să se întoarcă.

Regreta c-a adus-o cu el. Voia însă să-l vadă şi ea pe individ, ca să-şi dea seama cu ce pramatie e dispusă să-l schimbe. Tudor fu chemat la o masă vecină de un tipograf, Traşcă, pe care-l cunoştea. Fără nicio introducere, acesta îi ceru o sută de lei. Îi spuse că e zi de salariu şi-acum trebuie să pice şi nevastă-sa şi l-a pus naiba şi a intrat în bani şi e bucluc mare. „Ţi-i dau mâine, la rotativă. „Tudor n-avu prezenţa de spirit să-l refuze, fusese luat prea repede, scoase portmoneul şi-i dădu ultima sută pe care-o mai avea. Apoi, ca să nu zică ăla că-i pare cumva rău, se aşeză la masă – i se umplu paharul –, dar nu se mai atinse de el. Ascultă. Voia, într-un fel, să-l lase pe Val singur cu Olga, poate, acum cât este ăla afară, au să-şi spună vreun secret. Traşcă discuta aprins cu doi prieteni. Un vorbăreţ – stil femeie, adică, lunea dimineaţa la fabrică, de pildă era singurul dintre bărbaţi care intra din birou în birou şi povestea tot ce-a făcut duminica.

— Eu, duminica, zise el, aruncând mâna în lături şi vărsând paharul lui Tudor (nu face nimic! bine că nu e costumul nou, îi stropise haina, dar vinul iese, că nu e roşu, e alb! Îi umplu din nou paharul)… duminica tot la cinci mă scol, ca de obicei. Şi m-a trimis nevasta după cumpărături. Să zicem, să iau pâine, lapte, cartofi. Acolo
în complex, este şi-o mică mda! cârciumioară şi interesul meu e să fac cât mai multe drumuri. Adică, prima dată cumpăr numai laptele şi trag o duşcă. Îl duc şi-i spun nevestei că de pâine-am uitat… După aia mă întorc cu pâinea şi… cu a doua duşcă trasă. Spun că la cartofi era o coadă îngrozitoare… trebuie să mă mai reped o dată. Şi aşa o ţin până spre prânz. Ceilalţi râseră, zâmbi mânzeşte şi Tudor. Le luă seama celor doi tovarăşi de chef ai lui Traşcă. Aceştia îi erau colegi de serviciu (lui Traşcă) şi ştiindu-i firea darnică, îi ţineau hangul, la fiecare chenzină, prin cârciumi. Nea Traşcă, dacă apuca de lua un pahar, era pâinea lui Dumnezeu, se împrumuta de la ei şi făcea cinste. Iar după ce pleca din cârciuma aia, în drum

spre casă, se mai oprea prin vreo două-trei. Şi peste tot, la fel, se împrumuta pe la cunoscuţi şi la toţi le făcea cinste. Banii însă îi restituia, întotdeauna, era de cuvânt în privinţa asta. Tudor îi mai dăduse o dată. Ce făcea? În ziua salariului, tot timpul stătea şi socotea, cui cât are de dat. Leafa venea soţia şi-o ridica neatinsă, el doar semna la casierie şi punea sutele în mâna ei. Aceasta îi lăsa doar de tramvai. El însă, în ziua respectivă, trebuia să mai dea un salariu – datoriile lui pe ici pe colo, pe la colegi – şi-şi făcea tot felul de socoteli, pe cine să mai amâne, cui să-i dea jumătate din sumă… şi de la cine să-mprumute, ca să aibă salariul întreg, să i-l poată lua nevasta şi să-i rămână şi de-o ţuică. Chestiile astea i le povestise cineva lui Tudor, în legătură c-o faptă cam urâtă a acestuia; săvârşită însă fără voia lui. Nevastă-sa nu suferea dezordinea în casă. Când venea de la serviciu, omul îşi arunca servieta aici, haina dincolo, pe pat, fularul pe masă şi asta o scotea din sărite pe consoarta lui aprigă în privinţa curăţeniei. Îl tot ameninţa că dacă le mai găseşte vraişte le azvârle pe fereastră, până când, într-adevăr, îi aruncase costumul de haine… fugea, venea îngrozit pe scări, să nu i-l ia cineva, că nu-l avea decât pe acela. Ca să mai scoată un ban, se ocupa, în timpul liber, cu tehnoredactarea unor reviste şi cărţi. Lua manuscrisele şi migălea la ele 4-5 ceasuri, calcula – îi şi plăcea – iar nevasta a răbdat o dată, de două ori, de nouă ori. Până i-a pus în vedere că dacă-l mai prinde c-o hârtie i-o pune pe foc. „Nu accept să executi acasă treaba de la fabrică”. Ca să nu-i dea bănii, bărbatul zicea că intră în obligaţiile de serviciu. Femeia, exasperată că-i lucrează şi după-amiaza ca la întreprindere, a luat într-o zi manuscrisul, pe care tocmai îl macheta, şi l-a pus pe foc. „Ţi-am spus!” a strigat ea, mânioasă. „Ţi-am spus asta de mult!” Manuscrisul nu era altul decât volumul de debut al lui Adrian. Şi ars a rămas, pentru că editura nu mai avea nicio copie, iar autorul, care-şi ţinea operele pe jos, împrăştiate, până se luau pe picioare, nici atâta. A fost scandal mare în tipografie, la editură – lui Traşcă nu ştiu ce i-au făcut, i-au interzis, oricum, să mai scoată ceva pe poarta fabricii, dar principalul e că debutul lui Ploscaru fu amânat cu un număr, nu se ştie câţi, de ani. Cu ocazia asta îl cunoscuse Tudor, prin Adrian. Şi atunci cineva din tipografie – spre a-l scuza – le-a relatat ce om de aur este. Dar, are defectul ăsta că bea, e dezordonat şi-l terorizează soţia.

Chiar despre aceasta vorbea omul, cu oarecare spaimă.

Se mira că nu-l dibuise ea până acum. La fabrică îi făcuse figura, se ascunsese, femeia plecase cu mâna goală şi acuma precis e după el… Trebuie să pice… „Dar am bătrânele toate, grămadă aici.”

Mai comandă un chil de vin pentru Tudor – „fac eu cinste, nu te supăra! Eu îl cinstesc şi pe Dumnezeu!”, – dar acesta, cum nu se atinsese de vin, se ridică şi trecu la masa cealaltă.

— Vi s-a răcit friptura! spuse Olga, n-am îndrăznit să vă chem, eraţi probabil cu nişte prieteni.

— Aş! făcu Tudor, nişte cunoscuţi!

Vru să spună cum stă acela sub papuc şi câte combinaţii trebuie să facă s-o păcălească pe nevastă-sa de fiecare dată, îşi dădu seama însă că nu era cazul să atingă problema soţilor şi-a soţiilor. Mai ales că Sănducu…

plângea. Nu ştiu ce mai discutaseră, ce schimb de cuvinte o fi avut loc, dar omul arăta înfrânt, îşi tot lua ochelarii de pe nas, pentru a-şi şterge lacrimile. Sughiţa ca un copil mic. Tudor gusta din friptură… era sleită, o puse deoparte.

— Nu trebuie să vă necăjiţi, găsi cu cale să-l mângâie.

„La vie est dure et pleine de chagrin” – îi spuse, ca şi când i-ar fi repetat un vers pe care acesta l-ar fi ştiut demult.

— Nu de mine plâng! plâng de nenorocitul ăsta! – şi arăta spre Val. Pentru că, ce credeţi dumneavoastră (a trecut iar la „dumneavoastră”, observă Tudor), dacă mă lasă acum pe mine… n-o să facă la fel, peste o lună, peste nouă luni şi cu dumnealui? Că femeia care are curajul să-şi părăsească căminul… scuzaţi cacofonia…

— Nu face nimic!

— Să-şi părăsească casa…

— Nu face nimic! repetă Val.

— … îl schimbă şi pe-al doilea, că s-a-nvăţat aşa.

Olga sări cât colo, spunându-i că nu e cazul acum să se intre în probleme de sociologie a divorţului. E amoral ca o femeie să se simtă legată de un bărbat toată viaţa şi, în caz că el nu acceptă despărţirea legală, să fie obligată să-i înşele, adică iubirea, care este sentimentul cel mai înălţător pentru om, să se transforme, în cazul dat, într-un sentiment al culpabilităţii. Dacă ar fi fost dintr-un alt aluat, nu ar fi plecat acum în necunoscut, ar fi rămas în căminul conjugal, înşelându-l pe ascuns, aşa cum ştiu să facă unele şi altele, dacă vor – i-ar fi pus nişte coarne atât de mari şi el n-ar fi aflat nici în mormânt. Ar fi profitat deci de avantajele pe care i le da căsătoria ei cu un om cu poziţie bună, ar fi transformat-o în paravan şi şi-ar fi făcut de cap. Pentru că ea, ca fiinţă cinstită, nu mai poate intra în casa bărbatului din moment ce şi-a dăruit inima altuia.

„Dacă toate-ar face-aşa, n-ai mai prinde una pe-acasă – se gândi Tudor – le-ar muri copiii de foame, cu păianjeni la gură."

Olga, după această intervenţie, odată amuţi. Se uită în jur şi parcă acum băgă de seamă unde se află. Mirosea a mici şi-a vorbe mari. Se puneau pariuri şi se făceau confidenţe, punctate de câte un „Lasă-mă, domnule-n pace!" „Dacă-ţi spun eu!" Parcă stătea pe lada de zestre şi aştepta, aici la trei sarmale, brânză telemea şi ghiudem. Viitorul i se trăgea la o loterie mediocră, unde lozul cel mare nu poate însemna decât, cel mult, „mai trage o dată". Iar dacă pierzi, pierzi totul. În asta consta şi fascinaţia – nu câştigi nimic, pierzi în schimb totul. Ce căuta acolo, doamne Dumnezeule? Te pomeneşti că ăsta va fi începutul şi îşi va irosi restul vieţii îmbibându-şi porii cu atmosferă de bâlci format mic, bâlci cu cerga în cap. Ar fi vrut măcar să-l urască pe omul de care se despărţea, dar nu simţea ură decât împotriva ei înseşi. Când se căsătorise, privise acest act ca pe o simplă formalitate, scăpa de griji, iar pe soţul pe care-l acceptase fără să-l cunoască prea bine, nu-l băgase în seamă, crezuse că va continua să-şi aibă viaţa ei, mai ales că era încă în facultate, el pe a lui, şi s-ar fi întâlnit doar din când în când. Nu iubise pe nimeni înainte, fusese o fată cuminte, adică nici nu ştiuse ce era aia iubire. Nu credea că există aşa ceva – asta se spune în romane, dar nu găseşti în viaţă. Te lipeşti de cineva, când îţi vine şi ţie rândul, se întâmplă nişte legături intime, nişte procese necesare pentru perpetuarea speciei şi asta e totul. Existenţa – nu-i cine ştie ce de capul ei. E un fel de obligaţie, o lucrare de control pe care trebuie s-o dai, căznindu-te să obţii o notă cât mai mare. Privea copilăreşte, însă, cu ochii elevei sârguincioase, care are toate cărţile cu coperţile îmbrăcate cu hârtie albastră, caietele ordonate şi nu lipseşte de la nicio oră. Sandu era mult mai mare decât ea (putea să-i fie „chiar bunic" – „te-ai bucurat la unul dintre cele două războaie" – cum remarcase Val). I se dăruise fără nicio poftă, fără patimă, puţin curioasă, puţin uimită, cu jenă şi timiditate, şi aşa trecuseră câţiva ani. Dintr-odată se întâmplă ceva cu ea, inima începu să-i bată altfel, lucrurile din jur căpătară culoarea curcubeului, întins pe cer să se usuce. Totul lua un sens, zilele se scurgeau dezvăluindu-i mereu noi cute ale propriei fiinţe. Se simţea într-un fel centrul universului – ca şi când s-ar fi aflat în mijlocul unui imens balon colorat, înălţat de un copil. Nu se afla singură în balon – asta era toată frumuseţea – dar persoana aceea nu era soţul ei, ci altcineva – în asta consta a doua frumuseţe, că era altcineva, cel care, de fapt, trebuia să fie de la început. Însă Sandu pusese mâna pe sfoara balonului şi nu voia să-i scape. Se simţi nenorocită. Şi mai cântă şi lăutarii! Într-adevăr, în cârciumă intrase de vreo jumătate de oră un taraf de lăutari, adică un moş cu vioara şi-un tânăr cu ţambalul - tatăl şi feciorul pesemne – ştiau că e zi de chenzină şi oamenii sunt darnici. Mergeau de la o masă la alta cu sorcova lor de melodii, unii-i primeau alţii nu, dar când începeau să cânte – în atmosfera îmbâcsită – dintr-odată simţeai o transfigurare pe feţele cele măslinii, erau numai patos gras şi sentiment subţire. (Acum vibrau la masa lui Traşcă, acesta lălăia cu ei, cât îl ţinea gura. Nevasta nu-l găsise încă. Era în culmea fericirii. Tot el plăti ţiganii. Pe ţambalagiu află că-l cheamă Moţatu – „Eşti din familia lui Moţatu?" – întrebă el. „— Da, da, răspunse acesta – şi pe tata – îl arătă pe violonist – tot aşa-l cheamă, Moţatu Ion".

— Aha! făcu Traşcă şi se duse şi-i pupă pe-amândoi.

Lăutarii veniră la masa lor. Tudor era în acest moment prada unor foarte negre considerații despre lume şi, plictisit, le făcu semn să se care.

— Lasă-i, domnule! zise Şandru, veniți încoace, ce ştiți voi să ziceți?

— Missa Solemnis, pupa-ți-aş sufletul matale, şi romanțe.

— Bun! trageți-i pe romanțe!

Rămăsese la această formă de muzică, singura pe care o înțelegea… dar o înțelegea bine, că-i dădeau lacrimile. Acum nu mai era cazul, că plânsese deja, dar auzind povestea Riței, „fecioara cu ochii sprințari, cu sâni ca de piatră", se lăsă furat de amintiri. Din când în când, se uita la Olga, cu o figură prelungă de uimire – parcă nu mai era el – şi în toată ființa se citea nu ştiu ce reproş.

— Ştii de cine sunt versurile? îl întrebă Tudor pe Val.

— Habar n-am.

— Ale unuia Enăşescu, Artur Enăşescu, un fel de trubadur, în sensul bun şi rău al cuvântului. A murit nebun, în mare mizerie.

— Chestia e că de pe urma altora nu rămâne nici atât, spuse Val, dar Tudor nu înțelese la ce se referea.

Val se gândea însă la el. Acum ar fi vrut să se descotorosească de gagică (scuzați) şi să se dedice în întregime artei. Ce rost avea să-şi ia pe cap o muiere –
la vârsta asta – când putea găsi atâtea, pe alese, şi fără nicio obligație şi mai ales ce face cu ea? Ce întrebuințare îi dă? A! Ca şi când i s-ar fi ridicat o ceață de pe ochi, îşi dădu seama abia acum că mersese prea departe şi că el nu era pregătit pentru viață. Prin „viață" – înțelegea femeia, cum înțeleg mulți. Şi mai ales pentru viața asta, adică pentru femeia asta. Nu cumva nenea a avut dreptate? Cine-i garantează că Olga n-o să-l lase şi pe el, exact când i-o fi lumea mai dragă? O să-l lase cu buzele umflate, o să dea peste altul mai interesant, dispus să-i facă într-una complimente, mă rog, unul cu situație, timp ireversibil şi spațiu. Şi gata! S-a dus amorul, a zburat porumbelul şi nu ştiu peste cât timp se va pomeni tot aici la „Fântânica", de data aceasta cu rolurile schimbate: el va fi cel care plânge, şi tot aşa îi vor cânta lăutarii despre Rița cea focoasă şi cu sâni ca de piatră; de Bampotec ori de Ruşchița. Sânii
Olgăi încă mai erau de piatră – dar cât o să mai țină? –
zbură el la o altă idee. Noaptea trecută, singura intimitate pe care şi-o permisese fusese să-i dea un bobârnac peste sfârcul unuia dintre ei. Olga tresărise de durere şi Val pusese urechea să audă cum vibrează. După părerea lui, un sân clasa-ntâi la un astfel de bobârnac trebuie să vibreze ca un nebun, ca un clopot în primă audiție, o jumătate de oră. Altă dată îi promisese să aibă şi diapazonul cu el, să nu ia o notă falsă.

Lăutarii plecară. Vraja romanței lor se risipi, mai ales când Val, schițând gestul de a-i plăti el, trebui iar să constate că are tot doi lei şi ceva mărunt. În schimb, i se oferea frumoasa perspectivă de-a achita întreaga consumație – asta la viitorul unu, iar viitorul doi, de-a deveni cap de familie şi de-a întreține o casă de copii, eventual. Tudor se scotocise prin buzunare, mai găsise cinci lei şi-i dăduse țambalagiului.

— Şi mai e ceva, domnu! făcu sculptorul iritat, către
Şandru în care se stingeau ca nişte clopoței ce se îndepărtează ultimele ecouri ale melodiei. Mai e ceva foarte important: să ştii că n-o iau dacă nu e fată mare!

Tudor pufni în râs, fără să vrea. Olga zise:

— Val!

Omul căuta o replică, n-o găsi şi făcu pe surdul.

— După prima noapte, continuă Val, la fel de arțăgos, nu te preface că n-auzi, te pomeneşti cu ea înapoi, dacă nu e cum a făcut-o mă-sa. Avea marea capacitate de-a trece de la concret la abstract, de la sublim la vulgar… să-i zicem exprimare plastică, da, cu mare iuțeală, şi după câteva fraze înalte, care te puneau pe gânduri prin profunzimea ideii, trecea la observația cea mai plată, luată din *imediat*. Tudor remarcase această trăsătură la el, în puținul timp de când îl cunoştea; tocmai asta-i plăcuse, spiritul lui

mobil, parcă în continuu echilibru şi dezechilibru, expresia unei vieţi lăuntrice intense. Nu-i cunoştea însă şi caracterul, şi prin aburul mâncărurilor mai mult sau mai puţin grase, care se serveau la restaurant, mirosul de mici, în stare să scoale la o gustare şi un mort, fumul des să-l tai cu cuţitul, prin toată această ceaţă de gustări, mirosuri şi muzică (se cânta acum „Inel, inel de aur, cu piatră la mijloc") încerca el să dea peste, să dibuie caracterul lui Val. Cum se căznise adineauri să-i vadă piciorul Olgăi, pe sub masă. Întocmai ca piciorul (îşi aminti de-o epigramă pe care-o făcuse unei colege, când era student; poanta era că ar dori să fie pantoful ei să-l poată privi – de jos în sus – fleacuri, nerozii de adolescent), nici caracterul lui Val nu se vedea, deocamdată. În orice caz, era un om arţăgos. (Ca să simplificăm lucrurile.) Un tip ciudat, înclinat spre grotesc şi catastrofă. Pendulările între cei doi poli făceau toţi banii la bărbatul ăsta cu umeri laţi, faţă de mongoloid, mâini bătucite.

— Nu socotesc că e cazul să-ţi răspund la grosolănie, spuse Şandru într-un târziu. Ar fi vrut ceva „tare", ca o pocnitură peste bot, dar nu găsi şi crezu de cuviinţă că trebuie să rămână „domn". Dacă suntem prieteni („Prieteni, de când?" – se miră Val) şi ne menajăm… susceptibilităţile, continuă Şandru. Nu ţi-aş dori să fii vreodată în situaţia mea… am necazuri şi la slujbă… poftim, asta mai trebuia! („Acum vrea să mă înduioşeze pe partea ailaltă", se gândi tânărul, aproape umflându-l râsul, stăpânindu-se să nu se trădeze şi din asta ieşind o ţuguiere a buzelor. „Ia să ciulim noi urechea a bleagă".) Îşi povesti necazurile de la birou – îl lucrau tot felul de indivizi – şi-l întrebă pe Tudor dacă, în calitate de gazetar – asta îl speria oarecum –, nu-l ştie pe Gheorghe Zmeu. Tudor îl cunoştea vag, vorbise de câteva ori cu el, acum acesta ajunsese mai mare.

— Asta e, domnule, omul care a-ntors totul pe dos şi mă urmăreşte… Vrea să mă dărâme! se văită Sandu. Şi nu i-am făcut nimic.

— Păi dumneavoastră nu ştiţi regula: tocmai cei cărora nu le-aţi făcut nimic, când au posibilitatea să vă radă – mă rog, poate nu e cazul aici – tocmai aceştia vă devin cei mai înverşunaţi duşmani, pentru că nu vă cunosc. Nici ce calităţi, ce merite aţi avea, nici cât sunteţi de rău. Vreau să spun colţii, ca să aibă oarecare teamă. Dacă e să schimbe pe cineva, pe cutare îl menajează pentru că-i e prieten, apoi pe cutare că-i e duşman şi dă de pământ tocmai cu omul de treabă, că-i e *neutru* – adică-l doare-n fund de el, de neutralitatea lui. Tudor, după această constatare amară, sorbi o înghiţitură, ca şi când i s-ar fi uscat gâtul, se strâmbă, găsind vinul tot acru. Pe chestia asta nu mai continuă. Voise să povestească un caz care să-i ilustreze teoria.

— Tot ce mi-am permis eu să-i fac, reluă Şandru a fost să-i dau nişte sfaturi, e adevărat că l-am luat cam tare. Eram într-o delegaţie şi acolo, ştiţi, nu vorbeşti numai de serviciu, mai scapi şi la atitudine omenească, şi am crezut de datoria mea să-i atrag atenţia, că e tânăr, să n-o ia aşa pieptiş. Adică mai domol cu mişcările, cu schimbările, că se joacă aici cu oamenii. Era în izmene (eram în camera lui, la hotel) şi se deschisese, domnule, faţă de mine. Îmi zicea, „Nea Sandule", pe numele mic! A fost de acord cu ce i-am spus atunci, ba chiar m-a rugat, ca om cu experienţă, să-i mai dau câte-un telefon, să mă mai duc pe la el să-l învăţ. Chestia e că ajunşi în ţară a-nceput să mă lucreze prin toate părţile – mi-au spus unii şi alţii, am şi eu oamenii mei – şi acum e decis să mă dărâme.

— Asta e ori din cauza că nu te cunoaşte deloc, ori tocmai pentru că te cunoaşte bine şi ştie ce pramatie eşti, spuse Val, cu oarecare simpatie, în orice caz cuvântul „pramatie" sunase aproape „prieteneşte", ca o mângâiere pe care i-o faci unei vechi cunoştinţe.

— Nu mă cunoaşte, asta e sigur! şi el nu mai ştie un lucru: şefi ca el am văzut mulţi, vin, stau, nu dai doi bani pe unii, şi pleacă, sunt trimişi la alte munci şi ce lasă în urmă dacă nu se poartă omeneşte? O dâră de înjurături, nimic altceva decât o dâră de-njurături. Eu, făcu el, alunecând tot mai mult pe panta mărturisirilor, şi-acum primesc telefoane de la oamenii care mi-au fost subordonaţi, în toţi aceşti ani, le e drag să stea de vorbă cu mine, să mă vadă şi să mă consulte.

Individul era acel tip de om care ştie să fie sincer, sau dă impresia unei sincerităţi totale, îţi spune tot felul de intimităţi, unele chiar primejdioase pentru el, şi asta te dezarmează, într-un fel. La slujbă, se arăta

de treabă, până la un anumit punct. Chema funcţionarii în birou, îi ţinea câte un ceas-două, pentru că vorbea mult, încontinuu. În timpul ăsta discuta şi la telefon – dădea sute de telefoane pe zi – şi pe măsură ce ieşea vreunul din biroul său, de unde îi zâmbise şi-i vorbise frumos, începea să-l bârfească, să-i arunce tot felul de epitete, unele hazlii, că se potriveau, ceilalţi râdeau. Dacă persoana care ieşise era vreo femeie tânără, iar cei rămaşi, mai intimi, începea să povestească ce aventuri avusese cu ea, cu amănunte, relata ce-i spusese aceasta despre viaţa ei, ori despre bărbat, mai mare dragul să-l asculţi. Când femeia se întorcea în birou, începea iar s-o complimenteze, se purta ca un domn, ceilalţi îşi dădeau coate, chiţcăiau, abia se abţineau să nu izbucnească în hohot. Aşa proceda cu fiecare colaborator, îi sălta-n slăvi şi-i înjura pe rând, cum se-ntâmplă să asiste la discuţie, ori să iasă pentru cinci minute. La el în birou intra cine voia, în ciuda dispoziţiilor stricte date secretarei să facă lista cu zilele şi orele de audienţă. Oamenii veneau cu probleme, se strângeau în anticameră, dacă directorul se afla cu cineva din afară şi chiar nu voia să fie deranjat, şi când ieşea persoana, ei buluc. Se întâmpla şi invers: Şandru îi beştelea în faţă, îi făcea de două parale, le ştia slăbiciunile şi găsea cuvinte usturătoare pentru fiecare. Drept pedeapsă, le dădea să facă tot felul de „situaţii", statistici, bilanţuri, propuneri, ori să-ntocmească vreun „material", pe care trebuia să-l prezinte el „mai sus". Acest „material" era un adevărat coşmar pentru adjuncţii şi cele două tinere absolvente, care se ocupau cu munca de secretariat. Era redactat în zeci de variante, înainte de a i se prezenta directorului, iar în ziua respectivă, acesta, după ce-l citea, chema întreg colectivul şi-i săpunea straşnic pentru incompetenţă. „Nu ştiţi să scrieţi româneşte", spunea el şi citea câteva fraze, care într-adevăr erau agramate, dar asta tocmai pentru că absolventele de facultate voiseră să scrie în felul lui. De altfel nici ele nu străluceau de inteligenţă, iar necontenitele schimbări de punct de vedere al directorului le năucise de-a binelea. Şi nici acesta nu ştia ce vrea (pe ascuns îşi băteau şi ele joc de competenţa lui, ele mă rog, de la nivelul unei diplome!). Materialul era până la urmă scris chiar de director, într-o formă „impecabilă", adică spunând exact ceea ce trebuie, în terminologia şi frazeologia tuturor materialelor birocratice. De multe ori, astfel de materiale nici nu erau necesare, dar ţinea la ele, tocmai pentru a-şi da importanţă şi a-şi pune la lucru şefii de producţie, de secţii, secretare şi contabili.

Destul de comic era altceva: toţi ştiau ce spunea în particular despre ei, dar nu se supărau, nici măcar femeile. Nu cârteau pentru că, pe de o parte, multe lucruri se dovediseră a fi adevărate, dar tocmai pentru asta ele ar fi trebuit să protesteze, însă nu le dădea mâna să facă scandal, să tulbure apele, iar pe de alta, că se-nvăţaseră aşa, credeau că un şef dacă nu te calcă în picioare nu e bun, e ceva suspect cu el, nu se simte tare pe poziţie şi-or să-l schimbe repede. Poate şi-o mică răbufnire a dorinţei de autoflagelare, care zace în micul funcţionar şi slujbaş? Una peste alta, Şandru se făcuse acolo, la locul său de muncă, simpatic şi temut. Ameninţările lui nu erau niciodată puse în aplicare. Ba, dimpotrivă, răspundea la aproape toate solicitările prietenilor, care-l rugau să facă ceva pentru vreo rudă, vreo cunoştinţă. Se ducea sus, se lupta să i se aprobe posturi. Din cauza asta, aparatul administrativ era supraaglomerat, oamenii se încurcau între ei, stăteau câte şapte într-o cămăruţă, abia încăpeau pe scaune şi se ţineau de şuete. De la această bunătate era acum să i se tragă lui Sandu Şandru şi dizgraţia, pentru că problema cu ştatele era reală. Vina aparţinea serviciului financiar, dar el, mărinimos, căutase s-o acopere. Şeful cel nou, care nu-l cunoştea bine, îl prinsese cu mâţa-n sac şi făcea pe intransigentul, pe zmeul cel cu caracter de fier. În plus, pe proasta de nevastă-sa tocmai acum o apucase musca, în loc să fie alături de el, să pună mâna pe telefon să vorbească şi ea cu unul cu altul, muierile au mai multă trecere; ea – niciuna, nici două – fugise c-un neisprăvit! Aceasta era situaţia lui Şandru – la serviciu şi acasă – şi cam acesta punctul său de vedere, pe care şi-l expunea clar şi cu sinceritatea-i dezarmantă (asta devenise, de fapt, una din armele lui cele mai redutabile) exact celor în cauză, rivalului, care ar fi putut găsi aici un motiv în plus să-şi bată joc de el şi să-i dea şi-un picior undeva după ce-i lua podoaba, şi nevestei, pe care situaţia lui de la serviciu o enervase întotdeauna. Primea anumite bilețele, scrisori anonime, prin care binevoitori îi atrăgeau atenţia asupra unei persoane blonde, brunete ori şatene vizitată de soţul ei acasă, în orele de

serviciu… „Şi după aia se năpusteşte şi mă bănuie pe mine” – se gândea Olga. Rupea imediat scrisorile, nu i le mai arăta.

Când veni ospătarul cu nota de plată şi se uita cui să i-o dea, tocmai Val fu cel care-o înhăţă, de teamă parcă să nu plătească Sandu, care era mai iute de mână.

— Scoate tu suta aia, îi spuse, foarte degajat, lui Tudor, a mea a rămas în buzunarul de la pantalonii de pijama.

— Bineînţeles, făcu Tudor… dând să caute… numai că n-am…

— Parcă spuneai, când am venit, că ai o gâlmă de sute-n buzunar, îi ripostă Val, altfel, mă-ntorceam acasă şi luam paralele.

— I-am dat-o ăluia de-acolo, adineauri, mi-a cerut ceva-mprumut. „Ăla de-acolo” tocmai pleca. Îl găsise în sfârşit muierea, una bondoacă, trăgea de el ca de oaia moartă, el se lăsa târât, dărâmând scaune şi cântând vesel.

Sandu înţelese situaţia şi zise galanton:

— Vă rog! Sunteţi invitaţii mei! Chiar de-aţi avea vreo leţcaie în buzunar, nu v-aş lăsa să plătiţi! Eu am făcut comanda.

Scoase un portmoneu mare şi gros, cu mai multe despărţituri, alese două sute de lei şi i le dădu chelnerului.

Refuză restul.

— Păi, dacă e să pierzi, zise Val, căruia cuvântul

„leţcaie” îi trezise simţul ripostei, măcar să pierzi până la capăt. Cu toate acestea, nici el – cu atât mai puţin

Tudor – nu ştia care e scorul: tot doi la una – ca la-nceput, ori zero – la zero, adică el se va-ntoarce singur acasă, iar femeia se va duce la *zero*-ul ei, care are portmoneul mai plin. Şandru îi conduse spre maşina lui, care se afla tot acolo, şoferii ăştia au o putere de aşteptare supraomenească. Dădu să-i deschidă uşa Olgăi, s-o poftească înăuntru. Aceasta refuză.

— Păi, n-am hotărât că de-acum… gata? zise ea, izbucnind dintr-odată în plâns. Eşti de acord cu divorţul…

Noi doi am terminat!

— Doamna merge la mine, zise Val. Lacrimile Olgăi aducându-l la responsabilitatea de logodnic, îl făcură să taie-n carne vie… Mulţumim pentru consumaţie! adăugase el, luând-o de braţ şi dând să plece. Găsise iar un accent deosebit pentru cuvântul „consumaţie”, ceea ce-l obligă pe Tudor să remarce că prietenul său avea într-adevăr un deosebit simţ al umorului.

Şandru, spre a nu lungi scena asta penibilă în faţa şoferului, îi spuse acestuia să plece acasă, să vină mâine să-l ia, „la aceeaşi oră”. (Doamna nu se simţea prea bine, o durea puţin capul şi dorea să meargă câţiva paşi pe jos. De altfel, nu mai era cazul de nicio precauţie, pentru că, pe drum, Şandru îi spusese toată tărăşenia cu nevastă-sa şi-i întrebase dacă el crede, ar putea crede asta, că ea – aşa cum arată şi cum pare – poate fi într-adevăr o uşuratică. Şoferul negase cu hotărâre.)

Volga mare, neagră, care timp de câteva ore făcuse obiectul curiozităţii trecătorilor şi, mai ales, a copiilor ce încercau să ghicească ce personalitate vine să ia masa la o bodegă ca „Fântânica”, porni ca din puşcă, şoferul – un om de treabă şi supus – bucuros că scapă de chin pe ziua de azi.

Şandru se duse şi-l luă de braţ pe Tudor şi-mpreună, ca nişte buni amici, se-ndreptară în „necunoscut”. Necunoscutul căpăta pentru fiecare altă înfăţişare, bineînţeles.

La o intersecţie, privirea le fu atrasă de o fată tânără, care purta un copil în spinare, într-un fel de ruksac,

– copilul era de un an-doi, i se vedea numai capul, cu părul parcă încă ud de „misterul facerii”. Cu o mână, fata târa după ea un cărucior pentru bagaje, pe care era fixat un geamantan, iar în cealaltă ţinea un băţ lung, cu care pipăia strada. O oarbă! Se schimbase deja stopul – era acum lumină verde, dar oarba

încă nu simțise, aştepta probabil s-o ia alt trecător înainte, ca să fie mai sigură. Tudor, poate şi ca să scape de brațul lui Şandru, sări şi-o ajută să treacă strada. Oarba îi mulțumi într-o limbă neînțeleasă. Deci o străină, o „turistă" plecată să vadă lumea!

Spectacolul îl impresionă. Medită la destinul copilului cărat în spinare de-o oarbă – el însuşi fiind prea mic pentru a vedea ceva – şi tot acest „ansamblu" mişcător (mişcător în ambele sensuri), depinzând de spiritul de orientare al unui băț. Îşi notă în gând această metaforă. Val se oprise în dreptul unui stâlp şi studia un mic anunț scris cu cerneală. Cineva vindea o butelie de aragaz şi-şi dădea numărul de telefon, care nu se mai distingea din cauză că plouase şi cerneala se întinsese. „Păcat" – făcu el; aveam o fisă şi nu ştiam cui să telefonez. În schimb, era destul de citeață data lipirii anunțului: „1 ianuarie 1957" deci cu câteva luni în urmă. Iată ce făcuse un om de Anul nou 1957, se hotărâse să-şi vândă butelia!

— O casă n-o fi vânzând nimeni? N-o fi închiriind nimeni? întrebă Olga. Apropo, unde mergem, unde mă duci?

— Păi, tot acolo! ne vom retrage în vastele mele apartamente să deliberăm.

Amândoi pufniră în râs.

— Vezi dacă *el* se mai ține după noi! şopti Val.

Şandru venea (într-adevăr) agale, cu mersul său legănat, de om gras, care slăbise în urma unui regim sever şi se îngrăşase a doua oară, imediat ce întrerupsese tratamentul. Avea aerul preocupat al câinelui care a ieşit la plimbare cu stăpânul, acesta dându-i să ducă ceva, un băț, un ziar în gură. Sunt câini care în astfel de plimbări îşi cară în gură cu fală propria zgardă, de care stăpânul i-a dezlegat pentru moment şi le-o încredințează s-o poarte.

— Dacă se mai ține mult după noi, o să-i cer cinci sute de lei împrumut. Şi nu mă las până nu-i vând şi mobila! Se duse la el, cu un gest prietenos, şi-i ceru într-adevăr cinci sute de lei împrumut. „În seara asta eşti invitatul meu, zise el, vreau să mă revanşez". Luă banii şi-i spuse lui Tudor să meargă cu ei acasă; el rămâne să facă nişte cumpărături. O „Alimentară" se afla chiar pe colț… şi Val cumpără câteva sticle de vin, una de țuică bătrână, pâine, nişte mezeluri. Când ieşi, cu brațul plin, ceilalți nu se urniseră, îl aşteptau. Tudor sări să-i ajute.

Avu o presimțire: Adrian precis nu-i acasă şi, aşa împrăştiat cum e, a uitat să pună cheia sub preş. I-o spuse lui Val, care mai să scape sticlele pe jos. Presimțirea se adeveri. Uşa era încuiată, sub preş nici urmă de cheie. În schimb, holul era ticsit de lume – un du-te-vino continuu.

Doamna Chetroiu, îmbrăcată în negru şi plânsă, le ieşi în cale şi-i pofti înăuntru. Ea credea că toată lumea care intră în casă vine să-i prezinte condoleanțe.

Grupul se văzu condus în camera moartei, amestecându-se cu cei veniți la priveghi. Bătrâna era moartă, într-adevăr – deci tot a murit, se gândi Val – şi de unde azi-dimineață avea un obraz chinuit, acum se destinsese, aproape zâmbea. „Parcă a-ntinerit cu douăzeci de ani!" Chibzui c-ar fi o bună ocazie să ia o mască. La institut se împrietenise cu un sculptor, care trăia din *măşti*, adică făcea sculptură pe viu – pardon! pe mort! venea cu gipsul, îl turna în capul decedatului, îl dezlipea şi gata. O meserie bănoasă, mai bănoasă decât sculptura monumentală, întrucât celor cărora trebuia să le ia măştile erau oameni cu vază, mulți academicieni, şi plăteau instituțiile. Pentru un sculptor adevărat această îndeletnicire putea fi şi-un prilej de-a studia omul. Val copiase multe măşti de oameni celebri (între altele pe cea a lui Eminescu), căutând să-şi lămurească legătura între fizionomia insului şi personalitatea sa. Se gândea la un fel de tratat „Contribuții la ideea de mască" – după măştile mortuare ale unor personalități. Acum stătea aşa, cu sticlele în brațe, şi cu salamul, ceea ce nu prea cadra cu un pios omagiu.

Tudor se afla şi el în aceeaşi situație. Nimeni însă nu lua

în seamă asta. Olga, văzându-se într-o cameră cu o moartă, începu să plângă, tare, aşa dintr-odată, pentru a câtă oară azi? Însă acum cu o răbufnire de temperament nemaipomenită, ca şi când ar fi fost vorba de mama ei, pe care o descoperise fără viață acolo. Părul i se desfăcuse de atâta zbucium, călcau oamenii pe el, pieptul îi tresălta năvalnic. Trebui să intervină doamna Chetroiu, tocmai ea, îndurerata, şi să-i spună

că nu-i nimic, aşa se întâmplă, bătrânii se duc, trebuie să ne gândim la noi, cei care rămânem în urmă! O scoaseră de-acolo. Cu ocazia asta ieşiră şi Val şi Tudor, care abia acum îşi aduseră parcă aminte că sunt cu braţele prinse şi puseră totul jos, pe preşul din faţa uşii. Şandru era cel lucid în toată harababura asta, şi cu atât mai mult nu înţelegea ce caută el aci? Ce tot aşteaptă pe la uşi încuiate? Val schimbă câteva cuvinte cu locatarii întâlniţi azi-dimineaţă, care se învârteau şi ei pe-acolo, intrigaţi mai ales de ruda frumoasă a defunctei care suferea aşa de tare. Noroc că nu trecu prea mult şi apăru Adrian, dar nu era singur, ci cu Mimi, o prietenă, cu care ieşea el uneori în lume.

— Sper că nu staţi de mult aici, zise, mirându-se cum de-a putut uita să lase cheia la locul ştiut (ştiut de toată casa). Deschise şi-i pofti pe toţi înăuntru, el intrând ultimul.

Le făcu cunoştinţă cu Mimi, adăugând: „proaspăt exmatriculată de la Institutul de teatru, ca antitalent!"

— Ca să vezi că tot mai există un Dumnezeu! găsi
Val ocazia să se facă antipatic, chiar din primul foc.
Mimi era o blondă înaltă, cu un fizic plăcut, ceea ce o şi determinase să încerce la teatru. Dintr-un oraş de provincie, se adaptase după vreo trei ani destul de binişor la ritmul Bucureştiului, era puţin snoabă, adică începea discuţii despre Schopenhauer, dacă Shakespeare e sau nu autorul pieselor sale, despre Dumnezeu, despre streptomicina ce se întrebuinţează acum pe scară tot mai mare etc., discuţii pe care nu le ducea mai departe, pentru că nici ea nu ştia decât începutul. Se purta destul de băţos, îşi dădea aere, dar în situaţii mai intime, ca aceasta, ştia să fie „populară". Aşa că atunci când Val trânti totul pe masă şi spuse „Fraţilor, descurcaţi-vă, cine vrea bea, cine vrea mănâncă, simţiţi-vă ca acasă", ea fu prima care se simţi acasă, tăie pâinea, făcu sandvişuri, îl rugă pe
Adrian să caute pahare. Nu erau pahare pentru toată lumea, şi fata, amuzată, spălă câteva borcane de muştar.

— Eu voi bea din pantoful tău, Mimişor! făcu Adrian, care probabil că mai băuse şi-i prinsese gustul.

— Ai dumneata curajul ăsta? întrebă Şandru, simţind nu ştiu de ce că-l fură atmosfera. Parcă era şi el tânăr, fără griji, fără mizerii la serviciu şi nici acasă. Mai ales, fără casă, ca aceşti puţoi, ce n-au de nici unele, dar ştiu să trăiască.

— Parol! făcu Adrian. Mimi, extrage-ţi papucul.

— Nu fi copil! îl mustră aceasta, ameninţându-i dulce cu degetul.

— Papucul, Mimi! Aceasta i-l dădu.

— Ţuică, sau vin? întrebă grăsanul. Se considera un fel de gazdă, având în vedere că banii fuseseră ai lui.

— Vin!

Şandru umplu câteva pahare, două borcănaşe de muştar, unul şi-l opri pentru el – politicos – şi pantoful lui Mimi.

— Serviţi cu sifon? îl chestionă pe Adrian, râzând.

— Fără.

Adrian îl dădu de duşcă, după ce clătină de două ori pantoful.

— Straşnic! făcu el.

Atmosfera se închega oarecum, deşi Olga continua să plângă şi toţi bărbaţii se simţiră obligaţi să se aşeze pe rând lângă ea şi să-ncerce s-o împace.

Val, care ieşise între timp, reuşi s-o convingă pe madam
Chetroiu să-i lase să-i ia bătrânei masca.

— Adică, cum să i-o luaţi? se mirase aceasta.

Şi sculptorul îi explicase că nu-i niciun pericol
(căci de-nviat nu mai învie, vru el s-adauge, dar se abţinu) şi că aşa se procedează mai ales cu oamenii mari, cu cei importanţi, de exemplu, cu academicienii morţi. Aceste măşti sunt foarte scumpe, dar el îi

face lucrarea gratis. „E ca o statuie” – mai spuse – şi cu asta doamna Chetroiu se lăsase convinsă, ba chiar nerăbdătoare s-o execute mai repede. Val intră în cameră doar ca să se scuze c-o să lipsească puţin, se duse apoi în debara, luă nişte gips pe care-l avea acolo, şi încă alte câteva scule trebuincioase, şi în admiraţia celor de faţă execută delicata operaţie: „Ce bine seamănă”!

— Dar e o adevărată operă de artă! mai adăugă cineva.

Îşi dădu seama cât de mult crescuse în ochii celor care locuiau în acea casă. Modestia însă îl împiedică să mai rămână spre a culege laudele, îi încredinţă statuia doamnei Chetroiu şi se retrase. Ai lui – adică „ceilalţi” – jucau chibrituri. În cele aproape două ore cât lipsise el, aici se epuizase gama conversaţiilor obişnuite în astfel de sindrofii: vreme, artă, fotografii, fapte diverse.

Mimi recitase câteva poezii. Da. Nu degeaba fusese dată afară de la Institut! Era grozav de afectată, credea că actorul trebuie să pună mai mult suflet, mai mult sentiment decât autorul însuşi. Nişte foi scrise caligrafic şi cu ştersături erau împrăştiate pe jos, dovadă că se produsese şi Adrian. Pentru prima dată în viaţa lui, Şandru se pomeni făcând critică literară, cu o vehemenţă ieşită din comun, ca şi când ar fi fost datoria sa, ar fi fost trimis *acolo* să pună lucrurile astea la punct. Respinse în bloc nu numai creaţia lui Adrian, dar toată poezia „asta aiurită care-ncepe-acum”, şi trebuie s-o citeşti cu picioarele-ntr-un lighean cu apă şi cu comprese la cap; pare adâncă, fără a fi deloc – şi totul e să ştii să potriveşti cuvintele în aşa fel încât să se aleagă praful.

După părerea lui, artiştii erau un fel de paraziţi, care considerau societatea drept o mătuşă bogată, obligată să le facă rente grase. Pentru aceasta ei se obligau s-o gâdile din când în când la tălpi, cu câte o poezie mai de faţadă. „Eu când încep să-nţeleg ceva dintr-o poezie, înţeleg că autorul a avut nevoie de bani”.

Adrian râse, ca şi când s-ar fi aşteptat de mult ca individul să-şi dea-n petec. Ha-ha-ha! În ce-l priveşte, mărturisi cinstit că scrie nu pentru bani, ci pentru că asta e boala lui, simte în el „ceva”, pe care însă nu poate niciodată să-l exprime. De aceea, nici nu-şi dă versurile la tipar, singura tentativă pe care o făcuse cu un an în urmă se soldase cu un eşec lamentabil, nu că n-ar fi fost considerate bune, ci… adăugă el zâmbind cu înţeles către Tudor… printr-o fericită întâmplare. Se referea la pierderea manuscrisului în tipografie.

Şandru se legă însă de altceva, mărturisirea sinceră care vădea un perfect bun-simţ, îl lăsă rece. Spuse că dacă nu-i place ceea ce scrie, de ce ni le mai citeşte? Să ne răpească nouă timpul aici (ca şi când ar fi avut cine ştie ce treabă!). Apoi se luă de cuvântul „boală”, pomenit mai înainte de Adrian, şi întrebă pe un ton triumfător, ca şi când ar fi găsit argumentul suprem să-i facă praf:

— V-aţi întrebat vreodată de ce nu mai înnebuneşte niciun poet în societatea noastră?

— De ce? repetă Mimi.

— Pentru că o duc prea bine! Şi la fel, pictorii, sculptorii, muzicienii, toată şleahta. Înainte auzeai ba c-a-nnebunit cutare, ba c-a murit de oftică celălalt… acum tăcere de mormânt. Toţi sunt graşi şi roşcovani şi atât de sănătoşi la minte încât nu uită să ceară mereu să li se mărească tarifele. Şandru vorbea ca un om pe care-l frământa zi şi noapte numai problema aceasta. Vedea lucrurile atât de simplist, încât nici măcar Olga nu se putu stăpâni să nu înalţe sprâncenele, însă el considera aceasta drept o aprobare a celor spuse.

Lui Tudor îi fu necaz pe Adrian că nu se putuse abţine şi pusese mâna pe „arma albă” – scosese geamantanul cu versuri albe de sub pat! Nu e cazul să faci striptis cu sentimentele, toată ziua bună ziua, mai ales când cei cărora te adresezi sunt atât de limitaţi. Cenaclul încheiat în felul acesta, cu concluziile trase oarecum de

Şandru, care, obişnuit să vorbească la toate şedinţele, avea un mare debit şi găsea modalitatea de-a ataca puternic şi cu succes (cu succes credea el) orice problemă, lăsă în odaie un sentiment de neîmplinire. Acest sentiment „se putea vedea”. Pe Adrian începu să-l chinuie ficatul şi-şi făcu o citronadă, storcând o lămâie într-un pahar.

— Nu bei tot din papuc? îi spuse Tudor. Bea din celălalt, poate-ai început cu stângul.

Mimi se uită la pantofii ei, care zăceau acum printre pahare şi versuri, şi observă, râzând, că într-adevăr din stângul se adăpase Adrian. Şandru se uita la Olga şi încerca să ghicească dacă succesul oratoric şi lecţia pe care le-o dăduse artiştilor avuseseră efectul dorit asupra ei. Acum îşi dădu seama că patima lui din discuţie izvora şi dintr-un sentiment ascuns. N-ar fi oare dispusă a părăsi
„cloaca”? „Tu crezi că e vreunul întreg la minte?” îi şopti.
Ea găsi ocazia să-l ia „tare” şi să-l bată cu propriile-i arme.

— Nimeni nu mai e nebun în socialism.

Când intră Val, plin până la coate de gips şi transpirat, îi găsi deci pe toţi în jurul mesei, jucând chibrituri.
Partea metafizică a întâlnirii se consumase, trecuseră vasăzică la rubrica distracţii.

Se dezbrăcă până la brâu, merse la chiuvetă şi se spălă frecându-se bine cu săpun, trosnind şi pufnind ca un animal.

„Un animal sănătos, din păcate”, trebui să admită
Şandru, trăgând cu coada ochiului la pieptul lat şi muşchiulos, la bicepşii mari şi umflaţi de parcă ar fi făcut box sau ar fi fost luptător. „Ai o ceafă de luptător”, obişnuia el să spună unuia sau altuia dintre subalterni, dintre cei piperniciţi (care erau foarte numeroşi). Ăsta însă avea o ceafă de taur. „Depinde ce e şi-n cap”, îşi continuă el gândul, şi-l întrerupse aici, întrucât îi venise rândul să joace. Luă cutia de chibrituri, o aşeză pe marginea mesei şi c-un bobârnac o aruncă în sus. Cutia, după câteva tumbe în aer, căzu pe partea lată. „2 puncte”, zise Mimi, care ţinea evidenţa şi nota rezultatele fiecăruia pe-o poezie de-a lui Adrian care-ncepea cu:

„Umbra flăcării îndelung tremurată”.

În fruntea clasamentului era Olga – poftim! –, căreia îi pica cutia tot pe dungă.

— Sunteţi tare la dungă, spuse Tudor, dar se ruşină, când observă echivocul expresiei, involuntar.

Val nu vru să intre în joc, spuse că el mai „chibiţează”.
„O chibiţează pe Olga”, asta putea fi luată şi ca o ironie.
Olga se miră de ce e supărat pe ea. Val trecu în dreptul ei şi cum ea stătea pe marginea patului – ceilalţi în picioare, pentru că nu erau scaune –, o privea drept pe creştet, atât de fix, încât nu s-ar fi mirat să vadă răsărind acolo un cucui.

— Păcat că n-ai fost aici (unde-ai dispărut, domnule?), ai pierdut o discuţie interesantă. Dumnealui – continuă Mimi, arătându-l pe Şandru –, e de părere că toţi am trebui strânşi de gât. Mimi se considera şi ea tot un fel de artistă, măcar ea exclusă pentru antitalent ori poate tocmai pentru aceea.

Asta nu se potrivea deloc cu ceea ce afirmase înainte
Şandru despre artişti, că ar trăi prea bine şi aşa mai departe.

— Ia dă cartea aia, Adrian, spuse. Val, care nu-şi găsea astâmpăr după ce se săturase s-o privească în creştet pe Olga, făcând pe Dumnezeul ei, care-o fixează de undeva de sus. Era o carte de versuri prin casă, însă Adrian n-o mai găsi. Tudor sări şi scotocind prin sacoşa lui scoase volumul. Citi el câteva poezii. Citea alb, ca şi când s-ar fi ferit să sublinieze ceva, chiar când era cazul, trecea peste ritmurile şi frumoasele împerecheri de cuvinte din care un actor ar fi scos minuni de retorism şi expresivitate, cu repeziciune, jenat ca nu cumva să pară prea frumos. Cu toate acestea, lectura impresionă, mai mult decât dacă cel care citea ar fi umblat după efecte. Farmecul consta într-o trăire estompată, într-o emoţie puternică, pe care ţi-o dă participarea sinceră la ceva şi grija ca această emoţie să nu se transmită. Totuşi, ea se transmitea. Chiar şi Şandru, care la început încă mai arunca în sus cutia de chibrituri, acceptă că poeziile nu sunt rele, e prima dată când le aude, el ştia altele, dar că autorul, oricum, nu putea să reziste, pentru că prea „o luase pe cai iuţi”.

Se întunecase de mult, mai precis era spre miezul nopţii. Parcă se mai potolise şi agitaţia din hol, probabil se terminaseră vizitele în odaia moartei şi cei sincer îndureraţi se duseseră să se culce şi acum sforăiau, la fel de sincer, cu toată durerea lor. Şandru îşi dădu seama abia acum că fereastra, cât era de

mare, nu avea perdele. Putuse prin urmare fi văzut din stradă „destrăbălându-se” aici, la un chibrit, şi el iubea discreţia. Asta nu uita s-o spună niciodată, deşi era cel mai palavragiu, cel mai gură-spartă om din tot Bucureştiul. Ceru să se pună ceva în geam, dacă vor să mai zăbovească. Nimeni nu voia să mai rămână, dar nu-l împiedicară atunci când el merse şi, cu nişte pioneze, fixă pe ochiurile de jos ale ferestrei trei ziare-ntregi – atât erau de mari ferestrele. Se ascundea, ca şi când ar fi trebuit să urmeze cine ştie ce orgie cu şampanie şi muieri. Din păcate, aici şampania lipsea, iar una dintre femei era nevastă-sa. Nicio scofală!

Însă tocmai pe această femeie nu mai reuşeşte el s-o dezbrace – îi trecu prin gând. Se posomorî.

Val făcu lectura ziarelor puse în geam, citind cu glas tare câteva titluri, frânturi din articole: „Creşterea producţiei de ciment pe anul 1957”. „Sărituri, un nou record.” „Succese la ping-pong.” Căscă. Aş bea un ceai parcă a-nceput să mă-nţepe în dreptul inimii… poate-o dau afară… poate-o elimin. Jocul de chibrituri reîncepuse, deşi Olga se plângea de oboseală. Iarăşi simţi, chinuitoare, dorinţa de a se elibera dintr-o crustă de uscăciune amară, de a ţâşni spre un alt orizont, alt fir de pai ca înecatul, dar era încă prea devreme pentru ea, voinţa toată îi fusese paralizată şi acum arăta – ea, voinţa – ca un câine bătut.

Expresia aceea de zgribulire şi jale. Căutându-şi un pahar, Val se împiedică de grămada lui de lut. Se uită acum la Şandru, îi studie un pic capul.

— Ce-ai zice dacă te-ai vedea statuie? îi arătă lutul moale, pe care-l frământa între degete.

— Aşa, în timpul vieţii? se trezi modestia în Şandru.

— Păi, desigur, în timpul vieţii, când vrei? Că la urmă nu mai pupi! Auzi, stai puţin aşa, îl aşeză cu fundul pe masă şi-i spuse să nu mişte. Şandru se arătă destul de ascultător. Îl măgulea ideea unei statui. Val făcu câteva schiţe cu creionul pe-o bucată de hârtie.

— Ţi-ar plăcea să te vezi turnat în bronz, nu-i aşa?

Zise el… sau turnat pur şi simplu… toţi începură să râdă. Mâine, poimâine – continuă Val –, te pomeneşti într-o expoziţie sau mai degrabă la muzeu. Aş scrie sub bust: „Directorul” sau „Sandu Şandru directorul” sau, dacă vrei, ceva mai artistic, un titlu ca acesta: „Mediocritatea învinge”. Mâna-i continua să lucreze, dar la un moment dat, rupse hârtia. „Nu se poate, zise el, eşti prea gras! Dă-te jos.” Într-adevăr, obrazul oarecum buhăit, buzele groase pe care ţi le închipui lipăind când mănâncă, faţa ovală şi cu trăsături prea regulate – adică banale –, în ciuda frunţii înalte şi a ochelarilor care-i dădeau un aer de distincţie, nu satisfăceau exigenţele lui.

— Ia treci aici, Olga!

Femeia se codi. Până la urmă, se lăsă convinsă, şi Val după ce-o aşeză pe-un geamantan, se apucă de lucru fără să mai facă nicio schiţă. Capul i-l studiase doar de atâtea ori!

Avea pregătit un schelet de lemn, întărit cu şipci bătute în cuie, pe care să poată pune lutul.

— După ce-ai luat o mască mortuară, spuse el, e o plăcere să te inspiri din nou din viaţă.

— Vasăzică acolo ai fost? zise Olga.

— Bineînţeles.

— Nu mai pozez.

— Nu mişca.

După puţin timp, începu să se contureze o faţă de om, apoi chiar trăsăturile Olgăi ieşeau încet de sub degetele butucănoase ale modelatorului. Ca şi în cazul luării măştii, şi aici asistenţa se arăta plină de curiozitate, căci nimeni până atunci nu mai asistase la executarea unei statui. Credeau că aceasta e chiar statuia! Finisajul dură însă foarte mult şi Olga aproape că amorţise acolo pe geamantan. Nu putea să vadă prea bine ce iese şi se temea ca Val, trăsnit cum era, să nu-şi bată joc de ea.

Ieşea însă ceva straniu, peste aşteptările şi-ale lui

Val, care nu-şi închipuise că e atât de „fotogenică”. Ochii mari, sprâncenele arcuite, nasul drept şi mai ales gura cu buze subţiri, totuşi uşor senzuale, ca două arcuri încordate, treceau încet încet de la original

pe chipul de lut, pe care mâna de meşter îndrăgostit îl „cioplea” cu o fervoare neobişnuită. La lumina aceea destul de slabă, a unui bec atârnat sus, pierdut în fundul unui glob mare, galben, în care se vedeau fluturi şi muşte moarte, creaţia lui Val căpăta parcă un mister în plus.

— Nefertiti! exclamă Tudor, remarcând abia acum, cu ajutorul statuii, că Olga avea într-adevăr ceva din frumuseţea interiorizată a „faraoanei”. O studiase bine – nu fusese la Berlin să vadă frumosul bust –, dar din reproduceri, unele destul de bune, rămăsese fascinat de aerul de melancolică spiritualitate al femeii care nici nu ştiam precis dacă se numea Nefretite, sau Nefertiti (egiptenii nu notau decât consoanele). Ajunsese la ea pornind de la un gând oarecum fantezist: dacă frumuseţea femeii nu cumva e în degradare, se cojeşte ca o frescă veche, şi ceea ce iubim noi acum şi pipăim nu e, de fapt, decât o pală imagine a unor prototipuri feminine, ajunse în mizerie. Ideea femeii de-a lungul veacurilor o discutase şi cu Adrian, de mai multe ori, întrebându-se dacă mai merită să te mai îndrăgosteşti, să mai investeşti electricitate şi particule de mister din care e format sufletul în ceva de a doua ori a treia mână. Acestea, în fond, erau speculaţii de licean, care simte tulburarea proprie vârstei, dar, negăsindu-şi pe moment posibilitatea satisfacerii dorinţelor, se dedă la metafizică. Ori, ca vulpea din fabulă, acuza strugurii că sunt prea acri. Asta fusese părerea lui Adrian. Să fi rămas el un adolescent întârziat? se pronunţase în continuare Tudor.

— Nu vreau Nefretiti – spuse Olga, că era bătrână!

— Şi ce, tu nu eşti trecută?

— Oricum, n-am 35 de ani.

— Nu-i ştim încă vârsta exactă.

— Acest încă n-are niciun rost, întrucât să zicem că i-am afla cu precizie şi anul naşterii şi data când a pozat, ce-ar dovedi aceasta? Poate i-ar mai scădea din mister. Fusese observaţia lui Adrian.

— Ce înţelegeţi voi prin mister? interveni şi Şandru.

Ce atâta „vrajă”? „Vraja” în sensul de aiureală, bineînţeles, poveşti de adormit copiii. Însă toată lumea râse, chiar şi

Nefretiti.

— Pot să mă ridic? întrebă ea. Uf, am amorţit!

Se sculă îndreptându-şi fusta şi alergă să se vadă. Se apropiase prea mult şi nu distingea bine cam cum putea arăta „statuia”.

— Mai la distanţă, Gheorghiţo, spuse Val, nu face şi tu ca ţăranii care intră-n oglinzi în casele boiereşti. Modelând-o, Val simţi că îşi iubeşte opera, şi prin creaţie se întorcea la original. E una din micile perversităţi ale artei care, oferindu-ţi copii, te trimite săgeată la original.

— Pe cuvânt că semeni cu egipteanca, repeta Tudor. Ai fi chiar ea!

— Ferească Dumnezeu, zise Val, ar trebui să-i tăiem capul, spre păstrare, şi restul să-l aruncăm. Ori noi suntem nişte porci, şi tocmai resturile ne plac.

Simţea acum o deosebită atracţie spre Olga şi voise să-i facă un compliment.

— Gata, spuse el, spălându-se pentru a doua oară pe mâini în seara aceea şi simţind satisfacţia murdăriei care se scurgea. Cu prima ocazie, te turnăm în gips, apoi în bronz, apoi în aur…

Acum să mergem. O luă de mână.

Ea se supuse, ascultătoare, şi ieşiră. În curând, se auzi poarta scârţâind şi Şandru rupse un colţ din ziarul din fereastră şi-i văzu ieşind pe stradă.

Lovitură de teatru, pentru că el se aşteptase la un alt final. Încă mai spera să plece cu ea. Cum putea rămâne

Olga, femeia învăţată să i se facă toate mofturile (chiar şi bătaia pe care o încasa câteodată el o considera un fel de moft al ei, pe care i-l satisfăcea cu plăcerea cu care îi lua o bijuterie), cum putea ea să doarmă măcar o noapte în mizeria asta? Acum îşi dădea seama că locul unde se afla nu era locuinţa lui Val, ci poate numai atelierul lui, şi abia urma s-o ducă acasă, cine ştie unde. Şi pentru Tudor, mai puţin pentru

Adrian, „ieşirea” lui Val, care-şi luase jucăria şi plecase-n lume, fusese o surpriză. În fond, unde se putea duce?

Mimi nici acum nu înțelesese situația bizară a „celor trei” şi considera lucrul ca foarte normal. Ar fi plecat şi ea, dar, făcu remarca asta cu voce tare şi cu mare regret, căminul era închis la ora asta. Lui Şandru îi trecu o clipă prin minte s-o conducă el, chipurile, până la hotel. Ar fi o soluție de moment, ca să nu rămână ca un caraghios acolo şi să plece cu mâna goală. Nu ştia însă care sunt relațiile între aceasta şi Adrian, cu care venise. Şi la urma urmelor, nu-i ardea lui de aventuri sentimentale tocmai acum. Simți că trebuie să plece. Ochii îi căzură pe statuia începută, din care Olga, „caldă încă”, parcă îi zâmbea într-un mod special, care-l făcu dacă nu să înțeleagă clar măcar să intuiască ce e, sau ce poate fi acela „mister”. Privirea îi străluci o clipă ca la nebuni… Se repezi la statuie şi o luă în brațe. Tudor şi Adrian săriră să i-o smulgă, crezând că Şandru vrea s-o sfărâme, dar acesta se feri şi, cu ea în brațe, se năpusti pe uşă.

— E a mea, zise el. O duc acasă!

— Bine, dar nu e terminată, la cea mai mică atingere se poate strica…

Bărbatul era însă aproape de poartă… Aşa mare cât o huidumă cu statueta aceea crudă încă şi atât de firavă în brațe, părea un fanatic în atingere cu idealul.

— E a mea, mai spuse o dată, din poartă cu o voce gâgâită. Şi adăugă: I-am plătit-o.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL V

TUDOR FRAȚILĂ simțea c-a făcut varice de-atâta goană, care nu-şi arăta deloc roadele, decât la nivelul picioarelor ori al splinei: mergând şi venind de la redacție, i se punea splina, durere pe care n-o mai simțise din copilărie, când fugea prea mult cu cercul şi trebuia să se oprească să răsufle. Acum îşi palpa ca şi atunci pântecul, jos, în partea stângă, şi simțea ceva bătând, ca o inima. „Mi-a căzut inima în realitate". Pe Adrian îl durea în partea dreaptă, acolo era realitatea lui, ficatul. „Noi suntem reporterii paraleli", ajunseseră ei la o concluzie luată din viață. Cățelului când îi cresc dințişorii trebuie să-i dai un os, sau o bucată de lemn, să şi-i tocească. Trage de pantofi, de mătură, de zdrențe, tot ce găseşte în cale, nu-i aşa, Adriane? Noi ce os roadem, frate-meu? Nu se ştia precis dacă sunt câini lupi, ciobăneşti, ori javre. „În căutarea identității" s-ar fi putut numi starea lor febrilă – dar era desigur mai mult decât atât. Dimineața, când se urcau în autobuz, numai că nu-şi spuneau: Un os la orizont. Noroc că erau doi, cu Val trei… E bine să ai prieteni. Şi Dumnezeu depinde de contemporanii săi. Gândiți-vă la Iisus, a atârnat de ăla, de ălălalt, du-te la Ana, du-te la Caiafa… Dacă erau alții, avea alt destin. Robinetul nu se mai închidea bine şi picuratul, pulsul apei în chiuvetă îl enerva pe Tudor. Cine naiba îmi ia pulsul cu picătura? Parcă toate se spărgeau în capul lui, nu picăturile, valurile – luau proporția unor valuri care îl frângeau» acolo la țărmul mării (era pe masă, dar nu contează), când izbeau pleosc! vââj! cu coama lor numai spumă. Visase că făcuse un drum cu avionul, până nu ştiu unde, să ia un material, un rahat de articol despre „Combaterea vâsculuiˮ, revista lor avea un caracter forestier, era o revistă de specialitate, să zicem… care ar fi trebuit oricum rescris… dar cum, cum călătorise? Zburase *pe lângă* avion, legat cu frânghie de o aripă (a „PANAM-uluiˮ, că el n-avea, n-avea încă aripi, nici pan-am, asta îl şi rodea, că nu creşteau, nu le simțea mugurii la subsuoară) şi retrăi spaima că se rupe ața, frânghia acum acum, la viteza aceea… Când se văzuse jos, tocmai se anunța că s-a prăbuşit un avion austriac, în nu ştiu care ocean, iar lui i se înmânã de la aeroport un premiu de 100.000 de dolari devalorizați. „Hă, hăˮ! făcu Adrian ascultând relatarea. Ştii de ce visează omul? (Adrian nu mai era lângă el, dar Tudor continua să dialogheze în gând: Ca să poată spune, la urmă: „Parcă totul a fost un visˮ – constatarea asta amărâtă, dar a dracului de adevărată!) Visul ne dă posibilitatea să ştim dinainte cum a trecut viața, cu bucurii, cu grețuri, vărsături, toate venind aşa pe neaşteptate fără logică, precum zborul pe lângă avion, târâş, şi terminându-se mai mult sau mai puțin cu un premiu, sau o primă. Sau „prima la stângaˮ, cum spunea Ică Duțu, când îşi lua salariul. Un abur într-o oglindă e viața. Nu, nici măcar venețiană, o oglindă de-aia de lampă. Şi visând ți se fâlfâie pe la nas posibilitatea, mai precis inevitabilul propriei evaporări. Ele fac ochiuri în tine (visele), sunt alți pori, spirituali, sufleteşti, imateriali, de natură ideală, mă rog, cum vrei să-i numeşti, prin care respiri – respiră pielea ta conştiincioasă (cu conştiință). Iată, cum intrăm în filosofie, nu mai găsim termeni potriviți şi trebuie să dau în paranteză al doilea cuvânt. Dacă realitatea ne dă idei de cercuri vicioase, adormirea, somnul rezolvă aceste cercuri vicioase, le spală de viciu, cum spală femeile vigul de pânză pe pietrele unui râu şi ți le înapoiază curate, înălbite, şi cu capacitatea de-a absorbi ideal. Omul e o maşină care merge pe cercuri; pe sfere, nu pe roți, şi la un moment dat acele sfere-cercuri se înfundă, le intră nămol în bujii. Şi atunci te poticneşti: cazi în vis. Meseria lui era să cadă, să dea buzna în realitate, dar şi aici se poticnea. Nici nu ştia unde se ascundea greşeala, asta era mai grav, îi crea acea nemulțumire surdă pe care o încearcă ratații înainte de a se acri. Dacă i-ar fi spus

asta lui Val, acela l-ar fi îndemnat să-şi bage din când în când degetul în gură, să vadă dacă n-a început să se-năcrească. „Sunt un ratat amărât”. Nu ştia ce să facă zi de zi, ceas de ceas, cu condeiul. Era ca un echilibrist care umblă cu prăjina şi pe jos, după ce-a planat peste case, şi-l stânjeneşte prăjina. Pornise bine. O luase cu pas de ogar, scăpat la vânătoare de vulpi. Încolțită, vulpea intră în vizuină, împreună cu puiul, iar vulpoiul se sacrifică, rămâne afară spre a deruta. Ogarul e păcălit din două-trei mişcări. Avea posibilitatea să umble prin țară, cu delegație şi diurnă. „Ce ni se cere nouă? îşi spunea el dimineața. Ce ni se mai cere? Să reflectăm.” Avea decupate materiale, unde se vorbea despre sarcina presei de a reflecta realitatea, iar unele pasaje mai importante le subliniase cu roşul. Îşi luase meseria în serios. Bun. Pune-te, băiete, pe treabă. Dintr-o delegație pe zece zile la Galați se întorcea cu un carnet plin, scris mărunt. Notase incidentele, discuțiile dintre brigăzi, listele cu ce-ar fi mai trebuit ca să fie bine ori mulțumitor. Materialele lui – până la urmă tot le redacta – erau ca o tragedie antică. Reieşea că terenul lui nu e al nostru, e un teren minat, amenințător parcă, înaintarea se face mai greu decât s-ar fi crezut. Nu-i vorbă, totul era bine intenționat, se pornea de la fapte concrete, intenția fiind să atragă atenția asupra stării de fapt reale. Totul corespundea indicațiilor subliniate cu roşu. Nimeni nu era mulțumit de reflectarea lui. „Auzi, treci tu mai încolo de la oglindă – îi spunea Ică Duțu, în glumă, c-o să-ți cadă venețiana în cap”. „Reflectăm, dar nu aşa otova”, remarca Stoicească, încruntând din sprâncene, izbucnind în râs din când în când, pentru ca până la urmă, când ajungea la ultima pagină, să se înfurie de-a binelea. „Ar trebui să-ți imputăm foile de drum şi diurna! Nimic nu se poate scoate din reportajul dumitale. Ia spune, omule, cum reuşeşti să nu observi esențialul?” Tudor mărturisea. „Asta e realitatea, asta-mi e sfânta cruce. Ajung acolo, mă legitimez, mă uit, merg la organizația de bază, la sindicat, mi se indică nişte oameni, se dau cifre, fapte, caut oamenii, vorbesc cu ei, mă mai întâlnesc şi cu alții, iau seama şi eu. Totul e exact, nu scot nimic din burtă. Când mă întorc acasă, mă închin şi-i dau drumul”. Se închina înainte de-a purcede la scrierea unui articol. Nu, nu era mistic, dar proceda ca şi la urcare în avionul ce trebuie să te ducă într-un anumit loc. Te putea depune acolo, dar – ferească Dumnezeu! – pe drum se mai întâmplă şi tot felul de minuni. Dacă intervine o pană de motor? Deci, el admitea în procesul scrisului neprevăzutul. Asta, pe de o parte. Pe de alta, faptele trebuie respectate ca nişte biserici. Treci pe lângă o biserică, scoți căciula. „Bineee!” făcu Stoicească. Lungind periculos de mult ultima vocală deschisă. „Bineee!” Concluzia la care se ajunsese în urma mai multor şedințe, când mai tari. mai răscoapte, când mai moi, era că Frățilă se documentează de-a moaca – nu are ochi pentru esențial. „Ce clipeşti? Da, ochiul ăla din frunte, care-ți arată filonul de aur”. Ia să se ocupe tovarăşul de rubrica de sport. „Atunci e clar că toate echipele noastre ar trece în C” nu ştiu cine remarcase. El vedea, desigur, totul în realitate. Dar, la un moment dat, fiind o fire mai impresionabilă, îi sărea în ochi „răul”. Ăsta e şi rolul presei, să nu zburde doar din pozitiv în pozitiv, ci să spună totul, ca să îndrepte. Nu, nu era de rea-credință! Sufletul îi vibra la orice licărire de nou, de frumos, şi uneori bogăția, preaplinul emoției se transforma în adevărate poeme. Pe care, e drept, le păstra pentru el, de teamă de-a nu părea un sentimental. După un an de hăis-cea, Frățilă descoperi, lată şi îmbietoare, zona general-umanului. Făcea simboluri din te miri ce, ca viermii de mătase gogoşile, şi scria articole care veneau ca de-acolo, se nimereau şi pentru Patagonia şi pentru noi şi pentru Noua Zeelandă. Omul e om pretutindeni, trăieşte, iubeşte, îmbătrâneşte. Moare, are un suflet şi-o conştiință. „Vezi că inventezi evazionismul”, i se atrăsese atenția. Bineînțeles, articolele nu i se publicau. „Tu faci ziaristică de cenaclu, dar încă nu există un cenaclu al ziariştilor”. Când şi etapa asta fu depăşită, publicistul se fixase pe undeva pe la mijloc, ciupind puțin din viață, ciupind un pic din general-uman, într-o formulă destul de atractivă. Nu era mulțumit cu ce scria. Continua să se documenteze. Făcea dosare cu întâmplări, ştiri publicate, fotografii, liste de prețuri.

Aştepta mereu o stare de maximă destindere, de „imponderabilitate”, spre a-şi pune gândurile şi sentimentele la locul lor, pentru că se simțea ca un raft cu cărți ori cu medicamente care a fost zgâlțâit şi toate s-au amestecat în ultimul hal, fie că era vorba de

idei, ori de pilule, hapuri şi otrăvuri (dacă raftul ar fi fost cu medicamente). Ar fi preferat ultima alternativă, întrucât năzuia vag spre un calmant. Continua să se ducă la redacție, îşi reluase activitatea, adică în fiecare dimineață la ora 8 era la biroul său, fie hâțânându-se pe scaun, fie încercând să facă ordine în sertar, scoțând zecile de dosare cu corespondență nerezolvată, hârtii scrise pe jumătate, frunzărindu-le şi băgându-le la loc, claie peste grămadă. Colegii se purtau „normal" cu el, ca şi când nimic nu se-ntâmplase şi n-ar fi avut să se-ntâmple, unii aveau mai multă experiență, ştiau cum se tocesc în ziaristică nu numai creierii, dar şi furtunile cele mai groaznice, cu nori plini de tunete şi fulgere, pentru ca după două-trei săptămâni, când au intervenit alte probleme, s-au ivit alte sarcini sau poate chiar un nou unghi de vedere, din inevitabila, groaznica rupere de nori să nu fi rămas decât câțiva stropi, stropişori. „Apă de ploaie, îl încuraja Ică Duțu. Stai frumos, aci, şi fă-te că plouă."

Pe de altă parte, Tudor chiar ar fi dorit să se petreacă ceva. Nu ştia ce, dar simțea că nu mai poate continua, nu-i ieşea nimic, nu era făcut pentru o asemenea muncă (dar pentru care Dumnezeule?), se simțea nerealizat *pe toate planurile* (unul singur însă îl interesa) şi-i venea să sară pe fereastră, să se dea cu capul de pereți… nu ştiu ce-i venea să facă. Îl devora o stare de mare nervozitate. Secretara de redacție se împăcase formal cu el, spre a-l determina să-şi scrie materialele până găsea alt om, probabil, în orice caz ea dăduse drumul hârtiilor şi aştepta „rezolvarea". Pentru astăzi organizase o mică şedință de analiză a muncii, care trebuia să-nceapă la 11, în biroul său. Analiza se limita, de data asta, doar la reportajele publicate în ultimele luni în revistă. Toți erau cu colecția în față şi încercau să-şi împrospăteze memoria, subliniind cu creionul câte-o frază, aşternând ceva pe-o bucată de hârtie. Se făcuse apel la cineva din afară, căruia i se trimisese acasă tot ce redacția considera mai interesant şi demn de a cădea sub ochii maestrului. Asta, justifica secretara de redacție, pentru că băieții noştri sunt tineri, fără prea multă experiență, şi ar dori să învețe, iar noi am voi să ştim: ne aflăm pe-o cale bună sau nu? De altfel, reportaje în acea redacție nu scriau decât Tudor şi Adrian, ei se pretindeau „literați". Tudor Frățilă era şi el curios să afle părerea „omului din afară", unul din cei cinci-şase care semnau regulat „cearşafuri" de câte o pagină în mai multe ziare.

*

Veni la ora fixată. Un om spre 45 de ani, voinic, plin de viață şi de sine, oricum mai plin de viață decât reportajele sale. Şedința întârzie puțin din cauza lui
Adrian, care dispăruse. Plecară toți să-l caute pe la bufet, prin celelalte redacții, aflate pe coridor. În sfârşit, acesta apăru. Se închisese undeva într-o cămăruță cu un etaj mai sus care aparținea tot redacției, dar n-o prea frecventa nimeni (era şi prea mică pentru a se instala un birou acolo) şi încercase să scrie ceva.

— Bine, mă, Adrian, pui un colectiv întreg pe jar, uite, te aşteptăm toți, te aşteaptă omul acesta – Stoicească arătă spre Spornicu (aşa-l chema pe maestru) –, şi tu… unde-ai fost?

— Am avut o criză de ficat, spuse Adrian.

— Ori îți scoatem ficatul, ori te scoatem pe tine din redacție, una din două! Dar nu înaintea lui Tudor, spuse şefa.

Spornicu puse pe masă maldărul de reviste pe care mărturisi a le fi citit cu mare atenție, se oprise chiar şi asupra altor materiale decât cele indicate, în general erau interesante, însă cum el nu se pricepe decât la un anumit gen va face unele observații asupra încercărilor din acest domeniu.

Repetă că citise cu mare atenție atât paginile semnate de Adrian, cât şi pe cele semnate de Tudor Frățilă. Făcu apoi câteva considerații generale asupra reportajului ca gen. Este, probabil, cel mai dificil gen – al dracului de greu! –, îi scăpă lui o expresie mai din viață, şi tocmai de aceea o piatră de încercare pentru un ziarist. E meritoriu că tinerii noştri nu se tem de greutăți, se îndeasă exact acolo unde e mai greu (Nu prea era atent la stil, repeta cuvintele.) Găsi unele merite lui Adrian. Îi plăcuse în mod deosebit materialul care purta titlul „Dincolo de halatele albe". Şedința se arăta plicticoasă. Maestrul nu era

desigur un Demostene, se exprima cu greutate, când nu mai găsea cuvinte citea o frază sau alta, încercând să explice de ce-i plăcuse. Deveni însă dintr-o dată foarte acid şi cu vervă când trecu la analiza încercărilor celuilalt „tânăr al nostru", Tudor Frăţilă. (Acum se văzu că pe Adrian îl frunzărise doar, iar pe acesta îl citise cu atenţie şi se pregătise în vederea unei disecţii, ori a unei operaţii pe creier.) Spuse din capul locului că-l îngrijorează modul în care se falsifică realitatea. Aceasta era o tendinţă mai generală, ce e drept nu numai începătorul şovăielnic Frăţilă se făcea vinovat de ea. Tocmai sub egida unui gen care era anume creat s-o arate aşa cum este, în toată măreţia ei, grea de seve! (Subiectul e realitatea). Frăţilă (e un pseudonim?)
se specializase, după părerea lui, în a trece pe lângă viaţă, în ceea ce scrie, cu o viteză şi mai ales o indiferenţă care trebuie să dea de gândit. El caută pe teren nu faptul semnificativ, real, exact, ci pretexte pentru nişte teorii cu care-a venit de-acasă, teorii şi false şi fade. Citi câteva pasaje care, aşa trunchiate, păreau într-adevăr deplasate, secretara de redacţie şi chiar unii redactori neputându-şi opri un început de zâmbet. Aţi putut vedea chiar şi din aceste câteva mici fragmente, reluă el, tonul fals pe care îl ia autorul, vizavi de pulsul vieţii, pe care crede că-l…

„Te bag în mă-ta!…" vru să spună Tudor, simţind pornirea să părăsească imediat sala unde i se înscenase această mascaradă. Avu însă puterea să se abţină amintindu-şi că mai făcuse un astfel de gest şi acum se află oarecum în perioada de îndreptare, care se pare că i se acordase, un fel de convalescent pe linie de serviciu, şi că n-ar fi făcut altceva decât să-i dea apă la moară secretarei de redacţie. De-ar numi-o mai repede redactor şef!

— Bancuri, domnule! spuse el cu glas tare. Baliverne,
gogoşi de tufă!

Spornicu nu auzi. (Ba auzise.) Lui Tudor i se făcură semne disperate din mai multe părţi, să se abţină, Adrian îl înghionti pe la spate.

Vorbitorul îşi continuă demonstraţia încă vreun sfert de oră, cu un patos nesperat poate nici de Stoicească, ea, desigur, îi sugerase să-l săpunească puţin pe stimabilul, care-i face greutăţi şi-şi dă aere de scriitor, dar
Spornicu punea în această săpuneală atâta furie, de parcă materialele respective ar fi fost scrise oarecum împotriva lui. Fu de părere că autorul nu reuşeşte deloc în acest gen, se îndoieşte că-i va izbuti ceva.

— Ce să scot, domnule dintr-un gen care nu există?
Nu se mai putu stăpâni Tudor. Nu există pur şi simplu, e o invenţie a dumitale. Vina mea e că m-am băgat şi-am încercat să fac imposibilul, să dau viaţă unei scheme, să inventez să pompez poezia şi filosofia în nişte plămâni morţi. Aşa ar fi trebuit pusă problema, dacă dumneata ai fi fost în stare, nu să-mi vii să-mi baţi câmpii despre viaţă. Ştiu eu care e realitatea mai bine decât dumneata. Te-am citit, torni borsec în sirop. Ce scrii nu-i nimic, nu face nimic că nu-i nimic, de unde nu-i nici Dumnezeu nu cere, dar de ce, de unde acest ton de sus? Oameni ca dumneata fac ziarele imposibile, pentru că plecaţi de la ideea că totul trebuie să fie plat. Bateţi terenul cu piciorul plat, fugăriţi iepuri legaţi cu sfoară de copaci artificiali, cu frunze de ceară.

— Aşa sunt instrucţiunile, sări Stoicească, văzând că Tudor nu se mai poate opri.

— Nu-i adevărat, spuse Tudor, cine ne cere să fim proşti? Şi la urmă… adăugă el, eu pe gazetari ca dumneata i-aş da în judecată! Terfelesc gustul public, sărăcesc realitatea şi o… gâtuie.

Totul fusese neaşteptat, atât iritarea lui Spornicu pe reportajele lui Tudor, cât şi riposta acestuia. Lipsit de diplomaţia necesară în astfel de ocazii, Tudor nu făcuse decât să-şi taie creanga de sub picioare, dar nu asta-l interesa acum. Şi pentru el constituiau o surpriză cele spuse, dar când era atacat direct nu ţinea seamă de nimic.
De altfel, lucrurile astea erau de mult rumegate, nu găsiseră acum decât ocazia de-a fi exprimate. Era împotriva formei festiviste de reportaj aşa cum se practica ea şi care devenise un fel de rezervaţie a multor nulităţi din literatură şi gazetărie. Ceea ce scria el era în mod arbitrar pus sub rubrica aceea. Nu

conta titlul, rubrica, ci ce se spunea înăuntru. Asta ar fi trebuit să caute să înțeleagă criticul improvizat, să-i fi judecat scrisul după conținut şi formă, nu după patul lui Procust în care fusese înghesuit arbitrar de redacție.

Oaspetele se simți ofensat. Încheie „cele câteva considerații" pe care le avusese de comunicat, la rugămintea tovarăşei Stoicescu, şi plecă fără a mai da mâna cu nimeni.

În sală urmară câteva momente de liniște, încărcate de electricitate. Secretara de redacție spuse că şedința s-a terminat. „S-a terminat, ce vă chiorâți aşa?" Să-şi vadă fiecare de lucru. Rămasă singură în birou, dădu nişte telefoane, ceru o audientă nu ştiu unde. În redacția ei se ivise „un caz", spunea asta într-o stare de alarmă, ca şi cum un doctor ar anunța că a depistat un caz de holeră sau de ciumă printre bolnavii de scarlatină şi că trebuie să se consulte, să ia măsuri.

„Cazul" merse în biroul lui şi-şi văzu de treburi, adică luă o colecție din „Cuvântul liber" care nu ştiu cum se afla în redacție, şi-ncepu s-o răsfoiască.

Era mult mai calm decât ar fi trebuit, sau cel puțin aşa arăta. Îşi aduse aminte că după prima clasă de liceu, vara, la țară, se îmbolnăvise de febră tifoidă şi în primele trei săptămâni a fost tratat băbeşte: stătea şi moțăia ca o găină plouată, ori bolnavă de ciuie, pe la umbră prin curte, pe sub şopru, se mai întindea pe-un aşternut în prispă. Toți ai lui erau în muncă pe câmp şi când veneau seara îi puneau pe rând mâna pe frunte şi se mirau că nu i-au mai trecut fierbințelile. Comprese, i se dădea câte-un antinevralgic: durerea cea mai cumplită o simțea în ceafă – se văită că-l doare capul, parcă are un pietroi în el. La țară, tratamentul copiilor e foarte simplu, mai ales în familiile mai numeroase: ori le trece, ori nu le trece. Aşa, de la sine. Era prin '47 şi satul lor trecea el însuşi printr-o mare fierbințeală. Asta se întâmpla pe la secerat. Durerea-l apucase pe câmp. Fusese cu vitele „în deal", şi tocmai se-ntorceau spre casă „peste Răculețu", când o dată nu s-a simțit bine. Parcă-i era frig. Pe drum, s-a întâmplat şi-un mic accident: un bătrân, care mergea întotdeauna cu ei. Avea nişte boi mari şi țapeni şi copiilor le plăcea că le spunea poveşti, a fost bătut pur şi simplu de-o femeie voinică şi mânioasă care-i ieşise-n cale, nitam-nesam, c-un resteu, pesemne că-l pândise şi i-a dat cu resteul în moalele scăfârliei. Omul şi-a dus mâna în creştet şi-a văzut că se umple de sânge, a scuipat cu dispreț spre muierea dracului… şi-a căzut. Apoi, s-a ridicat şi s-a dus pe picioare acasă. Femeia, în urmă, îi strigă că-i pare rău că nu l-a lovit bine, altă dată dă mai tare. Era o ceartă, veche, între ei, erau vecini de „moşie" şi moşneagul o acuzase mai înainte că i-ar fi tăiat un prun. În sfârşit, important era faptul că Tudor, de la natură mai pirpiriu, se întorsese acasă c-o durere de cap cumplită. Durerea *ăluia.* Parcă pe el îl lovise. Abia după vreo trei săptămâni, când ajunsese aproape o umbră, ai lui şi vecinii au început să se îngrijoreze. Trebuie să fie meningită! Şi-ntr-o dimineață l-a luat mamă-sa de mână şi-au plecat spre oraş. El nu putea merge pe picioare până acolo – 30 kilometri, noroc c-a trecut un camion şi s-au urcat amândoi. Era un curent şi aşa i se-nvârtea capul. La Craiova a mâncat o jumătate de-nghețată într-o cofetărie: mai mult n-a putut… La spital l-au internat imediat. După două săptămâni, *murea*...

Doctorul care îi descoperise boala – febră tifoidă – a trimis vorbă acasă mamei, în sat, să vină, că, ce mai încolo, încoace, copilul e pe ducă. L-a internat prea târziu. Temperatura nu-i scăzuse, era tot la 40 de grade, de aproape două luni copilul fierbea, era în punctul de fierbere şi nu mai are mult. Exact asta simțea şi el… Că parcă se afla undeva într-o etuvă, se tot făcea focul înăuntru… se tot risca, aşa fără aburi, că nu mai ieşeau nici aburi. Era complet conştient, se mira de ce mor ceilalți în jurul lui aşa uşor, era la contagioşi, îi muriseră vecinii din dreapta şi din stânga, tot copii. Când a venit mamă-sa, plânsă şi pierdută, el a îmbărbătat-o, a spus c-a bătut drumul degeaba, că nu dă ortul. În jur, doctorii, care nu se mai fereau de el, ca şi ceilalți bolnavi, vorbeau ca despre unul gata pierdut. „Săracul! zicea câte-o soră. Se prăpădeşte la vârsta asta. Da, şi nu era nici prost!" El, într-o noapte, a visat că nimerise într-o fântână – o cişmea – cum erau pe la el, şi nu ştia să înoate. Se ducea în jos şi când să-i ajungă apa la gură, odată a atins fundul cu vârful piciorului. S-a tot zbătut aşa, când în sus, când în jos, până a putut să iasă. Din dimineața aceea a ştiut că a sărit peste groapă. Peste două săptămâni, în convalescență, fugea de acolo,

escaladând gardul înalt de fier, în cămaşa lungă de spital, ras în cap şi slab ca un schelet. Fugea de foame… Luni de zile nu pusese nimic în gură – ceai, cartofi fierţi – şi acum i se trezise foamea. Dacă te repezi la mâncare ca prostul, crăpi pe loc, îi spunea doctorul – care tot cartofi îi recomanda, fierţi şi copţi –, pentru că ţi s-au subţiat maţele de tot, abia se ţin, şi dacă bagi ceva greu în tine, pleznesc. El însă ar fi înfulecat şi-un dovleac, ca porcii, ar fi mâncat ghindă, sâmburi de corcoduşe. Deci, în timp ce doctorii vorbeau de moartea lui, lui îi venea să râdă, considerându-i nişte ignoranţi. Exact situaţia de-acum, de-asta îşi adusese aminte. Colegii de redacţie îl priveau cu compătimire, ca pe un atins de cine ştie ce microb incurabil, ba parcă se şi fereau să-i vorbească. Tudor răsfoia „Cuvântul liber", prin urmare, într-o stare de calm, iritantă pentru ceilalţi, mai ales pentru şefa lui – care băgase capul o dată în birou să vadă ce face „Turbatul". În secret, îi spunea faţă de ceilalţi „Tovarăşul Turbatul". Aceasta revenise peste o jumătate de oră – chipurile – să vorbească cu Adrian, ori să-i ceară o explicaţie. Nici nu era o femeie rea, în ultimă instanţă, şi dacă Frăţilă şi-ar fi cerut scuze – chiar în situaţia aceea – ei i-ar fi trecut supărarea personală. Lăsând însă ca lucrurile să-şi aibă cursul lor – veneau sancţiunea şi celelalte. Dar Tudor se arătă îngrozitor de catâr în situaţii de-astea. Neputându-i suporta prezenţa, luă colecţia sub braţ şi se pregăti să plece.

— Pot să duc colecţia la legat? o întrebă el. Era o sarcină care i se trăsese mai de mult.

Ceilalţi pufniseră în râs – lipsă de tact! –, şi femeia se înfurie din nou.

— Mă rog, mă rog! spuse ea… Pentru astăzi ne ajunge!

Cu colecţia sub braţ, Tudor ieşi din „Casa Scânteii".

Ştia un meseriaş bun, cu care chiar vorbise în această privinţă, un bătrân care lega lucrări de diplomă, punea rame la fotografii şi avea un atelier modest pe strada
Buzeşti. Era un moşulică simpatic, şi Tudor, când trecea pe-acolo, mai intra şi-i răsfoia cărţile pe care acesta le primise pentru legat. Erau cărţi vechi, de pe la particulari, romane de Cronin, Maugham, în traducerea lui Giurgea.
Tudor le citise pe toate încă din clasa-ntâi de liceu, înainte de febra tifoidă. Dacă murea, ducea cu el un bagaj de cunoştinţe.

Îi ieşi în întâmpinare Miţache, care-l surprinse din nou prin înfăţişarea sa veştejită şi modul neîngrijit în care se prezenta. Iarăşi îl aşteptase acolo, între maşini, în
Piaţa Scânteii, vasăzică.

— Bine, mă, tu n-ai treabă? Ce mă tot pândeşti?
râse Tudor. Nu ştiu de ce se simţea uşor acum, după ce faptul se consumase. Sabia care atârna deasupra capului se desprinsese şi dispăruse starea aceea de încordare, era numai curiozitatea. Curiozitatea e o stare aproape pasivă, adică nu te doare când eşti curios. Ai răbdare să fii curios. Miţache era supărat. Îi promisese să treacă pe la el şi de ce nu venise? El stă singur aici în Bucureşti, fără prieteni, fără nimeni, toţi îi fac mizerii la slujbă, şi cei care-l cunosc bine îl evită.

— Nu ţi s-a publicat? întrebă Tudor. Asta suna mai mult a bătaie de joc, pentru că el îl tot îndemnase să le dea-ncolo de versuri, să se pună pe treabă, să facă ceva, altceva, nu literatură.

Miţache luă asta drept compătimire şi spuse că i se ceruse să refacă două strofe. Le ştii care!

— Care?

— Alea care-ţi plăcuseră ţie… Tocmai alea.

Tudor nu-şi amintea nimic, dar simţi că e cazul să-l încurajeze. Miţache era un tip care dacă ziceai că nu-ţi place un vers se consuma două săptămâni, nu se gândea decât la asta. Nu era un poet productiv, el îşi crease anumite tipare, nu lipsite de oarecare cursivitate, şi parcă se lipise de ele, nu mai progresa deloc.

— Şi tu te aşteptai să le placă?

Miţache, în loc de răspuns, îi spuse cum a schimbat el cele două strofe, le ştia pe dinafară, cum îşi ştia toate poeziile.

— Merge! Nu sunt rele.

— Nu le-au plăcut… se plânse băiatul, care suferea ca un câine bătut pe nedrept. Lui Tudor îi fu milă de el.

Mițache era un tip prea fragil pentru astfel de transformări revoluționare, când e nevoie nu de însăilările dantelate cu spumă de mare ale fragilului începător.

— Şi ce să fac eu acuma? îl întrebă Mițache, apucându-l de un nasture de la haină şi încercând să-i privească pe Tudor în ochi, ca nu cumva acesta să nu-i spună sincer care e sfatul lui.

— Ştii tu ce să faci…

Voise să adauge: „strânge-i de gât", dar îşi dădu seama că gluma ar fi fost prea tare, Mițache aştepta într-adevăr un sfat prietenesc. Femeile, frate Mițache! Dacă vrei să mă asculți, uite care e ultimul meu cuvânt: du-te de urgență prin jurul Gării de Nord, fă-te că te mai uiți pe la vitrine şi mai freacă-te şi tu de muieretul de pe-acolo, e plină Gara de Nord de muieret care pleacă, de ce le laşi să plece aşa? Mai încarcă-te şi tu de electricitate, ce naiba, că arăți ca un acumulator mort.

— Aia e că tu te agăți de toate fustele, eu caut o zână – *zână,* înțelegi?

— Aia e că tu cauți zâna!

Mițache îi povesti că aflase de la cineva precum că la Târgu Mureş era unul care înțepa femeile cu un cui.

Venea, bătea la uşă şi când apărea Erji să-i deschidă, el hârşc cu cuiul! Şi unde crezi? Drept în inimă. Apoi fugea..

Îl întrebase dacă e permis aşa ceva.

— Păi, cum să fie permis? – râse Tudor, înțeapă şi el una, două la a treia-l prind. Ferească Dumnezeu să ne judece femeile!

Mițache însă parcă nu-l auzi.

— Asta nu e dreptate – spusese el – ăla înțeapă cu un cui drept în mijlocul societății noastre, iar mie nu mi se publică poezia plină de romantism şi de avânt. Spune tu, n-am dreptate?

— Dragă, tu simplifici lucrurile. Pe ăla or să-l prindă, e nebun, un maniac, iar pe tine… ca să zic… aşa… (iar voi să facă o glumă: „Te-au şi prins")… or să te dezbare de „miezi de nucă", „cerbi", „ciute" şi alte „zâne". Apoi, părinteşte: du-te, mă, la Iaşi, merg eu cu tine. Aranjez acolo să te publice, să-ți găseşti o slujbă… tu nu vezi că oraşul ăsta nu te primeşte?… Ori acolo te cunoaşte toată lumea! (Sufletul… cine să-l cunoască? – doi-trei prieteni!)

Încă mai stăteau în piață… Tudor nu pleca, să nu se țină după el… n-ar mai fi scăpat până seara. Voia să-i dea acum toate lămuririle. Apăru Adrian, cu sufletul la gură. Bine că te-am prins! Hai înapoi, te cheamă şefa.

„Hait! Altă şedință", se gândi Tudor, dar Adrian se grăbi să-i explice: – A căzut articolul de fond şi trebuie mobilizate acum toate forțele… într-un ceas, să fie gata! E nevoie de ceva mai deosebit, mai literar, înțelegi… mai plin de seve. Şefa a zis să te chem. (Articolul fusese scris chiar de ea şi fiind extrem de plat era normal să se recomande ceva mai „altfel".)

Tudor fu bucuros că scapă de Mițache Stanciu, dar văzându-l că rămâne acolo, ca un om fără niciun Dumnezeu, iar îl cuprinse mila şi-i spuse:

— Trec diseară pe la tine… Pot să mă culc acolo… cu gazda? Ziceai că e tânără şi-i plac comparațiile. O să-i citesc poeziile tale.

Mițache îi mai dădu o dată adresa. Rămase să-l aştepte pe la 8.

Munca la articolul de fond constituia cel mai mare chin pentru întreaga redacție, pentru că oricum ar fi fost scris, în orice gamă, mai prozaic ori mai avântat, mai cu cifre ori mai cu metafore, era trimis înapoi, uneori chiar în ultimul moment, când revista trebuia să intre la tipar peste o jumătate de oră. Aici trebuiau într-adevăr mobilizate toate forțele. Se adunau toți într-un birou, întâi făcea fiecare o listă cu idei care trebuiau „atinse". Se confruntau listele şi se alegeau ideile considerate „majore". Apoi, din

aceste idei majore – erau eliminate cele prea particulare, care n-aveau suficientă forță de generalizare şi nu ajungeau la inima cititorului direct (ci doar pe ocolite şi cititorul n-avea timp). Sau dimpotrivă erau eliminate acele fraze prea generale, care nu spuneau nimic, şi se căutau faptele particulare, concrete, capabile să lumineze tocmai prin concretețea lor semnificativă.

Redactorii, majoritatea tineri şi fără experiență, se încrâncenau prea tare – fie într-o direcție, fie în cealaltă

– niciodată nu erau siguri când să bată pe concret şi când pe general, şi tocmai din cauza acestei încrâncenări articolul ieşea scrâşnit şi li se trimitea înapoi. După ce totul era gata din punctul de vedere al ideilor şi al faptelor de viață – începea redactarea propriu-zisă. Unul stătea la masă şi scria şi ceilalți pe margine, în picioare, ca să nu adoarmă, îşi dădeau cu părerea. Tudor era tare la începuturi de frază, dar numai atât. Fraza lui, dac-o duceai până la capăt, era un lung paradox – aproape fiecare cuvânt era o idee –, cum spusese odată Adrian, şi ideea (cuvântul) următor contrazicea pe cea precedentă, iar dacă, în mod cinstit, ca literat, gustai acest ansamblu arhitectonic bazat pe principiul echilibrului fragil, nu puteai accepta aşa ceva într-un articol, unde totul trebuia cântărit cu grijă, spus limpede. Şi, aşezat pe acest cântar farmaceutic, Tudor se socotea dintr-odată stângaci şi nătâng. Nu voia însă să recunoască, din încăpățânarea-i ştiută, doar Adrian spunea după fiecare observație care i se făcea: „Sunt un idiot!”. Ptiu! Redactarea dură până spre seară, cu momente de mare avânt creator şi cu timpi morți. Lui Tudor, căruia nu-i intrase până la urmă nici măcar un început de propoziție simplă, îi veniră în minte cele relatate de Mițache despre sadicul din Tg. Mureş şi povesti asta în colectiv, ca oamenii să-şi mai descrețească frunțile. Asta apropo de o remarcă făcută de Stoicească, precum că paragraful cutare n-ar merge la inima cititorului. Există moduri şi moduri de-a ajunge la inimă –, să se spună – stăruise Tudor – şi să se dea exemplu cu cuiul.

— Nu uita că e singura idee pe care ne-ai dat-o azi, îl fulgerase şefa. O vom nota, pentru gazeta de perete.

Însă Tudor mai avu totuşi o idee în acea zi. Se înserase aproape, erau de 12 ore în redacție şi articolul de fond, după ce trecuse prin mai multe variante definitive, scris când de o mână, când de alta, încă mai şchiopăta.

— Ce-ar fi să dăm o poezie? Adică să ataşăm şi-o poezioară!

— N-ar fi rău, aprobă Ică Duțu. Băieți, fuga la sertare după poezii.

Adrian şi Frățilă răspundeau de partea culturală, ei aveau obligația să adune poezii bune de la colaboratori. Cum însă acestea nu erau găsite bune mai niciodată şi nu se publicau, colaboratorii nu se mai înghesuiau. Un nou prilej de critică din partea Stoicească, cu amenințarea că va desființa secția culturală (Aviz amatorilor).

— Am găsit-o, spuse Tudor. Aşteptați două minute.

Coborî în fugă scările, nu mai avu răbdare să aştepte liftul, şi ieşi pe poartă. Se uită atent printre puținele maşini care mai erau la acea oră parcate în fața „Casei Scânteii”. Nu se înşelase, Stanciu era acolo, stătea pe bordură şi privea în gol.

— Mițache, vino fuga.

Îl duse în redacție şi-l puse să recite în fața tuturor poezia care i se respinsese. (Îl prelucrase pe drum să nu spună că i s-a respins în altă parte.) Mițache recita pe nerăsuflate, cu o uşoară monotonie. Poezia plăcu. Se bătu la maşină şi i se dădu titlul: „Cântec”. Era noua variantă, cu cele două strofe refăcute. Tudor ceru să le adauge şi pe cele vechi şi poezia se mai lungi. Este încă şi mai bună.

— Acum du-te acasă şi aşteaptă-mă acolo. Poezia va apărea mâine.

Mițache plecă, articolul împreună cu versurile fură trimise tovarăşului care răspundea de revista lor. Tovarăşul respectiv, om de treabă de altfel, nu înțelegea chiar totul, înțelegea aşa „aburit”, ca prin sită, iar expresiile: „a dat cu bâta-n baltă”, „calcă-n strâchini” etc. Le lua… la propriu.

— Eh! Nu mai e Gore! oftase Duțu, revăzând de la maşină copia articolului, să nu scape vreo

greşeală de dactilografie… Gore era regretat de fiecare dată când se punea problema adunării forţelor pentru articolul de fond.

Acesta, om de vreo 40 de ani, avea o mână de aur, un talent extraordinar la astfel de materiale. Ştia cum trebuie scrise şi le turna dintr-odată. Se aşeza la un birou şi-ntr-o jumătate de oră, gata! Era colaborator extern, nu-i prea plăcea să piardă timpul prin redacţie.

Tudor nu se mai duse acasă, merse direct la Mitache, cum îi promisese. Acesta avea o cameră mobilată, undeva pe strada Caratelor (fostă A căruţelor), prin spatele unui liceu. Intenţia lui Frăţilă era să-l lămurească să plece din Bucureşti, să se întoarcă la Iaşi – unde-l cunoaşte toată lumea – şi să-şi caute de sănătate. Observase ceva, era cum s-ar zice pe drojdie cu nervii şi, într-un fel, îl înţelegea. Nici el nu stătea mai breaz. Voia să-şi spună o glumă pe care tocmai o auzise. Cutare trece pe lângă unul călcat de un compresor. Îl observă tocmai când, strivit, acestuia îi ieşeau deci ochii. Şi Cutare îi zice: ce te zgâieşti, bă, n-ai mai văzut compresor?

Nu mai voia să doarmă acasă şi din alt motiv. Individul cu maşina continuase să-i viziteze după miezul nopţii, sub diferite pretexte – până la urmă zicea că suferă de insomnii şi vine la ei prieteneşte, să se consulte. Băgase oarecum frica-n el. Tudor se molipsise mai degrabă de la Adrian, căruia prezenţa „malacului" îi crea o adevărată stare de panică. Val nu apăruse. De la despărţirea aceea forţată din Piaţa de flori, ia-l de unde nu e. Fie că trăia pe undeva, ascuns cu Dulcineea lui, fie că… păţise ceva! Ori se ferea să vină… acasă, tocmai ca să nu se-ntâmple nimic?… Val era dat dispărut, iar patul îi stătea nedesfăcut de vreo patru zile. Pe Tudor somnul pe catafalc, pe masa aceea înaltă, îl făcea să viseze urât. Nişte întâmplări urâcioase îi mişunau prin cap. Ca şi gândacii văzuţi cu câteva nopţi mai înainte în bucătăria imensă, căutându-şi speriaţi găurile, uimiţi că cineva poate aprinde o lumină aşa de orbitoare. Masa de lucru, unde îşi întindea oasele, rămânea, în ciuda saltelei, la fel de tare, iar spinarea lui – poate chiar măduva – scotea din găurile, unde moţăiau, amintirile acelor nopţi dormite pe „blană", peste care se vărsa în fiecare dimineaţă o căldare de apă.

Şi încă ceva. Într-una din aceste zile, întâlni pe stradă un tip. Tresări văzându-l. Acela-l observase, la rându-i… Stătu un moment descumpănit, apoi veni la el:

— De unde te cunosc eu pe dumneata?

— Vezi-ţi, domnule, de treabă! Şi Tudor trecu mai departe. Era Săvulescu. Între timp fusese dat afară, vasăzică. Buun!

Mitache se afla într-o stare de exaltare cu totul
„peste ştachetă". Îl întreba din cinci în cinci minute dacă o să-i apară într-adevăr poezia, dacă nu făcuse cumva un banc (spune drept!) şi dacă lui îi plăcuse sincer, îşi dăduse seama că el e singurul prieten care i-a rămas, pentru că toţi ceilalţi… îl urmăresc.

— Cum adică… te urmăresc?

— Adică vor să mă-nfunde. M-a pârât unul de la
Huşi – ştii tu cine, prozatorul acela – că nu ştiu ce, că aş trăi cu cântăreaţa aceea… ştii tu care… şi m-au înregistrat pe bandă. Acum toată miliţia e pe urmele mele… îi spuse că voise să se spânzure, că-i e frică singur noaptea… şi tot năzbâtii de-astea. Întrebă iar, speriat: Ai văzut-o tu în şpalt?

— Sigur c-am văzut-o. Cu mâna mea i-am dat „bun de tipar" şi ţi-am pus toată punctuaţia, deşteptule! Mâine ne sculăm de dimineaţă şi ne repezim direct la chioşc să cumpărăm „Bla-bla".

— Ce „Bla-bla"?

— Aşa-i zicem noi gazetei.

— Aoleu… şi mai e o groază de timp până mâine… eu o să-nnebunesc până atunci!

Lui Tudor îi era teamă că n-o să apară, şi omul, a doua zi, văzându-se zburat din pagină, putea avea într-adevăr un şoc. În halul în care se afla!

Camera era dintre cele mai modeste, într-o casă veche şi banală. Gazda mai avea o bucătărioară, unde dormea ea, aceasta era odaia „cea bună", pe care i-o închinase „domnului profesor" (Mitache se

recomanda, nu ştiu de ce, profesor) şi aşa mai scotea şi ea un ban. Era o femeie simplă şi necăjită.

Îl întrebase pe Tudor dacă nu e fratele domnului profesor.

— Nu, un prieten.

— E foarte bolnav… poate i-o fi murit cineva în ultima vreme… nu ştiu ce are… Dar – adăugă, ca un fel de consolare, ori o scuză – chiria şi-o plăteşte regulat! Şi e blând, un miel.

— Femei vin pe la el? o întrebă Tudor, cam brusc.

— A, nu, niciodată! Ce vorbă e aia!

Discuţia asta se purta la bucătărie, unde Tudor se dusese să vadă dacă se poate pregăti ceva de mâncare pentru seara aceea, bineînţeles contracost.

— Poate nişte ochiuri! N-am ştiut, domnul profesor nu mănâncă niciodată acasă.

— Aflaţi, doamnă, că nu mănâncă nici în oraş.

— Vai de păcatele mele!

Intră Mitache peste ei… şi c-o privire cruntă îl conjură să nu se dea la gazda lui, că-i crapă capul cu ceva…

— Maică precistă! se închină femeia (prin vârstă, în afară de orice pericol), dar domnul e un om foarte serios.

„Ba nu sunt deloc serios, cucoană", ar fi vrut să-i spună
Tudor, dar nu era cazul. Îşi aduse aminte de gluma că vine să se culce cu gazda, şi poftim ce-nseamnă s-arunci o vorbă, nu trebuie să te joci cu cuvintele! El care e obişnuit să folosească vorbele „numai în doi peri", din doi peri o să i se tragă.

Mitache mâncă ochiurile ca pe nimica, nu-şi mai dădea seama probabil când îi e foame şi când îi e sete. Gazda, care improvizase o cină, se scuză că „n-are tot felul de bunătăţi", întrucât omul ei, funcţionar la nu ştiu ce instituţie, lipsea de vreo cinci ani de-acasă şi nici nu putuse să-l vadă în acest timp decât o dată. „E bolnav?" se întrebă Tudor. „Unde-o fi?" „O fi la contagioşi?" Acum Tudor băgă de seamă că nici nu era aşa de trecută, însă ceea ce-o îmbătrânea mult era semnul acela de pe faţă, suferise vreun accident, vreo arsură, ceva, şi toată fruntea îi era o cicatrice. Încerca să şi-o mascheze c-o basma sau cu un breton, dar tot se observa. Altfel, era voinică şi-ar fi putut să-l mai aştepte pe bărbatu-său încă şase ani!
O fi fost contabil? Când se văzu singur cu Mitache în camera acestuia, gazda schimbase lenjeria, pusese nişte cearşafuri noi şi mai adusese o pernă, Tudor fu încercat de ideea de a pleca. Asta e, dragă Mitache, intonă ca un fel de concluzie la o discuţie pe care ar fi avut-o până acum, discuţie de ore întregi: faci aşa cum ţi-am spus. Iei trenul frumuşel din Gara de Nord şi într-o noapte te trezeşti în Iaşi. Acolo nu-ţi rămâne decât să începi o nouă viaţă. (Ca şi când asta s-ar fi făcut una-două – mergând din gara Iaşului, cu geamantanul în mână, până la Râpa Galbenă şi s-ar fi schimbat numaidecât viaţa, aşa din mers.) Intri pedagog la şcoala aceea (i se propusese o funcţie de pedagog undeva, scrie-le chiar acum că primeşti) şi stai, citeşti, te ocupi de educaţia tineretului… Şi scrii! Altfel eşti văzut acolo, ştii! E lumea noastră, domnule! Anii studenţiei noastre. O să trec neapărat să te caut, când vin în deplasare, să nu uiţi să-mi comunici adresa. Asta o spunea în picioare şi cam într-un picior, adică stând să plece. Chiar se apropiase de uşă.

— Păi, ce faci? Te duci?

— Păi, ce să fac? Mă duc şi eu acasă. Am de scris pentru mâine.

Mitache se postă în dreptul uşii, dar în privirea lui era mai mult rugă decât hotărâre. Şi-l bătu prietenește pe umăr. Ştiu… că ţi-e frică de mine.

— Mie? Cum… adică? tresări Tudor… De ce să-mi fie frică de tine?… Râse destul de fals. Şi rămase. Îi promise chiar c-o să doarmă buştean, n-a dormit ca lumea de luni de zile, o ţine tot într-un iureş. Ca şi când cineva l-ar împinge din spate să facă totul până mâine… că mâine, gata! Nici el nu ştia unde naiba grăbea aşa ca
un disperat cu viaţa asta. Că alt ritm era pe malul Bahluiului (aducea mereu vorba de vechea cetate).

Acolo ieşeai pe Lăpuşneanu fără nicio treabă şi de la un capăt la altul al străzii strângeai mâna la optzeci de cunoscuți şi-ți şi găseai un rost. Te înfundai într-un birt, la un vin fiert sau o spumă de drojdie. Aici asuzi ca un cal o zi-ntreagă prin tot Bucureştiul – e cel mai întins oraş din lume – şi nu-ntâlneşti un cunoscut. Evocările ieşene îi făceau bine lui Mițache. Tudor intuise asta şi de-aia-i tot trăgea cu vechea cetate. Nu-i vorbă că şi el se simțise minunat acolo.

Deşi Iaşul acelor ani mai avea încă, precum un invalid, gloanțe şi schije înfipte în trup ba chiar şi în cârje, unele erau vizibile, se clătinau când bătea vântul, cădeau odată cu tencuiala din zidurile care se cojeau de urmele războiului. Iar el îl văzuse, observase toate acestea într-un raglan ponosit, pe care-l mai purtase şi fratele său mai mare. Când îl îmbrăca, parcă-şi cereau scuze şi unul şi altul, raglanul că nu mai are păr, e sitit, Tudor că e obligat să-i grăbească destrămarea. „Tu ai rămas cu urzeala, eu cu bătătura, om scoate-o noi la capăt", încerca el să glumească. Până la urmă a răcit zdravăn. Asta se întâmpla în prima iarnă petrecută acolo, o iarnă cumplită, iar el fusese repartizat la un cămin studențesc, improvizat într-o fostă şcoală, chiar cea în care fusese învățător Ion Creangă, se zice, pe strada Sărăriei. Zidurile erau reci, igrasioase, uşile nu se închideau bine, tavanul burduşit, pe jos ciment, şi sobele, oricât le încărcau cu cărbuni (porția era totuşi limitată), nu reuşeau să încălzească decât prin preajmă. Tudor avea patul tocmai în partea cealaltă, sub un geam mare, care trăgea „la măsea", în primul rând, după o oră de stat lângă el te durea o măsea şi, apoi, făcea flori de gheață pe tine, ca şi când ai fi fost şi tu tot de sticlă. Lângă patul lui era cel a lui Colceriu, un prieten, care îi dădea o pătură când începea să se manifeste frigul intrat în oase printr-o dârdâială şi-un clențănit continuu. Nu curgea apa decât o oră pe zi (niciodată nu se ştia precis care e ora aia). Tudor îşi amintea că junghiul din spinare şi apa de la plămâni au început să se manifeste printr-o sete teribilă, parcă se deshidrata „de la mână pân' la gură", sau invers „de la gură până la mână", de cum lua cana de la buze s-o pună pe pervazul ferestrei. Se adăpau toți dintr-o putină, pusă pe sală. Băgau mâna şi lua fiecare cu sticla lui. „Aşa fraților, spălați-vă şi pe mâini – mai zicea câte unul. Febra tifoidă ne paşte, ascultați-mă pe mine". Apoi, ieşind din spital, după vreo trei luni, „ameliorat". („Sunt ameliorat de Sfântul Spiridon, să-i dea Dumnezeu sănătate"), a primit de la Asociația studenților palton. Erau vreo zece cincisprezece inşi pe listă. (Unul purta o manta de ceferist a lui taică-său.) Le era jenă să se ştie c-au primit paltoane, dar propunerile se discutaseră cinstit, deschis, prin diverse şedințe. Oricum, cu jenă, fără jenă, au picat bine! În acea manta gogoliană şi-a strâns apoi Tudor impresiile despre Iaşi, sub pulpanele sale generoase avea să bage la încălzit sumedenie de monumente – Iaşul e muzeul nostru în aer liber – teiul lui Eminescu pe mânecă, Trei Ierarhii într-un buzunar, bojdeuca în celălalt. Totul s-a aburit, s-a umanizat, s-a aşezat în adevărata lumină. Avântul construcției era real. S-au consolidat dealurile care alunecau la vale cu istorie şi cu case cu tot, cele şapte coline sau câte-or fi fiind, voind parcă a se unifica. Mijea un început bun şi nu numai în construcțiile de clădiri. Existențele, grav atinse, avariate, au început a fi privite cu înțelegere. Un savant lingvist, după oarecare pauză, lucra contabil undeva, socotind cu acelaşi calm de ins desprins cu înşiruirea filosofiilor şi a verbelor în limba sanscrită, unde căuta rădăcinile multor cuvinte mâncate de vreme, a fost reprimit asistent la propria-i catedră. Deci ceva tot se urnea, se urnise. S-au alocat fonduri pentru refacerea

Teatrului Național, punându-i-se la punct ciobita aurărie.

Scoțându-se judecătoria din importantul edificiu, semănând cu Parlamentul englez, acesta a devenit Palatul Culturii, în locul tramvaielor, cutii de chibrituri, s-au introdus tramvaiele noi, cu remorcă. Asta a însemnat ceva, un eveniment. Iaşul, sau Iaşii, începuse să zbârnâie, să clocotească de viață. Mai târziu, spre sfârşitul studenției lui

Tudor, a început construcția masivă, cu plan.

Când îşi îndemna prietenul să renunțe la nervii de aici., era mai mult un brânci pe care şi-l tot dădea lui, să lase naibii totul baltă – avea şi ce lăsa aici în urmă? – şi să se-ntoarcă acolo. I-ar fi surâs şi lui un post de pedagog la un internat. Să fie mai aproape de tineret.

Mițache nu era capabil să mai poarte o discuție. Iarăşi îl soma să-i mărturisească dacă poezia lui

apare în numărul de mâine sau abia peste două săptămâni?

— Lasă-mă, frate, să dorm, abia aţipisem, făcu Tudor pe somnorosul. Se culcase, aşa îmbrăcat şi încălţat, măcar că gazda schimbase cearşafurile, pusese un ziar sub pantofi. Asta însemna însă că tot îi e fiică şi că împărtăşeşte şi el, cel mai bun prieten, părerea celorlalţi. Se sculă, îşi lepădă pantofii cât colo. Cămaşa lui nu se şifona, puteai dormi şi cu ea şi fără ea, îi era totuna, n-avea pretenţii… N-ar fi fost prima dată. Totuşi, şi-o scoase, rămânând în maiou. Îşi aranjă hainele frumos pe speteaza scaunului, punând cămaşa în carouri deasupra, ca pe un umeraş.

— La care cap te culci? La ăsta ori la ăsta?

— Unde-ţi convine ţie… dar crezi c-o să pot dormi? Eu până mâine înnebunesc… până apare poezia…

Miţache se dezbrăcă şi el, îşi luă pijamaua, cam soioasă, şi se vârî sub pătură, la capul celălalt. Tudor nu putea să doarmă cu altul în pat. În primul rând, din cauza lui
– adică celălalt n-ar fi închis ochii pentru că intelectualul se-ntorcea de-un milion de ori când pe-o parte, când pe alta, când se ridica în capul oaselor, ofta, îi venea să râgâie, se scărpina-n cap, se dădea jos să bea apă, iar încerca să aţipească şi peste cinci minute se ridica şi verifica fereastra dacă e bine-nchisă, întrucât simţea că-l trage. Pentru el, somnul era cel mai mare chin – starea lui de nebunie, dacă tot suntem în subiect – şi spera să-l elimine complet, pentru că şi-aşa nu-l odihnea deloc. Ba, dimpotrivă, în fiecare dimineaţă se trezea mai obosit decât se culcase şi asta mergea tot aşa de ani de zile… Şi cât putea s-o mai ducă? Deci, nu putea dormi cu altul în pat, scurt! Ar fi avut atunci de îndurat şi gândul că-l deranjează pe celălalt, plus invidia că ăla doarme buştean, că unii mână porcii la jir, trag la aghioase, în timp ce el duce greul universului. Adică tot greul universului e lăsat pe umerii săi, noaptea, când toţi ceilalţi horcăie, parc-ar fi cu beregata tăiată. De data asta adormi, ca prin minune, aproape de cum puse capul pe pernă. Pesemne că voise „să-şi facă plinul”, să tragă un pui, înainte de-a băga celălalt de seamă. După aia s-ar fi putut trezi şi l-ar fi pândit… ar fi fost cu ochii în patru să nu-i dea cu ceva-n cap. Adineauri, în bucătărie, arătase clar ca un descreierat: luase fierul de călcat şi-l ridicase să-i dea cu el în cap. De ce nu făcuse asta! Tudor parcă aştepta lovitura şi într-un fel se bucura. Ultimul gând înainte de-a adormi fu legat de-o imagine văzută într-o revistă nemţească ilustrată: pe copertă, o tânără pereche – el bărbos, ea pisicuţă blândă – băgaţi amândoi sub o plapumă, care le venea până spre piept sub această fotografie scria cu litere mari: „Ehe auf Probe”. Nu ştiu de ce-i venise asta în minte, dar cu asta era să rămână pentru toată eternitatea, cu această imagine a unei perechi „la probă”... Pentru că… Dar cum se întâmplase? Miţache Stanciu îşi consuma în acea zi ultimele rezerve de raţiune. El de mult începuse să pâlpâie, cei din jur îşi dăduseră seama de unele „ieşiri” necontrolate, dar totul fusese dat pe seama oboselii, a unei stări nervoase de moment.

Niciodată nu fusese prea stăpân pe sine şi anumite condiţii exterioare îl turtiseră de-a binelea. Nu ducea o viaţă regulată, nu-şi luase slujbă, nu-şi impusese o disciplină de lucru, ci se sprijinise cu toată greutatea trupului său debil pe *creaţie*, Or tocmai aici avusese eşecurile cele mai mari, eşecuri pe care le au de fapt toţi debutanţii, însă pentru o fire ca a sa ele luau mereu proporţia unei catastrofe. Nu-şi dădu seama chiar de la început că se scufundă, totul se petrecea încet şi metodic, milimetru cu milimetru, ca la un cutremur, care, în loc să zguduie deodată locul, se dispersează şi se înmoaie, lungindu-şi activitatea pe ani de zile. Seismografele nu prind aceste cutremure, nu sunt capabile să le înregistreze. Cu atât mai mult, când cei supuşi unor astfel de zguduiri lente sunt nişte biete făpturi umane – aici nu există aparate de precizie.

Bănui că e ceva neclar cu el doar atunci când i se prezentă un om negru – lui Miţache Stanciu ori lui Serghei Esenin? Începea deja să-ncurce borcanele – şi-l înregistrase. Adică îi pusese în braţe o cântăreaţă de provincie, lungă şi slabă, pe Margareta Porumb, şi aia îl obligase să facă anumite declaraţii amoroase, cu scopul de a-l băga la apă. Acum toată lumea era împotrivă-i, din cauza acelor declaraţii de dragoste, care fuseseră multiplicate… pe foi secrete – foiţe de ţigară – şi trimise pe la miliţieni… cu

semnalmentele lui… precum că a vrut s-o violeze… pe Nastasia Filipovna care i se prezentase sub numele fals de Margareta Porumb. De fapt, „chestia” era notorie de-acum, nu mai e nimic de făcut, zicea el.

Însă ce avuseseră cu dânsul? Putea fi la mijloc şi-o gelozie profesională a colegilor lui de cenaclu din Huşi – nişte rataţi, care ajunşi mari, prăjini, cine le mai vede lungul nasului? Aşa se pomenise el în conflict cu acel om tuciuriu, care vine să-i ceară nişte declaraţii, precum şi autobiografia. Această autobiografie – până la violul cântăreţii – el o scrie în fiecare zi pe hârtie de cerere, i-o dă, iar ăla nici nu vrea s-o citească, îi spune că-i ascunde ceva, că n-a spus totul, că ia mai gândeşte-te. Chestia cu violul el într-adevăr o trecea sub tăcere, pentru că dacă era vorba de viol, aştepta să i se smulgă declaraţia cu forţa, cum se petrecuse în realitate. Însă acela, miliţianul, se purta politicos, numai îi dădea hârtia s-o mănânce – adică cererea cu timbru – şi-l punea să facă alta „neomiţând nimic”. Şi asta îi răpea tot timpul, îi lua din ceasurile de creaţie înaripată şi geniul său era, cum s-ar zice, la pământ, călcat în picioare, cu bună-ştiinţă şi tehnică. Pentru că trăim într-un secol al ştiinţei şi al civilizaţiei.

Aceste lucruri – poate ceva mai dezlânate – le povestise Miţache mai multora. Tudor, când luă prima dată cunoştinţă de ele, se cutremură. I se împlinea într-un fel o presimţire. Totuşi… dacă era atunci beat?

Tipul negru nu-i dăduse însă pace lui Mitache mai ales în ultimele săptămâni, când îl hăituia ca pe un hoţ de cai. Singurul gest de împotrivire fusese nu de mult, când Miţache, exasperat că ăla ţinea morţiş să-i ia o declaraţie şi-o autobiografie tocmai când el era inspirat şi refăcea o strofă mai veche, se repezise şi-l îmbrâncise în prăpastie. Erau pe marginea unei prăpăstii, jos curgea soarele în care pluteau şi bucăţi de coase frânte, însă ăla se prinsese bine de el şi nu pică. (Scena cu colegul de redacţie pe care voise să-l strângă de gât.)

De mirare la el era faptul că îşi revenea repede din starea asta… şi aproape că nu observai. Lucid mai tot timpul. Şi în ultimele zile, cu această mică rezervă de luciditate, se agăţase de singurul om care-l înţelegea şi se purtase blând cu el – Tudor – şi de-aia-l aşteptase să iasă de la birou… pentru că îi era urât. Bineînţeles, el nu adormi. Nu ştiu de ce se simţea bine, cum nu mai încercase de mult o astfel de stare. Poate faptul că îi apărea acea poezie? Desigur, chiar în momentul acela se *tipărea*. Erau gândurile lui, simţirea lui, experienţa lirică a unor ani lungi şi parcă scâlciaţi, ca nişte pantofi prea largi, visele lui… care acum se turnau în forme de plumb şi mâine aveau să fie aduse la cunoştinţă miilor, zecilor de mii de cititori. Toţi îi vor citi numele. Îşi vor da seama că l-au văzut, l-au mai întâlnit şi într-o altă revistă de prestigiu, în Igaz Szó, adică l-au citit *tradus*. Talentul lui răzbătea încet, încet. Îl trezi pe Tudor… să se ducă să dea un telefon în tipografie, să vadă dacă nu i-au sărit ăia vreun vers. Să le atragă atenţia tipografilor cu ce lucru delicat au de-a face. Tudor însă dormea buştean şi mârâi că de unde să dea telefon dacă în casa aia nu există niciunul? Să bage fisa în W.C.? De fapt, Miţache doar avu intenţia să-l trezească pe Tudor, dar luă aceasta ca pe o realitate… Adică, ăsta refuză să se intereseze de poezia lui! Începu să plângă. Nu mai credea nici în prietenie, degeaba crezuse el. Cel mai bun prieten îţi ia femeia din aşternut, singura ta femeie, el are una de bună şi alta de purtare, care îi spală, îl hrănesc. Şi la o adică, el se face că plouă. Adică n-a văzut, n-a auzit nimic. Pe el să nu-l întrebe. Îi plăcea să plângă, nu mai plânsese de mult, îi era milă acum şi de prietenul lui, care Dumnezeu ştie cum o scoate-o la capăt. Că a observat că nici el n-are vreo putere administrativ-financiară. Dar absolut nicio putere, degeaba îşi dădea aere. Ăia de la redacţie – observase asta limpede – nu-l iubesc şi, poate, nici nu cred în părerea lui, nu-l ascultă.. Şi chiar dacă el îl recomandase călduros – şi sincer –, ca pe un mare poet, da, spusese asta în gura mare, în faţa lui şi a tuturor, ăia puteau să-l ia peste picior şi să nu-l creadă.

Plângea încet, cu lacrimi amare care i se prelingeau în gură şi le simţea cât sunt de amare, şi aştepta să se lumineze, să se repeadă la chioşc, să se vadă. La un moment dat, îşi dădu seama că plânge de fapt de bucurie, într-adevăr, dacă ştii să te sacrifici, or el sacrificase totul, dar absolut totul artei sale, până la urmă învingi. Mâine toată lumea avea să-i rostească numele, o să dea din cap şi-o să se intereseze de soarta lui… de biografie… Tocmai în acel moment, cum auzi de „biografie”, ca şi cum ar fi tras cu

urechea, uşa se deschise perfid şi iarăşi apăru tipul care-i tot cerea autobiografii, zâmbea, rânjea în toată puterea cuvântului, deşi se păstra în marginile politeţii. Avea în mână o colivie mare… cam cât odaia aia, dacă nu mai mare. Cum naiba încăpuse cu ea pe scară? Îi făcu semn să intre în colivie. Miţache îi spuse că-l bagă el undeva, cu colivia lui cu tot, şi se hotărî de data asta să reziste. Adică dacă tot îl sâcâia, putea să-i răspundă cu aceeaşi monedă. Deja îl înjurase birjereşte de vreo trei ori, dar omul zâmbea, perfid, nu se enervase şi-l poftea să intre în colivie. Miţache îşi aminti că poezia sa de a doua zi se numea într-adevăr „Cântec", şi aşa le-a venit ideea ăstora cu colivia. Dacă este pasăre, dacă tot cânta el, şi cânta atât de frumos, hârşc! cu el în colivie… să-şi treacă pe curat autobiografia. Era pornit să opună rezistenţă, mai ales că, la nevoie, îl putea ajuta şi Tudor. Atunci când ăla, tot aşa zâmbind, îl îmbrânci înăuntru, el se prinse cu amândouă mâinile de uşa coliviei, care era de fier… şi nu-i dădea drumul nici mort, oricât l-ar fi îmbrâncit înăuntru… se proptise cu picioarele în grilaj şi cu amândouă mâinile strângea bara de fier, se ţinea de ea, ca să nu fie băgat înăuntru cu forţa şi să i se închidă uşa în nas.

Astfel era să moară Tudor, pentru a doua oară în acea săptămână. Bara de fier de care se prinsese Miţache, cu atâta străşnicie, era gâtul lui. În prima clipă, ar fi putut să scape, deşi era buimac de somn şi-l luase prea repede, îi trebuise puţin timp ca să-şi dea seama despre ce e vorba.

Putea la fel de bine să viseze şi el aceeaşi colivie din care cineva încerca să-l tragă afară în timp ce un mizerabil îi prinde gâtul cu uşa. Sunt cazuri, probabil, când visele se transmit – în stări de acestea excepţionale – şi unul intră în visul celuilalt sau în halucinaţia celuilalt, fără să-şi dea seama. Tudor însă ştiu despre ce e vorba şi chiar formulă această fişă de observaţie „pe un fond schizofrenic".

Ştiuse dintotdeauna că activitatea lui Miţache se grefează – cum zic doctorii – pe un fond schizofrenic. Putea, cu o smucitură, să-l răstoarne pe furiosul care-ncălecase pe el şi îşi implântase mâinile adânc în gâtul lui. Cu o încordare, Tudor ar fi putut să scape, măcar pentru un moment, de încleştare… apoi, lupta ar fi continuat, el mai având timp să tragă o gură de aer. Nu mişcă însă decât un deget, nu ca să se apere, ci ca să vadă dacă mai poate mişca. Lasă-l să-şi facă mendrele, părea el că se gândeşte, să-şi facă mai întâi mendrele, să aibă şi el o bucurie şi după aia îi arătăm şi noi ce putem. Tudor nu voia, nici în cazuri de-astea, să risipească forţa, adică să intre de la început în luptă cu întreg arsenalul. Fie că era vorba de o luptă de idei, fie de una propriu-zisă ca aceasta. Şi încă ceva: abia acum îşi dădu seama că el, de fapt, asta şi urmărise… Adormise *din laşitate* aşa repede, ca să-i lase ăluia cât mai mult timp spre a-şi duce planul la îndeplinire. Pentru că ştiuse încă de acum o săptămână, când îl pusese să-ntindă palmele că Miţache asta urmăreşte, să-l strângă de gât. Şi tot timpul, de-a lungul acelor zile, el se familiarizase cu moartea, care ştia, avea să i se prezinte *în felul acesta,* şi-ncerca acum un fel de voluptate pe care o ai când îţi reuşeşte ceva. Adică: „Ia uite ce bine merg toate!" De aceea, venise să doarmă la nenorocitul acesta, nepricopsitul la minte, ştiindu-l ca atare ce poate face şi chiar încurajându-l într-un fel. Tudor voia să-şi pună capăt zilelor, şi o laşitate pe care nu şi-o putea înţelege, nici ierta îl împiedica s-o facă el cu mâna lui… De aceea, băgase capul în butoi… chipurile să se răcorească… de aceea, acum se complăcea să mişte un deget, pentru că trăia voluptatea *trecerii,* când toate parcă se rezolvă de la sine. Fu oarecum mirat că se sufoca aşa de repede, şi ochii, care îi crescuseră enormi, se uitau la prietenul său nebun fără spaimă, ci numai cu mare, imensă, largă curiozitate. „Să te văd ce eşti în stare", „Ia te uită, domnule, că sunt deja moale!" Încercase să zvâcnească din picioare şi acestea refuzaseră să se mişte, „Nu cumva m-a legat înainte cu ceva? Păi atunci nu procedează cinstit! Să protesteze?"

Protestul luase probabil forma unui fel de horcăit, ori poate chiar Miţache fu cel care ţipă, căci gazda sări imediat ca arsă din bucătăria ei şi văzând scena – era deja spre ziuă – tăbărî pe somnambul. Îl crezu bântuit de diavoli. Îl dădu la o parte, îi arse câteva palme, urlă la el.

Miţache începu să tremure. Se retrase într-un colţ şi dârdâia ca varga, nu din cauză că s-ar fi trezit, ci pentru că femeia era în pielea goală – aşa dormea, din spirit de economie săraca, până avea să i se întoarcă bărbatul – şi nici nu-şi dăduse seama cât de repede acţionase. Miţache credea acum că iarăşi va

fi victima unui atentat de viol!
Iar declarații (de dragoste), iar autobiografii… şi de-aia arăta îngrozit ca un om care se predă… să nu-i faci nimic, că el se predă, uite, e cu mâinile în sus, pipăie tălpile lui Dumnezeu. Femeia se îngrija de Tudor, pe care-l crezuse rece, adică pierdut, şi era nenorocire dacă tocmai în casa ei s-ar fi petrecut un astfel de fapt, n-ar mai fi putut închiria camera, rămânea pe drumuri. Tudor îşi revenea încet, încet. Ochii lui deschişi vedeau un nud uriaş cât Bucureştiul, dacă nu mai mare, de femeie roşcată, de teracotă parcă, prindeau „în obiectiv" când un amănunt, când altul. Pe măsură ce globii vineții îi intrau în orbite, imaginea se micşora şi când fu deplin conştient, putu privi „cu un cearcăn critic" acel corp voluptuos de muiere trecută prin multe, dar coaptă, coaptă în toată puterea cuvântului, şi nici măcar aşa de urâtă cum crezuse seara, la prima vedere. Femeile sunt mai frumoase goale, bărbații mai chipeşi, îmbrăcați – se gândi el şi o împinse uşor cu mâna la o parte. Gazda stătea aplecată asupra lui, să vadă dacă respiră, şi un sân mare îi venea aproape de gură, îl simți cald: „Ce-ar fi să sug puțin, să mai prind nițică viață?" Prin urmare, nici el nu era în toate mințile, însă când îşi reveni pe de-a-ntregul, când creierul i se aerisi suficient, Tudor se pomeni spunând: „Du-te, cucoană, şi te îmbracă". Pune ceva pe dumneata.

— Uf! muicălică! oftă femeia, observând abia acum starea în care se afla, dar fără să se ruşineze chiar atât de tare, cum se aşteptase Tudor, prin ce-am trecut! Dacă n-auzeam la timp? Că aşa mă luase somnul, picam de ostenită, dormeam şi visez că dorm şi-odată aud: „Hîî!
Hîî!"

Tudor se ridică. Picioarele parcă îi erau amorțite şi simți o durere ciudată, ca şi când călca pe sute, mii de ace, care te înțeapă, însă numai un pic, durerea e aproape plăcută. Sângele îşi relua deci întregul circuit. Doamna arăta ca Saskia lui Rembrandt, dacă n-ar fi avut arsura aceea în frunte. Îi putea poza lui Val pentru cine ştie ce nimfă răscoaptă. Femeia ieşi din nou, dar nu ca să se îmbrace, cum crezu Tudor. Peste câteva momente se întoarse cu două pahare de lapte.

— Luați, muicălică! Asta vă face din neoameni oameni.

„Pe amândoi ne consideră la fel de nebuni – se gândi
Tudor. Ori femeile cred, în străfundul conştiinței lor, că toți bărbații sunt mai mult sau mai puțin demenți şi când se manifestă ca atare nici nu arată prea mirate." Sorbi laptele. Mițache ținea paharul în mână, însă aceasta îi tremura atât de tare, încât lichidul alb aproape dansa, săltând în aer şi iar căzând la loc. Femeia îi apucă mâinile şi încercă să-i ducă paharul la gură. Stropi albi îi săreau mereu pe față şi pe corpul destul de bine proporționat. Tudor îşi continua investigațiile, fiind obligat să facă mereu rectificări. „Corpul omenesc nu e deloc obscen, hotărî el. Totul e frumos, omul în ultimă instanță e un animal sapiens frumos." Sapiens, pe dracu! Că uite ce surprize! Se îmbrăcase şi se-ndrepta spre ieşire. „— Aveți grijă de el, îi spuse gazdei, care nu se arăta mirată că pleacă. Dați-i mult lapte. Mult lapte. Mai ales, laptele i-a lipsit toată viața." Când se văzu afară, mergând spre casă pe jos, mijloacele de transport în comun încă nu se puseseră în circulație, avu timp şi mai ales spațiu… să se gândească.

Într-un fel, suferise un eşec… se întorcea de la groapă.
Pe jos. Viața ținea cu el şi nu voia să-l scape din mână.
Prima dată fusese un peşte care-i dăduse un mic bobârnac în frunte, ca şi când: mă, fii atent, totul se va aranja, lumea asta, până dincolo de stele, tot universul acesta este extrem de interesant, face să încerci să-l înțelegi. Ascultă-ne pe noi, dobitoacele, trăieşte, mă! Şi-l scosese din butoiul cu melancolie.

Deci, avusese, în primul rând, *sfatul* prietenesc al „celor care nu cuvântă". Dobitoacele, săracele! Apoi, de data asta, intervenise, prompt şi sigur, chiar mâna omului, o mână imensă, şi o țâță stropită cu lapte, asta-i rămăsese în imagine. Mâinile lui Mițache nu şi le amintea deloc!
Curios! Parcă nu cu mâinile lui de om îl strânsese, ci cu un fel de cleşte. Îşi pipăi gâtul: o venă îi zvâcnea vesel, şi locul, probabil vânăt, nu-l mai durea. Trebuia să mai cerceteze, să mai scormonească ce anume-l împinsese şi acum şi dățile celelalte la acest act de supremă laşitate?

Era posibil, cum era posibil, să-şi piardă până şi umorul lui paradoxal, care-l făcea să râdă pe el, în

primul rând?
În primul rând, era unul care râdea, hohotea de ce vedea în univers şi dintr-odată hohotul se frânsese. Se va arăta unui doctor… Îi va spune totul, să vadă dacă nu cumva vreo doagă îi era plesnită. Merse mult pe jos. Străzile pustii, oraşul dormea dus, deşi era aproape lumină. I se păruse că e lumină încă de acolo, din viaţa cealaltă, în care şi păşise c-un sfârc de unghie şi şi-o retrăsese.

Meditã la situaţia lui de martor („ocularul", cum îl numeşte Val), care şi de data asta se dovedise a fi una din atribuţiile sale, şi la „psihologia martorului", va căuta neapărat acel studiu şi-l va citi acum în stare de mai bună pricepere. Îi era dat *să vadă*, să observe totul, fie şi cu nişte ochi cât cepele, ieşiţi din orbite, să înregistreze obiectiv chiar şi propria-i sufocare. De chestia asta poate voise să scape – şi iată că nu s-a putut –, intervenea mereu cineva din afară, *deus ex machina* uneori chiar şi în pielea goală, şi-l întorcea la realitate. Era *de văzut* pentru pupila sa mărită ca aceea a unei pisici în întuneric.
Pentru el, adică, exista o sumedenie de material care se cerea, dacă nu văzut şi aprobat, măcar văzut pur şi simplu şi… băgat la căpăţână. Avea pe umeri o căpăţână mândră. Trecu pe lângă un şantier de construcţii şi observă cu atenţie macaraua, mai ales gâtul ei înalt, ca de cocostârc.
Are vreo vânătaie? N-are vânătaie. Cineva se afla prin apropiere, se pregătea s-o pună în funcţiune, deci se făcuse ziuă, începea o nouă zi de muncă. În locul acela se demolaseră nişte case vechi şi fără importanţă şi urmau să se ridice blocuri. Câteva erau terminate, dar nedate în folosinţă; înalte, cu 8-10 etaje, nu ştiu de ce îi aduseră aminte de Napoli. Acolo, văzuse în filme, distanţa dintre case e aşa de mică, încât se pot întinde sfori între ele, cu rufe bineînţeles, şi se usucă izmene peste capul pietonilor.
Atârnă ca un fel de sabie a lui Damocles. Ştia că acea stradă urma să fie demolată aproape în întregime, pe o distanţă enormă, şi câteva mii de apartamente trebuiau să se dea în folosinţă până la sfârşitul anului. Dacă acum suntem în aprilie… ce se grăbeşte ăsta aşa? – muncitorul
intrase deja în cabina macaralei, şi-o pusese în funcţiune, se auzea motorul scrâşnind –, ce vrea să demonstreze cu asta? Nu era nimic de demonstrat – observase din treacăt un fragment de realitate, aşa pe inima goală, cu noaptea-n cap. Bine că mai sunt şi unii care-şi văd de treabă, spuse el. Desigur, toată lumea îşi vedea de treabă… Însă el? Ce caută pe străzi la ora asta, ca un năuc şi cu experienţa morţii făcută? Gândurile nu aveau şir, nu se prea legau. Era însă bucuros, îl inunda o bucurie, pe dedesubt, de jos în sus, şi parcă-l ridica în slăvi. Ca şi când o macara, macaraua aceea, l-ar fi luat de subsuori şi l-ar fi înălţat deasupra Bucureştiului să-i arate oraşul. Dacă ar spune asta cuiva, ar crede că-şi bate joc de noile construcţii, însă el era sincer şi se bucura, nici el nu ştia de ce. Şi-ar fi dorit o casă – acum când scăpase cu viaţă –, şi-ar fi dorit o casă, a lui, unde să facă ce vrea, să doarmă singur în pat, într-un pat ca lumea, să se culce când vrea şi să aprindă lumina când are chef. E totuşi minunat să trăieşti. Fac muzică uşoară fără să ştiu! se cenzură imediat. Nu-i plăceau efuziunile lirice. Când trecu pe lângă un chioşc, îşi aduse aminte de revistă şi de poezia lui Mitache. Ziarele nu veniseră încă. Chioşcul era pustiu. Cum până acasă nu se mai găsea altul, se opri şi aşteptă să se deschidă, să fie acolo când o sosi revista. Exact aşa ar fi făcut prietenul lui – procedase, desigur, astfel de zeci de ori, de sute de ori în acei ani, disperând de fiecare dată când cumpărând revista ori ziarul şi desfăcându-l cu degetele tremurând de pianist al aerului, printre care i se scurgea realitatea ca nisipul luat în palme pe plajă, descoperea că fusese „amânat". Aceste amânări îl aiuriseră pur şi simplu, aceste amânări la nesfârşit. „Revăzu" prietenia lor, care fusese dintre cele mai cordiale. Student în anul II şi încă departe de frământările literare ale celorlalţi, cu toate că se ducea la cenaclul universităţii, dar stătea pe-o bancă mai în fund şi observa atent, îi asculta pe toţi producându-se, auzise vorbindu-se de un poet, de la altă facultate, nu de la filologie. Acesta era luat în braţe de toţi, avea mare trecere. Era curios să-l vadă şi-l ascultase odată recitind după alţi vreo zece-cincisprezece… o, sunt foarte mulţi poeţi la Iaşi!… Ceva tot în genul poeziei care trebuia să apară acum. Ieşise timid din bancă, atunci când fusese anunţat, era un băiat brunet, cu un chip plăcut de om al câmpiei – de baştină, de undeva de la Dunăre –, cu o voce caldă, monotonă. Îşi ştia toate producţiile pe dinafară şi le recitase dintr-o răsuflare. Tudor se duse după aceea la el, îi spuse că-i plac marafeturile lui, nu toate

(Mițache îl privise mirat) oricum, mai mult decât ale altora. Avusese loc o discuție între ei, Mițache spunându-i de la început toate poeziile, spre a-l face să le-nțeleagă mai bine, „că nu se putea să nu-i placă".

Tudor îl simți „slab şi fără apărare", cu capul în nori la „modul frumos" şi-i fu într-un fel milă de el. Aşa se
împrieteniseră. Lui Mițache îi lipsea exact spiritul acid şi muşcător, ochiul scormonitor al celui care în câțiva ani făcuse gol în juru-i când se hotărâse el să-şi dea drumul. Dintr-odată devenise interesant şi oricum „de temut" pentru toți. Însă nu-şi exercita verva şi soda caustică pe prieteni, decât aşa în treacăt şi fără răutate.

Începu să se învârtă în jurul chioşcului: cu capul în jos, asta era forma lui de gândire profundă. Văzu un sâmbure de piersică şi-l duse cu piciorul, dând în el ca-n minge, pe trotuar, până la prima încrucişare de străzi. Vru să-l treacă strada, dar se gândi că poate el (sâmburele) nu doreşte asta şi se întoarse tot aşa împingându-l din spate. Loviturile de picior îi făceau bine – când le dădea, nu când primea. Se duse la chioşc, cu gândul să se mai uite la poze. Cele câteva reviste, expuse sub sticlă, nu erau prea atractive – se referea la cele în culori. Hârtie de proastă calitate, of set B, fotografii cu culori spălăcite, ori suprapuse. Una avea pe prima copertă un cap mare de femeie, destul de urâtă, din acea categorie care de departe, ba chiar de aproape uneori, seamănă cu bărbații. Avea fălcile mari, buzele prea subțiri şi gura strânsă, cu colțurile atârnând în jos, părul puțin şi lins, nasul borcănat cu nişte brazde adânci, la rădăcină. Părea o femeie serioasă. Apoi îi trecu prin minte că s-ar putea să fie, totuşi, bărbat. „Săteanca", în condiții grafice mai modeste, prezenta pe copertă o fată care se uita la o vacă. Vaca se mulgea „singură", adică de uger îi era prins acel dispozitiv numit „mulgător automat". Fata n-avea deloc pe vino-ncoace. Dintre adolescenta de pe „Săteanca" şi femeia enigmă de pe „Femeia" Tudor nu ştia pe care s-o aleagă, ca şi când l-ar fi pus cineva să aleagă atunci, pe loc.

Studia acum, de vreo câteva minute, un bondar. Surprins de frigul nopții pe pervazul de lemn, unde vânzătorul întindea ziarele dimineața. Înțepenise acolo. Noaptea era, totuşi, frig. Contemplarea unui bondar îți poale procura unele satisfacții, fiind vorba de o creatură a lui Dumnezeu. Observă că are un fel de coamă de puf, ce-i da o înfățişare de leu; nu, seamănă, mai degrabă, cu un bizon în miniatură. Această coamă de pluş avea culoarea galbenă a polenului, pe unde probabil se tăvălise toată ziua porcul de bondar. Leul, bizonul de bondar! Era târziu, lumea începuse să circule, chioşcul nu se mai deschidea, pozele erau urâte şi muscoiul monstruos începu să-l cam enerveze. Îl împinse uşor cu mâna, dar făptura nu zbura.

Se simți nemulțumit, nu ştia precis pentru ce, un fel de revoltă surdă urca în el… o revoltă împotriva lui şi-a universului… Mica vietate, trezită mai mult de durere, bulbucă şi mai tare ochişorii, îşi încordă aripile şi se-nălță în azur. Aşa răspundea Tudor aspectelor urâte ale vieții – faptului că prietenul său înnebunise şi voise să-l strângă de gât, că pozele nu sunt veridice şi aşa mai departe… se integra acestui mecanism, prin urmare, şi el care se considerase bun ca pâinea, înțelegător… Se uită după bondar, cu gândul să-l prindă şi să-şi ceară scuze.

Venise şi chioşcarul, sosi şi furgonetul cu ziare. Luă revista „Femeia" să vadă dacă ăla e bărbat sau femele, era o femeie totuşi, în vârstă de 28 de ani (!), decorată de curând pentru nu ştiu ce ispravă. Apoi, răsfoi febril revista *lui,* căutând poezia. Fusese respinsă. Era de aşteptat. Iată de ce se temuse Mițache – de acest „era de aşteptat" – şi nu mai avusese putere să aştepte. Tudor vru să arunce revista la coş, dar ochii îi căzură pe prima pagină şi se lumină. Poezia era acolo, el o căutase la „pagina culturală", în chenar roşu, în locul articolului de fond, care dispăruse. Tudor o reciti şi chiar se emoționă. Dacă ar fi fost a unui necunoscut, ar fi simțit nevoia să-l caute cu un telefon ori să se ducă să-i strângă mâna, atât de mult vibra acum în el acea poezie, numai simțire înaltă şi melodie. Din păcate, autorului nu i se mai putea strânge mâna, nici mulțumi în vreun fel. Pentru Mițache era prea târziu. Până acasă învăță pe de rost acel „cântec" – îl mai citi o dată în mijlocul străzii, sub o ploaie de înjurături din partea unor şoferi furioşi –

şi plin de optimism intră pe poartă. Uşa era încuiată, dar se afla cineva înăuntru, se auzea mişcare.

— Deschide, eu sunt!

— Cine, eu?

— Ei, care… Eu!

— Vino în gaura cheii să te identific, se auzi vocea lui
Adrian, altfel nu-ţi dau drumul. Nu era singur, apăruse şi Val, care, în sfârşit, dormise o noapte în pătucul său.

— Păcat că n-ai fost aici, să fii martor! îl luă în primire Val. Şi adăugă: la o bătaie!

Deci, şi aici evenimente.

— Păi, zise Adrian, încălţându-se, a apărut iar tipul ăla aici peste noi… să ne spioneze, şi Val, care tocmai picase cu un ceas mai devreme şi aţipise, a sărit la el… Nici nu ştii ce forţă are?

— Cine?

— Val… din doi pumni ăla era pe jos… puteai să-l aduni cu făraşul… Şi aşa, pe dinafară, nici directorul nu părea aschimodie… dar…

— L-am scos în şuturi! scurtă Val explicaţia. Am auzit că v-a terorizat toate nopţile astea… acum să vedem dacă mai are curajul… Aşa că poţi dormi acasă, frăţioare. M-am ales şi eu cu nişte vânătăi, pe sub coaste…

— Cel puţin, aici a fost front deschis cu declaraţie de război dintr-o parte şi de alta, cu luare de ostateci
(aluzie la Olga), dar eu… m-am pomenit în plin atac banditesc, aşa, fără niciun preaviz.

— Ei, ei! se arătară curioşi amândoi.

Tudor le făcu „minuta” tărăşeniei. Se duse la oglindă, adică la geamul care ţinea loc şi de oglindă, şi-şi studie gâtul. Da, rămăseseră urme.

— Ai putea să-l dai în judecată… hotărî Adrian.

— … că nu te-a omorât bine… adăugă Val, că face treabă de mântuială. Ăştia sunt cei mai periculoşi, care se apucă de un lucru şi-l lasă început, nu sunt în stare să-l ducă până la capăt. Trebuia – continuă el pe alt ton – să-i ceri întâi lista, înainte de-a accepta să dormi la el.

— Care listă?

— Cu ăia bifaţi… să le facă de petrecanie.

— A!

— … că ăştia procedează metodic. Şi dacă nu erai pe listă, te puteai culca liniştit lângă el. Dar tu ai luat-o aşa, otova, când tocmai ţie îţi venise rândul. Val era în vervă.

— Era la prima abatere… spuse trist Tudor… Săracul!
Către Adrian: i-a apărut poezia, şi-i întinse revista.

— Poftim! făcu Val. Maniacul era şi grafoman. Mâine poimâine… ochii cât ceapa la Adrian. Că şi el… comite!

Părerea lui era că unii dintre aceştia trăiesc mascaţi în mijlocul societăţii… deghizaţi aşa de bine, că doar o mică întâmplare îi trădează… un fapt neînsemnat, un amănunt pe care nu l-au putut prevedea… le-a scăpat… că altfel sunt de-o luciditate feroce. La el la facultate unul suferea de mania persecuţiei… adică ura toată omenirea de la A la Z, de la Alexa la Zaratustra, indiferent de sex, rasă, naţionalitate, religie, ori grad de cultură. Individul îi scria băieţelului său, care era în alt oraş şi abia ştia să citească, nişte scrisori lungi şi bine ticluite, unde strecura şi chestii de-astea: îţi luasem un trenuleţ – o minune de tren, dar vecinul meu de cameră domnul Popescu A. Grigore (altfel, era politicos), care intenţionează să fugă în străinătate, întrucât are un unchi în Canada, mi l-a cerut să se uite la el şi i-a scăpat din mână. S-a stricat, dar mai am eu un prieten, pe domnul Bondoc (str. Zebrei 13), care, cu toate că zice în dreapta şi-n stânga că nimic la noi nu e bun, e un om de zahăr… Şi când i-o veni lui bine… etc., etc. Rădea câte patru într-o epistolă. Aceste scrisori pline de dragoste paternă, îşi atingeau uneori ţinta. Pentru că tipul ştia să

furnizeze date ce aveau doar aparență de adevăr, amestecate cu altele care erau chiar adevărate… Ce mai încolo încoace! O să vi-l aduc să vi-l prezint, e un om foarte interesant.

— Ba pe mine să mă scuteşti, făcu Tudor.

— Ce voiam să spun, continuă Val, astfel de maniaci, în stările acelea de pe marginea prăpastie! fac pe călăii fără voie.

— Mergi prea departe, zise Adrian. Eu l-am cunoscut pe Mițache, se vedea cât de colo… că e suferind!

— Ai scos limba? se interesă acum Val de altă problemă. Cam ce simți atunci, ce vezi, ce auzi, ai probleme la trecerea pe lumea cealaltă?

— Niciuna… nicio problemă, nicio formalitate… totul se face lin… parcă ai fi într-o baie fierbinte… simți doar o moleşeală. (Tudor înregistrase, totuşi, multe lucruri atunci.
Mai târziu ținea să revină asupra momentului, să şi-i reamintească bine, în detaliu. Acum însă nu voia să lungească vorba, era prea extenuat.) Dar, admise el… limba… Mi se pare c-am scos şi limba. Acum îşi amintea într-adevăr chestia asta. Se pomenise cu ea că-i iese din gură ca sâmburele când storci o prună.

— Trebuie să fi arătat, oricum, foarte sexi, aşa cu limba scoasă, de-a sărit aia în pielea goală!

— Poftim de continuă o discuție serioasă, filosofică, de probleme, cu Val! zise Adrian. El le dă pe toate pe glumă… Pentru că tipul n-o să se mulțumească numai cu pumnii pe care i-a încasat.

— Crezi că face contestație… să-i mărim rația?

— Dar pe Olga unde ai lăsat-o, întrebă Tudor, într-o doară, nu era cazul să intre în amănunte de acestea intime.

— Ea n-a trecut pe-aici deloc? Val deveni dintr-odată sumbru.

— Păi, n-a fost cu tine, n-ați fost împreună, acolo…
la părinții ei? se amestecă Adrian, şi el oarecum surprins că nu-i spusese nimic despre Olga, deducând de aici că fuseseră împreună. Lăsase să se înțeleagă, parcă, da, lăsase să se înțeleagă aseară când venise, că trăseseră aer în piept undeva, la părinții ei… sau cam aşa ceva, el tocmai lucra şi nu discutaseră prea mult.

— Ei, dacă era cu mine, ar fi fost chiar raiul! oftă
Val. Aşa am petrecut câteva zile liniştite în purgatoriu. Ai fost vreodată la Ciorogârla? îl întrebă el pe Tudor.

— Nu… dar numele parcă-mi gângureşte ceva.

— Şi ce viață expresivă găseşti acolo… Le arătă o rădăcină de copac, scoasă din albia râului – se numea tot
Ciorogârla –, care, aşa cum fusese şlefuită de ape, arăta foarte ciudat… Părea un fel de hipopotam, plin de avânt şi forță. Val o aşeză pe masă – adică pe salteaua lui
Tudor – şi se dădu în spate s-o privească din perspectiva necesară.

— Trăim pe un fund de mare, fraților, spuse el ca un fel de concluzie… iată ce animale preistorice se mai găsesc printre noi. Potopul a avut loc acum 10.500 de ani, când nivelul mărilor a crescut cu nouă metri, din cauza unui dezgheț. Ferească Dumnezeu de un dezgheț mare. Se duse la bucătărie să facă mămăligă. Adusese din sat, într-o pungă, un ciur de mălai, de la bunica Olgăi. Îl luase cu gândul să hrănească peştele. Însă crapul îşi dăduse, între timp, obştescul sfârşit (de ce nu s-o fi spunând obştescul început?) acolo în butoiul lui, ca un Diogene prea înțelept pentru a nu se cărăbăni pe lumea cealaltă, după ce constatase că nici butoiul nu reprezintă o soluție. Val era plin de amărăciune. Îi părea rău de vietăți. Răgălia o adusese tocmai cu gândul s-o „planteze” acolo, să-i creeze un fel de microclimat.

Cum ajunse acasă, primul drum fu la butoi. Rămăsese acum cu mălaiul, care trebuia „mâncat de cineva”, iar o mămăligă cu lapte, de dimineață, nu strica. Adrian
„zbură” după lapte. Tudor îl asistă pe Val. Acesta găsise o cratiță, nu ştiu a cui, uitată pe acolo, o umplu

cu apă, şi cu injectorul imensei plite la maximum aştepta să fiarbă apa. Când dădu în clocot, turnă mălaiul. Tudor îi aduse aminte de sare. El moşise în copilărie sute de mămăligi, dar niciodată nu-i dăduse prin gând c-ar putea face una şi singur.

— Chestia asta e un tic al sculptorilor români? întrebă el râzând, gândindu-se că şi Brâncuşi, în inima Parisului, făcuse acelaşi lucru. Adică între păsări măiestre, păsări în zbor şi coloane infinite, mestecase pur şi simplu la mămăligă.

— Uite că asta nu mi-ar fi dat prin cap, că sunt un imitator! mormăi Val, nu prea vesel.

Prima mămăligă o văzuse născându-se acum de curând, la Ciorogârla. Nu era singura descoperire făcută acolo.

Tudor observă că Val modela mămăliga strămoşească, de care voia să se sature odată Eminescu, cu aceeaşi plăcere creatoare şi chiar frenezie cu care ar fi făcut din lut un cap de om. Nu-i comunică observaţia, de teamă să nu primească replica: „Da, capul tău o să-l torn din mămăligă cu brânză". Nu scăpa el ocazii de-astea, când îi serveşti poanta aproape făcută, numai să ţi-o arunce „în cap". Lui Tudor nu-i convenise faptul că Val se purtase brutal cu Şandru. Putea ieşi într-adevăr mare tămbălău de aici. Adică, pe de o parte, i-o lua pe Olga, şi i-o pierdea

(poftim! parc-ar fi fost un ac!), pe de alta, tot el se arăta furios şi-l scotea în brânci din odaie! Fără îndoială,

Şandru nu urmărea nimic altceva decât să-şi recupereze soţia, pe calea tratativelor. Nu atât c-ar fi ţinut la ea – deşi nu era exclus s-o iubească şi el, măcar ca soţ, cu adevărat, Olga merita asta –, cât, mai ales, dintr-un motiv mult mai practic: dacă era divorţat, ori în divorţ, directorul de profesie director nu mai putea călători în străinătate. De ce se prezenta el în fiecare seară aici şi căuta să-i tragă de limbă unde se ascund porumbeii? Tocmai de aceea. Iar în caz c-ar fi apărut şi Val – ori poate şi Olga –, voia doar o lămurire suplimentară, cu noi argumente, ca s-o facă să renunţe. Să-i determine pe amândoi s-o lase baltă. Nu era imposibil ca Şandru – după cum îl intuise – să încerce chiar să-l despăgubească pe amorez, dându-i… să zicem o sumă de bani – dacă acesta ar fi fost omul banilor, doamne, ce gând! –, ori găsindu-i altă femeie. Ori… acceptând chiar situaţia, aşa cum se prezenta… numai fără scandal şi tămbălău, să afle toată lumea, să răsufle în toate părţile… Aşa, mai cu perdea, mai intim, „ca între prieteni". Tudor îl considera mai josnic, era mai rău chiar decât Val. Şi – îşi continuă el raţionamentul – dintr-odată omul care venea oarecum cu mâna întinsă se pomeneşte apucat de ea cu putere, răsucit pe spate cu dexteritatea celui care cunoaşte figurile de „jujiţ" şi azvârlit pe uşă afară, cu un bombeu în partea dorsală. Insul va căuta, prin urmare, să se răzbune, dar cum? Totodată, amicul lui era omul cel mai descoperit, din toate punctele de vedere, şi mai ales dintr-unul, şi fără îndoială acest punct nevralgic va fi speculat de rival. Mămăliga se întărise, începuse să „gâfâie", sculptorul apucă vesel cratiţa de toarte cu două cârpe şi fuga în cameră.

— Pe ce dracu s-o răsturnăm? zise el, văzând că masa… era „servită", ocupată de saltea. Tudor întinse repede un ziar pe jos, pe duşumea, şi mămăliga se înscrise cât era de mare, pe pagina a doua, desenând un cerc aproape perfect. Adrian veni cu sticla de lapte.

— Una din cele mai frumoase fete din Bucureşti e lăptăreasă, ştiaţi? îşi aminti Val. Adică *era* lăptăreasă.

— Prima mea iubire! vru să spună Tudor, dar se răzgândi, temându-se de tirul ironiilor acestuia. Se mulţumi doar să îngâne: Mda… o cunosc… am cunoscut-o.

— Ce-avea la inimioară?

— O floare… Fata avea într-adevăr o pată vineţie, care semăna cu o frezie, pe sânul stâng – la început crezuse că se tatuase, ori cineva îşi bătuse joc de ea în felul asta, dar ea îi mărturisise că e din naştere.

— Bravo!... Înseamnă că într-adevăr… Felicitări! Val îi strânse mâna. Să scrii în memoriile tale că ţi-ai stricat dosarul c-o prinţesă. Şi povesti „romanul" frumoasei Baliţa, coborâtoare din Alexandru cel Bun

în pantă directă, în derdeluş. Şi cum el o transformase: dintr-o lăptăreasă banală o făcuse model. Peste 50 —60 de ani, nudurile executate acum vor vorbi de tulburătorul farmec, mister, vino-ncoace al Baliţei cea Bună.

— Păcat, adăugă el râzând, că sânul stâng apare întotdeauna uşor voalat.

Tudor se miră de ciudata continuitate a lucrurilor, de firele nevăzute care se înnoadă şi se deznoadă pe nesimţite în jurul nostru; că baia de mister în care se scaldă existenţa noastră efemeră e luminata de peste tot de mii şi mii de reflectoare. Nu meditase el asupra frumuseţii corpului omenesc, cel al femeii – acum o jumătate de oră –, în faţa chioşcului? şi iată, îşi auzea acum gândurile rostite de o altă gură. Totodată idila banală c-o lăptăreasă se transforma într-un fel de apoteoză, c-o prinţesă din basme.

Laptele fu turnat în farfurii, nefiert. Căci se grăbeau şi, oricum, mămăliga era fierbinte. Fu mâncat cu dumicaţi mari. Tudor mai băuse un pahar în dimineaţa aceea – altă coincidenţă, mai ales dacă ţinem seama de condiţiile speciale – şi îi era teamă să nu abuzeze. Să nu-i facă rău.

Nu obişnuia să bea lapte şi ceai. Însă la această farfurie de lapte cu mămăligă, aşezată pe duşumea şi servită cu hlăpăieli de marinari ce veneau într-un port, lui i se şi revelase cel puţin un mister: acela al frumoasei fete de altădată, şi se socoti mulţumit.

*

Întotdeauna, a doua zi după apariţia gazetei era de
„relache” (pronunţat relake). Fără să se dea sfoară-n ţară, adică în mod tacit, fiecare se ducea la redacţie, se-nvârtea puţin pe-acolo „să fie văzut”, vorbea tare „să fie auzit” şi se furişa. „Am plecat pe teren” zicea Ică Duţu, dacă întâmplător şefa scotea capul din birou, tocmai în momentul când el se-ndrepta spre lift. „Trebuie să mai vin azi înapoi?”

Dacă ţi-ai pus totul la punct în secţie... nu! zicea
Stoicească, plină de îngăduinţă.

— Pfu! îi trimitea Duţu o bezea, din uşa liftului. „Avem o şefă, o bomboană.” Era de altfel singurul care îşi permitea astfel de drăgălăşenii, ca între colegi. Se cunoscuseră dinainte, fuseseră în aceeaşi grupă. Totodată Duţu era un gazetar model, adică fără să sclipească – asta recunoştea şi el – „bine că m-a ferit Dumnezeu, nu vezi ce greu se poartă geniul?!”, îşi făcea datoria conştiincios şi toată lumea era mulţumită. Era şi un băiat de inimă, adică un bun coleg, şi toţi îl simpatizau.

Val trebui să se ducă şi el în ziua aceea „în producţie”, acolo unde lucra el, şi cei doi gazetari avură ideea să-i facă o vizită în acea zi, în caz că se puteau furişa de la redacţie şi le va merge figura cu terenul.

— E bine de tine, că lipseşti când vrei şi te duci când vrei! îi spuse Adrian cu oarecare invidie.

Când purceseră la spălatul farfuriei – fiecare pe-a sa –, dădură, la bucătărie, peste Pupăzan, care coborâse ca de obicei cu un maldăr de crătiţi şi castroane şi le clătea sub supravegherea nevestei. Aceasta coborâse să plece la şcoală, dar cum mai avea încă vreo trei minute la dispoziţie voise să-şi mai arunce un ochi, să vadă cum face isteţul de bărbatu-său de sparge vesela – alaltăieri îi ciobise o ceaşcă din serviciu.

— Cei mai harnici bărbaţi! zise Pupăzan, vesel, văzându-i intrând, unul după altul, ca cei trei crai de la răsărit care se ţin după o stea. Ei ţinându-se după o farfurie. Şi continuă, oarecum îngrijorat: Am auzit că ne demolează! E adevărat? (întrebarea fusese adresată mai mult lui Adrian, prieten, după cum se pare, cu tipul care venise şi-i înscrisese pe listă, pentru case.) L-aţi mai văzut pe individ?

Adrian nu-l mai văzuse. Spuse că e imposibil să se dărâme o casă ca aceea, cel mult să fie luată pentru alte scopuri.

— Nu, domnule, se demolează pur şi simplu, tocmai asta, şi pe noi o să ne dea la mama dracului!

Între timp familia Pupăzan se răzgândise: nu mai voia la bloc nou, pentru că, decât o garsonieră acolo, într-o cutie de chibrituri, era mult mai bine aici, „care se afla şi-n centru”.

— Da, aşa e! zise şi doamna. Poate încercaţi dumneavoastră să interveniţi, e păcat de clădire… nu sunt zece în Bucureşti aşa de solide.

— Nu se poate, doamnă, să ne demoleze, răspunse
Tudor, ferm. Cum să ne demoleze… tocmai pe noi? Aici e numai element serios.

— Păi, sigur… reluă Pupăzan, scăpând o farfurie pe ciment…

— Poftim! făcu doamna… uite cum sunt bărbații… Morala o lăsă însă pentru acasă… „sus”.

Pupăzan culese cioburile şi le aruncă în coş, nu înainte de-a le spăla… ca şi când s-ar fi mai putut lega cumva, dacă erau curate. Zise:

— Nu cunoaşteți Bucureştiul. Aici se adevereşte tot ce circulă sub formă de zvon cu un an înainte. Da, da. Întâi zvonul şi după aia, când s-a obişnuit lumea cu vestea… ori n-o mai crede şi o socoteşte cu totul absurdă şi nerealizabilă, odată: poc! realitatea. Aşa e la Bucureşti; totul se ştie dinainte şi nu se crede. Să vedeți cum o să fim zvârliți la mama dracului! Ați văzut-o pe biata madam Chetroiu, ce înmormântare! (Spuse asta în aceeaşi ordine de idei parcă, fără a schimba tonul. Ca şi când moarta ar fi fost şi ea zvârlită la mama dracului – şi venea să-i confirme teoria.)

— Ce, a murit? se miră Adrian.

— Bătrâna…

— A…

— Toată ziua stătea aici în bucătărie, adăugă doamna
Pupăzan, care ar fi vrut să plece şi dorea să-i spună ceva bărbatului – ceva mai tare – şi nu îndrăznea să-l dojenească aici, de față cu ceilalți. Şi ne încurca pe noi! îşi vărsă ea focul pe bătrâna decedată.

— Du-te, dragă, că-ntârzii! o îndemnă omul pe nevastă. Simțise că voia să-l trimită sus, înainte de-a pleca, să nu mai întârzie el acolo la taifas.

Profesoara plecă. Pupăzan fluieră un moment a pagubă, continuându-şi treaba, abia după aceea îşi dădu seama că-i face pe ceilalți să aştepte prea mult. El avea mai multe vase.

Băieții îşi spălară farfuria în ordinea următoare:
Tudor – lăsând să curgă apă multă şi atingând-o cu un deget, Adrian – scăpând-o jos şi spărgând-o, Val – frecând-o cu o mână de tix luat din punga lui Pupăzan, fără să-i ceară voie.

— V-am văzut statuia! îi spuse acesta, referindu-se la masca mortuară. Ce bine seamănă!

Era de fapt un compliment, însă Val îi răspunse prompt:

— O să-ți fac şi dumitale una… tot aşa… ba poate chiar mai reuşită. Până atunci mă mai învăț.

— Ați fost la înmormântare? zise Tudor, ca să schimbe vorba.

— Da, n-am fost decât eu din bloc… şi cu milițianul. Acesta, tot om de treabă, a venit, cu toate că era în timpul serviciului. Tot convoiul nu era format decât din noi trei…
Aşa am străbătut oraşul… că nu i-au găsit loc de veci decât pe la margine… în comuna Militari.

— Măcar milițianul a tras şi el o salvă? întrebă Tudor. El parcă şi vedea cortegiul acesta redus oricum la esență – trei oameni şi-un coşciug într-un camion – străbătând oraşul indiferent, aşteptând pe la stopuri… şi pe milițianul cuprins de remuşcări, aducându-i ultimul omagiu, omagiul suprem, bătrânei atât de înțelegătoare a celor omeneşti, trăgând o salvă de puşcă – gloanțe oarbe-n sus, spre cerul de peste Militari.

— Unu la unu, îi spuse Pupăzan lui Adrian, vesel că mai are un tovarăş de pagubă. Şi ca un sfat personal:
să nu te-nsori! Pentru că atunci, adio, plăcerea spartului!

Peste câteva minute Tudor şi Adrian plecau la redacție.
„Dragă, ştii care e chestia? continuă Adrian cu voce tare o discuție mai veche. Tot stau şi mă întreb. Ce suntem noi?
Care e condiția noastră? E adevărată? E falsă?” „E cu fistic, zise Tudor, dar ce te-a apucat?” „Stai, ce e cu fistic?”. „Condiția noastră”. „Ha, ha, adică nu, să nu patinăm pe vorbe. Societatea nu suportă alunecările, nu îngăduie derive individuale. Ea cere individului responsabilitate, luciditate, şi noi trebuie să dăm înmiit.” „Las-o la însutit!”.

CAPITOLUL VI

TUDOR simți nevoia să-şi umple şi el plămânii cu aer curat. Din bucătărie observase astăzi prezența grădinii – mai mult o simțise, nici nu se uitase pe fereastră, sau nu se uitase *special*. Ieşi, fără să dea lămuriri, trecu prin holul pustiu la acea oră, intră în bucătărie şi aprinse lumina. O escadrilă întreagă de gândaci mari – libărci, cum li se spunea în satul lui – îndreptă o clipă ocheanele spre el, uimită şi vădit nemulțumită, pentru ca în clipa următoare să alerge, ca la un ordin de luptă, spre locurile dinainte stabilite de comandant. Era o luptă defensivă: gândacii umplură toate găurile. „Dacă aceste găuri – gândi Tudor – ar fi tot atâtea țevi de tun, ce salve de onoare s-ar putea trage din casa asta, de câte ori răsare câte-o stea. În cinstea stelei polare, cincizeci de gândaci de bucătărie – de la dreapta spre stânga, foc! În cinstea constelației Lirei şi a Casiopeei – o sută de gândaci, foc!" Îl durea îngrozitor capul şi de aici, poate, ideea acestor explozii cosmice. Capul său chiar, cel plin de idei fantastice, plin de univers, părea acum umplut cu câlți şi pus ghiulea într-o țeavă de tun – gaură de şobolani, aşteptând momentul tragerii. Tragerii pe sfoară! „Pentru că, îşi continuă el gândul, exploziile noastre, oricât de formidabil ar începe, se transformă într-un fâs! Într-o păcăleală sinistră." Uşa ce da spre curtea interioară nu era închisă. Stinse lumina, făcu un semn cu degetul către adâncurile pline de vietăți ale lui Dumnezeu, voind parcă să însemne: vedeți ce faceți! În acelaşi timp, îşi dădu seama că, în inconştient, gestul fusese adresat lui Adrian şi Mimesei (nu-i plăceau femeile care nu aveau genitiv, erau sterpe de genitiv, îi repugna să spună „lui Mimi", „lui Cati" etc.). Coborî scările, ghicind cu precizie fiecare treaptă, pentru că trecerea de la lumină la întuneric îl orbise şi nu mai umblase niciodată pe scara aceea… Ba da! Într-o viață anterioară, când fusese mătură! Mătura pentru scările de serviciu! Aşa că îşi aducea aminte… Şi călcă la sigur.

Grădina era plină într-adevăr de aer, de stele şi de alte gânduri. Încet-încet, plimbându-se, la început ca un mameluc turbat în aşteptarea inamicului, poate chiar a lui Napoleon, apoi ca un paşă sigur pe sine, Tudor se felicită pentru ideea acestei evadări. Avea dreptate bătrânul Rousseau: în natură cu noi! Cât mai în fundul grădinii! Aici era o stivă de scânduri de la fostul gard, varul de pe ele, scorojit, atrăgea fluturii de noapte – cei care se mulțumeau cu puțin, nu pe toți. Se aşeză pe-o bârnă. Trebuia să ia unele hotărâri – aşa se tot ostenea de azi-dimineață, neştiind precis ce fel de hotărâri se impun cu atâta stringență. În primul rând, de pus ordine în impresii, bagajul lui de impresii de peste zi. Văzuse moartea sub două aspecte: cea năprasnică şi absurdă, a lui Burculeț, de care se despărțise pentru „o bună bucată de vreme", şi cealaltă, moartea de moarte bună, pe care putem s-o numim propriu-zis „deces". Un deces nu spune nimic. Bătrâna care trecuse pragul acestei case într-un alt imobil, unde nu se plăteşte chirie şi nu există durere, nici întristare, nici suspin, i se păruse prea zâmbăreață, prea fericită pentru una în situația ei şi parcă-i făcuse cu ochiul. Ce putea însemna asta? „Moartea îmi face cu ochiul" – spuse el, aproape cu glas tare. Îşi dădu seama că această rostire sună ca un vers. O să i-l comunice lui Adrian, dacă nu chiar Academiei. (Încă din facultate cuvântul „comunicare" atrăgea automat după el cuvântul „Academie.") Adică oamenii vorbesc între ei, dar când trebuie să-şi comunice ceva trebuie s-o facă prin intermediul Academiei. Un profesor de-al său, destul de insignifiant şi prețios, spunea uneori: Am fost la Bucureşti şi am făcut o comunicare la Academia Română. Comunicarea se referea la una din întrebuințările conjuncției copulative „şi" la Suetoniu. „'Ți-ai dracului!" îi venea lui Tudor să exclame după fiecare „comunicare". Şi-şi pusese în gând să nu comunice în viața lui nimic.

Capul încă îi mai vâjâia. Aerul aer, stelele, sus pe cer, stele, dar capul tot îi mai vâjâia. Îi venea greu să se concentreze asupra hotărârii pe care-o avea de luat. Dar mai întâi, impresiile. Ordinea în impresii. Ordinea şi curăţenia. Trebuia să facă lună în gânduri. Se uită pe cer: luna, ioc! O va face el în gânduri. În fond, partea esenţială a zilei de azi era faptul dacă Miţache, aşa cum i se înfăţişase el, cu ochii tulburi, nebărbierit, cu dinţii galbeni şi plini de resturi de mâncare – înfulecase probabil o plăcintă cu brânză şi asta nu de mult, cu câteva ceasuri doar înainte, şi mai ales cu degetele care îi fâlfâiau ca aripile unui liliac speriat, când ţi le vâră în păr şi simţi cum palpită deznădăjduit – era sau nu nebun? Iată o problemă. Şi dacă *era*, cât de departe ajunsese, pentru că existau şi aici trepte, ca la bucătărie, poţi să cobori şi să tot cobori până în abis, aflându-te mereu pe o anumită treaptă, şi poţi sta sus, la prag, adică: *între şi-ntre*. Părerea lui că între şi-ntre suntem toţi, adică o mare parte din omenire, şi nu aşteptăm decât o mică ocazie din afară, ori un bobârnac, pentru a ne decide. Aşa cum îi apăruse lui, la prima vedere, la prima impresie, Miţache… săracul, optase! Îi părea rău că nu-l întrebase cinstit: mă, spune drept, ai optat sau nu? Suntem prieteni, mie poţi să-mi mărturiseşti, nu fi măgar! Poartă-te cinstit! Altă chestie (durerea de cap începea să-l lase, încetul cu încetul, ca un şir de furnici care părăsesc un copac pe care au urcat, fără să-şi dea seama, „din viteză”, şi acum îl lasă, retrăgându-se într-o ordine perfectă, totuşi îngrozitor de încet): cum se poate împleti sublimul cu grotescul, în zilele noastre! Perechea Olga-Val, pe care o cunoscuse azi, era la un pas de sublim şi la un pas de grotesc totodată. El, un om deosebit, se vedea cât de colo, se lăsa târât într-o existenţă primejdioasă, agăţându-se de-o fustă oare putea fi şi-o coadă de cometă, dar şi-o bucată de cârpă. De ce simţise nevoia să facă acel circ întreg, de ce trebuise, mai ales, să-l care şi pe el, ca *martor,* la tot acest bâlci? Tudor îşi dădu seama că de când s-a pomenit pe lumea asta el nu face altceva decât să fie martor, martor ocular, la tot felul de chestii. Martor, nu, MARTORUL – nici mai mult nici mai puţin. Citise undeva în „Revista de filosofie”, din nu ştiu care an, un studiu al lui Rădulescu-Motru, dar nu-şi mai amintea, acum la repezeală, decât titlul: „Psihologia martorului”.

Care-o fi psihologia martorului? Adică el de-aia stă acum pe butuc şi despică firul de păr în patru pentru că a avut norocul, sau ghinionul, să se nască martor (ca şi când ai spune: născut *mort*, născut *martor*, poftim!) şi să aibă o psihologie specială, psihologia martorului?

E adevărat că până azi nu mai asistase la un „peţiţ”,
Val îi oferise o ocazie de a-şi îmbogăţi mult cunoştinţele, îşi aminti crâşma aceea – pe care desigur de azi încolo avea s-o mai vadă de nenumărate ori, din cauza prostului obicei că dacă apuca o dată să intre undeva, într-un local, nu se mai putea hotărî pentru altul şi tot acolo se ducea, în vecii vecilor, se aşeza la aceeaşi masă, căuta acelaşi scaun – în vecii vecilor. Era un fixist. Asta şi-n sentimente. Se lega sentimental de una şi-o ţinea una şi bună. Chiar dacă nu-i mai plăcea, tot pe dânsa o vedea, tot la ea se gândea cu *plăcere*. Chiar dacă între timp, împins de împrejurări, o schimbase. Îşi aminti că încă de pe când era la primară se îndrăgostise de fata sanitarului care abia se născuse – era deci mult mai mică –, apoi o revedea la câte 2-3 ani, ea creştea ca din apă, se contura, era chiar frumoasă, apoi multă vreme, plecând în lume şi el, şi ea, n-o mai văzuse. Continuase însă „s-o iubească”, şi-o închipuise, o dădea din închipuire şi la liceu fiind, chiar şi la facultate, aproape seară de seară… Adormea cu gândul la ea. Idealul lui! Aşa cum copiii intră în vis cu o bomboană în gură, sau când sunt mici de tot, cu ţâţă. Iar idealul crescuse şi într-o zi când se-ntâlnise faţă-n faţă cu ea, ce dezastru! Fata avea unu optzeci şi cinci, pe puţin. Era cu două capete mai înaltă, deşi se născuse în urma lui! Prin urmare, îl depăşise propriul ideal, îl copleşise propriul ideal, care luase proporţii monstruoase.

Oare Val nu se va pomeni strivit de idealul pe care-l prinsese de mână, fugise cu el în lume, şi care, într-o zi, fără voia lui, peste capul lui – ha-ha! – peste capul lui, se va dezvolta dezastruos? Orice ideal poartă în sine germenele propriei distrugeri, generaliză el. Şi la urmă,
Olga, ce fată superbă! Nu exagerase când o asemănase cu Nefertiti, ba nu: ea era chiar mai frumoasă. Mai frumoasă puţin, că era vie, aici, a *noastră* (în sensul larg al cuvântului), adică ceva care coboară din stelele acestea ori din milenii uitate ca să ne fâlfâie nişte gânduri de sublim prin cap. Nu, femeia nu se

degradează cu trecerea anilor, adică tipul ei de frumusețe rămâne – dovadă această regină care fusese un strop de lumină în mocirlă. Pentru că ce altceva era acea crâșmă împuțită? Şi cum se complace sublimul cu *piața?* Vru să spună *viața,* dar, înainte de a rosti cuvântul, gândise altceva: Olga era ca o pasăre rară, un Ibis, dacă e să mergem tot pe ideea Egiptului, adică a Nilului, care se pomeneşte în piață – în Piața Matache, zisă Ilie Pintilie – alături de gâşte, rațe şi alți curcani. Să rezumăm. (Acum Tudor se simțea chiar limpede la minte şi la mers… mersul gândurilor, limpede ca lacrima. Chiar îi veni să plângă de-atâta limpezime.) Să conchidem: avusese şi această experiență de nuntă, asistase la logodna grotescului cu sublimul şi el fusese martor, invitat special şi poate singurul martor. Dacă i-ar fi dat prin cap să-şi pună capăt zilelor – unele repetiții sunt inevitabile –, chiar acum, de exemplu, să meargă şi să se-nece în butoiul acela (butoiul îl văzuse de mult, dar abia acum îi atrase atenția şi *era sigur* că e cu apă), toată comoara asta de experiență, tot ce văzuse cu atâta claritate azi dispare, odată cu el. Se duce dracului totul, adică dispare tot ce-i fusese dat lui, ca *martor* invitat special la misterul universului. N-am vrut să spun că Val ar fi grotescul, preciză el, îndreptându-se spre butoi. Ba poate, dimpotrivă, n-ar fi exclus ca tocmai el să poarte *Germenele,* pentru că-l văzuse creând frumusețe cu mâna lui. Logodna între sublim şi grotesc era cea dintre bețivii din jur şi societatea lor, aleasă, dintre Sandu şi Val, dintre Olga şi Sandu, dintre, să zicem, capul lui şi acest butoi. Da, e plin cu apă. Într-adevăr, plin cu apă, dar nu ochi. Ca să-şi vâre capul în el, se aplecă, trecu o vreme până când scăfârlia înfierbântată simți atingerea apei, sună chiar ca o piatră aruncată într-o fântână. Ca şi piatra, care are atracția fundului, şi pietroiul pe care-l purtase pe umeri, fără să ştie ce este, se complăcea acum să se scufunde. „Ce bine e!" gândi Tudor – apa îi făcea realmente bine… mai bine chiar decât era permis, periculos de bine. Era acum înfundat până la gât în lichidul binefăcător – se simți un fel de Arhimede întors pe dos, pentru că acesta intrase în primul rând cu picioarele, şi aşteptă să se producă revelația, cine ştie ce revelație! Una poate chiar mai grozavă decât a grecului. O, el nu stătuse şi cu capu-n jos, într-un butoi, ținându-se cu mâinile de doage. De doagele universului. Butoiul parcă se dilatase enorm. Deşi intenția lui, intenția primă, *primordială,* fusese doar să se răcorească puțin, simți că nu mai poate da înapoi, pentru că nu mai are unde – tocmai pentru că butoiul se mărise îngrozitor de mult, cât casa aia – şi acum se suprapunea cosmosului. Aşadar, îşi scufundase capul în ocean (Pacificul? Atlanticul? Înghețatul?) şi aştepta minunea. Simți că se sufocă, dar într-un fel plăcut, oarecum dulce, şi voința lui era mai mult o curiozitate: să mai aştepte puțin, pentru că dacă vrea, dacă vrea *totuşi,* imediat răstoarnă datele ecuației şi scoate nasul afară. Dar era prea devreme, afară nu puteau să se petreacă cine ştie ce evenimente însemnate în timpul acela, ceva extraordinar de care lui să-i fie necaz că nu-l poate vedea şi deocamdată el mai aşteaptă aici… ținându-se cu ghearele de limite. Îşi pierduse aproape conştiința, mâinile se înmuiaseră pe doage, degetele atârnau flasce şi o fracțiune de secundă avu senzația prăbuşirii, adică-şi dădu seama că gata! s-a dus, moare, ca un idiot! Îl văzu pe Burculeț împuns de vacă, adunându-şi singur mațele de pe jos şi spunând că se duce la croitor să i le coasă, să i le croiască din nou şi să le ajusteze, că nu mai vin bine pe el. Îl rugă să-i însoțească, îi dădu să țină de-un capăt, şi-l asigura că nu e departe. Ce naiba, domnule, mă duc pe copcă? Îi mai flutura prin celulele creierului, care începuseră să se asfixieze… şi iarăşi încercă să iasă din încurcătură… dar pietroiul mergea tot mai jos… Dacă dă de fund – iar îşi zise el – ca şi când capul ar fi fost într-adevăr pietroi, mai am o şansă: reculul. Reculul loviturii de fundul universului o să fie atât de puternic, încât o să-i scoată la suprafață… şi-o să-şi rezolve problema la redacție. Va inventa şi o altă literatură, cu totul nouă şi curată. Minunea se petrecu acum, când totul părea pierdut, mintea lui Tudor devenise o mare învălmăşeală de magmă fierbinte – se credea chiar soare, nebuloasă – adică era exact pe limită: ceva din adânc sui şi-i pocni cu atâta putere în creştet, în moalele capului, cum se spune, dar moalele era acum şi mai moale, îşi merita numele, încât inconştientul din el (conştientul se dusese de mult) tresări, înregistră durerea şi se dădu înapoi. Într-adevăr, reculul îl salvase. Tudor căzu în iarbă, palid ca ceara, cu părul şi fața şiroind, şi câteva momente simți că e mort, apoi că abia de-acum încolo începe să se sufoce din pricina aerului prea tare – se obişnuise cu aerul din apă! Îşi aminti că văzuse

dihania care-l pocnise, ochii deschişi în acea clipă înregistraseră un bot imens, căscat, fălcile „date de perete” cu dinţi mici şi deşi şi cu un profil uriaş de monstru marin. Se ridică încet, îşi trecu mâinile prin păr, ca şi când s-ar fi aşteptat să fie plin de alge, scoici şi fragmente de coral şi, împleticindu-se, se întoarse în cameră.

Adrian era legat la cap – ce coincidenţă! – cu un prosop ud şi, trântit pe canapeaua lui Val, cu creionul bont în mână, chinuia o foaie de hârtie. Voia să refacă poezia care nu-i plăcuse lui Şandru (de fapt, nu-i plăcuse niciuna, dar în legătură cu aceea îi spusese lui că da, are dreptate). Găsise acum posibilitatea unei adânciri a ideii. Mimi se plimba de colo-colo, desculţă, nu-ndrăznea să-ntrerupă un act de creaţie şi se plictisea. Tocmai căsca – în momentul intrării lui Tudor – a doua gură căscată, Tudor îşi aminti dinţii mărunţi ai monstrului.

— Unde dracu ai fost, mă? ridică Adrian capul. Nici nu spui că pleci, ne laşi aşa singuri, în puterea nopţii.

— Era să mă înghită. În butoiul din curte – ce ştiţi voi – se afla un căpcăun, spuse Tudor.

— A, crapul lui Andrei! râse Adrian, deci tot mai trăieşte…

— Era să mă înec… spuse Tudor, gâfâind, şi *fiinţa* m-a readus la viaţă. Era foarte agitat, observă asta până şi Mimi, continuând să caşte şi să-şi ducă leneş mâna la gură.

— Eu m-aş culca, zise ea. N-are niciun rost să-i mai aşteptăm pe ceilalţi. Ca şi când ar fi fost vorba de o culcare în comun şi trebuiau să înceapă toţi odată, ca la un start. Poate că nici nu mai vin în noaptea asta… Se apropie de Adrian şi-l roagă să-i deschiotoreze nasturele de la bluză. Era îmbrăcată cu o bluză albă, destul de strânsă pe ea, i se vedeau bine şi sutienul şi furoul. Adrian, care-şi băgase iar capul în lumea ideilor, mărturisi morocănos că n-are niciun chef – parol, ţi-o spun cinstit – asta e o treabă pe care poate s-o facă şi Tudor.

— Eşti un urâcios! se-mbufnă Mimi şi se duse la acesta, luându-i din mână şi aruncând cât colo cartea groasă şi cu foiţă subţire pe care începuse s-o răsfoiască febril.

— Vremea sfinţilor mucenici, zise ea, s-a dus, odată pentru totdeauna. Amin!

— Vorbeşti de parcă ai înfiera mica sau marea burghezie, observă Tudor, oarecum surprins de familiaritatea cu care se purta Mimi. „Ca şi când i-aş fi soţ!” Apoi, la gestul acesteia de a-i da o mână de ajutor la dezbrăcatul bluzei (era vorba deocamdată de un nasture, dar mai ştii?) se execută. Nu înainte de a-i atrage atenţia lui Adrian „că tu mă împingi pe panta asta decadentă”. Obstacolul nasturelui odată trecut, Mimi îşi scoase bluziţa, cu un aer foarte degajat, ca şi când ar fi fost între colegele ei la cămin.

Pentru câteva momente, simţi că renaşte, pe alt plan. Pe alt fragment al spiralei. Însă mai departe… O, mai departe nu s-ar fi aventurat! Cel puţin nu acum, nu în aceste condiţii, şi aşa pe nepregătite, pe nepusă masă. Se mustră pentru pornirea lui erotică şi se iertă, găsind aici motive obiective: în primul rând, exista un mort în casă. Această prezenţă, măcar că moartă, înseamnă mult, te împinge la disperare… tocmai pentru că e o prezenţă moartă. E un minus de viaţă, care cere plusul, imediat, urgent chiar! Ascultase o dată relatarea bombardamentelor din Bucureşti, şi persoana respectivă, un bărbat cam mucalit, spunea că se-nvăţase: cum auzea bomba căzând… cum simţea dorinţa… Sodoma şi Gomora nu erau nişte exemple tipice în acest sens… Chiar în ploaia de foc şi pucioasă, blestemaţii ăia nu renunţau la sodomii şi *gomorii* (cuvântul e nou), ba chiar le înteţeau, ca şi când Dumnezeu, în loc să-i pedepsească, le-ar fi turnat gaz pe foc. Experienţa personală a lui Tudor era absolut insignifiantă. Ştia totul despre, citise totul, problema îl interesase, dar îi lipsiseră ocaziile. Cum rar i se întâmplă unei fete, el ieşise din facultate *fată mare*. Ăsta fusese chinul lui, obsesia, nerealizarea acelor ani, tulburi. Revelaţia faptului o avusese mai *adineauri*, adică anul trecut, dar amorul visat şi femeia fatală, „Primăvara” lui Boticelli, „Venus din Millo”, „Eva” lui Cranach şi poate celelalte, droaia de nimfe, i se înfăţişase în chip de lăptăreasă! Poftim! Aşa ştie viaţa, în marea-i înţelepciune, să te coboare cu picioarele pe pământ. Pe pământul pe care curge lapte şi miere, dar şi fiere… dar şi lapte. Făcea serviciul de-a lua laptele de la „Alimentara” şi de a-l aduce acasă. Avea câteva străzi şi zilnic, la o anumită oră, apărea, înaltă, oarecum mândră şi cu

conştiinţa de-a se şti unicat, cu un fel de suport metalic în mână, în care încăpeau vreo 8 sticle, suna, întâi îţi înmână sticla, primea zâmbind banii mărunţi de la gospodinele bucuroase că li se ia un drum din picioare. Aşa venea şi la căminul unde stătea Tudor. Familiştii mai ales, cu copii, aveau nevoie de lapte, şi Tudor, din cauza distincţiei persoanei – lui laptele de fapt îi făcea rău – se abonase şi el. Îl lua în fiecare zi şi-l vărsa în chiuvetă, îi dădea câte un leu în plus şi schimba câteva cuvinte fulguroase cu ea. N-avea nici-o intenţie (lui intenţiile îi veneau prea târziu, câteodată, chiar în urma faptelor).

Lăptăreasa era de o mare frumuseţe de altfel, să te fi uitat doar o dată la ea şi Venus din Millo îţi dispărea din cap cât ai zice peşte. Era şi tânără, nici douăzeci de ani, şi, spre deosebire de cea din Millo, cu amândouă mâinile neatinse. Adică, putea să pună mâna. Dacă voia ea, putea pune mânuţa pe oricine, numai să fi vrut ea. Era ca o prinţesă, ce mai încolo-încoace. Pielea albă-rozacee, toată material din care se croieşte surâsul. Într-o zi, Tudor a chemat-o înăuntru în cameră şi i-a oferit o floare, pe care a luat-o din vază – nu voia să recunoască nici el, dar de fapt o cumpărase special pentru dânsa. A doua zi, fata a venit singură, nu i-a mai lăsat sticla de lapte la uşă, i-a adus-o la pat.

— Eşti singur? l-a întrebat ea, oarecum gâfâit.

— Da, bineînţeles, i-a răspuns el mirat.

Şi aşa cunoscuse femeia… care din proprie iniţiativă i se vârâse în suflet şi-i impusese pentru totdeauna un anumit tip de frumuseţe, dincolo de orice idei preconcepute şi de orice literatură. Era tipul de frumuseţe carnală, împlinită, distinsă, însă nu lipsit de farmecele vulgarităţii (care-l completau, adică el se credea prea spiritualizat şi se lăsa *compensat).* Cum o chema pe seducătoarea lui cea frumoasă? Baliţa! Neam de prinţi – genealogie străveche mergând până în vremea lui Alexandru cel Bun – să-l fi mulţumit chiar şi pe Mateiu Caragiale. Ajunsese vânzătoare fie ca să trăiască, fie în bătaie de joc, ca să-şi bată joc de viaţă. În orice caz, Val o cunoscuse… Fusese dat afară de la Arte plastice, tocmai din cauza ei. Îi făcuse portretul şi-i prezentase la o expoziţie a tineretului sub titlul: „Prinţesa Baliţa, lăptăreasă". Comisia se sesizase, luă aceasta ca o aluzie, interpretă politic aşa şi pe dincolo – ce voia să spună cu asta? – şi-l zburase din facultate. Între timp fata acceptase să devină model şi poza în orele de curs.

Revelaţia *stirpei* primei iubiri avea să se întâmple abia în zilele următoare, într-o discuţie cu Val. Acum, respiraţia liniştită a Mimei, ori a Mimesei, care sălta pătura aceea veche în sus, ca nimica (femeile respiră mişcându-şi mai mult toracele decât burta, probabil ca să nu jeneze fătul, în cazul sarcinii), îi adusese imaginea Baliţei. Trebui din nou să constate, „să ajungă la vorba lui", că de la sublim la ridicol nu e decât un pas. Vorba era a lui Napoleon, dar ce-are a face! Cu toată respiraţia liniştită, Mimi nu dormea. Deschise discuţia despre nemurirea sufletului. („Hodoronc-tronc! gândi Tudor, îi arde ei acum de nemurirea lui nenea sufletul, cum sunt eu popă".)

— E adevărat ce susţin anticii (spunea anticii, cum ai zice „amicii") că sufletul ar fi format din atomi… care odată desprinşi de corp, adică după ce mori şi-ţi iese răsuflarea, cum cred ţăranii, care sunt într-un fel contemporani cu anticii… aceste particule se împrăştie în spaţiul infinit şi la urmă se tot caută, se tot caută până se găsesc? Până se întâlnesc, într-o bună zi, şi formează o nouă fiinţă, identică?

— Da, se-ntâlnesc aci-n colţ, îşi dau întâlniri la Colţea, râse Adrian, îi pierise şi lui inspiraţia şi acum avea chef de vorbă.

— Ai făcut? îl întrebă Tudor, ai *fătat?*

— Cu voi aici? S-a dus, gata, mi-a scăpat. Mototoli hârtia şi-o aruncă. Cocoloşul pică într-un pantof de-al lui
Mimi.

— Ia te uită, Mimişor, mâine ai să-ţi bagi picioarele într-o metonimie şi-o sinecdocă. Ai grijă.

— Cine susţine asta? o întrebă Tudor pe Mimi. Care antici au emis această ipoteză? Eu parcă nu-mi aduc aminte de aşa ceva.

— Ei, care. *Anticii,* cei bătrâni, cei vechi. Ramoliţii, na! Dacă n-aş fi obosită, ţi-aş spune şi ce şcoală. Rafael, şcoala din Atena.

— Şcoala-ntâia primară. Adrian era pus pe glume acum.
Posibilitatea unei discuţii mai serioase se pierduse însă.
— Voi nu vă culcaţi? Mimi căscă. „Mort este ceea ce vedem când suntem trezi, iar ce vedem dormind e vis”,
Hera-clit! preciză ea căscând iar pe silabele celui obscur.
La ea chestiile astea erau, se vede, totuna, de la „moartea zeilor e viaţă” la un somn bun trecea fără nicio dificultate. Mor de somn! Hai, dezbrăcaţi-vă, că altfel nu pot să adorm, că mi-e frică de voi.
— Din partea mea, zise Adrian, nicio speranţă.
Tudor izbucni în râs.
— Iată unde eşuează nemurirea sufletului, spuse el.
Stinse lumina. (Voiai să mai lucrezi, Adriane?) Se întinse îmbrăcat pe salteaua lui Val. Abia acum observară că era aproape ziuă, se crăpa de ziuă. A doua noapte pierdută.
Trebuia să fie la redacţie, se hotărâse să se ducă, totuşi.
— Cine ne scoală pe noi la 7? spuse el. (Întotdeauna îşi făcea singur mizerie – başca aceea pe care-o încasa de la şef – când întârzia un sfert de oră la slujbă.)
— Mimi! zise Adrian (lui se vede că abia acum îi venise inspiraţia), întoarce sânul drept, să sune la fără un sfert!
— Porcilor, măgarilor! Aşa stricaţi voi tineretul…
În astfel de alintări, Tudor aţipi; în curând, sforăia tare şi Adrian.
Pe la şapte şi jumătate, Val intră plin de pământ, boţit şi cu ochii tulburi.
— Deşteptarea! făcu el. A venit schimbul doi.
Adrian sări şi se uită la ceas. (Poftim, 7,30!) În zece minute era gata de plecare. Se arătă şi galanton: îi ajută fetei să se încheie la bluziţă.
— La artă pentru artă te-ndeşi – râse Tudor. Aseară te durea mâna!
— Ce face omul în revărsat de zori e lucru curat.
Acum abia observară starea proastă în care se află generică. Se aşezase pe masă şi-şi lăsase capul în palme.
— Cum a fost voiajul de nuntă?
Adrian nu primi niciun răspuns. Îl lăsară, pentru că ştiau că-n astfel de momente nu e bine să-l zgândări.
Putea să-ţi dea cu ceva-n cap. De altfel, era timpul s-o-ntindă, gata, întârziaseră. Ieşiră toţi trei. Din uşă, Tudor se-ntoarse. Şi, apropiindu-se de masă, îl zgâlţâi tare pe flăcăul vânjos, care parcă înţepenise acolo.
— Ce-i cu tine, culcă-te în pat. Ţi-e rău? Unde e Olga?
— M-am spălat cu ea pe cap. Lăsaţi-mă-n pace!
Tudor plecă.
— I-auzi c-a pierdut-o pe Olga, le spuse el celorlalţi, când îi ajunse din urmă.
— Glumeşte. Aşa e el.
Mimi rămase în staţia de tramvai, ei doi ieşiră la linia lui 81, să meargă la redacţie. Dacă troleibuzul venea imediat, n-ar fi întârziat decât 20 de minute. În astfel de cazuri intrau pe rând. Cel care apărea primul încasa grosul observaţiei. Era rândul lui Tudor.
— Mă laşi pe mine, zise Adrian. Tu trebuie să fii astăzi miel. Blând ca mielul…
— Da, că şi aşa vor să mă taie…
În ziua aceea nu i se-ntâmplă nimic lui Tudor la redacţie. Revăzu nişte materiale mai vechi, dictă ceva la maşină, dădu telefoane şi comandă două articole unor profesori universitari.
Când se întoarseră acasă, pe la patru, îl găsiră pe Val în aceeaşi poziţie, răstignit acolo pe masă. Crezură c-a avut un atac ceva, că, doamne fereşte, e mort. Ca în filmele de groază, când cineva intră în

cameră şi dă cu ochii de un spânzurat, ori îi cade un cadavru, de undeva, în braţe.

— Val! ţipă Adrian, care se speria mai iute, omule, ce e cu tine?

— V-aţi şi întors? spuse acesta într-un târziu, ca trezit dintr-o hipnoză.

— Ce e cu tine, mă? Ce e, bă, cu tine? şi odată pe Adrian îl fulgeră o idee: Olga?

— Am pierdut-o.

Îşi aduse aminte cele spuse de dimineaţă, când crezuse că e glumă.

— Cum asta? Unde? Când? Unde?

— În parc!

Val se săltă cu mare greutate, sări jos de pe masă, toate oasele-i trosniră şi mai mult căzu pe duşumea, înţepenise, amorţise acolo. Rătăcise cu ea îndelung pe străzi – a fost o noapte superbă, apoi ajunseseră în parc –, s-au plimbat cu barca… fiecare cu câte o barcă… La un moment dat, el a rămas la urmă… era şi cam întuneric… ea vâslea repede, mai repede decât el… şi când s-a apropiat de barca ei… aceasta era goală!…

— Nu se poate! Glumeşti! făcu Adrian. Ce înseamnă asta: era goală? Poate femeia…

— S-a înecat? pronunţă Tudor acel cuvânt, care-i venise din primul moment pe buze, dar parcă nu-l putea articula.

Val dădu din mâini.

— Dumnezeu ştie! Am răscolit lacul! Am strigat, am scotocit peste tot… După aceea, am dat fuga şi-am anunţat miliţia… au venit cu multe bărci, cu cângi… L-am luat iar la purecat.

— Şi…?

— Nimic!

— Slavă domnului! oftă Adrian. Înseamnă că a fugit pur şi simplu… S-a ascuns undeva. Asta e…

Adrian se închină, cât era de ateu. Apoi, râzând: s-a dus acasă, mă, s-a întors la Sandu, N-a putut suporta aventura. Atât cât a fost, pentru ea a fost suficient. A
gustat o clipă din marea dragoste… şi s-a speriat. S-a întors la omul ei… la bărbatul legal, cu slujbă. Fără pic de metafizică, e drept, dar cu bani, şi cu casă. Gata, hai să bem!

— De-ar fi aşa! oftă sculptorul, care parcă suferea de inimă şi se temea de mişcări prea bruşte.

— Sunt convins că aşa e, făcu şi Tudor, deşi era convins exact de contrariul (să dea Dumnezeu să-l mintă pe el intuiţia). Era prea frumos ca să continue… A vrut să rămână în viaţa ta ca o himeră, care ţi se arată o dată, pentru o clipă, şi dispare, punându-te pe gânduri pentru totdeauna, lăsându-ţi o amintire de neşters. Nu-i plăcu cum exprima această idee, care nu-i ieşea clar, tocmai pentru că nu credea în ea. Cu Olga trebuie să se fi întâmplat ceva, *altceva* decât ar fi vrut ea, care nu depindea de voinţa ei, ceva grozav.

— Ăla ţi-a furat şi statueta! făcu Adrian, zâmbind ca şi când ar fi spus o şotie.

— Adevărat? sări Val. Şi se uită s-o vadă pe undeva prin casă. Atunci e clar! La un moment dat, Olga mi-a spus: „Uite-l!”. I se păruse că vine în urma noastră, cu lutul în braţe… Eram tocmai pe la turnul de apă… M-am uitat, am aruncat priviri de vultur, dar nu era nimeni, am râs amândoi ca de-o vedenie…

— Poate v-a urmărit şi în parc… şi-a răpit-o!

— Dar unde te pomeneşti, mă băieţaş? Pe ce lume? (Adică se înţelegea: în ce societate?) Adrian citea faptele diverse din ziare – nu ştiu de ce-l interesau – şi le povesti ce se întâmplase de curând cu un bandit, care răpise o femeie… Scăpase din puşcărie… mă-nţelegi? şi dăduse atacul unei bănci… mă-nţelegi? Merge, se face că scoate nişte bani, apoi, cu pistolul în mână, îi ameninţă pe funcţionari să golească tot… Din întâmplare, cineva tocmai intra şi, văzând scena, s-a întors şi-a anunţat poliţia.

Atunci, continuă el cu sufletul la gură, de parcă acum afla ce avea să povestească, banditul s-a retras cu cei patru ostateci în camera tezaurului. Ştiţi cum sunt astea:
numai beton şi fier… Vine poliţia. Uuu! Uuu! Parlamentări. Pungaşul pune condiţia să i se mai aducă acolo întărituri, ha, ha, un prieten, şeful bandei lui, care se afla tot la beci… Ăia ce să facă? Îl aduc şi

acum în încăpere erau doi bandiți… şi patru ostateci… Cu grenade, pistoale etc.! Şi o femeie… că de aici plecasem… „Tu mereu pleci de la femei!” (Tudor ori Val?) Printre ostateci era şi o casieriță tânără. Asediul a ținut patru-cinci zile, poliția încercând să spargă uşile, forând plafonul, dar neîndrăznind să înainteze. Ăia amenințau că la cea mai mică mişcare omoară ostatecii.

— Filme! Filme! Filme! îl întrerupse Val, care n-avea acum chef de istorii.

— Şi unde s-a-ntâmplat asta?

— La Copenhaga.

— Aşa da! făcu Tudor. Ca şi când i s-ar fi luat o piatră de pe inimă.

— Şi, continuă Adrian, important este faptul că în aceste zile femeia aceea a fost siluită… sau, mi se pare, chiar s-a îndrăgostit de unul dintre bandiți!

— De ce e atât de important?

— Ca document psihologic. Victima simte atracția călăului… ea atunci şi-a pus în funcțiune întregul arsenal, ca să-l înduioşeze pe tip… Viața e îngrozitor de tenace.

Şi chiar când ai impresia că gata… s-a terminat, ea se agață de ultimul fir de păr… Mi-am notat să scriu cândva o nuvelă pe acest nucleu: legătura dintre bandit şi ostateca sa. O dragoste adevărată, mare, măreață, o pasiune mistuitoare.

— Cât au rezistat ăia?

— Cinci sau şase zile. Au fost adormiți cu gaze…

Ostatecii, aproape morți din cauza tensiunii şi-a foamei, nu mâncaseră nimic în tot acest timp. Însă hoții erau obişnuiți şi cu spațiul limitat şi cu subnutriția şi cu… tot.

— S-a scris şi în presa noastră… adăugă Adrian.

— Tot despre asta?…

— Bineînțeles… la fapte diverse. Dacă ai aduna, dacă ai selecta toate faptele diverse, ai face o comedie umană, pe lângă care Balzac ar fi un puşti. Ştiți că unul a omorât
un şef de bordel pentru 40 de mărci?

Era subiectul favorit al lui Adrian, alunecase acum pe panta faptului divers, însă Tudor socoti că nu e momentul unor digresiuni, oricât de interesante. Nu era momentul psihologic. Adrian făcea o mulțime de gafe. Schimbă vorba, întrebându-l pe Val dacă a luat legătura cu soțul
Olgăi. Ca să nu mai stea aşa plouat, ca să se liniştească, să-şi poată vedea de treburi, ar fi fost foarte normal să-i telefoneze – nici nu trebuia să-şi spună numele – cerând să vorbească urgent cu Olga; s-ar fi dat drept un coleg.

Şi cu asta se termina povestea, afla că femeia s-a întors acasă şi lui îi rămâneau doar suferințele tânărului Werther, într-o ediție de lux. Un eşec erotic. Se mai alesese şi cu două fire de borangic. Per aspera ad astra.

— E-he! oftă Val, opac la orice fel de sugestie, ia orice
„înălțare grea”.

Plecară împreună. Nu ştiau ce anume vor întreprinde, însă se impunea, oricum, o ieşire. Trebuia să facă ceva.

Adrian dădu el telefon. (Val ştia numărul Olgăi de-acasă.)

— Alo, casa Şandru? Cu doamna, vă rog.

Răspunse probabil fata în casă… urmă un moment de suspans… „Da, imediat”, se auzi – şi la capătul celălalt,
Val, care puse urechea, o recunoscu pe mama lui Şandru:
„Nu e acasă… nu mai locuieşte aici”… zdranc! Telefonul fu pus în furcă. Porniră la-ntâmplare pe bulevard. Agitația din jur, mişcarea i-ar fi făcut, oricum, bine îndrăgostitului fără noroc, care arăta ca un căzut din lună, căzut în cap.

Unul dintre ei aruncă o vorbă sinistră: la morgă…

Pentru că, dacă i s-ar fi înecat corăbiile, ar fi fost imposibil să nu răsufle asta, acolo. (Tot încercau să-l învioreze, glumeau ca să-i arate că ei nu cred în posibilitatea înecului, şi dacă nu cred ei, care sunt aşa de… exacţi, precişi, nici nu putea fi adevărat.)

Val îi asculta c-o ureche bleagă, de azi-dimineaţă se gândea la acelaşi lucru. Refăcuse de o mie de ori drumul
lor prin oraş, cum ajunseseră în parc, a cui a fost ideea să desfacă nişte bărci, legate la ţărmul lacului.

Ce noapte fantastică! Adrian era acela care exclama mereu „Fantastic!" „Pfu, ce fantastic!" – cuvântul îl cam agasa, dar asta fusese realitatea. Aşa… fantastică! N-are rost să umblăm acum după stil. Ar fi părut astfel, chiar de-ar fi avut un alt final. Când o luase pe Olga de la chibrituri, nu ştia încă unde-o va duce – fisa i-a căzut spontan, „ca orzul pe gâşte". I se păruse că Şandru o privise odată nu ştiu cum, şi asta-i enervase. Ca şi când nu i-ar fi fost soţie! Dar ea într-adevăr nu mai era nevasta grăsanului – era a lui, numai a lui, şi-o luase de-acolo, s-o scape de acela, de căpcăun, şi de toţi. Trebuia să rămână singuri. Prima lor noapte *de-adevăratelea,* acum când lucrurile, într-un fel, se legalizaseră. Ieşind, se gândi s-o ducă în curtea din spatele casei. Sau dincolo, peste drum, în cimitirul acela uitat, ruginit, năpădit de ierburi şi de stafiile ciumaţilor înmormântaţi acolo, claie peste grămadă, de mult, poate chiar pe vremea lui Caragea. Dar poarta mare, de grilaj, fusese închisă. Olga zise: „Lasă! Unde mă vâri?" Mai bine dăm o raită prin oraş!" Şi plecaseră de mână, la voia-ntâmplării. „Într-un alt veac, te-aş fi cărat în braţe, să-ţi arăt Piaţa Matache după miezul nopţii… şi m-aş fi bătut, din fugă, cu o mână – cealaltă – cu tot felul de haidamaci, haiduci, haimanale ce-ar fi sărit de prin ganguri, de pe acoperişuri, din saltele de puf să ne atace, să-mi ia comoara. Voia să-i arate că ştie să fie şi „ofticos", cu toate că orice romantism lui îi părea desuet, ori căuta să-l mascheze.

— Acum, însă, trebuie să mergi pe propriile picioare, picioroange…

— De ce pe picioroange? întrebă Olga, alintat, ca şi când el chiar ar fi dus-o în braţe şi acum ar fi voit s-o lase jos. Scâncea ca un copil.

— Pentru că suntem în secolul vitezei şi toate merg mai mult pe dos (vru să spună pe *jos,* dar îi veni o idee mai bună) – una – şi astăzi nici femeile nu mai sunt aşa de uşoare, fulgi de ovăz, ca pe vremuri, să te cărăbăneşti cu ele-n cârcă, încolo şi-ncoace, după cum îţi dictează interesele… cruciadelor – două. Ea chicoti, chiţăi, ciripi.

Străzile erau pustii, ba nu, la un moment dat se-ntâlniseră cu un grup de tineri, care lălăiau ceva, legănându-se. Unul avea o chitară în mână, dar nu cânta la ea… mai mult bătea toba cu degetele în lemnul instrumentului.

— La noi n-a prins chitara niciodată! aruncă Val.

La noi, toba! Noi cu toba şi la petrecere şi… şi uită-te la ăsta, nici nu ştie de unde-i vine dexteritatea, nu bănuie că e robul unor atavisme. Multă vreme pierdură uitându-se pe la faţade. Apucaseră pe străzi lăturalnice, unde casele se păstrau aproape neatinse, ca pe vremuri. Undeva le atrase atenţia o clădire mare în formă de U, al cărui singur etaj avea un geamlâc şi între cele două aripi se circula pe sus, pe un fel de punte. Cine ştie ce han vechi. Şi-ar fi dorit o cămăruţă acolo, voiau să bată la poartă să întrebe dacă nu exista o cămăruţă de-nchiriat. Nu mai exista însă nicio poartă, curtea era pavată cu pietre de râu, începuse să răsară iarba printre ele. Unul din capetele dinspre stradă avea o vitrină, jos la parter, o ceasornicărie, mai mult expoziţie de ceasuri vechi, de când străbunica. Zăboviră puţin nedecizându-se ce ceas să-şi aleagă fiecare, toate aveau ceva aparte. Plecând de la aceste orologii, spuseseră c-ar prefera totuşi un castel hanului acela, sau un turn, şi-o luară spre Colţea. Val, care era documentat în problemă, reconstitui cu de-amănuntul această capodoperă de arhitectură specifică vechiului oraş… îi arătă unde se înălţa turnul… Măsurară cu pasul cam cât ocupa… şi pe unde veneau zidurile celelalte, care formau piaţa. Că totul aici era un fel de piaţă… ceva cam ca la Veneţia, la San Marco. Un călător străin considerase acest colţ unul dintre cele mai frumoase din lume, la acea vreme, şi tot el, mi se pare, făcea comparaţia cu cetatea dogilor. De aici şi până în parc e o cale bună. Nu-şi prea amintea cum se

pomeniseră în partea aceea. Încă de pe la turnul de apă – deci, trecuseră pe acolo – Olga dădea semne de spaimă, ori poate-o ajunsese oboseala? Zicea că… îi urmăreşte cineva… I se păruse ei că vede un om c-o măciucă în braţe! Deci acesta trebuie să fi fost Şandru cu statuia. Dar cum se ţinuse după ei până acolo? Cum adică fusese în stare să alerge cu pământul în braţe – era încă ud şi greu – precis arăta acum ca un morman de lut, poate scăpase statueta din mână şi mai ales: cum de nu-şi dăduse el seama? Pe de altă parte, toate aceste precizări nu au niciun sens: el se uitase în direcţia arătată de Olga; ba chiar fugise şi dăduse ocol Foişorului de Foc – şi nici ţipenie! Să mergem acasă – spuse Olga – dar tot ea adăugase: care casă? şi-i ceruse s-o ducă-n parc, să se plimbe cu barca. Oare spusese asta tare?… adică ar fi putut s-o audă şi altcineva, care, să presupunem, ar fi fost ascuns pe-acolo şi-ar fi apucat pe altă cale, aşteptându-i la lacuri, pregătit… şi cu mai mulţi oameni? Nu, Olga îi şoptise… îl rugase în şoaptă… Ce-i spusese ea cu voce tare, prea tare pentru ora aceea târzie – asta arăta că-i e totuşi frică, de ce? de cine-i era frică? – vorbea tare, răspicat, sonor, ca să se convingă pe sine că nu-i e teamă, că n-are nimic de ascuns, fusese prezicerea ghicitoarei din ziua aceea. Şi atunci Olga se agăţase de gâtul lui, cerându-i să n-o lase, să n-o părăsească. Fu rândul lui să-şi arate în lumina lunii dinţii mici, cu gingiile roase de şederea în mâna de plumb, unde fusese înainte.

Val râse cu poftă..

Frumos din partea ei că umblă pe la ghicitoare, mai crede în babe! Apoi continuase, pe un ton ceva mai grav: „Iar de-o fi să mor”, şi-i recitase câteva versuri, dar aşa cam într-o doară, aproape fără să le pătrundă sensul, adică fără să se gândească la sens atunci, îndeplinind parcă un automatism, căzând pe un automatism. De multe ori făcea asta spre a atrage atenţia asupra alunecărilor de gândire – cum trecem de la una la alta, duşi, pur şi simplu, de un cuvânt, ori de o anumită intonaţie a sa, care ne sugerează imediat altceva. Mintea noastră e foarte atentă, mereu la pândă, spun „busuioc” gândindu-mă la floare, dar, imediat, asta îmi trezeşte în memorie o întâmplare cu unul „Busuioc” care… şi aşa mai departe. Faptul că ea fusese la vrăjitoare, cum se zice, probabil o simplă *locţiitoare de vrăjitoare, o* babă oarecare, îi plăcuse totuşi, Olga se arăta preocupată de viitor, de viitorul lor, adică ţinea la el? Mă iubeşti? întrebase el – tot cam într-o doară, pentru a nu părea desuet, demodat –, însă întrebarea era serioasă.

— Mi-e frică de tine! fu răspunsul ei, uitându-se speriată în jur.

— Dacă îţi e frică de mine, de ce te uiţi în jur… nu mă vezi?

— Pentru tine… mă tem…

— Vax albina! Mie să nu-mi poarte nimeni de grijă.

Acum îi părea rău că întrerupsese discuţia asta aşa de brutal, poate că ea ar fi vrut să-i spună ceva. Povestea cu ghicitoarea o începuse de două-trei ori, şi el n-avusese niciodată răbdare s-o asculte până la capăt. Femeile se pierd în amănunte când s-apucă să spună ceva, procedează ca un romancier „serios”, de multe volume, descriu în dreapta şi-n stânga, spun cum era îmbrăcat cutare trecător întrebat în ce direcţie vine o anumită stradă, unde are loc, să zicem, un incendiu şi până să ajungă cu explicaţia acolo la faţa locului, te plictiseşti şi nu mai vrei să asculţi… Ar fi şi inutil, pentru că între timp totul ar fi de mult cenuşă. Femeile au ochi de prozator – spusese el o dată – sau prozatorii au ochi de femei. Şi adăugase: cu toate acestea, femeile nu sunt buni prozatori. Asta de dragul silogismului întors, pentru că putea da imediat cel puţin trei exemple de femei cu excelent condei. Aşa că o pusese mereu să termine mai repede, Olga se supărase de fiecare dată.

— Rezultatul, spuse el, mie să-mi spui scorul, scorul final! Lasă astea cu pantalonaşii copiilor, care te-au întâmpinat la capătul străzii… Ce ţi-a „proorocit” aia despre scor?

— C-o să ţi se taie capul! zise Olga repede, furioasă că nu e lăsată să povestească frumos, cu început şi sfârşit.

— Păi, dacă e-aşa, ce rost mai au toate celelalte amănunte? Vezi că n-ai dreptate să te superi?

— Mulţi au vrut să mă muşte de fund dar sunt bazonat! adăugă el.

Ajunseseră în piaţa mare… Olga atunci îl implorase un lucru: atâta vreme cât îi va fi ea soţie, să-i

promită că termină cu năravul ăsta de-a se amesteca unde nu-i fierbe oala. El se-nfuriase: cum, îmi iau cenzor în casă? Cum vine asta? Să înceteze de-a mai gândi, numai pentru că ea, frumoasa din pădurea adormită, îi pune mânuță la gură şi zice pss! Trece cineva, te aude cineva, acum, gata, nu mai gândim până la orele paişpe.

— De ce interpretezi greşit? Îți vreau binele. Tu nu cunoşti oamenii… Vorbeşti cu toată lumea la fel… şi nu toți îți sunt prieteni.

— Dragă, sări el, dacă tu consideri că nu corespund din punct de vedere politic… mă rog! Du-te acasă, ce cauți aici cu mine, la ora asta de bruiaj. Ce? nu vezi ce ceață e?

— Uite, aluziile astea or să te omoare!

— Ce aluzii? Care aluzii? Eu vorbesc direct… şi toată lumea crede că fac aluzii. Când nu-mi place ceva şi spun că acel ceva nu-mi pică tocmai bine, lumea vede aici o aluzie. „Lumea!" – adică d-alde bărbatu-tău. Dacă el nu vorbeşte decât în lozinci, mă rog, du-te acasă şi scoate-l la demonstrație. Aceasta fusese partea mai tare a discuției dintre ei, în noaptea aceea – de fapt, era o reluare, pe altă spirală, a unor discuții şi controverse anterioare. Îi spusese – mai mult ca s-o liniştească, pentru că nu-i plăcea să vorbească despre sine – că în ceea ce priveşte originea lui, pot să-i caute oricât (ca şi când ar fi fost vorba într-adevăr de o urmărire), pentru că n-aveau ce să-i găsească. Că meseria lui de bază e mâner, clasă muncitoare – înțelegi! de-aia gândesc aşa! Şi-i povestise câteva episoade. Fusese într-adevăr miner, „lucrase în şuturi", cunoştea cu ochii-nchişi câteva galerii de pe Valea Jiului şi cuvântul „galerii" îl făcuse sculptor – ba nu, ăia îl trimiseseră la arte plastice, pentru că le făcea statui din antracit, în timpul liber… şi toți săriseră cu gura pe el… că e păcat de talent şi de antracit. Ăia se pricepeau la artă! La fel vorbea şi acolo – aşa, deschis turuise el toată viața, pentru că nu ştia, trebuie să afle de la ea, că n-ai dreptul să spui ce-ai pe inimă. Îi promise să-i arate într-o zi autoportretul lui cu cască de miner – un ulei pe fond roşu, pe care i-l dăduse unui prieten, dar o s-o ducă să-l vadă.

*

…O apucară pe chei în jos, dincolo de Piața de flori, şi Adrian îi arătă lui Tudor o corabie de hârtie, lansată de vreun copil, care se ducea legănându-se la vale; de scufundat nici n-ar fi putut să se scufunde, pentru că apa era aşa de clisoasă, plină de grăsime, de păcură şi uleiuri încât dacă aruncai banul ar fi sărit în sus. Tudor, care avu această idee, aruncă o monedă de un leu care nimeri chiar în corăbioară. Adrian îl privi cu invidie prefăcută.

„Mă, da' nu scapi nicio țintă!" Corăbioara mai alunecă vreo câțiva metri, împleticindu-se, ca o lebădă rănită, apoi se scufundă. „Leul creşte în greutate", spuse Tudor. Când ajunseră la morgă, Val îşi aminti că trecuseră şi pe-acolo…

— Păi… aici am mai fost… Azi-noapte cu Olga… Am trecut şi pe-aici…

— Măi, dar mult ai mai fugărit-o! se miră Adrian.

Dacă nu-i arătai morga, în noaptea nunții, tuşeai!

Val nu-i răspunse, cum avea el de obicei, o replică pentru orice.

— Ne întoarcem! hotărî el. N-are niciun rost.

Tudor ar fi vrut să intre acolo – pe picioarele lui; bineînțeles – să vadă câteva „aspecte". Nu fusese în viața lui la Institutul medico-legal, cum scria pe un fronton

(clădirea, dacă nu ştiai ce e, îți impunea, era chiar atrăgătoare). Această vizită aici ar fi fost pentru el un fel de încununare a experiențelor din ultimele zile, Burculeț, apoi baba aceea… de câteva zile n-avea noroc decât de morți, parcă juca mereu cu mână moartă.

Lângă Institutul medico-legal se afla şi un atelier de coşciuge. „Viața în complexitatea ei!" spuse Adrian, arătându-le, deşi acesta le observase şi el imediat Atelierul de coşciuge era în aşa fel plasat, amplasat acolo, încât de la intrarea la Morgă, dacă te întorceai puțin, privirea îți „intra" exact într-un coşciug nou – aproape frumos – de stejar şi dacă ar fi pus meşterii repede capacul ți-ar fi prins văzul înăuntru. Din păcate, dacă e să pleci de aici, nu numai privirea e cea care ți se bate în cuie!

Schimbul acesta de impresii între Adrian şi Tudor nu avu niciun efect asupra lui Val.

— Ne-ntoarcem! repetă el. Apoi, după ce făcură câțiva paşi: n-aş suporta s-o vedeți voi goală!

— Ai fi gelos? Chiar în condițiile astea?

Val spusese adevărul. Prietenii lui reținură tonul glumeț şi se bucurară că îşi revine. Adică, avea dreptate: ce să caute ei acolo? În vremea asta Olga poate îi aşteaptă pe la uşă; pe la uşi pe la fereşti…

— N-am lăsat uşa deschisă, spuse Adrian, Olga o fi tropăind pe hol… Grăbiră paşii. Când să ia autobuzul din Piața de flori, Val, care-i lăsase să urce ei primii, le strigă de jos că se duce la un prieten.

— Ne-a tras pe sfoară. A vrut să scape de noi.

Adrian îi explică, aşa cum stăteau în autobuz, în picioare şi cu mâinile pe sus, ținându-se de ce nimereau
– era înghesuială şi şoferul avea gesturi foarte bruşte de pornire şi frânare –, cât de pişicher era sculptorul, se ține numai de farse, e un maestru al farsei. Precis şi-a găsit vreo şură pentru Dulcineea lui – ori vreo moară de vânt pe undeva – şi-acum o ține ascunsă.

— Atunci de ce arăta în halul ăla?

— Pesemne c-o fi primit vreo palmă. Aşa, un mic cadou de nuntă. Şi, cât era de mândru, suferea acum ca pentru pierderea întregii bătălii. Adrian cunoştea câteva aventuri – amoruri iuți, trăsnite – din fuga calului, ale acestuia şi nu credea că se putea îndrăgosti serios de vreuna. Olga, dacă era pe-aşa, i-ar fi plăcut şi lui – avea calități –, lumea din troleibuz începuse a întoarce capul, Adrian vorbea de obicei tare.

— Mai încet! îi şopti Tudor, tocmai când şoferul frână brusc, aşa că ultimul cuvânt fu lungit involuntar şi şoapta se strangulă în poruncă rostită: înceeet!

— Ăsta azi a pus prima dată mâna pe volan! se amestecă o doamnă de alături, crezând că Tudor îi reproşase şoferului că mână prea tare.

— El este omul cel mai bizar din câți am întâlnit, tocmai începusem să-ți povestesc… dar unde rămăsesem?
întrebă Adrian, care-şi spunea singur, recunoştea, că e un „mare căscat”.

— Lasă, că-mi spui acasă.

De altfel, Tudor n-avea niciun motiv să nu-i accepte teoria. Bineînțeles, fuseseră „duşi” de Val, şi bine făcuse.
Prea erau naivi şi creduli, prea umblau cu limba scoasă după „evenimente”, după chestii tari – făceau pe reporterii furioşi, stil Egon Ervin Kisch, care-i plăcuse mult lui Adrian că s-a aruncat o dată din vapor, nu ştiu ce să vadă mai bine, şi desigur îi vorbise despre el şi lui Val. Acesta le dăduse o lecție şi acum se dusese la Olga, pe care o instalase pe undeva, prin vreo cameră mobilată, la mahala – intri în curte, treci printre straturi de flori – acum nu erau încă sădite, calci pe covoare olteneşti. Frumos din partea lui… şi se bucura şi pentru Olga, nu ştiu de ce. O văzuse că îşi răsucise de-adevăratelea inima după Val, ca floarea-soarelui, şi de ce să n-aibă şi ea ora ei de romantism? Să-şi facă mendrele romantice.

Ia-i femeii dramul de romantism, pe care pretinde că-l are, şi se sufocă, moare, se aruncă de la etaj. Val era un realist – uneori cam cinic, uneori fantast –, dar ştia să dea şi cezarului ce-i al cezarului, îi crease principesei lui un culcuş să moară de invidie toate eroinele din romanele cavalereşti. Tudor se bucura pentru amândoi; momentele de fericire sunt aşa de rare şi când le vezi la prietenii tăi aproape că-ți dau lacrimile. Altfel, vorba lui Sancho Panza, murind îți iroseşti sănătatea.

Acasă, îl aşteptară nerăbdători, fără a-şi mărturisi asta. Ceva nu se leagă în logica lor şi a evenimentelor şi parcă tot mai voiau nişte lămuriri suplimentare, pe care nu le putea da decât el.

Se auziră paşi uşori la uşă… un moment de linişte ca şi când persoana ar fi tras cu urechea şi apoi o voce caldă feminină:

— Vaal!

— Hait! C-a venit, sări Adrian, vesel. I-o ascundem sau îi spunem, când o găsi-o aici, c-am adus-o

noi de la morgă, înviată a treia zi. Olga (orga) de lumini, de la morga de bezne.

Tudor se duse şi deschise. Spuseră amândoi odată

„Intră!", dar persoana respectivă nu se mişcă, părea speriată. Era dactilografa de la etajul unu… care nu uitase întâlnirea fixată pentru seara aceea. Aşteptând o vreme, îşi luase inima-n dinţi şi coborâse să vadă ce-i cu el.

— A, poftiți, poftiți, duduie! făcu Adrian.

Fata intră, dar nu închise uşa după ea. Se uită curioasă.

— Val nu e aici.

— Şi nu se întoarce repede?

— Cred că în noaptea asta… e ocupat cu serviciul, minți Adrian, sobru ca turnul de apă.

Duduia Ursache nu ştia cum să iasă din încurcătură, se roşise toată *şi asta se vedea*. Zise că-i promisese domnul Val o mână de ajutor pentru seara asta (ți-ai şi găsit galantonul! se gândi Adrian, răutăcios, pentru că un uşor flirt cu bruneta încercase şi el, însă fără rezultat). Adică, se explică ea, după stilu-i propriu de-a da lămuriri la nesfârşit, făcând gafă după gafă, avea de bătut ceva la maşină, urgent – lucra şi-acasă – şi Val se oferise să-i dicteze.

— Păi, vă dictez eu… Până vine el… zise Tudor, dar imediat îi păru rău, de ce se bagă în chestii de-astea?

Fata, şi mai încurcată, dar nemaiputând da înapoi, spuse că da… de ce nu? De fapt, nu erau decât câteva pagini. Tudor plecă iute cu ea… nu ştia cum o cheamă…

simțind în urmă-i arsura privirii ironice a lui Adrian.

— Cum te cheamă? întrebă el, când se văzu singur cu ea, în camera acesteia şi simți imperios că trebuie să spună ceva.

— Margareta Ursache.

— Pe mine… tot aşa… spuse el, repede, apoi, dându-şi seama, o drese: tot aşa mă întreabă lumea cum mă cheamă, aşa netam-nesam, pe stradă.

— Aveți o figură interesantă, zise Margareta.

— Găsiți? Găseşti? (să-i spun că şi ea e foarte…

foarte nostimă? Rosti însă cu totul altceva, adică primul gând care-i venise la auzul numelui.)

— Margareta de Navarra!

— Poftim?

— Margot!

— A, regina Margot! Mersi!

(Sunt un dobitoc, mai bine-i spuneam: Margareta biciclista, era mai pe-nțelesul ei.) Dar fata prinsese aluzia şi se complăcea în această atmosferă culturală.

— Am citit cartea şi mi-a plăcut.

— Există şi-o carte… de-asta? întrebă Tudor, făcând pe prostul de probă.

— Aoleu! Nu l-ați citit pe Dumas!

Conversația nu se lega deloc, Tudor nefiind familiarizat cu astfel de *situații cheie*, ştiindu-se stângaci de felul lui, iar dactilografa cea tânără fiind şi mai încurcată decât el. Ea se învârtea fără rost prin cameră, apoi se oprise asupra unei perne, pe care o tot aşeza când la un cap al patului, când la celălalt.

— Eu mă culc la perete, vru Tudor să facă o glumă, dar se răzgândi; nu era cazul.

Domnişoara era foarte serioasă şi speriată.

— Şi eu locuiesc tot aici… zise el. De astăzi, adică de ieri…

Nu-şi aminti însă unde-a dormit în noaptea aceea…

Dacă a dormit acolo…

— Da, da… de ieri, reluă el… nu-mi aminteam unde-am dormit azi-noapte… de fapt, aici am dormit, dar foarte puțin.

— Aici la mine? Fata începu să râdă.

— Să zicem, prinse Tudor curaj.

Margareta l-ar fi preferat pe Val, care-i plăcuse, i se păruse mai impetuos şi mai *intim.* Ea nu era o „frivolă", ci o fată normală, serioasă, cu oarecare zestre, pe care tot căuta prilejul s-o arate, să aducă vorba, întrucât ea în mod cinstit voia să se mărite. Perna asta, zise, revenind la subiectul cel moale, mi-a făcut-o mama! E cusută de cineva de la noi. Era într-adevăr o pernă stil ţărănesc, cu motive florale stilizate. Arnici roşu şi negru.

— Nu-i rea.

— Îţi place?

— De ce nu? Tudor voi să facă nişte consideraţii asupra artei populare. Nu-şi mai răci însă gura. Un obicei prost al lui de a da replici în gând – gândea foarte repede şi partea cea mai interesantă nici n-o mai rostea. Dispreţ pentru interlocutor? În gând, din cauza vitezei procesului, el trecea aproape instantaneu de la o asociaţie la alta, plus că, din prudenţă, se ferea să rostească tare ceva, pentru că lucrurile n-ar fi avut legătură şi-i era lehamite s-o ia iar de la început, să explice de ce spusese aşa. Deci o discuţie cu el – chiar în condiţii normale – nu era prea interesantă. Cei care-l cunoşteau bine, şi-n faţa cărora îşi dădea el drumul, îl apreciau tocmai pentru asta, pentru că tot ce spunea suna ca nişte paradoxuri. Alţii s-ar fi chinuit mult să le facă, lui îi veneau aşa, simplu, cum bea apă, cum bea Grigore agheasmă.

— Am şi câteva scoarţe ţărăneşti – o minune! se entuziasmă regina Margot, ca şi când băiatul ar fi căzut realmente în extaz în faţa pernei şi-ar fi fost o crimă dacă nu-i arăta şi ce mai are în ladă. Scosese scoarţele înflorate şi le întindea pe pat, pipăindu-le ostentativ şi lăudând calitatea ţesăturii şi frumuseţea modelelor. După cum, cu o zi înainte, se, mândrise cu *Răpirea din Serai,* care ei îi plăcea sincer, acum întorsese foaia, o dăduse pe naţional (ce vrea asta de la mine? şi-l rugă s-o pipăie.

Adică scoarţa. Ei îi plăcea mult, adică o aprecia la fel de sincer…

— Lână! Lâna e lână, zise Tudor sec, punând mâna ca un cunoscător. Mihai Viteazul se născuse într-o localitate faimoasă pentru intensul comerţ cu lână, care se numea

Cetatea de Floci.

— E şi normal să avem covoare zburătoare, spuse el, tare…

Cele trei scoarţe erau într-adevăr neobişnuit de frumoase, reprezentând parcă trei şcoli diferite de pictură în lână; una cu pere galbene pe un fond maron, alta cu nişte figuri romboidale. A treia, în nouă culori, îţi lua ochii prin îmbinarea armonioasă a acestora. Aceasta, poate, îi sugerase ideea de zbor.

„Cu toate acestea, eu nu mă însor", zâmbi Tudor pentru sine. Era atât de econom, încât chiar ideile şi surâsurile le ţinea pentru sine (ar trebui să-mi fie ruşine!). Ce rosti tare fu această sentinţă din manualul de latină:

„Delenda Carthago".

— Poftim?

— Şi cu toate acestea, Cartagina trebuie dărâmată! Aşa zicea Marcus Porcius Cato în for – de fapt, în senat –, dar putea să-i scape fraza şi pe scări, şi printre coloanele forului, întrucât la el devenise un tic şi-o trântea când voiai şi când nu voiai. Nu era cazul să se joace de-a şoarecele cu pisica, acum, cu biata fată. Mai ales că pisica era dânsa şi el, şoricelul. Râse, tare, sub pretextul că: E-he! câtă muncă să faci aşa ceva! Arătă spre pere. Reprimase, la timp, în faşă, un „ca" spre a evita o cacofonie – fir-ar a dracului! – dar n-ar fi fost nimic, fata era, desigur, obişnuită cu aşa ceva: dactilografă! „Ce caut eu aici?" se-ntrebă el, în timp ce scoarţele erau împăturite cu grijă, ba chiar el ţinu de un colţ, şi băgate în ladă…

— Frumoasă zestre, nimic de zis! Noroc de bărbatul dumitale (se gândise că putea fi căsătorită şi-acum se pomeneşte cu ăla peste el… şi cum se „decontează?")…

că te-a luat cu zestre.

— Glumeşti… nici nu sunt… abia de-acum încolo…

— Aha… atunci se schimbă ecuația… datele problemei… O privi mai cu îndrăzneală şi-i aduse aminte că trebuia s-o ajute să-i dicteze ceva…

— Sigur… desigur… imediat, să mă fac comodă.

Domnişoara Margareta se dădu în spatele dulapului – „*gardilopei”* – şi se schimbă, îşi puse un capot. Peste câteva minute, în camera atât de plăcută răsuna țăcănitul sprinten al maşinii de scris, ca acordurile unui pian, executând muzică preclasică. Dactilografa stătea la masă, dreaptă, mult mai concentrată asupra paginii decât ar fi fost nevoie, dar văzuse că băiatul e serios, şi se jena, să – acum, poftim! –, să nu i se pară cumva frivolă, fetele de azi sunt cam uşuratece, dar tocmai astea se mărită primele! Tudor, țeapăn pe un scaun cu spetează înaltă, se pomenise cu manuscrisul în mână şi dicta destul de corect, cu toată punctuația. Avea acum ocazia s-o privească mai fix pe… ori cum o cheamă? – Margareta – şi, cum îi tot mergeau ei degetele şi stătea aşa cu pleoapele în jos… nu era de colea! Iată o fată care nu-i de colea! îşi zise, ca şi când acum ar fi văzut-o prima dată. Desigur, în capot arăta mai bine, cu atât mai chipeşă cu cât acesta era destul de decoltat şi printre replici (dicta o piesă de teatru), flăcăul îşi scăpa privirile destul de adânc în clocotul vieții. Dacă e vreun loc care poate fi numit pe drept cuvânt clocotul vieții, apoi acesta este, acest cuibuşor cald, care se ghicea între sânii domnişoarei, iar eu sunt un netrebnic, un pârlit de evazionist!

Îi era necaz că fata devenise acum atât de sobră, ca şi când odată aşezată la maşina de scris s-ar fi crezut cu adevărat la serviciu, unde nu trebuie să glumeşti, nu trebuie să te fâțâi. Joacă teatru cu mine. S-o mai lăsăm.

Dar paginile treceau una după alta – de fiecare dată când le schimba, dactilografa pierdea cel puțin un minut cu aşezatul indigoului, făcea vreo şase copii – şi Tudor se jura că la pagina următoare o opreşte şi pune mâna pe indigou: Stai! Să mai respirăm. Mai cinstit ar fi fost să-i spună: „Stai, să facem respirație artificială!” pentru că se simțea pe moarte. Parcă era pe moarte. Îşi dădu seama, cu amărăciune, că numai la asta se gândeşte, că are un fond de erotism inepuizabil – fond secret, dacă e pe-aşa – şi trebuie să mai lupte încă mult cu sine însuşi până se disciplinează, până-şi pune lucrurile astea la punct. Ori poate aşa trebuie să fie? Aşa e făcut omul? Indivizii de felul lui, cei cu preocupări serioase, de cultură, de ştiință, savanții şi aşa mai departe, derbedeii absolutului, uită lucrurile astea în tinerețe, le uită ca proştii – cât sunt de deştepți –, se dedică studiului, invențiilor, descoperirilor, tâmpeniilor şi-şi amintesc că sunt bărbați tocmai spre 60 de ani, când fac adevărate crize erotice, se poartă deşănțat şi fără perdea, oricum, cu totul deplasat pentru vârsta şi prestigiul lor. Au căpătat prestigiu, poftim! dar au pierdut tocmai esențialul, de râd de ei şi curcile.

Marga acum pregătea altă serie de şase foi. O mai las puțin, dar la următoarele şase… o strâng, de gât. Se amuză gândindu-se că Mițache, poate chiar aşa ar fi procedat.

De fapt, care e regula – trebuia să întrebe nişte bărbați experimentați, poate chiar pe Val – care e regula în asemenea situații? Te faci că plouă, fiind vorba de prima întâlnire, ca să nu te arăți prea *ahtiat,* să nu-i dai prea mult nas respectivei să şi-l ia la purtare la urmă, să alergi tu după ea – şi abia la o a doua, ori a treisprezecea întâlnire treci la acțiune… aşa cam într-o doară, ca să nu creadă că numai la farmecul ei nebun te-ai gândit, că mori după ea? Până atunci o ții cum s-ar spune în şah, o hrăneşti cu aluzii, cu complimente, îi faci jocul. Sau dimpotrivă: chiar de prima dată trebuie s-o cucereşti definitiv şi irevocabil, pentru că altfel femeia crede că eşti un bleg, şi nu-ți mai dă nicio atenție! Altă ocazie nu mai pupi. Dar ce fel de creatură era Marga? Numele promitea. Ei, acuma o să mă duc la cadre să-ntreb!

— Dacă mă duc la cadre să mă interesez despre tine,

în caz că vreau să te cer de soție, ce-mi spun ăia? Scăpase asta aproape fără să vrea.

Marga, însă, cu aceeaşi seriozitate, se apucase s-o bată la maşină, crezând că e vorba de o replică din piesă.

— Stai! făcu Tudor. Ce scrii? Asta te-am întrebat eu pe tine, Marga! Asta e din altă melodramă.

Fata începu să râdă: Adică te interesează persoana mea… ca persoană?

— Bineînțeles… uită-te și tu în oglindă. Să ne uităm amândoi în oglindă.

Merseră și se priviră în oglinda dulapului, care-i arăta
„întregi”, și nici nu le stătea rău unul lângă altul.

— Te avertizez însă că n-am nicio zestre!

Ea râse din nou și trecu la masă. Deci lucrurile se rezolvă de la sine, își zise Tudor, începând din nou să dicteze, arătând acum mult mai liniștit, ca și când ființa din față era într-adevăr nevastă-sa, pe care o știa de ani de zile și nu-l mai interesa în niciun fel. De la prima replică rostită, fu mirat de stupiditatea ei. Așa or fi fost toate până acum? Continuă să turuie însă atent și cu un ochi de cerber, fixat asupra textului. Niște săteni se certaseră pe un hat, măcar că acesta fusese desființat, ras cu tractorul. Hatul însă le rămăsese – din moși strămoși – ca o tristă moștenire. Făcând parte din brigăzi diferite, intrau în el, adică mai furau câte o brazdă din tarlaua vecinului, când unul, când altul. Pe măsură ce dicta, Tudor simțea că se enervează. Piesa se voia o comedie, și spectatorii ar fi trebuit să se amuze. Un moment îi trecu prin cap c-ar putea să arunce manuscrisul pe foc, aprindea repede focu-n sobă și până să bage de seamă dactilografa s-ar fi și rezolvat problema „hatului” fantomă în modul cel mai nimerit.

Se mulțumi însă să-și aprindă o țigară – nu prea fuma, purta mai mult de formă niște țigări în buzunar. Pentru cazuri de acestea, neprevăzute. Domnișoara își vântura degetele mai departe, bucuroasă că are spor, scapă mai repede de-o obligație. El arăta însă din ce în ce mai palid, părul parcă i se zburlise. Ce caraghioslâc!

Spuse la un moment dat, ridicându-se de pe scaun,
Cum își permite să scrie așa despre țărani? E o crimă să-ți bați joc de țăranii noștri. Se înfuriase de-a binelea.
Nu mai poate dicta, să-l ierte.

— Sper că n-o să se joace, dacă văd ra-hatul (scuzați)
ăsta pe scenă, mă duc la autor și… oftă! Ce putea să-i facă, dacă se ducea la el?

— Ba da! E trecută pe afiș, mi-a arătat afișul. Asta e forma cea nouă! Am mai scris-o de cinci ori.

— Așa ne trebuie. Îi prinse fața în mâini și-o sărută pe frunte, în modul cel mai colegial, și fără niciun fel de efort. „Așa ne trebuie”, repeta el, însă îi mai trecuse din indignare. Un sărut pe la mijlocul unei piese, cât de proastă ar fi, tot face bine. Mai înviorează atmosfera, aduce un pic de omenesc. Fruntea Margăi era ușor transpirată, „scuzați”, zise ea, și se șterse cu podul palmei, ca și când ar fi vrut să spună: Acum, poftim, e curat, m-am făcut frumoasă. Așa se gândi Tudor, ea executase gestul mașinal, ca să facă ceva, să reacționeze într-un fel. Putea să-i dea și-o palmă, cum de-ndrăznește?

— Poate altă dată o să te rog să-mi bați și mie ceva.

— Cum și tu… ești autor?

— A nu… dar aș putea fi.

— Nu cred! zise fata, dulce în naivitatea ei.

În momentul acela lui Tudor chiar îi plăcu.

— Știi că-mi placi? Și ca să nu înțeleagă ea altceva, adică prea mult, îi spuse că ar putea să-i facă pe loc o piesă întreagă, s-o compună și să i-o și joace.

— Nu te cred.

— Uite cum ar trebui să vină scena aceasta, zise Tudor, amuzat și el de idee. Deci, care sunt personajele: cutare și cutare. Ce-ți spun ele: cutare și cutare, ceea ce e banal, fals din punct de vedere psihologic și fără niciun habar de culoare locală, ca să nu mai vorbesc de tehnica gradației. Se așeză pe pat, se concentră un minut, apoi se ridică, oarecum transfigurat, improviza o ceartă, ciocnire, dispută, ciorovăială – nu, nu-s sinonime – între cei doi, interpretând tot el când pe unul, când pe celălalt dintre personaje și trântind niște replici că-i venea și lui să zâmbească pe măsură ce le ticluia. Fata îl asculta cu gura căscată, un moment crezu că e nebun, apoi, pricepând hazul, începu să râdă, ca la un spectacol adevărat. Nu se poate, spuse ea la sfârșit, asta ai văzut-o la teatru, a fost scrisă probabil de altcineva și-o

ştii pe dinafară.

Fu şi el izbit de uşurința cu care găsise firul, deşi nu era pentru prima dată când „se juca”. Plecă, destul de precipitat, de altfel, fata parcă ar fi dorit să-l mai reţină,

„Începe să mă doară capul, se scuză. Ne mai vedem”.

„E un copil – se gândi, în urma lui, Margareta, încă un copil”. Era şi-o laudă, dar însemna şi-o mică, mică de tot deziluzie. „Ăştia (adică bărbaţii) ori sunt prea fragezi, ori sunt răscopți. Ți se prezintă ori copii de țâță ori răscopți”. „Şi când te gândeşti – monologa Tudor, coborând scările – că şi fiinţa asta are povestea ei, viaţa ei, visuri şi idealuri! Doamne, Dumnezeule!”

— Ei, cum fu? îl luă Adrian de la uşă, care îl aşteptase să se-ntoarcă, ros de invidie.

— Parcă tu nu ştii, cum e în situaţii de-astea! îşi dădu importanţă băiatul.

— Vezi că fata vrea să se mărite şi-ți trânteşte una două un plod. Ha-ha!

Tudor se arătă speriat.

— De ce nu mi-ai spus asta de la-nceput? Acum, oricum, e prea târziu. Pss! I-auzi! I-auzi cum se concepe, a şi început conceperea. Ascultară amândoi un moment, cu privirile în tavan şi cu urechile ciulite, ca şi când ar fi vrut într-adevăr să audă conceperea pruncului… Asta chiar ar trebui să se audă, spuse apoi Tudor, continuându-şi ideea… Ce muzică a sferelor? Asta e adevărata muzică a sferelor – gestaţia! – şi-a pătratelor.

Îi povesti apoi, emoţionat de-a binelea, discuţia din tren cu doctorul cel fanatic pe ideea procreaţiei şi că e cazul să ne-nmulţim rapid (curios cum nu-şi amintise de această discuţie acolo sus, ori în noaptea trecută când contemplase gâtul cel de lebădă… lebădă sau gâscă… dar ce contează?).

Se făcuse târziu.

— Mergem undeva să mâncăm?

— Aoleu, acum, la ora asta?

Numai ideea de-a aştepta un ceas în restaurant, până venea ăla să ia comanda, apoi încă unul până i se aduceau tacâmurile şi încă o jumătate de oră până primea friptura gata rece… îl făcu să-şi simtă capul năpădit de ninsoare. Era modul lui de a fi nervos. Pielea capului i se usca dintr-odată şi începea să se cojească.

— N-avem nimic în casă?

Mai găsiră nişte pâine uscată, între geamuri rămăsese ceva din cina de ieri – câteva felii de parizer. Înfulecară amândoi în linişte. Îi lăsară şi lui Val, partea lui, o treime – cinstit – din ce era acolo.

— Trebuie să pice. Dacă vine, îi spunem că l-a căutat Olga, să vedem ce mutră face.

Trecuse de miezul nopţii când Tudor simţi că-l ajunge oboseala.

— Eu mă culc pe masă, hotărî el. Val a zis că-mi împrumută salteaua.

Luă toate marafeturile care se aflau acolo – cărţi, borcane, farfurii nespălate – şi le înghesui jos, într-un colţ. Scoase măturoiul de sub pat şi o mătură frumos, nu mai înainte însă de-a o stropi cu apă dintr-o sticlă de monopol. Cum era de lungă şi plină de praf, masa aceea arăta într-adevăr ca o duşumea şi ca să nu ridice praful în tavan la atingerea măturii, trebuia stropită. Adrian îl ajută şi aşezară salteaua sus. Un pulovăr vechi avea să-i folosească drept pernă. Cuvertura rămânea o problemă, deocamdată. Deschise geamantanul. Scoase paltonul, care trecuse de prima tinereţe şi nu era pentru prima dată când se învelea cu el. Tudor fu mulţumit.

— La primul salariu, adu-mi aminte să-mi cumpăr o pătură, zise. Fă-ți un nod în gât.

Adrian îşi clădi patul. Şi el era obosit. Stinseră lumina.

Apoi se gândiră că Val, când o veni, o să facă scandal şi-o să-i trezească, iar a doua zi trebuiau să fie la fix la redacţie. La 8 fix musai să intre pe uşa redacţiei. Aşa îşi spuneau în fiecare seară. Ardeleanul era mai sensibil la zgomote noaptea (el cu ficatul lui!), se ridică, aprinse lumina şi scrise ceva pe-o foaie de

hârtie. Se duse şi o fixă cu un bold pe partea de dinafară a uşii.

— Ce-ai scris acolo?

— „Intră fără să ciocăni!” râse Adrian.

— Asta e bună pentru o mânăstire de maici. Pe poartă.

Se ridică, luă creionul şi deschizând uşa, tăie ultimul cuvânt şi-i înlocui cu unul mai potrivit: BAȚI! „Intră fără să baţi” – citi el tare, satisfăcut din punct de vedere stilistic.

Adrian spuse ceva hazos.

Tudor nu mai avea chef de glumă. Lăsă foaia aşa agăţată, închise uşa, verifică dacă paltonul îi e la-ndemână şi stinse lumina. Peste câteva minute o aprinse iar, coborî de pe patul lui care arăta mai mult a catafalc – brr!…

– în casa aceea mai „locuia” un mort – şi-şi căută pantofii. Se încălţă cu un ciorap – dreptul – nu ştiu de ce îl cam durea pulpa de vreo câteva luni, parcă ar fi avut reumatism. Dar numai la pulpa aceea şi la talpă. Adrian începuse să mârâie – îl supăra cel mai tare stinsul şi aprinsul luminii – ce dracu tot semnalizezi acolo? Ce, lansezi semnale luminoase, pe cine chemi? Iarăşi se auzi ţăcănitul comutatorului. Înainte de-a adormi, Tudor se mai ridică o dată, în capul oaselor, şi-şi îndoi paltonul.

Aşa făcea de ani de zile cu pătura – aceasta trebuia să fie îndoită, dar nu *îndoită*, adică în două părţi egale. Partea care-i acoperea spatele trebuia să fie dublă – cealaltă, doar aşa, o foaie… Făcu la fel acum cu paltonul, nu că i-ar fi fost frig la plămâni – unde era sensibil –, ci aşa, spre a da obolul ticului, obişnuinţei (ba era chiar un tic).

El şi cu lamele de ras – dacă apuca să se radă cu una, îi era aproape imposibil s-o mai schimbe, se lega de ea, sufletește, şi-i tot da înainte până când lama mai mult îi rupea barba, i-o frângea, decât să i-o taie. Trebuia să-i atragă cineva atenţia s-o schimbe, sau să i-o ia cu forţa din mână.

Să fi fost ora trei când se trezi. Ştia că de-acum n-are să mai adoarmă şi nu se mai chinui degeaba. Se simţea deocamdată odihnit. Val prin urmare nu venise, patul lui era gol. Cine ştie în ce braţe se lăfăie el acuma – adică ştia în ce braţe, dar nu ştia cum sunt aceste braţe. Trebuiau să fie nemaipomenite… ca nişte toarte de aur, care după ce trec prin ureche şi se închid fac ţac! şi nu-i mai dau drumul. Nu era frumos să se gândească la fericirea altuia, cum au unii noroc! Rămânea şi în sinea lui un pudic.

Acum îşi aduse aminte de ce se trezise şi ratase somnul şi în noaptea aceea. Trebuia să scrie ceva, să noteze nişte gânduri care-i trecuseră azi prin cap. Deşi ziarist, totuşi se chema că e ziarist, nu putea să scrie oricum, mai ales la masă nu putea, şi în niciun caz când se uita cineva la el. Putea lega nişte fraze oarecare, dar de compus ceva, ba! I se oprea aparatul. Ca şi când ar fi avut un aparat, un fel de celulă fotoelectrică a lui, care – atunci când simţea o privire aţintită asupra sa – se oprea automat, adică invers celulei fotoelectrice care pune aparatul (de pildă, scara rulantă) în mişcare. S-ar fi dus în bucătărie, dar viziunea gândacilor îl imobiliză. Dacă ar fi aprins lumina, s-ar fi pomenit – sigur! – c-un pantof în cap.

Totuşi, creaţia îşi cerea drepturile. În casă se află o veioză veche, fără abajur, bineînţeles, cu un fir lung. O

remarcase peste zi. Se duse şi-o căută prin toate colţurile, o găsi, o aşeză sub palton şi abia după aceea băgă ştecherul în priză. (Priza o căută un sfert de oră pipăind cu mâna pereţii.) Prin paltonul bombat răzbătea o lumină filtrată, un fel de aurora boreală, dar Adrian nu putea fi sensibil la aceasta, nu-l putea supăra aurora boreală. Se vârî cu capul sub palton – ce intimitate! – şi începu să-şi noteze într-un caiet mare, cu coperţi negre. Nu punea mare preţ pe ce scria. Un fel de a-ţi omorî timpul, oricum mai era până la ziuă, şi ce să facă? Să-l asculte pe Adrian sforăind? Acesta trăgea aerul pe nas cu un şuierat harnic, de mică uzină de respirat.

Subiectul asupra căruia îi căşunase să mediteze şi pentru care de fapt se trezise, dacă-l isprăvea atunci când îi venise, îl pocnise, ar fi dormit acum şi el buştean – era acesta: creatorul e ca femeia însărcinată. Şi întocmai ca aceasta trebuie să simtă un nod în gât, adică luni de zile să aibă impresia că-i rămâne un dumicat în gât, o coajă de măr, ceva (el chiar simţea un fel de coajă de măr în gât de vreo două

săptămâni – de aici plecase) şi totodată să prezinte fenomenele proprii: greţuri, vărsături, ameţeli etc. Astea îi dau dreptul să se creadă *gestând,* adică e ceva în el, care se coace. Aşa e creaţia. Apoi, creatorul e şi de-un egoism îngrozitor – pentru că – puiul – trebuie păstrat cu orice preţ, cu orice sacrificiu. Asta e important, O leoaică însărcinată, fiind atacată de un tigru şi învinsă, s-a lăsat mâncată de la cap – sperând că între timp mai are posibilitatea de a naşte, de a-l elibera pe el dinăuntru.

Ideea îi venise din discuţia cu Margareta cea nefaustiană – totuşi o Margaretă –, o floare de câmp acolo! Avusese intenţia s-o lanseze – această idee – şi s-o dezvolte, însă ochii îi scăpaseră… nu ştiu unde-i alunecaseră şi forţa necesară acestei lansări fusese comprimată în el şi acum se răzbuna, îl trezise. „Ce e bătrâneţea? O arhitectură de boli care se dezvoltă unele din altele."

Tudor îşi nota gândurile, cu o viteză extraordinară, ca şi când ar fi fost împins din spate. Nu termina frazele, n-ar fi avut niciun rost, pentru că şi aşa el nu-şi înţelegea scrisul până la capăt. Îşi perfecţionase atât de mult sistemul de semne, tocmai spre a nu-şi băga alţii nasul, încât nici el nu-l mai descifra decât pe ici pe colo. Era însă salvat de memoria extraordinară, şi după două-trei cuvinte descifrate putea reface, după ani, totul, tot ce scrisese, chiar tot ce voise să spună în momentul respectiv şi doar începuse. De-aia nici n-ar fi avut rost să piardă timpul cu caligrafia.

Stenografierea aceasta, oricum, îi luă cam un ceas, până când deodată simţi că mintea i se opreşte. Ţac! Celula fotoelectrică se neliniştise şi stopase aparatul. Scoase capul de sub palton. Fumega. Se făcuse un cerc purpuriu ca o copcă, şi peste câteva clipe paltonul cu cazul i-ar fi căzut în cap, nemaifiind susţinut de bec. Asta era una. A doua… cineva se uita la el. Tresări, dar – din acelaşi egoism funciar – nu tresări vizibil. Mai ales că-şi dădu seama că persoana care părea că-l studiază atent îi era cunoscută. Şandru!

— Ce naiba, n-ai plecat? îl întrebă. Ca şi când ar fi fost vorba de noaptea precedentă, când acesta era pe plecare şi stătea tot acolo, cu statueta în mână. Dar unde era statueta? Aha, atunci Şandru totuşi plecase! Şi revenise.

Dar, bine, acum, la ora asta? Îşi ieşi din pepeni.

— De ce nu mă laşi, domnule, să scriu? De ce te uiţi la mine când scriu? Palmele i se crispaseră, cuvintele se încălecau – bâlbâiala compensând înţepeneala trupului – arăta îngrozitor, ca Zeus întrerupt la jumătatea facerii lumii. Ce vă băgaţi nasul, na-nasul?

Şandru stătea aproape de masă, cât era de gras. Pe cât de gras, pe atât de misterioasă, neaşteptată apariţia lui acum aici.

— Am venit să-ţi mulţumesc pentru vorba bună, zise el calm, oarecum zâmbind. Rânjea? I se vedeau nişte măsele puse, prin fundul gurii, deci era mai mult decât un zâmbet.

— Ce vorbă? A, da! În dimineaţa aceea, la redacţie, printre altele, Tudor îi făcuse şi serviciul promis atunci la cârciumă. Îl rugase la telefon pe şeful lui Şandru să fie atent cu el, că nu e om rău. Tudor era foarte săritor când era vorba să ajute pe altcineva. Dacă-i cerea cineva un medicament pe care nu-l putea găsi decât în străinătate, făcea pe dracu în patru şi punând în funcţiune tot felul de relaţii, uneori chiar umilindu-se şi acceptând contraservicii mărunte, izbutea să i-l procure. În schimb, pentru el, dacă-i trebuia un antinevralgic, umbla o lună până a-l găsi. El vedea părţile bune la fiecare om, asta îi sărea lui în ochi întâi – ce avea individul mai ales. Îşi cultiva latura asta – descoperirea părţilor pozitive ale oamenilor. Şi-o cultiva vast şi sistematic, tocmai din cauza spiritului său critic extrem de dezvoltat, care, lăsat la voia întâmplării, adică, dacă i se dădea frâu, ar fi făcut praf şi pulbere din oricine, oricât de plin de calităţi. Semizeu să fi fost, şi-i desfiinţa în trei minute, îl rădea, îi găsea călcâiul lui Achile şi începea să-l roadă de acolo. Asta ar fi însemnat desfiinţarea universului, încetul cu încetul… Iar spiritul destructiv ar fi ajuns, până la urmă, la el însuşi… ori Tudor nu voia să se sinucidă. Chestia din noaptea trecută, cea cu butoiul, fusese o scăpare. O mică neglijenţă. De-aia-i dăduse telefon şefului aceluia şi pusese o vorbă bună.

— Şi-a avut efect?

— Da. Zise Şandru, care mai făcuse un pas spre masă
– patul lui –, m-a dat afară! Însă, dacă nu interveneai dumneata, mă zbura de tot. Acum doar m-a transferat cu serviciul. Am acelaşi salariu – cam aceeaşi funcţie – numai că sunt mai mic, mai bătut în cap.

— Maşina?

— A rămas, e aici la poartă…

— Deci, bine că s-a rezolvat… zise Tudor… nemaiştiind ce să spună… bine că te-a dat afară… adică… Ce cauţi dumneata aici?

— Unde e? întrebă dintr-odată insul pe un ton cam sinistru, că Tudor simţi cum i se zburlesc perii în cap. Înţelese că nu spre a-i mulţumi venise la ora aceea acolo. Şandru se uita scormonitor peste tot.

— Unde e criminalul?

— Păi, ce mă-ntrebaţi pe mine? Ce sunt eu, stare civilă? Balzac? (Adică Balzac era singurul care putuse, sau se lăudase că poate face concurenţă stării civile, dar nu avea timp să-i explice un gând aşa de lung şi nu-i spusese decât „Balzac”.) El stenografia pe sărite şi când vorbea.

— N-a zis el că-i eşti *martor*?…

— Da, la cârciumă, nu în toate părţile… Râse. Apoi începu, abia acum, să stingă gaura fumegândă a paltonului. Va trebui, desigur, să-şi cumpere altul… ori dacă-i punea un petec?… Se observa, s-ar fi observat şi-i era lehamite să umble pe la croitori, să facă probe – una; apoi, nu de mult, fratele său, care intrase la facultate, se pronunţase că vrea palton, că n-are palton, cel vechi nu mai e bun, şi trebuia acum să-i cumpere întâi lui.
Să-i trimită bani. Iarna care vine, sigur, va merge cu caverna-n spinare.

Şandru se aşeză pe marginea patului lui Val.

— Mai vine în noaptea asta? întrebă el.

— Cine?

— Banditul…

Sforăitul lui Adrian încetase, dintr-odată. Ca prin farmec, ori – ca tăiat cu cuţitul – asta i se păru lui Tudor mai expresiv.

— Lasă, domnule, scandalul noaptea! zise el fără să deschidă ochii. Mâine o să ai destul timp să te produci pe scenă… Pe scena lumii. Acum stai cuminte, şezi în fosă.
Credea că Tudor creează şi… rosteşte tare anumite cuvinte, le probează, declamându-le. Uitase că acesta era, de fapt, ticul lui. Tudor nu vorbea tare, când era singur, însă acum era încă pe jumătate adormit. Când deschise un ochi, îl văzu pe Şandru şi-l confundă cu Val.

— Aha! ai venit şi tu… craiule!

— Crai… care umblă după nevastă-sa, remarcă amar
Şandru. Abia acum parcă-l observă Adrian pe acesta şi se sperie…

— Ce cauţi, domnule? Ce vrei. , domnule, de la mine?

Cum însă străinul stătea liniştit pe marginea patului, cu faţa sa mare, cu obrajii uşor atârnând de relaxare
– şi de grăsime –, Adrian găsi de cuviinţă să continue pe un ton ceva mai scăzut.

— De-aia am visat eu urât. Închipuieşte-ţi, Tudore, că tocmai eram obligat să mă culc cu… moartea. Făcu un gest de groază. Şi la urmă se făcea că nu e ea – ultimul copil din familie trebuia să se destrăbăleze în mod automat cu moartea –, ci sora mea, o cunoşti.

Tudor o cunoştea pe soru-sa, din păcate doar din treacăt, era tipul ingenuei ațâțătoare – frumoasă de-adevăratelea – şi Adrian nu mai voise să i-o arate, ca acei copii care ascund o jucărie când văd că-ţi place şi ţie.

— Asta cred că vine de la discuţia noastră de-aseară, zise el. Aia cu doctorul care te tot îmbrâncea jos din tren, să te duci să te-nsori. Şi la urmă – mai adăugă, pe ton de glumă limpede de data asta – din cauză că acest tip suspect vine şi-mi controlează visul. Îmi suflă-n ciorbă, îmi suflă-n vis. Acum se trezise

de-a binelea şi era în stare de idei.

— Am venit să vă întreb un lucru, găsi cu cale Şandru să se explice, care nu mai putea suferi amânare: Unde e? E adevărat?

Un fior fâlfâi prin trupul lui Tudor şi i se aşează pe creştet. Un fior negru, cu aripile desfăcute.

— Ce să fie… adică… la ce vă referiți?

— Dacă s-a înecat sau ba?

— Înecat? sări Adrian. Cum să se-nece, de ce să se-nece?

Şandru le povesti despre vizita pe care i-a făcut-o
Val în după-amiaza aceea, chipurile să-i dea nişte bani împrumutați cu o zi înainte… şi să-şi ia înapoi statueta.

Statuia nu i-am dat-o, şi nici banii n-am vrut să-i iau înapoi… deci era, oricum, plătită… Mă şi grăbeam să mă duc la o şedință şi nici nu-mi era deosebit de simpatic şi l-am dat pe uşă afară. În primul rând, pentru că mă grăbeam să plec şi el tot voia să se aşeze, avea chef de vorbă… L-am împins pe uşă, cu politețe, bineînțeles, dar l-am dat afară şi el mi-a spus, când să plece – adică ieşise, era pe scară –, că dacă Olga e la mine să scoată doar puțin capul, s-o vadă şi să n-o mai caute, pentru că a răscolit tot lacul.

— Care lac, domnule? l-am întrebat.

— Florească… mi se pare că s-a înecat… ori e aici la tine.

Şi a plecat. Eu am „crezut că glumeşte, de fapt eram foarte grăbit să ajung la şedința aceea. M-am luat cu treburile şi tocmai după miezul nopții, când am încercat să dorm, mi-am amintit de cuvintele nebunului – e un pic tra-la-la, nu? – şi iată-mă aici.

Şandru nu era departe de adevăr. După ce-i vârâse pe Tudor şi Adrian în autobuz, Val se dusese la morgă, singur. E limpede, gelozia îl oprise prima dată să intre, chiar nu voia ca amicii s-o vadă goală pe „nevastă-sa". Ca şi când Olga ar fi fost într-adevăr a lui, ca şi când locul acela ar fi fost un loc de pierzare (de pierzanie, era!), unde se face striptis, mă rog, şi el nu voia ca nevastă-sa să fie surprinsă făcând striptis. Chestia e că pe Val l-ar fi agasat prezența în locul acela, unde ar fi trebuit să fie ea. Era oare convins, atât de convins că ea ar fi putut fi văzută goală – întinsă pe una din mesele de la morgă? Asta era, credea că o va întâlni acolo, era *sigur*. Întrebă de la poartă unde sunt „înecații de azi" şi portarul îi spusese că n-are, ori că s-au terminat, nu înțelese bine. În orice caz, îl şocase tonul firesc cu care portarul spusese asta, ca şi când ar fi spus: „Nu ținem morți" sau: „Nu mai avem cartofi pentru astăzi", „Au fost şi s-au terminat", mai degrabă ceva de felul ăsta.

— Niciunul? insistase Val.

— Să mă uit pe listă… Ba da… zise el… şi inima lui
Val odată sări… este… cineva…

— Unde? Şi Val se năpustise înăuntru, nu mai putuse fi oprit – nici n-avea buletinul la el – şi rătăcea acum pe culoarele acelea atât de… expresioniste. Cineva îl îndrumă într-o sală mare, unde se afla corpul. Era un bătrân. Gol, spre a fi recunoscut, arăta destul de bine. Plastic, deşi uşor umflat, buhăit.

— Asta e tot? întrebă, uşor decepționat (poftim!), ca un mare amator de artă care se duce să vadă masacrul pruncilor – de cine ştie ce maestru – şi pe pânză i se înfățişează un copilaş dormind.

— Deci nu s-a mai înecat nimeni astăzi… azi-noapte?

— N-avem nicio ştire… şi nici nu citim ziarele – făcu persoana aceea o glumă – probabil un doctor, putea fi însă şi cel cu disecțiile, felcerul.

— Ca şi când ziarele ar fi pline de anunțuri! zise
Val… şi dintr-odată începu să fluiere.

— Nu l-ați recunoscut, râse felcerul… (avea mâini de măcelar).

— Nu e al meu.

Părăsi morga într-o stare sufletească excelentă, cum de mult nu mai încercase. Ba cânta, ba fluiera arii din opere. Prin fața atelierului de coşciuge intona marşul triumfal, din „Aida" şi pe furiş strecură un şut

unui capac vopsit proaspăt, care sună a gol. Ce bine e când totul sună a gol – cântă Val – pe aria marşului triumfal. Deci Olga nu putea fi decât la ăla. Întotdeauna femeile inteligente… Nu cele proaste, de reţinut, cele foc de inteligente, preferă mediocrităţile geniilor. Cu cât un tip e mai făcut grămadă, la minte, mai gâlmă, cu atât va avea o soţie mai frumoasă şi mai dată naibii. Ca şi când prostia ar fi distracţia femeilor, hobby-ul lor. Se pomeni sunând la uşa lui Şandru, de la etajul trei al unui bloc vechi, cu gândul să-i dea două palme ei – şi cu asta ar fi pus punct – şi vreo trei-patru lui: harşc, parsc, trosc-pleosc! – ca în Caragiale. Şi-ar fi reluat apoi viaţa de la capăt. Îşi aminti de frântura de idilă cu bătătoarea de litere, care ţinea să-i arate nu ştiu ce poză… sau poznă de-a ei.

Îi deschise mama lui Şandru.

— Cu domnul, spuse Val.

— Nu e acasă.

— Atunci e în baie… râse el… aveam să-i plătesc o datorie… Scosese 500 de lei, ştiind că de-alde ăştia vin la bani, ies la bani… şi chiar voia să i le restituie, sutele, căci nu suferea să fie dator… îi daţi dumneavoastră, continuă el.

Femeia luă într-adevăr banii. Dar în mână şi număraţi. Îi spuneţi că sunt de la Făt-Frumos… numărul unsprezece…

Ştie el. Îşi aminti că bătrâna îl cunoştea, doar fusese şi ea la cârciumă.

— Adică, mă-nţelegeţi…

Dădu să plece şi atunci ieşi Şandru, care-l zărise pe fereastră… Se uita s-o vadă pe Olga venind… presimţea că are să vină şi astfel, descoperind-o încă din stradă, ar fi avut timp să se înfurie… şi odată prinsă în casă, să-i tragă o mamă de bătaie. Din păcate, n-ar mai fi putut sta mult la fereastră; era chemat la o discuţie cu antipaticul său *patron,* care voia să-l zboare, chiar ca un patron adevărat. Şandru prinsese în discuţia telefonică cu acesta o oarecare undă prietenească, acela îi spusese, zâmbind, că prietenul lui… Tudor… (care dracu o fi?) îi pusese „o pilă" (ce dracu de pilă? îşi aminti cu greu de Tudor – *martorul)* şi voia să aibă o discuţie cu el, *mai personală.* Îl aştepta la 5. Pentru orice eventualitate, Şandru cumpărase o păpuşă mare (125 de lei). „Patronul" avea un copil şi voia să-i facă un mic cadou. Nu ştia cum să împacheteze păpuşa; să se vadă că e păpuşă, s-o împacheteze în celofan, sau să nu se vadă? Dacă se vedea, putea acest gest mic de atenţie să influenţeze în bine cursul discuţiei? Nu era diplomatic să i-o plaseze de la-nceput, să *i-o* pună în braţe. Dacă-l lua în şuturi? Şi-l dădea pe uşă-afară, că el nu primeşte *mită*, parcă o păpuşă e mită! În caz că discuţia e favorabilă, atunci el îi spune la plecare: Uituc ce sunt! Nevastă-mea s-a gândit la un mic cadou pentru copilul dv. Şi ar veni ca o încununare a discuţiei. Deci – în celofan, ori în cutie? Iar dacă nu e cazul să i-o mai dea, se-ntorcea pur şi simplu cu ea înapoi, ca şi când întâmplător ar fi ţinut pachetul acela în mână – avea şi el treburile lui, nu sta toată ziua la discreţia şefilor. Aceasta era deci dilema lui Şandru

– să se vadă? să nu se vadă? – în momentul când, uitându-se după Olga, îl zărise pe Val.

Nu mai voise să se arate, ca să nu piardă mult timp cu el şi să-ntârzie. Ar fi avut multe să-şi spună, prea multe, şi el n-avea vreme, momentan.

Aici relatarea lui Şandru fusese deci exactă. Însă discuţia dintre ei avusese mai mult piper:

— Am venit să-mi dai statuia, zise Val, gândindu-se:

„Uite-l cum iese la bani, cunosc eu omul!"

— Am spart-o, răspunse Şandru, enervat. Şi trecuse la ce-l durea, de fapt, pe el. Unde e Olga?

— Şi eu am spart-o. Observă că păpuşa pe care-o ţinea Şandru în mână era tot a lui… el o făcuse (slujba lui consta în desenarea, găsirea unor modele noi de păpuşi). Păpuşa aia… de unde mi-ai furat-o? Ştiai că tot din mâna mea a ieşit? E tot o idee de-a mea?

— Cum… ai spart-o, domnule? întrebase Şandru (trecând peste chestia cu păpuşa)… ce vorbă e asta?

— Poate chiar în momentul când tu i-ai turtit capul… ea s-a-necat… sau cam aşa ceva.

Val se speriase singur la ideea că Olga totuşi dispăruse, fusese vesel degeaba şi, convins acum că nu

era la el, plecă, lăsându-i pe Şandru cu buzele umflate (Las'că erau umflate de la natură!). Asta fusese toată discuţia dintre ei. În timpul zilei, Şandru se gândi prea puţin la ea, întrucât „patronul" chiar îi comunicase, prieteneşte, că „I-a zburat", că va fi o şedinţă de numire a lui într-o funcţie similară. Că prietenul lui, Tudor, poate fi convins că el e băiat bun, dar să-i dea voie şi lui, ca şef, să-şi cunoască mai bine oamenii şi că, oricum, nu pică rău. Îi găsise ceva… dar noroc de telefonul amicului său… „Nu se poate – se indignă Şandru, ieşind de la «Casa Scânteii» şi pomenindu-se în parc – să atârni ca un caraghios de un telefon pe care-l dă cineva într-o doară, unul care nici măcar nu te cunoaşte şi cu totul întâmplător aruncă şi el o vorbă. În cazul ăsta vorba fusese bună şi-l salvase. Dar putea la fel de bine să fie rea, să-l bage la fund, ca pe-o cârpă udă." Era acum pe marginea lacului, se uita să vadă fundul ca şi când acolo ar fi trebuit să-i arunce pe el şeful acela, dacă nu pica telefonul. Fundul nu se zărea. Abia cu vreo săptămână înainte lacul acela fusese umplut, iarna se golea şi se curăţa. Apa clipocea vesel lângă bărcile legate între ele, ca un ciorchine, şi prinse toate de mal. Şandru mai făcu câteva consideraţii amare în legătură cu necesitatea şi întâmplarea, scuipă în apa verzuie, apoi, observând că duce ceva în braţe – păpuşa, pe care uitase să i-o dea *ăluia* –, o aruncă în baltă. Plecă la un prieten, care ştia o mulţime de glume şi le povestea ca nimeni altul. Râse cu poftă, cu un chef cam forţat oricum, până noaptea târziu, când îi trecu prin minte că Val putuse spune chiar adevărul. Telefonase după şofer şi peste o jumătate de oră maşina oprise în strada cutare, în faţa casei aceleia înalte, impozante, cu faţada frumoasă, ornamentată cu brâuri de cărămidă roşie. De afară *nu dădea* impresia dinăuntru.

— Am intrat fără să bat, pentru că ştiu să citesc, zise
Şandru, deşi nu era nimerit să se laude cu studiile în faţa lor. De ce aţi agăţat biletul pe uşă?

— Tocmai ca să nu ne mai deranjeze nimeni! sări
Adrian, nervos. Apoi, se plânse de dureri de cap. Tudor se plânse de dureri în palton şi băgă mâna pe gaură
„N-o lărgi, n-o lărgi", nu ştiu cine spuse.

— Asta numai pentru că am vrut să te menajez pe tine, altă dată aprind lumina cea mare şi lucrez destins, zise Tudor.

Şandru le mai povesti ceva, mi se pare chiar întâmplarea cu „patronul" lui, dar niciunul nu era atent. Se făcuse ziuă şi misterul nopţii se destrămase. Se sculară şi se pregătiră de slujbă.

— Maşina mea e aici la poartă. O să rog şoferul să vă lase întâi pe dumneavoastră, după aceea mă duce pe mine la birou.

Tudor nu prea urcase în maşini mici şi se miră cât sunt de mari şi ce confortabil se stă înăuntru. Când se despărţiră de Şandru, în piaţa Scânteii, acesta îşi arătă din nou îngrijorarea în legătură cu soarta Olgăi. „Voi îl cunoaşteţi bine pe Val? E un om de nădejde?" Adică, dac-ar fi fost „de nădejde", i-ar fi „lăsat-o pe Olga pe mână fără nicio grijă", dar dacă nu era „de nădejde"… Tudor râse pe limba sa, adică în gând.

— Oricum, dacă-l vedeţi, spuneţi-i să treacă pe la mine. Pe unde stă?

— Dumnezeu ştie!

— Mi-e să nu iasă vreo dandana şi-o păţim toţi.

Fusese ultimul cuvânt al lui Şandru, înainte de-a porni maşina. Celor doi le sări în ochi, mai ales această expresie: „şi-o păţim toţi". Adică e ceva chiar atât de grav?

Aerul curat al dimineţii le făcu bine şi mai ales cel de-acolo din acea piaţă, care, după observaţia lui Tudor, era plină de aer. Însă această senzaţie de plinătate venea din parcul din apropiere.

— L-ai văzut pe şofer, rupse Adrian tăcerea, în timp ce se-ndreptau spre intrare, mergând agale şi respirând ostentativ adânc, ca să-şi umple plămânii, ca şi când acolo ar fi trebuit să consume opt ore numai din acele provizii de dimineaţă. Te-ai prins ce moacă?

— Ce moacă? Şofer! Tu întotdeauna te grăbeşti să-i împărţi pe oameni în simpatici şi antipatici.

— Află că nu întâmplător am fost aduşi astăzi cu maşina aici. Ăla trebuia să ne vadă cum arătăm. Ca să ne ştie…

— Ca să ne ştie pentru ce?

— Nu ştiu. Află că dacă o să te pomeneşti c-o rangă...

în cap… să ştii că ăsta e…

— Da, da, cu ranga – repeta Adrian,

— Ce rangă? Dar ce-am făcut noi? Şi aşa fără judecată?

Tudor ar fi vrut să râdă, dar râsul îi înghețase în gât.

În plus, simți acolo în gât iarăşi, sâcâitoare, coaja aceea de măr, bineînțeles, simbolică, dar care-l sâcâia ca una adevărată în carne şi… coajă. Îi fu şi puțin frig, dimineața era totuşi răcoare.

— Cum de s-a băgat, Val în toată povestea asta!… zise

Adrian, tare mă tem pentru el.

— Fii, cucoană, serioasă! zise Tudor. Un băiat iubeşte-o fată şi fata e cu soțu-i. Asta e tot. Râse.

Erau acum în lift. Aici era mai cald. Tudor se simți bine şi pe coridorul luminat cu neon. Totuşi, intrând în redacție – biroul lor se afla tocmai în fundul coridorului –, nu-şi putu reține, înghiți, sentimentul neplăcut al unei inevitabile ciomăgeli.

Pentru prima dată de aproape un an, cei doi prieteni erau primii la locul lor de muncă. „Oare suntem noi definitiv «pierduți»?… N-ar fi cazul să începem resurecția morală?” Dar Tudor intrase curajos în redacție. Adevărul este că odată Adrian îl surprinsese cu peria de ghete zburlită în mână, şi mâna ridicată în aer, într-un gest de inspirație oratorică. „Ce faci? La ce te gândeşti?” „O

nuanță de gravitate, asta ne lipseşte.” (Şi începuse să-şi frece cu îndârjire pantoful.) „Da, îşi zise Adrian, a nu-ți cunoaşte sensul existenței, condiția existenței, înseamnă a trăi sub semnul nimicului, în afara universului, înseamnă a-ți jefui chiar timpul tău interior.” Cu acest

„interior” îşi făcu şi el vânt în „situație”.

CAPITOLUL VII

DIN MOMENTUL fugii, abia acum începea, oarecum, să se limpezească, i se ridica parcă un văl de pe ochi. Se lumina de ziuă în capul ei – altfel era în puterea nopții, stelele de deasupra Bucureștiului – toate acolo la locul lor, se roteau în fân, parcă, cerul o imensă șură spartă – care o fi steaua ei? Pitagora susținea că trebuie să existe un spațiu gol, pe care-l respiră cerul. Venea cumva acum din acel spațiu gol? Se trezea încetul cu încetul la o existență nouă, într-o altă găoace a timpului. Adevărata existență, până atunci nici nu existase, *fusese trăită* de altcineva, se lăsase trăită, târâtă în mijlocul fiin-ță-rii, viețuind despărțită pe silabe. Când Val o luă de mână, spunându-i „Haide!", ea plecase ca somnambula, era de fapt și singura ieșire posibilă: toată seara aceea cu oameni străini, acel Tudor, acel Adrian pe care-l întâlnise astăzi (sau ieri? sau alaltăieri?) de trei ori, apoi Șandru jucând chibrituri cu Mimi – ce figură indolentă! –, totul amenința să se transforme într-un interminabil delir. „Să mergem", spuse Val – și plecaseră amândoi, lăsându-i pe toți cu gura căscată și pe ea… Cea de lut, modelată de mâinile lui, moale și neisprăvită. Era mult de-atunci și ei încă mai continuau să meargă. Străbătuseră jumătate din București pe jos, fără nicio țintă, trecând chiar și de trei ori prin același loc. Nu știuse până atunci că există o stradă „Labirint", de exemplu, pierduseră multă vreme cercetând aici o casă, Val credea că e imposibil ca vreo mătușă care locuiește acolo cu pisica sa să nu aibă o cameră de închiriat. Vechea odaie a soțului mort în război (războiul ălălalt), odaie plină de păianjeni atârnând pe clapele pianului, ca niște cearcăne ale notelor închise acolo înăuntru, cu perdele putrede, pe care ei, dacă ar fi închiriat-o, le-ar fi smuls harșc! harșc! ar fi șters praful cu baba, făcută cocoloș și înmuiată în apă cu puțin săpun, ar fi dereticat, făcând tot ce e omenește posibil ca să… Să ce? întrebase el. Punând această întrebare epocală, Val își miji ochii, făcându-i mici, mici, atâtica, numai pupile, ca și când ar fi vrut să vadă răspunsul, ca un punct negru, pe un panou, în mijlocul unor cercuri concentrice.

— Nu vezi că aiurăm și unul și altul.

— Acesta e răspunsul exact. Stai să te pup… în centrul… buzelor. Bravo! Meriți toată stima mea. Ai buze de catifea de draperii.

Băteau câmpul, e drept, însă le făcea plăcere, îi gâdila, sau mai precis îi dilata ca pe niște ființe-baloane, umplute cu dragoste, care se înalță în vărsatul de vânt, nu în vântul vărsat… le făcea plăcere (ne face plăcere să repetăm un lucru plăcut)… acea stare de exaltare. Extaz ridicat la autocunoaștere, ridicat sus hăt, la cucurigu extazului… printr-un șut.

— Nu printr-un șut, Val. Pentru numele lui Dumnezeu, nu printr-un șut, ci așa de la sine, din iubire pură.

Da, așa voiau să trăiască ei doi, regăsiți, de parcă s-ar fi cunoscut de când lumea, din față. S-ar fi pierdut, la un bâlci, și acum se regăseau. Își cădeau în brațe, cu bufnituri (ale sărutărilor, oameni sănătoși, zdraveni, țin la tăvăleală), după lungi căutări și singura lor dorință e să fie fericiți pe această stradă… cum se numește?

— Labirint.

— Hă, hă.

Ideea existenței ca labirint nu era chiar nou nouță, scoasă atunci din cutie, exista de multișor, se împăienjenise și ea ca pianul acela presupus, ca și strada de care abia acum luau cunoștință. Val îi explică, prinzând-o de mijloc, ca nu cumva să fugă, în ce consta metafora. „Strada Labirint, constă din

case, numerotate. Însă esența… cum dracu să fac să nu mai repet cuvântul?… labirintului este asta: născându-te, intri într-un univers închis”.

— Eu credeam că născându-mă, ies.

— Nu, ieşi dintr-o trapă şi cazi în alta, din lac în puţ. De altfel, labirintul perfect este cel ilustrat de zicala

„din lac în puţ” şi eu îl văd ca o succesiune întortocheată, aşa cum ne pricepem noi, de lacuri şi de puțuri. Deci… continuă el… un univers închis cu un lacăt cât toate zilele, un univers cu capac, cu trapă. Şi noi (fredonă) „tropa, tropa, prin trapa, trapa!”

— Dă-mi drumul. Olga făcu vreo câțiva paşi, dar se întoarse, văzând că Val rămâne pe loc, cu mâna întinsă aşa cum îi ținuse mijlocul. Vorbea singur, tot aşa aplecat peste ea…ce naiba n-a văzut? „Lumea aceasta, dându-ți iluzia unei continuități, a unei gradații, este în fond o haşurare de poteci înfundate, una pe față şi una pe dos.” Se aplecă şi desenă cu vârful pantofului, acolo pe pământul moale, un labirint circular, semănând cu Coloseul în mijlocul căruia Minotaurul, cu gândul la evadare desigur, la găsirea soluției, se scărpina în cap cu copita. Lângă Minotaur mai desenă două siluete. „Ăştia suntem noi. Eu un minotaur mai mititel şi tu o minotaurină, de toată frumusețea”.

— Băă. Că deştept mai eşti! Olga îi sări în spinare, ştrengăreşte, el o prinse de genunchi şi alergă cu ea aşa vreo zece metri. Alcătuirea aceasta nouă nu era departe de animalul mitologic, dar, vorba lui Val, mai nuanțat, i s-au adus taurului unele îmbunătățiri, i s-a mai tăiat din ceva, iar jumătății omeneşti i s-a mai luat din minte şi i s-a mai dat păr.

— Există şi labirinte pătrate? întrebă Olga.

— Oho! Depinde ce fel de cap ai. Cei vechi vedeau totuşi o ieşire – Val se arăta frământat de problemă – una singură, uşor de dibuit, adică găsibilă, în caz că ai firul Ariadnei…

— Asta nu era fata lui Minos?

— Te conduci după acest fir, dacă ți s-a făcut legătura, ai prins un fir şi… Iar dădu să-i explice, dar ea îl opri.

— Asta o ştiu. De ce la cei noi nu mai există acea singură ieşire din labirint, de ce unii gânditori exclud această posibilitate?

Val nu credea în existența nici unui fel de labirint.

Şi mai în glumă, mai în serios, se duse şi întoarse placa aceea de tablă, pe care era scris cu vopsea albă numele străzii. Placa era fixată pe un zid, cu două cuie. Se chinui până a scoate cuiele, apoi întorcând-o pe partea cealaltă, unde nu era nici măcar vopsită – Olga remarcă rugina care înainta serios în tablă –, o fixă la loc, bătând cuiele cu un pietroi. După vreo jumătate de oră, se pomeniră însă în dreptul unei plăci pe care scria „Labirint”. „Suntem la capătul celălalt”, spuse Val şi repetă figura. O altă tăbliță asemănătoare le ieşi în cale mai încolo şi sculptorul, care acum păstra pietroiul, o scrijeli, nu izbuti însă să şteargă chiar toate literele, pentru că sări un câine, dintr-o curte. Olga se sperie şi fugiră. Câinele ar fi putut trezi toată strada. „Iritäm centaurul, rod al împreunării soției lui Minos cu un taur”, se ambiționa femeia să arate că ştie şi ea.

— Ba cu un porc!

După o vreme, se aflau iarăşi la capătul străzii, unde mai fuseseră, şi tăblița aceea, prima, era întoarsă la loc – parcă neatinsă, adică pe ea scria la fel ca atunci „Labirint”. „Sâc!” – făcu Olga – apropiindu-şi pumnii strânşi, precum copiii când îşi fac în necaz, sâc, zise ea. Vezi că există?

De atunci începuse să se *trezească* oarecum la realitate şi să vadă cu alți ochi totul. Omul cu care mergea *era* omul ei, cealaltă jumătate – în ideea platoniană –, dar cum putuse trăi atâta vreme fără el? Pe de altă parte, la un moment dat, i se păru că vede ceva, un alt om, care i se prezenta tot ca al ei – care de fapt, *era* bărbatul ei… şi câte jumătăți putea avea ea? Ea, una singură şi neajutorată? Îl zărise aşa pe Şandru, sau i se păruse? „Este unul cu ceva în brațe pe urmele noastre”. Apoi, adăugase speriată, „Chiar el… cu statuia în brațe. Hai să fugim!”. Val se miră de spaima ei, ba chiar se bucură, spunându-i că e

bine: dacă a ajuns la spaimă, înseamnă că e capabilă de emoții artistice, asta n-o înțelegea deloc Olga, nici acum după atâtea ore. Spaima e creatoare de artă…

— „Somnul rațiunii naşte monştri” îi replicase ea, mândră că găseşte un citat nimerit.

— Întocmai! spuse Val, fără a părea contrariat. Să fim lucizi, cu picioarele pe pământ, să nu judecăm mecanic, să n-o luăm mecanic (astea le spusese zâmbind). Se duse să vadă dacă era cineva într-adevăr ascuns după Foişorul de foc. Olga rămase câteva clipe singură, încercând să-şi facă vânt, curaj adică…

— Nu e nimeni, dragă!

Merseră mult, în tăcere. Olga îşi aminti momente din viața ei, dându-le acum o cu totul altă interpretare, găsindu-le adică *semnificative*. Bucureştiul îl cunoştea prea puțin, se născuse aici, dar copilărise în altă parte şi facultatea şi-o începuse în urmă cu trei ani la Iaşi, întrucât în capitală căzuse la examenul de admitere. Revenind în cetatea lui Bucur, peste un an, soțul ei găsi posibilitatea s-o transfere chiar în cursul anului – semestrul deja începuse – se schimbase povestea: mergea mai mult cu maşina, nu prea mai era atentă pe unde trece. I se păru încărcată de simboluri acum această hoinăreală pe jos, adică, nu era semnificativ mersul ei cu maşina, în viteză, ca şi când lucrurile ar fi fost aranjate ca ea să nu vadă nimic, să nu se lege de nimic şi să nu aibă amintiri. Soțul ei se făcea vinovat, în primul rând, de faptul că o privase de amintiri – tot felul de fleacuri ce formează comoara de trăiri a unei studente şi în perspectiva timpului capătă o aureolă, devin lucruri plăcute, însemnate. Or, impunându-i un anumit ritm, ritmul vieții lui, ea se văzu dintr-odată anulată, dintr-un om cu personalitate devenise doamna Şandru; adică a cincea roată la căruță. Colegii se purtau respectuos cu ea, dar rece. Fetele o invidiau pentru situația materială, rochiile şi maşina soțului.

Nu putuse face prietenii aici, cu două, trei excepții ca, de pildă, Ruxandra, cu care nu era însă „la cataramă”, ci mai mult sau mai puțin „o cunoştință”. Viața ei sufletească se sleise, se ofilise, sărăcise, nu mai avea aură, de când venise în Bucureşti, în ciuda faptului că se pusese pe citit, citea în neştire… câte o carte pe zi… dar una e lumea cărților, alta cea adevărată. Val era un om instruit O uimea şi-i impunea întotdeauna prin cunoştințele sale. Creierul lui era ca un cearşaf alb, imens, gata să acopere orice. În orice domeniu, Val parcă venea, legănându-se, cu cearşaful lui de acasă, îl întindea ca pe o plajă, se tolănea şi începea să divagheze. Ce-i ieşea din gură era exact şi inexact în acelaşi timp. Dar oare asta nu însemna însăşi capacitatea de a crea? Dacă era aşa, atunci omul acesta era posesorul unui talent neobişnuit, care, deocamdată, nu se ştie de ce, nu finaliza, nu dădea roade. Lângă el, Olga încerca trei stări: întâi uimirea, uite la ce-l duce capul, iată ce bibliotecă ambulantă. Apoi un sentiment de îndoială: toate aceste cunoştințe în zigzag nu sunt oare simptomul unei superficialități, născută din dorința de lățire, de acumulare, fără ca insul să aibă timp să aprofundeze? Totul s-ar putea să fie prestidigitație, nimic serios, nimic solid. Şi a treia stare era că, totuşi, are în față un exemplar rar, cu o minte limpede şi ascuțită. O maşinărie mai mult decât perfectă. „Da, da, totul e perfect, dar sunt câteva rotițe în plus.” În aceste plusuri consta de fapt farmecul personalității lui proteice! Nu ştiai de unde va apuca realitatea, cum o va „muşca”, ce va înghiți şi ce va arunca din ea. De aici şi umorul său atât de spontan şi cuceritor. Şi el citea. Dar, aşa, mai mult ca să-şi confrunte părerile cu ale altora, să caute argumente pentru teoriile proprii, universul livresc nu-l copleşea. Ba, dimpotrivă, îl ajuta să se mişte cu şi mai mare dezinvoltură în lumea reală. Teoria lui era că „viața trebuie trasă în piept” – se exprima vulgar –, dar ideea i-o formulase şi cu alte cuvinte: trebuie să te amesteci, să trăieşti cu intensitate, să nu fii spectatorul cu bilet de favoare al vieții, ci eroul – sau măcar actorul ei, cel care îşi improvizează singur replicile. Un actor tip Shakespeare. Cu alte cuvinte, să nu fii contemplativ, unul care-şi cere scuze că trăieşte, ci un om dinamic etc. Asta i se şi potrivea temperamentului său vulcanic, într-un fel. Era şi un rău mare aici: el clocotea de proiecte care uneori se băteau cap în cap, se excludeau unele pe altele. Avea o deschidere prea mare. La Cluj, unde îşi făcuse primii ani de institut, ucenicise o vreme în atelierul lui Ladea, un erudit care nu dădea citate, pedagog bun şi artist înnăscut, pretinzând şi studenților să fie profunzi şi naturali. Avea replică tăioasă. Când într-o seară, în atelierul său plin de admiratori, vorbea despre simțul

măsurii, un tânăr, nimerit acolo pentru prima dată şi voind să se facă remarcat, strigase: „Nietzsche e totul!”, meşterul îl privise câteva clipe şi spusese doar atât „Multă lume necăjită”, apoi continuase. Felul acesta de-a fi îi plăcea lui Val, era pe lungimea sa de undă, ardelenească, telurică, mucalită. Se despărţiseră când învăţăcelul îşi manifestase dorinţa de-a experimenta perfecţiunea (probabil se exprimase altfel, dar asta era ideea), să facă, de exemplu, o sferă uriaşă, iar Ladea îi spusese: „Fă întâi o mână”. Ladea se considera european, adeptul statuilor potrivite, iar tinereţea exuberantă a lui Val, lipsa de experienţă poate, îl îndemnau spre colosal. După aceea, se împăcaseră, maestrul dăruindu-i chiar un mic basorelief înfăţişând o bătrână, la care ţinea foarte mult (chiar mama sa), dar Val trecuse la un alt profesor, după aceea, în ultimii ani s-a transferat la Bucureşti. Aici, poate clima, poate alte cauze accentuaseră o migrenă mai veche, cu vărsături, o stare cumplită ce-l scotea din circuit pentru câteva zile, precedată de o exaltare şi-o aură nemaipomenite, pentru care parcă ar fi făcut să stai legat cu prosopul la cap şi-o săptămână. În momentele de dureri rămânea cu faţa în sus şi se înţepa între sprâncene, în bărbie şi sub pomeţii obrajilor, încercând să atingă nişte nervi, un fel de acupunctura, care – poate mai mult autosugestie – îl liniştea pentru un timp. După aceea, iar era om, şi încă ce om! Voia să se-apuce şi de film, în sculptură avea planuri colosale, visa cupole peste lacul Florească, să zicem, şi o statuie în piaţa Universităţii, mai mare decât Universitatea. N-ar strica deloc o cupolă ca a Panteonului din Roma nici peste Tei, venea el imediat cu alt plan, dar aşezată invers. Cupola să fie jos, cu lacul în deschizătură, ca un cer materializat, trăgându-şi lumina din pământ, apă şi vechi culturi (cultura Tei). Iar sus să se întindă lăcaşul sacru, cu poarta-i colosală de brazi sculptaţi ca poarta Baptiseriului din Florenţa, dar cu scene din Petre Ispirescu „Basmele românilor”, cu nişe pentru genii, cu altare şi tot ce mai trebuie.

— Bine, bine, avea să-i spună odată Tudor. De acord cu Panteonul tău, dar fă-l. Chiar şi mai mic, numai fă-l, domnule! Să văd ceva ieşind din mâna ta.

— Eu fac gaura, da gaura –, ce e mai greu, trebuie însă să merg la Roma să mai măsor, s-o croiesc ceva mai mare, altele sunt condiţiile astăzi. De restul vă ocupaţi voi, şi vedeţi să nu vă curgă lacul în cap, când plouă, ori când vă uitaţi în jos. Val se eschivase cu o glumă de la critica amicului, că nu începe nimic. Nu ştiu ce scriitor are un astfel de erou care visează un pod peste mare. Însă acolo era vorba de o intenţie satirică, o persiflare a lenei, transformată în visare continuă, fără rost, pe când amicul lui, se vedea asta imediat, visa din necesitatea de a crea; toate aceste gânduri trăsnite erau ca nişte schiţe pe care le face imaginaţia înainte de-a trece la faptă. El se pregătea pentru ceva mare, aduna material şi-şi dădea drumul la planuri, încerca să lărgească imaginaţia ca o ţeavă de sticlă în care sufli din răsputeri, căutând, pipăind parcă marginile posibilului. Acum, prezenţa femeii iubite acţiona ca o mie de bice care îl goneau, fugăreau din răsputeri puterea de fantazare şi aşa destul de zglobie, neînfrânată. Vorbea în continuu „Iartă-mă, am mâncărime la geniu”'. Bucureştiul ar fi trebuit înconjurat cu ziduri groase de trei stânjeni, ca Roma, şi smălţuite cu teracotă, în genul celei executate în Renaştere de Fraţii de la Robia, ori ca teracota de la Ninive, făcută pe timpul regelui Assurbanipal. Pe ziduri ar fi fost plantate coloane infinite brâncuşiene. Această împrejmuire cu infinit ar fi dat capitalei posibilitatea să se adâncească în ea însăşi, să se lucreze pe sine, umplându-se cu minunăţii. Şi iarăşi reveneau la Roma, care, desigur, nu din cauză că avea în jur un brâu de ziduri a ţâşnit în dumnezeire, s-a putut dezvolta artistic, dar şi asta a contribuit mult. Acesta era felul de a vedea al lui Val. Şi astfel de planuri îi tot făcuse el în acea noapte de neuitat. *Acea* noapte, pentru că Olgăi i se părea c-a trecut un secol de când tot mergeau împreună pe străzi pustii, la voia-ntâmplării.

Ea vedea Bucureştiul, aşa îl văzuse până atunci, cu ochii ieşeanului, care priveşte oarecum de sus şi acuză lipsa de tradiţie. În primul an de studenţie, singurul pe care îl făcuse în cetatea culturală a Moldovei, trecuse prin două faze succesive: prima – de respingere a oraşului acela plin de noroi toamna şi primăvara, iar vara de praf, atât de mult praf încât tramvaiul 1, care trecea pe Sărărie, lăsa în urma lui un nor lung şi gros. Năpădit de ciori… stoluri negre de ciori formau toamna un fel de prelată peste cupolele înălţate ca ciupercile sălbatice pretutindeni. Plin de hârtoape şi, cum era aşezat pe mai multe

coline, cam şui. Faza a doua fusese de acceptare totală a urbei, aşa cum era. Îi descoperise farmecul unic, atmosfera filtrată de poveste, peste care se suprapusese o realizare fantezistă, pasul domol al oamenilor, limba lor lată şi dulce, monumentele şi urmele scriitorilor mari, pe care i se părea că le desluşeşte pe pietre. Din această stare de contemplare a unui oraş mort şi viu totodată, cimitir de relicve şi şantier, o smulsese Şandru şi-o adusese la Bucureşti, unde totul îi devenise indiferent. Nici nu urâse străzile şi agitaţia capitalei, nici nu apucase să le îndrăgească. Val fu primul care-i atrăsese atenţia că „se îneacă", adică această apatie o va pierde, trebuie să se agaţe de un pai. „Ce dracu, ceva mai nuanţat, bă!" (îi zicea bă, ca unui vechi amic.) „Vezi mai adânc, mai pe sub pielea banalităţilor. Ochiul din afară, ce-ţi face ochiul din afară, doarme? Doamne, cum mai doarme pe ea fetişcana asta! Şi nu mi-ar părea rău dacă n-ai avea stofă". Şi, apucând-o cu două degete, fin, de muşchii braţului pipăindu-i pielea, scobiturile claviculelor: „Poftim! uite ce carne inteligentă! Ce os domnesc!" El îi dezvăluise încetul cu încetul „metropola", farmecul „celor trei hagialâcuri", misterele. O puse să-i citească pe Mateiu
Caragiale şi se certaseră că ei nu-i plăcuse. Nu-i nimic că ne-am ciorovăit, zise el. Cunosc unul care-a divorţat de muiere numai pentru faptul că ea nu reuşea să înveţe pe dinafară „Craii de curtea veche"!

Şandru venise într-o deplasare şi-o cunoscuse întâmplător, la reuniunea bobocilor, unde se duseseră, el amator de boboci, ea mai mult obligată de colege. Lui îi plăcuse fata aceea „mai înaltă decât media – nu se putea spune chiar că e înaltă –, cu figură extraordinar de
distinsă, nas grecesc perfect, pielea obrazului subţire, aproape străvezie, ochii mari şi buzele uşor arcuite. Fata fremăta toată, o „iepuşoară de rasă, nimerită într-o ogradă de găini", aşa se exprimase el către prietenul care-l adusese acolo, rugându-l să i-o prezinte. Freamătul Olgăi provenea din faptul că era speriată, nu se simţea bine la baluri şi toţi o curtau, ceea ce o făcea să se încurce şi mai tare, neştiind dacă pe unul sau altul din băieţii care-o complimentau îi mai cunoscuse sau nu în acea seară. Unul îi fu prezentat, în glumă, pentru a patra oară şi ea îi răspunsese: „Încântată de cunoştinţă", şi toţi ceilalţi din jur se prăpădiseră de râs. Fusese încântată şi de cunoştinţa lui Şandru, pe care îl uită imediat. El însă nu, şi la o nouă deplasare în Iaşi o căută, se prezentă din nou, o plimbă cu taxiul pe la Galata, pe la Cetăţuie, la Palat şi bineînţeles la Copou, cheltuind o mulţime de bani, pe flori, pe tot felul de fleacuri.

Ea era în faza când nu-i plăcea Iaşul şi el se oferi s-o ajute. O să mă gândesc la posibilitatea unui transfer, cunosc pe cineva la filologie, îi spuse, plecând. Se purtase destul de fin – adică nu se atinsese de ea decât din greşeală de vreo două ori, când şoferul frânase prea brusc, la plecare îi sărutase mâna, şi atât. Olga n-avea deloc experienţa vieţii, nu ştia dacă asta e bine sau nu, cum se purtase el, dacă n-o va considera o „femeie uşoară" pentru că acceptase să se plimbe cu el în Iaşi. Aşa că atunci când el, revenind pentru câteva zile, o ceruse în căsătorie, acceptă, mândră oarecum că *acela*, pentru că n-avea încă un nume, o apreciase la justa valoare, adică o fată serioasă, pe care poţi s-o iei de nevastă. La altceva nu se mai gândise şi plecase din Iaşi. Se afla însă în faza a doua, când atmosfera cetăţii culturale cu tei şi poeţi începuse să-i placă. În primele săptămâni la Bucureşti, a plâns tot timpul.

Desigur, nu era cazul să-şi facă acum biografia faţă de Val. Acesta o întrebase, mai mult într-o doară, dacă n-are remuşcări pentru pasul din seara aceea, fiind ăla definitivul. Ar mai fi timp de întoarcere, să nu-i reproşeze mai târziu că aşa şi pe dincolo. Ar duce-o acasă – acasă la el – adică la celălalt şi, adio, domnişoară! mi-a părut bine. Să se gândească deci. De aceea, ea se apucase să-i povestească de experienţa ieşeană, de balul bobocilor… deşi nu prea aveau legătură toate astea, dar voia să-l convingă că Şandru o luase cu totul pe nepregătite.

— Acum eşti pregătită?

— Da, sunt… gata!

O apucară pe o stradă puţin mai largă. Casele aveau curţi mari, ele erau pitite undeva în fund, pe după pomii încă neînverziţi, se ghiceau doar mugurii care se împlineau, se-ntrupau poate chiar în noaptea aceea. Păreau mici, insignifiante casele, dar aveau totuşi personalitate, erau vechi, boiereşti, şi pe undeva trebuia să fie şi biserica lui Anton Pann. Strada chiar aşa se numea – preciză

Val –, el o cunoştea bine, trecuse de nenumărate ori pe acolo. Dar căutând biserica lui Anton Pann – „totul respiră a Orient aici!", rostise Olga, furată de lumea evocată de „finul Pepelii" –, dădură peste o plăcuță pe care scria „Labirint".

— Ne-am rătăcit de-a binelea! admise tânărul. Nu mai există nicio ieşire.

Îi spuse că el n-are casă, n-are niciun Dumnezeu şi stă provizoriu la nişte prieteni, „acolo unde am fost". Îşi vor căuta o cameră mobilată, dar se va simți ea fericită acolo?

Adică, trecând dintr-o locuință spațioasă cu şase camere, într-un ogeac cu W.C.-ul în curte şi ligheanul sub pat, o să-l mai iubească? Era prima dată când o întrebase chestia asta.

— Păi… asta e… c-o să te iubesc şi atunci şi toată viața… spuse Olga.

— Asta e nenorocirea, ai vrut să zici?

— Aşa e… Îmi e teamă de tine… pentru că… o să mori. Tu o să mori! Şi apucându-l de braț, îl forță să se oprească şi să i se uite în ochi.

— Ştiu, răspunse el, moale, neferindu-şi privirea.

— De unde ştii? Ți-a spus şi ție?

— Trebuie să ne spună neapărat cineva lucrul ăsta elementar? Îl ştiu până şi curcile… şi cu o zi înainte de a fi tăiate ele presimt evenimentul, îşi pleoştesc aripile a jale, însă tot se lasă îndopate… Nu se pot abține să nu-şi facă plinul…

— Glumele astea…

— Dragă, să nu interpretăm mecanic. Se desprinse de ea. Cu un gest oarecum de respingere, şi o luă la fugă.

— Prinde-mă, zise el.

Olga îl prinse şi-i povesti drumul ei la ghicitoare şi tot ce-i „prezisese". Nu ştiu dacă e bine că-ți spun, adăugă ea. Dar ca să vezi că țin la tine… şi că de atunci încoace eu nu mai sunt om.

— Ai fi strigoi! Ce strigoi frumos! şi-o sărută.

Sărutul n-avea nimic artistic, era cel mai pătimaş şi mai animalic posibil, adică nu era deloc livresc şi contrafăcut. Olga se simți dintr-odată bine, adică femeia din ea „se complăcu", şi se gândi că Ruxandra trebuie să fie o mare proastă dacă interpretase răceala calculată şi decentă a lui Val de până atunci ca un semn de… ce prostie! La fel de proastă trebuia să fie şi ghicitoarea! Căci nu poți să prezici căderea Cartaginei şi să iei pentru asta doar 7 lei sau 8? Opt sau şapte – suma oricum e incompatibilă cu conținutul prezicerii –, forma nu se adapta la conținut şi deci nu putea fi nimic adevărat.

— Gata! am găsit şi casa! zise ea sărind veselă într-un picior.

— În cimitir.

— În barcă! vom locui într-o barcă pe lac, până mâine... nici nu mai e mult… Iar de mâine încolo, te priveşte… te interesezi de cazare… Ai nevastă, trebuie să te ocupi şi să îngrijeşti puțin de ea… poate o să avem şi-un copil…

De data asta îl luă de gât, arătând că ştie şi ea, la o adică, să fie puțin vampă… dar puțin de tot… aşa trebuie… şi-o luă la fugă spre lac.

Chicoteau amândoi din orice fleac, erau într-o stare aproape anormală, când cuvintele cele mai banale, ori gesturile, care altă dată te fac să roşeşti, ți se par extraordinare, încărcate de semnificații adânci, îți dezvelesc altă față a lucrurilor. Într-un cuvânt, erau fericiți. O luară la dreapta. Ieşiră din „labirint", nu se mai uitară la indicatoarele cu numele străzilor. În curând, obrazul le fu izbit de un val de aer rece şi proaspăt… Ajunseseră în parc. Cerul se acoperise între timp de nori, minus partea lunii, care, prin contrast, era şi mai strălucitoare, semăna cu o monedă veche pe care nişte săpături întâmplătoare o scot la iveală. Nu aştepta parcă decât să te apleci s-o culegi. „Al cui cap o fi în lună? se gândi Olga. A cui efigie?" Voi să-l întrebe pe Val, care le ştia pe toate, era Mafalda el, vraciul ei atoatecunoscător, însă el nu mai era acolo. Îi auzi vocea în spatele Foişorului de foc, asigurând-o că nu e nimeni, şi-şi aminti că plecase să se uite dacă nu cumva e cineva pe urmele lor, cum i se păruse

ei.

*

Val, convingându-se că Olga nu e la morgă, trecuse şi pe la Şandru, deşi, pe drum, toate raţionamentele lui îi spuneau că n-are ce căuta acolo… Olga trebuie să fie în altă parte… la ţară… însă nu se mai putu opri, mai ales că avea să-i dea ăluia 500 de lei şi să-l întrebe dacă s-a ţinut sau nu după ei în noaptea trecută. Întrevederea celor doi n-a fost prea agreabilă. Val îşi notă în subconştient să-l „pocnească" la prima ocazie pe *individul* şi plecase la ţară. Întrebă multă lume „cum se ajunge la Ciorogârla", ştia că acesta e satul Olgăi şi că se află pe undeva pe lângă Bucureşti. Nu avea însă habar în ce direcţie s-o apuce. Nimeni nu-i putu da o lămurire. Mulţi nici nu auziseră de o astfel de localitate, unii credeau că e vorba de o glumă – Val lăsa impresia că glumeşte chiar şi când vorbea foarte serios, şi-i întorceau spatele. Până la urmă, îi veni ideea să meargă la autogară. La *Rata,* care se afla în Piaţa Operetei, pe chei. Acolo i se spuse că exista într-adevăr o cursă, dar care are capătul tocmai la marginea Bucureştiului, „iei mata tramvaiul 25 şi cobori în Militari".

Acolo aşteptă vreun ceas la coadă, cu spaima că n-o să mai apuce bilete, întrucât o mulţime de indivizi, jumătate ţărani, jumătate orăşeni, se înghesuiau în faţa casei, nerespectându-şi rândul, vociferând şi ocupând mult spaţiu cu paporniţe, coşuri şi geamantane stil lădoi, pe care nu îndrăzneau să le lase din mână – nu ştiu de ce –, le era teamă poate să nu se fure. „Parcă toţi ar avea înăuntru cocoşei de aur", se gândi. În sfârşit, reuşi să ia bilet şi se urcă, în autobuzul care mirosea a transpiraţie, ca şi când n-ar fi funcţionat cu benzină, ci pe bază de sudoare omenească. Greu se mai face legătura între sat şi oraş
– suntem abia la început –, filosofa cineva lângă el, ca şi când i-ar fi ghicit gândurile. „Oare şi Olga tot aşa păţea de fiecare dată când mergea acasă, împinsă din spate. Şi pipăită, cu sau fără voie, de tot felul de nespălaţi? Acum însă nu mai era cazul, avea maşină mică. Ba tocmai acum, de acum încolo era cazul să se înghesuie, să ia ghionturi, căci nu va mai avea autoturismul soţului." Era o cale bună până acolo, merse cam vreo oră şi jumătate, când şoferul opri şi-i făcu semn că trebuie să coboare. „Parcă spuneaţi că vreţi la Ciorogârla".

— Bine, dar unde e satul?

— A, păi nu trecem prin el, cobori mata aici şi mai mergi pe jos… vezi drumeagul ăsta?… nu, e mult, vreo 5-6 kilometri.

O luă pe jos, pe drumul arătat, care era străjuit de salcâmi, de-o parte şi de alta. Salcâmii erau plini de ciori, şi aşa făcu legătura cu numele satului. Dar nu văd gârlă, se miră Val. Satul era frumos, de gospodari, cu case arătoase, cu toate că nu erau din cărămidă, ori măcar din bârne, cum fusese obişnuit să vadă în Ardeal, ci pur şi simplu din pământ. Îşi aduse aminte că e în Bărăgan, şi aici pământul cel atât de roditor face şi pe cimentul la nevoie, adică, preparat într-un anumit fel, se întepeneşte şi se cimentează că nu mai ai nevoie nici de piatră, nici de cărămidă ori bârne pentru construcţii. Dar nici palate nu poţi ridica astfel. Curţile erau de uluci, văruite toate ca şi podurile din faţa fiecărei case peste care trebuiau să treacă oameni, găini, raţe, câini, căruţe. De-o parte şi de alta a şoselei se afla un şanţ adânc – satul deci se credea „canalizat", „pe aici se scurge praful", se gândi cu maliţie. Apărură nişte care pe drum şi copitele boilor scoteau un praf de nu se mai vedea om cu bou. Întrebă de „casa Şandru", dar i se spuse că nu e niciun Şandru în acel sat. „Poate vreun călugăr de la mânăstire."

Femeia politicoasă care-i răspunsese puse cobiliţa jos din spinare – căra apă de la fântână, două garniţi pline, una de-o parte şi alta de cealaltă – şi mai odihnind şi ea oleacă, îi arătă pe unde vine mănăstirea Ciorogârla.

Val îşi dădu atunci seama ce prost este, căci pe Olga, desigur, o chemase în alt fel înainte. Întrebă aşadar de bătrânii aceia care au o fată căsătorită la Bucureşti… şi cu maşină mică… Ăsta era într-adevăr un indiciu! Femeia îi spuse imediat că nu putea fi decât Nea Tudose. Stătea chiar a treia casă de locul unde se aflau ei, „uite-l la poartă"!

— Că n-o fi păţit ceva fetica? întrebă femeia, jumătate îngrozită, jumătate dornică de senzaţional. În

sat ştirile sunt rare şi mai mult rele.

— A, nu… făcu Val, cu o uşoară tresărire. Deci Olga nu era acolo, nu ajunsese încă.

Bătrânul Tudose stătea la poartă, cu un porumbel în braţe, se uita după cineva să i-l taie, că el, la vârsta lui, nu voia să se mai încarce de păcate. Întrebă „pe ce bază"
se interesează el de Olguţa noastră şi când află că are în faţă pe însuşi ginerele lui dădu din cap a neîncredere.

— Nici pomeneală – zise –, Olguţa e măritată şi soţul ei e un om cu vază. Îl cunoaşte tot satul, vine aici numai cu maşină şi toţi copiii se înghesuie s-o pipăie şi el le dă bomboane. Deci Şandru ştia să se facă popular.

— Eu n-am bomboane, zise Val, şi batoza mea s-a împotmolit în satul vecin, nu merge decât în sezon.

Între timp îşi făcu apariţia la poartă şi bunicuţa Safta, o femeie oacheşă şi uscată, care probabil că alerga toată ziua fără niciun fel de preget.

— Hai mai iute cu porumbelul ăla, să-l opăresc. Acuşi o să zici că ţi-e foame.

Val se oferi să-l taie, ceru custura de la bătrân, aşeză vietatea jos pe pământ, puse amândouă picioarele pe aripile pe care le simţi vibrând sub tălpi prin pantofii plini de praf şi ţinând-o de cap îi luă gâtul. Sângele ţâşni – ca din capul lui Ioan Botezătorul –, stropindu-l pe pantaloni.
Nu mai tăiase păsări din copilărie, iar porumbei niciodată. Se gândi că aduce o jertfă zeilor, aşa procedau şi strămoşii noştri. „Deie zeii porumbeilor ca augurii să fie favorabili!" îşi meni singur. Doamna Tudose se arătă mai credulă şi mai prietenoasă. Spuse că fata îi povestise ceva, că vrea să se despartă de soţ, c-o cam bate „ăla-acela", iar dacă dumnealui susţine că s-au înţeles să vină aici, să se-ntâlnească acilea, atunci să poftească înăuntru.

— Eu, de fapt, am venit în peţit, zise Val, cu seriozitate, nu vă uitaţi că n-am ploscă, să vedem dacă mi-o daţi sau nu. Ştiu că ţine mult la dumneavoastră şi că nu vă iese din vorbă. Sunteţi părinţii ei… cum să vă supere?

— I-am fost ca şi nişte părinţi… zise Safta… pentru că de la un an de când i-au murit amândoi – lovi-i-ar moartea de nemţi! şi ameninţă cu pumnul într-o direcţie care putea să fie mai degrabă nordul decât apusul – noi am crescut-o cum a dat Dumnezeu.

Val afla o noutate, bine că nu făcuse o gafă. Olga nu-i pomenise nimic despre „i suoi genitori". „Cât de puţine lucruri ştiam unii despre alţii"– filosofă el – mai ales soţul despre soţie. O întrebase de Platon, Socrate, de Praxitele, rude, ca să zicem aşa, mai îndepărtate, dar omisese s-o chestioneze cine e mă-sa, cine e taică-său. Bătrânica începu să plângă pe neaşteptate, aşa cum făcea întotdeauna când îşi aducea aminte „de-ăia, mamă, care-au inventat ei războiul". Povesti cum au fost găsiţi părinţii
Olgăi printre dărâmături, scoşi bucăţele-bucăţele, ca nişte oale sparte. Noroc că fetiţa se afla la dânşii aici, aşa a scăpat. Val era acum edificat. Spuse că ştie toate astea de la ea, că vorbiseră mult despre „ororile războiului". Deocamdată el nu găsea un limbaj comun cu aceşti oameni, parcă vorbea prin intermediul unui interpret şi acest lucru îl făcu să se întristeze. Se înstrăinase de „talpa ţării", de oamenii simpli şi în loc să le vorbească româneşte direct, din suflet, le spune despre „ororile războiului", ca şi când le-ar citi un articol. Rămase acolo peste noapte, „poate pică Olga". A doua zi, era deja prieten la cataramă cu moşul Tudose, care-i povesti tot felul de întâmplări din timpul războiului prim – el nu dădea doi bani pe-al doilea – ăla primul, ăla a fost baza! Apoi îi mărturisi că nu prea-l are la inimă pe ginerele ăsta al lor, că „prea e bogat şi de unde ia banii?" Val se arătă încântat şi de calităţile de gospodină ale mătuşii Safta, care mai plânse în vreo trei rânduri, şi tânărul era silit să remarce de fiecare dată cât de bine semăna cu Olga şi că tot aşa va arăta peste un număr de ani. Mâncă aici pentru prima dată în viaţa lui ciorbă de ardei umpluţi – să te lingi pe bot – şi tocăniţă de porumbel. În zilele următoare tăie vreo doisprezece.

În curând o s-ajung să-l tai pe Picasso, nu-şi putu el opri un zâmbet, dacă e pe-aşa. „În porumbei să ne tăiem, ori..." Se simţea bine acolo. Firea sa practică respira în voie la ţară. Îi ajută bătrânului să îndrepte

gardul, săpă gropi pentru nişte puieţi de gutui, unse uşile care scârţâiau. Într-una din zile, ca să încerce pământul dacă trece proba sculpturii, frământă într-o copaie câteva brazde, cu apă şi pleavă, şi-i puse pe bătrâni să-i pozeze. Voia să treacă la sculptura în grup. Însă nu fu mulţumit de rezultat, deşi modelele se arătară încântate şi le păru rău când Val strică totul, pe motiv că nu e pământul bun. „Trebuia să adaugi şi, niţică balegă de cal", fu de părere unchiul Tudose. „Noi aşa spoim pe jos." Văzându-se cu pământul în mână – uite, domnule, cum arată patria, şi cum abia aşteaptă s-o modelăm şi dacă n-o facem noi cine s-o facă? – Val avu o tresărire. Ca şi când l-ar fi scurtcircuitat un pai, care se nimerise în mormanul de lut. Ce fac eu, domnule? Mă macin într-o boemă fără rost şi anii zboară, mâine poimâine vor apărea primele fire albe şi ce-am izbutit? Nimic, nimic. Într-o seară un copil vecin îl cheamă speriat să ajute la o naştere… „asta e bună… iată-mă şi mamoş!" şi chiar făcu pe infirmiera lângă zvârcolirile unei femei necunoscute. Pregăti, la îndemnul ei, apă caldă, tremură cu ligheanul în mână, şterse de sudoare fruntea tinerei ţărănci şi la un moment dat avu impresia că ea moare acolo sub ochii lui, nu-i poate fi de niciun ajutor…

— Cum te simţi? întreba el mereu, parcă întrebarea ar fi inclus şi forţa de sugestie, iar ea n-ar fi trebuit să răspundă decât „mai bine"…

— Ooo! mi-e rece pe şira spinării! Mă trec sudori reci! Sudorile morţii.

— Nu-i nimic… îngână Val, inundat de o imensă duioşie şi înţelegere pentru soarta femeii. „Uite, aşa venim toţi pe lume, şi la urmă facem pe zmeii în faţa fiinţelor acestora sublime". Vă trece imediat… să vedeţi cum…
acum… acum…

Regretă că nu se făcuse medic, ar fi avut ocazia să fie mai aproape de viaţă. Arta e totuşi o abstracţiune…Femeia începuse să povestească un vis… „Am visat azi-noapte că aram şi-odată sau speriat boii şi-au plecat cu plugul târâş şi m-am tăiat în fierul plugului"… După aia tot spunea ceva cu un ceas… începu să blesteme..! Aiura…

— Spune… spune… o îndemna Val… bănuind că asta îi uşurează durerile… orice înjurătură e bună, dacă uşurează naşterea… Îşi aminti ca prin minune de-o vizită a lui Adrian la o maternitate, cam ce trebuie să facă…

— Auuu! ţipă femeia. Şi Val, parcă pierzându-şi el însuşi cunoştinţa, se gândi că trebuie să fugă de pe şine că vine trenul. Femeia parcă s-ar fi despicat în două… Un alt ţipăt nou, proaspăt, inaugural se făcu auzit… Înţelese că au învins… Crescu în proprii ochi mai mult decât dacă ar fi primit premiul mare la bienala de la Veneţia… Toată seara fu vesel. „M-a umanizat vecina dumneavoastră", le spuse el bătrânilor, când apărură. Fuseseră într-o vizită, nu se nimeriseră acasă… şi nici ceilalţi vecini. Aşa se explica pustietatea din jurul femeii apucate de dureri…

— Dar tatăl?

— N-are, vai de capul ei… o căina lelea. L-a făcut acolo… arătă cu mâna într-o direcţie… De-aia i-au şi dat drumul… Şi nici nu ştiţi ce fată cuminte şi la locul ei!… Bună de carte… colegă de la şcoală cu Olga, ia s-o întrebaţi. Şi frumuşică foc, dar n-a avut noroc, că la un bal i-a făcut unul cadou un ceas… Ea, fată naivă, de! Credea că tot ce zboară se mănâncă…

— Mai sunt şi oameni câinoşi, admise moş Tudose.

— A, vasăzică de-asta tot spunea ea de maşinărie… Se hotărî să profite mai mult de şederea acolo, să cunoască mai bine această lume, care i se deschidea în faţă, să gâdile puţin stratul profund, matricea. A doua zi, spre seară, cu un caiet cu pătrăţele în mână, bătea din poartă în poartă.

— Sunt artist. Mă interesează numai ce figură faceţi. Şi scoase o foaie de hârtie.

Unii râdeau, alţii se arătau bănuitori, ziceau că acum au mai apărut şi artiştii, să-i ţinem şi pe ăştia… Până la urmă… văzându-l de treabă şi deschis, îi spuneau şi ce-au visat, ba o apă mare, ba că mergeau la cules, că arau, ori că s-a dărâmat malul peste o scroafă cu purcei… Tânărul nota tot… Îi plăcea şi limbajul.

Foarte mulţumite se arătară gazdele când Val, cu ajutorul unor sârme, cuie şi nu ştiu mai ce, meşteri o

sonerie, pe care le-o fixă la poartă. Bătrânul se duse de vreo zece ori la poartă şi sună, iar bătrânica, uimită de îndemânarea „ginerelui”, se închina de fiecare dată când vedea că „drăcia chiar zbârnâie”. „Acum putem spune că suntem chiar la oraş, spunea ea, a ajuns ăla aici.” Singura amărăciune era că Olga nu se ţinuse de cuvânt şi nu se arăta defel. „A zis precis că vine încoa’? se nelinişti după o vreme de-a binelea şi moş Tudose. Asta e poznă mare!”

„Înseamnă că i s-a dat ceva mai mult de-nvăţat şi n-a mai putut pleca”, îl domoli Val. „Nici n-a mai avut de unde să mă ia, ca să mă anunţe şi făcui drumul încoace, degeaba.”

— Să nu-ţi pară rău, maică… se amestecă bătrâna, care nu ştiu de ce începuse iarăşi să plângă. Ai văzut cum trăim şi noi, cum ne canonim cu bătrâneţea. Du-te şi ia-o repede, să nu se răzgândească… da auzi, maică, să ai grijă de ea, că e tare plăpândă! E tare plăpândă, sărăcuţa. Când vă duceţi undeva, să-şi ia flanelul, că seara e răcoare.

Val îi sărută ca pe nişte socri adevăraţi, ca pe părinţii lui parcă, şi plecă. Nu se mai încurcă să ia „Rata”. Voia să facă drumul pe jos, să aibă timp să se mai gândească. Mergând, el gândea foarte bine, atunci îi veneau cele mai bune idei. Viaţa la ţară, atât cât apucase să înţeleagă, era alta decât îşi închipuise. Seara avusese prilejul să se uite la cer… Ce cupolă minunată e deasupra bărăganului nostru! Tocmai se întorceau cocorii ori gâştele, şi ţipătul lor, pe sus, printre stele, avea o rezonanţă extraordinară. Făceau stelele să intre în rezonanţă şi se zguduia pământul de atâta zbor. Gândurile lui zburau şi ele, se înălţau sus de tot. Acum, pe ziuă, avea ocazia să cunoască un alt aspect al bărăganului: platitudinea lui… Mergea ca pe podul palmei unui uriaş, nicio încreţitură, nicio adâncitură. Brazdele, nu de mult întoarse, îl duseră cu gândul la perucile de pe vremea lui Ludovic al XIV, deşi sub ondulaţiile lor nu întotdeauna se ascundea un bărăgan aşa de mănos. Fără îndoială, Ciorogârla va trebui inclusă în incinta Bucureştiului – fără însă a se atinge cineva de ea, ca să n-o strice. Un fel de alt muzeu al satului, pe viu de data asta. Îl fulgeră dintr-odată amintirea discuţiei despre zidurile Bucureştiului monumental, pe care o avusese cu Olga, în drum spre lac. Cum de uitase acest amănunt? Asta îl întristă, pentru că însemna că mai existaseră şi alte lucruri, alte discuţii şi amănunte pe care memoria lui nu le înregistrase sau nu voia deocamdată să le scoată la lumină. Nu cumva am fost beat în noaptea aceea, beat criţă, şi ea m-a lăsat încă din primele ore, m-a lăsat singur să colind năuc, ţinându-mă de garduri şi s-a ascuns cine ştie unde? Precis am ajuns singur la lac… şi cel care s-a plimbat cu barca şi a sărit în apă am fost chiar eu… fiind gata să mă înec. După aia m-am dus şi-am anunţat miliţia că s-a înecat o fată şi i-am făcut pe ăia să caute degeaba! Problema e dacă hainele mele atunci erau sau nu ude, ori m-am dezbrăcat şi le-am lăsat în barcă şi după aia, când m-am salvat… m-am dus şi m-am îmbrăcat?

Trecea printr-un curios fenomen de amnezie, pe care nu-l mai încercase niciodată. Toată salvarea era în presupusa beţie a lui – deşi nu putea pune mâna în foc să fi fost chiar aşa – şi posibilitatea ca Olga, văzându-l în acea stare, să fugă şi să stea pitită pe undeva, pe la vreo colegă, şi să apară peste un timp. De aceea, el se liniştise în privinţa ei, fiind capabil să rămână la de-alde Tudose… unde sperase s-o găsească, atâtea zile, fără griji.

Descoperi şi râul Ciorogârla, ce avea o albie foarte lată pentru debitul lui şi o luncă de sălcii, răchite, rogoz şi papură. Undeva, într-un braţ părăsit, găsi mai multe rădăcini ciudate şi una o luă cu el – era mai mult buturugă – să-l inspire, îi venise ideea unor statui semi-abstracte, semi-figurative, pornind de la mitologia populară.

Călcăm pe fantastic şi nu ştim ce tălpi fantastice avem.

Merse câteva ceasuri bune, nu-şi închipuise că oraşul tronează totuşi aşa de departe. Era spre amiază, soarele dogorea ca vara. La un moment dat trecu peste un fel de canal, mai precis un jgheab mare de ciment făcut cu scopul de a colecta apele râului şi a le duce să alimenteze nu ştiu ce fabrică de la periferia capitalei. Jgheabul era adânc de 5-6 metri, dar apa care curgea cu mare viteză nu depăşea probabil o jumătate de metru. „N-ar strica o baie”, îşi zise, simţindu-se cam obosit şi moleşit de drum. Nu era nimeni în jur, se dezbrăcă de tot şi lăsându-şi hainele pe mal, ca Ion Creangă – „Dacă vine cineva

să mi le fure, am încurcat-o", aşa îmi fac intrarea în Bucureşti"' –, se aruncă în şuvoi.

— Ce tot faci, domnule, acolo, de nu mai vii odată?

strigă Olga, cuprinsă de frică, văzându-l că-ntârzie atâta.

Ce caută Foişorul de foc în parc? Parcă era în altă parte.

— Îi spune Foişorul de foc, dar e turn de apă, râse Val.

— Păcat că nu-i încă primăvară, spuse Olga, să fie totul verde. Intraseră în parc. Copacii erau mai mult nişte umbre, căci luna fusese şi ea acoperită de nori.

Dac-ar fi fost într-adevăr primăvară, să fi fost în mai altfel s-ar fi prezentat această primă noapte a lor, numai a lor. Ar fi cântat privighetorile, ar fi cules violete, troscot, sipică, susai, şofran, drăgaică, roibă şi tot felul de flori şi buruieni pe care le învăţase a le deosebi în sat şi credea că le uitase. Abia acum îi veneau în minte năvalnic şi-o izbeau cu sonoritatea lor ciudată: odolean, levănţică, şofran, muşeţel… izmă creaţă… şi, poftim! năvalnic!

Şcoala primară şi cele trei clase de ciclu II le făcuse în sat. Trebuia să meargă mult pe jos până la şcoală, trecând printr-o luncă şi peste lacul îngheţat, iarna. Atunci copiii, cu ghiozdanele în spinare, mergeau mai mult de-a lunecuşul, dându-se pe gheaţă, aproape doi kilometri. Verişoara Olgăi era mai mare cu un an şi stăteau împreună la bunici, deşi părinţii ei trăiau la Bucureşti. Această Tanţa (Constanţa) era foarte silitoare. Mergând pe luncă, până la şcoală, îi dădea ei cartea s-o mai asculte. Adică să urmărească, după carte, să vadă dacă ştie. Astfel, Olga învăţa, cu un an înainte, poeziile la limba română, formulele la chimie, anumite reguli şi teoreme la matematici. Le prindea din mers, numai „ascultând-o" pe Tanţa. Seara, bunicii se culcau odată cu găinile şi ele rămâneau să mai înveţe. Gazul era o problemă pe-atunci la ei în casă, nu ştiu din ce cauză, şi pe la zece se pomeneau cu bunicul supărat că vine şi le stinge lampa. „Culcaţi-vă, unde aţi mai văzut voi copii să nu fie în pat la miezul nopţii!". După ce începea bunicul să sforăie, Tanţa dădea perdeaua la o parte şi aşa, în dreptul ferestrei, citea la lună. Luna de adineauri îi adusese în minte această imagine a fetiţei de atunci, care undeva, în dosul unui geam, citeşte pentru a doua zi. Tanţa a rămas fetiţă în mintea ei, pentru că s-a înecat într-o zi, ducându-se la şcoală. A căzut într-o copcă, – nu ştiu cum se făcuse o copcă pe lac şi ea, cu cartea în mână, voind să înveţe, să repete la nu ştiu ce, să facă fixarea – … dăduse în groapă. A fost imposibil s-o mai scoată vie… S-a dus la fund cu carte cu tot. Într-un fel, se gândea Olga, ea continua să citească acolo sub gheaţă, la lumina lunii. Când e lună, se luminează gheaţa, ca sub un reflector, şi fetiţa scoate cartea, la pagina îndoită şi citeşte.

Părinţii Tanţei au vrut apoi s-o înfieze pe Olga, însă aceasta, după ce a stat câteva luni cu ei la Bucureşti, a fugit înapoi la bunici. Se făcuseră răi, se înăspriseră nu ştiu cum, erau zgârciţi şi plini de ifose, îşi dădeau prea multă importanţă, nu ştiu de ce, şi Olga fugise. Aşa s-a făcut c-a rămas a bunicilor. „Pe ea a născut-o bunică-sa!", îi spuneau colegii în glumă, la Iaşi. Acolo se râdea parcă mai mult.

„Dacă lacul ar fi îngheţat, aş face o copcă şi aş încerca s-o caut pe Tanţa sub gheaţă", se pomeni Olga gândindu-se. Atunci începu să se sperie… pentru Val… ce-o să se întâmple cu el… în urma ei? Ca şi când ea fusese până acum tot timpul cu el, se ţinuseră de mână şi-i purtase de grijă. Motivul de spaimă însă era altul. Într-o zi, la facultate, cineva o întrebase dacă-l cunoaşte pe un anume

Val Tomiţă şi cât de bine… nu cumva are o influenţă negativă asupra ei?

— Cum adică, o influenţă negativă?! se miră ea, e un om extraordinar… plin de idei!

— E… asta e! Ce fel de idei?

— Idei… progresiste! De-ale noastre… spuse Olga într-un suflet, dându-şi seama atunci că pe urmele prietenului său sunt unii puşi să… tragă cu urechea, îi interpretează orice cuvânt. Nu cumva chiar Şandru le sugerase acelor necunoscuţi asemenea enormităţi, ca să-i facă să dispară pentru un timp din Bucureşti… şi din inima sa, bineînţeles, mai ales asta – ochii care nu se văd se uită. Persoana era un student mai mare, însă… de unde-l ştia el pe Val şi ce-avea cu gândurile şi cu ideile lui?

— Dumneavoastră îl cunoaşteţi personal? se interesă ea.

— A, nu… mi s-a spus şi mie… Aţi face bine dacă l-aţi evita…

Îi atrăsese atenţia să nu-i relateze despre discuţia purtată, în caz că-l mai vede. Olga atunci se supărase foc, o luase şi ea politic spunându-i individului că nu ştie cine e, şi n-o interesează, dar dacă mai vine cu lucruri din acestea merge să se plângă că e spionată şi că i se cenzurează relaţiile. Pe vremea aceea între ei era o simplă prietenie, fără nicio perspectivă, se întâlneau mai mult din întâmplare şi râdeau tot timpul, pe sculptor stimulându-l prezenţa fetii, iar ea fiind un mediu foarte receptiv la spiritul dezlănţuit al tânărului.

Acum, şezând în sfârşit pe-o bancă – oare câţi kilometri făcuseră? –, ea îi spuse, mai mult în glumă, că poate era bine dacă-l asculta pe individul acela care-o avertizase să se ferească de el, că e *molipsitor* – şi se lipise şi mai mult de dânsul. (Acum era în sfârşit al ei.)

— Păi, sigur că da, ce, tu nu ştiai că am vărsat de vânt? Trebuia să vină unul să-ţi atragă atenţia? Cine era ăla?

Olga îi spuse, şi Val râse tare. Cum parcul era pustiu, hohotul lui păru cam forţat, nu-şi avea rostul.

— A, da! Nu ţi-a cerut întâi să faci parte dintr-o organizaţie secretă… dar pst! pe şest… care să lupte împotriva regimului… pentru că… nu se găseşte usturoi pe piaţă? Val se îneca de râs. Continuă: ăştia sunt de-ăia care întâi îţi propun să faci parte dintr-o organizaţie subversivă, iar dacă-i pocneşti peste bot să te lase-n pace, întorc foaia spunându-ţi că au vrut să te-ncerce, să te pună la probă – proba 100 de metri garduri.

— Val… îl imploră Olga, prinzându-i capul în mâini…

Uite, de lucrurile astea se agaţă ei… şi-or să te bage la apă… Te prind o dată…

— O să mă feresc de lacuri, de litoral şi de râurile curgătoare ce depăşesc adâncimea de o jumătate de metru… Apoi, grav: De ce să încurajăm lichelismul, toţi pârâcioşii şi leprele de la şcoala primară să se transforme în atotputernici oameni invizibili de care trebuie să ne ferim, la care trebuie să ne gândim de câte ori scoatem o vorbă din gură? Am spus chestia asta şi la şedinţă, pentru că mie tocmai asta îmi place în socialism: libertatea.

După obiceiul lui, de la un fapt concret, Val trecuse la generalizări, discuta lucruri de principiu, despre modul de organizare a cetăţii antice. Adăugase că nu există un activist mai bun decât el, Valer Tomiţă, şi că el nu se sperie de unii şi de alţii, care vor să-l abată…

Olga se mai linişti. Acum îl cunoştea bine, ştia că spune adevărul şi că, aşa cum e el, e infailibil!... teoretic…

Dar dacă o să-i interpreteze când cutare afirmaţie, când cutare gest – totul aşa… rupt din context şi… tendenţios?

— Să zicem că tu te-ai fi prins în horă… reluă Val, şi ai fi acceptat să te-ntâlneşti cu mine, ca să afle individul acela ce mai gândesc eu despre lume şi societate. Buuun! Asta ai fi făcut-o mai mult din joacă, la început, ori din jenă, ori că apucaseşi să-i promiţi c-o să-i raportezi ce-mi trece mie prin cap – ca mai apoi totul să devină foarte serios, să ajungi un fel de proces verbal viu al vieţii mele intelectuale… Între timp ai fi avut ocazia să mă cunoşti bine şi să-ţi dai seama că nu e nimic rău, duşmănos, cum se zice... poate chiar te-ai fi îndrăgostit de mine… de hoitul meu… ca să fie şi mai şic toată povestea! N-ai fi intrat într-o nemaipomenită dilemă: pe de o parte, îţi plac şi-mi dai dreptate, pe de alta… Val iarăşi începu să râdă, de se spărgeau mugurii deasupra, în castanul care veghea banca lor.

— Nu, dragă… oamenii trebuie să vorbească mereu deschis… procesul cunoaşterii e dramatic în sine şi dacă ne ferim să-l apucăm direct, ca pe un şarpe zvârcolindu-se, dacă ne eschivăm să gândim, atunci suntem nişte indivizi pierduţi. Eu mă feresc de tine, tu de mine, celălalt de noi amândoi, ce-ar fi asta?… Am ajunge nişte oameni care se tem de umbra lor, nişte alienaţi şi-am cădea înapoi în capitalism… Ştii că ei au monopolul alienării.

Nu trebuie să ne străduim să inventăm duşmani, să ne facem duşmani cu forţa, ori să-i căutăm cu lumânarea.

Eu înțeleg lupta deschis: combatem toți pentru nişte idei, dar nu ne lichidăm între noi.

— Termină… spuse. Uite trece cineva...

Val se uită, dar nu văzu pe nimeni.

— Tu ai halucinații în noaptea asta, Olguța.

— Iar tu aiurezi… dragul meu… Hai să ne plimbăm… Avem febră amândoi. Nu, nu aftoasă… Doamne, ce e cu noi? Ce-o să se-ntâmple cu noi?

Acum ea mergea ceva mai greu: o durea un călcâi.

O durere ciudată. Chiar în călcâi, asta nu i se mai întâmplase niciodată.

— Poate-o să pățeşti ceva... spuse Val. O cunoştință de-a mea… o tot auzeam văitându-se tot aşa de dureri de călcâi… şi parcă la inimă… La câți doctori nu s-a dus? Unii spuneau că e de natură nervoasă, călcâiul, alții că e de natură necunoscută… inima… Chestia e că omul abia se putea sprijini în afurisitul de călcâi şi peste-o lună am auzit că s-a spânzurat. Nu din cauza călcâiului, desigur. E o poveste de amor la mijloc, însă acesta îi prevăzuse viitorul, îi dădea un semn… îi făcea cu ochiul… cum s-ar zice… cu ochiul din călcâiul lui Achile. Achile

Talpălată. Aşa-l chema pe un coleg de-al meu, de primară: Achile Talpălată! Noi îi ziceam, „Bă, Achilău!"

Val era pus pe glume sinistre, aşa i se păru Olgăi, deşi el vorbea serios şi prietenul acela al lui existase într-adevăr şi lucrurile se petrecuseră întocmai. Olga ştia şi ea că spune adevărul, dar de ce făcea asociațiile astea *tocmai acum*? O durea într-adevăr călcâiul, ca şi când ar fi călcat mereu pe un fir electric…

— De-am lua mai repede o barcă, zise ea.

*

Descoperirile pe care le făcuse Val la Ciorogârla erau următoarele: 1. Exista Ciorogârla. 2. De la Bucureşti până la Ciorogârla nu este decât un pas. 3. Pe Olga a născut-o bunică-sa. 4. Din ardeii umpluți se poate face şi ciorbă, nu numai mâncare, cum crezuse el în mod eronat. 5. Nu e bine să te arunci în mijlocul curentului când nu eşti pregătit să-l înfrunți, pentru că poți nimeri rău. 6. Lumea satului nu e o abstracțiune, cum s-ar crede după anumite cărți, ci o tulburătoare realitate. 7. Olga nu s-a refugiat la bunici, trebuiau continuate investigațiile tot în mediul citadin, în caz că nu va avea ea inspirația să se arate singură. (Un moft durează la o femeie 2-3 săptămâni, cel mult. Apoi îi trece supărarea, uită, şi când o vezi e ca şi nouă, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.) Val îşi sistematizase impresiile, pentru a le putea manevra mai uşor, când avea să reia discuția despre marea lui ieşire la Ciorogârla, cu prietenii, acasă pe îndelete, la un țoi şi un flax prăjit. Acum problema care se punea în față-i era ce spune la serviciu? Cum îşi „decontează" absența? Un scrupul de prisos de altfel, pentru că prin însăşi îndeletnicirea sa acolo nu era obligat să stea tot timpul. O

slujbă mai mult onorifică. Mai precis: nu lucra în branşa lui – el era sculptor şi făcea păpuşi (asta putea fi luată şi ca o ironie a sorții). Totuşi, căuta să se scuze de câte ori dispărea o zi-două, să găsească un motiv plauzibil, întreprinderea avea desigur un program strict, cu pontaj la oră fixă, cu rețineri din salariu, în caz de întârzieri, dar nu şi pentru Val, care răspundea de sectorul păpuşi mecanice. Un sector cu totul auxiliar, fără nicio legătură cu restul întreprinderii de cauciucuri.

Pentru a folosi larg materia primă şi a valorifica într-un fel deşeurile, fostul director al întreprinderii se gândise cu ani în urmă, la înființarea unui cerc de păpuşi, la început mai mult ca o distracție pentru muncitoarele din fabrică, dar secția devenise rentabilă. Da, această secție nou înființată şi cam „câş" devenise rentabilă. În urmă cu vreo patru ani se schimbase directorul şi venise în locul lui o femeie, care pusese accentul mai ales pe această latură, creând noi posturi, încât numai partea păpuşărească număra acum vreo trei sute de suflete, dacă nu mai punem la socoteală păpuşile înseşi, care uneori pretind că şi ele au suflet. De păpuşărie, incubatorul de marionete, răspundeau un şef de producție, şefi de ateliere şi un grup de desenatori care trebuia să dea idei desenate. Mai era un alt grup de nedesenatori – oameni cu

facultate, în general tineri absolvenți – care trebuiau să dea idei nedesenate. Val era un fel de şef al ideilor desenate şi nedesenate. Le mai îmbunătățea, le mai sucea, mai venea şi el cu câte-o idee şi prezenta directoarei întregul plan de producție. Acesta era trimis mai departe la aprobat. Nu era el cel care să facă acest referat, se întocmea de către oamenii cu idei nedesenate. El îl citea, îl semna, mai atenuând eventual un epitet sau două, care i se păreau că spun prea mult. Însă tocmai ce ştergea el, directoarea găsea cu cale să pună la loc, ba şi mai accentuat, ca să scoată în valoare importanța păpuşilor. De la o vreme, Val nici nu mai citea referatul şi-l semna pe ne-ve. Avea o situație oarecum privilegiată.

Fiind plastician de meserie, era singurul care se pricepea şi la desen… şi nici de idei nu ducea lipsă! Când îşi punea mintea, născocea nişte drăcovenii, de stătea mâța-n coadă.

De cele mai multe ori însă, păpuşile lui… desenate de el adică, întrucât exista o ceată întreagă de fete care coseau rochițe, fustițe, le puneau mărgele etc., erau respinse la direcția pieței. Înainte de a se trimite pe piață, fiecare maimuțoi ori rățuşcă trebuia aprobată de direcția pieței, cu toate că acolo nu exista – atât ar mai fi trebuit – o secție specializată în aşa ceva. Jucăriile cu chip de om; păpuşoii, păpuşelele, mişcate într-un anumit fel, scoteau câteva cuvinte, dând ochii peste cap. Vorbe banale ca: „te iubesc”, „mama”, „tata”. Cele gândite, fătate personal de Val, nu se mulțumeau cu aceste cuvinte stereotipe, ci mai lansau şi câte-o glumă; adică dându-şi ochii peste cap, una zicea „Viața e atât de frumoasă”. Această propoziție i se tăia, întrucât se explica: rostită în asemenea condiții – cu ochii peste cap –, această propoziție se poate interpreta în fel şi chip. Cetățenii noştri pot înțelege gluma, o pot gusta, dar mai vin şi turişti, păpuşa poate fi cumpărată de străini şi nu toți sunt bine intenționați. Până la urmă, păpuşa spunea „Mama – bomboana”. Scurt: nici pe linie secundară, Val nu se putea realiza până la ultimele lui posibilități. De aceea, simțea în el forțe care nu-şi găseau împlinirea, se socotea un om în plus, un om de „prisos”, de la „prisoase”. Puțin îi păsa dacă i se taie o păpuşă, pentru că el, în fond, era sculptor şi în curând avea să dea lovitura cu o mare compoziție monumentală.

Munca la păpuşărie îl scutea într-un fel de grija zilei de mâine. Cum mişuna mult tineret în secție, iar el era un om deschis şi mereu pus pe şotii, n-o ducea deloc rău, până la un anumit punct, deşi simțea uneori că se scufundă, se îndepărtează de artă, şi, ce mai la deal la vale, *tolera* să-şi ia chenzina de fiecare dată. Chenzina nici nu era prea mare, fiind încadrați la o categorie mai mică decât cei de la anvelope ori galoşi, în ciuda rentabilității, dar la urma urmei nici el nu se prăpădea muncind. Însă trebuia să stea un număr de ore acolo, chiar dacă nu făcea nimic şi asta îl scotea din sărite uneori. Deci era şi nu era onorifică prezența sa acolo.

Presimțirile proaste cu care intrase în dimineața, aceea pe poarta întreprinderii aveau să i se adeverească în curând. Se duse în secție, schimbă câteva glume cu
„subalternii” şi considerând această formalitate îndeplinită îşi căută un colțişor retras să citească. De un an de zile îl tot devora pe Balzac – adică în nişte coperți de
Balzac el introducea diferite cărți, Kant, Schopenhauer etc. Îşi luase servieta umflată ca o tobă, tobă de carte, şi umbla din birou în birou, să vadă unde era mai multă linişte, ca să se poată instala şi el. Funcția îi dădea dreptul la un birou separat. Acest birou însă îi era mereu ocupat de diferite grupuri „de creație”, pe bază că stătea mai tot timpul gol. Pe de altă parte, Val pretindea că nu vine în fiecare zi la serviciu întrucât n-are birou. Era la mijloc un cerc vicios şi până la urmă el renunțase cu desăvârşire la dreptul de birou, tocmai pentru a nu se observa precis când lipseşte. Când ai un birou al tău, şeful deschide uşa într-o zi de zece ori şi de zece ori vede că nu eşti acolo, poate ajunge uşor la concluzia că n-ai venit la serviciu în ziua aceea. Morală, angajamente, discuții. Dar aşa, neştiind precis de unde să te ia, puteai răspunde oricând că „ai fost pe-acolo”, în incintă.

Lumea era cam ciudată în ziua aceea; la glumele lui
Val nu se râsese cine ştie ce.

— Ai auzit că avem un director nou? îl întrebase Săvulescu.

Val ridicase din umeri. Adică puțin îi păsa.

— Directoarea noastră a crescut, au pus-o șefă la minister.

— I-ar fi stat mai bine pe ouă, zise Val, care nu prea avea chef de discuție. Cu directoarea mare se înțelegea relativ bine, adică o evita cât putea. Era o femeie de treabă, dar ce căuta ea la cauciuc? Val avea câteodată impresia că nimeni nu se pricepe la locul său de muncă și-i venea să se dea exemplu pe el personal. De bine, de rău, însă el era în „materie", ' numai că visa altceva. El era cu arta, or aici *tricota*. Se adânci în lectură. Era o carte de artă neagră, destul de interesantă, cu multe reproduceri de măști, totemuri și statuete.

Săvulescu desena un purceluș, un prototip de pușculiță, și căuta o idee pentru o reclamă C.E.C.

În încăpere se mai aflau vreo trei fete tinerele, care își făcuseră cafea și-acuma, strânse în jurul ceștilor întoarse cu gura în jos pe câte-o foaie de calc, așteptau să se usuce zațul să-și ghicească între ele. Val fu și el întrebat dacă nu bea și refuză. Fetele se numeau Carmen (studentă în anul doi la fără frecvență), Dora (absolventă a institutului agronomic) și Nuți (candidată de mai mulți ani la medicină, dar nereușind să ia examenul de admitere). Val le spunea „cele trei grații trase de păr", și ele nu se supărau. Când ușa se deschise și apăru Șandru, însoțit de suita de șefi și subșefi, lui Val i se păru că visează. Noul director – un om popular de felul lui – fusese instalat ieri și astăzi o luase în recunoaștere prin întreprindere, să cunoască personalul și să vadă pe ce cai mizează.

Fusese instalat cu pompă, el lăsa să se înțeleagă că asta e un fel de avansare, de fapt, o retrogradare, dar ca șef cu puteri depline într-o mare unitate economică, era – acum își dădea seama –, mult mai bine decât la minister, unde te lovești toată ziua doar de cinci-șase indivizi. Șandru radia de bucurie că în unitatea lui activa mult tineret. Imediat ceruse să se facă media de vârstă, și aceasta era, în mod surprinzător, 26 de ani. Să tot muncești cu astfel de forțe! Observa întâi fetele, dădu mâna cu ele, strângându-le-o bine pe-a lor și recomandându-se cald: „Șandru – Alexandru, Șandru", aproape rimează. „— Noul director, noul nostru director general'", zâmbise șeful de producție, care făcea pe ghidul, ca omul care cunoaște cel mai bine producția. Abia când se pomeni în fața lui Val, fu rândul lui Șandru să rămână perplex:

— Tu aici? întrebă el. Se găsea cu mâna întinsă, dar Val nu se grăbi să i-o strângă. Îl lăsă așa suspendat câteva clipe, neîndrăznind să ia parcă o hotărâre. În momentul următor toată lumea asista însă la o scenă cu totul neobișnuită în asemenea ocazii: Val se prefăcuse a da noroc, dar prinzându-i mâna, i-o răsuci în așa fel încât acesta fu obligat să se-ntoarcă rapid cu spatele, cu un geamăt de durere abia reținut. Urmă o ușoară lovitură de genunchi, care îl proiectă în brațele unuia dintre adjuncții nedumeriți și servili ce făceau parte din gardă. Noroc că Val procedase la această figură, pe care o făcea des cu prietenii săi, fără să se crispeze ori să arate un gest de mânie, cum făcuse ultima dată când îi strânse mâna lui Șandru. Val aproape zâmbea. Noroc, de asemenea, că Șandru avu prezența de spirit să „nu se formalizeze", se întoarse foarte calm și-l îmbrățișă pe Val cu gestul spontan de surpriză plăcută pe care-l ai la revederea unui prieten drag:

— Tu aici? Bravo, măi Valerică! Ia te uită ce surpriză plăcută! Și-l bătu pe umăr – era mai înalt decât el și mai solid – însă mai mult carne decât mușchi. Așa încât aproape nimeni nu-și dădu seama de relațiile reale dintre cei doi, ba, dimpotrivă, fură considerați buni prieteni, care-și permit orice. Această scenă îl făcu și mai popular pe noul șef, care „se bătea" pe burtă cu toată lumea, neținând seama de funcția pe care o are.

— Deci, ai pile serioase! îi spuse Săvulescu, luând pe lângă Val acea atitudine de ușoară gudurare, pe care o întâlnești la anumiți oameni interesați, care află că – să zicem –, unchiul tău e numit maistru sau, de ce nu? ministru. Să ne punem bine pe lângă partea artistică, continuă Săvulescu, făcând cu ochiul spre grupul feminin.

— Bineînțeles, zise Val.

Acest „bineînțeles" ce putea să-nsemne? Că are relații? Ori că trebuie să se pună toată lumea bine cu

el?
Val însuşi nu putea spune precis ce voise să spună, întrucât după ieşirea directorului din birou el mai era încă sub impresia ieşirii sale proprii. „Mi-a întors figura de jujiț”, fu el obligat să recunoască. Şandru era mai inteligent decât părea. O să-i spună asta Olgăi – cu prima ocazie – „vezi că omul nu e prost, sau nu e atât de prost pe cât pare”. Fu tentat, un moment, să le mărturisească de unde îl cunoaşte atât de bine pe Şandru, însă prezența uleioasă a lui Săvulescu îi făcu greață. Acesta era tocmai tipul de care începuse odată să le povestească lui Tudor şi lui Adrian, cel care scria „scrisorile către un sugar” (băiatul lui nu era totuşi un sugar, avea vreo 7-8 ani, dar ce putea el înțelege din „fişele” pe care tatăl i le expedia aproape zilnic?). Prins cu o mulțime de potlogării, fusese „lăsat” la vatră sau mai dulce spus: trecut în rezervă. Intrat în câmpul muncii, vechiul său tic de-a „studia” viețile oamenilor îl urmărea pretutindeni, ca un făcut, şi vai de cei din jurul lui. În acea întreprindere, unde Săvulescu venise de vreun an, făcea pe „inginerul”, pentru că studiile sale nu corespundeau întocmai, dar nu pierdea prea mult timp în sectorul său, unde nu-l agrea nimeni, ci colinda prin toate secțiile, lipindu-se pe ici pe colo, complimentând, încercând să spună câte o glumă şi să fie simpatic. Toată lumea ştia ce hram poartă. În urma unor scrisori anonime, dând în vileag anumite relații intime ce ar fi existat între cutare individ şi cutare desenatoare tehnică, se creaseră adevărate scandaluri, urmate chiar de un divorț. Până la urmă, cineva, căruia soția îi arătă o anonimă primită şi-l somă să recunoască, a dat de fir. Fapta relatată în scrisoare acesta o povestise unei singure persoane, lui Săvulescu. Aşa s-a aflat de „îndeletnicirile” urâte ale tipului. Val se pomenise în ultima vreme luat în brațe de individ, care-i căuta prietenia cu orice preț şi, cu toată repulsia pe care i-o producea, se complăcuse să-l sufere în preajmă-i. Mai mult ca să se amuze, căci Săvulescu era singura persoană pe care o cunoscuse care prezenta la modul perfect aproape această trinitate atât de greu de realizat: una să gândeşti, alta să spui şi alta să faci. Val făcea studii sociologice pe individ şi ajunsese la concluzii interesante. Tipul era o mare pramatie. Râvna lui de „a face dreptate”, de a ajuta „să triumfe adevărul”, cu care încerca să-şi justifice purtarea atât de dăunătoare se grefa pe o tâmpenie congenitală, un caz curios de oligofren, mascat într-un contemplativ. Pentru că, uneori, Săvulescu rămânea ceasuri întregi cu privirea în gol, nescoțând un cuvânt şi părând a contempla cine ştie ce idee abstractă. Atunci îşi compunea el „Parametrii către un sugar” – cum le numea Val – şi care, dacă sugarului i-ar fi venit în gând să îl publice, ar fi fost un document necruțător al unei anumite mentalități.

Aşadar, Val nu dădu nicio explicație incidentului şi lăsă ca lucrurile să treacă aşa cum păruseră.

— Da, domnule, am pile serioase. Ce, nu ştiai? îi răspunse el, abia acum, lui Săvulescu.

Şi, adresându-se celor „trei grații trase de păr”:

— Să vă feriți de mine, că eu una-două o să vă „torn”.

Vedeți ce faceți. Eu aş zice să treceți la călugărie, am auzit că se mai primesc maici la „Pasărea”.

Fetele începură să râdă. Carmen întoarse ceaşca şi văzând cât de „grozave” erau semnele care se urcaseră pe pereți „Vai, vai, vai!” şi se uscaseră în fundul ceştii, îl rugă „să treacă la rând” şi să-i ghicească.

— Nu ştiam că e rândul meu azi.

Se prefăcu a se mira de norocul fetei. O aştepta un drum lung şi întortocheat cu tramvaiul 13-14 (râsete şi chicoteli) şi o bucurie la aşternut (idem).

— Hai, ghiceşte serios! se alintă Carmen.

Dar văzând că Val nu mai are chef să continue, îi luă ceaşca din mână şi i-o trecu lui Săvulescu:

— Vă rog să-mi ghiciți dumneavoastră.

— Dumnealui nu se mulțumeşte numai cu o ceaşcă, dacă vrei să-ți toarne viitorul complet, spuse Val. Trebuie să-i aduci toate cratițele, oalele şi tigăile de acasă, şi după aia te duci şi te spânzuri.

Intră Anghel Dudescu Delavale, unul dintre desenatori, mare şuetist, îndrăgit de fete pentru umorul său. Le spuse că se inițiase un concurs de frumusețe la hotelul
„Ambasador” – se reia vechea tradiție, „Miss România” – şi el tocmai fusese numit în juriu. Şi m-am

gândit, spuse adresându-se către Nuți, că tu ai avea cele mai multe şanse – „să mă iertați" se înclină el către celelalte, făcându-le cu ochiul – „dar aşa e". Ea e singura din întreprinderea noastră care ar putea-o reprezenta cu cinste, întrucât are corpul cel mai frumos. Ce zici, Val?

— De departe cel mai frumos, adăugă Val, de departe… aşa cam de la vreo doi km… că dacă te-apropii.

— Ia taci din gură, sări Nuți, care era de-o mare naivitate – „naivă ca noaptea", îi spunea Val – şi lua orice compliment în serios. Nu era urâtă, ba chiar drăgălaşă, însă prea mică, oricât ar fi purtat ea pantofi cu tocuri de-o şchioapă. Apoi, mai era şi genul dulceag al păpuşii de porțelan, care te duce cu gândul mai degrabă la acei căței *pufi,* pe care-i vezi uneori stând pe balcon ori chiar la fereastră şi te miri că sunt vii şi dau din coadă. Nuți voia să se răzbune oarecum pe faptul că nu reuşea la examenul de admitere, şi dacă s-ar fi văzut „Miss România" – ea se şi vedea – le-ar fi arătat ea lor. Lor, adică tuturor, lumii întregi, universului. Era convinsă că e o mare frumusețe, ceva rar pentru secolul nostru; se purta foarte țanțoş, adică înțepat, şi visa să se căsătorească cu un străin. Ce e mai interesant la ea e bustul – ştia să-şi scoată sânii în relief – şi prostia, unică în felul ei, încât ți-o făcea simpatică. Aceasta era părerea lui Val – aşa spunea el – şi-i spunea şi-n față, fără ca Nuți să se supere, pentru că nu-şi dădea seama dacă Val vorbeşte serios ori glumeşte. Anghel o întrebă ce perimetru toracic are, pentru că la concurs nu se admit decât cele care se încadrau în anumite „baremuri şi haremuri". Nuți nu ştia precis şi Anghel începu s-o măsoare c-o sfoară, urmând ca acasă să pună măsura pe metru şi să-i dea un telefon, dacă intră sau nu în barem. Era însă cam sceptic, fata i se părea prea dezvoltată pentru înălțimea ei… Ai putea merge la genul mignonă, adăugă el cu toată seriozitatea (celelalte fete bufneau în râs, dar se fereau să fie văzute). Şi la urmă, dragă Nuți, adăugă Anghel Delavale, ştii cum se fac chestiile astea… Îți trebuie şi-oleacă de noroc, şi dacă mai ai şi pile… În ceea ce-l privea, era hotărât să treacă peste orice regulament şi să-i dea un punct-două în plus, când urmau să se pună notele. Totodată putea aranja cu diverşi membri ai juriului, care îi erau prieteni… să închidă ochii.

— Examenul s-ar face cu ochii închişi? întrebă Dora, muşcându-şi limba.

— Bineînțeles… bineînțeles… întrucât concurentele trebuie să se prezinte în fața comisiei, goale.

— Nu, eu goală nu vin… n-am curaj… ce-o să zică tata? protestă Nuți, oarecum speriată.

— Dragă… goală e un fel de a spune, interveni Val. Adică sunt acolo nişte surori de caritate, care îți fac vizita medicală… te măsoară, te cântăresc… şi când treci dincolo, unde e comisia, ți se pune… un sac în cap… aşa cam până la gât, ca să nu ți se vadă fața şi să influențezi juriul… zâmbind sau mai ştiu eu, făcând cu ochiul. Pentru că regina frumuseții se alege după considerente de corp, nu de față… ceea ce e în avantajul tău… s-o recunoaştem.

— Păi atunci, juriul de ce ține ochii închişi? întrebă
Nuți, care încă nu-şi dădea seama cât e de naivă…

Anghel lămuri, serios, şi acest punct:

— Cei mai bătrâni din juriu vor ține ochii închişi, ca această paradă a frumuseții să nu le facă rău, să le provoace vreun şoc, un infarct, ceva – iar tinerii, cei ca el… se vor uita, verde, deschis, tovărăşeşte, că ei n-au de ce se teme. Aşa, el o va recunoaşte, măcar că va avea sacul în cap, şi le va face semn celorlalți… că ea e! De la acest punct toți ceilalți nu se mai putură abține şi izbucniră în râs, pretextând însă că… ce caraghios e Anghel Delavale dacă poate el să se gândească măcar o clipă – Dora subliniase *măcar o clipă* – că o să inducă în eroare un juriu experimentat, care a văzut multe… şi că, desigur, fiecare om din juriu îşi are favorita lui.

Anghel luă sfoara şi-o băgă în buzunar, sfătuind-o pe
Nuți să nu țină seama de invidia celorlalte şi să se pregătească pentru săptămâna viitoare, în caz că trece proba bustului. (Îi va comunica la telefon.) Ce număr porți la sutien? întrebă el din uşă, ca să ştiu să scad.

Intrară Tudor şi cu Adrian.

— Abia te-am găsit, îi spuse Tudor, cam bosumflat, lui Val. Nimeni nu ştia în ce birou lucrezi, ori n-

au vrut ei să ne spună nouă. Ce, ai lăsat vorbă, în caz că te caută cineva, să nu fii găsit?

— Ei aş! dar vă aşteptam! Însă n-am, pur şi simplu, birou. Aşa mă chinuiesc eu. Dar ce-i cu tine? îl întrebă el pe Adrian. Acesta arăta într-adevăr ca o curcă plouată, era plin de pământ până şi în cap.

— Închipuieşte-ţi că era să fiu îngropat de viu! exclamă
Adrian, foarte tulburat şi revoltat. Ce se întâmplase? Nu departe de întreprindere era un şantier de construcţii.
Mai multe excavatoare săpau pământul şi-i încărcau în nişte camioane, care-l transportau cine ştie unde. Adrian, cum era el căscat şi cine ştie la ce se gândea, trecuse prea aproape de locul descărcării. Totodată, cel care lucra cu excavatorul nu observase că maşina în care punea pământ se deplasase puţin mai înainte şi făcuse cupa aceea imensă de fier să se descarce ca un tunet în capul pietonului, care tocmai în momentul acela luase locul camionului, ce se mişcase mai în faţă. Aproape o jumătate de tonă de bulgări vâjâiseră pe lângă tânărul reporter, şi era o minune că rămăsese în viaţă.

E adevărat că la ţipetele lui Tudor excavatoristul se sesizase şi nu răsturnase chiar tot pământul. Pe Adrian abia îl trăseseră de sub grămadă.

— Îngropat de viu! se văită acesta.

— Ai avut noroc, mă, că putea să nu bage de seamă şi te lua înapoi tot cu excavatorul, te punea în camion şi te pomeneai în mortar, ca Ana lui Manole, ţipând de undeva, dintr-un zid de casă, că nu eşti vinovat.

Fetele începură să-l perie pe Adrian, să-i scuture ţărână din păr. E bine când se găseşte o mână tandră de femeie în situaţii de-astea. Tânărul gazetar încă nu-şi revenise din şoc. Val îl sfătui ca altă dată să observe mai atent realitatea.

— De unde te cunosc eu, domnule, pe dumneata?
îl întrebă Săvulescu pe Tudor, care-l observase şi el de cum intrase pe acesta, dar se făcuse că plouă. Te-am mai întâlnit săptămâna trecută pe stradă şi de-atunci mă tot chinui şi nu-mi amintesc cine eşti!…

— Eu mi-am adus aminte mai repede de dumneata, zise Tudor. Acum vreo şapte ani, la Piteşti…

— A, da… făcu acesta. Eşti Tudor Frăţilă… Ai văzut că până la urmă lucrurile s-au limpezit… Adevărul a ieşit la lumină…

— Din cauza dumnealui, zise Tudor, simţindu-se parcă dator să dea o explicaţie, era să fiu dezertor cu trei ani înainte de-a împlini măcar vârsta recrutării. Pe baza unei coincidenţe de nume… Un an de zile a trebuit să trec prin faţa diferitelor comisii de anchetă, să răspund la întrebări şi să caut să dovedesc precum că eu sunt eu… adică un altul decât cel pe care-l căutau ei.

— A, vă cunoaşteţi, vasăzică? făcu Val, oarecum vesel.
Şi apoi, arătându-i pe Săvulescu: nu trebuie să i-o iei în nume de rău… că nu eşti singura lui eroare… când *lucrezi*, ţi se mai întâmplă să mai greşeşti pe ici pe colo.

Ceilalţi începură să râdă, Săvulescu îngână ceva şi ieşi din birou. Era acum rândul lui Tudor să tremure de indignare, individul îi adusese în memorie o perioadă cumplită din adolescenţa lui, mai precis ieşirea din copilărie.

— Arată-ne şi nouă ce faci aici? spuse Tudor, voind să scape de amintiri şi totodată curios să cunoască mai bine ce anume soi de treabă îndeplinea. Uşile pe care le deschiseseră până acum în căutarea lui le arătaseră nişte încăperi pline de femei şi de păpuşi de plastic, şi nu vedea ce rost avea prezenţa lui Val acolo, nu apucase să discute cu el acest subiect, şi nici Adrian nu ştia mai bine, Val nu-i spusese.

— Adriene, gata, îţi stă foarte bine aşa lins, zise Val, hai în clocotul vieţii, lasă damele.

Trecu însă repede peste sectorul jucării şi-i duse dincolo, în halele mari, serioase, ale întreprinderii. Atmosfera aceasta de uzină (nu era chiar o uzină, ci doar un mic sector al ei – uzina se afla în altă parte – cam asta auziră cei doi, sau asta înţeleseră din explicaţia spusă destul de tare, dar mereu acoperită de diferite zgomote de poduri rulante şi ţevi mutate dintr-o parte în alta), Tudor o cunoştea bine. Vizitase, de

când era gazetar, o sumedenie de centre industriale – Hunedoara, rafinăriile de la Ploieşti şi Uzina de utilaj petrolier, „Tractorul” de la Braşov, Fabrica de rulmenţi de la Bârlad – şi multe altele. Caietele lui erau pline de însemnări despre aceste unităţi, discuţii cu muncitori fruntaşi, cu tehnicieni şi ingineri, interviuri, amănunte din viaţa lor etc., invenţii şi inovaţii, cum stăteau cu planul. El îşi luase în serios meseria, adică profita de ocazie pentru a cunoaşte viaţa şi sub acest aspect. Ca fiu de ţărani, avea un fel de respect mistic – dacă n-ar fi prea tare cuvântul – pentru tot ce era maşină. În satul lui singura maşină pe care o studiase şi o admirase în copilărie era o batoză care le treiera grâul sătenilor.

— Atenţie, Adriene! să nu-ţi pice în cap, îl trase el de mânecă pe Adrian, în momentul trecerii pe sub un pod rulant.

Întâlniră un inginer tânăr, prieten cu Val, şi acesta dând nişte comenzi unor tehnicieni, îi luă de-o parte şi-i duse în biroul său, tocmai la capătul halei. Biroul era o cameră mică, cu pereţi subţiri în care pătrundea tot vuietul uzinei, oarecum amplificat.

Inginerul, care se numea Amzulescu şi era cam de vârsta lor, începu să-i spună lui Val c-a dat de un mare bucluc şi-i cerea un sfat. Adică, făcu el către ceilalţi – luându-i drept martori –, mi se face o nedreptate strigătoare la cer. Strânsese bani să-şi ia un „Trabant”. După vreo trei ani de economii, văzând că nu reuşeşte să încropească întreaga sumă, se apucase… şi-şi fabricase singur o maşină mică. Se pricepea bine la tot ce era motor, avea nişte cunoştinţe mecanici şi, ce mai la deal la vale, făcuse din tinichele, cuie şi piese vechi cumpărate de ici-colo, de la cei cu maşini scoase din uz – piese, pe care dăduse toţi banii strânşi cu atâta trudă – făcuse un trăbănţel. Semăna mai mult cu o motocicletă cu ataş, pe care se pune o caroserie de „Trabant”. Oricum, însă, era maşină… însă… (aici inginerul oftă adânc). Însă… pentru că-i trebuiau acte pe ea… îi puseseră o taxă, că de-ar fi avut banii ăia şi-ar fi cumpărat unul nou. Adică funcţionarii de acolo nu voiau să creadă că şi-a meşterit-o singur, că n-a cumpărat-o din străinătate… ba intenţionau să-l dea şi-n judecată pentru contrabandă de maşini-unelte. Întrebarea era dacă Val nu cunoştea pe cineva care să fie dispus să-i vândă acest „Trabant”… ca să poată el avea acte în regulă şi să fie scutit măcar de o parte din acel impozit de neconceput.

Omul părea într-adevăr derutat şi, plecând, Val îi dădu un ghiont, adică să nu mai fie aşa fleaşcă, să se ţină tare, că e bărbat.

Acest inginer era un tip excepţional în domeniul lui – ar fi făcut singur şi un avion, dac-ar fi avut condiţii. Dar singur, pentru că nu ştia să lucreze cu oamenii, nu se obişnuise încă şi ce izbutea să dreagă singur… stricau ceilalţi. Era pasionat atât de tehnică aplicată, cât şi de partea teoretică. Cu el – când se întâlneau câteodată în vreun birou – discuta teoria relativităţii, despre fuga spre roşu a galaxiei noastre, dacă universul se dilată… ca fundul lui Carmen… zicea Val – „sau rămâne aşa poponete?”. Da, domnule, universul e o lentilă care se dilată. Amzulescu îl punea la curent, cum s-ar zice, cu bârfa ştiinţifică, ce mai e nou în legătură cu antimateria şi cu binomul lui Neaţă.

Văzând că sunt conduşi înapoi, de unde plecaseră, Tudor întrebă:

— Şi atelierul tău unde e?

— Ce atelier?

— De sculptură… îşi închipuia că undeva în spatele unei hale, prietenul lor dă la o parte o perdea, se vor pomeni în faţa unei săli imense plină cu statui începute.

Râsul lui Val îi era ca şi mersul – mergea apăsat, cu vârfurile picioarelor puţin aduse spre interior – ţărănos şi vital.

— Ce copil eşti!… Eu aici… sunt la dantelărie, cu motive florale: gura-leului, rochiţa-rândunicii şi ochiul-boului. Cine crezi tu că face ce-i place, ce ştie, ori ce-a-nvăţat? Aici, totul de-a valma. Dacă vrei îţi găsesc şi ţie un loc… de tehnician dentist. Scoţi dinţi şi pui nasturi.

— Vezi că te cheamă directorul, îi spuse Dora. Te caut de-o jumătate de oră. Fuga sus la direcţie.

Se aştepta şi el, bineînţeles, la un *tête-à-tête,* cât de curând.

— Bine, spuse el. Mă voi duce. Ia te uită, ce coafură ai azi! Îţi stă de minune!

— Găseşti? îl întrebă Dora, uitând şi ea că Val îi mai făcuse în aceeaşi dimineaţă exact acelaşi compliment.

— N-aţi aflat bomba, se întoarse el către prietenii săi.
Dacă vă spun cine este noul meu şef o să cădeţi în fund.

— Taci, soro! făcu Tudor. Asta e chiar ca-n filme.

— Ca-n filmele proaste, întări Val. Mă duc să-mi dau demisia. Gata, e clar… am rămas şi fără pâine şi fără flax.

Se despărţiră urmând să le povestească acasă cum a decurs „ciocnirea".

— De-aia e bine să n-ai rude! le strigă el de departe, când aceştia se îndreptau spre ieşire.

Documentarea de azi nu prea le ieşise. Tudor se aşteptase să-l vadă pe sculptor în faţa unui imens cal ridicat în două picioare, în poziţia de avânt nestăvilit pe care o are armăsarul lui Petru cel Mare, făcut de Falconet şi cântat de Puşkin, admirator al lui Petru. Acel bidiviu se sprijinea şi în coadă, aceasta era găselniţa lui Falconet pentru a putea ţine în echilibru tonele de aramă. Tudor era sigur că Val, dacă-şi punea mintea, putea găsi o soluţie şi mai îndrăzneaţă, atât pentru cal cât şi pentru călăreţ.
Îi vorbise ceva de o statuie! Dar acum cu el nu se putea discuta. Adrian simţind că mai are puţin din momentul lui de iluminare, când se confrunta cu sine, cu amicii şi îi confrunta şi pe ei cu lumea, recurse la înţelepciunea monosilabică a lui Tudor. „Eşti pe diurnul cel bun, începu
Tudor, brusc, îmi plac introspecţiile. De pe 13, am început şi eu să fac acelaşi lucru, şi seara, când îmi văcsuiesc pantofii, mă opresc cu peria în mână. Şi mă întreb. —Ce ai făcut azi pentru recuperarea ta morală?». Şi constat că n-am făcut mare lucru".

Întreprinderea era undeva la periferie şi trebuiră să meargă mult cu tramvaiul până în centru.

Tudor primise în dimineaţa aceea o telegramă de la ex-prietena lui din timpul studenţiei, s-o aştepte în gară, că vine la ora 14,35 cu acceleratul de Iaşi. Când coborâră la Romană, îi ceru lui Adrian cravata lui. Oricât era aceasta scoasă de sub dărâmături, parcă tot arăta mai bine decât a sa. Tudor purta o cravată până putrezea nodul. Făcură schimbul. Erau destui trecători în jur, dar sperau să nu-i vadă niciun cunoscut Adrian nu se simţea bine, îl apucase spaima să nu se fi ales, doamne fereşte, cu vreo fractură, trebuia să se ducă la policlinică să-şi facă o radiografie.

— N-ai nimic, decât ţărână-n cap, îl încurajă Tudor.
Du-te şi te culcă. El plecă spre gară, căci se apropia ora sosirii trenului.

*

Abia ajuns în biroul lui şi văzându-se singur, Şandru înţelese pe deplin – se putu concentra – întregul caraghioslâc al situaţiei prin care trecuse cu imbecilul de Val.

Bucuria că-l avea oarecum la mână nu putea deci fi întreagă, fusese ştirbită de faptul că acela, el primul! îi dăduse un şut, de faţă cu tot personalul! Ce hai, ce hohote or fi acum prin toate birourile! Din cauza acestui incident, Şandru se înfurie pe toată secţia păpuşi şi primul lui gând fu s-o desfiinţeze. Ceru să i se aducă situaţia exactă a secţiei, câţi oameni are, ce normă de plan, cum e organizată. Se vedea din capul locului că e o secţie absolut fantezistă, care n-avea ce căuta la cauciucuri. O înfiinţase un neisprăvit în urmă cu ani de zile, dintr-un capriciu, şi-acum funcţiona în virtutea inerţiei, mai de grabă a *inepţiei* fostei directoare, care, ca femeie, se simţea mai legată de păpuşi decât de producţia serioasă. Era o bună ocazie de a scoate în evidenţă „incapacitatea" vechii direcţii, modul haotic în care îşi desfăşurase activitatea. În afară de asta, prezenţa acestui sector făcea ca întreprinderea lui să ţină de trei ministere; păpuşăria era, ea singură, şi industrie uşoară şi cultură.

Când directorul adjunct îl informă amănunţit câte greutăţi aveau în plus – deci în afară de cele care proveneau din relaţiile cu cele trei ministere –, pentru cele trei-patru vorbe pe care le scoteau păpuşile şi trebuiau să piardă săptămâni întregi până se aprobă textul, noul director se făcu foc şi pară.

— Vă rog să întocmiţi imediat un memoriu la minister precum că această secţie este parazitară, stagnează procesul de producţie pe linia sa majoră şi propunem reorganizarea ei.

— Desființare sau reorganizare? întrebă adjunctul.

— Prin reorganizare se înțelege desființare, spuse tăios directorul. Asta de când lumea. Deci, îmi aduceți mâine memoriul, vedeți, puneți cât mai multe date concrete, faceți un calcul cât am câştiga dacă aceşti oameni ar face o muncă *efectivă* în secțiile noastre, n-ar pierde timpul. Înşirând mărgele şi desenând purceluşi. Mâine îl trimitem la minister.

— La care minister?

— La toate trei! Faceți patru exemplare, unul să ne rămână şi nouă aici la dosar.

Şandru, de atâta vreme de când se tot freca de diferite resoarte, îşi formase ochiul. Spiritul său practic ştia să găsească pretutindeni dintr-o ochire *hiba* problemei şi să încerce s-o rezolve. Asta nu înseamnă că toate măsurile preconizate de el, fie bune, fie rele – mai erau şi de acestea –, se şi rezolvau. Pentru orice fleac trebuiau zeci de aprobări din toate părțile, şi practic forța grozavă da zmeu a unui director într-o instituție se limita la a muta un birou dintr-o încăpere în alta, putea da dispoziții să se mai pună un glasvand, să acorde sau să taie prime, să muştruluiască şi să amenințe pe oricine. Desigur, aici avea dreptate – atelierul de păpuşi nu ținea de resortul lui. „Eu mă spăl pe mâini ca Pillat din Pont", spunea Şandru în gând, parcă văzându-se în fața cutărui ministru, spre a da lămuriri.

Înainte de a veni Val, apăru secretara, care îl întrebă dacă poate primi un salariat.

— Să intre. Îşi notă în carnețel să schimbe secretara, care slujise în acelaşi post şi pe vremea directoarei; imposibil să nu fie în bune relații cu fosta şefă şi să-i raporteze toate mişcările lui în industrie. Aceasta crescuse, lucra acum la un minister şi aflând că el tună şi fulgeră împotriva vechii conduceri îi putea pune tot felul de piedici. Apoi, secretara nu corespundea principiilor lui, care erau următoarele: când îți intră cineva în birou dă cu ochii în primul rând de secretară. Dacă aceasta e o muma pădurii, o aschimodie ori o huidumă grasă de o sută de kile, impresia va fi din primul moment una urâtă, respingătoare. Lui nu-i trebuia o femeie pusă la uşă, că are necazuri acasă. Aici nu-i cutia milelor. Are nevoie de o fată tinerică, sprintenă, una care să ştie să zâmbească, să vorbească politicos la telefon, să-ți fie drag să te uiți la ea şi s-o asculți. O secretară bună la o instituție face cât zece directori adjuncți. Ori aceasta, rămasă în urmă directoarei, era o femeie inodoră, incoloră şi dublu insipidă. Avea picioarele strâmbe şi cel puțin 30 de ani – de slujbă la-mpăratul.

Cel care intră imediat nu era altul decât Săvulescu.

Ținuse să se prezinte noului director. Simțea ca o datorie a sa să-i aducă la cunoştință unele lucruri, pe care nu avea de unde le cunoaşte, dar trebuia să le *ştie*, pentru buna desfăşurare a activității importante ce-i fusese încredințată; de a contribui la mărirea producției de cauciuc şi la asanarea moravurilor.

— Cum adică „asanarea moravurilor", sări Şandru; căruia tipul îi displăcuse, părându-i-se prea lipicios, aşa dintr-odată hodoronc-tronc.

— Pentru că sunt anumite persoane în întreprinderea noastră care… din punctul de vedere al conduitei ca să zic aşa… sunt la pământ.

Săvulescu intră în amănunte şi-i relată câteva cazuri.

Şandru îl ascultă scârbit, însă se abținu să-l întrerupă, dintr-o pură curiozitate omenească.

— Cum le cheamă pe tovarăşele? întrebă el.

Îi spuse.

Însă problema delicată era alta: chiar prietenul bun al domniei tale, Val Tomiță… e un astfel de element!

Un astfel de element…

— Ce fel de element? întrebă iar Şandru scoțându-şi ochelarii şi ştergându-le lentilele cu batista. (Din nou uitase să-şi schimbe batista, iar pielea de căprioară cu care-şi ştergea ochelarii de obicei rămăsese închisă în seiful vechiului birou de la minister. Îşi notă în carnet să trimită după ea.)

— Pot să vă spun… adevărul întreg? întrebă Săvulescu.

Şi fără a aştepta încuviințarea, îi dădu drumul: Acest anume Val, care vorbeşte franțuzeşte cu străinii de

la
„Ambasador” – îl surprinsese chiar el personal odată, iar dânsul, observându-l la rândul său, schimbase vorba, dând o indicație de stradă – este de mai mulți ani urmărit.

Directorul nu se mai putu abține şi-l repezi pe individ.

— Te rog să ieşi afară din biroul meu. Să nu te mai văd în ochi. Ce ai de spus, tot ce vrei să-mi aduci la cunoştință, îți notezi pe o bucată de hârtie şi la prima şedință te ridici şi spui… să te-audă toată lumea. Eu nu am secrete aici cu nimeni, am fost pus aici să…

Săvulescu ieşise. Şandru nu-şi termină fraza de ce-a fost el pus acolo. „Asemenea elemente – se gândi el – învenințează atmosfera, şi dintr-o instituție paşnică şi înfloritoare pot face un adevărat iad, să-ți fie scârbă să intri dimineața pe uşă”. Îşi dădu seama că individul era dintre „cei proşti”, pentru că un bun „turnător” – nici

Şandru nu era lipsit de umor, procedează altfel, te lucrează şi nici în mormânt nu-l poți dibui. Ori ăsta vine la el şi-i spune aia şi aia despre unul şi altul, după aceea pleacă în întreprindere şi spune ce i-a spus directorul despre cutare şi cutare, şi aşa mai departe. Nu era exclus ca tipul să fi fost trimis chiar de Val, care încerca să-l aibă cumva la mână. Parcă îi văzuse pe amândoi în acelaşi birou.

Abia acum secretara păşi, cu aceleaşi picioare strâmbe şi fără pic de şolduri, şi-i anunță sosirea lui Val.

— Să intre!

— Nu-ți mai dau mâna, spuse Şandru, care avusese timp să-şi arboreze un zâmbet demonic, pentru că dumneata ai un adevărat tic şi când omul vine spre dumneata cu mâna întinsă îi dai cu piciorul. Îl izbeşti pe la spate. Te rog să iei loc!

Val îşi pregătise deja demisia, o avea în buzunar, nu voia însă să i-o dea din primul moment, ca să-l fiarbă puțin. Îi luă de pe masă o țigară, fără permisiune. Şandru scăpără şi-i întinse s-aprindă.

— Ar fi inuman din partea mea, continuă el, ca, în urma incidentelor intervenite între noi, să profit de puterea mea şi… să-ți întorc figura de jujiț, zise şeful, râzând de poanta care-i venise fără să vrea. Dacă ți-aş da şi eu cu piciorul cum ai făcut dumneata, nu numai că ai ieşi pe uşa asta, ci ai trece val-vârtej prin tot Bucureştiul… cine ştie unde te-ai opri…

Val trebui să conchidă în sinea lui – pentru a nu ştiu câtă oară – că tipul nu era chiar prost. Nu-i răspunse, se mulțumi să tragă mai adânc din țigară.

— Deci, să fie clar, nu-ți voi purta, ca director, niciun fel de ranchiună.

— Să se facă aşa cine minte? zise Val, neputându-şi stăpâni un rânjet.

— Eu sunt un om bun, prost de bun ce sunt, şi nu mă lasă inima să fac răul pe care l-aş putea face. Tot ce-ți cer e să-ți vezi de treaba dumitale, să nu te lauzi cu anumite lucruri. (Şandru se aşteptase ca după plecarea din biroul lui Val, acesta să se fi lăudat față de ceilalți, să fi spus cât îşi sunt de dragi şi ce figuri de dans face el cu nevastă-sa, care e o poamă. Însă îşi dăduse seama că Val tăcuse, altfel Săvulescu i-ar fi spus în primul rând asta.) Relațiile de servici sunt relații de serviri.

— Se spune *serviciu*, după noul dicționar ortografic, elaborat de Academie.

— Te rog să nu mă întrerupi. Chiar adineauri cineva a venit cu o plângere împotriva dumitale, e prima plângere care mi se aduce la cunoştință din această întreprindere. Şi tocmai împotriva dumitale!

— Pe cât pui pariu că ştiu cine-a fost?

(Deci idiotul de Săvulescu era aşa cum îl intuise el, ştia toată întreprinderea ce fel de inginer este.)

— Nu contează cine a spus, eu nu țin seamă de bârfe ori de şoapte la ureche. Dacă o să-ți vezi serios de treabă, vom fi ca frații.

— Ca cumnații… scuzați cacofonia.

— Nu scuz nimic… nu iert nimic!… făcu Şandru, care începuse să-şi cam iasă din sărite. Îşi dădu seama că Val tocmai asta şi urmărea şi se stăpâni. Dumneata te încadrezi în programul întreprinderii? întrebă el calm, aşa la nimereală, gândindu-se că dacă el avusese atâta timp liber ca să-i sucească gâtul

Olguței înseamnă că mai şi chiulea de la slujbă.

— Sigur că da, răspunse Val. Vin când pot şi plec când vreau.

— Da?!

— Da. Eu ca artist am un cod special, nu mă pot concentra opt ore. Datoria mea aici e să fac act de prezență din când în când, mai ales în zilele de salariu, şi să mă fac că fac ceva. Întrucât burghezia s-a purtat mizerabil cu scriitorii, sculptorii şi pictorii, statul nostru trebuie acum să nu mai cadă în aceeaşi greşeală, şi să le dea salarii *gratuite* (Val îl parodia pe Conu Leonida) artiştilor. Eu fac o concesie că accept să trec din joi în paşti pe la slujbă. Ar trebui să mi se trimită ştatul acasă, să-l semnez, în pat, cu muza în brațe şi banii în plic.

— Îmi spui nişte lucruri foarte interesante, replică
Şandru, într-adevăr surprins de brutala sinceritate a interlocutorului. Unde ai citit teoria asta cu lenea artistului, care trebuie încurajată, în ce document? Eu, care le citesc şi le studiez pe toate, parcă n-am văzut nicăieri.

— Ai fi mai sărit niscai paragrafe.

— Nu, deloc! Te rog să mă crezi că le citesc cu creionul în mână şi subliniez pe alocuri. (Aşa era.) Ştiu că la noi fiecăruia i se plăteşte după munca sa. După cantitatea de muncă depusă.

— Statul va câştiga, după moartea mea, spuse Val, milioane de lei din lucrările mele, vânzându-mi lucrările, ori organizând expoziții etc. De ce, prin urmare, din aceste milioane de lei să nu-şi permită luxul de a-mi da o mică rentă lunară, nu mai are decât salariile de registrator, să zicem. Eu mă mulțumesc cu atâta, cu condiția să nu fac nimic.

— Deci asta e… ocupația dumitale aici în întreprinderea noastră?

— De unde-ai ghicit? Află că de luni de zile n-am făcut decât o păpuşă, pe care-am văzut-o în mâna dumitale acum câteva zile. Deci şi aceea s-a dus dracului!

— În schimb, lucrezi mult acasă, spuse Şandru cu o undă de ironie.

— Mă extenuez. Mai ales că unele modele nu prea stau cum le aşezi şi trebuie să le tot dădăceşti… să le iei pe genunchi şi să le tot dădăceşti.

Şandru nu vru să apuce nada întinsă. Nu chiar acum, ca să nu se enerveze. Ar fi trebuit să ridice tonul, şi tipul îi spunea lucruri interesante, îi dezvăluia un univers de idei inedite, de-a dreptul inedite.

— Să zicem că artiştii ar trebui să fie nişte privilegiați, ca să nu-i numim paraziți, adică să li se plătească din capul locului pensia, să se-nceapă în cazul lor direct cu pensia – începu Şandru un lung raționament. Bun! Dar dacă aceşti artişti nu fac nimic, cum îi putem deosebi de ceilalți muritori care n-au dreptul la pensie de la vârsta de 20 de ani? Cum îi deosebim? Nu cumva ar fi cazul ca statul să le dea primilor – adică artiştilor, celor ce spun ei că sunt artişti şi noi trebuie să-i credem pe cuvânt de onoare – nişte costume? Să se îmbrace altfel sau să umble în pielea goală.

— Ideea nu-i rea. Să umble în pielea goală. Sau în costume de epocă.

— Şi… continuă Şandru, uite, îți dau cuvântul meu de onoare, că dacă aş şti că în cazul de față am de-a face cu un geniu, trecând peste orice, ți-aş face – cu de la mine putere – un salariu bun pe toată viața… Te-aş scuti şi de obligația de-a veni aici din când în când, să te vadă lumea… Dar cine-mi garantează mie că n-am în față un ratat? Spune-mi, cu ce-mi dovedeşti că nu eşti ultima lepădătură de pe stradă, care se consideră în sinea lui un (… nu-i veni în minte niciun sculptor), dar e atât de ramolit încât nu ştie nici cum îl cheamă. Mă băiatule, continuă Şandru, ridicându-se de pe fotoliul său şi venind lângă Val, ba punându-i chiar mâna pe cap într-un gest de ocrotire părintească. Află că abia acum am ajuns să te cunosc mai bine şi într-un fel mi-i şi milă de tine. Pentru că te porți ca un licean, care iese de la ora de dirigenție spunând că nu-i convine sistemul nostru de învățământ şi expunându-se pentru această afirmație, făcută într-o stare de lipsă ele control, exmatriculării din toate şcolile. Tu îți dai seama de gravitatea afirmațiilor tale?

— Ei, că-ai fi fost primul?!

— Eşti aproape inconştient, dragul meu. Nu ştii pe ce lume trăieşti. Credeam c-ai făcut cine ştie ce. Dar tu eşti pur şi simplu un inconştient.

— Ia ascultă, domnule, îi sări lui Val ţandăra. În primul rând, ia-mi mâna de pe cap. Eu nici pe Dumnezeu nu-l suport să mă ocrotească, iar dacă prin absurd, să zicem, ar trebui să se pogoare asupra mea sfântul duh, nu l-aş lăsa să-mi stea-n cap… n-aş suporta apăsarea. Tânărul se ridică. Ochii lui căprui, de obicei nu prea expresivi, de data aceasta scăpărau. Eu nu suport să mă dădăcească nimeni. N-am nevoie de niciun salariu, muncit sau nemuncit aici în întreprinderea ta. De azi încolo nu mai sunt milogul vostru. Uite demisia mea. Scoase din buzunar demisia şi-o aruncă pe masă.

Şandru nu se aşteptase la gestul acesta. Îşi dădu seama acum că Val se jucase pur şi simplu cu el, debitându-i nişte prostii, ca să vadă cum reacţionează. Încercase să-l scoată din sărite. Luă cererea şi-o rupse bucăţele. Aruncă bucăţelele la coş, spre a avea timp să se gândească ce trebuie să mai facă. Ce trebuia să mai facă, în fond?

— Lasă prostiile, zise. Vorbim acu ca nişte cunoştinţe vechi. Ai noroc că n-a fost nimeni cu noi aici în birou, să-ţi audă enormităţile. Aş fi fost obligat să fac o criză de principialitate şi să-ţi întocmesc un raport de înlăturare din întreprindere. Olga cum se simte?

— Ce mă-ntrebi pe mine? Ce, mi-ai dat-o cu inventar? A fugit, aşa cum ţi-am spus… eu credeam că s-a întors acasă şi-o ţii ascunsă, legată de furca patului… Louis XV.

Zâmbi subţire.

Şandru începu într-adevăr să se neliniştească. Nebunul din faţa lui putea spune chiar adevărul, adică Olga dispăruse de-a binelea – el credea că e la Val, Val că e la el –, se duceau aşa cu presupusul de zile întregi, şi cu fata cine ştie ce se întâmplase. Se gândea la nevastă-sa ca la o fată diferită de vârstă, de! Biata fată…

— Nu, zău, nu glumeşti? întrebă, ca şi când ceva s-ar fi prăbuşit în adâncul său, buf!

— Deloc. Dacă nu e la tine… adio! înseamnă că s-a pierdut.

— Şi ce e de făcut?

— Dă un anunţ la ziar: „Pierdut soţie, o declar nulă”. Val plecă, reamintindu-i de demisie – s-o caute în coş – şi că din acea zi nu mai pupă păpuşi de calitate un şef ca el. Era el însuşi tulburat.

Prin urmare, lucru curat nu putea fi. Unde-o fi, domnule? „Venin de şarpe îmi trebuie mie acum”. Şi se-ndreptă spre o farmacie, să-ntrebe de alifia asta, care, se zice, e foarte bună, te ungi cu ea şi-ţi trece durerea – nu ştiu dacă şi cea sufletească… Ajuns în faţa farmaciei, se opri, uitase de ce venise acolo, dădu să intre – „măcar un antinevralgic” – se răzgândi şi-o porni mai departe. În drum, studie cu atenţie diverse firme şi anunţuri: „Încărcăm brichete cu gaz”, „IPL execută mutări de mobilă pentru populaţie”. Dar mai degrabă lua seama literelor decât a cuvintelor, aluneca peste sensul lor.

Unde-o fi, domnule? Lângă el un om bandajat la un braţ se plângea altuia, un domn cu o pălărie cu boruri prea mici pentru părul abundent: „M-a opărit, auzi dumneata, m-a opărit”. „Fel de fel de opăreli, frăţioare”.

CAPITOLUL VIII

MAI ERAU douăzeci de minute până la sosirea accceleratului, şi avea destul timp să se enerveze. Nu-i plăcea să aştepte prin gări, unde mergea întotdeauna prea devreme, nu suporta să fie aşteptat, pentru că în felul acesta îşi crea anumite obligaţii faţă de persoana care-i era în fond indiferentă, cu toate că mima şi el o vagă prietenie, asta mai mult din politeţe. Câteodată oamenii iau politeţea elementară drept gest de mare afecţiune, şi dacă ai ghinionul de a fi un manierat, un delicat, vei fi toată viaţa sclavul proastei înţelegeri din partea semenilor, care te vor sufoca pur şi simplu cu sentimentele lor, răspuns la „prietenia ta sinceră". Persoana care trebuia să sosească cu trenul se numea Diana Dălălău. Singura femeie pe care Tudor o iubise – cu adevărat –, acum se socotea bătrân parcă, în orice caz nu mai era sigur c-o să se mai îndrăgostească vreodată. Aşa, simpatie, afecţiune, pornire – lucruri de-astea, da, însă un sentiment profund, acaparator, fascinant, mistuitor – gata! se terminase. Diana era o fată cu multe calităţi, în primul rând frumoasă. Nu atât frumoasă, cât distinsă. Ca lemnul de rezonanţă, într-o pădure adormită – ori o pădure de-a noastră, simplă, trează – îi simţi vibraţia, viaţa intensă a fibrei. Dacă mergeai cu ea undeva, imediat se vedea că e ceva deosebit, altă stofă, toţi ochii se întorceau spre dânsa. Făcea o bună impresie asupra bărbaţilor şi chiar asupra femeilor, pentru că ştia să fie caldă, apropiată, nu-şi dădea importanţă, lega amiciţie în general cu fetele urâte din grupa ei de facultate, asta şi dintr-un sentiment sadic oare? Sadismul însă nu e un sentiment… dar ce-o fi? Un instinct sau, mă rog, o pornire rea, ceva complicat. Tudor avea obiceiul să facă mari digresiuni, şi se pomenea câteodată, tot mergând aşa din aproape în aproape cu analiza, că uită de unde plecase. Gândul lui era uneori ca fraza lui Iorga, despre care afirmaseră toţi deştepţii, toţi nătărăii, că n-are frază, tocmai pentru că se exprima bogat, nuanţat şi ornamentat – avea frază, ce mai încolo-încoace! Diana era cu doi ani mai mică decât el şi la altă facultate. Asta era important, pentru că, în general, fetele nu se prind de braţul băieţilor din acelaşi an. De la aceeaşi facultate, se mai întâmplă. Şi aşa se făcuse că îşi căutase fiecare partener în altă parte şi se nimerise ca Tudor să dea peste Diana-Ioana Dălălău, numele întreg. Nu întâmplător. O urmărise multă vreme cu privirea pe coridoarele Universităţii (facultăţile lor erau alăturate şi orarele cam corespundeau), în recreaţii, topit de drag, mirându-se că poate exista un asemenea exemplar reuşit.

— Ce-i cu apariţia asta? întrebase el o dată un coleg, pe care-l văzuse salutând-o foarte politicos, iar ea îi răspunsese cu un zâmbet „de milioane" şi fugise într-un grup de colege.

— Ce fel de apariţie e asta?

— O cunoştinţă… mormăise morocănos colegul şi nu se pripise să intre în detalii. E un bun obicei al bărbaţilor care cunosc vreo femeie bine, că dacă-i întâlneşti pe stradă cu ea de braţ dau mâna cu tine şi pe dumneaei uită să ţi-o prezinte, se fac că plouă, te întrebă de vreme şi iar îţi întind mâna, ca şi când pe tine mâna lor te-ar interesa, şi pleacă – iar a doua zi încep să se laude cât de minunată e cunoştinţa aia a lor… ai văzut-o? a de era ieri cu mine, ce părere ai? Lui Tudor îi venea să le dea cu ceva-n cap tipilor de felul acesta. Până la urmă, după vreo lună de contemplaţie, nimerindu-se lângă ea, la avizier – unde-şi nota fiecare orarul –, îşi luase inima în dinţi şi-o întrebase: „Ce fel de apariţie eşti tu?" (textual). Fata începu să râdă. El prinse curaj şi-i spuse că, la rândul lui, şi el e o apariţie cu totul şi totul extraordinară, măcar că nu s-ar zice. La prima vedere, nu se zicea deloc asta, umbla cu pantalonii necălcaţi, avea pantofii scâlciaţi, şi nu ştiu cum, orice-ar fi pus pe el, stătea anapoda, aşa că nici nu-şi mai dădea interesul să-şi ajusteze hainele. Fetele se uitau în primul rând la asta, şi Tudor crăpa de ciudă. Era sigur

că fata deşteaptă ştie să aleagă grâul de neghină; şi că de la o repede ochire chiar, una isteaţă îi radiografiază tot tezaurul de calităţi intelectuale şi sufleteşti, tezaur îngropat sub haine ponosite şi sub nodul de cravată pătat. Iar dacă nu le vedea, avea el grija să atragă singur atenţia asupra acestor calităţi. Asta o făcea însă cu timiditate şi cu o notă de umor, pe care Diana – privindu-l câteva clipe – îl înregistră ca atare. Nu avea niciun prieten, pentru că avea prea mulţi, în astfel de situaţii se întâmplă ca tocmai cele mai reuşite dintr-o grupă de studenţi să rămână „neagăţate"
– în limbaj studenţesc –, fiind considerate prea pretenţioase. Fiecare crede că „n-o să se uite asta la mine, e încurcată podoaba cu cine ştie ce doctor ori judecător, umblă cu vreun inginer de la drumuri şi poduri". Mai degrabă pe cele „normale", adică „pasibile", le vezi că-şi fac, din primul an, un rost pe lume, se lipesc, se sudează de braţul unui student mai mare, vreun tâmpit, restanţier la toate şi nu-l mai slăbesc până nu le iau în căsătorie.
Diana avea o viaţă sufletească intensă, era un „om complicat". Era şi foarte tânără – în anul II – şi oarecum – în ciuda juneţei – în panică, din cauză că nu se iveşte nimic serios la orizont. Curând partida serioasă se arată sub înfăţişarea lui Tudor – „orizontul i se lumină a ploaie" – după expresia lui Tudor însuşi, care se scuza mereu că are stea în frunte. Prietenia lor mai mult se insinuase decât se născuse direct, făţiş, întrucât nici băiatul nu îndrăznea să se apropie prea mult, dându-şi seama că fata nu e de nasul lui, şi de ce să-i sfârâie călcâiele după ea degeaba? Nu voia să sufere „mai mult decât trebuie" din cauza unor complicaţii amoroase, care nu-şi aveau niciun rost. Nu ştiu de ce nu le găsea niciun rost, căci avea şi el dreptul la dragoste. Dar era el pe potriva ei? Iată problema. Fata se ataşase oarecum de el, ea îl căuta în recreaţii, îl aştepta, lui Tudor îi era tot mai dragă şi chiar se gândea să-i găsească el un prieten, un băiat bun, de caracter, care „s-o merite". Adică s-o ia ca pe un fel de bursă de merit. Pentru că observase o anumită înclinaţie spre superficialitate cam la toţi colegii lui; în general, tinerii erau foarte superficiali, mai ales în relaţiile cu fetele, căutau să profite de ele, se lăudau cu tot felul de isprăvi, mai mult sau mai puţin imaginare. Şi ar fi suferit cumplit, ştiind-o pe Diana-
Ioana (numele celălalt nu-i plăcea, era prea hăulit) încăpută pe mâna unui cuceritor de profesie. Îşi tot chinuia creierii şi-i tot storcea, lua seama în jur şi nu-i găsea un om pe potrivă. Între timp, ea, văzând atitudinea lui ciudată, rece oarecum, de stalactită care-şi calculează picăturile, nu mai ştia ce să zică şi cum să se comporte, în ochii colegelor trecea a fi în mare tandreţe cu Tudor Frăţilă acesta (ce-o fi văzut la el?). El, însă, în afara unei verve nemaipomenite, a spiritului ascuţit şi-a unui întreg univers de imagini, deducţii şi trimiteri în cultură, nu-i oferea nicio speranţă. Se complăcea în situaţia de confesor al ei, chiar o stimula să-i spună intimităţi, ca, de pildă, dacă iubeşte pe cineva, ce părere are de cutare bărbat (care i se părea lui că i-ar face curte) şi aşa mai departe. Cu alte cuvinte, proceda ca cel din urmă laş. Îi era frică s-o iubească, dar o adora pe ascuns şi ar fi vrut ca ea să facă primul pas, adică ea trebuia să-l cucerească, poate chiar cu forţa, în urma unei bătălii. S-ar fi simţit bine dacă ar fi venit odată la el şi i-ar fi dat brusc un brânci şi o palmă, căci atunci poate s-ar fi trezit şi în el instinctul de apărare. Adică, i-ar fi spus ce simte, ce crede despre ea şi cât îi e de dragă (banalităţi de astea, din păcate, adevărate, asta e viaţa) şi aşa s-ar fi apărat. Ar fi luat-o de partea lui, pavăză în viaţă, aşa cum bandiţii, când sunt prinşi într-o casă, ca să scape de acolo neîmpuşcaţi, înşfacă vreun copil al gazdei şi-l ţin lipit de ei… şi aşa se retrag. Asta văzuse în multe filme, sunt pline filmele de lucruri din acestea. Nu-i mai puţin adevărat că el îi făcea zilnic o sumedenie de declaraţii. Toată risipa de fantezie în prezenţa ei ce era altceva decât o minunată declaraţie de dragoste? Da, dar prea voalată, prea poematică, şi nu cu lucruri vagi şi aluzii cucereşti o fată! Trebuie procedat direct, chiar brutal. Nu se decidea. Era un om al nuanţelor, al subtilităţilor, chiţibuşurilor şi chichiţelor, şi din cauza asta pierdea sensurile clare.

După vreun an de iubire din aceasta indecisă, ba da, ba nu, uite-o, nu e, Diana începu să se răcească, adică era la fel de caldă, tandră, prietenoasă… dar nu ştiu ce-i mai lipsea ca să fie tot dânsa. El vorbea, şi ea parcă nu-l asculta până la capăt, nu mai râdea savurând şampania paradoxurilor lui, i se părea lui Tudor că nu-l mai socoteşte chiar atât de interesant. „Oare ştie c-o iubesc, nenorocita?" se întreba,

noaptea, când foarte simplu ar fi fost să se ducă a doua zi la ea, s-o ia de-o parte şi s-o întrebe deschis dacă e la curent sau nu cu ce se întâmplă pe lume şi ca să dea un exemplu, cu ce se petrece chiar cu el? E la curent? Ar fi putut căpăta două răspunsuri. Primul: ştia asta de la facerea lumii şi nici el nu-i era indiferent. Şi al doilea: nu, nici nu bănuise, de ce nu-i spusese mai de mult, pentru că acum inima ei era ocupată. Şi auricole şi ventricole, totul sună a ocupat, nu mai găseşti un colţişor. Să-i fi spus asta măcar săptămâna trecută! Şi al treilea răspuns – deci ar fi existat şi un al treilea: că ştia, doar nu e chioară, văzuse, simţise, însă, din diferite motive, nu-i putea răspunde în acelaşi fel. Dacă ar fi fost cazul, i-ar fi făcut ea declaraţia şi cererea (şi oferta) şi l-ar fi silit să fie mai altfel. Femeile când vor ceva intuiesc ele ce trebuie să facă, nu trebuie invitate, dar nu fusese cazul – să nu se supere –, să rămână prieteni, ca până acum şi atât. Atât, atâtica. De aceste două răspunsuri din urmă se ferise Tudor. Şi din cauza asta, tot din laşitate, deci, amânase mereu explicaţia deschisă. Într-o excursie organizată de universitate, o săptămână întreagă cu trenul prin ţară – fusese splendid –, el putuse asista chiar la mica idilă înfiripată între
Diana şi un coleg de-al lui mai mic, un constănţean cu ochelari, care făcea pe interesantul, cu ochelarii lui şi cu expresii în italiană, ori engleză, auzite în port. Acela venise în compartimentul lor – ei se ţineau mereu de mână, ca şi când ar fi fost logodiţi, el, Tudor, şi ea, Diana. Diana îi cerea asta, ca s-o apere de ceilalţi, să nu dea ceilalţi buzna peste ea. („Poftim, de sperietoare sunt bun” – se gândea Tudor). Şi acela – Gheorghe Ilie – se aşezase lângă ei, pe banchetă – vagoanele lor speciale erau de clasa a III-a, şi la început tot spusese glume, vorbind chipurile mai mult cu colegele Dianei – de pe bancheta din faţă –, dar cum Diana era cea care râdea cel mai tare la glumele lui mediocre şi lălâi şi-i tot încuraja vasăzică, Gheorghe Ilie, până la urmă, a intrat într-o lungă discuţie cu ea, că celelalte au cam început să-şi dea coate şi lui Tudor i-a fost silă şi s-a dus în alt compartiment, a mai stat pe culoar, făcându-se că se uită pe fereastră, adică prefăcându-se că puţin îi pasă. Tipul devenise tot mai agresiv, mai neruşinat, se tot împingea spre ea pe banchetă – ca din întâmplare –, dar Diana n-a mai venit să-l roage s-o apere. „Vine, nu vine; vine, nu vine?” se întreba Tudor, din compartimentul celălalt. Sufletul! Toată excursia aceea el a făcut pe supăratul, se uita în altă parte, iar Diana tot cu Gheorghe Ilie! N-a înţeles atunci nimic din Ipoteşti, Zamka, cetatea Deva, castelul de la Hunedoara, peste tot pe unde fusese n-a băgat nimic la glavă, în ciuda unui ghid foarte priceput, un profesor de istorie, care le explica totul cu vervă şi cam prea mândru de sine, ca şi când el ar fi ridicat şi cetatea Deva şi celelalte, el ar fi fost cel care l-a sfătuit pe Eminescu să se nască la Ipoteşti. Lui Tudor îi zburau gândurile în altă parte. Diana era şi ea pe-acolo, dar cu celălalt. După aceea, chiar ea avea să-i povestească, şi cu oarecare ciudă – de parcă tot el ar fi fost vinovatul –, cât de departe a mers Gheorghe. Într-o noapte, la Botoşani, când s-a dus ea cu nişte colege de-au dormit la o rudă, că nu puteau să doarmă în şcoala aceea unde erau cazaţi, că le mâncau puricii, of, doamne!… el le-a însoţit şi, noaptea, buzna peste ea în cameră. Ăla stătea în genunchi în faţa ei, a spus că se spânzură, apoi că-şi taie venele cu un cuţit de bucătărie, iar ea a ţipat şi-au sărit colegele…
şi abia a scăpat…

Acest soi de teatru de estradă Gheorghe Ilie îl jucase încă din tren: se îmbătase – sau se prefăcea – spunea că-i e rău, că se-aruncă din tren, şi Diana făcea pe sora de caritate pe lângă el. Fiindcă ăla spunea în gura mare că pentru ea s-a îmbătat, c-o iubeşte (ce nu îndrăznise Tudor să-i mărturisească timp de un an, ăla îi dădea drumul aşa dintr-odată, la botul calului), şi ea îl tot ţinea de mână să nu se arunce din tren, să nu facă vreo prostie… „Take, Take, fii cuminte”, zisese şi Tudor, fierbând în sinea lui, dar nimeni n-a prins ironia.

Cu această ocazie, Tudor şi-a dat seama că Diana e slabă de înger, că nu-l merită şi că un Gheorghe de-ăsta o să-i rămână toată viaţa în poală… semn de mare afecţiune. El ar fi mai putut interveni, totuşi. Omul e un material moale, în care se poate lucra, poţi să-l modelezi, mai ales femeia poate fi modelată, ar fi luat-o el, s-ar fi căsătorit cu ea şi-ar fi tot modelat-o pe parcurs. Şi pe-un borfaş poţi să-l faci om de omenie, dacă ştii cum să-l iei şi să-l educi prin muncă. Iarăşi nu s-a hotărât să facă pasul, din cauză că Diana era prea frumoasă – prea frumoasă pentru el –, şi-ar fi trebuit ca întreaga viaţă să se transforme

într-un fel de călătorie, ca aceea cu trenul, ca excursia aceea, şi el să fie o anexă a ei, înregistrându-i mai ironic sau mai puţin ironic, mai calm ori mai furios aventurile cu cei mai întâmplători pasageri, care s-ar fi nimerit în compartimentul lor. Ori el avea alt ţel de viaţă, nu să păzească o fustă… Pe de altă parte, nu putea jura c-ar fi fost chiar aşa. Diana era suflet ales, avea înclinaţii serioase spre studiu individual, era cultă, nu te săturai discutând cu ea despre Mahabharata, nu era de-aia pe care s-o tot ciupeşti într-una, că n-ai ce vorbi – ce să înţeleagă ea! – şi trebuie să te adresezi doar hoitului, fiindcă spirit, ioc. Câteodată i se părea chiar o fiinţă superioară, dracu s-o ia! Acum fata nu i se mai confesa aşa cu de-amănuntul, mărunt, mărunt, se cam răcise. A trebuit să afle de la alţii, chiar de la un coleg de-al lui – un mare crai, poate cel mai măreţ crai pe care-l văzuse în viaţă – falnic de tot, dar şi lui tocmai din cauza asta i s-a înfundat, nişte lucruri atât de îngrozitoare despre Diana-Ioana Dălălău, c-a făcut
Tudor nişte ochi cât cepele de uimire.

Diana stătea la cămin. Tot acolo unde era căminul de fete se afla şi cantina, pentru toată lumea, într-o clădire separată, dar în aceeaşi curte, o curte mare, boierească, plină de castani. Colegul acesta, un băiat simpatic şi cu multă experienţă, foarte inteligent dar fără „bază” tocmai din cauza aventurilor de care se ţinea, crescuse mult în ultimii ani şi pe linie de asociaţie studenţească, căci vorbea frumos la şedinţe. Cu note prea mici însă, ca să poată avea dreptul la bursă. Totuşi, asociaţia găsise un mijloc de a-i da casă şi masă, un mijloc foarte plăcut de altfel. Cum? Cantina şi căminul de fete aveau o staţie de amplificare, instalată într-o cămăruţă, lipită de sala de mese. Responsabilul staţiei, un matematician, avea bursă şi nu era obligat să doarmă, să locuiască chiar acolo în odăiţă, unde era un pat şi tot ce mai trebuie. El stătea la cămin, în rând cu lumea.

Constantiniu Nucu acesta – aşa-l chema pe băiat –, care făcea complimente în dreapta şi-n stânga la toate fetele (cum arunci boabe la găini), unde s-o prinde, s-o prinde, a încercat şi cu Diana, pe care chiar Tudor i-o prezentase, prostul, de-aia fac bine toţi ceilalţi care nu-şi prezintă soţiile ori iubitele la prieteni. Diana, exact ca în cazul lui Gheorghe Ilie, începuse să râdă, făcând acele mortale gropiţe în obraji şi arcuindu-şi buzele frumoase, „una şi una”, cum remarcase Tudor odată. Găsea foarte inteligent, ingenios complimentul oarecare aruncat de ăla, în viteză… Ehe, îşi zisese Constantiniu şi… a invitat-o la o cafea, o plimbare în Copou, i-a povestit despre Festivalul tineretului la care fusese el şi lucruri de-astea. Nu după multă vreme, nehotărâta Diana, fata serioasă din Huşi, era îndrăgostită foc de Nucu şi se întâlneau „chiar în cămăruţa staţiei de amplificare”. Cum Nucu nu era tot timpul singur, mai pica şi matematicianul, şi nu putea să se ducă mereu s-o caute la cămin, c-ar fi bătut la ochi, găsise un mijloc inedit de-a coresponda. El, care manevra staţia de amplificare, o amplificase parcă şi pe studentă, convenind cu ea să-i pună o anumită melodie atunci când e singur-singurel şi fata poate veni.

Nu ştiu ce placă era… un tango! În timpul orelor de masă, şi chiar după-amiază, se dădea muzică de la staţie, zbârnâiau difuzoarele peste tot, ca să fie atmosfera mai veselă, să mănânce studenţii mai cu poftă pilaf ori să se relaxeze, ascultând o muzică bună (în total staţia avea 27 de plăci). Asta a ţinut cam vreo săptămână, şi Constantiniu, care-i jurase pe părinţi s-o ia de nevastă, se tot chinuia… Nu aveau prea mult timp liber la dispoziţie… Pentru că trebuia schimbată placa, ori bătea cineva la uşă… ce mai, nu erau condiţii! Într-o zi, logodnicul improvizat, nu ştiu din ce s-a luat la ceartă cu colegul de la matematici şi l-a pocnit, mai mult l-a îmbrâncit. Se enerva repede, slăbise mult în ultima vreme şi unii nervi, câţiva nervi acolo, îi cedau repede. Ăla n-a zis nimic şi a plecat.

Ştia însă figura cu discul. A doua zi s-a întâmplat inevitabilul: tocmai când cei doi îndrăgostiţi se giugiuleau de-a mai mare dragul, cio-cioc la uşă! Voci răstite. „Deschide, deschide! Ştim că eşti acolo! Spargem uşa!” Era matematicianul cu tot comitetul U.T.M. al Universităţii. O
întreagă comisie. Se prefăcuseră că merg la cantină, să se intereseze de meniu, să guste mâncarea, să controleze dacă se respectă raţiile şi bucătarii nu sustrag din alimente, iar când auzise plăcuţa… hop şi ei! Au spart uşa, Constantiniu de necaz a sărit, aşa cum era, şi-a spart şi el placa în capul matematicianului, care-l turnase… A urmat scandalul, mustrări pe toate liniile; Constantiniu, scos din

toate comitetele pentru abatere de la morală şi obligat să se însoare urgent cu Diana.

Tudor a aflat povestea exact în ziua cununiei, când s-a dus şi el – ca martor: – (şedinţele, excluderile şi săpuneala lui Constantiniu au urmat după aceea. Nucu se grăbise să se însoare, crezând că scapă, ori că i se atenuează pedeapsa.).

Aşa s-a văzut Diana căsătorită, asta e bine, dar şi dată în tiribomba celui mai fantastic bâlci şi de ruşine s-a mutat la Cluj, împreună cu soţul. Pierduse un an, şi acum…

Ce voia de la el? Tudor ştia că absolvise facultatea în toamna trecută, n-avea habar unde era repartizată… De la colegul lui, Constantiniu, iarăşi nu mai avusese de-atunci nicio ştire. Poate că Diana e acum cu soţul, nu cunosc

Bucureştiul, ori au nevoie de vreo relaţie pe la Ministerul învăţământului, cine ştie unde-au fost repartizaţi şi vor să intervină el. Cei din provincie cred că dacă eşti din

Bucureşti, dacă lucrezi acolo, ai în mână toate sforile şi numai lipsa de prietenie ori reaua voinţă te împiedică să-i sprijini, să dai telefonul ăla magic.

Cum o fi mai arătând Diana? Tot aşa… distinsă, magnetică, fosforescentă? Tudor n-o mai văzuse de câţiva ani. Avusese drum la Cluj, dar nu se îndurase s-o caute.

Ce vâlvătaie aprinsese în sufletul lui! Da, numai pe ea o iubise – nu se eliberase de farmec nici acum. Simţea asta după cum îi zvâcnise inima la primirea telegramei…

Primul gând fu unul cumplit: te pomeneşti că i-a murit bărbatul, şi oarecum se bucurase, se şi vedea asistând la înmormântare, ca fost coleg de grupă şi prieten, rostind un discurs funebru şi sprijinind-o pe tânără doamnă, îmbrăcată în doliu, să nu cadă grămadă. Parcă îi simţea braţul şi tot corpul aşa cum se lăsa pe el, gata să leşine de durere. Atunci ar fi fost clar, ar fi cerut-o de soţie. Ce-a fost a trecut, ar fi tras cu buretele (peste mormânt) şi-ar fi luat-o de la capăt. Nu vezi că toţi prietenii îşi au Marghioalele, zânele lor: Val o îmbracă în aur, o toarnă în gips pe Olga, Adrian se adapă dintr-un papuc… Şi el, numai el fluieră la lună?! Ce conta că mai fusese căsătorită! Înainte a fost prietena lui, marea dragoste, cea care te mistuie şi te înalţă. (Şi te încalţă. Nu, pur şi simplu te înalţă.)

Era de mult timpul sosirii, trenul nimic… Se duse să se intereseze la „Informaţii”. Acceleratul avea o întârziere de 120 minute. Îi veni să dea cu piciorul într-un geamantan, care tocmai îi ieşise-n cale, cineva-l lăsase acolo şi fugise, ca şi cum în geamantan ar fi fost o bombă şi se grăbeşte să iasă cât mai repede din raza exploziei. Gara de Nord – dacă aţi observat – e plină de astfel de geamantane părăsite, uitate, proprietarii supraveghindu-le doar de departe, la coada pe care-o fac la casa de bilete ori la chioşcul de ziare. Tudor răsturnă geamantanul ca din greşeală, apoi se aplecă şi-l ridică. Stăpânul dintr-un salt fu lângă el, Tudor îşi ceru scuze. Ce putea face? Începu să se plimbe încolo şi-ncoace prin forfota aceea, cu mâinile la spate şi cu capul în jos, ca şi când ar fi căutat ceva care-i scăpase din mână. Totodată ceea ce găsea, câte un dop de sticlă de bere, vreun placheu, părea să nu-l mulţumească şi le dădea câte un şut, cu felul lui de a se concentra. Nu-i păsa că dopurile izbeau câte-o doamnă, care se uita nedumerită. Observă cu această ocazie că Gara de Nord nu e pavată în mod uniform. Sunt trei feluri de pavaj: cu pietre mici, bucăţi de granit sfărâmate şi bătute cu ciocanul, aşa cum sunt trotuarele oraşelor de provincie. Printre aceste bucăţi de granit începuse acum să încolţească iarba. Semn bun. Cu blocuri mari de piatră, aliniate frumos, care dădeau o impresie de lucru solid; şi cu asfalt, adică gudron turnat peste pavajul obişnuit. Ar fi trebuit să se uniformizeze – se gândi el –, să calci pe ceva uniform. Cu atât mai mult, cu cât gara – ca punct geografic – e locul tendinţelor contrarii. Aici e toată forfota din lume, se întâlnesc cele mai diverse porniri, plecări, ieşiri, tendinţe şi direcţii şi din cauza acestor divergenţe totul se anulează. Un om cât de mare în Gara de Nord e anulat, e zero tocmai din cauza celorlalţi. Din cauza anonimilor care îl înăbuşă şi-l uniformizează. Se duse spre chioşcul de ziare să cumpere revista „Rebus”, însă acolo era o coadă mare, iar un bătrân trecut de 80 de ani mergea pe lângă cei aşezaţi la coadă… Cum mergea? În două cârje… lăsându-se cu toată greutate în aceste două cârje. Era un om înalt, foarte voinic, fusese probabil un domn la viaţa lui, acum părea îngrozitor de obosit, ramolit şi pe capul gol şi chel o vână mare albastră

se vedea ca un meridian traversându-i întregul craniu. Interesul lui pentru ziare contrasta puternic şi dureros cu starea în care se afla, abia reuşea să se ţină pe picioare cu acele două cârje ale sale. „Ăsta ce ştiri mai aşteaptă?" se întrebă Tudor şi-l cuprinse o dată o mare tristeţe. Starea era în el, de multă vreme, dar nu găsea un motiv, un pretext să se declanşeze. O jale cumplită pentru condiţia umană. Uite cum ne zbatem, ne agităm toată ziua, plecăm cu trenurile pretutindeni, ne facem că suntem importanţi, că avem o menire, şi până la urmă ne târâm în cârje şi venim să culegem noutăţi din Gara de Nord.

Nu-şi mai luă „Rebusul", totul e un rebus fără cuvinte încrucişate. Era nemulţumit din nou de sine însuşi – nemulţumirea de sine – asta-l rodea pe el cel mai tare.

Sentimentul neîmplinirii, al ratării, al scufundării printre golurile acelea dintre pietrele de caldarâm pe unde creştea iarba, în neant, direct în neant. Se auzi strigat… O fată nostimă, foarte prietenoasă, răsări de undeva, cu un mic geamantan în mână, şi-l întrebă zâmbind pe cine aşteaptă acolo? Tudor vorbi vreo câteva minute cu ea, fără să izbutească a-şi aminti de unde o cunoaşte şi fiindu-i ruşine s-o întrebe, să nu-l creadă ramolit. Duduia îi dădea semne de mare simpatie, vorbea într-una, punându-i tot felul de întrebări la care el răspundea în doi peri, chinuindu-şi creierii: „de unde s-o iau"? „Te pomeneşti că e Diana? se întrebă el la un moment dat, s-o fi schimbat atâta, viaţa îl schimbă pe om, mai ales femeia e supusă schimbării", şi câteva minute îi vorbi ca şi când ar fi fost Diana… O întrebă de Nucu (soţul) şi dacă… stă mult prin Bucureşti… Apoi îşi dădu seama că face o gafă… spuse o glumă cu unul care se preface a nu-şi recunoaşte cei mai buni prieteni… şi se-ncurcă de tot.

— Mai vino pe la mine, îi spuse fata, neobservând sau prefăcându-se că nu observă bâlbâiala lui. Avem multe să ne spunem. Plecă fără ca Tudor s-o identifice. Avea un lapsus îngrozitor uneori, mai ales în privinţa figurilor.

Dacă era luat aşa pe neaşteptate din cine ştie ce meditaţii, reverii şi bătăi de câmp, nu putea să-şi revină. I se întâmpla şi altceva: pierdea simţul orientării. Ieşea pe uşă cu gândul să se ducă la bucătărie… şi odată se pomenea mergând în altă parte… intuind că a luat o direcţie greşită, dar nedându-şi seama bine unde vine bucătăria. Era aşa ca un fel de ameţeală care ţinea câteva minute, uneori doar fracţiuni de secundă. Probabil din cauza oboselii, a anemiei. Când va avea timp, se va arăta unui doctor. „Deci, nu era Diana, slavă domnului", îşi zise el. Altfel ce rost ar fi avut acel „Avem multe să ne spunem". Se uită la ceas, mai erau vreo 40 de minute.

Se spune despre Kant că în ultimii ani ai vieţii, din cauza excesului de concentrare, a oboselii care se acumulase, se subţiase la minte în aşa hal încât nu mai era capabil să înţeleagă niciun rând din „Critica raţiunii pure". „Dar ce, eu sunt în ultimii ani? Şi ce operă las eu după mine, neînţeleasă?" De asemenea, Baudelarie, dement, ca să poată răspunde la întrebarea „cum te cheamă"? trebuia să-şi vadă numele tipărit pe „Les fleurs du mal" Evrika!

Era dactilografa de la etajul I. Margareta, Margarina cum îi zisese Val. Abia acum înţelese de ce îi spusese ea

„dacă ai ceva de bătut la maşină…" Cum naiba i se pot întâmpla lucruri de-astea? Ce e cu el? O scuză ar fi avut, momentan: era îndrăgostit, adică îşi aştepta o veche pasiune care-i ocupase toată facultatea… şi toate facultăţile mintale, lăsându-i complet idiot, pe alte planuri.

Ce-ar fi să plec? Se îndreptă spre ieşire. N-avea niciun rost s-o vadă pe Diana, care îşi bătuse pur şi simplu joc de el. Ştiuse că e îndrăgostit de ea, îi acceptase curtea şi toată poezia unui amor aproape romantic, în sensul ăla bun, creator, fără să mişte măcar un deget pentru el, în timp ce sărise ca arsă, vibrase cu toată fiinţa ei, se dezbrăcase cât ai zice peşte, imediat ce un oarecare îi pusese placa cea mai stupidă – un tango ori „Zărzărică, zărzărea". El o credea o Diană, o întruchipare mitologică a frumuseţii şi a primăverii etc., şi ea era o zărzărică, zărzărea. Ioana Dălălău! Merita tot dispreţul lui! Da, astfel de creaturi merită a fi tratate de sus şi evitate. N-avu curajul să părăsească totuşi incinta gării şi intră la o bere. Bere nu se mai găsea. Luă nişte cârnaţi de la expres, ce miroseau a usturoi de la o poştă, foarte bine, să-i miroasă şi ei, să vadă că puţin îi pasă de întâlnirea cu ea de azi! Mâncă şi varză călită – nu se

putu abține. Şi varza are un miros îngrozitor, totuşi e atât de gustoasă; pe de altă parte, e intraductibilă. Cum traduci „varză călită” în franţuzeşte? Ori în nemţeşte? Ori în englezeşte?

Acum, cu burta plină (bău şi-un suc), altfel vedea lucrurile. Oare toată melancolia, metafizica, oboseala în care cădea uneori să fi fost un reflex al foamei? Să fie oare omul înrobit până într-atât unor instincte primare?

Unor secreţii gastrice în ultimă instanţă? Acum se simţea minunat, ca un copil după baie, ca lăut. („Lăutul” lui

Luchian. Şi văzu în minte tabloul.) Îi venea să râdă din te miri ce şi privea în jur cu alţi ochi. Ce era extraordinar la el, era capacitatea de-a trece rapid de la o stare sufletească la alta, opusă.

În el nu se putea ascunde un sinucigaş. Ai nevoie pentru asta de o constanţă, de o durată a sentimentului, a disperării. Or dacă Tudor pornind de la cea mai neagră disperare, să zicem, şi-ar fi pus ştreangul de gât, până să dea brânci scaunului pe care era cocoţat, cine ştie ce i-ar fi venit în minte. Poate chiar gestul brânciului i s-ar fi părut ridicol şi-ncepea să râdă, aşa cu ştreangul de gât.

În loc s-arunce scaunul, ar fi azvârlit ştreangul imediat cât colo şi-ar fi scos limba la el. Acesta era mecanismul lui sufletesc: contrastele care se atrag şi se resping, se atrag şi se resping şi asta la infinit. Dar dacă intenţionezi să te sinucizi cu adevărat, trebuie s-o faci înainte de masă, pe burta goală. Acum Tudor se simţea altul, mai doldora de spirit, adică el, cel adevărat, mai mare dragul să stai de vorbă cu el. O va aştepta pe Diana să vadă ce hram… sau mai bine zis ce ham… sau ce ham-ham mai poartă.. Că l-o fi transformat pe Nucu Constantiniu într-un căţeluş – cât era el de ţanţoş –, l-o fi chinuind în fel şi chip.

Trenul trăgea la peron. „Ce-ar fi, se gândi Tudor, dacă trenul ar intra într-adevăr pe peron, ar da buzna peste lume, mecanicul frânând prea târziu, şi-ar trece dincolo prin gară. Undeva, în cine ştie ce oraş din lume, nu se putea să nu se fi întâmplat şi figura asta. Că de-aia e civilizaţie şi comportă riscuri. Dacă e cu Nucu, să-i fie de bine, o să mă port calculat, amical, dar rece, distant.

Dacă e singură – o fi tot măritată? – cum naiba să mă port? N-aş vrea să creadă că, mai ştiu eu, sunt mort după ea. Adică, ea mi-a făcut figura, şi eu tot o mai port în inimă, ca şi când aici, în Bucureşti, n-aş mai găsi alta, n-ar fi Bucureştiul plin de fetişcane. Lumea începu să se reverse din vagoane. Se retrase la capătul peronului, altfel risca s-o piardă din vedere, ea putând coborî dintr-un vagon mai din faţă. Erau mai mulţi care aşteptau acolo; care pe o bătrână, care pe nevastă-sa, toţi se pupau şi nu mai puteau de bucurie că se revăd. Parcă veneau din străinătate, de undeva, şi nu s-ar mai fi întâlnit de ani de zile. „Dacă s-a făcut urâtă, îi spun: aoleu, dar ce-ai îmbătrânit aşa!” S-a zis cu complimentele gratuite. Trenul aproape se golise, lumea se rărise şi nici urmă de Diana! N-o fi citit el bine, o fi venit cu alt tren. Sau e la mijloc vreo farsă? Cei de la redacţie puteau să-i facă aşa ceva, deşi nu ştiau de existenţa unei Diane. Or fi mers aşa, pe intuiţie? Începu să alerge pe lângă accelerat, când o văzu la fereastra unuia din vagoanele mai din spate. Nu coborâse, tocmai ca să-l poată observa. Îi făcea semne cu mâna şi râdea. Da, era ea, aproape neschimbată, nu-i zărea deocamdată decât faţa – „restul om vedea noi” –, şi strălucirea dinţilor ei albi. Parcă i se răsucea un cuţit în inimă.

— Mă gândeam că poate n-ai primit telegrama, spuse ea. Coborî de îndată. N-avea bagaj mult. Tudor se aştepta la cine ştie ce geamantan, să nu-l poată duce, pentru că hamalii când îi cauţi ia-i de unde nu-s şi când n-ai nevoie de ei ţi se vâră în suflet la fiecare pas. Odată o să le dau sufletul să mi-l care, să mi-l ducă. Nu-i plăcea să care greutăţi mari, mai ales pe ale altora. Nu-i plăcea; *nu putea*, îi era frică să nu se rupă ceva-n el. Diana îl sărută foarte zgomotos şi cu mult sentiment, apoi îi luă faţa-n mâini să-l şteargă de ruj.

— Rujul ăsta al meu nu e grozav, zise, nu mai poţi pupa un bărbat! Râse iar şi se dădu în spate să-l privească de la distanţă.

Era acum destul loc în spate, lumea se rărise, doar îl văzuse de la distanţă când venea, căci ea era sus în tren.

„Ce atâta cercetare pe capul ei?” şi apoi de la distanţă îl tot văzuse, anii ăştia – ea la Cluj, el la Bucureşti

şi
Iaşi. Îi şi spuse:

— Păi tot de la distanță mă vezi de vreo cinci ani!

— Patru!

— Patru. I-ai numărat bine?

— Bine de tot. (Deci, ea nu-l uitase. Se putea însă ca această propoziție simplă să nu ascundă niciun substrat.)

— Şi Nucu unde e, el nu coboară? întrebă Tudor, aşa ca într-o doară. Ce faceți voi? Cum o mai duceți? Aveți copii?

— A, păi ce, nu ştii? Diana se arătă foarte mirată că el ignora faptul.

— Ce să ştiu?

— Ne-am despărțit…

— Cu divorț… cu tot în regulă? (De ce întreba asta?
Ce rost avea să se intereseze dacă era totul în regulă, adică legal, cu acte, mă rog?)

O umbră de tristețe trecu peste fața, altfel radioasă, a Dianei.

— Mda… bineînțeles… s-a pronunțat…

— Cine… s-a pronunțat?

— Divorțul… hotărârea de divorț… aşa se zice…

— Habar n-aveam.

Stăteau acolo pe peron şi parcă nu mai aveau ce să-şi spună. Erau ca două piese citite până la adresa administrației, două ziare vechi, uitate în colecție. Deci în viața ei avuseseră loc transformări mari, în timp ce el, tot ăla, la fel de bleg; ea trecuse prin viață, se aruncase în clocotul ei, oricum cunoscuse greutățile şi bucuriile şi acum se afla în fața lui, ca în urmă cu patru-cinci ani, înainte de Gheorghe Ilie.

— Ce cravată frumoasă ai… stai să ți-o îndrept, zise
Diana. Îi aranjă cravata, care probabil că stătea strâmb, totul pe el venea câş.

— Nu e a mea. Am împrumutat-o adineauri de la un coleg. Eu eram, cred tot cu aia, de-atunci, de pe vremuri... aşa sunt eu fixist… şi zic: hai s-o schimb măcar acum, să n-o recunoască.

Tânără femeie nu-şi putu reține zâmbetul ei dincolo de zâmbet, spre râs, acel clipocit de viață şi de moarte, molipsitor. Iarăşi îşi căpătase strălucirea.

— Arăți foarte bine… parcă te-ai mai îndreptat. Îți prieşte aici la Bucureşti…

Îl luă de braț şi se-ndreptă spre ieşire. Tudor ducea geamantanul. Diana îi spuse că nu stă decât câteva ore în capitală, că era în drum spre Titu, unde era slujba…

— Cine era Titu? întrebă Tudor.

— Ei, na! oraşul Titu…

— Credeam că acum o să-ncepi să-mi spui ce bine te-nțelegi cu Titu şi ce băiat grozav e, ce calități are...
Nu ştiu de ce tânărul simți nevoia să se răzbune.

— Află că nu e rău nici la Titu, zise ea… sunt la o şcoală de şapte ani şi predau geografia şi istoria. Poate o să vii într-o zi pe acolo, mă asişti la o lecție.

— Poate… de ce nu? Ce fel de lecție? Sigur că da… Vorbea precipitat, împleticit parcă de o emoție de origine necunoscută. Lăsară geamantanul la coletărie. Diana se interesă când are legătura spre Titu. Tudor nu se aşteptase totuşi să vină singură… şi să pice pe capul lui… deşi îşi dădu seama că, în fundul sufletului, tocmai asta sperase el cel mai mult. Acum însă nu ştia ce să facă, ce era de făcut, care ar fi fost rostul lui în toată această afacere.

— Nu miros a usturoi?

— Ce întrebare!

— Am mâncat adineauri nişte cârnăciori, te rog să mă ierți. Apropo… desigur ți-e foame, hai la un

restaurant!

Se îndreptară spre restaurantul gării, apoi lui Tudor îi fu ruşine, ar fi însemnat că se zgârceşte la bani, şi-i propuse să meargă la Athenée Palace. El nu mâncase niciodată acolo, nici nu ştia precis pe unde se intră. Adevărul e că nu suporta restaurantele de lux, nu-i plăcea să vadă ospătarii ăia gătiți ca nişte miniştri, vorbind cam de sus cu toată lumea, şi nici cei din jur nu-l încântau prea tare. El se simțea bine la bombe, birturi, expresuri, unde înfuleca în picioare şi repede, simțind în jur o hămeseală generală, foame generalizată, care-l stimula. Nu aştepți nici trei ceasuri până ți se aduce felul întâi. Şi e, bineînțeles, mult mai ieftin.

Diana nu se schimbase nici la corp. Sufletul ca sufletul, nu se vedea. Inefabilul era tot acolo, în ochi, în părul bogat, în mersul plin de grație. Uşor mai împlinită la talie, dar abia dacă se observa. La brațul ei, Tudor se simți mai tânăr cu câțiva ani, şi fericit.

— Şi nevastă-ta ce va zice… când o să-i spui că m-ai întâlnit?

— Care nevastă?

— Păi, nu te-ai însurat?

— Da de unde!

— Credeam că eşti însurat. Nu ştiu ce coleg de-al nostru mi-a spus odată că intenționezi să-ți întemeiezi un cămin… şi-o creşă… sau cam aşa ceva… că eşti logodit.

N-ai fost logodit?

— Doar cu tine, eh, ce vremuri!

La Athenée Palace intră ca la el acasă, găsi imediat o masă liberă şi ceru lista.

— Ce preferi? întrebă.

— Ce vrei tu.

Tudor comandă două porții de escalop cu ciuperci, cu salată asortată, iar ca felul doi, pentru că i se păru că ospătarul se uită urât la el, că cere prea puțin, ceva „a la
Ştefania", nu înțelese bine primul cuvânt de pe listă, pentru el, şi un pui la tuci, pentru ea. Bineînțeles, să aducă şi o „tărie" la început.

— Vrei votcă sau țuică?

— Votcă.

— Rusească? Japoneză?

— De care-o fi (Deci nu se pricepea la țuică, ori nu fusese atentă.)

— … Aşa… două votci mari. Şi la urmă un vin… ce fel de vin aveți?

Ospătarul îi recomandă călduros Muscat Otonel, un demisec excelent. Diana bău şi mâncă cu poftă. Lui Tudor nu-i era bineînțeles foame, nici sete. Se prefăcu a gusta din escalop, luă o ciupercă mică şi o tăie în două… o bagă în gură şi abia după ce-o înghiți avu senzația neplăcută că e dintre cele otrăvitoare. Acum, însă, se dusese în jos, parcă simțea cum îşi face efectul.

Bău în schimb un pahar de vin cu mult sifon. Se simțea, oricum, foarte bine. Îi spuse toate glumele care mai circulau în Bucureşti – el, care nu se dădea la glume niciodată, căci nu le ținea minte – în afară de cele inventate de el, în procesul vorbirii. Femeia, îmbujorată de băutură şi obosită de drum, căscă o dată, „miniatural"
discret, abia dacă se putea numi un căscat. Era în el şi zâmbet, şi râs, dar şi moleşeală.

— Eşti obosită?

— N-am dormit toată noaptea...

— Păi… eu ştiu ce să facem? Ai vrea să te odihneşti puțin, să te speli pe mâini… să stai comodă?

Tudor se afla iarăşi în mare încurcătură. La ananghie, of! Dacă ar fi ştiut dinainte, i-ar fi reținut o cameră la hotel, dar aşa…

— Să încercăm la un hotel… zise el, dar nu se prea găsesc locuri.

— A, nu, pentru câteva ore? De ce să prăpădim banii degeaba…

— Ei, nu e vorba de bani… Am găsit, mergem la Zambaccian! E cel mai bun muzeu din Bucureşti, ca şi când ea îi ceruse să-i recomande un muzeu bun, nu un pat unde să se odihnească.

— Da, crezi?

— Singurul Picasso din România se află acolo, şi nu e o capodoperă… dar poartă semnătura Picasso… muzeul are lucruri foarte bune, selecționate cu mult gust de armean.

— Nu ştiam că Picasso e armean… zise Diana, căscând pentru a doua oară… ca dovadă că nu mai era atentă la ce spunea el. A, sau te referi la Zambaccian? Iartă-mă, sunt tare obosită şi vinul ăsta m-a făcut praf… De ce mi-ai dat vin… ce vrei cu mine?

— Să te duc la Zambaccian… zise Tudor râzând.

— O cale de mijloc nu există?

— Nu există…

Era exact felul lor de a glumi din anii studenției, vorbe în doi peri, aluzii, fraze mimând nişte relații intime, care nu existau realmente între ei; vorbe goale, frumoase dar goale. Tudor se mulțumise cu atât – asta fusese greşeala, măreția şi decăderea lui. Evident, nici Diana nu-l încuraja, mai ales pe el pe care-l considera prieten. Mai degrabă – se gândi Tudor – mai degrabă s-ar duce „cu altcineva, un necunoscut" dacă ar avea chef, s-ar lăsa urcată într-un taxi de ăla şi la „bulivar, birjar". De aceea, nici nu-i bine, nu e rentabil să fii prietenul doamnelor. Cine a scris
„Confidentul doamnelor"? pentru că, în afara unor confesiuni, nu te alegi cu mare lucru.

Pictura rămânea, totuşi, cea mai bună idee. Dacă stă doar câteva ore în Bucureşti, n-are niciun rost să doarmă. Trebuie să vadă oraşul, să încerce să înțeleagă ceva din el, să se cultive, să învețe. Diana mergea cam în răspăr spre muzeu. Nu lua seama la străzi, ce i se păreau că seamănă toate între ele, „ca Anna cu Caiafa". Îi povesti viața ei, aşa din mers. Oboseala se convertise într-o stare euforică, şi turuia într-una. Fostul ei soț era o eroare umană. O greşeală de tipar într-un poem de dragoste, transformând cel mai înălțător cuvânt într-o murdărie sinistră. Se purtase grosolan, şi chiar după căsătorie continuase a face pe craiul, dovedind, în privința aceasta, o prodigioasă vocație. Ea, la început, închisese ochii. Faptele îi ajungeau însă la cunoştință pe diferite căi: prietene, scrisori anonime, îi erau relatate de soții celor „cucerite", căci unele mărturiseau singure într-un acces de sinceritate – tipul de femei cu o adevărată voluptate a spovedaniei –, ori aveau jurnale intime, pe care le uitau pe masă în bucătărie. Lucrurile nu puteau fi neadevărate: se dădeau amănunte; glume spuse de el, aceleaşi desigur, dar cum partenera era mereu alta, aveau farmecul ineditului, într-un cuvânt toată „procedura", spre a folosi un termen juridic.

Încercase chiar cu colegele ei de grupă – închipuieşte-ți că nu avea nimic sfânt! Şi una, îngrozitor de urâtă, o ciumă, nu voise să-i asculte vorbele dulci, nu ştiu de ce, şi se dusese să-l reclame. Tudor îi spuse că asta adeverea o observație a unui prieten al său. Acesta susținea că cel mai uşor de cucerit sunt „mândrele", femeile frumoase, exemplarele care fac cinste speciei, o fală a neamului omenesc. Cele urâte sunt aproape inatacabile, „etanşe", din cauză că, minate de complexe… nu le vine să creadă, încercând să cucereşti o lălâie, o balcâză, rişti să pierzi ani frumoşi din viață şi vei sfârşi prin a te căsători cu ea…
Aceasta era părerea prietenului meu. În schimb, aia sclipicioasă, frumoasă că la soare de poți uita, se aruncă în brațele lui nea cutare ca de pe o trambulină, trebuie doar ca Don Juanul să-i facă puțin vânt. Fusese chiar cazul ei, al Dianei – să-l ierte, dar să ia aceasta ca un omagiu.
O considera şi acum nespus de mândră, cum se spune în balade. Dar de ce nu-l întrebase şi pe el atunci când
Constantiniu începuse s-o fiarbă înăbuşită în complimente? I l-ar fi descris imediat, nu cu intenția de a-l ponegri, că, în fond, era dreptul ei să aleagă, ci aşa ca să ştie cam ce-o aşteaptă. Pentru că el îl cunoştea bine pe Constantiniu. Tipul se lăuda cu toate isprăvile lui.
Nu un lăudăros, jur, vorbele se dovedeau a avea din păcate acoperirea în fapte, descoperirea în fapte.

— Şi culmea! exclamă Diana, continuându-şi lăcrămația (chiar avea nişte lacrimi în ochi)…

închipuieşte-ţi că simte nevoia de dialog. Sunt cuvintele lui. „Nevoia de dialog.” Şi de câte ori mă gândesc la el, parcă şi văd un şir întreg de… vorbitoare aşteptându-şi dialogul. Vreo 150 de nume, multe din prietenele mele. Dar el n-a recunoscut, a zis că s-a jucat într-o zi, înşirând nume sonore. Şi că eu aş fi geloasă în plus, adică mai mult decât trebuie. Nu e un om neinteresant, continua ea. Dacă ai sta să-l înţelegi, dacă ai căuta să-l înţelegi, ai vedea… nu c-ar avea dreptate… dar că asta e o boală… aşa e boala lui… filosofia lui.

— Iubeşte pe aproapele tău… Altceva vreau să ştiu, zise Tudor sec, el a dat divorţ sau tu?

— El.

— Eram sigur. Tu te-ai fi sacrificat mai departe, ai fi continuat să plângi, să te faci că nu vezi, să suferi pe ascuns ori în văzul lumii şi să-ţi macini tinereţea. Omul are, totuşi, simţul omeniei, ca să fac un pleonasm, ţi-a redat libertatea… şi în acelaşi timp şi-a recăpătat-o pe-a lui. Dar el nu-ţi relata nimic din aventurile sale?

— Nimic… Niciodată… era, aparent, soţul perfect. Până când am început să aflu, îţi aminteşti cum ne-am căsătorit noi?!

— Povestea aceea cu… placa…

Diana râse… ca de o glumă bună, ca şi când n-ar fi fost vorba de viaţa ei… Da, exact.

— Şi ce cântec era? întrebă Tudor. De ani în şir îmi tot chinui creierii să-mi amintesc şi nu reuşesc..

— Diana începu să fredoneze:

„Marina, Marina, Marina

Lumea asta-i mare

Dar tu n-ai asemănare! O nu, nu, nu, !”

Se roşise toată. Prostii, zise.

— O s-o cumpăr şi eu… Dacă are efecte aşa de miraculoase…

— Cred c-ar trebui s-o pui pe partea cealaltă.

Paradoxul era altul. Cât ţinea Constantiniu la libertatea lui, acum era însurat din nou, legat de mâini şi de picioare. Fusese obligat să facă acest pas. Într-un fel, repetase, şi la Cluj, povestea de la Iaşi, aceleaşi cauze.

— Dar e o adevărată mină de învăţăminte… Eu l-aş pune pe cutia de chibrituri, ca să ia aminte toţi bărbaţii – mai ales fumătorii – şi să se ferească de a seduce minorele…

— La Cluj nu se putea spune c-o duceam rău. El ajunsese destul de bine şi, cu calităţile lui, făcuse repede, să-i zic, un fel de carieră. Intrase şi aici în mai multe comisii, pe universitate, aveam o locuinţă bună. Mie îmi plăcea mediul universitar de acolo, profesorii erau serioşi şi se făcea carte solidă.

— Ziceai că eşti mulţumită şi la Titu…

— Da, dar nu mă leagă nimic de acest orăşel, n-am prieteni, n-am pe nimeni. Începu să plângă de-adevăratelea.

Tudor o luă de mână şi se aşezară pe o bancă. Erau la şosea. Îi povesti – ca să zică şi el ceva – ce înseamnă şoseaua în viaţa Bucureştiului, cum, pe vremuri, aici ieşea toată protipendada, şi primăvara, când tot oraşul era plin de trandafiri, aici aveau loc faimoasele bătăi cu flori.

Undeva, într-un boschet, se împuşcase Urmuz. Iar acea clădire în stil popular e opera arhitectului Mincu… La fiecare frază a lui Tudor, Diana plângea şi mai tare, de parcă aceste noutăţi pe care le afla erau nişte catastrofe îngrozitoare, venind să-i sporească durerea. Acum plângea în hohote, şi Tudor, ca s-o potolească, mai-mai c-o luă în braţe. Femeia îşi revenea încet, încet, luminându-şi frumosul chip c-un uşor surâs. Tudor văzu o gărgăriţă pe fusta ei, o luă şi o puse în palmă. Uită-te acum…

Închide ochii… aşa… acum deschide-i, să vezi ce ai în palmă. Gărgăriţa merse puţin pe liniile din palma fragilă, apoi îşi făcu vânt şi zbură… Uite, nu mai plânge!

— L-ai cunoscut, desigur, pe Mitache Stanciu? Tudor, îşi amintise, nu ştiu cum, tocmai acum de prietenul lui.

Ți l-am prezentat eu o dată… băiatul acela de la juridice, acela care spunea că se teme de cuțite, nu poate vedea cuțite sau ceva ascuțit în jurul lui… şi-i plăcea de tine… Da, cred că te-a urmărit multe luni de la distanță cu o discreție absolută.

— Ei, ce-a făcut? Ce-a făcut el? întrebă Diana… parcă mi-l aduc aminte. Era frumuşel… brunet. A ajuns mare?

Îi povesti întâmplarea din noaptea aceea. Vreau să spun că nici aici, în Bucureşti, nu curge lapte şi miere.

Pe o bancă, mult mai încolo şi cam în dosul unor copaci, se aşezase cineva. Îşi dădu seama de ce începuse tocmai atunci să vorbească despre Mițache. Acea umbră – nu se distingea prea bine – avea ceva din „aerul" lui. Era mult mai bătrân, însă semăna bine, mai ales la gesturi.

Necunoscutul se ridică, nu stătuse decât două minute pe bancă şi o luă spre ei. Tudor se cutremură: Chiar Mițache! Cu barba mare şi îmbrăcat într-un halat stacojiu straniu, foarte purtat, din cele care se dau pe la spitale şi ani în şir trec de la un bolnav la altul, ca un talisman de familie. O familie căreia îi merge rău, scapătă. Cum cordonul nu era bine încins, îi atârna fixat doar în gaica aceea de la spate, gata să se piardă, se putea vedea că nu purta haine, ci era îmbrăcat cu pijamaua. Bolnavul fugise pur şi simplu de la spital şi acum era căutat, tocmai… de ce-i fusese lui frică… să fie cineva pe urmele lui! Tudor crezu că Mițache l-a recunoscut, venea zâmbind spre el, şi se ridică în picioare să-l întâmpine.

— Dă-mi cinci lei! spuse Mițache. Am scăpat trenul şi-mi mai lipsesc cinci lei până la celălalt.

Râdea… ca şi când gluma ar fi făcut-o intenționat şi

Tudor observă că-i picaseră trei dinți.

— Ce faci, mă Mițache! îl întrebă el… ți-ai citit poezia?

La auzul acestei întrebări, bolnavul păru că se îngândurează, apoi deodată se sperie şi-o rupse la fugă. Se ascunse după un frasin şi întinse mâna de acolo… după bani, ca şi când în dosul copacului ar fi fost în siguranță.

Mă caută ăştia, pentru vaccin! zise.

Evident, nu-l recunoscuse pe Tudor. Acesta se duse să-i pună în palma întinsă o sută de lei, toți banii pe care îi mai avea în buzunar, dar când îl văzu că se-apropie bolnavul o luă din nou la fugă şi dispăru. Tudor se aşeză pe bancă lângă Diana. Această întâmplare îl mişcase adânc, şi de data asta fu rândul lui să plângă… Era a doua oară când plângea, de când ieşise din copilărie nu mai putea să plângă! Însă acum, nu ştiu cum, îl podidiseră lacrimile.

Ca şi când ar fi primit o lovitură puternică în inimă şi nu ştia, nu avea cum să riposteze. Plângea de neputință.

Diana îl mângâie cu destulă stângăcie pe obraz. Apoi îşi scoase batista şi ducându-i-o la nas procedă ca la copiii mici când se smiorcăie: Suflă nasul aici!

— Mă simt mult mai uşurat acum, spuse Tudor. Apoi îi mărturisi tinerei profesoare că nici situația lui nu e prea strălucită…

— Mintal? râse aceasta…

— Mintal… ar mai merge cum ar mai merge… nu simt decât că am un curcubeu în cap… şi trebuie să beau întruna apă ca să nu se evapore… şi să stau în lumină ca să sclipească… să-l pot vedea, însă din punct de vedere material şi, mă rog… social, şi… şi eu tot cu dinții scoşi.

— Tu ai dinți de lup, întări Diana, eşti făcut să muşti, mă mir că până acum încă nu ți-ai ales prada.

Tudor se bucura că ea are o părere aşa solidă, despre el.

Îi spuse că doarme pe o masă, stă într-o cameră împreună cu alți doi colegi – nişte oameni foarte. Interesanți de altfel – şi că e pe cale să fie dat afară de la slujbă pentru acte de indisciplină. Venirea lui în capitală fusese o eroare, mult mai bine era să fi rămas în Iaşi asistent, cum se propusese.

— Şi de tine ar trebui să aibă grijă cineva, rosti ea, de data asta cu toată seriozitatea, ceea ce-l nemulțumi oarecum pe Tudor. Doar nu-i spusese toate astea ca să-i provoace milă. Totodată se vedea că

ea ar fi fost dispusă să-i ducă grija, adică acum, după ce-şi trăise viaţa, îşi făcuse de cap în toate felurile, nu s-ar fi sfiit să se întoarcă la vechea simpatie – s-o numim simpatie – pe care-o avusese pentru el, şi putea să se dea drept nouă.

Adică ea era acum liberă, gata, el Tudor, care în toţi aceşti ani o iubise ca un prost şi n-o scosese de la inimă, putea s-o ia… ca nouă. Asta însă era imposibil. Ea, dacă nu-l înţelesese atunci, când era nimic, era un simplu student neglijent îmbrăcat şi plin de fumuri, n-o să-l poată înţelege nici acum, când e… tot nimic, şi tot cu cravată de împrumut, însă cu pretenţii mult mai mari şi cu un sentiment al propriei valori aproape de stele.

— Nu m-ai întrebat cum am dat de urma ta, îi spuse

Diana. Cineva de la Cluj, continuă ea, a pomenit numele tău. Când a auzit că te cunosc, a sărit în sus să-i fac neapărat cunoştinţă cu tine, că vrea să te-ntrebe ceva despre *destin, moarte* şi alte probleme de felul acesta – şi cu un gest tandru, ameninţător: Deţii astfel de secrete şi mie nu-mi spui!

— Nu sunt eu acela! zise Tudor cu o intonaţie specială pe care Diana o prinse imediat şi-l privi în ochi ca şi când s-ar fi căutat pe sine însăşi în adâncul lor.

Iarăşi se simţiră minunat împreună, iarăşi îşi dădură seama că puteau „comunica", fie măcar şi pentru câteva minute, ori câteva fracţiuni de secundă. Nu se deteriorase nimic din acel sistem de emisie – recepţie care-i unise pe vremuri îmbogăţindu-le viaţa cu nişte ştiri „făcute"

numai pentru ei doi, deşi cu valoare universală. Părăsiră râzând banca – trebuie să ne despărţim de banca noastră râzând – spuse Tudor, pus pe parafraze, şi se îndreptară spre muzeu. Când ajunseră acolo, Diana constată că e târziu şi că abia dacă mai are timp să prindă trenul de

Titu. Tudor o conduse la gară. La despărţire, îşi strânseră mâna destul de cordial, dar parcă fără fior, ca şi când această întâlnire, după cele câteva momente „blitz", de iluminare, mai mult îi îndepărtase decât îi apropiase, îşi promiseră să se caute – fie când vine ea la Bucureşti, fie când se duce el la Titu, unde nu se oprise niciodată, deşi trecea adeseori prin acea gară, în drum spre Craiova.

„O, Artemis, îi şopti el, cuprins de un val de melancolie de factură clasică, singură prin pădurile vieţii, străluceşti încă pe cărărui. N-ai putut să rămâi mai aproape de stele… Nu eşti de vină… Diană."

Mergând pe jos spre casă – nici nu era departe de gară –, rămase fulgerat parcă de un amănunt din sporovăiala cu Diana, amănunt căruia, la timpul respectiv, nu-i dăduse nicio atenţie. Era un rău obicei de-a lăsa să-i scape tocmai lucrurile esenţiale (mascate de obicei în fleacuri) dintr-o discuţie, pe care apoi se vedea obligat s-o refacă, mental, şi să dea alte replici – mult mai inteligente – şi să înţeleagă întreaga bogăţie de subtexte din răspunsul interlocutorului. Îi vorbise, nu se putea altfel, şi de prietenul lui, Val, care trăia drama soţului părăsit în noaptea nunţii. Diana îi relatase o întâmplare stranie, aflată acum la Cluj, unde se dusese să-şi scoată diploma de la universitate. O cunoştinţă comună îi spusese – aşa, cu titlu informativ – că fostul ei soţ, care s-a recăsătorit de voie – de nevoie şi o duce mergi bine, se întorsese de curând de la Bucureşti c-o femeie splendidă, ceva de domeniul fantasticului. O găsise, zicea el, într-o noapte pe stradă, şi-o luase cu sine în tren, la Cluj. Aceea se lăsase, cică, dusă ca o somnambulă. Era ca Eva gonită din rai în mai rău, jocul de cuvinte îi aparţinea Dianei. Constantiniu o ţinea închisă într-o garsonieră-atelierul unui pictor. Să fie oare vorba de Olga? Ar fi prea de tot! Nu ştiu ce-l făcea să creadă că Olga se înecase în noaptea aceea de pomină şi că mai devreme sau mai târziu se va afla asta, va fi găsită plutind ca Ofelia. În niciun caz, chiar dacă trăia ascunsă pe undeva, ea nu mai trebuia să se arate. Avea obligaţia, datoria morală, să nu se mai arate. În viaţa lui Val jucase rolul unei himere – apăruse pentru un moment, incendiindu-i sufletul şi existenţa şi se mistuise. Orhideea neagră, aşa o numise Val odată, se topise în beznă. O

credea suficient de inteligentă, încât să poată juca uşor rolul providenţei în zodia unui artist. E cea care determină cotitura – în bine sau în rău – şi se face nevăzută.

Pentru că, ce s-ar fi întâmplat dacă rămânea cu Val? Unde o ducea? Cum îşi organizau viaţa? Care ar fi fost complicaţiile cu fostul soţ, căci acesta nu voia să divorţeze?

Un şir lung de mizerii, având menirea să arunce cu noroi în vedenia ce se proiectase stăruitor, aprinzând imaginaţia unui om talentat. Regăsită, Olga ar fi fost un fel de
Diana care se întoarce rănită şi fără aureolă. Tudor fu izbit de strania coincidenţă. Câte visuri îşi făcuse el în legătură cu făptura plină de toate atributele dumnezeirii şi ale romantismului! O pierduse – la modul cel mai circular, de la circ – aşa, ca un duş rece, când eşti pe marginile sublimului. În mintea lui, totuşi, ea rămăsese acea fiinţă extraordinară, fatală etc. Şi acum tocmai această femeie i se prezenta înfrântă –, îmbrăcată în sac, un Frederich Barbarossa feminin, dispusă să îndure umilinţa unei îngenunchieri la Canossa. Numai că el era un papă bun, iertător, nu suferea umiliri, era adică un papă-lapte. Da, trebuia s-o umilească, s-o facă să-şi ceară iertare în genunchi că-l îndepărtase atunci când el numai că n-o ceruse în căsătorie. Iar acum venise, aproape îl implorase s-o ducă la el acasă. Întoarcerea Dianei tulbura amintirile.

Nu, nu, Olga a murit… trăiască Olga, dacă apare de undeva e o bleagă. După o lună cu Val, în condiţiile alea din camera comună – din groapa comună –, el şi
Adrian trebuind să patruleze prin faţa imobilului, în momentele lor de avânt şi creaţie, s-ar fi întors plouată la
Şandru, care i-ar fi dat ori nu i-ar fi dat două palme, două sau trei, şi-ar fi închis ochii. Asta e viaţa noastră, a tuturora. În fond, suntem îngrozitor de nenorociţi şi ne scufundăm în banal şi trivialitate. Şi ceea ce e cumplit, şi mai cumplit, e că nu ai cum să te sustragi acestor legi ale firii, acestor lanţuri care îţi atârnă de suflet, încă de când te naşti. Dar el, ce vedea lucrurile astea atât de limpede, n-ar fi fost oare primul care ar fi renunţat la toată filosofia asta nihilistă, chinuită, dacă Diana… ar fi procedat mai energic? Dacă ea ar fi fost cea care i-ar fi găsit cameră la hotel şi tot ea l-ar fi dus şi în faţa stării civile, în ultimă instanţă? Pentru că o iubea – cu toate acestea-înfiorător, ca pe o apariţie, arătare de basm. E mai bine spus arătare. Zânele se arată, nu apar. În orice caz, ca pe ceva nespus de gingaş şi imaculat. O fi având şi copii? Uite, asta uitase să întrebe. Femeile sunt în stare să-ţi vorbească două zile fără întrerupere, să-ţi spună un milion de fleacuri, să-ţi povestească viaţa lor chiar, dar omiţând nişte date esenţiale, ca, de pildă, dacă au sau nu plozi. Diana putea să aibă trei ţânci, pe puţin. Cu un nume ca ăsta nu-i greu. Numele va trebui să şi-l schimbe, bineînţeles, la bătrâneţe. Poate oare o babă, plină de zbârcituri pe faţă, ca acea bătrână a lui Monticelli, şi cu varice, cu sânii lăsaţi şi cu trei rânduri de bărbii, să se numească Diana? Ar suna, nu ştiu cum, ca o sfidare şi cum persoana nu era lipsită de bun simţ, trebuia, desigur, să renunţe la tot ce-o lega de tinereţea-i furtunoasă, inclusiv la nume. Ah! părinţii ori cei ce dau un nume la botez – naşii – fără să ne-ntrebe de preferinţe şi fără a se gândi la consecinţele pe care le poate avea un nume pus aşa, în neştire! Va rămâne cu
Ioana, ea Diana, va rămâne cu numele celălalt, mai potrivit. În cazul că ar fi avut nu trei copilaşi, ci doi – să zicem – unul de patru ani, şi altul de trei, cum ar fi rămas atunci cu sentimentele lui, chiar şi nemărturisite, sentimentele sale profunde şi – de ce nu? – pline doldora de speranţă? Tudor alungă acest gând ca pe un tăun sâcâitor şi obraznic. Desigur, atunci lucrurile s-ar fi prezentat cu totul altfel. Dar cum? „Să-şi vadă domnişoara de copiii ei, şi eu să-mi văd de treburile mele"; puse el punct acestui lung monolog interior. Îi părea rău că n-o întrebase direct, deschis: Ce-ţi fac ăia mici? Cum îi cheamă? Ce jucării preferă? Şi atunci ea s-ar fi înviorat, ar fi scos din poşetă fotografiile lor –; Costel la un an şi trei zile, în pielea goală pe-o pernă, Vasilică, la 5 zile, zdrăngănind o zdrăngănea – şi i-ar fi povestit cât sunt de drăgălaşi şi ce pozne fac toată ziua. Lucrurile astea sunt ştiute, sunt fumate. Multe îi arătaseră lui Tudor odraslele lor în zeci de poze (multe! vreo două-trei tinere mame) şi nu reuşiseră să-i smulgă decât cele mai convenţionale exclamaţii: „Ia te uită! Pe-ăsta cum îl cheamă? Seamănă cu maică-sa! E băiat sau fată?"
Când va fi el însuşi tată, poate va avea alţi ochi pentru copii, şi pentru cei ai Dianei în special; deocamdată nu putea să-i sufere. Îi erau dragi, desigur, dar teoretic, nu se putea concentra asupra lor, în rând cu mamele, cu toate mamele care… etc… etc.. „Îi fu lehamite să termine fraza… şi-aşa mergea pe-o

pistă greşită. Diana, desigur, n-avea prunci, şi chiar de-ar fi avut, lui puţin îi păsa. Ajunse acasă. Când intră pe poartă, îi trecu prin minte ideea să se repeadă la gară, dar trenul plecase de mult, nu-l mai putea ajunge chiar dacă ar fi luat un helicopter, şi s-o întrebe exact. Să-i dea o telegramă cu răspuns plătit: „Cum îi cheamă pe copii?" Problema se vede că-l sâcâia. Asta ar suna mai degrabă a batjocură: „Cum cheamă copii la tine: stop!"

Erau toţi, adică şi Val şi Adrian, plus unu. Val îl adusese pe inginerul Amzulescu. Întâlnindu-se în faţa întreprinderii, la plecare, începuseră o discuţie despre relativitate – temă foarte, foarte importantă –, care neputând fi expediată până la staţia de tramvai, se hotărâseră s-o elucideze acasă. Pe amândoi îi ardea, le sfârâia sufletul această chestiune, bineînţeles. Le crăpa buza după rezolvarea problemei relativităţii. Mai ales lui Val, căruia discuţia cu Şandru îi lăsase un gust foarte amar în gură, un gust concret şi aproape absolut. Dar şi lui

Amzulescu, cu a sa invenţie de maşină. Adrian şedea întins în pat, pe o scândură de călcat, şi gemea. Avea impresia că i se fisurase coloana vertebrală. Adică, atunci când se procedase la îngroparea lui de viu, mormanul de pământ ce i se aruncase în cârcă – fără nicio vină îi rupsese şira spinării. Val mesteca într-o farfurie nişte gips, voind să-i demonstreze inginerului, printr-un mulaj, cum e infinitul. La un geamăt mai deschis al lui Adrian, îi propuse să-l pună în gips. De altfel, relativitatea putea fi demonstrată şi pe Adrian. Întins pe scândură, el era relativ bolnav… relativ scrântit… dar dacă îl forţai să se dea jos şi să umble, dintr-odată îţi dărâma toată teoria lui Einstein.

— Asta înseamnă că teoria lui Einstein, oricum ai întoarce-o, cade tot în picioare, se amestecă şi Tudor în discuţie.

Amzulescu, însă, nu gustă turnura spre glumă a dezbaterii. El era un om grav şi practic. Totodată, voia să-şi confrunte ideile cu ale altora, atunci când îşi găsea parteneri. Citise de curând o carte a unui savant român – aţi auzit de Ştefan Cristesco?

— Nu, spuse Adrian, şi geamătul se transformă de data aceasta într-un ţipăt de deznădejde la poarta ignoranţei, în faţa incognoscibilităţii savanţilor noştri – aşa interpretă Tudor cu voce tare „nu"-ul gemut al lui Adrian,

Acesta era realmente un om instruit şi cu largi cunoştinţe în toate domeniile. Dacă nici Adrian nu-l cunoştea pe cutare… înseamnă că el nu există…

— Cred c-a murit spuse Amzulescu. A publicat o carte la Paris: „Explorations dans l'ultra-Ether de l'Univers et les anomalies des Théories d'Einstein". Cea mai vehementă critică ce se făcea, prin 1922, relativismului de tip einsteinian… argumentele sunt interesante şi chiar dacă nu se susţin toate, merită să fie luate în consideraţie. Culmea e că acest Cristescu, fost ofiţer de marină… mi se pare, propune o nouă teorie asupra universului…

— Taci că mor!

— Stai că nu-i de râs... e un lucru foarte serios.

— În ce constă această teorie? Care ar fi esenţa?

întrebă Tudor.

— E greu de explicat în câteva cuvinte, şi nici eu n-am înţeles-o bine. Trebuie s-o mai studiez. După aceea vă aduc cartea şi-o discutăm împreună. Am găsit-o la un anticariat, a apărut… în 1922, v-am spus. Omul merita să fie stimat pentru curajul pe care l-a avut, pentru competenţa sa şi, aş spune, flerul filosofic. Unii din oamenii noştri de ştiinţă, reluă Amzulescu se plasează cu entuziasm în trena de elogiatori ai valorilor recunoscute. Când o teorie şi-a căpătat aprobarea unanimă – şi numai atunci –, vin şi ei şi-o pupă. Teama, de ridicol, nu, teama de a nu greşi cumva, de a nu-şi ştirbi prestigiul (ce fel de prestigiu, Dumnezeule, când ei n-au descoperit nimic?!) îi anihilează pur şi simplu. Tot ei sunt cei care înăbuşă orice tendinţă de afirmare a unora mai tineri, cărora puţin le pasă că o ipoteză ştiinţifică propusă de ei n-a fost recunoscută de americani sau de englezi. Amzulescu avea o adevărată furie împotriva închistării în cercetarea ştiinţifică. Multe lucruri de-ale lui, prezentate pe la diferite sesiuni, îi fuseseră

respinse ca fanteziste, nefondate ştiinţific. Părerea lui era că avem forţe serioase, adică minţi limpezi, întreprinzătoare, gândiţi-vă la Vuia, la Aurel Vlaicu, la… cutare şi cutare, şi e păcat să nu le stimulăm. Trebuie să învăţăm să zburăm, nu să învăţăm să ne târâm.

Cu asta fu de acord toată lumea, inclusiv Adrian, de pe scândură. Coloana vertebrală părea că i se sudează, oricum parcă nu-l mai durea atât. De zburat însă n-ar fi putut, momentan.

Val povesti ce fel de casă are Amzulescu. Fusese odată la el, bătuse la uşă şi o voce îi răspunsese: „Intră!”

Păşise pragul-înăuntru era întuneric beznă, măcar că era ziuă, apoi se aprinsese un reflector, care-i bătea chiar în ochi, şi o voce îi strigase: „Mâinile sus! Fă un pas la dreapta! Nu mişca!” etc. Gazda nu era acasă şi toată locuinţa sa era mecanizată la sânge, în felul acesta, cu trape, becuri, butoane, pe care dacă le nimereai din greşeală îţi cădea un lighean în cap, ori erai pus să scoţi limba. Cum stătea cam la periferie, unde nu era niciun fel de instalaţie, inginerul, care avea o mare vocaţie tehnică, începuse prin a-şi face singur instalaţia de încălzire. Aceasta se făcea pe bază de păcură. După aceea, găsise un sistem de a transforma electricitatea din jur, pe care o capta prin nişte pâlnii – casa lui nu era electrificată –, în căldură. După aceea, găsise mijlocul de a scoate singur electricitate din… foi de ceapă, prin frecare, şi acum totul la el era pe bază de curent. Megafoane erau fixate pretutindeni. Ţi se dădeau instrucţiuni de cum călcâi pragul: „Spală-te pe dinţi!” „Acum ia pilula de pe masă!” „Ce-ai inventat azi?” etc. Cele trei odăiţe de la acea margine de Bucureşti se transformaseră treptat într-un fel de cabină spaţială, unde fantasticul inginer trăia ca un cosmonaut, călător prin constelaţii. (Prin instalaţii.) Îşi găsise, bineînţeles, şi o soţie devotată. O laborantă, la fel de pasionată ca şi el. Împreună lucrau concomitent la trei descoperiri: leacul cancerului, folosindu-se resursele naturale, naşterea fără durere – asta în domeniul medical, să zicem; în sectorul biologie – chimice: transformarea gândului în fapt, deocamdată la cobai şi iepurii de casă; şi în domeniul Astronauticii: cum poţi zbura de pe o planetă pe alta pe baza unui simplu şut care ţi se dă de o foarte neînsemnată întreprindere de cauciuc. Val se opri aici cu prezentarea amicului său. Prezentarea era făcută intenţionat la modul acesta ironic, pentru a-şi mai descreţi frunţile. Adevărul este că Amzulescu era realmente un cap extraordinar, casa lui merita să fie vizitată fiind un adevărat laborator, o oglindă vie a unei minţi chinuite de întrebări şi a unei vocaţii extraordinare de savant. Cu puţină încordare şi lăsându-i-se câtva timp – plus un sprijin adecvat –, Amzulescu lua premiul Nobel ca nimica, aşa cum ciuguleşte găina bobul. Deocamdată însă nu-şi putea lua maşină. El, atât de inventiv, el, care dădea idei şi sugestii în toate părţile.

— Fă o invenţie nouă, îi spuse Val, care acum nu mai avea chef de discuţii teoretice, sau altceva: găseşte un dispozitiv care să-ţi ridice maşina de acolo prin teleghidare, punând în loc altă maşină, identică, în aşa fel încât că nu se observe. Aşa împaci şi capra şi varza – varza fiind tu, sau poate preferi să fii capră?

Râse până şi. Amzulescu. Pe cuvântul meu c-aş face-o, dacă aş avea bani. Însă numai din salariul meu şi din cel al soţiei – ca laborantă –, nu mi-ar ajunge nici două vieţi ca să mut o măturăpe bază de cereri şi aprobări – de la un capăt al oraşului la altul. Toţi banii, toate economiile noastre se duc pe prize, eprubete, ierburi de leac, liţe, scândurele, piuliţe, şuruburi. Pentru nenorocita aceea de maşinuţă, zise el, cu năduf, am stricat maşina de cusut a nevestei şi-am mai băgat în ea şi-o motocicletă cumpărată şi bicicleta mea veche.

Val se oferi, în caz că până la urmă nu capătă scutirea de impozit, să i-o distrugă el, pe loc, cu un târnăcop, spre a nu rămâne invenţia în mâinile lor, măgarii.

Amzulescu zise că nu crede ca lucrurile să ajungă până aici. Problema e că el nu mai are nici timp să se ocupe de astea, să umble după intervenţii, să dea telefoane, adică să pună lumea în mişcare, şi nici chef. Pierduse doi ani şi jumătate, încercând să-şi pună telefon. Asta ca să dea aşa, un exemplu. Făcuse cerere, o dusese la poştă. După aceea se înscrisese în audienţă la inginerul – şef de la telefoane. Stătuse la coadă şi când îi venise rândul, inginerul plecase pe-o uşă dosnică. Altă dată avusese noroc să intre, i

se promisese, dar nu se putuse din motive obiective. Urma să se mai construiască o centrală în cartierul respectiv… şi aşa, pierduse doi ani şi jumătate încercând toate modalităţile: prieteni care să-l cunoască pe directorul poştei, telefoniste care aveau relaţii cu instalatorii, în cazul ăsta s-ar fi putut pune un fir fără niciun fel de aprobare, aprobarea luându-se după aceea, pe bază că ai telefon şi n-ai aprobare.

— Dar ce, tu eşti om de telefon? râse Val.

De atunci Amzulescu se jurase că nu mai pierde anii lui preţioşi de studii şi de invenţii cu fleacuri din astea.

Pentru că, urmă el, înflăcărându-se dintr-odată, totul urmează a fi descoperit abia de acum înainte. Faţă de viitorul apropiat noi suntem la nivelul epocii de piatră, noi, adică omenirea. Închipuiţi-vă cum era când nu se cunoştea roata, iar focul era obţinut prin frecare.

Tudor adăugă râzând că ştie el un sat unde până nu de mult oamenii tot aşa aprindeau focul, frecând două beţe.

Că pe vatra lor focul odată aprins nu se stingea ani la rând, fiind acoperit cu spuză, mocnind, când nu era de trebuinţă; în caz că un vecin rămânea fără foc, venea nevastă-sa şi lua câţiva tăciuni aprinşi pe care-i ducea până acasă în palmă, pe puţină cenuşă, mişcând palma într-un anume fel, ca să n-o ardă.

— Cezar, domnule, însuşi marele Cezar, a murit fără să cunoască electricitate.

— A murit forţat… zise Val… altfel, poate ar fi mai apucat.

Amzulescu era însă într-un fel de extaz mistic faţă de viitorul ştiinţific, în faţa noilor descoperiri care ne aşteaptă pe toţi, pe care le poate face oricine dacă are puţină voinţă… şi imaginaţie. Căci ele sunt atât de numeroase, colcăie peste tot… nu trebuie decât să caşti ochii mari şi să mişti un deget ca să găseşti o nouă stea, să descoperi că nu trăim pe pământ, ci alături, într-o dublură, capcană a lui; că, poate, evoluţia omului e înţeleasă greşit şi nu bătrânii, nu maturii, ci copiii sunt cei mai învăţaţi, că pântecul mamei este adevăratul mormânt şi că asemeni acestui pântec, mormântul propriu-zis este şi el tot o burtă de femeie; că nevasta lui e pe cale să descopere un leac contra reumatismului, extrăgând un ser miraculos din alifia „Nivea”; căci viaţa omului se poate lungi cu încă
500 de ani dacă ştii cum să-ţi protejezi celulele nervoase.

Aici Amzulescu se opri, făcu o pauză. Îl trecuse năduşeala din cauza extazului, broboane mari îi sclipeau pe frunte. Un ochi îi rămăsese fix, ca şi când i s-ar fi aplicat deasupra o luptă, ar fi privit printr-o lentilă, în timp ce celălalt se închisese uşor, aşa cum faci când orbeşti. Apoi iarăşi îl cuprinse o febră nemaipomenită, creierul parcă lucra în câteva clipe cât într-un an; vorbea ca şi când ar fi fost singur, cu toate că întorcea capul pe gâtul dintr-odată extrem de mobil, de sfârlează, când după unul, când după altul, să vadă dacă îl urmăresc. Tudor se gândi dacă nu cumva Amzulescu nu e bolnav. Dar nu, nu trebuie să fii neapărat în criză, în transă, ca să cunoşti această stare. El însuşi încercase momente asemănătoare-numai că nu se exteriorizase –, fusese un extaz mut. La el contemplaţia universului era un act profund intim şi incomunicabil. Mai exista şi teoria că aluatul din care sunt plămădiţi vizionarii, sfinţii, profeţii, inventatorii şi filosofii ţine mai degrabă de un anumit dozaj de substanţe chimice decât de o calitate excepţională a persoanelor respective. Felul natural al omului, modul lui de a fi, e dat, fixat, cum fixezi aparatul de radio la un anumit post, pentru o semipercepţie a lumii: adică simţurile înregistrează fenomenele, senzaţiile din afară ca într-un somn, prinzând doar foarte puţin din ele, din semnificaţia lor. Asta se cheamă „normal” căci aşa pricep cei mai mulţi, majoritatea zdrobitoare. Când însă în compoziţia unui anumit individ s-a turnat o picătură în plus de… nu ştiu ce substanţă, iese ceva ce se poate numi har… nebunie… geniu… şi care aproape se confundă. Atunci simţurile lui prind viaţa în toată complexitatea ei, îngrozitor de dureroasă, ori numai fantastică prin implicaţiile cu întregul univers. Aceştia sunt decretaţi genii… cutare şi cutare… ori nebuni… cutare sau cutare, şi împing lumea înainte şi înapoi… huţa, huţa
„înainte şi înapoi” – asta se putea exemplifica foarte uşor de Amzulescu, construind un fel de bielă, manivelă, care, dându-se înainte şi înapoi, descrie sau pune în mişcare o roată (vezi roata de la

locomotivă).

— De ce un copac care trăieşte în America de Sud poate număra până la 6000 de ani? reluă inginerul, răstindu-se oarecum la Adrian, în faţa căruia se oprise dintr-o plimbare nervoasă prin cameră şi pe care-l privea acum cu ochiul cel fix, neînduplecat, desigur fără să-l vadă, trecând dincolo de el, prin zid afară, unde era o bază de reparaţii auto.

— Cum 6000 de ani? se miră acesta.

— Foarte bine. E aşa de gros, încât într-o scorbură a lui ar putea trece două maşini fără să se atingă… şi omul numai 70?

— Ce 70?! zise Tudor.

— Numai 70 de ani trăieşte… când are baftă. De ce asta?

— Pentru că, pe de o parte, e vorba de un lemn oarecare, fixat în pământ cu rădăcini ca odgoanele, iar în cazul lui Adrian, la care te referi… e vorba de un om viu, „de sânge şi carne", cum spune Whitman… sau dacă nu spune nu-i nicio pagubă, spun eu, fac eu versul… Care nici n-o s-atingă 70 de ani, pentru că are coloana vertebrală fracturată. Val debitase această frază lungă continuând să mestece cu degetul în farfuria cu gips.

— Gata, zise el către Adrian. Întoarce-te cu spatele…

Să te turnăm dintr-un aluat mai generos.

— Ia mai lasă-te, mă, de glume de-astea! făcu Adrian, care se pare că suferea de-a binelea.

Val aşează farfuria lângă uşă. Dacă intra cineva, călca în ea. Putea lua astfel un mulaj de talpă de vizitator.

L-ar fi expus undeva chiar cu titlul acesta: „Talpa lui

X, când calcă în strâchini".

— Ia ascultă, domnule! i se adresă el lui Amzulescu.

Problema asta a longevităţii n-o putem rezolva acum, momentan. M-am gândit că tu eşti de fapt sculptor. Un foarte bun sculptor şi, în occident, cu invenţiile tale, ai putea avea un succes monstru… Dar ştii, monstru…

— Nu mă interesează occidentul, eu vreau aici, zise

Amzulescu, crezând că Val vorbeşte serios.

— De ce sculptor? întrebă Tudor.

— Pentru că tendinţa e de a se înlocui sculptura, aşa cum o înţelegem noi, cu tot felul de aparate, care de care mai trăsnite, „funcţionale", cu un cuvânt la modă, ţinând mai degrabă de mecanică decât de şcoala de bele-arte.

Le povesti că nu de mult, la o mare expoziţie din Londra, fusese prezentat cu o reclamă extraordinară următorul monument: un „Buick" vechi, montat pe un podium, în mijlocul unei suprafeţe pline de farfurii albe. De-o parte şi de alta a automobilului funcţionau două greble, se dădeau înainte şi înapoi, măturând nişte cioburi. Deasupra maşinii se fixaseră câteva ciocane, ciocănele şi baroase, care se ridicau şi se lăsau; farurile Buick-ului fuseseră scoase şi înlocuite cu păr lung, de femeie, vopsit, în roşu. Asta era tot. Artistul dăduse câteva interviuri încâlcite ca părul acela de muiere, în care îşi exprima crezul viril. Închipuiţi-vă însă ce succes ai avea tu, mă, dacă toate aceste drăcovenii ale tale, care îţi sunt oprite la „vama" descoperirilor şi invenţiilor, le-ai trece în grădina artei. Te-ai lăsa la vatră din inginerie şi ai revoluţiona acuarela, guaşa şi relieful. Ai susţine şi tu că faci

„Happening and *fluxus*!"

— Şi câmpul artei e nelimitat, se poate merge la infinit… zise grav Amzulescu, dar nu în felul acesta. Am citit şi eu despre tot felul de năzbâtii. N-au nimic comun cu frumosul. Ţin de şarlatanie, după cum omul care rupe belciuge la circ… ce-l leagă pe acesta de revoluţionarul proletar? Astfel de manifestări sunt semne, simptome ale unei derute reale a artei, care vrea altceva. În faţa cupolei lui Michelangelo poţi să scoţi limba, s-o scuipi, dar îţi cade-n creştet, poţi sta în cap într-un borcan de margarină, dar asta

nu înseamnă un progres vizavi de
Michelangelo. Iar dacă îți declari hodoronc-tronc dezacordul tău personal cu idealul clasic, înseamnă că automat l-ai şi întrecut? Eu sunt sigur că peste o sută de ani Renaşterea va fi depăşită realmente, dar pe calea valorii nu a nonvalorii.

Adrian aduse vorba despre Brâncuşi. Fu de părere că acesta reprezenta ultimul sculptor adevărat; după el se vor întinde cinci sute de ani de haos. E imposibil să fii mare – fără să ai cultul formei – adecvată unui adânc conținut, ținu Adrian să precizeze imediat, spre a nu fi acuzat de formalism, şi Brâncuşi a fost singurul care a avut acest cult.

Val se simți oarecum atins, cum, adică, el n-avea nicio şansă?

— Adrian, vezi, mamă, că dacă nu-mi acorzi o şansă; una mică, gipsul acela încă nu s-a întărit şi eşti pasibil de-a fi contrazis, transformându-te în statuie vie… Apoi continuă: uite o idee – statuile viitorului sunt statuile vii… Totul e să le facem să vorbească, să ciripească.

— Ar exista două căi, interveni Tudor. Ori îți bagi modelele în gips, cum ai sugerat tu, Val, ori obligi gipsul, piatra, lemnul să vorbească, să dea declarații. Calea aceasta din urmă ar fi de preferat. Şi adăugă: referitor la „Buick”-ul statuie. Da, domnul Amzulescu ar fi capabil de una chiar mai brează, mai boacănă, pe care s-o numească „Combaterea mustății la femei – în patru timpi”. Însă dumnealui ia lucrurile în serios şi nu crede în imixtiuni. Domeniul ştiințific de-o parte şi cel artistic de alta, nu-i aşa? Mai precis, e contra şarlatanismului. E tipul celui care crede nu că tot ce zboară se mănâncă, dar că totul poate fi făcut, împins să zboare şi că menirea noastră, a ființelor inteligente, mă refer la om ca specie –, e să determinăm lucrurile să se înalțe, să le dăm aripi. Aşa e, domnule Amzulescu? Deşi Tudor vorbise cât se poate de grav, nu ştiu de ce atât Adrian, cât şi Val găsiră că e cazul să zâmbească.

— Desigur… răspunse Amzulescu.

— Ideea savantului, în general, m-a preocupat mai demult, continuă Tudor, mă bucur că am acum ocazia unei confruntări „pe viu” cu cineva priceput, în cunoştință de cauză, de cauză pierdută. Şi mie mi se pare că omul înoată în mistere, rolul omului de ştiință e să mai pună o priză, o liță…

— O oliță… râse Val.

— … acolo unde s-a produs scurtcircuitul, să mai lumineze măcar un cotlon. Eram tentat să cred că savantul nostru se limitează la stricta specialitate, excluzând arta, ba chiar negând-o ori socotind-o fără nicio valoare, dar văd că dumnealui, dimpotrivă, se arată la fel de interesat şi de problemele acestea. Cu altă ocazie o să vă provoc la discuție despre teatru. Regizorii se bat şi acum pentru
Lope de Vega, pentru Brecht, pentru Alfred Schichsol,
John Weinocht, Magdebury, dracu-lacu, inventa nişte nume fără a clipi măcar, să nu se înțeleagă că aş nega valoarea acestora, dar nimeni nu luptă pentru un autor nou, tocmai pentru că n-a fost brevetat de occident. Exact ceea ce susțineați şi dumneavoastră despre teama de ştirbire a prestigiului. Nici Amzulescu nu ştia precis dacă
Tudor, pe care îl mai văzuse doar o dată, în fugă, în acea dimineață, vorbea serios sau găsise o modalitate politicoasă de a-l combate, de a-l lua, fin, peste picior.

Val şi Adrian continuau să zâmbească.

(De câtva timp, trei muşte mari, care nu ştiu cum intraseră în odaie, dădeau o adevărată reprezentație de agilitate zburând printre ei, izbindu-se de geam, făcând acel zgomot sâcâitor de „muscă în exercițiul funcțiunii”.

Spre a evita continuarea discuției aceleia echivoce cu
Tudor, Amzulescu prinse momentul când una din muşte zbură spre el, o fixă oarecum cu privirea într-un punct, suflă spre ea şi muscoiul căzu la pământ ca trăsnit, fără ca inginerul să fi făcut alt gest, adică s-o fi lovit cu mâna, să zicem.

Toți rămaseră muți, şi Amzulescu repetă figura cu cea de a doua insectă.

— Ce le faci, domnule? Le hipnotizezi? întrebă Adrian. Eşti fantastic, parol!

— E foarte simplu, râse inginerul, oarecum jenat că nu-şi putuse opri un prost obicei. Muştele zboară prin baterea aripilor, se crede, însă ele merg de fapt pe o veritabilă pernă de aer pe care şi-o creează instantaneu sub ele. E suficient ca să le „înțepi" perna într-un anumit punct şi ele se dărâmă ca nişte reactoare trăsnite.

„Acum e rândul lui să-şi bată joc de noi", gândi Val.

— Numai ca omorâtor de muşte, prinzător de muşte în întreprinderea noastră, ar trebui să ai un salariu mai mare, spuse el tare. Pentru că ție, în fond, nimic nu ți-e străin, de la esența teoriei lui Einstein până la modul de-a omorî o muscă fără să bați din palme ori s-o prinzi cu perdeaua.

Bătu cineva la uşă.

— Nevastă-mea, zise Amzulescu. I-am spus că sunt aici, să treacă să mă ia când iese de la slujbă.

Intră într-adevăr soția lui, pe care ceilalți n-o mai văzuseră şi se aşteptau să fie cine ştie ce zână. Purta încă halatul de lucru, ars de acizi în vreo trei locuri. Era o femeie „tânără şi totodată fără vârstă", cum o caracteriză
Val, în gând. Continuând: „Bine că nu e o frumusețe, în sfârşit are omul pe ce să-şi mai odihnească un ochi. Pentru că în aceste zile, când străzile suferă de o adevărată inflație de dudui nurlii, parcă ți se strepezesc dinții, pleoapele şi vederea unui obraz lălâu şi a unui şold şui e reconfortantă". Doamna Amzulescu nu era nici lălâie, nici şuie, era pur şi simplu o femeie ştearsă. Părea ştearsă cu spirt… cu acizi, ca o pată pe o haină, care ieşea mereu, identică şi egală cu sine însăşi. Avea însă calități sufleteşti deosebite, era un om inimos şi cald, şi, desigur, calități profesionale. Întruchipa, pe măsura posibilităților, ceea ce se cheamă „o femeie de ştiință" şi inginerul nici nu-şi putea găsi o mai bună colaboratoare. Pasiunea descoperirilor o înflăcărase şi pe ea, mai bine zis o inflamase, întrucât mai tot timpul se prezenta la slujbă, ba cu un obraz umflat, ba cu un deget copt. Urmărind descoperirea unor leacuri, le încerca puterea chiar pe propria-i piele şi, încetul cu încetul, buzele ei arse şi aspre gustaseră aproape toate otrăvurile, bineînțeles, în doze mici. Arăta ca un fel de Mefisto cu fustă şi redus la scară şi Val nu-şi putu reține un zâmbet la gândul că Amzulescu a făcut pactul cu dracul.

Doamna Amzulescu întrebă de la uşă dacă n-aveau cumva o pisică de dat, trebuia să încerce un ser nou contra reumatismului şi i s-au terminat cobaii, i s-a terminat
totul şi e obligată să recurgă la mâțe.

— Mâțe n-avem, doamnă, zise Val, însă v-am putea oferi *un caz* (şi-l arătă pe Adrian, care continua să stea lungit pe scândura de călcat, cu riscul de a părea nepoliticos). Dumneavoastră, cum vă ocupați cu seruri, poate ne dați o *soluție*.

— Termină, mă, Val, cu aiurelile astea, sări Adrian, sări cu gura, pentru că tot nu se mişcă, nu-şi putea permite să rişte. Era ca un vas grecesc în care s-a tras cu tunul, ghiuleaua a rămas înăuntru şi la cea mai mică mişcare i se părea că vor sări în țăndări: ghiuleaua, vasul grecesc şi desenele greceşti de pe vas, totul, totul. Aşa se gândea el, aşa i se părea.

— Am ceva la coloana vertebrală, doamnă, mi s-a descărcat o cupă de pământ în cap.

— Cupă de pământ! Tu şi-n groapă o să vorbeşti elevat… Nu, doamnă Amzulescu… uitați-vă la el… e o pasăre Phoenix în mizerie… A renăscut adineauri din propria-i cenuşă, punându-şi cenuşă-n cap, şi în viteza renaşterii s-a scrântit puțin. Deci vă putem oferi o pasăre
Phoenix în loc de mâță. Gluma nu era răutăcioasă, Adrian şi Val se tachinau fără încetare. Însă acum nu încăpea îndoială că primul suferea realmente acolo la coloană, şi trebuia cruțat moral.

— Să-l lăsăm pe Adrian în pace! zise Tudor. Poate adoarme şi se trezeşte sănătos. Apoi către Amzulescu: —
V-a spus, arăta spre Val, de pățania lui?

— Ce pățanie?

— Una destul de neplăcută…

Era modalitatea cea mai eficace de-a schimba vorba şi de a-l scuti pe Adrian de tirul glumelor

acestuia. Pe de altă parte, Amzulescu putea da o idee de găsire a Olgăi, de scoatere din pământ, din iarbă verde, brr! Ferească Dumnezeu… în cazul că Val i-ar fi mărturisit.
Sculptorul nu-i spusese însă nimic şi Tudor socoti de cuviinţă să nu se bage unde nu-i fierbe oala. Lucruri intime. Fiecare şi le rezolva cum socotea el că e mai bine.

Doamna Kati Amzulescu – o cheamă Kati, aşa o numise soţul la intrare: „Bună, Kati, vezi că ne-ai găsit?" – era foarte nervoasă în acea zi, se plimba de colo până colo prin cameră şi nu-şi găsea locul. De altfel, nici n-ar fi avut pe ce să stea, decât pe patul lui Val. Amzulescu o informă în treacăt – când ea era în treacăt prin dreptul lui – că maşina e tot acolo, nu s-a clintit nimic. Pe ea n-o interesa însă atât problema maşinii, cât a prinderii unei pisici, pe care se putea proba serul acela extraordinar.

„Cum o fi arătând căminul acestor oameni?" se întrebă
Tudor. Tare ar fi dorit să-i viziteze odată, să-i surprindă în halat şi papuci, în plin proces de descoperiri: extrăgând curentul electric din foi de ceapă şi trăgând mâţă de coadă.
Desigur, se pretau la fel de fel de glume, însă cuplul era straşnic. (A nimerit orbul Brăila.) Cu toată ironia lui de adineauri, simţi un mare respect pentru amândoi. Tot ce avea tangenţă cu ştiinţa îl atrăgea, tocmai pentru că el nu se pricepea deloc în acest domeniu. Credea să se poate explica logic orice fenomen. Chiar minunile lui Iisus. Ori Amzulescu era omul cu care se putea discuta mult şi bine şi putea să-i explice pe larg cum devine cu ştiinţa, înseamnă că şi Val de la acesta lua în zbor o idee sau alta şi după aia venea şi le-o „vindea" lor. Însă în capul lui, totul se transforma în aşa mod încât era greu de recunoscut de unde se inspirase, supunea totul unei interpretări foarte personale.

— Am auzit că eşti prieten cu noul director îl atacă deodată Amzulescu pe Val… Poate are el vreo relaţie?

— Într-adevăr… sunt… răspunse Val. Cine ţi-o fi spus?

— Umblă vorba în întreprindere… Ce fel de amic?

— Aşa şi-aşa… Oricum, e de treabă. Val izbucni în râs:
bine că mi-ai adus aminte, desigur, el te-ar putea ajuta!
Mai ales, dacă-ţi pun eu o pilă şi… cu meritele tale, imediat te pune şef peste toată secţia de cauciuc…

— Îi e rudă, spuse Tudor.

— Prin alianţă, adăugă Val, râzând… soţia…

— Serios? întrebă doamna Amzulescu, nu ştiam că sunteţi căsătorit.

— Nu, el e căsătorit… zise Val, arătând spre Amzulescu… adică, pardon, directorul e căsătorit cu prietena mea. Însă tragedia e că de vreo două săptămâni… Val se opri şi cu un gest de întrebare către Tudor şi Adrian
(„Să le spun?" „Hai să le spun")…de două săptămâni am pierdut-o şi unul, şi altul.

Le povesti, de data asta pe larg, cu detalii, peripeţiile acelei nopţi, drumul lor, cu toate mişculaţiile, folosise cuvântul mişculaţii, unele de înţeles, altele de neînţeles.
Îşi amintise între timp alte amănunte. Ajunsese la concluzia că fusese atunci un pic „grizat" şi se ţinuseră de mână până aproape de lacuri. Acolo au început să se joace de-a v-aţi ascunselea, neavând ce face. Ba, nu, ca să se antreneze pentru căsnicie, pentru viaţă. El se tupilase într-un tufiş… şi l-a luat somnul, tot aşteptând să fie găsit. Când se trezise, ea stătea pe bancă şi plângea. „E
rândul tău", spuse Val, pe care somnul acela scurt mai mult îl năucise. Ea se ascunsese… nu ştiu unde, o luase spre lacuri… el o tot striga să termine cu prostiile, că n-are timp s-alerge după ea… şi i-a spus că-l găseşte în barcă. Voise să desprindă o barcă de la mal. Însă, rupând lanţul cu mâna, erau legate cu un lanţ prins cu un lacăt, deci o spargere tot făcuse şi el în noaptea aceea care era noaptea nunţii, cum ar veni, aşa conveniseră amândoi că e noaptea nunţii, a băgat de seamă că bărcile sunt legate toate între ele. Toate lucrurile de pe lumea asta se ţin cârlig. Sărise într-una şi începuse să vâslească, ducând întreg cârdul în larg, ca pe gâşte. „U-hu!" striga el din când în când… Pe ea o zări un moment pe mal, se uita la el… ţipa la el… nu ştiu de ce. El, ca să facă pe viteazul, s-a dezbrăcat şi s-a aruncat în apă… Nu ştia cât a stat

acolo… pentru că primul drum l-a făcut chiar spre fundul lacului… abia în apă şi-a dat seama cât e de ameţit şi nu poate să mişte picioarele… parcă uitase să înoate, cum Dumnezeu uitase să înoate, că asta şi mersul pe bicicletă se învaţă pentru toată viaţa, se ştiu până la groapă. A revenit de câteva ori la suprafaţă, ca prin minune, şi de fiecare dată o vedea acolo pe mal, ţipând… Crede că el însuşi ţipa, pentru că şi-a dat seama că avea un cârcel la amândouă picioarele, din cauza asta nu le putea mişca… Fenomenul i se mai întâmplase de câteva ori, în momente de mare oboseală… dar îl prinsese pe pământ… şi timp de câteva minute rămânea paralizat pur şi simplu… de fiecare dată când i se pusese cârcelul… Acum erau doi… cârcei… muşchii pulpei i se contractaseră, se făcuseră oţel şi-i dureau ca şi când ar fi fost înţepat cu mii de ace, ori ars cu fierul roşu…

Nu ştie cum şi-a revenit… s-a trezit în barcă… fie că
Olga l-a scos de-acolo, fie că s-a salvat singur… s-a îmbrăcat… şi aducându-şi aminte de Olga… care plecase să se ascundă, a început s-o strige. A avut un moment sentimentul că ea s-a înecat şi-n tot acest timp el a stat imobilizat în barcă, din cauza cârcelului… că i se păruse doar că el se îneacă; în realitate, ea fusese aceea. Totul era ca într-un vis, când se amestecă persoane moarte cu fiinţe vii, vrei să fugi şi nu poţi, cineva vine spre tine c-un tăciune aprins, să ţi-l bage în ochi, şi o dată dai să ţipi, dar gura îţi rămâne încleştată… şi te trezeşti… El s-a trezit în barcă… în cârdul acela de bărci… A vâslit până la mal şi a început s-o caute… Asta a fost tot.

— Data trecută, când mergeam spre morgă, parcă nu ne-ai spus aşa… observă Adrian.

— Nu-mi adusesem aminte… decât de ultima parte, spuse Val, deosebit de grav. Starea de amnezie parţială a durat mai multe zile… şi fragmentul cu înecul mi l-am amintit venind de la Ciorogârla, când m-am aruncat să fac o baie într-un canal, ce capta apa pentru o uzină din Bucureşti şi era să mă înec. Atunci am avut sentimentul că mai trăisem, o dată această întâmplare… ceva foarte vag!… şi faptul mi s-a limpezit adineauri când vorbeam despre pasărea Phoenix.

— Să te fereşti de apă… îi spuse Tudor.

— Da… n-o să mai beau de acum încolo… decât whisky;
Ei, ce zici? Ţi-am oferit toate datele, toată colecţia
„Rebus”… zise Val. Unde e Olga?

— S-ar putea ca ea să nici nu fi existat, spuse
Amzulescu, după câteva clipe de linişte, când parcă se auzeau gândurile tuturor celor din cameră. Sau să existe, dar într-un alt secol. Cunoaşteţi teoria cu cutele timpului?
Timpul, care curge într-o singură direcţie… şi e ireversibil – cum ştim cu toţii –, are nişte meandre în curgerea, prelungirea aceasta a lui. Nu că s-ar întoarce, nu există întoarcere, dar… undeva face o buclă. Şi se întâmplă ca oameni care trăiesc în epoci diferite să se atingă din cauza acestei bucle, având pentru câteva clipe… zile, luni, sentimentul că sunt contemporani. Deodată s-a terminat bucla şi fiecare se pomeneşte aruncat în secolul respectiv, păstrând amintiri vagi despre celălalt… şi rămânând cu senzaţia unei neîmpliniri…

— Staţi că mi se face pielea de găină… interveni
Tudor. Care e punctul dumitale de vedere? Mie îmi place toată teoria, îmi place aşa ca poezie… ca poem, ori ca metaforă; femeia de lângă mine nu e contemporana mea, e din epoca de piatră… şi-mi dă c-o piatră în cap…
Dar nu mă satisface, pe plan raţional. Nu piatră, ci teoria.

— Şi la urmă… spre a reveni la concret, interveni şi
Adrian… Cherchez la femme! Unde e personajul feminin?

— N-ar fi exclus să se fi înecat cu adevărat, se pronunţă doamna Amzulescu, care ascultase foarte atentă toată discuţia. Când s-au petrecut faptele?

— În urmă cu două săptămâni, spuse Val, oarecum îngrozit de perspectiva care parcă acum i se deschidea pentru prima dată, aceea a dispariţiei Olgăi pentru totdeauna.

— Sau invers, făcu Tudor: n-ar fi exclus să te fi înecat tu, Val, atunci şi ea să trăiască, să fi fugit cu cineva care se plimba întâmplător prin parc (îşi aminti de relatarea Dianei despre frumoasa adormită din garsoniera lui
Nucu) şi i se făcu părul măciucă. Iar tu eşti un mort… cu probleme, care îţi faci probleme. Un mort viu…

— Mortul viu e Adrian.

— Şi mai este o posibilitate, zise Adrian, ca şi când n-ar fi auzit replica lui Val. Ca însuşi Şandru să fie amestecat în afacere. Să fi fost împins la o crimă pasională… Adică, întâi să fi încercat să te lichideze pe tine, ca s-o scape de sub influenţa-ţi nefastă… şi văzând că nu reuşeşte, s-o fi înecat… Parcă spuneai data trecută că la un moment dat Olga ţi-a atras atenţia că aţi fi urmăriţi… şi că l-a văzut chiar pe Şandru purtând ceva în braţe?…

— Da, aşa e… de la un timp Olga se arăta nervoasă, foarte neliniştită. Şi-mi tot cerea să mă uit într-o anumită direcţie. Însă de fiecare dată când mă uitam încotro zicea ea nu vedeam nimic.

— Totuşi, ea *vedea* ceva, zise Adrian, stăpân pe logică.
Să nu uităm că tu lucraseşi foarte mult în ziua şi în seara aceea, iar ea era cu mintea şi ochiul limpede. Şi apoi ea n-avea de unde să ştie, de altfel, că Şandru avea acea statuie în braţe. El a plecat în urma voastră şi nimeni până atunci nu bănuia c-o să se repeadă să ia statuia, bustul ei de lut. Deci Olga l-a văzut într-adevăr, dacă ţi-a spus că e vorba de unul cu ceva în braţe. Şi încă ceva: puteau fi doi: el, şi şoferul – care are o moacă! – ai văzut ce moacă are? Poate că nici n-a vrut decât să-ţi tragă o mamă de bătaie, dar văzând că ţipă Olga când te-au aruncat în apă, au lichidat-o şi pe ea – prin lichid – adică aruncând-o în lac. Ea s-a înecat, şi tu ai scăpat, ca prin minune, revenindu-ţi din şocul primit în urma loviturii exact în fundul lacului şi, ca un taur ce eşti, găsind destule resurse să te salvezi.

Toţi ascultară, zâmbind, raţionamentul, poate voit şarjat, al lui Adrian.

Amzulescu ridicase farfuria din dreptul uşii, de teamă să nu dea nevastă-sa în ea. Înmuindu-şi degetul în gipsul, pe punctul de a se închega, încercă să-i arate lui Val cam cum se produce fenomenul de „cutare” a timpului. La un anumit punct mâna i se opri: gipsul se întărise.

— E prea târziu, spuse el… Acum totul s-a înţepenit.

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL IX

LUCRURILE aveau să se precipite în lunile următoare, bogate în evenimente. Luaseră, desigur, nu întorsătura fantastică, preconizată de Adrian, – cum stătea cu coloana vertebrală „făcută zob" pe scândura aceea de călcat, el vedea în realitate mai mult decât trebuie –, ci mai degrabă se aşezaseră, se bătătoriseră pe latura lor realistă şi oarecum banală. Mult mai târziu, Tudor avea să se-ntrebe dacă nu cumva era de preferat prima ipostază, cea fantastică, oricum mai uşoară, mai de suportat şi parcă „mai a noastră". Banalitatea, în stupiditatea ei, e crâncenă, mai dramatică de multe ori. Vine ca un tăvălug care nivelează totul, zdrobind şi pietre, dar şi flori şi, în şoseaua netedă pe care o lasă în urmă, un ochi atent poate vedea amprente dureroase, elitre de zburătoare strivite şi petale.

*

Rămăsese suspendată parcă de o zi şi-o noapte. Cu toate sforţările, nu reuşea să depăşească un anumit punct. Observase, încă de când Val se mascase cu crengi prima dată, acolo în boschet, că ea rămâne în urmă, nu-l mai poate urmări. Ideea cu de-a v-aţi-ascunselea o avusese ea, nu el. Era noaptea lor de miere… se cerea multă imaginaţie şi amânarea, pe cât posibil, a orei aceleia. Ora de diamant. (Merge aşa, nu-i prea pretenţios spus?) Planul ei era să fugă într-o barcă, el s-o găsească acolo şi barca să fie prima lor casă… apoi totul să se clatine sub bolta înstelată. Numai dragostea îţi ridică ochii spre stele, vezi că eşti şi tu o părticică din univers, un centru. Şi fericirea lumii, echilibrul, depind şi de fericirea ta, cât suflet şi câtă faptă pui în iubire. Altfel, trup au şi broaştele.

Când Val se duse în acel boschet, se auzi o bufnitură şi alergând la el îl găsi lat, şi aproape în nesimţire. Nu-l putuse ridica, fiind mult prea greu pentru puterea ei, şi se-ntorsese la bancă, şezând acolo şi plângând, cuprinsă de-o panică fără nume. Dintr-odată, în limpezimea aceea, care începuse să se facă în capul ei, îşi dădu seama că şi

Val îi e un străin. Prăbuşirea lui – acolo, la câţiva paşi de ea – o duru, dar nu aşa de tare, ca şi când ai vedea un om beat pe trotuar, un nenea oarecare, îţi pare rău de el, te gândeşti c-ar putea răci, dar treci mai departe şi după câţiva paşi ai uitat. Atunci îi trecu prin cap că n-are niciun rost această poveste. Înţelesese prea puţin din tot ce-i vorbise – se prefăcuse că-l pricepe, în fond, era aici doar o nevinovată prefăcătorie feminină, o mică şi dulce capcană de amor; toate femeile îi încurajează pe iubiţii lor, mai ales când aceştia sunt nişte artişti sensibili, dându-le a înţelege că fac asta pentru că îi cunosc foarte bine, îi *înţeleg* (ce dacă se repetă cuvântul a *înţelege!)*. Însă Olgăi îi fu ruşine de această mică stratagemă. Îi plăcea ce-i spunea tânărul artist, credea în el, i se păruse c-ar fi cu stea în frunte, dar… de la un punct îi era la fel de îndepărtat ca şi Şandru. Acela se arăta un om „tare descurcăreţ şi practic", neputând fi urmat în toate consecinţele pragmatismului său. Acesta era însă un idealist, în sensul bun, un visător, visăros, ceva fără sfârşit în domeniul visului, care nu poate fi urmat în toate cutele fantasmagoriilor sale. Îl iubea? Nu-l iubea? Sigur, nu el făcuse alegerea, ci ea fusese cea care îl marcase, cum înseamnă pădurarul copacul de tăiat, ales pentru o talpă de casă. Deci nu mai era vorba de „n-am ştiut, n-am avut experienţă, m-a luat prin surprindere".

Ea căutase să-i placă, să şi-l apropie, tremura când îl ştia departe şi la gândul că nu va reuşi să-l „ia". Să-l ia ca pe un obiect, ca şi când ar fi fost vorba de un inel, de ceva, şi voia neapărat să-l stăpânească. Acum, de când mergeau alături, îşi dădea seama că reuşise: omul iubit (da, îl iubea) era al ei… numai al ei, şi asta o sperie cel mai tare. Val n-ar mai fi putut fi înşelat – ca Şandru – la ce-i zbura mintea acum,

Dumnezeule! Dacă ar fi avut chef, dacă s-ar fi îndrăgostit de altcineva, de el i-ar fi fost ruşine – l-ar fi înşelat cu ruşine, cu jenă… îşi pierdea deci libertatea… Simți că-i e rău. Se gândea alături, nu asta voia să „analizeze", dar nu reuşea să prindă gândul exact, din mănunchiul mare de nuanțe, firul subțire şi dureros pe care voia să-l ia între degete, tocmai acel fir nu se lăsa apucat. Încă de la început s-a temut de noaptea aceasta. Ştiuse că va fi şi ultima cu Val încă de când porniseră amândoi în oraş, ieşiseră de la jocul de chibrituri, lăsându-i pe toți nedumeriți. Când Val zgâcină de poarta cimitirului, unde voiau să intre inițial, cimitirul acela părăsit, peste drum de casa lor, ea încercase pentru o fracțiune de secundă bucuria inconştientă a „ultimului drum". Poarta nu cedase, rămânea mută, zăvorâtă, grilajul era înalt, nu se putea sări peste el, şi pornind mai departe, îi fu oarecum ciudă că se îndepărtează de sentimentul acela obscur. Apoi uită, se luase cu dragostea năvalnică pe care o simțea pentru bărbat, şi abia de când apăru umbra lui
Şandru – sau poate chiar Şandru – şi începu să-i fie frică, în suflet i se trezi, ca un laitmotiv, acea chemare stranie. De aceea îl şi îndrumase spre lacuri. Ştia ce are de făcut.

Val dormi cam o jumătate de oră, poate treizeci şi cinci de minute, acolo, în locul acela umed, trântit cu o bufnitură, ca un sac cu cartofi. Sau cu cocs. Cum azvârle hamalii sacii cu cocs în beciuri, pe fereastra beciului, din stradă: buf!

Olga îl aşteptă să deschidă ochii, deşi, pentru ce urmărea ea, mai potrivit era să plece imediat, cât el se afla în starea aceea. Voia însă să-l păzească, îi era teamă să nu pățească ceva, de pildă, să vină paznicul să-i dea în cap, ori să-l tragă pământul, să răcească. Ca şi când, dacă era ea aproape, el nu putea nicidecum răci – pământul ud n-ar fi îndrăznit să-l tragă! Aşa îşi închipuie femeile că au grijă de artişti, că simpla lor prezență le face bine! Vru să-l trezească. Dar Val se ridică singur. Veni lângă ea, parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Era foarte liniştit, gata să înceapă cine ştie ce teorie despre cetatea Babilonului, pe care Alexandru cel. Mare năzuia s-o facă centrul lumii, capitala ambiției sale, capitala lumii întregi, pe care urma el s-o cucerească din aproape în aproape, râzând şi făcând şi tăind noduri gordiene – şi noduri din gât cu gât cu tot – până la vârsta de 65 de ani –, cât spera să trăiască. Cifra, Val o dădea ca aproximativă.

— De ce plângi? o întrebă.

— E o noapte ciudată, murmură Olga. Te-a lovit cineva în cap… doamne, eşti plin de sânge…

— Ce tot vorbeşti? Cine să mă lovească?

Totuşi, îşi scoase batista şi-o duse în creştet, ştia că acolo-l doare… batista se roşi imediat. Se vedea sângele purpuriu pe ea, pentru că ieşise luna, iar țâşnise ca o minge deasupra apei, tocmai atunci. Cât fusese Val Tomiță doborât acolo în iarbă, luna stătuse ascunsă în nori, intrase în cumuluşi odată cu el şi ieşise odată cu el.

— M-oi fi zgâriat cu vreo creangă, îngână, calm. Nu ştiu cum naiba am alunecat şi-am căzut… Nu trebuia să mă laşi…

Era un mic reproş, dar nu mai insistă, zâmbi şi zise:

— Gata! E rândul tău! Însă să nu te ascunzi departe, că nu te caut prea mult. Mai avem şi alte treburi în noaptea asta, decât să facem pe copiii de patru ani şi-o lună… şi-o lună de miere… Uite-o sus… e plină toată de urşi, ca un bârlog zgârie-nori… aşa, lingeți-vă pe bot, fraților… hai, du-te colo după castanul acela… nu e la capătul lumii, ascunde-te, şi eu o să te găsesc, te voi dibui prin intuiție… între timp o să ling cerul spre lună.

— Nuu! e prea aproape, făcu Olga. Nu mai plângea.
Eu mă duc în direcția aceea… să nu vii după mine înainte de-un sfert de oră…

O luă spre lac.

El rămase pe bancă… îşi mai tamponă o dată creştetul cu batista şi… deodată când îşi duse mâna acolo, simți o durere cumplită, ca şi când i-ar fi căzut luna, în cap…
Cu o bufnitură. Fu gata să înjure „Cine mă-sa mă tot bumbăceşte în noaptea asta: minunată?", dar…

adormi din nou… sau îşi pierdu cunoştinţa.

Olga ştia locul acela şi merse spre el cu ochii închişi…

Vorba vine, cu ochii închişi, dar şi aşa nu se zărea prea bine, era iarăşi întuneric beznă. Merse la stăvilar, se opri abia când auzi apa jos fierbând. Cine se arunca acolo, nu mai scăpa, era un loc sigur, garantat. Fugise până aici, cu tot întunericul, ca să câştige timp, adică să apuce cât mai mult din cele cincisprezece minute, când urma să plece Val Tomiţă s-o caute. Să nu mai aibă nicio şansă, dacă s-a hotărât să termine odată cu totul, nu era bine să-şi mai acorde vreo şansă.

Acum stătea şi se uita în jos, aplecată peste parapet.

Calcula dacă nu cumva a făcut vreo eroare?… Să nu fi nimerit în altă parte?… Inima îi bătea puternic, dar din cauză că fugise, nu că s-ar fi temut. Moartea, spunea un filosof grec, nici nu există, pentru că atâta vreme cât trăieşti nu are sens pentru tine, iar când vine ea nu mai eşti tu! Poate nu spusese chiar aşa, textual, dar asta era esenţa. Bine gândit, adânc. Pe greci nu-i întrece nimeni în adâncime. Or fi şapte metri? Apa vâjâise jos ceva mai tare, mai nerăbdător. Dar care era numele filosofului?

Se gândi că moare în ignoranţă şi parcă-i părea rău; îşi dădu drumul cu siguranţa că poate şi-i aminteşte „pe drum”. O ajunge din urmă. Era într-adevăr curioasă să ştie dacă şi-i aminteşte sau ba. Şi mai era curioasă de un lucru: dacă e adevărat că în ultimele clipe muribundul îşi retrăieşte, caleidoscopic, toată viaţa. Se văzu fugind la şcoală pe gheaţă, alături de verişoara ei, care nimereşte dintr-odată într-o copcă; apoi, la ţipetele ei, apăruse Val, cerând-o în căsătorie şi plecaseră împreună acasă la el. Stătea cu încă doi prieteni şi… deodată îşi dădu seama că era demult căsătorită. Şandru se afla şi el acolo, cu prietenii lui Val şi cu încă o fată, o anume Mimi. Apoi refăcu de zeci de ori drumul parcurs prin

Bucureşti, – noaptea, ei singuri pe bulevarde, străzi şi fundături, îndrăgostiţi şi puşi pe şotii. Era ceva de basm în această fugă, însă nu găsea „fisura” pe unde se infiltrase fantasticul în realitate. În realitatea cea mai banală.

Poate prin spărtura din capul bărbatului, pe unde se prelingea un firicel de sânge? La lumina lunii îl analizase, ca şi când l-ar fi pus sub microscop să vadă dacă e sânge adevărat şi nu vin. Val, cum e el trăsnit, ar fi fost în stare să-i joace o festă şi să aibă vin în căpăţână în loc de sânge. Îi fu ruşine că se speriase pe drum degeaba, nu era nimeni după ei, decât conştiinţa lor care le rămăsese în urmă. Conştiinţa – îşi spuse Olga, în modul cel mai didactic – rămâne în urma forţelor de producţie, cam cu un lat de palmă. Şi conştiinţa ei era vinovată faţă de Şandru, care reprezenta cu prestanţă forţele de producţie; nu, faţă de Val, pentru că îi dăduse a înţelege că ea ar fi fost o femeie ideală, muză etc… ceea ce nu corespundea cu stas-ul muzelor, femeilor ideale… Ha, ha! şi tocmai ca el să nu descopere aceasta, ea fugise… Se ascundea în moarte. Aştepta contactul, atingerea apei, cu înfrigurare. Nu ştia să înoate, spre norocul ei – deci, totul mergea ca pe roate. Cădea ca un pietroi într-o fântână… îi făcea – recunoştea – plăcere această prăbuşire… îşi aminti şi numele filosofului: Val… adică, nu, Tomiţă nu era grecul… Parmenide! zise ea… încercând o imensă bucurie, ca şi când ar fi făcut cine ştie ce descoperire, descoperirea vieţii ei… Da, descoperirea vieţii ei… pentru că acum începuse moartea. Începuse? Când? Se zbătea de câteva clipe deasupra prăpastiei, ceva o ţinea legată de parapet, ea se zbătea şi ţipa după ajutor. Însă în loc de „ajutor” rostea un alt cuvânt, care semăna cu „Parmenide”.

Izbuti să se prindă cu mâinile de bârnele podului. În primul moment, crezu că el o salvase. O prinsese cumva în braţe, sărind în ultimul moment, ca în filme. Îşi deznodă părul înfăşurat după bârnă, ca urzeala unui covor cu fir de aur pe sulul războiului de ţesut. În cele câteva momente, cât contemplase abisul – abisul nu era chiar fără fund –, mâinile îi lucraseră în neştire, tot jucându-se cu coama despletită şi o şuviţă groasă se înfăşurase, nu ştiu cum, după lemnul umed.

Îşi imaginase cum o să-i plutească părul pe suprafaţa lacului, peste două-trei zile… şi de aceea mâinile, degetele mângâiau oarecum postum acea podoabă, de care fusese atât de mândră. Când sărise, cineva o apucase straşnic, de păr… chiar podul, lemnul!… Şi-i fură suficiente câteva secunde, ca să se agaţe de parapet şi să „învie”… Acum o durea pielea până în tălpi, capul întreg, creierii, „măruntaiele

capului", vâjâiau cumplit…

Îşi strânse părul coc, cu gândul să încerce a doua oară, cu mai mult succes. „Sorții de izbândă sunt de partea mea." Dacă ar fi avut o foarfecă, s-ar fi tuns pe loc, spre a nu mai încăpea niciun dubiu… Ce fel de dubiu? În fond, dacă voia, cine-o ținea? Acum se chema că are experiența morții, nu-i mai era frică de nimic. Oricum, nu era rău că mai smulsese vieții câteva clipe. Îl auzi țipând, se afla în mijlocul lacului… el era ori altul? O luă la fugă. Val făcea baie liniştit… Iar ieşise luna… şi din când în când înotătorul se dădea de-a scufundişul…

— Mă! Să nu faci vreo prostie, strigă Olga. Asta ar mai trebui acum. Nu departe de el îşi legănau şoldurile de dansatoare un cârd de bărci… şi îi fu necaz că n-avea cum să ajungă la el… nu-i lăsase şi ei măcar una…

— Egoistule! strigă de pe mal, amenințându-l cu degetul.

Însă Val tocmai atunci dispăruse şi aşteptă cam multicel până reapăru. „Ce înseamnă să ştii să înoți", se gândi.

Nu se întrebă ce rost avea el, cum ajunsese acolo, în mijlocul lacului, de ce n-o căutase, nu ştia nici cât timp trecuse de când îl lăsase acolo pe bancă… „Nu mă mai ascund", țipă ea disperată, abia acum o ajunsese disperarea. Şi fugi. Alerga ca o somnambulă prin parcul pustiu, negăsind ieşirea. Jocul lua întorsătura unei farse proaste. Simțea că ratase totul: viață şi moarte. Într-o noapte ratase totul. Trebuia să se întoarcă acasă, la Şandru: avusese şi ea o poveste, un roman de buzunar. O dureau ochii, ca şi când s-ar fi rătăcit într-un deşert şi un fir de nisip i s-ar fi strecurat sub pleoape, la urmă alte fire de nisip, la urmă dune întregi, deşertul întreg i s-ar fi mutat în lumina ochilor. Nu găsea ieşirea din parc. Se pomeni iar cam prin dreptul stăvilarului, însă, din instinct, nu se mai apropie de locul acela. Îşi aminti povestea cu labirintul şi iar o cuprinse spaima. Când ajunse în stradă, tremura ca varga. Stătu mult acolo până trecu un taxi.

Făcu semn şi şoferul opri, dar taxiul nu era liber. În spate se afla un domn, Olga se aşeză lângă el, fără să spună un cuvânt. Văzând cum tremura, omul îşi dezbrăcă haina şi-o puse pe ea.

— Unde să vă lăsăm, doamnă?

Ea nu răspunse. Bărbatul o privi mult timp, fixând-o ca într-o ramă în semiobscuritatea taxiului.

— Tot la gară, îi spuse el şoferului.

*

— Asta ştiu, cunoaştem, zise Constantiniu, care asculta pentru a treia oară drama Olgăi… romanul ei, unicul ei roman de dragoste…

O statistică americană ne arată că 80% din femeile îndrăgostite au un punct mort, când vor să se sinucidă.

Şi, adăugă el cu un zâmbet subțire, o umbră de surâs mai degrabă, aceeaşi statistică arată mai departe că 70% din aceste femei, mânate de dorul neantului, nu reuşesc să-şi ducă la capăt planul infernal. E ca un făcut! Ia trei bărbați care vor să-şi facă de petrecanie şi se vor sinucide toți trei… mortal! Ia 5000 de fetişcane, dame, femeiuşti care doresc asta şi abia una dacă va ajunge să-şi provoace oarecare arsuri la stomac, urmând a fi salvată ulterior la spital. Instinctul de conservare e mult mai puternic la femei decât la bărbat, tocmai pentru că ea poartă de la natură sarcina sarcinii, ca să-i zicem aşa, şi care e chiar sarcină pozitivă. Arătă cu degetul spre pântecul Olgăi. Stătea la o măsuță joasă, pe care se aflau o veioză oarecare şi-o scrumieră de sticlă. Femeia se afla pe marginea patului; el fumase mult, în cameră te înecai în fum. Însă ei îi era teamă să deschidă fereastra „să n-o vadă cineva". Trăsese, mai precis agoniza de câteva zile… de câte? la hotel – un hotel de mâna a treia din Cluj. Noroc că avusese buletinul în poşetă, putuse obține o cameră. Bărbatul din față era persoana care o culesese de pe stradă şi-o luase cu el în tren. Băiatul de mingi, culegătorul de mingi dezumflate, ar fi zis Val.

Nucu Constantiniu nu credea chiar tot ce-i spunea frumoasa femeie. O privea ca pe un tablou ce aşteaptă a fi înrămat de el, din când în când zâmbea. Parcă totul îi suna cunoscut. Era un bărbat în toată

firea, adică de vreo 25 de ani, şi cu multă experienţă, mai ales în această privinţă. Se afla oarecum la el acasă – femeile sunt câmpul meu magnetic, ogorul lui tata, obişnuia el să spună. Olgăi îi declarase din capul locului nu c-o iubeşte, că e mort după dânsa, declaraţii de-astea dulceag banale, ci că el e o lichea, un afemeiat notoriu – căsătorit prin fraudă prima dată, adică i se pusese la cale o „scenă", cu o domnişoară foarte bine de altfel, pe care o şi iubise un pic.

— De ce prima dată? întrebă Olga, înseamnă că te-ai mai căsătorit o dată.

— Da, acum sunt pe punctul de a mă lega de mâini şi de picioare. Fedeleş, pentru a doua oară… şi tot pe bază de „scenă". Altă dată, însă, n-o să mă mai vezi schimbând o vorbă, o silabă, c-o fată mare. Măcar de-ar fi unsă cu lăptişor de matcă! Sper că, în sfârşit, am găsit un suflet cald, normal, aşezat, care să nu aibă prejudecata purităţii.

O întrebă din ochi. Ea se miră de această neruşinare şi mai ales de faptul că nu-l pălmuie.

Sunt, până la un punct, o victimă a eternului feminin, făcu Constantiniu pe martirul. Nu joc nici cărţi, nu beau că mă îmbăt ca porcul, dar îmi place să-i ofer o floare unei tipe, să-i spun o vorbă cu două-trei subînţelesuri şi aştept până când îşi alege un subînţeles… sunt foarte curios pe care şi-l va alege. O, foarte curios! De obicei, pe cel mai rău… asta mă întristează. Eu le acordam ispitelor mai mult credit. Viaţa e frumoasă, când o priveşti cu luciditate. E a celor îndrăzneţi. Nu sunt de acord cu biblia, în totalitatea ei, dar e acolo o maximă… sau nu ştiu cum să-i zicem, o cugetare, mă rog, un verset, care spune aşa: Cui are i se va mai da.

— Cine are i se va mai da.

— Da, ştiu, însă nu e traducerea bună. Corect e aşa cum spun eu: Cui are i se va mai da… Eu, ca să dau un exemplu concret, luat din viaţă, aveam la Iaşi, când eram student, un carnet de telefoane… cu coperţi albastre, file ferfeniţă, parcă îl văd. Eh, de-ar fi arătat carnetul meu de notiţe aşa, ajungeam doctor! La orice literă îl deschideam… era tot aia… Adică, alta, dar tot bine… una mai frumoasă decât alta, mai chipeşă, mai şic, înţelegi?… Şi se mai afla în grupa mea un coleg, un tip excepţional în felul lui, foarte citit, să-ţi scoţi pălăria în faţa culturii lui, căruia îi căzuse cu tronc una… Tăcu, îşi aprinse altă ţigară, pufăi, apoi continuă: Era prima lui ieşire pe ogorul minat, n-avea carnet de telefoane, n-avea nimic… Fără nicio experienţă, sărac precum Iov în faza a doua. O iubea… în primul rând că o chema… mitologic, iar el era un romantic. Şi în al doilea, pentru că această fată se nimerise a fi într-adevăr mai nu ştiu cum, avea pe vino-ncoa, dar un vino-ncoace violent, să-ţi baţi părinţii pentru ea, nu alta. Şi ce crezi? Mi-o prezintă într-o zi, bleguţul, îl pune naiba să se laude cu comoara din insulă… şi într-o lună eu şi cu dânsa ne aflam, împopoţonaţi şi cu flori în braţe, în faţa ofiţerului stării civile. Deci cui are i se va mai da! Constantiniu îşi aprinse altă ţigară, luat de amintiri.

— Îl cunosc pe colegul dumitale, zise deodată Olga. Ce mică e lumea! făcu ea, uimită că şi doi oameni… aşa de străini, cum era ea cu acel Constantiniu – îi spusese de vreo şapte ori cum îl cheamă, pentru că ea nu reuşea să-şi fixeze numele – pot avea cunoştinţe comune. Îl văzusem chiar în ziua aceea… E prieten cu logodnicul meu… adică fostul logodnic… despre care ţi-am spus… L-a adus în calitate de martor la întâlnirea cu Şandru, când venise să mă ceară de soţie! Începu să râdă… un râs nervos (bineînţeles), dar care arăta o oarecare detaşare faţă de trecut. E bine de dumneata, adăugă ea, ai un scop în viaţă… Plăcerea… poate că e aici o filosofie foarte adâncă… Citeşti filosofie?

— Da, operele clasicilor, minţi Constantiniu fără să clipească. Arăta oricum a om instruit. Câteodată trec şi eu prin momente de disperare, continuă el. Atunci îmi vine să-mi iau lumea în cap. Ştii ce greu e să lupţi pe mai multe fronturi? Dimineaţa nici nu fac bine ochi că zbrr! telefoanele. Nu răspund decât la vocile blonde, bineînţeles, dar tocmai acestea sunt cele mai pretenţioase. Pentru că fiecare vrea ceva de la mine; una să o duc la teatru, a doua să-i împrumut o carte, a şaptea ţine să mă vadă imediat „într-o problemă gravă", şi aşa mai departe. Sunt – dacă nu e prea tare comparaţia – în situaţia lui Ion Vodă cel Cumplit când a fost legat de patru cămile care-l trăgeau turbate în patru părţi deodată.

— E prea tare comparaţia… şi prea eroică.

— Ai dreptate. Nu sunt un erou. Eu sunt o lichea.

— O lichea simpatică, zise Olga.

— Te rog frumos, dacă vrei, îți cad și-n genunchi („nu, nu e cazul”, „vă rog”), să nu te îndrăgostești de mine. Că sunt *prins,* momentan. Ce am făcut eu cu dumneata a fost așa un fel… de a face față unei situații neașteptate… unei *ambuscade,* cum se numește în termeni militari. Nu trebuie să cădem în greșeala nemților, care pierd războaiele tocmai pentru că deschid prea multe fronturi odată. Eu n-am niciun merit că am dat peste dumneata din întâmplare în noaptea de 13 spre 14. Să nu-mi mai spui că ți-am salvat viața, că mă supăr. Dumneata – nu știu de ce îmi vine să-ți vorbesc reverențios – nu ești dintre cele care renunță ușor la viață. Când m-ai întâlnit pe mine, erai deja salvată. Ești o femeie norocoasă din născare. (Olga se strâmbă, nu-i plăcu expresia „născare”.) Ești frumoasă, mă rog, chipeșă, arătoasă și asta înseamnă totul. Ești *prea* frumoasă, și asta îți mai ia ceva înapoi. Într-un fel, e un pericol pentru mine că vin și te vizitez în acest hotel. Abia am astupat gura clevetirilor… însurându-mă a doua oară… în ritm de marș forțat. (Nu știu ce am astăzi, îmi tot vin expresii militare.) Nevastă-mea, actuala, e reușită în felul ei, dar nu se compară, bineînțeles, cu tine… Vezi că ți-am zis „tu”. Îi luă mâna și începu să se joace cu ea. Olga nu se opuse.

Dacă ar fi posibil, aș face un schimb… dar peste două luni aș vedea alta… care mi s-ar părea că are ceva în plus față de tine… și m-aș duce după noua iluzie… și e păcat să suferi… Femeile „bine” n-ar trebui, pentru Dumnezeu, să sufere decât așa, de ochii lumii. Nu din toată inima, cu consum real de energie, avem nevoie de energia lor ca de uraniu.

— Și prima soție unde e acum? întrebă Olga, ridicându-se și mergând la fereastră.

— I-am nenorocit viața… pur și simplu i-am făcut-o țăndări, i-am terfelit-o, i-am călcat-o în picioare. Sunt mai mult decât o lichea: sunt un om rău, care pângărește și aduce nenorociri casnice celor care se prind ca vâscul de mine.

— Merita asta?

— Ea? Doamne, dar era un înger, îngeraşul meu. Merita orice altceva, dar nu ce i-am căşunat eu. Câteodată îmi vine nu știu ce să-mi fac… Sunt un om rău, da, da!

— Nu trebuie să-ți pui cenușă-n cap, zise Olga. Cu mine nu ești în pericol. Nu căuta să mă îndepărtezi… Eu nu mă mai îndrăgostesc: Viața mea s-a isprăvit. În modul cel mai lamentabil, bineînțeles. Ceea ce mă îngrozește e că va trebui să merg până la capăt și să mor de moarte bună.

— În toată tragedia asta nu dumneata ești eroina principală, na! iar ți-am zis dumneata, scuzați. Personajul tragic este altul.

Olga veni de la fereastră și-i căută privirea lui Constantiniu. Acesta nu-și feri ochii.

— Știu, zise ea.

Ochii bărbatului erau negri, chipul cu trăsături fine, puțin mai înăsprit de „greutățile” vieții arăta o pătrundere și o inteligență pe care nu i le-ai fi dat de prima dată. Nici nu era greu de explicat succesul facil al acestuia.

— L-ai nenorocit… Să nu crezi c-o să te urască pentru asta. Dimpotrivă, o să se poarte ca și când i-ai fi făcut cel mai mare bine. O să-ți ceară să rămâneți prieteni, să-i mai dai un sfat, din când în când. Cunosc tipul acesta de indivizi… Prietenul lui… curios că s-au adunat… e din același aluat! Mă așteptam să mă provoace la duel… s-o pândească pe Diana și s-o omoare… măcar să-i fi dat două palme! Nimic. I le-am dat tot eu, mai târziu. Ei, bineînțeles. N-ar fi exclus s-o ia și de soție, până la urmă, pentru că n-a mai fost în stare să iubească altă femeie. Ăștia sunt „fixiștii”, exact ceea ce nu reușesc eu. Trebuie să le fim recunoscători, creează echilibrul, îi și invidiez, într-un fel, pentru că nerealizându-se pe această latură, ajung oameni mari, izbutesc cu o forță nemaipomenită în te miri ce domeniu. Dacă te uiți bine la mine… cum te-ai uitat adineauri… o să vezi că sunt un ratat. N-am făcut nimic în viață și nici n-o să fac… dacă vrei, punem pariu… ții să punem pariu?

— Nu… nu… te cred pe cuvânt de onoare, zise Olga, cu o umbră de zâmbet.

— Am avut şi eu planuri… Nu de creaţie… pentru asta îţi trebuie şi un pic de scrânteală… să nu râzi… ceva aşa, care să nu te lase să dormi. Ori eu pe ce parte mă culc, pe aia mă trezesc. Adorm instantaneu, ca trăsnit. Creatorii, în schimb, suferă de insomnii, au cearcăne şi pe creier. Sau dau în darul beţiei. E şi ăsta un dar, dar cu *însă,* un fel de inspiraţie la ţoi. Am cunoscut unul care nu era interesant, nu-şi intra în *eu* decât de la un kil de votcă în sus. Atunci vorbea încontinuu. Odată a tăiat cu cuţitul cravatele celor de la masă, spre consternarea generală, zicea că e colecţionar. Dormea prin lifturi, căuta blocurile înalte. Pe la 3-4 din noapte, când se puneau scaunele pe masă la ultima bodegă, cine să mai circule cu liftul, să-l deranjeze? Îl oprea el la ce etaj voia, de preferinţă sus, că era mai cald, şi-l trezeau deşteptătoarele celor care plecau primii la serviciu. Altfel un om de zahăr, picta sticle goale, *nuduri de sticle*, că modele de-astea avea destule şi visa să-şi taie o ureche, pe la vreo treizeci şi cinci de ani, să-i ajungă pe Van Gogh. Deocamdată era pontator la un birt, ponta cine intră şi cine iese. După aia am auzit că s-a spânzurat, urcându-se în loc de scăunel pe o piramidă cu sticle şi dându-le brânci cu piciorul.

Se simţea o urmă de dispreţ în modul în care Constantiniu vorbea despre cunoştinţa lui, dispreţ izvorât poate din invidia celui lăsat în urmă de unul căruia nu-i vedea vreun merit deosebit. Planurile mele de viitor, – continuă el – erau mai modeste: să ajung director de şcoală de fete, să mă evidenţiez pe tărâm obştesc etc. Şi-am fost împiedicat de ceea ce poetul numea „încreţirea lungii rochii”. Am urcat şi-am coborât de câteva ori… şi nu ştiu dacă acum o să-mi mai revin.

— Îţi revii…

— Într-un fel, tu m-ai salvat… nu râde!… Eram decis să mă las de acest viciu – că până la urmă e tot viciu, nu? Aş fi pierdut în felul acesta ultimul bun pe care mi-l mai oferă viaţa. M-aş fi întors lângă soţia mea, de-a doua. Şi i-aş fi rămas fidel. Ori asta ar fi fost îngrozitor.

*

Nucu se gândea că prea îşi toceşte pingelele pe toate drumurile. Văzuse cândva un brad gros, retezat, era scorburos pe dinăuntru, o funie de gol urca spre coroană şi ce-l impresionase fusese faptul că bradul absorbise pământ încercând să se umple, să se panseze pe dinăuntru. Disperarea te întoarce întotdeauna jos şi încerci să-ţi extragi sevele. Mângâindu-i părul, avea impresia că se pierde în rădăcini sub un mal. Foraje în eternul feminin, probe de etern feminin (aici îi veni să zâmbească). Olga avea reprezentări de zăpadă care scârţâie, ţurţuri, îşi aminti de excursia de la munte, făcută cu mai mulţi ani în urmă, iarna, când, pe o pârtie de săniuţe, ea neavând una, se dăduse pe un carton, alunecând nebuneşte pe zăpada cu gheţuş. Repetă chiar ţipătul când se oprise – văzuse în faţă prăpastia –, ca prin minune pe buza ei.

Întâlnirea dintre bărbat şi femeie are o fluenţă a sa, dincolo de biografii – e ceva specios, de la specie citire –, nu mai eşti nici tu, Nucu, nici tu, Olga, ci două fiare care se luptă, se luptă fiarele din tine pentru om, ca viitorul să fie al omului, pruncul ce va veni. O femeie care a vrut să se sinucidă, a văzut moartea cu ochii, ori măcar cu un ochi, îşi continuă el salturile gândirii, salturi calitative bineînţeles, e o pradă uşoară. Atât de uşoară, că uneori n-o poţi duce, îţi amărăşte toate zilele. Însă îi simţea dulceaţa cărnii de petală de trandafiri şi digitaţia frenetică a pianistei care redescoperă o partitură pe care credea c-a pierdut-o pentru totdeauna. Ce muzicală e atingerea, paşii sunt căptuşiţi cu note, găseşti o notă agăţată de lobul urechii femeii iubite. Omul murind are grandoarea surpării universului, trage tot universul în piept şi se sufocă, şi gâfâie şi se îneacă voluptuos parcă. Olga se salvase de la înec pentru a se scufunda în perne? Glumiseră un pic la început, ca o tatonare, o tocmeală de cai la târg, între ţărani, unul vrea să vândă şi altul să cumpere, cu aldămaşul băut dinainte. Ea hohotise la observaţia lui că de la o vârstă problema devine foarte complicată pentru bărbaţi, Olga voise să-i expună filosofia ei: ce e femeia, după părerea sa, ce e ea – ea, Olga. Asta voia s-o ştie şi dânsa. Un caz ciudat, grav, complicat. Doar a încercat să se sinucidă, nu? Cum a eşuat, cum a alunecat „pe fâş”, cum ar fi spus Val. Dar cinismul lui Constantiniu o inhibă şi de aceea râse, ca să-i treacă puţin crisparea. Oblonul se zbătu de câteva ori, ca o pleoapă zgomotoasă a ferestrei, oprind parcă pentru câteva momente camera să vadă afară, iar cei doi tresăreau de fiecare dată când oblonul se dădea la o parte şi iar se pomeneau îmbrăţişaţi de lumină. Se confruntă

puritatea cu cinismul, spuse Nucu. Deşi eu nu-s un cinic, ci un presocratic. (Te crezi, nu eşti nimic, eşti o cârpă, vru să-i replice Olga.) Se aflau iarăşi la măsuţa aceea joasă, de-o parte şi de alta, pieptănaţi de fiorii pe care parcă totodată şi-i mai filaseră şi oricum vlăguiţi, încercând acea sfârşeală, care te face să pari odihnit şi să arăţi bine.

— La ce te gândeşti? întrebă Nucu. Sau la ce vă gândiţi? Dacă vrei, vorbim iar cu dumneavoastră, pe mine nu mă deranjează. De altfel, când te văd, acum, cât eşti de frumoasă şi de distantă, mă sperii, mă înghiţi, parcă nici nu ne-am fi sărutat, nu ne-am fi apropiat buzele şi putem fi uşor Dumneavoastră cu D mare.

— Doamne, ce se întâmplă cu mine? izbucni femeia dar pe un ton foarte strident, că Nucu se şi sperie. „Hait. A luat-o razna". Unde mă aflu? Ce caut la acest hotel, unde totul îmi e străin? Aşa-i că viaţa nu e o cameră, un hotel cu tapet cenuşiu şi cu oameni care vin şi pleacă zilnic cu geamantanul în mână, mereu alţii, unii mai simpatici, alţii mai puţin, dar vin mereu şi pleacă şi tu te uiţi după ei… şi atât… Asta să fie viaţa?

Nucu nu ştia dacă e o întrebare ori o constatare filosofică, iar dacă era vorba de-o întrebare, ce putea să-i răspundă?

— Da, acesta e un hotel... Desigur, ar fi fost mai frumos la o cabană. Sunt atâtea, care stau goale pe piscuri măreţe de munte (hai, să mai poetizez un pic), te iei după indicator şi dai de paturi adânci ca nişte catafalcuri – ştii versurile lui Baudelaire?

„Vom avea

Şi profunde paturi largi ca un mormânt."

Eh, aerul curat şi priveliştea aceea să simţi că zbori nu alta… că lumea e a ta şi primeşti o medalie pentru fiecare respiraţie de ozon… nu ca aici… Hai să deschidem geamul… adică, nu, că mă văd din blocul de vizavi. Dar tu ai casa ta, reveni el cu picioarele pe pământ, de teamă să nu-i pretindă s-o ducă cine ştie-n ce vârf de munte.

— Nu mai am casă şi n-am avut niciodată!… Olga ar fi vrut să plângă, dar prezenţa individului o deranja. Pornirea să se limpezească în lacrimi… Dar nu putea de faţă cu un intrus.

— Bine, domnule, zise ea apoi, rece, eşti destul de limitat. N-ai ajuns niciodată la o trăire autentică, nici măcar femeia n-o cunoşti, ea nu e ceea ce crezi dumneata. Dacă ţi-au trecut atâtea prin mână, cum te lauzi, şi niciuna, ori toate laolaltă n-au izbutit să te scoată din starea de automulţumire în care te complaci, o automulţumire vecină cu prostia, înseamnă că totul e zadarnic… N-au avut ce să scoată din dumneata… Eşti ca un om care are un pahar în mână şi toată viaţa stă cu mâna întinsă, tot zice „Hai noroc" şi nu pricepe nimic, de ce trec zilele şi de ce-ncărunţeşte.

— Aşa mai merge. Adineauri îmi era teamă că nu eşti zdravănă… la minte, că la trup… e material pentru doi-trei sculptori, îşi arătă Constantiniu un canin. Zi-i înainte… pentru că tare mă tem că ai dreptate. Reţin ideea cu paharul. Şi dumneata ai fost un pahar în mâna mea. O cupă de şampanie, am spus „Noroc" vieţii, dar n-am apucat să gust bine că am şi simţit amărăciunea. Da, da. Soarta mea e să ţin cupele astea frumoase de-un picior şi să mă împleticesc căutând alte cupe şi aşa mai departe. Ai dreptate. Dar ce pot face?

— Nu-mi pare rău că te-am întâlnit. Glasul Olgăi era acum foarte limpede, cristalul pur îşi arăta calitatea. Murdăria dumitale m-a limpezit. Meritam una ca asta. Cred că oamenii întâlnesc în viaţă întotdeauna ceea ce merită. Nu ce ar dori ei, ci ceea ce merită şi dacă au destul cap să tragă învăţăminte, totul are un sens. Merse şi deschise larg fereastra. Şi cu asta suntem chit. Du-te.

Bărbatul sări şi închise geamul pe care o zbughiseră afară câteva muşte.

— Nu, nu acum. Mai avem de discutat, şi zgomotul străzii acesteia întotdeauna m-a inhibat.

O luă în braţe şi ea nu se opuse. Nucu era mult mai sigur pe sine şi nu ştiu de ce îi tot venea să fredoneze, culmea! un proverb: Pe unde culegeţi voi aşchii, eu am tăiat copaci.

— Îţi mulţumesc, zise el. Ce înseamnă să fie femeia trecută prin viaţă! (Şi întoarsă de la groapă, dar

asta n-o mai spuse). Alta ar fi făcut mii de mofturi, fasoane, scene, mi-ar fi cerut o taşcă de certificate de bună purtare. Acum spune-mi, „iubito”, cum te cheamă. Şi să-i dăm un telefon drăguţului de el… „Cui”?

— Soţului tău. Poate e îngrijorat îi îndrugi că ai avut o criză… să nu-ţi ceară acum nimic, că nu poţi să-i explici… şi că te-ai înfundat pentru câteva zile prin bibliotecile din Cluj. Te pregăteşti pe brânci pentru doctorat. Adică stai, că n-ai terminat încă facultatea. Oricum, chestie de fişe. Ba nu: ai văzut muzeele! Eşti năucită de impresii. Poţi să-i descrii vreo trei Rembranzi… nu contează că aici nu există nici unul… el se pricepe la artă? Aşa… şi te întorci la Bucureşti, îţi reiei viaţa… Facultatea ta nu e de aruncat. Fii fată cuminte şi te pomeneşti cu diplomă. Ce e soţul tău? Ce spuneai că e?

— Contabil, minţi Olga.

— Foarte bine, contabilii se dau în vânt după Rembrandt. Am văzut o firmă la Constanţa, pe care scria:

„Vindem Ovizi”. Ce să fie, ce să fie? Intru şi… era vorba de mici statuete cu Ovidiu. Îi spui c-ai venit la Cluj din cauza unui tablou celebru, care se găseşte numai aici, l-ai admirat şi-i descrii stările sufleteşti prin care ai trecut, privind pânza. Femeile când aud cuvântul pânză se gândesc, nu ştiu de ce, la rochii. Închipuieşte-ţi că sunt cărţi întregi, romane, unde nu se descriu decât rahaturi de-astea – scuzaţi – ca şi când noi am fi toţi contabili, noi cititorii, şi habar n-avem, de fapt, ce pânză a mototolit eroina, care nu trăieşte – vizibil – decât în transcendental.

Dădu s-o mângâie, însă ea tresări speriată, ca la atingerea unei reptile. Comparaţia e veche, dar alta nouă nu am. Se simţea jignită? Nu voise însă s-o supere. Îşi ceru scuze. Spuse că viaţa e mult mai bogată, şi dacă cineva vrea descrieri de micşunele în locul sevelor, licorilor şi sulimanelor sănătoase ale realităţii, cunoaşte el unul, un pictor de gang, cane e acum în faza „Micşunică”. Nu cel din lift, altul. Vinde petale imaculate. Soţului tău îi plac florile?

— Uite care e… situaţia, zise Olga cu oarecare trudă, ca şi când n-ar fi putut să se-adune. Voi doi vă asemănaţi.

— Cine?

— Tu cu bărbatul meu… aşa că nu-l mai batjocori. De fapt, nu înţeleg ce plăcere simţi să mă umileşti? Începu să plângă. Oblonul de lemn al geamului se izbi bătut de vânt şi pentru o clipă rămaseră în întuneric, ca şi când s-ar fi întrerupt curentul.

— Eu sunt o lichea, repetă Constantiniu, cu oarecare mândrie, ca şi când ar fi declarat: „sunt un geniu”. Nu ţi-am spus de la început? Şi mă mai găsesc şi într-o situaţie financiară îngrozitor de proastă. Oftă.

— Hotelul mi-l plătesc singură… murmură Olga,printre sughiţuri…

— Bineînţeles… adică… de ce? Te rog, eşti invitata mea!

— Nu, am un CEC la mine… o să scot bani, nicio grijă.

Constantiniu păru a sta pe gânduri…

— A, atunci se schimbă lucrurile… N-ai putea să-mi împrumuţi şi mie, în caz că-ţi prisosesc (cât să-i cer? cât să-i cer?)… vreo 2000 de lei? Nu mai mult de zece zile…

(„Acum n-a mai rămas decât să mă bată, să mă calce în picioare, şi toată gama e epuizată – se gândi Olga. Aşa îmi trebuie! Trebuie să-i şi plătesc! Doamne, cât de rău am căzut!”)

Constantiniu păru că-i ghiceşte gândurile. Zise:

— Asta ţi-am spus-o aşa, ca semn că te consider un prieten apropiat… căruia poţi să-i destăinui şi necazurile. Altfel, n-aş fi îndrăznit… te rog să nu te gândeşti la cine ştie ce. Trebuie să scot azi, din pământ din iarbă verde, o sumă măricică. Necazul mi se trage tot de pe urma zeului

Amor, cu accent pe A, cântat de Petrarca în neştire, cu nemiluita adică, dar, cred, şi în necunoştinţă de cauză. Nu ştiu ce mă face să bănuiesc asta. Şi pentru că tot începui, află adevărul până la capăt: sunt în proces de mai mult timp. Se aplecă şi-i şopti la ureche: Un individ mă acuză… Mai bine zis… nevastă-sa… Ştii, un truc, să scape ea basma curată. Ne-a surprins pezevenghiul, ce mai încolo încoace, şi ea, ca

să vezi inspirație, prezență de spirit! a început să urle, să țipe… Legitimă apărare… Eu am acceptat jocul… să salvez onoarea femeii, să vă salvez onoarea, frumoaselor mele doamne, cum zice Ofelia… şi iată-mă pe la tribunale… Bun! Ai fost vreodată la tribunal? Nu! Să nici nu calci pe-acolo. Te rog eu, ocoleşte clădirile acestea masive. Deşi, ca material uman, peisajul e extrem de bogat. Acolo să vezi caractere, nu în piese! Acolo să vezi probleme de viață, nu în piață! Frământări de conştiință – asta mai puțin, colcăială de destine – asta mai mult. Tribunalul modern ține locul tragediei antice. Corul e afară, la gard. La Bucureşti venisem să caut un avocat… Unul bun. N-am găsit… dar tot nu m-am întors cu mâna goală, plasă el o glumă. Şi-acum iată-mă cu procesul pierdut – adică nu s-a dovedit că ar fi fost chiar… –, altfel aş fi înfundat puşcăria. S-au bolmojit lucrurile… şi m-am ales doar c-o amendă. Oftă din nou, parcă din celălalt rărunchi, căci ştia să-şi dozeze of-urile.

Pe Olga o pufni râsul. În ce măsură era adevărată povestea şi în ce măsură era inventată, asta nu mai avea nicio importanță. Ea însă îl caracteriză perfect.

— Pensie alimentară plăteşti? întrebă ea.

— Oho!

— După-masă scot banii şi-ți dau 2000 de lei.

— Nu mai mult de două săptămâni, o asigură Nucu.

Atunci am eu o combinație. De altfel, suma o posed şi-acum, dar ştie nevastă-mea de ea şi nu mă pot atinge.

Nucu plecă. Îi plăceau relațiile care se stabiliseră între ei, deschise, de cârdăşie sinceră şi fără fasoane (cât de mult se înşela!). Deodată se opri locului. Şi dacă e vorba de o nouă înscenare, pusă la cale de vreunul, cu cine ştie ce scop?! Oare? Adică i se aruncă o p… în brațe – ştiindu-i-se năravul –, el slab de înger, se lipeşte ca prostul, ba-i cere chiar bani împrumut şi la prima ocazie, alt flagrant, altă nuntă, alți lăutari! Ce-ar fi, în altă ordine de idei, să renunțe imediat la nevastă-sa, asta de-a doua, în favoarea acestei necunoscute? I-a plăcut trilul ei de sâni şi de conştiință. Cu soția se certa de la un timp încontinuu şi tot ceea ce eternul feminin îi dădea pe-o parte, îi lua, ca să zic aşa, pe de alta. Bucuriile din oraş îi erau anulate, făcute zob, la domiciliu… şi viața un adevărat iad. La primul telefon public se opri şi sună acasă, la el. Îi răspunse soția. Pretindea că-l aşteaptă..

— Lasă, că nu mă pierzi! zise el, cu tonul ocupat al omului care nu-şi vede capul din treburi. De-aia ți-am dat telefon, să-ți spun că mai întârzii. Mă duc la şedință.

Ies de la una şi mă duc la alta, se răsti în aparat, cam enervat, probabil că soția îi spusese „Ce atâtea şedințe?” Aşa e în câmpul muncii.

Olga ieşi şi ea, puțin în urma lui, şi căută muzeul.

Cum de nu-i trecuse prin cap până acum? De atâtea zile, cum de se mulțumea să stea închisă, ca o călugăriță, şi să nu încerce măcar să cunoască cât de cât, oraşul?

Se împiedică de-o cărămidă, căzu şi se înecă acolo în fața hotelului. Trecea prin valuri înspumate, apoi prin straturi de civilizație a apei la început irizate de raze, apoi tot mai întunecoase, şi nu mai ajungea la fund. „Atunci vasăzică am visat, acum mă suge copca.” Refăcu înecul pe uscat, cu tragerile la poligon acoperit, şi spaima din noaptea aceea, ațipită o clipă, fâlfâi în ea, cu aripi enorme. Noroc că nu-şi fractură piciorul, se ridică destul de uşor şi porni mai departe. Astfel i se imprimă oraşul, văzându-l cu ochi mari, încordați, de jos în sus, ca într-o decolare. Aviatorii de supersonice conduc aparatele stând întinşi pe burtă şi o vreme parcă încremeni şi ea, lipită de dunga albă ce despărțea mijlocul străzii. Avu impresia că zboară şi prin pământ, ghidând super-corpul ei, cam izbit dar încă ager, şi ascultând de comenzi, îndepărtându-se de locul incidentului, primul gând fu că a scăpat pe povârniş, căderea a fost un semn că năpârleşte de prăpăstii şi alunecări: nu păți se nimic, deci semn bun, de-acum încolo şerpoaica e-n altă cămaşă de curcubeu! Sorbi câteva străzi, ca pe-o cafea pe care-o găseşti bună şi tare, îi plăcură, plescăi din pleoape. Aşa cum le sorbea din ochi, casele erau plantate în lumină, ca nişte copaci plantați c-o pensetă uriaşă în alb, într-un cerc de zăpadă. Clujul se deşuruba circular în fața ei, dându-i un

sentiment de înălțare. Casele, ele însele, decolau spre dealuri. Iluminate, toate lucrurile parcă aveau alt sfârc – cum s-ar fi exprimat Val –, te pocneau cu prospețime de țâță (așa-i spusese el o dată textual). Își aminti cu silă scena și iarăși sări în poiana limpezită a unei noi existențe, purificate. Bulevardele, străzile, cotiturile nu i se mai păreau goale, ca niște sticle duse la vândut, la centrul de desfacere a sticlelor și străzilor, odată cu borcanele de iaurt. Mergea prin forfotă, traversa pe roșu, claxonată de șoferii furioși, dar protejată de dunga sa albă, ce i se lipise de palmă, atunci când căzuse, demarcând răul de bine. Aerul venea proaspăt, ventilat din zare. Orașul părea o cetate, care își împinsese zidurile departe în arături și de-acolo, peste ele, năvăleau șuvoaie de seve, miresme și triluri. Lumina unui soare difuz – atâta strălucire „îngroșa" lumina, făcând-o cețoasă – și alte atribute insesizabile ale anotimpului, venise primăvara de-a adevăratele, oblonul acela care făcea pe ciocănitoarea voia să scoată larvele de sub coaja zidurilor la soare, îi făcea bine, lungindu-i faza de extaz, de adorație a naturii, la întrecere cu părul său de pe umeri… Nu se mai simțea o cafea amară cu zahărul alături. Calea pierzaniei alături, da, se purificase acum, se simțea trecută prin foc, căzuse dar se înălțase frenetic cu ochii țintă în slavă. Totul nu fusese decât experiență. Se îmbogățise c-o experiență pe viață și pe moarte și abia acum se simțea călită pentru omul pe care-l iubea. Căpătase puterea de a-l proteja. Îi devenise aproape soră, mamă, natură.

Râse de spaima de până acum, de-a nu fi recunoscută de cineva. Trecea printre oameni și nu întâlni decât străini simpatici. E adevărat că unii întorceau capul după ea, dar asta i se întâmpla în mod frecvent, și nu era un gest de „recunoaștere", ci pur și simplu curiozitate. „Deci încă mai au ce vedea? se miră ea. După toate acestea, se mai uită lumea la mine?" „Dar ce crimă am făcut?" reluă, după câțiva pași, simțindu-se mult mai bine și înviorată.

Val însă n-avea de unde ști că Olga, Olguța lui, se simte mai bine, căzuse în mocirlă, se stropise un pic pe glezne, dar se simțea „înviorată". După discuția cu familia Amzulescu, continuată apoi până noaptea târziu cu Tudor și cu Adrian, lui îi sporise neliniștea, intrând chiar într-un fel de panică. Nu era exclus să-și fi pus capăt zilelor, de-adevăratelea, și el să rămână singur pe lume. Se și vedea singur și fără niciun rost, rătăcind de ici-colo, fără Olga – fără nimic. Într-una din zile, se pomeni chemat la miliție și dădu o declarație în legătură cu Olga. Când o văzuse ultima dată, în ce împrejurări, cum interpreta dispariția ei. Fusese primul care anunțase organele de acest caz, încă din noaptea aceea. Dar de ce tocmai acum acestea se formalizau? De ce atunci parcă nu-l crezuseră, iar acum se simțeau obligate să facă cercetări? Era prin urmare la mijloc și o plângere a lui Șandru. Val se duse la doamna Chetroiu și-o rugă, când îi vine „forța publică", să-l anunțe și pe el, voia să-i ceară un sfat. „Forța publică" era după ușă, începu să tușească și ieși la iveală, ca și când ar fi stat după ușă cu o treabă oarecare. Sculptorul îi spuse de pățania lui, eșecul lamentabil în materie de amor, că nu la toți le merge strună, și-i făcu cu ochiul. Adică el ce credea, el ca milițian? Acesta îi relată o mulțime de cazuri similare și regretă că nu fusese pus la curent încă din prima zi. Sunt unele care fug de la bărbați – explică milițianul, în modul său simplu și convingător – din cauză că au primit o palmă, s-au certat pentru o plăcintă cu dovleac ori aceia s-au pronunțat cu vorbe urâte împotriva lor, că varza e prea arsă, de exemplu, ori că s-a afumat. Acestea se întâmplă numai în primul an de căsnicie. Când bărbatul vine prima oară beat, când lipsește prima noapte de acasă, fără să dea explicații că a fost în interes de serviciu și așa mai departe. Deci problema socială care s-ar pune ar fi să se lămurească persoanele civile – soții, vreau să spun – să se poarte manierat măcar în primul an. Până trec hopul!

— Nu s-ar putea să se înceapă direct cu anul doi?

Doamna Chetroiu, căreia tânărul îi era simpatic, tocmai pentru că era talentat – masca se afla agățată de perete, la loc de cinste – și mucalit, râse din toată inima.

Între timp însă, așteptând să se potolească hohotele acestei femei de treabă, Val deveni iarăși grav și neliniștit.

— Nu mă interesează de ce-a fugit de la bărbatu-său, astă îl privește pe el. Mă doare doar de ce-a fugit de la mine.

— Din nepotrivire de caracter! spuse miliţianul, cu toată convingerea. Şi eu sunt căsătorit, mărturisi apoi, adresându-se mai mult doamnei Chetroiu, ca şi când acum îi spunea acesteia noutatea. Dar mă nepotrivesc în caracter cu dânsa, iar dânsa nu poate fugi de-acasă fiind mai mult sau mai puţin paralizată… Oftă, se vedea că e la mijloc o dramă. Val îl compătimi sincer, mai mult pentru faptul că dacă tot era pus pe schimbări nu şi-a găsit şi el una mai tânără şi mai nurlie. Voi să spună asta chiar tare, în public, dar se temu că nu va fi înţeles bine.

— Acum totul e să nu se fi întâmplat ceva cu biata făptură! spuse doamna Chetroiu, amintindu-şi c-o văzuse o dată ieşind din odaia dumnealor. „Doamne, ce bibelou! Ce bonjuristă!" exclamă ea. „Uite, aşa avea un păr'" – şi arătă pe miliţian lungimea presupusă a părului Olgăi. Îi venea acestuia cam până la carâmbul cizmei. Ar fi mare păcat să se prăpădească mândreţe de copilă. Dragă, îl rugă ea pe Trică – aşa-l chema deci pe miliţian – nu poţi să faci ceva? Tu ai puterea în mână, eşti omul legii. (Ca şi când miliţianul ar fi putut să învie şi morţii!)

— Să vedem, să nu ne pripim, zise acesta prudent. Bine că s-a procedat de la început legal, e just că aţi anunţat organele imediat după ce s-a desfăşurat accidentul.

— Nu s-a desfăşurat niciun accident, m-am pomenit fără ea, pur şi simplu. Eram lângă lac, ne plimbam noaptea pe la ora trei.

— Avea înclinaţii spre înec? se interesă madam
Chetroiu.

— Poate cu vreo banană, cu vreun covrig. N-am auzit-o niciodată că vrea să-şi pună capăt zilelor… şi cu atât mai puţin nopţilor.

— Aţi jignit-o cu ceva? întrebă miliţianul.

— Da, i-am vorbit despre Babilon, zise Val. Poate asta s-o fi deranjat, că nu pot s-o duc să-şi petreacă o noapte în cel mai frumos oraş din lume, în Babilon, şi să i-o prezint întâi lui Hammurabi, să-i dea un autograf pe cod, apoi lui Alexandru cel Mare. Poate asta a jignit-o.

— Ce babilonie! interpretă Trică, în felul său, istoria antică şi contemporană.

Apoi îi promise să se intereseze îndeaproape de caz. De data aceasta tonul era cel adecvat, adică aspru, neînduplecat, de om pus să păzească o intersecţie, unde a dat peste infractor.

— Voi cerceta în primul rând accidentele de circulaţie din perioada respectivă – circulaţie autorutieră.

— Şi navală, dacă se poate, adăugă Val.

— Bine, bine. Daţi-mi, vă rog, numărul de buletin:

Val scoase buletinul şi i-l întinse. Miliţianul îl cercetă cu mare atenţie, îl duse în zare, dădu cu unghia să vadă dacă poza e bine lipită, apoi începu să se scarpine-n cap.

— Dar dumneata stai aici fără mutaţie! exclamă el, aproape uluit, mai uluit decât dacă ar fi găsit-o pe Olga moartă chiar acolo pe buletin, aşa să fi fost buletinul un fel de catafalc şi el să descopere acolo o femeie moartă.

— Nu asta e problema, încercă tânărul să minimalizeze neregula din buletin. Zilele astea îmi vine mutaţia, sunt toate formele depuse. V-am cerut un sprijin şi un sfat moral. Aşa ca între vecini, adăugă pe un ton de lapte şi miere.

Omul se îmblânzi. Îşi notă seria şi numărul buletinului şi-i promise tot sprijinul.

— Vă place? zise Val, arătând masca mortuară, pe care acum o văzuse atârnată acolo pe perete. Întrebase, fiindcă simţea nevoia să mai spună ceva înainte de-a ieşi din acea complicaţie inutilă cu inimosul slujbaş.

— A, foarte mult. Leit maică-mea! Doamna Chetroiu începu să plângă. Sunteţi grozav de talentat, continuă ea – deci pentru asta plângea – şi duduia e ca o regină. Să vă ajute Dumnezeu să vă înţelegeţi. „A abdicat".

„Dinspre partea ei sunt asigurat" îşi zise el, întorcându-se în cameră.

În după-amiaza zilei următoare, îl convinse pe Adrian să-l ducă la Ruxandra – poate ştie ceva, i-o fi spus ei ceva. Adrian se lăudase a cunoaşte adresa acesteia.

Merse şi Tudor. „Era bine dacă-i dădeam un telefon înainte, că n-o fi acasă", zise el, pe când orbecăiau pe coridorul întunecos de la mansarda spitalului.

Bătu Val în uşă, tare şi cu forţă. Se deschiseră întâi uşile vecinilor – în dreapta şi-n stânga, două dudui scoaseră capul să vadă cine e. Zărind mai mulţi bărbaţi, capetele pline de bigudiuri – presa pe-o săptămână – dispărură pe dată.

— Intră! se auzi vocea Ruxandrei.

Uşa era încuiată. Ea se repezi şi răsuci cheia, apoi se vâri iarăşi în pat – nu intra până nu-ţi spun eu gata, strigă. Gata!

Trio „Flax" păşi pragul. Adrian înainte, ca veche cunoştinţă.

— Stai aşa, nu te deranja, scumpo, zise el. Nu ţi-am ştiut numărul de telefon, că te-am fi anunţat. E vorba de ceva grav.

— Aşa grăieşti tu întotdeauna, când vrei să mă ai, răspunse Ruxandra, cu o voce răguşită şi parcă prea joasă pentru făptura ei, fragilă şi dantelată, aşa cum se ghicea sub plapuma roz.

— Poftim? Adrian se roşi, până în vârful nasului.„Să mă ai sictir, să nu înţelegi greşit", adăugă iute fata. Aceştia sunt prietenii mei, reluă Adrian, Val Tomiţă şi Tudor Frăţilă. Ţineau de multă vreme să te cunoască, hm! ca pe-un cal breaz. Ruxandra nu aşteptă să-şi termine Adrian prezentările, şi începu discuţia separat cu Val, luându-l, după felul ei familiar, direct de guler, cum ar veni.

— Bine, domnule! Bine, lichea pusă-n gips, iartă-mă că-ţi spun aşa, vasăzică dumneata eşti vrăjitorul din

Salam, care suceşti capul puicuţelor, când încă au caş la gură. Unde e Olga, de ce o ţii în fân? Vezi să nu mănânce prea multă lucernă! De când e cu dumneata, ce? Şi-a uitat prietenele! Să nu te văd în ochi. Ieşi afară! Nu era însă un ton prea autoritar, era un fel de teatru, jucat cum dădea Dumnezeu, şi Val nu numai că nu ieşi, ci simţi nevoia chiar să se apropie de creatură şi s-o privească mai bine, să i se uite în creştet.

— Să nu încurcăm borcanele, madam Cocean. Acum ne vedem pentru prima dată, poate mă confuzi. Şi, la urma urmei, eşti cocean cocean sau cocean ciocan de porumb, cum se zice în Moldova la cocean?

Ruxandrei, care proceda întocmai cu toate noile cunoştinţe, i se întâmpla să primească de cele mai multe ori aceeaşi replică: „Mă confunzi", de unde putea deduce cât de stereotipă e uneori vorbirea umană, putea ajunge la concluzii pesimiste în ce priveşte diversificarea temperamentelor.

— Nu confund pe nimeni, nu-ţi fă griji! zise ea. Unde e femeia? Unde-ai ascuns-o?… *oţule!* Acest *oţule* îl îmblânzi oarecum pe Val. Tipa nu-i era simpatică, ba chiar simţise un fel de repulsie, dinainte de-a o vedea. Olga îi spusese câte ceva despre ea şi el o cam încadrase pe meridianele şi paralele reale, aşa, pe „neve". Acum faţa ei, oarecum lăptoasă, pielea subţire şi străvezie, ochii cu cearcăne mari ca la persoanele care pierd nopţile, părul cam lălâu, nu erau de natură să i-o apropie. Dar poate că fata avea, puţin spirit, acest *oţule* arăta ceva. Era un indiciu. Rămânea însă de văzut.

Ruxandra, considerând discuţia cu sculptorul încheiată, îl puse la punct din trei vorbe şi-un cuvânt, trecu la

Tudor.

— Şi tu de ce nu mai scrii?

— Pune, domnule, mâna pe condei, pe japcă şi arată-le ăstora (ăstora – ca şi când ar fi fost vorba de Val şi de

Adrian) ce înseamnă dăruire, talent autentic, geniu, nu lucru scremut, cum fac ei.

— Poate aveţi febră, zise Tudor, cu timiditate. Eu n-am greşit decât cu două-trei poezii şi m-am lăsat de scris.

— Păi asta e… că te-ai lăsat! De ce te-ai lăsat, ia spune? Deziluzie în amor? Dar nu vezi că pute oraşul de femei? Dă cu banul, ia-ţi ce-ţi trebuie… pe cine pică... Protest contra modului în care se

exercită critica literară? Ăştia critici? Tu! Abia ieri i-au dat drumul lui Eminescu cu trei poezii – şi-alea ciuntite. Curaj la ei… cât glas la peşte. Ia stai aici pe pătuţ lângă tanti şi explică-te.

— Şi noi putem să ne retragem, ha-ha! făcu Adrian.

Văd că te dai la trufanda.

— Termină, mă, cu prostiile, ce ştii tu? Talentele autentice trebuie încurajate, oblojite.

— Să te punem la Direcţia literară, zise Val. Te luăm cu pat cu tot… tot suntem trei, şi deschizi un salon literar acolo. Îi înveţi pe ăia literatură. Dădu să apuce de capul patului, – dar Ruxandra ţipă:

— Nu mişca atelajul, că am un termometru la subsuoară! Chestii femeieşti… Ce ştiţi voi, bărbaţii… Voi ştiţi una şi bună – şi nici pe-aceea ca lumea. (Apoi către Adrian.) – Cunoşti tu la ce temperatură *se concepe?*

— La 37 de grade, zise Adrian, aşa, nu era documentat în problemă.

— Bravo! Ai nimerit-o.

— Şi dacă eu ajung la 3000 grade, iese forjă rapidă?

râse Val, şi odată cu el toţi ceilalţi, inclusiv Ruxandra.

Aceasta, dacă aveai prezenţa de spirit şi forţa să-i rezişti la primul şoc, se arăta, după aceea, o fată aproape agreabilă, plină de vervă, în orice caz, cu un „ce" al ei, inimitabil. Le spuse că habar n-are, doamne iartă-mă, unde se ascunde Olga – dacă pentru asta veniseră s-o deranjeze. Că ea – Olga – are ghinion cu bărbaţii, dacă fuge când dintr-o parte, când din alta, ba hăis, ba cea, cu toţi neisprăviţii, scuzaţi. Că însuşi Şandru, bunul ei amic, o chemase la el alaltăieri, s-o descoasă, pe aceeaşi temă.

Are o casă superbă, un apartament într-un bloc construit prin 1938, anul ăla de vârf, şi ce mobilă! făcu ea ca o paranteză, pe care apoi o dezvoltă vreo zece minute bune, transformând-o în subiect principal. Era şi mamă-sa, însă nu se arătase, nu ştiu ce trebăluia pe la bucătărie. Pe

Şandru îl găsise plângând, îl lăsase plângând. Deschisese uşile dulapurilor – descrierea mobilei căutaţi-o în altă parte, la autori stil – arătându-i toate ţoalele nebunaticei de nevastă-sa, nişte rochii şi nişte blănuri… mţu!

(Ruxandra produse un plescăit de limbă, care s-ar putea traduce, în limbajul articulat, printr-un superlativ al superlativului.) Aproape că m-a obligat să le probez, râse ea. Staţi să vedeţi.

Am luat-o de la deux pièces. Nişte bluze cu floricele şi fuste lungi, din trei-patru feluri de stambă, făcute aşa, în clini oblici, ca turlele bisericii de la Curtea de Argeş – dacă mă pricepeţi. Lucrurile astea nu se poartă la noi; par ţigăneşti, şi Olga nu le pusese poate niciodată, ori le îmbrăca doar prin casă. Aştepta să ajungă moda şi aici. Apoi *j'de mii* de rochii, cu fermoar şi fără fermoar, cu şi fără platcă, mini şi maxi, dar asta nu era nimic. Când am trecut la sectorul blănuri – un dulap întreg –; am simţit că leşin, nu alta. O blană de vizon adevărată, ştiţi voi cum vine o blană de vizon? Şi cum o simţi pe tine? E ca o alintare, eşti împărăteasa Persiei.

— Ba bine că nu!

— Şi un palton de astrahan, da nu astrahan de-ăsta...

de oaie! Ci astrahan de astrahan veritabil… numai inele, şi aşa făcea nişte ape… Făcea ape-ape, numai luciu, auzi, când mergeai şi te uitai în oglindă. Plus o căciulă tot de vizon, cu un fel de cozoroc… ceva foarte şic!

Toate acestea le-a adus bietul Şandru din străinătate – de la cele mai mari şi mai gomoase magazine din lume – Ka-De-Ve, Hertie, Inno, Prix Unic, Woolwort, rupându-şi de la gură, din diurna lui, mâncând pizze, bratwurşti şi krenwurşti, în picioare, pe străzi, ca să se-ntoarcă acasă cu lucruri şi să le pună pe principesă. Şi ea, madam Eckermann, fuge! Şi unde şi cu cine fuge? – încheie Ruxandra această evocare din „O mie şi una de nopţi", bătând din palmele scoase brusc din plapumă – că Tudor se temu să nu spargă cumva termometrul.

— E adevărat, domnule, îi zise ea lui Val, e fundat ce se spune că n-ai casă, n-ai masă?

— Duşmanii mei grăiesc astfel, şi adevăr grăiesc.

— Păi, atunci cum ai îndrăznit să pui laba pe magnolie? Cum putu nenorocita aia să iasă din golful Persic… Că bine spunea adineauri… care-a spus, mă? şi să se-arunce în canal?

— Să nu zici vorbă mare! rânji Val. În canal s-a aruncat, altfel aş fi găsit-o.

— Să vezi ce săpuneală o să-i trag, când îmi va apare, plină de jeg şi… cu burta mare, ferească Dumnezeu! Ferească sfântul de sus să-i pice lui Şandru borţoasă. Apropo… am auzit că nu te-ai atins de ea… aşa e? N-ai decantat-o niţel, nu nimic.

— Ţi s-a plâns şi de chestia asta?

— Nu, nu… Am dedus eu că eşti de-o mare puritate şi că voiai totul… cu acte în regulă…

— „Eu nu ţi-aş dori vreodată să ajungi să mă cunoşti!”…

— Faci tu pe viforul şi… „turcii ne-nconjor…” zise
Ruxandra, de data asta cu cea mai mare seriozitate şi pe cea mai răguşită coardă vocală a sa.

Îşi scoase termometrul de sub plapumă şi-l duse în zare, apoi îşi notă temperatura pe un fel de grafic. Când vă veţi căsători, o să vă dumiriţi ce făptură delicată e femeia, zise ea. Acum căraţi-vă, că trebuie să plec la slujbă. Eu învăţ dimineaţa şi după-masa muncesc de mă spetesc. N-am pic de timp liber.

— Măcar dacă te-ai odihni noaptea.

— Noaptea? Mais où sont les nuits d’antan?

Deci, îşi lungi ea bărbia către Val, pe frontul de Vest nimic nou. Nu-i numai *remarca* mea. Râse, de data asta singură. Apoi adăugă: Olga se va întoarce la aşternut, să-l schimbe, în câteva zile. Intuiesc eu că fata s-a cuminţit. Tânjeşte după lenjerie curată. E la vârsta căutărilor, are, ca orice adolescentă, mii de gărgăuni în cap, la început vrea blănuri, când se vede cu ele nu-i mai plac şi doreşte să doarmă pe scândura goală, care în anumite provincii se numeşte tot „blană”. Caută marele amor, ce mai încolo încoace! I s-a părut că l-a găsit în persoana acestui neisprăvit. I s-a năzărit doar, pentru o clipă. Pentru că imediat s-a trezit, femeia din ea a reacţionat ca foiţa de turnesol într-un acid – care se înălbăstreşte sau se roşeşte? – tot una e, şi a plecat mai departe în căutarea amănunţită, purecarea idealului. Femeia aşa e: tinde către cer, na! Către absolut. Voi, masculii, trebuie să vă obişnuiţi cu absolutul nostru şi să-l luaţi ca atare, să-l luaţi de bun… Să aveţi răbdare şi să-l aşteptaţi să se întoarcă, să se dea jos din pod. Prelegerea s-a terminat, gata! a sunat clopoţelul.

Ruxandra agită termometrul ca pe un clopoţel, şi „elevii” părăsiră încăperea. „Cei trei crai de la răsărit părăsesc ieslea tămâioşi de mirodenii” – gândi Tudor.

— Ce zici de ea? îl întrebă el pe Val, când se văzură în stradă.

Acesta nu răspunse articulat. Făcu un semn cu trei degete. „Tiflă refulată, murmură el. Dar e bună, e dintre cele umede.”

Cum fiecare avea un alt drum, se despărţiră. Sculptorul merse la Şandru. De ce? Nici el nu ştia ce-l împinge tocmai spre casa acestuia. Nu-şi chinui mintea să scormonească cine ştie ce pretext, ca data trecută. Sună. Veni şi-i deschise chiar Şandru, care, văzându-l atât de încurcat şi mofluz, îl pofti înăuntru. În intimitate se întâmplă ca şi vrăjmaşii cei mai ai dracului să fie altfel, să se poarte ca nişte inşi de treabă, plini de înţelegere pentru semenii pe care, în alte condiţiuni, la birou de exemplu, i-ar călca în picioare. Şandru era de felul lui un om bun, adică nu purta ranchiună, dacă voia să te ardă te ardea imediat, după aceea, când îi trecea necazul, îi părea rău şi încerca s-o dreagă. El însuşi nu se izbise de mari greutăţi, toate îi merseseră din plin şi, nu prea avusese ocazii să acumuleze venin. Acum trecea printr-o criză şi sufletească şi pe linia cealaltă, de serviciu, şi fondul său blajin se activase. Chiar se bucură că are ocazia să stea la taclale cu tânărul, să vadă ce fel de podoabă e, ce hram poartă. Îl chinuia şi ideea următoare: ce-a putut vedea Olga la individ? Cam în acelaşi timp, Val făcea reflecţii ce nu se deosebeau prea mult de ale lui Şandru. Trebui să constate, cu oarecare părere de rău, că se asemăna cu grăsanul din faţa lui, care zâmbeşte într-una, şi încercă să-l tragă de limbă: „Ia spune, ce mai faci? Cum îţi mai merg treburile? Cum îţi petreci tu toată după-amiaza?” Poate tocmai din cauza acestei asemănări, Olga îl azvârlise, ca pe o cârpă, şi pe el, pe Val. Crezuse că e un om ales, un mare artist, şi când colo

dăduse tot de Sănducu al ei, dar nu pe gras, ci pe slab, pe potrivit. Care, în loc să-i împuieze capul cu probleme de serviciu, cu audienţe şi luări de cuvânt la şedinţe, o plictisea cu statui, tablouri, arhitectură… vechile civilizaţii semite, arta exotică şi ce-a zis… Aristotel când îl dăscălea pe Platon. Se mira că nu se apucase încă să-i descrie templul Bukteshwar din Bhuwgheshwar…

Cu muierea nu trebuie să discuţi lucruri serioase, îşi spunea Val. Nici neserioase… Nu discuţi nimic, dar absolut nimic, faci pe mutul şi pui biciul pe ea – bine a zis cine a zis: „Şi nu uita biciul” (Ăsta era un căruţaş). Din acest punct de vedere, Şandru Alexandru îi era superior. Net superior. Ei se asemănau în platitudine, dar grăsanul avea atuul omului forte.

Flecăriră mult şi cu chef. De fapt, singurul lucru care-i unea – trăsura de unire, lectica, cvadriga şi tărăboanţa – era pasiunea pentru aceeaşi femeie, şi în mod paradoxal, acum când o pierduseră şi unul şi altul, măcar că rivali „de moarte”, ca să zicem aşa, simţeau nevoia să se vadă şi să vorbească. Despre orice, dar, în fond, gândindu-se mereu la acelaşi subiect. Erau ca doi veterani de război, doi tovarăşi de arme care, întâlnindu-se după mulţi ani, îşi tot amintesc aceleaşi scene comune cu caporalul care-i muştruluia, ce s-a întâmplat la cutare alarmă, şi cum au ocupat ei o poziţie. Asta e firea omului! Şi duşmanul îţi poate fi un bun prieten… când ai un scop, ori un trecut comun. Băură whisky şi se piliră amândoi. Val îl asigură pe Şandru, de faţă cu mama acestuia, că în ceea ce-l priveşte nu se atinsese de Olga. Jura pe sticla de whisky;

„Nu te uita că e goală, zise el, eu nu m-am atins de ea!”

Şandru mărturisi că-l crede pe cuvânt, pe cuvânt de onoare, intuia că un artist nu poate avea nimic stricat în el, adică nu poate, fi mocirlos până-n măduva oaselor, n-are cum, şi jură pe aceeaşi sticlă goală că-l crede! Dar s-o scoată de unde a ascuns-o şi să i-o dea înapoi –„e nevasta mea, mă-nţelegi? şi, uite, e mama aici de faţă, martoră, îţi promit că nu-i voi clinti un fir de păr. O iert. Mai ales dacă zici că e… cinstită”.

— Pun mâna în foc! Val dădu să scapere un chibrit şi să-şi ardă braţul, întocmai lui Mucius Scavola. Chibritul nu izbutea să se-aprindă. Renunţă.

Val avea ceva nestatornic în el, o picătură din marea agitată. Era ca o bulă de nivel. I-ar fi plăcut să umble lelea prin porturi, să vagabondeze ca Panait Istrati, mergând clandestin pe vagoane de marfă şi pe vapoare, cu lama de tăiat vene (venele proprii) ascunsă ca o balenă în gulerul cămăşii. S-ar fi împrietenit uşor cu fochiştii, pomanagii, măturători de stradă, hamali – şi-ar fi povestit viaţa unii altora, fiind capabil să-i pupe şi să le verse lacrimi amare în poală. Îşi deschidea inima în faţa primului venit, dacă acesta îi arunca o vorbă bună, caldă. La o adică de ce nu s-ar fi înhăitat şi cu Grăsanul? Nu ştiu de ce îi tot venea pe limbă să-i spună lui Şandru „Grăsanule”, şi chiar trânti porecla de câteva ori. Şi viaţa acestuia se dovedea plină de pitoresc, dintr-un anumit unghi. Pe la început, pe la 20 de ani. După aia luase în greutate. Visa să mai pună mâna pe o blană de vizon. În ce priveşte serviciul, totul era să-şi ungă din când în când scaunul, ca să nu scârţâie. Val îşi turnă ultimele picături de whisky în pahar şi-l întrebă de unde-l are.

— Mi-a făcut rost de el un prieten, se lăudă Şandru.

Avea tot felul de amici, pretutindeni, care mai de care mai dornic să-l servească. De la portarul, cu care dădea mâna de fiecare dată, până la cutare director. Aceşti prieteni ai lui erau săritori întotdeauna, căci şi el le răspundea cu contraservicii, făcând totul nu cu scopul de a se căpătui, ci aşa, pur şi simplu, dintr-un instinct al relaţiilor, al bunelor aranjamente.

— Domnule, dacă n-ai omorât-o, atunci e-n regulă! Se aranjează.

Tânărul, la început, nu prinse sensul afirmaţiei… Se gândea în altă parte. După câteva momente abia, tresări:

— Pe cine să omor? (şi în sinea lui: „Uite-l cum aşteaptă mărturisirea unei grozăvii, ca pisica la gaură pândeşte mustăcind”).

— Totul se poate aranja, continuă Şandru, zâmbind enigmatic. Nişte cunoştinţe ale mele, oameni de

ispravă, ne pot întinde o mână de ajutor. Numai să-i dau de urmă, vie, moartă, s-o scoatem la iveală.

— Ce ticălos! Eşti gata să mi-o pasezi! Sau ai fi chiar în stare s-o împarţi în două, ca pe-un măr domnesc. Tu jumătate, eu cealaltă jumătate. Jumătatea mai mare e a mea! Chicoti, ca gâdilat. Apoi sări la Şandru şi-l luă de guler: Ia ascultă, bă, directore, să nu crezi că m-am îmbătat! Ce-ai spus adineauri? Am strâns-o de gât, ai?

— Ce-am spus? se bâlbâi Şandru… am aruncat şi eu o vorbă…

— Păi, fii atent ce-ţi iese din gură… Criminal eşti tu… că ai luat-o din firidele sfinte ale Iaşului, ai sedus-o, fâlfâindu-i o situaţie materială extra… văzând că ea e o copilă neştiutoare. Această expresie „o copilă neştiutoare" nu-i plăcu, considerând-o prea melodramatică. Era însă furios şi nu mai stătea să-şi aleagă vorbele. Îi dădu drumul. Omul nu se aştepta să fie eliberat din strânsoare, se obişnuise parcă să fie ţinut de cineva, „protejat", şi căzu pe sofa. Asta îl făcu pe Val să râdă. Îl apucă iar de guler, şi mai strâns, ridicându-l sus, până la el, şi-l pupă zgomotos pe frunte.

— Îmmm! Că tare-mi eşti drag!

— Dragă, toţi artiştii sunteţi aşa? găsi în sfârşit
Şandru momentul să intervină. Ce naiba e în capul vostru? Voi aci plângeţi pe umărul prietenului, aci sunteţi gata să scoateţi cuţitul să i-l băgaţi în burtă, după aia… Îl pupaţi… Ce dracu de fire ai? Pe cuvântul meu că-mi e frică să te mai primesc în casă. Cum trebuie să se poarte omul cu tine?

— Cu *dumneata*!… dar te rog să mă tutuieşti… Eşti invitatul meu… Şi dacă vrei un răspuns, acesta este: şezi blând, tu, fătuco, acolo, aşa cum şed şi eu. Pentru un prieten, îmi dau şi cămaşa de pe mine şi-mi e ca fratele până la mormânt. Dar când văd că încearcă să mă supere… când l-am dibuit că mă suspectează, că umblă după mine cu fel de fel de sarsanale cu bombe… De ce m-ai adus aici? De ce m-ai târât aici? Uitase că venise în locuinţa acestuia din proprie iniţiativă, nici vorbă să-l invite. Aducându-şi aminte, încercă s-o dreagă: aici… în situaţia asta… De ce n-o menajezi pe Olga şi-i pui coarne?

— Dar cu ce drept te-amesteci în viaţa mea personală şi-mi ceri socoteală? izbucni stăpânul casei, luând o vază mare, neagră şi izbind-o de sobă, făcând să sară cioburi în toate părţile. Şi el era destul de năuc, dacă putea susţine cu acesta o conversaţie atât de absurdă. Şi, la urma urmei, zise, aşezându-se şi podidindu-l dintr-odată plânsul… nu mai vreau s-aud de ea… Dacă vine, o iei… vă duceţi dracului la starea civilă, te-ai purtat în mod civilizat cu fătuca – reţinuse expresia – şi mi-ai cerut-o de nevastă… Uite, în aceste zile… eu m-am gândit mult… n-am putut să închid un ochi toate aceste nopţi… M-am concentrat serios… ţi-o dau… Am cules-o de pe drumuri, n-avea ce mânca, şi-acum face existenţialism cu mine! Camus în jos, Camus în sus.

— Te facem naş! propuse Val, aţâţat de-un demon al obrăzniciei.

— Da… accept!

— Şi-i dai zestre.

— Îi dau şi zestre… îi dau tot… să se termine o dată coşmarul ăsta. Plângea cu sughiţuri, ca o femeie. Cât era de mare şi de gras, n-ai fi crezut că e în stare să scoată asemenea sughiţuri… Veni mamă-sa, din odaia de alături, şi începu să-l mângâie… Strânse cioburile cu mătura, pe un făraş.

Totuşi, acest mălai mare era, în anumite momente, un copil, un bebeluş, şi acum plângea fiindcă Val îi luase jucăria şi i-o stricase.

— Spuneţi-i să tacă, doamnă, c-o să-i dau jucăreaua-napoi. Plecă. Se trezi de cum făcu câţiva paşi pe stradă, îl durea însă capul, foarte tare îl durea capul. Parcă se-nvârtea pământul cu el. Regreta că se dusese la Şandru. Constată că de-o vreme face lucruri cam anapoda, de care-i pare imediat rău, le înfierează şi ia atitudine împotriva lor, dar asta nu-l împiedica să le repete, la prima ocazie. Da, da, voinţa lui se ducea pe copcă de la o bucată de vreme încoace! De când o pierduse pe Olga. Oare pentru totdeauna?

Olga îl mai părăsise o dată, într-un mod la fel de misterios. Tot aşa, se plimbau pe stradă şi dispăruse de lângă el. Apoi îl căutase peste câteva zile, rugându-l să nu fie supărat. Să nu încerce să i se vâre în

suflet cu forța… I-auzi explicație!

În ciuda demisiei pe care încercase să şi-o dea şi Şandru o rupsese şi-o aruncase la coş, Val avertizându-l însă că din acel moment el se consideră demisionat, continuase să se ducă la slujbă. Poate şi numai pentru a-şi umple ziua cu ceva. Într-o dimineață, mergând pe jos pe cheiul Dâmboviței, constată că a venit primăvara adevărată, primăvara bucureşteană, unică în lume, au înviat toate muştele, numai sufletul lui e ca balega amorțită!

Zilele următoare stătu mai mult prin biroul directorului. Nu ştiu ce-l tot atrăgea la acesta, era parcă un fel de consilier intim al său. „Are lipici", se gândea el, cu oarecare silă.

Şandru, pe cât de moale şi descumpănit acasă, în urma loviturii sub centură primită de la cine-i era mai drag, pe atât se arăta de energic şi plin de inițiative la serviciu. Noua funcție parcă îl incinta acum mai mult decât cealaltă, îi dădea mâna liberă, oarecum. Or plăcerea lui cea mai mare era să lucreze cu oamenii, să se vânture în câmpul muncii, să fie productiv. Nu iubesc birocrația! Spunea de fiecare dată, când se prezenta cineva cu vreo hârtie la el. La întreprinderea aceasta era aproape totul de făcut, după cum constatase chiar din primele zile. Lucrul mergea anapoda, fabrica gemea de chiulangii, venea fiecare când voia şi pleca atunci când avea chef, sub diferite pretexte. Făcuse chiar o probă, luând lista salariaților şi chemând la el, la-ntâmplare, douăzeci de persoane. Din acestea douăzeci, numai două erau la acea oră în întreprindere, putând fi găsite la locul lor de muncă – o femeie cu migrenă, care stătea cu capul în palmă şi ofta, şi un magazioner, având de primit nişte marfă. Ceilalți, ia-i, directore, de unde nu-s!

— Poftim! spuse Şandru, făcut foc şi pară. Uitați-vă şi dumneavoastră până unde s-a ajuns la noi cu disciplina! îi asigură pe cei prezenți că aşa nu mai merge, e hotărât să taie în carne vie.

Convocă o şedință pentru a doua zi, cu toți salariații, după încheierea orelor de serviciu, bineînțeles. Întrebă dacă se respectă programul de înviorare în birouri, adică cele zece minute, dimineața. Nimeni nu ştia precis în ce măsură se ține seama, în vreun birou, de aceste instrucțiuni – oamenii dau ei din mâini şi din picioare, se agită, cum să nu se agite, dar nu în cadrul acestor zece minute de înviorare, ci când e vorba să ceară o majorare de salariu, trecerea de la o categorie la alta, când solicită învoiri. Deci un fel de mişcare tot fac ei, nu sunt dintre cei anchilozați, zise şeful de producție. Abia spre ora două începură să se prezinte la secretară unii dintre cei convocați de dimineață. Picați „de pe teren" şi aflând cu surprindere c-au fost chemați, se interesau despre ce putea fi vorba. Şeful nu voi să primească pe nimeni, dădu instrucțiuni să li se taie ziua – orele lipsite – să li se scadă din salariu. La a doua abatere urma a li se desface contractul de muncă.

„Aşa sunt toți la-nceput, fac pe zmeii", se pronunță unul, care văzuse mulți şefi şi avea o filosofie a sa în privința aceasta. Îi spuse secretarei că, în ceea ce-l privește, fusese cu duba să ridice materialul de propagandă de la o tipografie şi să facă bine să nu-l considere absent nemotivat, să-l taie de pe lista nemotivaților.

Secretara fusese schimbată. În locul celei vechi, din toate punctele de vedere, se afla acum una nouă şi drăgălaşă, cea care voia să se prezinte la concursul de frumusețe. Val i-o recomandase lui Şandru, şi acesta, la o primă vedere, fu de acord, urmând ca Nuți să facă un fel de stagiu deocamdată, spre a se familiariza cu problemele şi spre a-şi putea da seama directorul dacă fata corespunde.

— Ştie limbi străine? îl întrebase el pe Val.

— Altdeutschsprache, paleoslava şi greaca veche. Baza, cum s-ar zice, baza. Restul, limbile moderne, vin de la sine, le scoți din mers, de-un cot, în procesul progresului.

Deci Nuți, care se ştia în rodaj, se purta cu solicitatorii cât se poate de rece şi distant, respecta întocmai instrucțiunile superiorului, care-i spusese că la o fată frumoasă rage şi-un măgar. Să nu se pomenească în anticameră cu tot felul de chiulăi din fabrică, veniți chipurile cu probleme la director, în fond s-o țină pe ea de vorbă, ori s-o descoasă. Tot ce se petrece aici e strict secret – o instruise el –, cine mă caută pe mine la telefon, cine vine şi cine pleacă, la ce şedințe sunt chemat, toate astea rămân între

noi, eşti mormânt.

Nuţi îi spuse celui cu duba că directorul nu-l poate primi şi că, oricum, îl va trece pe lista de absenţi, urmând ca el, după aceea, să facă o contestaţie scrisă. Nuţi se miră şi ea de noua funcţie primită şi de faptul că acum parcă toată lumea o privea cu alţi ochi, chiar şi femeile începuseră s-o complimenteze.

Şandru discută cu colectivul în prezenţa lui Val, care se instalase într-un fotoliu şi urmărea distrat scena. Cei prezenţi apreciau orice propunere a directorului, cât de neînsemnată şi banală, ca pe o nouă descoperire în materie de logică şi inteligenţă, totul li se părea binevenit, era şi timpul să se ia o astfel de măsură, şi se mirau cum lor înşile nu le dăduse prin cap mai înainte să facă nişte sondaje, să vadă în ce măsură oamenii îşi respectă contractul încheiat cu fabrica. „Numai că nu-şi dau cu pumnii-n cap de ciudă", rânji Val, în sinea sa, răsturnat în fotoliu fără niciun fel de jenă, ca şi când el ar fi fost cel mai mare acolo. Şi atitudinea celorlalţi faţa de el se schimbase parcă, era consultat cu toată seriozitatea şi cu creionul în mână în privinţa secţiei de păpuşi. E singurul cu influenţă asupra directorului – se gândeau ceilalţi –, şi căutau să-l atragă de partea lor. Ce fel de neveste or fi având ăştia? se-ntrebă Val, or fi ducând toţi banii acasă, ce fel de căsnicie or fi având? Era, desigur, foarte cinic din parte-i să gândească astfel.

— Nu s-a aprobat memoriul nostru în ceea ce priveşte secţia jucării! spuse plângăreţ directorul adjunct.

Voia să i se vadă participarea la necaz. Adică un minister a fost de acord, dar a fost contra celălalt minister, iar al treilea minister a spus că nici vorbă de-aşa ceva. Argumentele sunt că trebuie pusă baza şi pe educaţia oamenilor, a conştiinţei noi. Ori asta, educaţia serioasă şi sistematică, se începe încă de când oamenii sunt mici, sunt…

— … în faşă, şi chiar mai înainte, interveni „artistul".

— Da… încă din faşă, repetă şeful de producţie.

Val nu ştia despre ce fel de memoriu era vorba, şi

Şandru, necăjit că adjuncţii lui n-au niciun fel de fler, ce trebuie şi ce nu trebuie să spună în faţa „străinilor", simţi nevoia să-i încunoştiinţeze că intenţiona să desfiinţeze secţia de jucării. Deocamdată nu s-a aprobat, dar vom face o revenire, cu noi argumente. Ce părere ai, ca unul care e în problemă?

Val stătu o clipă pe gânduri.

— Ducă-se! dădu el dezlegarea pe loc. Să se desfiinţeze. Păpuşile noastre nu-s bune nici pentru sugari, că sunt prea savante, prea urmăresc o „problematică" complexă, şi nici pentru oamenii mari, fiind lipsite de orice haz. Şi le povesti o glumă despre unul din America sau nu ştiu de unde, care lucra la o fabrică de jucării, şi voind să facă un mic cadou puştiului său sustrăsese zilnic, azi o şaibă, mâine un şurubel, cum se întâmplă pretutindeni. Când trecuse la montarea păpuşii acasă, în bucătărie, observase că oricum ar fi sucit-o, oricum ar fi dres-o îi ieşea… tot mitralieră.

Toată lumea se amuză copios.

— La noi, aici, e taman invers… spuse Şandru. Numim întreprinderea de… cauciuc şi facem jucărele.

— Nişte mămăligi! se confesa Şandru lui Val, după ce expedie colaboratorii, iar aceştia, care abia aşteptau momentul să piară din faţa lui; pentru a nu-i mai pune la fel de fel de treburi, a nu le mai inventa corvezi, se făcură nevăzuţi în doi timpi şi trei mişcări, plecând „să intre în probleme".

Ai văzut dumneata cum le umblă mintea?… Parcă au cap de câlţi… „Tu în cap nu ai grăunţe, numai pleavă şi puzderii" – spuse Şandru un vers, pe care îl prinsese şi el din zbor de la o colaboratoare, şi-l trântea ori de câte ori voia să dea probe de cultură generală. vom scutura noi însă această pleavă… o vom face puzderii!

— Să dea Dumnezeu! Val se ridică şi plecă, făcând un semn ambiguu, ce putea însemna că nu pleacă de tot, mai revine în birou, ori că s-a săturat să pălăvrăgească şi merge să lucreze. Şandru ieşi însă după el şi-l chemă înapoi. Nu apucaseră să vorbească în ziua aceea nimic despre Olga, despre „subect". Lui i se păruse, la un moment dat, că ea s-ar fi întors la sculptor, şi-l tot ţinea în preajmă să „răsufle", să spună

unde-o ține. Totodată şi pe tânăr îl rodea gândul că Şandru n-ar fi cu totul străin de „fuga” în necunoscut. Acum aceasta îl întrebă deschis.

— Ei, a venit ori ba?

— În vis… Am visat-o azi-noapte. Era cu unul în braţe. Şi-i descrise un bărbat înalt, subţirel, brunet, care îi înşurubase nevesticăi nişte aripi la subţioară şi se pune problema ca ea să sară, cu aceste aripi de şindrilă, de pe un acoperiş… Acesta era când acoperiş de mânăstire, când de ciupercă şi când pat de hotel. Mare comedie! Iar ei îi era frică să sară de pe acoperiş… dacă nu i se desfac aripioarele? şi rămâne acolo în pat… Ce zici de asta?

— O aiureală, i-o reteză Şandru cu brutalitate.

— Mă rog, asta am, asta vând. Pentru mine doamna şi stăpâna noastră ia tot mai mult înfăţişarea unei fantasme.

Dumneata, care ai mai multă experienţă, poţi aştepta în linişte, cu pulsul normal, nu tahicardie, nu nimic, nu vise de groază că zbori într-un avion cu pilotul mort. Însă pe mine această aşteptare mă vălureşte ca pe scoarţa pământului un vulcan care se căzneşte să iasă, sau, ca să-ţi fie mai uşor să pricepi, cum face valuri duşumeaua unei locuinţe când locatarii de jos au viaţă agitată. Înţelegi?

Pe scurt: sunt năuc. Nu mai pot! Vorbea sincer şi suferea în văzul rivalului, ceea ce era un semn rău pentru cerbicia lui, dărâmată.

— Du-te în deltă.

— Hodoronc-tronc?

— Putem face rost de-o delegaţie, şi aşa avem nevoie de cineva pentru nişte prospecţii… Şandru merse şi se uită atent la un tablou agăţat deasupra uşii capitonate, o natură moartă cu mere şi-un cuţit, pe care acum îl vedea prima dată. Voia să pară indiferent, să dea impresia că aruncase o vorbă într-o cu totul altă ordine de idei, voia să-şi rezolve o problemă de serviciu. Val, uitându-se în direcţia aia, adăugă la natura moartă şi pe Şandru, după cuţit. „Natură moartă cu mere, cuţit, dobitoc”. Dacă i-ar fi spus cineva câtă forţă de simbol, ce adevăr conţine această aşezare de obiecte şi oameni rostogolindu-se spre sine, de la merele Evei încoace, până la el şi, la mijloc, Şandru cu cuţitul, ar fi zis că e nebun, face speculaţii…

— Nu mă duc, prinţe al Danemarcii, la mânăstire, îşi piţigăie el glasul, ca Ofelia. Du-te tu, că eşti de cauciuc.

Aşa gras, Şandru părea într-adevăr îmbrăcat în cauciuc de sus până jos. Omul, de fapt, se săturase să-l vadă prin biroul lui. Asta însă nu i-o putea spune. Voia să mai respire, el, nu funcţionarul arţăgos, şi aştepta cu emoţie decizia oscilantă a artistului. „Ăştia se duc până la capătul pământului, dacă ştii ce să le fâlfâi prin faţa ochilor”.

— Hai, băieţaş. N-am eu timp la dispoziţie, cu babilonia asta pe cap – trebuie să fac ordine –, altfel aş merge şi eu! Ştii să pescuieşti? În ape limpezi, nu tulburi – plasă el o pietricică. Bă, acolo e raiul pe pământ. După trei zile te întorci altul. Şi totul nu-i decât la doi paşi. Apăsă pe buton, apăru secretara, care merse foarte aproape de director, ca şi când acesta ar fi obişnuit-o să-i dea instrucţiuni la ureche.

— Fă o delegaţie, patru zile în deltă pentru tovarăşul
Tomiţă.

— Mă duc, dar cu Olga, când o veni… o iau şi pe ea… dacă zici că e raiul, să-i facem şi ei o bucurie, zise Val, după ce secretara dispăru, trăgând încet-încet după ea uşa capitonată, nu cumva să tulbure liniştea creatoare a directorului c-o trântitură nevoită. Şandru tăcu. Ţigara din gura lui se terminase şi trăgea din filtru, fără să-şi dea seama. Lepra din faţa sa nu-şi dădea măcar silinţa de-a nu fi obraznic.

— Te mai gândeşti, nu te-mpinge nimeni cu de-a sila. Delegaţia o ai la secretară, acum eu sunt ocupat.

În drum spre casă, Val Tomiţă îşi aminti de ciudata propunere – îşi aminti e un fel de-a spune, se gândise tot timpul numai la ea, încercând să dea de subtext. Să-l
fi apucat mărinimia aşa dintr-odată, cum îl pocneşte răpciugă pe cal, jap, ca o şa nefermecată? Tot aşa

jap,
mărinimia pe Şandru! A, povestea e cu ghivent: du-te tu de umple-ți bojogii cu cântec de păsări, fă gargară cu votcă, că rămân eu aici s-o sprijin pe Olga… şi la urmă om mai vedea! Ori urmărea să-l dea la fund de-a adevăratelea? Să-şi fi trimis acolo oamenii lui să-l tragă în jos de-un picior, să-i umple gura cu mâl… Se amuză. Era fireşte o idee absurdă. Omul avea un suflet bun, îl văzuse suferind pentru ființa umană – pentru Olga adică. „Lasă, domnule, să se simtă bine mizerabilul –, să-i plătesc răul cu peşte!" „Ai undiță? Ştii să pescuieşti?" – aşa şi-o fi zis… Dracu să-l pieptene! Odată, la Sinaia, când trecuse un tren săgeată parcă prin crăpăturile stâncilor, Val, ascultând ecoul, făcuse *studii de împrăştiere:* cum zgomotele intră în copaci, se infiltrează sub coajă, sunt absorbite şi devin cercuri. Cu cât o pădure e mai liniştită, cu atât cercurile interioare sunt mai calme, esențiale, compasul se răsuceşte fără ezitări, fără dări peste mână. Mi se pare că după ele se poate studia şi umiditatea dintr-un an. Tot atunci se bucurase el dând de un brad frânt, deşi ar fi trebuit, normal, să-l încerce tristețea. Dar odată cu trunchiul sfârtecat dispărea un coşciug virtual, îşi lungea zilele cu încă un copac răpus. Straniu cum i se răscoliseră aceste reminiscențe. Acum fibrele sufleteşti îi erau poluate de otrava acelei propuneri de ieşire la mare în răspăr – ştia că-i va da curs oricum, tocmai că nu-i e prea clară, îl ispiteşte misterul ascuns după cortina vorbelor şi-a zâmbetului enigmatic al lui Şandru. Apoi, ca un rumeguş presărat peste umerii pleoştiți dintr-odată, o neînțeleasă frică de moarte… De unde până unde? Aşa nitam-nisam? Da, sunt foarte ostenit, m-a hăituit iapa de viață, am nevoie de-o paranteză pentru refacere…

Aşa se căscă prima dată în proiectele lui Val, triunghiul
Dunării la vărsare. Ca o posibilitate.

CAPITOLUL X

ÎN DUPĂ-AMIAZA aceea îşi luă „haidamacii” şi porniră în căutarea ghicitoarei. „Dacă s-a înecat şi asta, înseamnă că s-apropie potopul, ba chiar a început, şi azi-mâine ne dăm cu capul de Ararat”. Tudor şi Adrian, băieţi fini, prea subţiri pentru acest calificativ, participau cu tot sufletul la drama lui Tomiţă. Acesta simţise că a intrat, de o bucată de vreme, într-un „câmp de mine”, unde trebuia să calci cu grijă. Şi cu cât se cerea mai multă băgare de seamă, cu atât el devenea mai nervos şi făcea cei mai nesăbuiţi paşi. În primul rând, prietenia la cataramă cu Şandru, prietenie care putea exploda în orice clipă.

Nici Tudor, nici Adrian nu-l vedeau cu ochi buni pe
Şandru, părându-li-se cu două feţe; un om destul de primejdios. Într-o zi, Val le mărturisi că în el s-a frânt ceva – nu coloana vertebrală, cum i se păruse lud Adrian –, ci altceva, mult mai important.

— Ce-o fi mai important decât şira spinării? se miră gazetarul.

— Ştiu, dar nu vreau să-ţi spun. Ghici? „Drumul sfârşeşte-acolo unde-ncepe”, murmură el, frumosul vers. Şi bănuiţi cum va sfârşi? Lui Val parcă-i năvăli dintr-odată tot sângele în cap, astfel încât ochii i se injectară ca în urma unei teribile nopţi de beţie. Ştiţi cum o să sfârşească? O să mă arunc din foişorul de foc într-un rahat. Mă ţine, mă ţine, dacă nu, mă duc la fund cât ai zice peşte.

Dincolo de pornirea de moment se ascundea, evident, un pericol. Şi prietenii îl simţiră.

— N-ai niciun motiv să te plângi, încercă Tudor să-l liniştească. La vârsta ta, ai realizat ceva foarte important: ţi-ai ales drumul, nene, ai reuşit, să te descoperi, ţi-e limpede ce ai de făcut! Nu-ţi rămâne decât să te pui pe treabă, să dai omenirii ceea ce aşteaptă de la tine… cu gura căscată.

I se păru a zări o umbră de zâmbet pe buzele împricinatului, de aceea îşi termină fraza „în coadă de peşte”.

— Nu mai pot lucra, mă duc la fund. Devin un ratat.

— Ei, asta e bună! spuse Adrian. Ratatul nu devine, el *este* şi *rămâne*. Toată lumea crede în talentul tău, nu fi copil, mă, peste câţiva ani vei ajunge un nume, de să dărâmi zidurile unde se vor lipi afişele. Auzi?

— Viaţa unui ratat, începu Val o teorie, te stâlceşte, te umileşte prin pitorescul ei, dar – luată la bani mărunţi – n-are substanţă. În comparaţie cu existenţa omului de talent, din care n-ai ce alege, a ratatului e aur, o mână de aur. Un film despre un pianist de geniu, să zicem, din aceia cu degetele lungi ca picioarele de ogar… ce vezi în acest film? Scrie pe ecran, mare: „Napoli 1910” – şi apare maestrul cu părul vâlvoi, dărâmat peste clape, pentru ca imediat să izbucnească aplauze. Apoi vezi: „Paris 1913” – aceeaşi figură, adică tot el la pian, transportat, cucerind inimile: „Berlin 1920” – pianul, aplauzele, şi la urmă geniul a murit de cord şi asta a fost viaţa lui – de o lălâie banalitate. Pe când nerealizatul nimereşte peste viespare de fapte, dă din pleaşcă în pleaşcă. A fost chemat să concerteze la Napoli. Se îmbăta ca un porc, de la *statione centrale* şi-l buzunăresc ăia de se oferă să-ţi ducă geamantanele. Rămâne fără leţcaie. Nu-şi aminteşte unde era concertul. Cine l-a invitat pe el acolo, cine, cine? Mister. Timp de trei săptămâni va întoarce pe dos, când treaz, când aburit, când călare, când de-a buşilea portul pestriţ, plin de borfaşi, pizze şi pipiţe. Scotocind oraşul vechi ca pe un buzunar, se căptuşeşte c-o experienţă pe care cel ce merge glonţ la *Sânger* şi începe să palpeze clapele, excitat, nu ţi-ar putea-o aduna nici în şapte vieţi… Iar individul ar proceda la fel şi la Veneţia, şi la Paris, şi la Bucureşti. S-ar umple de trăiri, mă credeţi voi?

— Atunci fă-te un mare ratat! îl împunse Adrian.

— Asta e nenorocirea. Am încercat şi n-am nici talentul acesta.

— Treci printr-o criză... normală, de creştere, îi spuse Tudor.

Val nu răspunse, ca şi când n-ar fi auzit. Îşi privi însă mâinile mult timp, cu ură parcă.

Plecaseră, aşadar, să iscodească acea ghicitoare. Îşi amintise de spaima încercată de iubita lui când îi povestise „proorocirea" femeii aceleia, „proorocire" care-l privea mai mult pe el, nu pe Olga. Atunci de ce se speriase atâta?

Femeia i-o fi mai spus şi altceva. Ori poate ştia unde se află. Sau dacă nu ştia, să ghicească, da; da, să-şi pună harul la tânjală, să muncească *spiritul*. Val nu dădea doi bani pe asemenea „manifestări". Când îi povestise Olga, se amuzase de „năzbâtia" ei.

Unele femei sunt dornice să se înconjoare de mister, un sentiment puternic de automistificare pune stăpânire pe ele şi ajung să interpreteze aşa de bine rolul de „casete, puşculiţe cu enigme", încât la urmă nici ele nu mai ştiu ce e adevărat în ele şi ce e fals, fabricat. Olga voia să joace în ochii lui rolul eroinei antice: ştia dinainte adevărul şi e arsă de verdictul implacabil, însă nu deznădăjduieşte. Nimeni nu cunoştea cu precizie adresa babei. Studenta parcă îi pomenise de o străduţă, pe undeva în spatele Circului nou. Aici nimeriră pe nişte străzi înguste şi întortocheate şi nu mai ştiură încotro s-o ia. Ieşiră la o arteră mai circulată şi Adrian avu ideea să-i telefoneze Ruxandrei. O fi ştiind ea – de ce nu, ea le are pe toate la degetul mic – cam pe unde stă Mafalda. Nimeni nu avea telefonul Ruxandrei, bineînţeles. Cerură spitalul, prin informaţii, şi acolo întrebară de Ruxandra Cocean. „Nu există nicio Ruxandră Cocean la noi" – răspunse o voce enervată, şi Val n-ar fi putut preciza dacă „telefonista" era bărbat sau bărbată. Se întoarseră şi pătrunseră cu hotărâre în adâncul periferiei. Aici începea deodată un şantier imens şi totul era în faza de demolare. Tudor întrebă la nimereală o gospodină, care-şi încărcase lucrurile într-un camion şi acum ţinea de-o oglindă mare, cum sunt acelea ce se vând odată cu mobila „Doina". Stătea în „vârful" camionului, pe grămada de perne, scaune răsturnate, între ghivece cu flori şi saltele.

— Era una de ştia să dea cu bobii! strigă el tare de tot, întrucât şoferul pornise deja motorul. Pe unde locuieşte?…

— Cu bobii nu dă nimeni, zise femeia. Poate-n cărţi... A, da… se bătu ea cu mâna peste frunte… Madam Hristos… Stă aici pe strada Primăverii, aşa… ea trebuie să fie… Le arătă pe unde vine strada Primăverii, de câte ori s-o ia la dreapta şi de câte ori la stânga… Tocmai când stătea cu mâna întinsă, şoferul demară brusc şi oglinda alunecă din camion şi se sparse la picioarele lui Val.

— Ptiu! arză-v-ar focul! blestemă păgubaşa.

Strada Primăverii era şi ea în demolare. Aici toată lumea o ştia pe madam Hristu (nu madam Hristos, cum înţeleseseră ei greşit din zgomotul stârnit de păcănitul ţevii de eşapament). Casa însă nu mai exista, în locul ei se înălţa un morman de moloz cam cât un gorgan. „Trebuie să se fi mutat la bloc", îi lămuri un lucrător, care alegea cărămizile şi le răzuia, aşezându-le aşa curăţate într-o grămadă.

„La blocuri! Dar la care? Tot Bucureştiul e plin de blocuri", spuse Val, necăjit pe lucrătorul care n-avea nicio vină, nu el o demolase.

Se-ntoarseră acasă.

— Ceea ce e nemaipomenit, vecin cu minunea, spuse Adrian, înflăcărându-se deodată e că era gata-gata s-o găsim! Închipuiţi-vă nişte oameni dintr-o mare capitală din secolul XX pleacă să găsească o „vrăjitoare"… rămasă cine ştie cum, prin ce capriciu al sorţii, al istoriei, încă din epoca primitivă. Acea femeie putea avea foarte bine 4 000 de ani…

— Mai dă ceva… zise Tudor.

— 4 500 de ani… cu toate că, desigur, după figură, n-ai fi crezut… 70—80 de ani acolo, cel mult! Şi aşa, întrebând din om în om, orbecăind în marea metropolă, găseşti coliba acestei stăpâne a duhurilor,

acestei plasme „machbetiene”… mai bine zis locul colibei… şi ceea ce e mai fantastic e că afli că „vrăjitoarea” s-a mutat la bloc. Ha-ha, ha! La bloc! I-auzi, s-a mutat la bloc, adică a primit locuinţă… Continuăm investigaţiile?

— Ne oprim aici, zise Val.

— Eu văd în această expediţie a noastră, de astăzi, un drum simbolic, continuă Adrian. Vechiul e demolat peste tot şi odată cu mizeria şi incuria dispare însă şi misterul, tradiţia, ceea ce-l singularizează pe om. Închipuiţi-vă un bloc modern cu 7—8 etaje ocupat de „vrăjitoare”! Ha-ha!

Ar trebui să facem o crescătorie de cotoroanţe, să vină turiştii şi să le ghicim pe valută.

— Mai bine ai fi atent să nu-ţi cadă ceva-n cap, îl sfătui Val. Tocmai treceau prin dreptul unei basculante cu moloz. Dacă te mai îngroapă a doua oară, ai mierlit-o.

Ştii că nici Lazăr n-a înviat decât o dată. Când a murit a doua oară, Iisus şi-a luat mâna de pe el. „Gata, jigodie, mai ţine-te şi singur pe picioare, n-o să te înviez la infinit”. Mai simbolică ar fi deci îngropăciunea ta decât ceea ce spui despre această nereuşită expediţie.

— Ceea ce e totuşi foarte curios, interveni şi Tudor, e că baba e poate singura care deţine ceva important în privinţa Olgăi. Ea trebuie să-i fi spus ceva – şi acest ceva e dintr-odată demolat, dislocat şi i se pierde urma.

Acasă Val avea o citaţie de la miliţie, să se prezinte de urgenţă.

— Ia-ţi hrană rece pe trei zile! îi sugeră Tudor, şi un sac cu tărâţe, aruncă în urmă, ca să poţi găsi drumul.

— Să-mi păstraţi o amintire curată, se smiorcăi Val, parodiind. Şi plecă.

— Numai de n-ar găsi-o moartă, pe undeva, spuse Adrian. Doamne, cum te mai poate pierde o femeie, pierzându-se.

— Apropo, n-am mai văzut-o pe Mimi. Certatu-v-aţi?

No, că asta n-ar fi fain.

— Nu… dar n-am fost niciodată prea buni prieteni. E

antitalent în ceea ce priveşte amorul. Şi schimbă vorba.

Val nu apăru seara acasă, nu sosi toată noaptea şi nici în zilele următoare.

— Ei, asta e bună! exclamă Adrian, văzând că nici în ziua aceea nu-l găseşte în cameră.

Se întorseseră amândoi de la redacţie, avuseseră o zi grea – situaţia lui Tudor se clătina ca plopul în vânt – şi pe drum Adrian spusese că el presimte c-o să dea de Val, or să-l găsească întins pe patul lui „cel cu arcurile alături”

şi fumând, gata să le spună una bună.

— Ce, puteau să-l reţină la miliţie până acum? se miră şi Tudor. Să fie problema aceea cu buletinul, care nu era în ordine, adică nu avea mutaţie?

— Frăţioare, de mâine începem să ne agităm şi noi, că nici noi nu le-avem în regulă, zise Adrian. Apoi continuă: Ce-ai zice dacă s-ar descoperi că Val… a omorât-o pe Olga?

Tudor râse.

— Cum dracu ţi-a venit un astfel de gând?

— Nu m-ai înţeles bine, nici nu e necesar să fi făcut realmente gestul acesta… E suficient *să se creadă* că l-a făcut. Toate aparenţele sunt împotrivă-i. Ştii ce, nu mi-a plăcut deloc prietenia lui din ultimele săptămâni cu Şandru. Acela e un om periculos, ţi-o jur. Şi a găsit modalitatea să se răzbune pe rivalul său, pe care, din omul băţos şi plin de încredere în sine de până ieri, îl vede acum dărâmat, fleşcăit sufleteşte şi aproape cerşindu-i prietenia. E şi Val ăsta un tip, pe cuvântul meu. O sucitură de om!

A doua zi merseră şi întrebară de el la circumscripţia de miliţie. Li se spuse că cetăţeanul cutare nu era în ordine cu buletinul şi fusese amendat cu suma de lei 75.

— Numai atât?

— Atât, deocamdată.

Plecară la fel de nedumeriți cum veniseră. Se întoarseră de la poartă – circumscripția era în fundul unei curți mari – și întrebară ce trebuie să aducă pentru mutație. Le trebuia o serie de acte, însă cel mai important, care le lipsea lor, era dovada de la spațiu precum că au locuință. Ei aveau o cameră, însă nu putuseră căpăta de la serviciul „Spații" repartizarea pe ea, întrucât ca să li se dea repartizare aveau nevoie de buletin de Bucureşti.

„O să mergem pe centură până-o să ne tocim tălpile", remarcă Adrian. Recurseră la prieteni. Luară adeverințe de la Editura de care aparținea revista lor precum că sunt în câmpul muncii. Până la urmă, obținură și dovada că au o locuință, o cameră, care li s-a repartizat în mod legal, însă fără acte, întrucât ei nu știuseră că trebuie să li se dea și „o hârtie la mână".

— Mă, Adriene, poate ai ridicat tu repartizarea... ia adu-ți aminte? Nu se putea să ți se dea cheia de la cameră fără această repartizare… știi cât ne-am zbătut ca s-o obținem…

Se întoarseră acasă și luară toate hârtiile lui Adrian la puricat. Aceste hârtii erau întinse pe jos, în dreptul patului, erau pline de versuri, de citate din clasici, socoteli și datorii. Adrian, pe măsură ce dădea peste vreo poezie; o citea cu glas tare, ca și când n-ar fi fost scrisă de el – uneori se mira cât era de bună, alteori o rupea –, ori îi cerea părerea lui Tudor.

— Nu mai rupe nimic până nu găsim repartiția, zise
Tudor.

Și adevăr grăise. Repartiția găzduia pe verso un avânt liric, scris de Adrian în febra unei mari inspirații, care nu-i mai îngăduia răgazul să caute altă foaie de hârtie, încercară să radă versurile cu lama, apoi, riscând ca foaia să se subțieze prea tare și să nu se mai înțeleagă numele, o lipiră pe o coală albă. Trecuse ora închiderii birourilor. A doua zi, se prezentară dis-de-dimineață la circă, de data asta cu toate actele în regulă. În sfârșit, obținură mult râvnitul buletin de Bucureşti. Tudor făcu cinste c-o bere; o bău tot el și pe-a lui Adrian, acesta având o criză de ficat.

„Ce contează o criză de ficat? râse Tudor. Dacă ți-ai băut ficatul, mergi pe splină" (Gluma asta o auzise în tramvai.) Nu trebuie să te formalizezi.

— Cum de nu ni se cere nouă și-o adeverință că avem timp? îl întrebă el pe Adrian. Adică de ce se rupe categoria spațiului de aceea a timpului?

Își aduseră aminte de Val și se-ngândurară.

— Păi, dac-a dispărut și el… înseamnă că mâine-poimâine… Adrian era cătrănit rău. Ne ducem, frate-miu, unul câte unul.

— Fii, domnule, serios, cum să ne ducem? Nu vezi că suntem în ordine cu tot?

Se întoarseră la miliție și mai întrebară o dată de cetățeanul Val Tomiță – Tomiță Valer – care se prezentase acolo, în urmă c-o săptămână, și nu mai apăruse. Nu cumva, neavând bani la el să plătească acea amendă de
75 lei, nu cumva fusese reținut acolo… contracost, cum ar veni?

Cel din spatele ghișeului nu purta uniformă de milițian, era un civil mai în etate și le răspunse că așa ceva nu putea fi adevărat, întrucât miliția populară e creată să scoată la iveală infractorii, nu să-i ascundă.

— Să nu fie cumva vreo greșeală? Să nu se fi strecurat vreo mică eroare?

În loc de răspuns, ghișeul li se trânti în nas.

— Sunt cu chef! auziră ei glasul funcționarului și se grăbiră să părăsească incinta, acea incintă sobră.

Când apăru Val, după vreo zece zile, le spuse c-a fost
în Deltă. Se bronzase, avea o mină sănătoasă, era limpede la „cap, trunchi și membre".

— Altă dată să faci bine să ne anunți… Ai fost chiar în Deltă?

— În Delta Dunării.

— Să se facă așa?…

— Să se facă… N-a întrebat nicio femeie de mine?

— Ba da. Una cu coasă şi-mbrăcată în negru. O tipă foarte bine…

— O ştiu… am văzut-o, am făcut cunoştinţă cu ea… e o *damicelă* simpatică foc.

Alte lămuriri nu le mai dădu, deşi Adrian tot încerca să-l tragă de limbă, să-i descrie şi lui, că vrea să scrie ceva cu apa.

— În Deltă nu vezi nimic din cauza aripilor. Pune asta pe hârtie şi gata poemul. Poţi adăuga că pana cu care ai mâzgălit e de la Nil, adusă prin contrabandă de o pasăre
Ibis, care ţi-a dăruit-o în semn că i se fâlfâie. Îi încunoştiinţă – dacă tot voiau ei să ştie – că se simte ca-n prima zi a facerii, e obosit de facere şi nu se mai desface.

Se trânti îmbrăcat şi-ncălţat în pat. Simţea o mare bucurie în suflet, şi asta îl durea într-un fel liniştitor. Da, se rupsese ceva înăuntru, dar ceva de care nici n-avea nevoie, şi numai îl apăsa, acum era mai gol, şi mai uşor! Se eliberase de o stare ce zăcea în el de multă vreme, o spaimă, o nelinişte, o nesiguranţă. Ce căutase, găsise, dibuise, era pe urme bune.

— Delta, băieţi! Delta, zise el căscând. Adormi în câteva minute.

Fusese într-adevăr acolo şi iată împrejurările. Plătind amenda de lei 75 la miliţie şi dând asigurări c-o să-şi aducă toate actele pentru mutaţie, Val plecă dezumflat. „Dezumflat”, e bine zis, e bun cuvântul, se gândi. Puteau să-i pună în „cârcă” sinuciderea Olgăi, deci să fie „umflat”. Asta l-ar fi înviorat, l-ar fi scos din amorţeală, ar fi fost nevoit să se apere, să vină cu argumente contra. Ar fi picat ca un duş rece. Cei care mărturisiseră asta dăduseră, desigur, referinţe bune. Dar câte, din celelalte, zăceau prin sertare, ca nişte degete acuzatoare îndreptate spre el? Dacă o s-ajung vreodată să-mi scriu memoriile, o să cer autorizaţie să-mi citesc viaţa. Acolo voi afla şi ce-am zis în ziua de 13 octombrie (sfânta Paraschiva) anul cutare, şi ce-am mâncat pe 10 aprilie anul cutare, tot, tot… exact şi înflorit totodată, covor stilizat călcat în picioare. Olga scăpase chiar şi ea nişte exclamaţii de îngrijorare pentru destinul lui. Asta s-o fi speriat? Asta o fi pus-o pe fugă aşa, fără explicaţie? Deci, mergând la miliţie, plecase, într-un fel, spre locul de ispăşire. Şi dezamăgirea lui, când se văzu afară, în stradă, fu mare. Nu se simţea vinovat cu nimic, dar tocmai acesta putea fi un motiv.

Se duse la Şandru. Îl găsi acasă, în compania Ruxandrei.
„Mă trage aţa încoace”, zise.

— Ai venit să probezi şi „dessous”-urile? o luă el în primire de la uşă pe guraliva amică a Olgăi. Parcă data trecută spuneai c-ai rămas la blănuri! Ce fel de furouri purta, ai?

Şandru începu să râdă, ca şi când noul musafir ar fi glumit.

— Că o femeie vine la un bărbat singur, nu e nimic peste legile firii, zise Ruxandra. Dar că amantul dă buzna peste soţul încornorat, asta mi se pare de un hai nebun! Şi întorcându-se spre Şandru: – Apropo, fereşte-te să te nimereşti la Braşov în sezonul premierii vânatului. S-ar putea să obţii medalia de aur ca „cerb carpatin”.

Îl făcu apoi cu ou şi cu oţet pe sculptorul ne-n stare de nimic, care n-a produs decât declaraţii. Acesta îi mărturisi cinstit că nu mai poate lucra. A încercat să ia o daltă şi parcă ar avea mâna frântă, o cioată. Pe ea însă, dacă s-ar pune problema, ar reuşi-o. E lesne de modelat, ar intra scula ca-n brânză.

Gazda se amuza copios la acest schimb de amabilităţi,
„ca între artişti”.

— Singurul tău lucru bun în viaţă e că l-ai umanizat pe ăsta! Ruxandra arătă spre Şandru. De unde până ieri era un zmeu, acum dintr-odată are sufleţel şi inimioară. Aşa-i că te doare la sufleţel şi la inimioară?

Statură până târziu, la un taifas, plin de împunsături din toate părţile, simţind în acest dialog, mari voluptăţi spirituale.

Val îi spuse şefului său că da, s-a hotărât, pleacă în
Deltă. Era într-adevăr o idee de geniu pe care o avusese el.

— Păi, de ce nu vă duceţi împreună? sări Ruxandra.

Ar fi un tablou de zile mari: soţul amăgit şi „logodnicul”
îndurerat de pierderea soţiei acestuia – pierderea prin parc, de notat asta –, suferind împreună pe braţul molatec al Dunării şi consolându-se reciproc cu frumuseţile naturii.

Ruxandra îi părăsi, cu părere de rău, pe la douăsprezece noaptea.

Şandru ieşi amabil pe hol, după ea şi, când se întoarse, îl găsi pe Val întins pe laviţă.

— Pot dormi aici? Acasă, ştii, n-am mutaţie… N-am omorât un om, dar n-am mutaţie şi n-am nici chef să mă mişc de-aici, căci… şi coborî glasul „la nivelul laviţei”, presimt că-n noaptea asta… ori mă vei vinde, ori vine stafia şi-o să te sperii. Sunt pe post de halebardier, dă-mi sticla cea mai ascuţită s-o pun sub bărbie, să nu aţipesc.

— Păi, de ce nu mi-ai spus mie de mutaţie? Asta se face în câteva minute. Să-mi aduci aminte mâine, să dau un telefon. Rămâi aici, stai să-i cer mamii o pătură. Adică, ce naiba! Uite că m-am prostit! Treci în camera asta, ai pat bun, ai tot ce-ţi trebuie.

— Nu, aici e cel mai bine, zise Val. Iar mâine-mi aduc salteaua. Adormi. Visă un leu – o hârtie de-un leu mototolită – şi-o căprioară – tot de-un leu – care, cu botul negru şi umed, trăgea fire de fân dintr-o claie, pe-o clină de deal, în Ardeal. Între mototolire şi avânt de noi descoperiri geografice, îngăimă odată că ghemuit mă simt ca acasă.

A doua zi, intrau împreună pe poarta întreprinderii, cam prea de noapte pentru Tomiţă, obişnuit să se scoale mai târzior, nu taman când cască puii de rândunică ciocurile, în primul licăr al zorilor. Urmă fulger (vreo cinci ceasuri)
şedinţa generală pe întreprindere, unde puternicul funcţionar dădu dovadă de-un mare şi înnăscut talent oratoricesc. Arăta că ştie să treacă uşor de la fraza lungă la propoziţia eliptică, de la invective la ironia subţire şi de la aluzie la şarja directă, câştigând simpatia sutelor de inşi ce căscau pe scaune, aşteptând să se termine mai iute. Plecară în Deltă. Da, Şandru se hotărâse să meargă şi el. Cu maşina, bineînţeles, acea Volgă neagră, care trecuse de mult de reparaţia capitală, dar mergea întins, ca una tinerică. Înainte de a părăsi Bucureştiul – era ora 5 –, Şandru se prezentă cu tânărul la miliţie, vorbi cu un cineva şi imediat i se făcu mutaţia.

— Ţi-am spus că e o chestie de cinci minute, spuse el, cu o legitimă mândrie.

— Dacă tot aşa de iute poţi sa mă muţi şi-n ceruri, eu mai bine cobor.

Când ajunseră la Vadul Oii, se întunecase. „Behăie întunericul pe-aici”. În aşteptarea baculuI, intrară în restaurant să se ospăteze cu o ciorbă de peşte şi o saramură. Şandru, care avea burdihan mare, luă două porţii. Era un mâncău în regulă, spunea că nu-i place să bage mult la dulap, ci puţin şi bun. Mânca însă şi mult, şi bun. Ceru ardei iuţi de vreo câteva ori şi tot se tocmea cu ospătarul să le facă nişte sarmale. Între timp sosi bacul şi trebuind să renunţe la sarmale, parcă plecă flămând.

— Ăştia habar n-au de comerţ, spuse.

Şoferul, care se ospătase şi el la o altă masă, se ridică primul şi părăsi restaurantul. Era acelaşi pe care îl avusese
Şandru şi înainte, la minister. Un om corect. Se vede că-i era foarte devotat, dacă îşi ceruse şi el transferul. De altfel, îl urma pretutindeni, ca şi când Şandru ar fi fost o mare personalitate, deţinea cine ştie ce secrete de stat şi avea nevoie de gardă personală. Pe Val îl cam jena prezenţa acestuia, de altfel destul de mută şi la locul ei. Era ca un fel de umbră. Dar tocmai din cauza asta se simţea stânjenit. Nu râdea la glumele spuse de el, nu încerca să se amestece în discuţie. Singura intervenţie a lui fu în momentul când treceau printr-un sat.

— Aici, se găseşte un muzeu, cum nu vezi nici în
Bucureştii Noi! Femei goale, numai *nuduri goale*.

— Bravo! sări Şandru, îţi fug ochii după astea care-ntorc fundul la artă.

— Da, am fost eu aici odată c-o delegaţie, când lucram dincolo la minister, le-a plăcut.

— Ia să vedem şi noi cât de goale sunt nudurile! nu-şi putu reţine Şandru curiozitatea. Ceru să

oprească maşina şi în puterea nopţii bătură mult la uşa unei clădiri, semănând cu o şcoală de ţară. Târziu, le răspunse o voce de femeie.

— Suntem de la Bucureşti. Am venit special să vizităm muzeul.

— Aoleu, în puterea nopţii?

Le deschise totuşi. Era o bătrână care locuia într-una din camere. La lumina lămpii cu petrol, le arătă tablourile.

Val rămase uimit de buna selecţie şi valoarea lor. Erau pânze de Tonitza, de Petraşcu, Pallady, Camil Ressu, Dărăscu, Luchian, Şt. Dimitrescu şi încă vreo câţiva. „Numai una şi una", spuse el, tare. Află că toate fuseseră colecţionate de un doctor, originar din acel sat. Găsise cu cale să-şi transforme casa natală în muzeu, considerând că agoniseala merita să fie văzută şi de alţii şi admirată. Şoferul se oprise în faţa unui nud, sorbindu-l din ochi. În pâlpâiala nesigură a lămpii, culorile vii ale maeştrilor „dintre cele două războaie" jucau, iradiind un soi de căldură. Un fluture, ce pătrunsese în odaie şi începuse să se învârtă în jurul lămpii, sări pe „Nudul cu lalele" – aşa scria în dreptul tabloului –, fascinat de lumina emanată de corpul acelei femei.

Şandru îi dădu bătrânii la plecare 25 de lei în hârtii de un leu, aşa le primise aşa le dădea. Apa nu era departe. Chiar din muzeu lui Val i se păruse că aude orăcăitul broaştelor. E ciudat să auzi un orăcăit venind din spatele unei naturi moarte de Petraşcu. Zambaccian caracterizase bine paleta acestuia: „ca şi când ar fi privită printr-un geam afumat". Da, Petraşcu însemna în coloristică românească un fel de eclipsă de soare şi chiar aşa arată pictura sa, densă, vâscoasă, de o preţiozitate aproape minerală, ca văzută printr-un ciob de sticlă. Val nu s-ar fi mirat dacă vitele cornute, păsările şi animalele ar fi început să se neliniştească, să intre în panică, să ragă, să cârâie, să mârâie, să scurme cu copita, cu o săptămână înaintea organizării unei retrospective a maestrului. Taman cum presimt animalele, eclipsele şi cutremurele de pământ cu mult timp înainte. Acum mergeau prin noapte, într-a doua, căci drumul era cam păcătos, mereu săreau pietre şi omul volanului spunea de fiecare dată când se auzea bufnitura: „Aoleu, toba mea!"

— Şi cum e, dom'le, cu pictura asta? Cum poţi deosebi o lucrare bună de una proastă? întrebă deodată Şandru, interesat sincer. Se întoarse spre el şi-i privi fără a-l vedea. Există vreun secret? Se spune că trebuie să ai gust, dar aşa-zişii oameni fini, rafinaţi, dublu rafinaţi, îţi arată câteodată nişte tâmpenii că te doare capul! Şi se mai şi cramponează de ele, fac scandal, tămbălău mare! Noi ceilalţi nu vedem de ce-ar fi gustoasă o lucrare pe care o tot mesteci şi parc-ai mesteca nişte cârlţi.

— În primul rând, să ştii că pictura nu se mănâncă.

Nu pictura se mănâncă, ci doar pictorii, şi ăştia mai mult între ei. Apoi, luând întrebarea în serios, Val începu să le facă ABC-ul meseriei, fără ordine şi sistem, aşa cum îşi amintea şi el de la cursuri, ori din citite. Pictura operează cu culori, zise el, tuşind, ca un profesor care a urcat la catedră. Există culori primare – roşu, galben, albastru.

Roşu plus galben dă orange, galben plus albastru dă verde, roşu plus albastru, violet. Acestea – orange, verde, violet sunt culori binare. Mai există şi combinaţia între culorile binare şi cele primare, care întotdeauna, pe tablă, se redă foarte uşor: desenând un triunghi. Vârful constituie culorile primare, mijlocul fiecărei laturi, cele binare. Complementarele se exaltă reciproc. Asta e teoria contrastului simultan. A fost elaborată de un fabricant de coloranţi în secolul trecut. Tuşi din nou. Deci două culori complementare juxtapuse se exaltă reciproc, roşu este mai roşu, verdele mai verde, mă urmăreşti?

— Sunt numai urechi, făcu Şandru şi chiar şi şoferul se arătă interesat de „curs", să vadă de ce-i plac lui atât de mult sânii pe pânză şi sub pânză.

— De teoria asta s-au folosit impresioniştii.

— Care teorie? întrebă Şandru.

— Ce impresionişti? întrebă şoferul.

Val nu le răspunse, ca şi când n-ar fi auzit, continuă calm:

— Ei nu mai amestecă pe paletă culorile primare, ca să obțină binare, ci pun tuşele primare una lângă alta, iar amestecul se face în ochi. (în ochiul stâng, vru să spună, dar lucrurile erau prea serioase.) Bun, amestecul optic. La urmă, umbra nu este nici ea incoloră, nu e nici neagră, ci colorată întotdeauna în complementarea culorii respective.

Dacă eşti îmbrăcat în roşu, umbra e verde. Aţi văzut acel ulei pe carton al lui Pallady, o muiere în roşu. Totul în jur era verzui, o baie de alb şi verde. La Gauguin se observă bine asta. Copac roşu, umbră verde – sună ca un vers popular, asta ca să ţineţi minte. Fac eu caii roşii priponiţi de-un leuştean, umbra-i verde. Impresioniştii au plecat de la teoria contrastului simultan, dar tablourile lor sunt prăfuite. N-au izbutit să dea strălucirea spre care tindeau.

Abia mai târziu fauviştii şi pictura modernă au descoperit că numai pe suprafeţe mari de culoare se aplică legea contrastului simultan. Pe tuşele mici, tablourile sunt prăfuite, cum spuneam, ca lângă o fabrică de ciment, parcă ar fi fost pictate în plin soare, dar undeva lângă Comarnic, ori la Medgidia, simţi praful pe limbă. Asta apropo de gust, dacă vrei să le guşti. Vlaminck a fost fauvist, Derain a fost fauvist, ştiu că vă interesează, vreţi amănunte. Râse încet. Pictura modernă, de la impresionişti încoace, a renunţat la *modeleu* – redarea volumelor prin valoraţia culorii. La margine se picta puţin mai închis, nu? Părţile luminoase ies totdeauna în faţă, cele întunecoase împing în spate. Matisse vrea să renunţe la modeleu şi clarobscur.

Vrea să scape de senzaţia de volum prin tuşe plate. Ai noştri, pe care-i văzurăţi, sunt toţi postimpresionişti – ţin post după impresionism, preciză el către nea Coman, care gustă gluma. Se zice că Dărăscu e cel mai impresionist. Sau nu sunteţi de acord? Aţi remarcat acel tablou cu corăbii intitulat „Veneţia”? Mult albastru, cu tuşă mare, la bază, apoi din ce în ce mai mică spre vârf – o să ajungem imediat şi la problemele de perspectivă.

— Mie să-mi spui ce e cu pictura românească, de ce nu vă bagă nimeni în seamă, nu vezi picior de român prin muzeele lumii – spuse Şandru, ca să-i taie macaroana, să-l enerveze pe ăsta care făcea pe grozavul.

— Stăm bine, măcar că maeştrii noştri nu-s cunoscuţi – se înfurie Val. De fapt, nu poţi încadra pictura românească în niciun curent, nu stă în niciunul. Luăm de ici de colo, căutăm. Fiecare şcoală le-a lăsat ceva şi alor noştri, influenţă care, la ei, se transformă, iese altceva, de multe ori foarte original şi interesant. Au de la expresionişti, exaltarea imaginii, exagerarea expresiei, expresivităţii. Aşa e sau nu e aşa?

— Aşa e, domnul Val! zise nea Vasile Coman.

— Expresionismul a apărut după primul război mondial, ca o reacţie împotriva a tot ce e sordid, urât, încercând să prindă acest urât de coadă şi să-l învârtă. Asta e o tendinţă. A doua, tot în cadrul expresionismului, e aceea, a fugii de urât – artistul îşi creează o lume de vis, unde se retrage. Klee, Kandinsky. Ai noştri au luat apoi ceva şi din fauvism. Tonitza, aduceţi-vă aminte, ori mai bine nu vă mai bateţi capul că vă spun eu, peretele ăla din dreapta, cum intri în sala a doua: *Fetiţa acrobatului, Cap de fetiţă Cafenea mică – Balcic, Portretul doamnei Han, Tătăroaică în albastru, Baia turcească, Margine de crâng, Flori şi ferigă, Geamie – Balcic, Câmpul cu maci, Fetiţă citind* şi încă vreo câteva… Ce impresie v-au făcut?

— Unele parcă erau pictate cu săpun de casă! zise
Şandru.

— Excelent, făcu Val. Ai dreptate, mai ales *Geamia din Balcic,* înseamnă că ai stofă de critic plastic. Lumina e murdară ca săpunul murdar, care conţine în el ideea de alb, de curăţenie, dar apare la Tonitza uşor prăfuit. Suntem în Dobrogea, nu? Tonitza e, în fond, cel mai mare colorist, după Luchian. Totodată şi un foarte bun desenator. Un sentimental, un sufletist. Inocenţa din ochii copiilor săi
– se zice că picta ochii cu cafea. A stăruit mult asupra copiilor, pentru că n-avea bani să-şi plătească modelele.

— Serios? se miră Şandru, mai mult ca să-l facă să continue, decât că ar fi fost cumva impresionat de faptul că Tonitza o ducea, ori o dusese, rău cu paralele.

— Matisse începe să stilizeze şi el cu timpul. Val sări câteva pagini parcă dintr-o carte pe care ar fi învăţaţ-o pe de rost. Mai ales după 1930. Intră în faza sintetică, accentuează grafismul, arabescurile abundă. Acum seamănă mai mult cu Pallady, şi Pallady cu el. Pictorul român e şi el sintetic în culoare. Aceasta nu mai e suculentă, păstoasă, uleioasă. La el ai impresia de uscat, de secetă, trage barca pe uscat. Bărcile din „Veneţia" lui Dărăscu, înoată pe uscat… Chicoti uşor. Foloseşte mult ocru.

În lumina farurilor apăru o mogâldeaţă, care se agită o clipă în mijlocul drumului, apoi se opri orbită. „Iepurele"
se bâlbâi Şandru. Vezi să nu-l scapi. Maşina încetini şi se-apropie, şoferul având grijă să nu-i iasă din bătaia jetului luminos. Val şi Şandru săriră amândoi Val, mai sprinten, se apropie primul de vietatea încremenită. Atingând-o cu degetele, simţi zbaterea blănii, iepuraşul parcă avea febră, febra morţii. „Pune mâna pe el" – ţipă Şandru. Tânărul ezită un moment, apoi, dându-i un scurt bobârnac peste ureche, se repezi cu mâna în ţărână. Iepurele sărise şanţul, şoferul îl căuta acum cu farurile peste câmp, vârând mult, automobilul stând aproape perpendicular pe şosea, lucru destul de periculos. Erau în curbă şi în vale, cei care ar fi venit dintr-o parte sau din alta riscau să intre direct în maşină. Vânătoarea îţi dă un fel de beţie, Şandru era într-o mare agitaţie. „Moloşită mâna mai ai" mormăi el. Trebuia să mă laşi pe mine. Merseră o vreme în tăcere, la pândă parcă pentru o eventuală apariţie.

— Prindem şi stafii? Într-adevăr, în dreapta lor, ceva mai înainte, cineva le făcea semne… Era o femeie c-o servietă mare şi burduşită.

— Nu mă luaţi şi pe mine până aci la… zise ea, când şoferul frână din nou, la porunca lui Şandru. Trebuia să fiu de la nouă la şedinţă, mă aşteaptă tovarăşul Paiu. Sunt de la raion, se recomandă, către Şandru, intuind că el trebuie să fie şeful, avem probleme cu satul… Se aşeză cu sfială, în spate lângă Val, ştergându-se de noroi pe pragul maşinii ca pe o râzătoare, la intrarea în casă.

— Vă luăm bucuroşi, doamnă, domnişoară… tovarăşă, spuse Şandru privind-o atent, peste umăr, tatonând parcă situaţia matrimonială a acesteia… destul de incertă. Ce sunteţi, doamnă, domnişoară? Câţi anişori?

— Ee! Coaptă, coaptă, se auzi de lângă ea vocea lui Val.

— Babă?

— Babă? Femeia râse, cu poftă. Sunt domnişoară!

— E frumoasă lumea pe aici, e frumoasă?

Femeia chicoti. Orice compliment face bine, oricum
l-ai trânti, cu sau fără rost, din păcate frumuseţea celei aşteptate la şedinţă era destul de îndoielnică… sau mai ştii? Val, privind-o atent, observă că nu putea să aibă decât douăzeci de ani, deşi arăta de treizeci. Era tipul de activistă inimoasă, care pune suflet, are „probleme", tot felul de probleme, numai personale nu, mănâncă un covrig, doarme la casa de oaspeţi şi stă şapte ceasuri în şedinţă.

— Tot din sat? întrebă el.

— Da… d-acilea… din… dar am fost *cooptată* şi-acum sunt activistă la raion, pe comunele astea şi… toţi trag de mine ca de oaia moartă.

Desigur, faţă de subtilităţile picturii abstracte, această femeie ruptă din realitate, cu tencuială cu tot – era plină de noroi pe pulpe, pe mâini –, părea mult mai suculentă.

— Tot la şedinţă şi dumneavoastră? întrebă Florica
– aşa spuse c-o cheamă –, stând parcă ghemuită lângă portieră, neîndrăznind să se simtă chiar bine de tot în maşină, ca şi când maşina ar fi fost o perversiune. „Îi place, dar nu chiar aşa dintr-odată" – gândi Val.

— Şi ce mai e nou pe la dumneavoastră? făcu Şandru pe cunoscătorul, ca şi când ar fi ştiut ce se întâmplase prin părţile locului, până mai ieri, şi voia să afle şi noutăţile de ultimă oră.

— Păi eu răspund de ORACA… şi e foarte greu cu vitele… greu de strâns la bază, ele s-au cam

rărit… ţăranii nu prea mai vor să ţină… La urmă, problema furajelor…
continuă femeia, luată brusc de griji… Cota de lapte…
Canistrele goale, nu vin la vreme… Acum am pe cap şi programele artistice… brigăzile. Cu juncanii şi mânzatele mai merge cum mai merge, că n-au voce… râse ea, dar aici la cultură trebuie totul luat de la-nceput… că burghezia nu s-a interesat.

— Aşa, aşa…

— Aşa, că pune, Florico, umărul, fă coruri, brigăzi de agitaţie, echipe de dansuri! Acum mă duc, că mi-a plecat un dansator… Avem o echipă de dansatori în etate –, peste şaizeci de ani, unul s-a dus, şi ceilalţi sunt demoralizaţi. Şi tocmai trebuie să ne prezentăm la concurs, la faza intercomunală.

— I-aţi învăţat şi dansul orbilor? întrebă Val.

— Nu ştiu cum e dansul ăsta… răspunse Florica, dar pesemne că nici dumneavoastră nu le ştiţi pe ale noastre.
Dumneavoastră, orăşenii…

— Aşa, tovarăşa Florica, se bucură Şandru, ia-l tare, că e neprelucrat.

— Avem un instructor bun, tot de-acolo, dar umblat pe la o şcoală de culegători de folclor şi i-a învăţat de toate… Dar noi mergem pe specificul local.

— Şi de ce joacă ei aşa cu foc? Bătrânii dumneavoastră de ce ţopăie, ori le e prea bine?… vreau să spun au muzică bună… nu?

— Da' de unde! Nişte copii. Unul cântă din flaut, altul din solz de peşte şi-un ţambalagiu… Ne lipsesc viori, acordeon… Aşa e la-nceput. Sunt atâtea lucruri frumoase de făcut… continuă Florica repede, după un oftat. Îi era cumva teamă să nu se interpreteze negativ oftatul ei… Aşa că simţi nevoia să repete: E foarte bine… însă îţi trebuie energie… şi electricitate, cum a spus clasicul învăţăturii… Eu toată ziua sunt pe drumuri, ba în cabrioletă, ba în căruţă, ba pe jos… şi uite că am norocul să mă plimb o ţâră şi cu maşina mică.

— Să ştii că-mi placi. Şandru întinse mâna peste speteaza scaunului şi-o ciupi de obraz. Vezi just lucrurile.
Ce-ai în servieta aia?

— Probleme, răspunse tânără activistă, dându-i mâna la o parte şi aranjându-şi cârlionţii părului proaspăt coafat.

Urmară câteva momente de linişte, părţile părând a-şi fi epuizat curiozităţile şi formulele de politeţe.

— Dumitale îţi place pictura? întrebă Şandru, care rămăsese cu mâna întinsă şi ca să nu pară caraghios schimbă discuţia. Uită-te la el. E un mare artist contemporan în viaţă… În viaţa de toate zilele, că încolo… Tocmai ne împuia capul cu ultimele lor realizări. Hai, Val,
să nu-ţi uiţi vorba. Ai rămas la ocru, dă-i bice, să te-audă şi domnişoara.

Val, care era de părere că nu trebuie să ne coborâm ca să facem arta înţeleasă, ci, dimpotrivă, să ridicăm masele la nivelul nostru, continuă, închizând un ochi şi fixându-i ceafa lui Şandru, ca şi când l-ar fi ochit la o execuţie prin arta plastică.

— Apoi uscăciunea mai provine şi din lumina specială a Balcicului. Ai şi senzaţia de adâncime. Clasicii redau perspectiva prin linie. Atenţie, încep un nou paragraf, atenţie pe unde mergeţi (se adresă el şoferului), să nu dăm în gropi şi să ne pierdem perspectiva. Toate liniile converg spre un punct fix. Exemplu citat de toată lumea: *Cina cea de taină* a lui Leonardo da Vinci, unde liniile de forţă converg undeva în spatele capului mântuitorului. Modernii, Cézanne în special, redau perspectiva o dată coloristic, prin planuri colorate succesive, culoare rece, culoare caldă, şi astfel ai impresia de adâncime, şi o dată prin tuşă. În primul plan ea e mai apăsată, mai în relief, mai păstoasă, iar mai sus e mai puţin aparentă, nu mai e în relief. Exemplificăm cu „Veneţia" lui Dărăscu, văzută şi studiată adineaori. Dar putem să ne gândim şi la Van Gogh, la ciprişii lui – chiparoşi, cum ar veni, –, unde tuşa e groasă şi se subţiază de la bază spre vârf. O altă metodă e supraînălţarea orizontului. La mare, linia orizontului e mai

sus decât ar fi normal. La Tonitza sunt case îngrămădite şi undeva apare o fâşie de mare care e mult mai sus şi-ţi dă senzaţia de adâncime. Această şmecherie e luată de la Cézanne. Tot pentru perspectivă; culori calde şi culori reci. Albastru, verde, cu toate nuanţele, formează gama rece. Roşu, portocaliu, galben, cu nuanţele, sunt culori calde. Deci, spre sfârşitul spectrului avem culori calde. Culorile reci împing în spate, culorile calde împing în faţă, se detaşează. E ceva aproape, cum să vă spun eu dumneavoastră? sexual. Un ritm. Întâlnim aici principiul masculin – culorile reci – şi principiul feminin – culorile calde. Acestea se atrag şi se resping. Iată că au şi început să vă sclipească ochii. Cum e vorba de procreaţie, cum săriţi toţi ca arşi, vă interesează problema, vezi volanul! Tot cei dintre cele două războaie au şi probleme de constructivism. Asta s-a văzut bine la Topalu, în tabloul lui Teodorescu S. Ion, numit „Petrecere câmpenească". Impresioniştii aduceau în tablourile lor efemerul, trecătorul: fumul locomotivelor, aburi, nori, aerul care vibrează. Ei nu se mai puteau folosi de linie pentru treaba asta, se foloseau numai de culoare. Deci toate problemele au trebuit să le rezolve din nou pe bază de culoare. Au ajuns la adevărate explozii de culoare, dar nu se mai înţelegea nimic.

Florica asculta cu atenţie, ca la o şedinţă, cu un trimis de la centru. De încordare, începu s-o doară capul. Desfăcu servieta, care avea şi catarămi şi încuietoare metalică, luă un antinevralgic şi-l înghiţi, aşa fără apă, se vede că era obişnuită. „S-a spart, constată ea cu amărăciune. Una s-a spart!"

— Ce? Stai, mă Val, că s-a produs o spargere… Ce i-ai făcut domnişoarei? Cu voi artiştii niciodată nu poate fi omul liniştit.

— Sticla de lampă, spuse Florica. O sticlă de lampă.

O luasem pentru căminul cultural. Aici nu sunt decât de 8, nu se găsesc de 11 şi voiam să se vadă mai bine, să nu joace aşa ca chiorii…

Coborî la o răscruce şi-o luă pe-o potecuţă, pe lângă un drum de care, pe unde maşina nu putea intra, în niciun caz. Satul la care mergea ea şi unde era aşteptată de tovarăşul Paiu (sau poate Puiu?) ca să rezolve spinoase probleme de ORACA şi avânt cultural se afla la vreun kilometru mai încolo. În urma ei rămăsese un gol, un gol de interes, chiar şi pentru speculaţiile cele mai înalte de colorit.

— Nu ştiu, revoluţia a fost făcută pentru Florici ori

Floricile pentru revoluţie. Şi Val recunoscu, pe faţă, că îl impresionase această apariţie din viaţă, care umblă cu sticle de lampă şi cu broşuri în geantă, pune bătrânii să joace, le ia gândul de la neplăcerile vârstei şi de la viaţa de dincolo, dându-le iluzia unei tinereţi reîntoarse. Nu mai ştie nici ea bine dacă e bărbat sau muiere. Mulţumindu-se cu puţine bucurii personale, e pusă pe învăţ, învaţă din mers, e dispusă să înghită chiar un curs de estetică, iar unde nu înţelege nimic, din „probleme" şi din estetică, ia un antinevralgic şi are bunul simţ să nu întrerupă şi să se dea jos. Lui Val nu-i plăcea să rămână cu ideile pe ţeavă şi-şi continuă lecţia. Nu înainte de a face următoarea remarcă: „Se vede că sunt în anul morţii şi trebuie să spun iute tot ce ştiu. Care e nenorocirea cu pictorii? Mor şi duc secretul fabricării culorilor cu ei. Dar asta e altă problemă. În ce mă priveşte, eu pregătesc culorile cu urmă de scorpie. Însă unde eram? La Cézanne.

Cézanne a spus: să readucem în compoziţie ceea ce e statornic în natură. Şi a readus volumele – şoferul, încercând la rândul lui, să prindă tot, îl şi vedea parcă pe un anume Cézanne venind cu nişte volume în braţe pe un drum de ţară, cu gropi, ca acela, se mai împiedica, mai cădea un volum, îl culegea. Şi asta a făcut-o, continuă

Val, geometrizând puţin formele. Să vedem lumea înconjurătoare prin forme geometrice, prin cub, prismă. De aici au pornit cubiştii, care l-au socotit pe Cézanne întemeietorul lor, dar acesta n-a fost cubist, nici pomeneală. A fost pur şi simplu Cézanne. Ei au pictat mai mult decât ce vede ochiul prima dată. Nu mai e o pictură de senzaţie, ci una de gândire. Pictăm ceea ce ştim despre obiect, nu numai ce vedem. Omul e în mişcare, succesiv ochiul percepe diverse forme ale obiectului, şi atunci ei s-au gândit să le concentreze într-o singură imagine. Dacă văd o femeie din profil, eu ştiu că în partea cealaltă ea mai are un ochi. Şi atunci pictez profilul respectiv, dar mai trântesc şi-un al doilea ochi. Acesta e cubismul analitic.

Bracque, Picasso. Cel sintetic nu mai uzează de-o mare aglomerare de culori. La noi au fost cubişti Marcel Iancu,
Victor Brauner. Aceştia sunt de fapt mai mult decât cubişti, pictează subconştientul în formă cubistă. Deci, nu numai ce vede ochiul în obiect, şi ce ştim despre obiect, dar şi diferitele relaţii întâmplătoare, în virtutea unui flux al subconştientului, dintre acest obiect şi alte obiecte. Pe Şandru îl luase somnul, aţipi de vreo câteva ori. Se trezi exact când Val făcu o pauză să vadă dacă e ascultat.

— Să fiu al mamii dacă n-am priceput tot! sări Şandru, ca şi când ar fi fost prins cu mâţa-n sac, la un seminar. Domnule, mai bine te făceai profesor. Acum, dacă mă duci înapoi la muzeu, înţeleg şi pe mama şi pe tata picturii, pe cuvântul meu. De unde ştii atâtea lucruri?

— De la o muiere, răspunse Val, hotărât să nu mai continue. Zău, nu mint. Când mi-a explicat ea, eram un băieţandru, nu înţelegeam mai mult decât dumneavoastră acum, dar ea era frumoasă, făcuse istoria artei şi cum îmi explica toate astea la o cafenea, genunchii noştri au început să se atingă, cam de la impresionism încolo. Aşa mi s-a deschis gustul. (Şi dacă n-o fi aşa, o…)

„Unde e multă minte e şi multă prostie", se gândi şoferul.

— Atunci spuneţi-mi de ce mi-a plăcut mie atât de mult nudul acela, cum îi zice… că nu mi-e deloc clar, zise el, tare, cu o nuanţă de arţag în glas, ca şi când s-ar fi aşteptat la mai mult de la un om care se pretindea că e specialist, ba chiar l-ar fi plătit să-l înveţe o anumită problemă şi acela îi servea gogoşi de tufă. De ce mi-a plăcut nudul.

— Pentru că ai văzut o pată neagră, un triunghi de cocori! izbucni Val. Şi în gând: „Mi-am răcit gura degeaba!" Apoi tare: Dar tot e bine că v-a plăcut, era mai rău dacă strâmbaţi din nas. De-acum încolo însă arta n-o să vă mai dea nimic, n-o să vă mai fâlfâie pe la nas nimic, care să semene cu o… făcu o pauză ca şi când n-ar fi găsit cuvântul… figură umană, sau cu ceva cunoscut de la o femeie, mă rog. Sunt două direcţii: ori o sferă roşie şi-un paralelipiped galben, ori o femeie în salopetă, nonfigurativul şi păşunismul industrial, asta vă paşte ca frecventatori de expoziţii, ştiu că sunteţi nelipsiţi. Nu tu nud, nu tu nimic! Femeia va fi tovarăşa noastră de viaţă, pe pânză – şi pe pânză de sac – şi pe saltea, şi nimic mai mult. Nu ştiu de ce se înfuriase, ca şi când cei din maşină ar fi avut vreo vină în toată deruta care se părea că pândeşte pictura momentului. Ceru să conducă el maşina, dar şoferul se opuse, spunând că atâta vreme cât o are în primire n-o dă din mână.,

— Dacă vă bag într-un stâlp, plătesc eu stâlpul, se încăpăţână Val, măcar că nu ştia să şofeze. Fu imposibil să-l convingă pe conducătorul auto legal să schimbe locul.
Se resemnă şi începu să cânte. N-avea voce, cânta dogit, melodia îşi pierdea mult – dacă nu chiar totul – din farmecul ei straniu, dar îi plăcea s-audă ieşind din gura lui acele cuvinte frumoase pe care apăsa înadins, pronunţându-le cu un bun accent maramureşean:

Sileacă irima me,
Fost-am la doftor cu ie.
La doftor şi la poticâ
Şi n-am hăznălit mimică.
Poticăraşu mi-o zis:
Leacuri la irimă nu-s.
Da? irima are-un leac:
Cetera şi omul drag.
La irimă-i doar un tâdru:
Cetera şi omul mândru,
Cetera şi omul mândru.
Şi irim-are-un modru,
Cetera şi omul lotru,

Cetera şi omul lotru…
Mă, *frate-mi*, *io şi tu*
Şohan n-om vide raiu.
Cine-o crede dorului
Aive. casa cucului
Şi hodina vântului.

— Urmează tango, zise Val, după câteva momente de tăcere.

— Ce e ăla *ţâdru?* întrebă Şandru, ca şi când ar fi fost vorba tot de teoria culorilor şi el nu înţelegea o expresie.

— Păi, pe regăţeşte ar veni, „chiţibuş”, ori, mai bine, „chichiţă”, zise Val cu un glas mult mai cald acum. Părea că se gândeşte la acel „Şohan (niciodată) n-am vide raiu”
şi asta îi dădu o căldură-n inimă şi-un nod în gât.

Cântând, i se limpezise un lucru: şoferul avea dreptate. Îi pusese exact întrebarea cheie, de ce ne place arta, şi el se înfuriase tocmai pentru că nu putuse răspunde. Dincolo de galben plus albastru dă verde, există misterul creaţiei, şi poţi fi tobă de carte, să ştii câtă tehnică poate încăpea într-o minte omenească, nu numai lucrurile acelea elementare pe care le debitase el, când mai exacte, când mai trase de păr, ca să facă pe grozavul în faţa ageamiilor, şi iată că o întrebare din *off* te dă gata.

— Da, domnule, zise. Dacă-o să vă repeziţi acum la şevalet, dac-o să daţi buzna în plastică, să mă chemaţi pe mine să vă fac ramele. Şi ramele îşi au schepsis-ul lor, ţidrul lor, dar despre asta altă dată, că uite, ne sfâşie câinii. Cum deschizi gura despre artă, cum sar dulăii. Începuse într-adevăr să latre o javră mare, ciobănească, flocoasă, fugind hămesită parcă după maşină ca după o căruţă cu coviltir, mai să apuce ţeava de eşapament. Intraseră în sat; ici colo, la ferestre sclipeau lumini, prin perdele se distingeau umbre în mişcare.

„Dacă umbrele sunt negre, cum sunt cucoanele?” îşi făcu Şandru în gând socoteala.

— Am ajuns! spuse şoferul.

Rămaseră să doarmă acolo, sperând să găsească un culcuş cald şi odihnitor, care să-i facă să uite oboseala drumului de la Bucureşti şi evoluţia chinuită şi cu nu mai puţine hopuri a picturii mondiale şi româneşti în ultimele două secole. Şoferul trase pe dreapta şi bătură la întâmplare la prima poartă. Şandru fu cel care ciocăni cu o piatră lată, şlefuită, luată de pe jos, şi izbind cu ea în ulucă, parcă bătea toaca de vecernie, dar cu întârziere, căci trecuse o poştă din noapte; numai cei cu treburi multe nu se culcaseră.

Li se deschise, fură poftiţi înăuntru. Gazda, un pescar bărbos, tip de edecar de-al lui Repin, învăţat să tragă targa pe uscat. Îl chema Pahom Erofei, născut în Mahmudia, dar stabilit aici. Avea două odăi libere. Nevasta, o femeie între două vârste, destul de sprintenă pentru grăsimea pusă pe ea, gospodăreşte, pentru vremuri grele, le pregăti la iuţeală o ciorbă de peşte cu mămăliguţă şi nişte ochiuri în tigaie. Avea obrajii rumeni şi o chema Maruşca. Fata lor, de vreo 16 ani, se numea tot Maruşca, apăru doar pentru câteva clipe, în cămaşa de noapte, bălaie, din creştet până-n picioare şi somnoroasă, să vadă ce se întâmpla în casă, şi dispăru. Maruşca-mama pregăti „rosturile” musafirilor. Într-o cameră tronau două paturi mari, fără arcuri, şi acolo se culcară „domnii”. Şoferul ocupă camera vecină, unde se afla un singur pat, tot aşa de lat şi cu tăblii de lemn. Val ar fi preferat să rămână el singur acolo, în caz că n-o să poată dormi, să stea să se gândească, fără a avea senzaţia că cineva îi intră în gânduri, în creier. În minte.

— Dacă vreţi să vă faceţi rugăciunea, spuse femeia, înainte de a părăsi camera, răsăritul e în partea asta.
Aveţi aici şi o icoană.

— Bine, măicuţă, mulţumim frumos, zise Şandru.

Femeia plecă. Val se uită la icoană. Era pe sticlă, însă nu părea mai veche de 15 ani. N-avea nicio

valoare artistică, era pictură de gang pe sticlă. Păcat.

— Eu o să mă culc fără rugăciune, zise el, dacă vrei să te rogi, fă-o fără nicio jenă. Şi scapă un Doamne ajută şi pentru aproapele tău.

Dormiră greu. Val aţipi de cum puse capul pe pernă, pe faţa căreia fusese brodată o pară. Pară peste pară, îşi zise. A doua zi, plecară în recunoaştere. Satul era aşezat pe malul lacului Razelm. Venea ca un bandaj pe braţul
Dunării. Aceasta era de fapt ca un imens lac curgător, cu numeroase meandre, păduri de stuf şi păduri propriu-zise pe câteva insulițe. Peisajul era splendid, vorba lui Şandru, care nu avea nuanțe. Îmi lipsesc nuanțele, fir-ar ele ale dracului, spunea el, „mie îmi lipsesc nuanțele". „Îți lipsesc mai multe" precizase Val. Se putea vâna, dar nu aveau puşti şi nici permis (acesta din urmă nu era argumentul important); se putea pescui. Vorbiră cu nişte săteni să-i plimbe, să-i clatine puțin cu lotca. Se oferi un flăcău roşcat, subțire, aproape scheletic. Era pesemne bolnav, suferea de ceva dacă rămăsese în sat. Dimineața pe la 4, toți bărbații plecau cu bărcile la pescuit şi se întorceau seara, sau după câteva zile, – atunci când ieşeau chiar pe mare. Seara, de la cherhana se duceau direct la cârciumă. Era un singur restaurant în tot satul. Viața de pescar e deosebit de dură, remarcă Şandru. Barca înainta cu destulă uşurință, pentru că bătea vântul din spate. La întoarcere, vâslitul fu mai anevoios. Încercă şi Val şi simțind lopețile în mână îl cuprinse un fel de beție ciudată. Asemănătoare cu cea din noaptea aceea, când scosese toate bărcile în larg şi se aruncase în apă. Flăcăul le spuse câte ceva despre sat, le arătă pe unde se prinde peştele cel mare. Erau anumite locuri unde trăgea el. Vorbea de peştele cel mare ca şi când ceilalți ar fi ştiut despre care e vorba.

— „Peştele cel mare îl înghite pe cel mic", zise
Şandru. Care e cel mare?

— Păi… nisetrii…

Băiatul le spuse că rămăsese în sat, nu c-ar fi fost bolnav, n-avea nici pe dracu, ci pentru că urma să plece la armată. Îi sosise timpul de recrutare şi-l ducea cineva cu căruța până la Constanța. Părea însă mult mai bătrân. Le spuse că abia aşteaptă să scape de băltoaca aia. Că spera să fie vărsat la marină şi să cutreiere mările, pe vapor. După câteva ore se întoarseră. Cum săriră pe mal, băiatul cel roşcovan, căruia Val îi vârâse în pumnul aspru o hârtie de 50 de lei, dublu decât ceruse el, le arătă un mic vaporaş care se pregătea de plecare. Exista prin urmare şi un vapor care făcea călătorii de plăcere pentru excursionişti! Îl prinseră în ultimul moment şi iarăşi se pomeniră în larg. Vaporul era înțesat de turişti, români şi străini. Străinii se cunoşteau, să zicem, după aparatele de fotografiat care țăcăneau într-una, dar nu numai după asta. Erau mai curioşi, mai ahtiați să vadă; se gândeau că dacă dăduseră un ban să vadă tot, să scoată untul din banul ăla. Val stătu o vreme sus, pe punte. Cum vaporul înainta repede, era destul de frig, bătea vântul şi începuse şi-o bură de ploaie. El însă se simțea bine. Târziu, coborî în burta vaporului şi-l găsi pe Şandru într-o discuție aprinsă cu un cetățean tânăr, bine făcut, destul de simpatic. Pot fi şi tipi „bine" care nu-s deloc simpatici la prima vedere. Ba cu cât sunt mai „bine", cu atât par mai nesuferiți, mai „îngălați".

— Dumnealui e de la Cluj, zise Şandru prezentându-i-l
lui Val. E profesor, filolog, şi a venit prin părțile apoase să mai respire.

— Discutam despre peşte... zâmbi Constantiniu, el era. Despre peşte, ceea ce e de mirare, într-un loc ca acesta, metafizic, unde ar trebui să vorbim despre stele, Andromeda, Casiopeea, ori despre muze…

— Prietenul meu, cel mai bun prieten al meu, zise
Şandru arătând spre Val..

— Mă bucur, se bucură şi Val, după toate regulile politeții. Afara e cam frig. Abia acum la căldurică simți frigul ăsta al dracului.

— N-am prea prins o vreme bună, adaugă Constantiniu.

— Şi cum, domnule, ştiuca e singurul peşte laş? întrebă Şandru, cu interes.

— Cum *laş?*

— Da, răspunse Constantiniu, numai ştiuca – după câte ştiu eu –, înghite peştele de la spate. Merge în urma lui şi-l suge, „hap". Ceilalţi sunt peşti cinstiţi: îi înghit pe cei mici de la cap. Fac un salt, trec în faţa lor şi-i înghit, în timp ce aceştia „văd" cum alunecă în gura vrăjmaşului.

Constantiniu le spuse că el era pescar înrăit; în „tinereţe" frecventase bălţile Brăilei şi chiar şi acum, cum prindea o fereastră, ieşea în mijlocul naturii. Îi plăcea să fie departe de zgomotul oraşului, de lume, de intrigi, aiureli şi scandaluri.

Trebuie să fie vreun soi de tocilar, care citeşte ediţii vechi în cirilică, descifrează hrisoave, ori întocmeşte fişe.

Cunoştea tipul ăsta de oameni; avusese un coleg la facultate, care în patru ani scosese 30.000 de fişe. Terminase cu media zece, însă imediat după examenul de stat căzuse pur şi simplu din picioare. Avusese un şoc, cine ştie ce, organismul îi era slăbit peste măsură şi se alesese praful de fişele lui, le-a luat femeia de serviciu cu mătura când a făcut curăţenie şi le-a dat la gunoi. Însă acest Constantiniu înseamnă că ştia să se şi menajeze. „Pot să jur că e tare încuiat", îşi zise Val. După câteva ore de plimbare, vaporul acostă lângă una din insulele, pe care le tot ocolise până atunci. Li se comunică printr-o pâlnie cum că pe insulă e un restaurant şi vor staţiona două ceasuri. Puteau lua masa acolo.

Foarte puţini rămaseră afară, să se dezmorţească. Cei mai mulţi intrară direct în restaurant, ca şi când s-ar fi temut să nu se ocupe toate locurile. Restaurantul era un fel de şură mare, cu nişte mese de scândură nedată la rindea. Şura era acoperită cu stuf şi pesemne că şi ploua prin acoperiş, când venea câte-o ploaie mare. Acum însă vremea era mohorâtă şi doar picura. La mese se aşezară pe
„bisericuţe", aşa cum se închegaseră ele în timpul călătoriei. Constantiniu rămase în compania lui Val şi-a lui
Şandru. Băură câte-o votcă mare. Şandru mai ceru una şi se duse la bucătărie să vadă cum se pregăteşte ciorba de peşte. Îi plăcea să-şi bage nasul în toate. Vorbea cu bucătarii ca şi când ar fi fost subalternii lui. Reuşea de altfel să se impună oricui, din primul moment. Avea ceea ce se cheamă „prestanţă" şi scotea tot ce putea din această prestanţă. Se întoarse frecându-şi mâinile:

— O ciorbă de peşte, o nebunie! Se fierbe întâi apa în care se pun peştii şi tot zarzavatul, la urmă se strecoară.

— Mă tem că se spune „borş" de peşte, interveni
Constantiniu, cu un zâmbet subţire.

— Poate, fu de acord Şandru. Borşul e rusesc, ciorba e turcească, acum la alegere!

La masa vecină, cineva deplângea pescuitul cu arcul voltaic practicat de unii, care omoară totul pe o distanţă mare şi e mijlocul cel mai sigur de-a stârpi puietul. E
vorba de o falsă productivitate, în fond, pentru că prinzi într-o zi o mare cantitate, pe care o dublezi a doua şi a treia zi, dar peste o lună mai prinzi ciacârul!

Val, care auzea fără să vrea discuţia, îşi notă cuvântul
„ciacâr". Desigur, nu era vorba de vreun soi de peşte, ci de o expresie argotică. Aceeaşi persoană, un ins de vreo 40 de ani, le atrase atenţia tovarăşilor săi de masă asupra unei alte primejdii care paşte Delta: se însămânţase acolo un anumit peşte care se hrănea cu stuf. Tocmai pentru acest motiv se şi însămânţase, că nu era pretenţios, era ierbivor, ca şi văduviţa, se hrănea cu stuf. Însă acesta se înmulţise atât de tare, încât devenise un adevărat pericol. Mâncând stuful, el distrugea planctonul, în ultima vreme începuse vânătoarea „cosaşului" – aşa îl numeau localnicii pe acel peşte-pericol.

Povestitorul îl chemă pe chelnerul care adusese nişte farfurii la masa lui Şandru şi-l întrebă:

— Ia ascultă, mă, primiţi ceva în plus dacă pescuiţi un cosaş?

— Da, răspunse acesta, pentru fiecare cosaş ni se plăteşte separat.

— Vedeţi? zise povestitorul triumfător către comeseni, ca şi când ar fi câştigat cine ştie ce pariu. Vedeţi?

Apoi pe alt ton. Aşa suntem unii, ne pripim cu însămânţarea unor soiuri noi, care ulterior se dovedesc greşite şi începem vânătoarea lor, stârpirea, dacă se mai poate. Natura asta nu e tâmpită – omul se înflăcărase – vorbea din ce în ce mai tare, parcă discuta despre o durere a sa; vorbea despre Deltă ca despre ficatul lui. Nu e deloc proastă şi ea când îşi face un echilibru, ştie cum şi de ce şi-l întocmeşte aşa. Tăind stuful cu nemiluita, distrugem ţânţarii. Pierind ţânţarii, se duc şi păsările, că nu mai au cu ce să se hrănească. Oftă şi mai ceru o votcă – pentru toată lumea, în sănătatea ţânţarilor şi-a efemeridelor, care trăiesc două ore şi când mor toate odată, vezi 2-3 cm de muscuţe moarte pe suprafaţa apei – sar peştii şi le hăpăie.

Cei de la masa vecină ajunseseră la înecuri şi păţanii de acest fel. Val nu putu auzi decât frânturi de conversaţie, pentru că la acea masă erau aşezate şase persoane – 4 bărbaţi şi 2 femei – şi vorbeau toţi odată. Înţelese că unul dintre bărbaţi era să se înece cu un an în urmă în mare, plecând la pescuit cu un salvamar. Vâslise mult, nu se mai vedea ţărmul şi i se frânseseră lopeţile. Întâi una, apoi cealaltă. Erau duşi de valuri tot mai în larg şi salvamarul plecă înot spre mal, să vină cu altă barcă şi lopeţi. El vâslea cu mâinile, cu ghearele făcute vâslă, vâră braţele până la cot… însă erau valuri mari., şi tot alunecam înăuntrul mării… Nu mai prinse urmarea, întrucât se intercalau alte voci, care depănau altceva, altă istorie. Totuşi, povestitorul îi dădea înainte cu păţania lui. Se pare că salvamarul plecat după ajutor se înecase. „Ca să vezi cum sunt oamenii” – mai auzi Val, deşi această constatare nu era deloc nouă.

Între timp, Şandru şi cu noua lor cunoştinţă viraseră spre aventuri sentimentale.

— N-ar strica s-avem cu noi şi ceva puiet, zise Şandru.

Natura, natură sălbatică – femeia, şi ea neîmblânzită până la un punct, alt peisaj… altă viaţă.

Constantiniu nu fu de acord. Iubita nu trebuie cărată în excursii din acestea, când vrei să te distrezi. Numai în caz că n-ai cucerit-o şi ai timp mai mult, să-i faci curte, dacă-ţi poţi permite luxul unei risipe de sentimentalism în zilele noastre.

— Eu din cauza zeiţei Iştar sunt aici, spuse el. Mi-a plătit un fel de bursă de 2.000 de lei să mă refac.

Şandru, nefamiliarizat cu mitologia babiloniană, înţelese întâi „şiştar”, apoi „biştar”.

— Da’ ce, ai luat şperţ? se interesă el.

Constantiniu vorbea cu mult cinism despre „muieri”, şi Val îşi ciuli urechea. Omul nu era deloc un livresc, aşa cum bănuia la început. Ba chiar, dimpotrivă. La întrebarea lui directă dacă-şi pierde mult timp în bibliotecă, răspunsese că „niciun minut”. Nu mai trecuse printr-o bibliotecă din timpul facultăţii, când se ducea să ochească vreo fată mai simpatică. Cu lectura particulară sta destul de prost în ultima vreme, e ca acel vizitiu Selifan, din *Suflete moarte* de Gogol, care citea de ani de zile o carte de chimie şi ajunsese la pagina 13, minunându-se că din litere, puse una lângă alta, pot ieşi cuvinte şi chiar idei – pe care desigur nu le înţelegea. „Cartea mea, pe care o tocesc, e viaţa, spuse el, cu o intonaţie specială, putând însemna şi-o autopersiflare. Şi am ajuns şi eu tot la pagina 13. Iar singurul subiect care mă interesează în această bucoavnă, sunt ele sau dumnealor, cum vreţi să le ziceţi. Sarea şi piperul”.

— Nu aveţi un respect exagerat pentru sexul frumos, aşa mi s-a părut, remarcă Val.

— Dimpotrivă, le ador! Însă din cauză că le cunosc prea bine sufletul… Să nu dea domnul să ajungeţi să înţelegeţi misterul feminin! O să-ncercaţi o mare deziluzie. Mă port cu ele cam brutal, recunosc… dar asta spre binele lor.

— Aveţi multă experienţă în domeniu? întrebă Val.

— Nici mai mult, nici mai puţin decât trebuie, zise el.

Ca orice om normal.

(„Se cam contrazice, se gândi Val, adineauri trecea drept un mare cunoscător, acum spune că experienţa lui este egală cu a tuturor celorlalţi”.) Încurajat, Constantiniu trecu la partea teoretică a problemei. În primul rând, o soţie inteligentă ar trebui să-şi trimită bărbatul din când în când în târg, ca să mai înveţe ceva carte. Apoi, un bărbat care se respectă trece prin tot felul de experienţe amoroase, dintre care trei pot fi mortale. Dacă ai trecut de a treia mortală – ţi-a ieşit slalomul ăsta –, nu mai ai moarte, poţi

să-i dai înainte fără nicio grijă. El avusese până acum două cazuri grave, deosebit de grave, şi, slavă domnului, scăpase nevătămat.

— Ei, nu mai spune! făcuse Şandru, căruia îi plăcea să afle cancanuri, era curios ca o cumătră.

— Trebuie să fac întâi o paranteză, continuă Constantiniu, şi să vă spun că sunt om însurat a doua oară. Şi prima, şi a doua oară însurat „cu forţa". Dar astea nu le trecem la cazurile grave. Cele două cazuri grave au fost următoarele.

Li se aduse ciorba de peşte, aburind, şi pe un fund de lemn mămăliguţă galbenă şi zâmbitoare, ca o malaeză.

Jocul de cuvinte al lui Val nu fu gustat).

Puneţi două puncte şi continuaţi după ce mâncăm ciorba, zise Şandru. Să nu se răcească, ar fi păcat.

— Exact. Chiar aşa vom face, admise Constantiniu, adulmecând ciorba. Dar grozav mai miroase.

Mâncau ciorba de peşte, cu hlăpăieli, fiindcă ardea.

Pe fereastră se vedea cum plouă mărunt, ca toamna. Afară era tot un fel de ciorbă de peşte, ei înşişi, îşi închipui

Val, sunt nişte peştişori plutind pe undeva, pândiţi de cine ştie ce lingură. Se uită, printre două ridicări „de lingură, mai atent la Constantiniu şi cuvântul „peştişor" iar îi veni în gând.

— Aşaaa! spuse Şandru, care termină primul şi mai ceru o porţie. Acum poţi să-i dai drumul. Dar voi nu mai vreţi una? Cu ardei iute, simţi că-nvii! Aşa l-o fi-nviat Christos pe Lazăr, cu ardei iute…

— Şi cu ceapă, adaugă Constantiniu, râzând. I-a spart o ceapă sub nas şi i-au dat lacrimile. Le-au dat lacrimile şi paznicilor. Vorbim serios, adăugă el, cu gura plină. Iisus nu putea face minunile decât cu o minimă cheltuială de energie, şi folosind din plin resursele naturale avute la-ndemână: vinul îl „storcea" din apă, cu doi peşti sătura cinci mii de oameni şi din pat făcea caleaşcă. Ia-ţi patul şi umblă! Umblă brambura! Adică visele elementare de ciclu I, ca să zic aşa, el le satisfăcea în modul cel mai simplu.

— Aveţi dreptate, zise Val, mirându-se de remarca lui

Constantiniu – „e totuşi un tip interesant", se gândi el – mare dreptate aveţi. Vindecarea orbului s-a făcut tot aşa după reţeta: *la mintea cocoşului,* adică s-a aplecat a luat puţină tină de pe jos şi l-a uns pe nenorocit.

— Neagră mizeria dracului trebuie să mai fi fost pe-atunci! spuse Şandru, punând lingura jos şi ştergându-se la gură c-un şerveţel de hârtie pe care erau imprimate cuvintele „Poftă bună!". Terminase şi a doua porţie de borş, şi chelnerul tocmai le aduse felul doi: cârnăciori olteneşti cu fasole albă.

— Biblia e un foarte interesant document muzical, se auzi de la masa vecină.

(Ca să vezi cum se molipseşte conversaţia. Cum e cu ideile care plutesc în aer!)

— A spus „muzical"? întrebă Val.

— Nu, medical.

În partea cealaltă, una din cele două femei era de părere că nemţii sunt neîntrecuţi în cârnaţi. Cu ei să nu te iei la întrecere în tocătură, că au cel puţin treizeci de feluri de bratwurşti.

— În schimb, nu ştiu să facă murături, nu cunosc murătura, fraţilor! interveni uimit un domn gras, care semăna puţin cu Şandru, numai că era chel. Am stat un an de zile la Leipzig şi turbam că nu găseam varză acră şi gogonele. Până la urmă, m-am apucat şi le-am făcut eu, am pus varză într-o găleată la murat şi murături într-un sac de plastic. După trei săptămâni simţeam că trăiesc, da' duhnea tot blocul a acru, a trebuit să le scot pe balcon, protestau ăia, dar nu m-am lăsat, Was für ein solcher… miros! Na, cum se zice la miros? Ce pute? se mirau nemţoaicele pe scară. „Pe dracu pute. Nu ştiţi să trăiţi."

Abia când ajunseră la cafea şi ţigară, cinstindu-se între timp cu câte-un păhărel de vin, Constantiniu îşi aduse aminte de cele două puncte şi spuse brusc:

— Unu. Poate n-o să mă credeţi, dar sunt omul care a sărit de la etajul trei cu o umbrelă, ce nu s-a deschis.

— Serios? interveni domnul de la masa din dreapta, cel care luase apărarea Deltei şi era contra

distrugerii planctonului.

— Da, spuse Constantiniu, să vedeți cum a fost.

— Bună ar fi fost o narghilea, zise Şandru, trăgând din țigară. Să stai aşa turceşte pe nişte pernițe, afară să cearnă mărunt, ca acum, tu să n-ai nicio treabă şi să tot asculți din „O mie şi una de nopți".

— Ție nici nu ți-ar trebui perniță, râse Val.

Cei de la mesele vecine întoarseră capul şi-i priviră pe
Şandru, grav şi revărsat, şi zâmbiră.

— Şi cum a fost, domnule, atunci cu umbrela? zise acesta, pentru a abate atenția celorlalți. Scosese un creion şi-l ascuțea cu un cuțit, ca şi când ar fi avut de gând să scrie, să-şi noteze ce-aude. Să-i ia un interviu. Nu, serios, se poate sări de la etajul trei fără să-ți rupi gâtul?

— Păi, eu ce v-am spus? se-nfierbântă Constantiniu.
Cădeam, domnule, c-o viteză…

— … direct proporțională cu greutatea… situației, râse
Val.

— … cădeam, oameni buni, făcu Constantiniu un gest, de parcă i-ar fi luat martori pe toți cei din restaurant, ca un bolid, ca un monolit.

— … monopat… (tot Val)

— … şi umbrela nu se mai desfăcea: „Nucule, îmi ziceam pe la etajul doi, ia-ți adio de la viață, băiețaş! Toată pasărea pe limba ei piere. Mi-am adus aminte şi ce zice ardeleanul când alunecă de pe acoperiş: „No! No, no! No, amu!" Râse, savurând de unul singur gluma necunoscută celorlalți. Bine că n-am dat drumul umbrelei din mână. Pe la etajul întâi era o sfoară întinsă – o sfoară de rufe întinsă între blocuri, sau o sârmă, dracu ştie ce – şi umbrela s-a agățat zdronc! de ea… şi-odată mi-am pierdut din avânt. Am stat puțin aşa atârnat şi când s-a rupt umbrela, era de damă, umbrela respectivei, nu prea rezistentă, mi-am continuat expediția. Însă acum n-am mai prins viteza aia, am avut timp să-mi organizez mişcările şi-am căzut pe vine într-un strat de flori. Ba chiar mi-am permis să mă feresc, să nu calc vreo floare… Întotdeauna am fost atent nevoie mare cu femeile şi cu florile, conchise el.

— Ăsta a citi „Decameronul" şi ne vinde nouă gogoşi, se auzi un glas.

— Boccacio e un clasic. Sigur că l-am citit, ripostă
Constantiniu, dar când eram copil, în fragedă pruncie. Însă îl am pe-al meu, domnilor. Şi cred că orice bărbat şi orice femeie îşi are decameronul personal de dragoste. Numai că unii îl țin la fondul secret, fac pe misterioşii, pe sobrii ori pe mironosițele, iar eu povestesc la toată lumea din experiența mea. Eu şi cu Boccacio, poftim! zise el întorcându-se şi spre locul de unde se pronunțase adineauri cuvântul „decameron". Ca să învețe şi alții, să se amuze, şi să ştie la ce se pot aştepta.

— Lasă, domnule, astea! zise Val. Asta e partea moralizatoare, şi nu ne interesează. Deci, primul caz mortal, pe care l-ai fentat. Bun. Şi al doilea? (Dar vorbeşte, te rog, m-ai încet, că uite cască ăştia gura.)

— Al doilea a fost… ca să zic aşa, un caz şi mai încuiat
Nucu zâmbi.

— Ei, ia spune! îl îmbie Şandru.

— Persoana mă tot îndemna: „Hai, du-te!…"

La mesele vecine izbucniră râsete şi chicoteli, ca şi când lucrurile se întâmplau chiar atunci, parcă asistau la un spectacol. Nucu Constantiniu povestea frumos, nuanțând cuvintele, făcând pauze pentru a sublinia o poantă şi gesticulând.

— Văzând că nu e nicio scăpare, am mai ieşit eu pe balcon, m-am uitat jos, oamenii abia licăreau… Vă amintiți descrierea făcută de Aurel Vlaicu din avionul lui: „jos vedeam Argeşul şerpuind ca o panglică albăstruie". Citez din memorie. Aşa vedeam şi eu şirurile de maşini mici, ca nişte panglici albastre. M-am aşezat pe marginea patului şi i-am cerut o biblie. Dacă vine, să mă găsească făcându-mi rugăciunea. Avea o biblie în nemțeşte (era săsoaică), scrisă cu litere gotice. Ce credeți? În starea aceea

de încordare, am înțeles ce scria, cu toate că nu știu nemțește, iar alfabetul gotic îl vedeam pentru prima dată. I-am citit un verset şi l-am tradus exact, iar ea n-a vrut să mă creadă că n-am habar de limba germană.

În timpul ăsta i-a venit o idee – de unde se vede că lucrul sfânt tot sfânt rămâne, spre bătrânețe îmi propun să devin bigot. Dă telefon mecanicului de bloc, şi culmea! îl şi găseşte. Îl cheamă, vine acela şi-n zece minute eram în lift… Pa şi pusi! Când am ajuns jos, tremuram ca varga, mai tare chiar decât tremurasem prima dată când atinsesem pământul, venind pe calea aerului.

Asta e tot, încheie Nucu. Se auziră hohote. Pe la mese începură tot felul de discuții. Dacă, în astfel de situații, e mai bine să te agiți, găsind o scăpare, ori să stai liniştit şi să te faci că plouă? Cum plouă acum afară.

— Domnule, să ştii că-mi placi! îi spuse Şandru lui
Constantiniu. Bravo ție! O viață are omul şi e bine să şi-o trăiască, nu să şi-o piardă ca mine prin tot felul de şedințe
– intri dimineața şi ieşi seara.

— Lasă că nici dumneata nu pari un sfânt de pe perete, zâmbi Constantiniu.

— Nu că eu aş fi uşă de biserică, reluă Şandru, dar n-am timp, domnule. Sunt angrenat în atâtea mecanisme şi şuruburi, că şi nevastă-mea zice: mai scoate-mă şi tu la un local… îşi dădu seama că atinsese o coardă sensibilă, că umblase la măseaua cariată şi făcu un gest de lehamite.

— Eşti un om norocos, îi spuse Val lui Constantiniu, mai mult ca să schimbe vorba, să nu vadă Şandru c-a observat gafa comisă. Totodată, îi era teamă că începe şi acesta să se spovedească acolo în public, să spună cum prietenul lui cel mai bun, adică el, i-a luat steaua de pe cer. („E drept că am cunoscut-o întâi pre ea” – îşi pregătise Val un fel de scuză.) Dacă ai trecut prin atâtea fără să pățeşti mai nimic, înseamnă că ai noroc.

— Prea mult chiar! spuse Constantiniu, oarecum scârbit. Deunăzi, n-am găsit una pe stradă, în puterea nopții? Nu era dintre cele pierdute… O frumusețe, stai să-ți arăt. Constantiniu dădu să caute prin buzunare ca şi când i-ar fi avut poza. Însă îşi aduse aminte că doar *îi ceruse* o fotografie, dar ea nu-i dăduse. În primul rând, n-am mai văzut un păr aşa de lung ca al ei, zise *el*.

— O fi cu totul şi cu totul de aur… glumi Şandru, ca în basme: fata cu părul cu totul şi cu totul de aur şi aurul cu totul şi cu totul galben ca arama.

— Aproape… domnule! Aproape ca în basme. La început, nici nu mi-am dat seama, am pus mâna din obişnuință, în virtutea inerției, aşa cum cerşetorul care adună chiştoace de pe jos ia şi o pungă cu napoleoni fără să-şi dea seama la început că aceea valorează mai mult decât un chiştoc.

— Nu cred că pe vremea pungilor de aur… existau chiştoace, observă Val.

— Ai dreptate… atunci se fuma trabuc, narghilea… Naiba mai ştie ce… ori nu se fuma deloc. Dar am vrut să fac o comparație.

Noaptea târziu… mai bine zis: spre ziuă. Mă duceam la gară. Şi prin dreptul parcului o mogâldeață care făcea semne disperate cu mâna. „Puneți farurile pe ea, faza lungă”, i-am spus şoferului. Era o femeie despletită, cu un păr până-n pământ, asta mi-a atras în primul rând atenția. Şoferul a oprit taxiul. Ea s-a urcat, fără să scoată un cuvințel. A mers eu mine.

— La Cluj, desigur… spuse Şandru… asta s-a întâmplat în Cluj, nu? Spuneai că eşti de-acolo, adică acolo locuieşti.

— Da, locuiesc acolo, însă întâmplarea a avut loc la
Bucureşti… Ceva foarte caraghios, vă asigur.

— Când? întrebă Val.

— Acum vreo trei săptămâni…

— Interesant… făcu Val… simțind cum i se pune în funcțiune un ciocan în inimă. Poc poc, poc, poc! Aşa-ncepuse să-i bată.

— Abia peste câteva zile, continuă Constantiniu, mi-a povestit cum voise să se sinucidă, să se înece… mă rog.

Eu n-am crezut-o, în sfârşit o întreagă tărăşenie…

— Spune… spune… îl îmbie Şandru… mare pişicher mai eşti! Şi aşa, zi, ţi se aruncă cucoanele de gât, fără să te cunoască, fără nimic… aşa la voia-ntâmplării? Zău, că nu te cred.

— Păi, e chiar de necrezut! se înfierbântă şi mai mult

Constantiniu. Şi începu să le spună de-a fir a păr totul despre „găselniţa" lui. Numai numele îmi scăpă, se lăudă el. Adică n-a vrut să mi-l spună. A zis să mă mulţumesc şi cu ăl mic…

— Care e numele mic? întrebă Val, de altfel n-are nicio importanţă.

— Sigur că n-are nicio importanţă, reluă Şandru…

Şi către Constantiniu: cum ziceai c-o cheamă?

— Aia e, că nu-i ştiu decât numele mic – Olga. A zis să-i spun „Olguţa".

— Frumos, făcu Şandru.

— Cam banal, adăugă Val.

Constantiniu le relată cum o instalase la un hotel, cel mai ieftin bineînţeles, şi la început nu voise să se atingă de ea, se purtase ca un domn, cu baston şi melon, ca un domn din filme; o vedea dimineaţa în fugă, înainte de-a se duce la slujbă, îi săruta mâna, o întreba dacă are nevoie de ceva şi-i mai dădea câte un telefon peste zi. Se ferise oarecum de ea, pentru că, una: situaţia lui familiară era de aşa natură încât nu-i permitea o nouă încurcătură „în următoarele 15 zile" şi, două: se temea de această apariţie misterioasă! Putea fi chiar o spioană, paraşutată, care-i căzuse-n braţe din cer… Însă tocmai această cădere din cer i se părea suspectă… vreun OZN? Vreo veselă zburătoare?

— Nu cred că era spioană, zise Val.

— Până la urmă, m-am convins: o gâsculiţă de-a noastră, care-a suferit sărăcuţa un eşec sentimental. Atunci i-am spus cinstit ce fel de om sunt, să nu-şi pună nicio speranţă în mine şi aşa mai departe. Voiam s-o iau de mână s-o duc la soţu-i prea iubit, spunea că e măritată…

Însă când am pus mâna… mi-a fost greu să mă mai dezlipesc… vă închipuiţi… Fără glume: are pe vino-ncoa,

Ptiu! că n-am o fotografie să vedeţi şi dumneavoastră ce fel de contemporane avem.

Aici Constantiniu făcu o digresiune „filosofică". Spuse că în loc să se facă cheltuieli aşa de mari cu cucerirea spaţiului cosmic, ar trebui să se îndrepte cercetările în direcţia „eternului" feminin. Ar costa şi mai ieftin şi rezultatele ar fi şi mai spectaculoase. Pentru că să zicem că omul ajunge în lună. Ce-o să găsească acolo? Piatră lângă piatră. Însă sufletul tovarăşei noastre de viaţă este un cosmos mult mai misterios şi mai accidentat. El, în ceea ce-l priveşte, se considera un cosmonaut voluntar, care a pornit în explorarea eternului feminin.

Şi Şandru, şi Val mai avură tăria să râdă. Le era teamă că omul din faţa lor se va pierde în această digresiune.

Constantiniu însă, oftând, le mărturisi că, uite, numai gândindu-se la ea i se făcuse dor de casă, de hotel.

— Ştiţi că era cât pe ce să vină cu mine? De fapt, ideea cu ieşirea în Deltă îi aparţine, ştiindu-mă pe mine pescăruş romantic, albatrosul lui Baudelaire. Şi tot dumneaei a plătit deplasarea, bineînţeles. Însă la urmă n-a mai vrut să meargă, o uşoară migrenă… Şi m-a lăsat singur…

— N-avea bani la ea… nenorocita… zise Şandru.

— Avea un C.E.C., îl asigură Constantiniu senin. Două mii de lei o costă borşul ăsta minunat. Merită, nu? Bineînţeles, îi voi înapoia banii… însă mai târziu.

Lui Val îi trecuse primul şoc. Căta din când în când spre Şandru, să vadă cum reacţionează. Acesta era galben-verde (umbra vânătă). Îi punea tot felul de întrebări; iar neghiobul intra în amănunte. Şandru simţea un fel de voluptate – asemănătoare celei produse de autoflagelare – să asculte detalii şi-l tot stimula pe străin să-i mai spună.

Constantiniu, desigur, înflorea mult lucrurile, însă esenţialul era adevărat şi asta conta.

Culmea e că la întoarcerea în Bucureşti o să-i spună ursului păcălit de vulpe c-a fost la Cluj să studieze nişte tablouri. Şi-o să-i vorbească despre maeştrii flamanzi.

— Cine sunt aceştia? sări Şandru, dar văzându-l pe
Val lărgindu-şi gura până la urechi, râse şi el mânzeşte. Flamanzi vasăzică… flămânzi! rânji el. Domnule, eşti nemaipomenit! Ce grozav îmi pare că te-am cunoscut, vino încoa să te pup.

Constantiniu crezu că omul se-mbătase (aşa judecase reacţiile acestuia din ultimele minute şi interesul crescând pentru subiect) şi se aplecă peste masă să-i facă mendrele. Îi întinse obrazul – acesta se întinse şi el pe deasupra tacâmurilor goale şi-l pupă zgomotos, ţoc! ţoc! Şi pe un obraz şi pe altul şi-odată îi băgă cuţitul în burtă.

Constantiniu se ridicase puţin şi burta îi venea deasupra mesei şi în primul moment Val nici nu înţelese ce se-ntâmplase, crezu că s-a vărsat o farfurie cu ciorbă, ceva.
Totul se umplu de sânge imediat, iar Constantiniu zise doar: Ce faci, frate? apoi atrase atenţia să se şteargă bine cuţitul să nu se infecteze. Aiura. Căzuse jos, grămadă… Lumea se strânse în jurul lui şi se găsi şi un doctor.
Domnul cel gras, care semăna cu Şandru,. Era medic şi luă primele măsuri.

Şandru rămăsese cu cuţitul în mână, ca un năuc. Spuse că voise pur şi simplu să-l pupe. După aia „pe drum” îi venise ideea să-i dea un pumn în burtă porcului, dar uitase că în mâna aceea avea cuţitul cu care tocmai îşi ascuţea un creion, când acesta începuse să-i relateze nostimada cu Olga…

Abia acum se iscă învălmăşeala ce se produce, de obicei în astfel de situaţii. Toţi voiau să-l vadă de aproape pe
Constantiniu, venise şi personalul restaurantului, bucătarii, cu şorţuri albe şi cu cuţitele în mână, se îmbrânceau şi vociferau, Şandru părea el însuşi un bucătar şef, numai că fără tichie şi halat.

— Luaţi-i cuţitul din mână! se auzi o voce. Feriţi-vă din calea lui! Nu vedeţi ce privire are? E turbat, are spume la gură…

Val îl luă de-o parte, îi spuse să stea liniştit, trase o înjurătură „situaţiei împuţite” şi se repezi la doctorul care-l pansa pe rănit.

— A murit? A murit? se auzea din toate părţile. Ca şi când abia atunci ar fi înţeles ce se întâmplase, Şandru, de unde stătuse ca un mieluşel în ultimele minute, începu dintr-odată să ţipe ca un disperat şi să-şi dea cu pumnii în cap: „M-am nenorocit!”

Câţiva bărbaţi săriră la el şi-l liniştiră. Acum Şandru stătea cu mâinile împreunate, ca şi când aştepta să-l lege cineva.

— Ce zici, doctore? E vreo speranţă? îl întrebă Val pe grasul care cu o mare îndemânare se ocupa de Constantiniu.

— Dacă nu i-a atins un organ important, scapă! spuse acesta. Numai că trebuie transportat imediat la spital. Se improviză o targă şi rănitul fu cărat la vapor. Chiar Val era unul din cei care duceau targa, celălalt, un bucătar mult mai voinic decât el.

În timp ce mergea pe un fel de potecă spre rada unde era ancorat micul vaporaş, Val se gândea că „i-a murit moartea”. „Şi-a ascuţit un creion şi-a trecut la treabă. Mai bine îşi trecea conştiinţa pe curat, ştergea, mai îndrepta, mai punea umărul, când era gata să dea în şanţ; dădea o gravitate filozofică”.

Acest Constantiniu, care se ivise pe neaşteptate, fusese o pleaşcă pentru el, pentru Val, îi salvase viaţa. Avea dreptate cel de pe targă, în viaţa de Don Juan treci prin trei încercări mortale. Dacă scapă şi de data asta…

Ajunseră la vapor şi-l depuseră într-o cabină. Când să plece vaporul, câţiva chelneri veniră gâfâind spunând să oprească. Nimeni nu plătise consumaţia.

— S-a plătit, domnule, s-a plătit cu viaţa, glumi cineva.

Plecarea mai întârzie un sfert de oră, care i-ar fi putut fi fatal pacientului, însă orice consumaţie

trebuie plătită.
Şi el plătise tot un fel de consumaţie.

În sat era un mic spital, mai mult dispensar, punct medical cu un personal specializat, ca să zicem aşa, în cazuri de-acestea. Noul spintecat nu-i impresionă prea tare pe cei doi doctori, amândoi tineri, dar acriţi parcă de timpuriu, şi nici pe surorile târşite prin de-al de-astea, care nu vărsară măcar o lacrimă.

Constantiniu fu pus pe masa de operaţie. Operaţia dură destul de mult. După câteva ore, Şandru, care stătea ca un muţunache uitat la uşa sălii de operaţie, încurajat însă tot timpul de Val, care îi spunea glume cu olteni, află că individul trăieşte.

— Eşti bun de cinste, şefule! îi spuse Val.

— Spune, domnule, cum am putut eu face asta? Cum am putut face una ca asta? întrebă deodată Şandru ca şi când Val era în măsură să-i dea explicaţia, iar el se arăta extrem de curios s-o afle.

— Ei, lasă, să nu analizăm, c-o să ai destul timp să te gândeşti. Ce să mai intrăm în amănunte!

— Chestia e că nenorocitul îmi era într-adevăr simpatic. Inteligent, plin de spirit, vorbea foarte degajat şi grada în aşa fel cele povestite, încât nu se putea să nu-l asculţi c-o anumită plăcere. Mă convinsesem de la-nceput că spune baliverne, că e un lăudăros, dar îmi plăcea cum le spune. Iar când a trecut la cazul acela concret… abia atunci mi-am dat seama ca e un om cu o anumită experienţă de viaţă… şi l-am ascultat cu sufletul la gură... parcă îmi devenea şi mai simpatic, pentru că într-un fel ne răzbuna pe amândoi… amândoi am fost două mămăligi şi uite cine a tras foloasele… Şi de-aceea am şi vrut să-l sărut frăţeşte… însă în acelaşi moment, când m-am aplecat spre el, mi-am dat seama că trebuie să dispară unul din ei… ori el, ori ea…

— Ori eu… zise Val.

— Ai scăpat ca prin urechile acului, degeaba râzi...

Şandru se închină. Domnule, ferească Dumnezeu de omul gelos! Nu mai eşti tu, un altul ia hotărâri în locul tău, peste capul tău, eşti parcă otrăvit şi simţi cum *doza* îşi face efectul încetul cu încetul…

Val nu-i răspunse; îi pierise zâmbetul de pe buze. Dacă nu sărea ăsta, cine ştie, poate că-l pocnea el pe individ. Nu putea s-audă pe cineva povestind astfel de lucruri despre ea. El o idealizase, şi ce auzea suna ca o profanare… Cum a avut puterea să se abţină? Da, e şi-o voluptate perversă în a asculta astfel de relatări despre fiinţa iubită, un fel de a te lăsa muşcat de vipere, care parcă te şi gâdilă. Se temea la un moment dat că idila nu va demara năprasnic, că tipul nu va avea curajul să meargă mai departe, c-o va opri la o simplă strângere de mână, deşi chiar asta parcă îi răsucea un cuţit în piept. Ar fi vrut ca de la acela să afle cele mai groaznice lucruri despre idealul său, lucruri de neînchipuit şi pentru o femeie; de neînchipuit chiar şi pentru cea mai decăzută. Cu cât Constantiniu, încurajat de atenţia care i se arăta, îşi dădea tot mai mult drumul la gură şi relata faptele, cu atât el simţea în adânc un fel de fericire stranie… Ca şi când de mult se chinuiau să afle dacă exista sau nu Dumnezeu şi vine, pică de-odată unul care a înviat din morţi şi spune detaşat: „Da, domnule, nu există! Scurt pe doi. Nu există. Mi-a spus chiar el.” Atunci tu te simţi fericit, pentru că te-a scăpat de chin, de povara căutărilor, de răspunderea pentru Dumnezeire, de parcă fiecare om ar purta răspunderea pentru o anume cantitate de Dumnezeire din univers şi asta te-ar apăsa îngrozitor. La început, Val voise să-l abată pe alt făgaş, să schimbe naibii vorba... să-i explice de ce ploua tocmai atunci, mă rog, o banalitate. Îşi dăduse seama cu câteva momente înainte despre cine era vorba în propoziţie, subiectul cu plete, de care Constantiniu făcea atâta caz. „Deci, trăieşte – îşi zise el. Una la mână. Două la mână, bravo ei, ştie să trăiască! Cu mine face pe transcendentala, fuge să se ascundă în mister, în aureola maicii preciste… aşa îţi dă a-nţelege, şi, când colo, ea se cuibăreşte sub prima plapumă, în patul primului fotbalist, rugbist, primului găgăuţă cu pantaloni călcaţi zilnic şi cu servietă de-aia sistem geamantanaş, care face ţac, ţac. Ptiu! Bine că mi-am luat grija!” Apoi voise să mai afle ceva: unde se găseşte ea acum, ca şi când ar fi trebuit să se ducă să-i spună toate aceste gânduri la ureche. La urmă, a fost prea târziu – intrase pe fir Şandru –, şi Val se distrase o vreme urmărindu-i reacţiile. Şandru, pe de o parte, nu voia să se arate prea curios, ca să nu

observe Constantiniu şi să schimbe vorba. Pe de alta, nu voia să se arate că suferă, în faţa lui Val. Dacă el i-ar fi făcut măcar odată cu ochiul, sau i-ar fi spus o vorbă-n doi peri pe care ăla să n-o-nţeleagă toată, puterea rea care se aduna în Şandru, forţa acestor două refulări, plus mânia, spiritul justiţiar trezit la auzul celor relatate, poate că s-ar fi dezumflat. Omul ar fi râs, ar fi mai cerut o votcă… Ar fi înţeles că nu e singur şi că, de fapt, pe Val ar trebui să-l doară mai tare… Acestuia însă îi plăcuse cum fierbe, cum se perpeleşte Şandru, pe care, în ciuda prieteniei de neînţeles, îl ura, da, îl ura din toată iubirea pe care o avea pentru Olga, cu toată pasiunea aceasta nefericită, transformată, răsucită, transformată prin răsucire într-un sentiment… mai uman. „În fond – îşi zise – e nevasta lui, lasă-l să sufere, să se perpelească.” Până la urmă, se angajează amândoi într-un fel de cros; care suferă mai tare… şi Val pierduse… Adică nu ştia dacă Şandru suferise mai tare… dar suferise mai repede! La acest gând, zâmbi.

— Ceea ce mă miră, îi spuse el lui Şandru, acesta începuse să se plimbe agitat de colo până colo, prin faţa uşii sălii de operaţie, ca şi când ar fi voit să-l vadă cu ochii lui pe Constantiniu viu, şi să-l ia la o ţuică, e că tipul îşi permite să facă publice astfel de lucruri. Eu nu m-aş preta la aşa ceva în ruptul capului, nu ştiu de ce, e ca şi cum i-ar pieri gustul, un amor povestit îşi pierde orice savoare, se trezeşte, ca vinul lăsat într-un butoi destupat.

— Omul e un sentimental, produse Şandru această remarcă demnă de atenţie.

Val nu ştiu dacă se referea la om în general, ori la *omul cutare,* la individul.

— Nu-i exclus să fie cum spui. Te referi la… targă?

— Da, el nu poate trăi decât aşa, făcând cuceriri uşoare, lăudându-se cu ele, comportându-se detaşat tocmai pentru că, în fond, e un mare îndrăgostit.

— Un mare amant!

— Nu, un tip care nu trăieşte decât pentru asta, el fără asta se sufocă, moare.

— Dar uite că nici aşa… nu poate supravieţui.

Tocmai acum apărură şi organele de miliţie, care întrerupseră această discuţie „filosofică”. Se putea ca Şandru să aibă dreptate: Constantiniu proceda ca Socrate, care învăţa din mers, ştiind mai multe decât oricine, dar făcând pe prostul, pentru a-l lăsa pe interlocutor să se gândească, şi, totodată, speculând experienţa de viaţă a tuturor celor cu care intra în discuţie. Îi aducea până la urmă tot la ceea ce voia, la ceea ce ştiuse dinainte, dar aceştia veneau cu amănunte de viaţă, cu date noi ale problemei, pe care el, Socrate, cât era de savant, – le ignorase. De aceea, şi el învăţa din mers. Ori Constantiniu era un Don Juan peripatetician, care l-a pus în cui pe
Platon şi-a trecut direct la Aristotel. Parcă Aristotel era peripateticianul? Constantiniu se lăuda cu aventurile sale tocmai pentru a-i stimula pe ceilalţi să spună ce mai ştiu despre sufletul femeii. Or, în cazul de faţă, se întâmplase că ascultătorii ştiuseră prea multe.

— De ce-ai dat, mă? De ce-ai dat, bă, cu cuţitul? intră unul dintre cei doi miliţieni, cel mai tânăr, care se arăta şi cel mai aprig, aşa e la început, intră direct în subiect. Se adresase, din greşeală, lui Val.

Acesta îi răspunse foarte calm că el n-a dat, n-a dat încă, abia de-acum încolo se pregăteşte.

— Nu, nu… eu sunt acela… zise Şandru; spăşit:

Oamenilor însărcinaţi cu ordinea publică nu le venea să creadă că un domn atât de distins, cu ochelari; mă rog, putea comite un astfel de gest., când cel de lângă el ar fi fost mult mai indicat. Cu cei doi mai era şi un domn civil, înalt, cu chelie şi cu o scurtă groasă.

„De unde cunosc eu pielea asta”? se gândi Val, mustăcind.

De altfel, domnul civil se purta cât se poate de politicos. Spuse că deocamdată trebuiau să dea o declaraţie, să relateze exact cum s-au întâmplat lucrurile.

Val le explică oral, în câteva cuvinte: cazul s-ar putea numi accident, sau rănire prin imprudenţă. Rana se produsese mai mult dintr-un avânt de simpatie, întrucât cei doi împricinaţi – şi sub influenţa alcoolului, bineînţeles –, voiseră să se pupe, bărbăteşte, pe frunte.

Rănitul se aplecase prea mult peste masă şi nimerise taman în cuţitul pe care Şandru îl ţinea în mână,

pentru că tocmai îşi ascuţea un creion. Rana nu putea fi aşa gravă, deşi e regretabilă, oricum. Că scandalul mare s-a stârnit abia după aceea. Oamenii au început să se agite, să înflorească precum c-ar fi fost o bătaie, din care unul se alesese c-un cuţit în burtă.

— N-a avut loc nicio maltratare? întrebă miliţianul tânăr, oarecum dezamăgit.

— Ce maltratare, tovarăşe! prinse curaj şi Şandru. Ce, am eu figură de turbulent prin restaurante? Uitaţi-vă la mine. Nici n-am luat, nici n-am dat în viaţa mea un pumn, n-aş omorî o muscă. Scoase tacticos portmoneul şi dădu la iveală o carte de vizită pe care o întinse persoanei civile. Aceasta e adresa mea – de la serviciu –, vă stau oricând la dispoziţie. Citind cartea de vizită, care trecu din mână în mână, avântul detectivist al tuturor parcă se mai înmuie. Li se ceru să dea totuşi o declaraţie. Val, ca martor al celor întâmplate, îşi exprimă şi în scris aceleaşi păreri. Era vorba de un mic accident, provocat din neatenţie.

Persoana civilă, aplecându-se peste umărul său (scria chiar acolo pe coridor, unde se afla o masă ce probabil era folosită şi la operaţii), îl întrebă dacă nu putea fi întrebuinţată expresia „crimă cu premeditare", întrucât era vorba, după câte înţelesese de la ceilalţi, de un gest având ca mobil gelozia.

— Nici pomeneală.

Trecând la Şandru, aceeaşi persoană îl chestionă pe acesta, dar pe tonul cald de sfat, dacă nu cumva fusese îndemnat în comiterea acelui gest necugetat de prietenul său.

— Adică vrei să mă scoţi instigator la crimă! sări Val, auzind întrebarea. Şi apoi către Şandru, ce se arăta la fel de indignat de această insinuare:

— Te rog să nu te bagi tu, că ai pumnul moale! Pe domnul îl pocnesc eu imediat dacă mai continuă cu manevrele.

Domnul îşi ceru scuze – era de altfel foarte politicos în continuare – şi spuse că nu avusese intenţia să jignească pe nimeni.

— Parcă aici, ce, e chestia de jignire sau nejignire!
mormăi Val. El îi făcuse de la început teoria accidentului prin imprudenţă, tocmai pentru a-l salva oarecum pe
Şandru, să nu se apuce acela să dea cine ştie ce declaraţie, că persoana respectivă îi insultase nevasta. Şandru prinse din zbor sugestia şi aproape îi dăduseră lacrimile la constatarea că Val era într-adevăr un om de inimă, pe care se poate bizui.

— Totul e ce-o să declare şi persoana! zise miliţianul mai în vârstă, frecat de cazuri de-astea, şi vedea totul limpede de la început, în aşa fel încât nici nu mai trebuia să citească declaraţiile.

Val îi luă de-o parte pe toţi trei şi încercă să dea lectură declaraţiei sale, ca şi când îi era teamă că ei n-o să-i înţeleagă scrisul. Miliţianul cel tânăr nu putea să pronunţe expresia „ardei umpluţi", zicea mereu „ardei umplusuţi". Îl interesa nu ştiu de ce meniul servit la restaurant. Cineva din grupul de excursionişti i-o fi declarat că respectivii mâncaseră ardei umpluţi? Tot ce se poate.

— Ardei *umplusuţi?* făcu Val, nu, nici vorbă! Noi am servit borş de peşte şi cârnăciori cu fasole albă. Nici vorbă de… ori ce spuneaţi c-am mâncat?

— Ardei *umplusuţi*... repetă miliţianul, care, după părerea lui Val, era un înger…

— Ardei umplusuţi, nu, nu, ferească Dumnezeu!

Ieşi unul din doctori şi toţi se îndreptară spre el. Acesta arăta istovit, de muncă, fruntea îi era plină de broboane de sudoare, exact ca-n filme.

— Chirurg? îl întrebă el scurt pe Şandru.

— Eu? Nu… Da' de ce?

— I-ai tăiat apendicul… Ai făcut o foarte reuşită operaţie de apendicită. Se văită cumva pacientul înainte de aşa ceva, *acuza* dureri în partea dreaptă? Apoi văzându-i pe ceilalţi că ascultă cu gura căscată, le spuse că nu era nimic grav.

— Să ne dea o declaraţie! se îndesă miliţianul cel tânăr.

— Acum? în starea asta? Dar omul e încă adormit… I-am administrat morfină… Aveți răbdare… o săptămână-două… După câte am înțeles… n-a fost la mijloc o bătaie… o ceartă ori ceva asemănător.

— Nu, domnule doctor, că bine ziceți, se amestecă Val. O imprudență, 'tu-i mama ei!

Peste câteva zile, Constantiniu își revenise. Mergea spre bine. Trăsese o spaimă soră cu moartea și scăpase cusut cu ață albă.

Șandru mai rămase două zile la Jurilovca, „la căpătâiul bolnavului". („Parc-ar fi copilul meu, doamne iartă-mă!")

Apoi, când acesta fu capabil să suporte un transport, îl duse cu o ambulanță specială la spitalul cel nou de la Constanța, unde avea el niște prieteni medici. Ceruse să se facă totul pentru protejatul său (explicându-le pe larg, cum se întâmplase). Pățania lui Nucu putea să-i atragă atenția măcar asupra unui lucru (dacă nu asupra mai multora):

nu trebuie, domnule, să spui așa, una-două, tot ce ai pe suflet, să te spovedești în dreapta și-n stânga! Nu știi peste cine dai, cum se întâmplase cu Constantiniu. Însă, cum bine remarcase Olga, amândoi erau plămădiți din același aluat. Flecari și lichele.

Val nu-l urmă pe Șandru la Constanța și nici la București. Mai rămase acolo-n sat încă vreo săptămână. Se împrietenise cu un băietan, lung și slăbănog, și ieșeau împreună pe lac. Îl ajuta la pescuit. După aceea, Val se întorcea chiar și singur noaptea, cu barca, și rătăcea ore întregi printre stuf. Peisajul era nemaipomenit, dacă n-ar fi orăcăit așa de cumplit broaștele! Jurilovca e unul din centrele importante din țară unde se recoltează puișorii de baltă pentru export. În România nu sunt prea mulți amatori de picioare de broască, măcar că e vorba într-adevăr de o delicatesă. Lui îi plăceau. Asistase într-o dimineață la „prepararea" mărfii pentru export, într-o hală mare, o ceată de femei și câțiva bărbați tăiau și spintecau, aproape la propriu, neputincioasele batraciene, care – urlau și protestau, era un adevărat iad. Se interesă și i se promise un fel de post – sezonier – ca ajutor de năvodar, la prins broaște. Nu știu de ce simțea nevoia să prindă ceva, să se răzbune într-un fel. „Dacă Olga mi-a scăpat, măcar să prind broscuța fermecată", se pomeni el clarificându-și această pornire.

Însă gândul la Olga îl făcu să grăbească plecarea la

București, propunându-și să se întoarcă imediat după.

După ce? Nu știa nici el. Totul se terminase. „Drumul sfârșește acolo unde-ncepe". Idealul văzut de aproape îți dă un pumn în nas de ți-l face pătlăgea. Venus, dacă ar avea brațe, ar spinteca broaște. Era plin de fiere la adresa frumuseții și a eternului feminin. Mărturisirea lui Constantiniu îl rănise cel mai tare. Lucru cu atât mai dureros, cu cât el nu schițase niciun gest de descărcare, celălalt măcar retezase un apendic. Olga, probabil, se întorsese la București și l-o fi căutat pentru explicație. Ce explicație? Ce să-și mai spună? Desigur, nu i-ar fi venit greu s-o umilească – o, și asta i-ar fi făcut multă plăcere! Un sadic doarme în noi și cum aude deșteptătorul sare ca ars. Constantiniu fusese deșteptătorul. Tipul nu era un fitecine, și Val, schimbând firul gândurilor, simți un fel de admirație pentru el. Cel puțin acesta răzbuna o parte din prostia noastră, a celorlalți bărbați. Le demonstra femeilor că există un Dumnezeu pe lumea asta. Că orice naș își are nașul. Ele, care făceau pe zmeoaicele cu oameni importanți (ca Val), cădeau ca muștele în plasa de păianjen de cămară, a câte unui fante de Obor, care are noroc și pe masa de operație. „Ce băftoși sunt unii!" Aproape că-i veni să chicotească gândindu-se, că Șandru se ținuse după acesta, așteptându-l să-și revină, numai spre a putea asculta mai departe. „Și ia mai zi, cum a fost?" și-l închipuia el îndemnându-l. Iar Constantiniu se antrena la vorbă și parcă-l auzea spunând, cu zâmbetul său complice: „Păi abia a treia zi și-a dovedit adevărata rasă împărătească… blazonul și însemnele… tot ce-a fost până aici a fost un fel de mezelic." – Așa, așa, ia spune! l-ar fi îndemnat Șandru.

*

Val se trezi peste vreo câteva ore. Avea chef de vorbă.

— Să vă spun ce mi s-a întâmplat! Dar unde e Tudor?

— A plecat la Titu… Ce-ți închipui? O cunoștință de-a lui, profesoară acolo, știe de-o existență à la

Hoffman, mă înțelegi, la Cluj… A auzit ceva de uita aşa şi pe dincolo… i-a spus asta mai de mult, ehe, dar deşteptul n-a dat nicio importanță... Adică nu s-a gândit că femeia aceea cu părul lung şi aşa şi pe dincolo, care face pe misterioasa pe dealul Feleacului, unde toate misterele se dezumflă după trei zile, vorba lui Anton Pann: „Orice minune ține trei zile”, ar putea fi chiar Olga… Acum plecă după detalii…

Adrian se exprima, contrar felului, său, destul de confuz. Citea o carte şi încă nu se desprinsese din lumea ficțiunii.

— Prea târziu, zise sculptorul plictisit, ca şi când iar
l-ar fi apucat brusc un nou val de somn.

— A murit? interpretă Adrian greşit tonul acestuia:

— Dimpotrivă…

— Cum adică „dimpotrivă”?

— Am decedat eu… şi n-am loc de veci, ’tu-i mama măsi, din cauza unor împuțite de stafii! Să-mi scrieți pe cruce: „Păsărică albă-n cioc” –, şi mai departe vă bateți voi capul, sunteți doi, mai încropiți vreo trei-patru versuri. Dar începutul să fie aşa: „Păsărică albă-n cioc”. Val se puse pe râs. Însă în gama de jos a hohotului. Ceva sumbru, un râs plin de rele prevestiri.

CAPITOLUL XI

O CĂUTĂ la şcoală. Erau mai multe şcoli la Titu, merse şi el la întâmplare la una dintre ele, se duse la cancelarie şi-ntrebă de profesoara Diana-Ioana. „E la oră”, i se spuse, „abia a intrat, va trebui să aşteptaţi cam mult”. Asta nu-l deranja pe tânăr, era bucuros şi oarecum surprins c-a avut noroc, aşa dintr-odată. Nu era obişnuit să-i reuşească vreun lucru, cât de mic, se mira întotdeauna când, scăpărând, vedea că într-adevăr chibritul ia foc:

„Ia te uită!” Nu rămase în cancelarie, îi era lehamite să intre în vorbă cu cele câteva persoane aflate acolo, în general profesori începători. Putea spune că e de la ziar, a venit să culeagă material despre şcoala lor, bineînţeles, aceştia s-ar fi simţit flataţi. Adică presa se interesează de modul în care se predă la Titu, ori s-ar fi speriat, Dumnezeu ştie! Întrebă când sună de ieşire şi spuse că revine. Se învârti în jurul şcolii. Oraşul, se vedea cât de colo, era mic. Un oraş de provincie, cu provincia în el. N-o văzuse pe Diana din ziua aceea, când cu muzeul, zâmbi şi nu putea jura că nu-i fusese dor. Dor e un fel de a spune. Se gândise la ea şi atât. Îi era teamă c-o găseşte încurcată (ce cuvânt urât!) cu altcineva aici, mai mult pentru asta venise. Ea nu era tipul de femeie care, pusă pe o bancă în parc, poate rămâne mai mult de zece minute singură. Se găsesc imediat amatori să se aşeze alături, încercând a intra în vorbă. Nu că ar fi fost o „provocatoare”, dar atrăgea atenţia. Atrăgea atenţia de la o poştă. Toţi bărbaţii voiau să fie în preajma ei. La cancelarie unul îl privise cam lung şi chiorâş, auzind că se interesează de ea.

— O cunoaşteţi? întrebase.

— Bineînţeles… Şi voise să adauge: „E soţia mea”, să vadă ce mutră va face încuiatul de ştiinţele naturii, deşi putea foarte bine să fie de geografie ori de caligrafie şi desen, şi un om deştept.

Când auzi sunetul clopoţelului, mai stătu vreun minut şi intră. Coridorul se umpluse de copii, urâţi şi gălăgioşi.

Nu ştiu de ce astăzi totul i se părea urât lui Tudor. Fetele nu erau pieptănate ca lumea, uniformele cădeau rău pe ele, le făceau lălâi, parcă observă vreo două-trei mai isteţe la corp, iar băieţii precis se duceau acum la W.C. Să tragă un fum. Îşi aminti de modul bizar în care colegii săi, care fumau aproape toţi, îl siliseră o dată să „consume”, să

„moşească” şi el, prinzându-l în „colţul fumătorilor” şi nelăsându-l să plece. Mai râzând, mai împotrivindu-se, atunci luase cunoştinţă de gustul tutunului… care nici nu era rău… dar nici nu simţise nevoia să persevereze. Diana ieşi, cu catalogul sub braţ, înconjurată de puştani – era de aşteptat – care, sub pretextul că cer nişte explicaţii, i se vârau în suflet. Îi veni să-i ia la palme. Apoi, se gândi că ei n-au nicio vină – dacă el însuşi se înghesuie. Ce caută el aici? Gânduri, gânduri, gânduri, că-n gânduri suntem tari.

Nu ne bate nimeni.

— Diana! („Mai bine să-i spun Ioana, că primul nume l-a cam consumat… odată cu defrişările de păduri şi de mitologii… zeiţa Diana, e pe drojdie!”). Ioana!

— Ia te uită! Tudorel! Dorel! O umbră de îmbujorare şi ceva pigmenţi emoţionali în glas. Atât. Numai atât? Tudor ar fi vrut ca ea să-i sară de gât. Nici pomeneală de aşa ceva, îşi strânseră mâna. Putea face el gestul cel spontan, ea fiind timorată, evident, de prezenţa curioasă, obraznică a elevilor, însă nici flăcăul nu era campionul unor asemenea iniţiative! N-avea deloc – chiar deloc în mulţime – acea volubilitate avantajoasă, mină de succese sigure, pentru toţi papiţoii care în astfel de ocazii numai ce se reped, pupă

şi pun mâna, ba mai şi pipăie.

— Stai niţel, să duc catalogul. Copii, vedeţi-vă de treabă, nu staţi grămadă şi mai deschideţi geamurile, să se aerisească puţin. Ai picat bine, continuă profesoara.

Tocmai am o fereastră. Ca prin minune. Ştii cum e cu cadrele didactice? Nu-ţi vezi capul din activităţi. În afara materiilor, şedinţe, discuţii cu părinţii, cutare elev nu salută pe stradă şi mergi să vezi familia, eşti mereu ori în clasă, între patru pereţi, ori pe drumuri, între patru drumuri… deodată… (râse ca pe vremuri). Şi culmea e că izbuteşti chiar să le faci! Noi, profesorii, suntem mereu legaţi de-un clopoţel, noi şi căluşarii! Orice-ai face, sună şi trebuie să joci. Toată studenţia zici: „Uf, de m-aş vedea odată cu catalogul sub braţ!" îl ai şi constaţi că nu eşti decât un fel de sperietoare a minorilor, în minoritate numerică, monstru sacru şi corp didactic… Vorbea încontinuu, lui Tudor îi plăcu, mai ales că prezenţa lui – se simţea asta –, parcă-i dăduse aripi, roşeaţa uşoară din obraji pe care o observase la început îi îmbujorase şi vorbele şi comportarea. Diana-Ioana îl aşteptase vasăzică, sperase c-o să vină… Domnule, Penelopa a fost totuşi o realitate, femeile găsesc în ele resurse inepuizabile de credinţă, când vor şi au ce ţese, vorba aia. Tudor era într-al nouălea cer. Ea, dincolo de aerul radios, puţin încurcată totuşi, ori poate numai fâstâcită?

— Deci picai pe fereastră? („E liberă, vasăzică.")

— Nici nu se putea mai bine, avem o oră întreagă la dispoziţie.

Prima fereastră pe care o escalada Tudor Frăţilă în viaţa sentimentală, romanul său de dragoste nici n-avea coperţi, şi foile, puţine şi nesigure, zburaseră una câte una. Un Casanova fără memorii şi memorie afectivă, un Casanova cu lecturi în loc de buduoare, şi interiorizat în loc să urce pe pereţi când i se aruncă scara de mătase.

— Vino! Frumoasa doamnă îl luă de mânuţă şi-i prezentă tuturor profesorilor din cancelarie – „nu era nevoie, frate". Spuse că e acela care… ca şi când toată lumea trebuia să-l cunoască, şi-l făcu să se simtă destul de stingherit. Era învăţat să se strecoare, nu-i plăcea să fie centrul atenţiei, nici măcar pentru un minut, ar fi dorit un colţ liniştit, de unde să observe viaţa. Iar în cazul concret, un colţ liniştit, micuţ cât o scrumieră, numai să fie singur cu ea şi să ardă în voie. Îi propuse să iasă puţin la aer, „pe fereastră". Plecară, dar în dreptul porţii Diana se opri şi-l rugă să aştepte un minut. Sosi şi tânărul profesor, cel care îl întrebase la început dacă o cunoaşte. Diana i-l prezentase în cancelarie, dar nu-l luase în seamă, nici nu era atent la numele pe care le spuneau cei cu care dădea mâna. Era un tip destul de bine legat, de altfel, însă aceasta nu constituia un motiv să i-l facă mai simpatic. Mai ales, când înţelese că vrea să-i însoţească în plimbarea lor, întrucât şi dumnealui avea o fereastră. „Te priveşte", îi replică Tudor, în gând bineînţeles. „Vedea-te-aş spânzurat în clasa-ntâi primară, la ora de dirigenţie." Deci după cum bănuise, Diana...

ah, ce ţi-e femeia!

— E cumva băiatul tău? ridică el din sprâncene, neputându-şi stăpâni răutatea. Data trecută, când ne-am văzut, am uitat, dragă, să te întreb dacă ai copii.

— Tudor! tot trăsnit ai rămas, îl dojeni Diana. Îl asigură că domnul Mărăcineanu e un fin intelectual; un om cu o conversaţie aleasă… (Ca şi când pentru asta venise el de la Bucureşti, că acolo nu putea întâlni tipi fini şi cu conversaţie!)

— Uite care e chestia… – se bâlbâi Tudor – … eu n-am mult timp („de pierdut…" s-ar fi subînţeles?) … mergem spre gară şi în drum discutăm… ce avem de discutat. — De ce am venit? Mi-ai spus de existenţa unei… străine în Cluj… doamna aceea blondă… pe care a cunoscut-o Nucu

Constantiniu. Zi-mi unde ar putea fi găsită, pentru că…

Ştii… e iubita, logodnica, mă rog, a prietenului meu… care de la fuga ei… a intrat într-o ciroză… vreau să spun criză…

— … financiară? interveni domnul cu conversaţie aleasă.

— Nu, nene! Nu e vorba de bani, ci de suflet! replică

Tudor tăios. De-asta am bătut atâta cale! adăugă, spre a şterge orice echivoc. („Sper că proasta vede că m-am înfuriat? Ori e atât de îngrămădită, încât nu-şi dă seama? Bine era dacă o pocneam din capul locului, cum îl fulgerase un moment ideea să dea şi să fugă. Poate aşa-l ţinea minte. Acum sare idiotul ăsta la mine.")

Diana îşi aduse aminte şi… spuse pe tonul cel mai natural că fostul bărbat, coleg de altfel cu dumnealui…

Arătă spre Tudor, era cel mai mare crai din lume. Spre a dovedi asta, povesti pe scurt două păţanii, una cu umbrela şi alta cu cheia ruptă în uşă, pe care le ştia chiar de la împricinat, pentru că se întâmplaseră când erau căsătoriţi…

— Cum? îndrăznea să-ţi spună pe şleau toate murdăriile astea?… se indignă domnul fin, care părea şi un ins de o mare puritate.

(„E imaculat. Imaculată concepţie. Aoleu, ce l-aş lua la palme.")

— Nu, mie nu-mi spunea nimic… că era discreţia întruchipată, împăiată. Câteodată mai scăpa vreo aluzie…

Bine plasată… avea şi umor… Dar cum trecea pragul, îşi descărca sufletul la primul întâlnit… şi, bineînţeles, unele îmi ajungeau şi mie la ureche.

— Lasă astea, spuse Tudor. Unde stă?

— Cine?

— Omul acela… al cărui nume ne scapă la amândoi.

— A, da! Îi spuse strada şi numărul, dar îi atrase atenţia să nu facă vreo gafă, întrucât el e acum recăsătorit şi bineînţeles că persoana aceea nu poate sta la el, e pe undeva pe la vreun hotel… dacă n-o fi plecat. La el o aventură nu durează mai mult de trei săptămâni… nu din cauză că s-ar plictisi, ci pentru că… găseşte altceva. Persoana „nouă" nu trebuie să fie neapărat mai drăguţă sau, mă rog, să aibă cine ştie ce calităţi în plus faţă de cea precedentă. Ba, câteodată, chiar dimpotrivă. Însă, aşa e el, o căruţă mereu în mişcare.

— Cui pe cui se scoate! spuse domnul Mărăcineanu.

(„Şi mărăcine pe mărăcine.") Tudor îl întrebă dacă e rudă cu eroul. N-ar fi exclus, nu?

— Nu. O simplă coincidenţă.

— Păcat.

Mărăcineanu mai încercă să atragă atenţia asupra situaţiei precare a reporterului. Ce face dacă nu găseşte eroi? Ce pune-n ziar, cu ce umple coloanele? Gazetar! făcu el, cu o strâmbătură vizibilă. Nu e desigur o îndeletnicire de invidiat să alergi de colo-colo, cu carnetul de notiţe în mână, să vânezi întâmplări – mulgătoare automate, puernişte, tineret bovin şi porcin, cum a mai apărut o seră ca din senin – întâmplări care, de cele mai multe ori, n-au nicio semnificaţie. Iar altele s-au mai scris şi ieri, şi alaltăieri, şi răsalaltăieri că realitatea e aceeaşi, nu? Faptele în sine – aproape întotdeauna – n-au nicio semnificaţie. Absolut niciuna, şiruri de zerouri înaintea lui unu – omul. Sunt grămezi de moloz, acei munţi de steril ce se ridică lângă minele de cărbuni, cum a fost muntele de funingine, care s-a dărâmat îngropând o şcoală întreagă cu elevi sârguincioşi cu degetele pe sus şi cadre, dădăcindu-i. Aţi consemnat cumva în ziarul dumneavoastră chestia asta?

— Nu.

— V-a scăpat. Mai peroară pe ideea inutilităţii faptelor băgate pe acelaşi calapod încă vreun sfert de oră. Eu dacă am un singur ziar în casă, fie el apărut şi acum două sute de ani în Piemont, sunt satisfăcut, îl citesc şi ştiu tot. Că într-o parte e bine, că în alta nu, că se luptă, că se speră, unii se opun, altul scrie-o poezioară, se ridică o statuie prin subscripţie publică, la deal, şi se dărâmă una. Peste noapte, undeva mai la vale, mă rog, am acolo tot globul…

Pricepi dumneata?

— Cu alte cuvinte, eu am bătut drumul degeaba până aici, că totul s-a fumat, zise Tudor, simţind că se

va bâlbâi în curând iar, de indignare. Îl supărau nu atât cele spuse, desigur aici începeau discuții şi-l putea combate uşor, cât mai ales tonul arogant, scepticismul de fațadă, ca să fie interesant. Şi ce punea gaz pe foc era bănuiala că locvacele ăsta i-o poate îmbrobodi uşor pe zeița pădurii… Deci nu mai era problema de principii, putea să susțină ăla şi-un rahat, că tot atât de neinteresant i s-ar fi părut! L-ar fi agasat la fel de tare.

— Faptul că m-am repezit aici pentru o oră, să discut c-o veche cunoştință de facultate, şi în loc de asta pierd timpul cu dumneata, ascultând baliverne… de ce-mi spui chestiile astea mie, scrie-le la gazeta de perete, dacă-ți dă mâna; eu citesc toate gazetele, că mă interesează… îl socotesc… acest fapt, foarte, foarte interesant, încărcat de sens... („Şi te mai… adică nu, se cenzură Tudor, să venim cu argumente, să-i aducem băiatului argumente") Se miră că-i sărise țandăra mai repede decât de obicei, îi sărise cât colo, țandăra, departe de trunchiul resemnării. Uneori putea să rabde astfel de mărturii până la capăt. Da, altădată şi în altfel de condiții de la Titu la Golgota i s-ar fi părut un pas. În alte condiții, de reținut. Lasă, nu mai face pe grozavul, zise el – nu putea produce argumente mai solide – şi-ar fi bine dacă ne-ai lăsa singuri. Vezi să nu-ntârzii la oră.

Intrusul se făcu roşu, ca purpura feniciană – nu roşu cardinal, cum i-ar fi plăcut poate Dianei –, dădu să spună ceva. Tânără profesoară interveni, scuzându-l oarecum pe
Tudor – glumiseră şi unul şi altul, poftim scuză cusută cu ață albă! – şi atunci mânia Mărăcineanului se orientă spre aceasta, ca lava Vezuviului, care, după ce a înghițit Pompeiul, o ia vijelios spre Napoli – să-l vadă şi la urmă să moară. (Percepțiile lui Tudor deveniseră foarte acute.) Malacul o îmbrânci pur şi simplu, acolo pe stradă, să se dea la o parte din viața lui, ce i se pusese în cale? (Caraghioşi mai sunt intelectualii fini la mânie, au o logică de fier!)

— Să nu crezi că mă tragi pe sfoară! îi mai aruncă el peste umăr. Cu mine eşti mironosiță şi între timp faci trotuarul la centru, că n-are cine-l face acolo, s-au redus schemele, şi pe drept cuvânt, la crucea de piatră. Şi mai ai
şi neobrăzarea nemaipomenită să-mi chemi aici pretinşi colegi!

Dispăru după colț (ca taifunul „Claudia", îşi zise
Tudor, care îşi revenise cel mai greu, nu bănuise câtă dinamită are cadrul în buzunar). Parcă aşteptase să-l pocnească, ăla n-o făcuse, şi acum, dracu ştie, se pune problema să-l… bată el… chit că tipul era de două ori mai solid, fusese udat bine, de-aia-şi permitea, poate-l văzuse şi aşa pirpiriu… Ah, c-au desființat duelul, zise. Dădu să se repeadă după huligan… A şters-o măgarul!

Îi părea rău de biata făptură… uitându-se la ea, cât fusese de umilită, înțelese situația, cumplită, de-a fi regina balului la Titu… Ce a sperat ea, ce-a visat şi ce-a ajuns?
Furtuna avusese şi partea ei bună, risipise ceața de pe sentimentele lui, ozonase. O iubea şi, în sfârşit, de bine de rău, rămăseseră singuri… Ca şi când atât ar fi aşteptat, fata îi căzu în brațe… se lăsă moale la pieptul lui… erau acolo pe stradă… şi dintr-odată el se simți responsabil…

— E vina mea! spuse.

(Diana începuse abia acum să plângă, iar lui nu-i mai veneau în cap alte propoziții ori fraze.) Lumea – deşi rară – le lua seama… Tudor văzu o bancă, se aşezară.

— E vina mea! tot articula el într-una.

— E vina ta! zise, în sfârşit, Diana, cu o mare claritate, apăsând pe cuvinte… şi Tudor înțelese că dacă viața acestei femei frumoase avusese o curbă nenorocită… responsabil pentru aceasta era într-adevăr el şi numai el. Îi fusese dragă, poate că şi ea îl iubea, dar el, în loc să ia inițiative… O deruta pur şi simplu, o ținea încurcată… Nu ştiuse să lupte cu rivalii, voia să-i dea mereu probe de superioritate, evidentă, dar pasivă. Ce? Când se bat cerbii în poiană parcă îşi fâlfâie înainte de asta, în coarnele rămuroase, lista cu argumente pro şi contra? E de mirare că nu fugise adineauri, indignat, s-o lase tot pe mâna grea a celuilalt.

— E prietenul tău? întrebă pe tonul cel mai firesc.

— Nuu! spuse ea, printre sughițuri. Îmi face curte!
Atât. Şi, strângându-se lângă el… ce bine c-ai venit! Te-am aşteptat… o, cât te-am aşteptat…

Lui Tudor nu i se mai făcuseră mărturisiri aşa directe...
Şi chiar de către *ea*... Parcă nu-i venea a crede…

— Zici şi tu aşa...

— Tu eşti altfel de om… murmură Diana. Acum cunosc viața, pot aprecia…

Stăteau acolo la marginea străzii, pe o bancă, era primăvară… şi dintr-odată târgul acesta mic i se păru lui
Tudor foarte simpatic. Între şipcile spetezii observă un păianjen care îşi țesuse pânza în formă de X… Dacă ar mai face un X, ar ieşi secolul douăzeci.

— Ia te uită… ce păianjen enigmatic… zise el, arătându-i fenomenul.

Diana se uită la ceas…

— Aoleu!… peste cinci minute sună de intrare… mai am două ore… Şi repede, spre a lua-o înaintea bărbatului, care se pregătea nu ştiu ce să spună, să nu-mi pomeneşti nimic de gară! Acum nu te mai las să pleci… Până la unu te plimbi, cunoşti şi tu provincia… du-te la librărie, poți găsi cărți pe care nu le prinzi la Bucureşti, şi la unu mă aştepți în fața şcolii. Dacă fugi, să ştii că-mi fac seama… Mă arunc înaintea trenului…

— Ca Ana Karenina. Tudor nu putea să scape astăzi, nu ştiu de ce, de tirania literaturii.

O conduse până la şcoală, cu grijă, ca şi cum i-ar fi fost teamă ca ea să nu calce greşit şi să-şi scrântească vreun picior, ori cine ştie ce să i se-ntâmple. Era prima dată când o femeie i se încredința spre păstrare (sentimentul îl mai încercase, totuşi, tot cu dânsa, cu ani în urmă, şi atunci, ca prostul, chiar o păstrase pentru alții, dar acum gata!)
şi dintr-odată crescu în propriii săi ochi, ca şi când ar fi fost numit şeful unei expediții în vestul sălbatic ori în Bălțile Brăilei… şi pe umeri purta responsabilitatea a zeci de pionieri. Îşi dădu seama că viața are şi momente frumoase. E plăcut să fii tânăr şi alte banalități de felul acesta, care îl făceau fericit. Începu să-şi scrie în gând demisia, şi aşa urma să fie dat afară, să le-o ia el înainte, şi se va muta aici la Titu… un oraş foarte frumos, cu un pitoresc unic… N-ar fi de mirare ca pe undeva pe aici să se găsească nişte vestigii romane şi chiar numele să derive de la Titus Andronicus… ori Titus Livius… istoricul faimos. Fu întrerupt de aceste gânduri îndrăznețe în fața liceului de vocea Dianei care întâlnise un profesor mai în vârstă – deci simpatic – şi răspunzând salutului politicos al acestuia, găsise cu cale să i-l prezinte pe Tudor, care auzi ca prin vis aceste cuvinte:

— Logodnicul meu!

(„Eu sunt sau ăsta o fi?”)

— Deci la prânz, la ora unu, mă aştepți aici, pa ! Diana îl sărută în văzul elevilor care, dând să intre în clădirea şcolii, întoarseră capul mirați. Tudor se gândi cu spaimă fericită că soarta lui e oarecum pecetluită.

În ziua aceea fu într-al nouălea cer. Descoperi o mulțime de calități provinciei româneşti, îşi dădu seama că numai acolo se poate lucra în linişte, zidit între cărți, cu femeia iubită, dedicându-se studiului serios şi renunțând la orice agitație exterioară, care înseamnă pierdere de vreme. Zeci de prieteni, telefoane, fuga de colo-colo prin sălile de spectacole, citirea ziarelor, care au menirea de-a te ține într-o stare de încordare artificială – gata, s-a terminat! Va trăi ca un călugăr, ca un filosof! Un alt om simțea cum intră în pielea lui, era ca un şarpe năpârlit, în prima zi după năpârlire. Până să termine Diana cele două ore de predare, scrise chiar un poem în gând, plimbându-se pe străzi şi dând cu piciorul într-o cutie goală de conserve.
De mult nu mai avusese inspirație. Venea de la sine, atât de uşor! Se opri să-şi noteze poemul pe un plic mototolit, în care îşi primise ultimul salariu. Poezia, bineînțeles, era stenografiată, numai el o putea descifra. Odaia mobilată, închiriată de tânără profesoară, era pe undeva pe la periferie, noroc că

periferia nu era departe de centru. O casă modestă pe dinafară, dar înăuntru arăta mult mai bine, impresia ți se mai lumina, parcă s-ar fi deschis o fereastră în impresie. Camera era spațioasă, cu un pat vechi cu tăblii de lemn, un dulap cu cărți şi un preş țărănesc, întins pe jos de la uşă până la pat. Diana se scuză pentru dezordine. De fapt, totul sclipea de curățenie; profesoara avea un fel de manie bolnăvicioasă cu privire la asta: ce vedea, freca. Dacă trebuia să plece la Operă şi observa o pată pe tăblia mobilei, întârzia ca s-o scoată. Spuse că toate lucrurile le lăsase la Cluj – mobila şi celelalte. Şi Opera. Îşi adusese aici doar strictul necesar.

Îi puse în mână o perie şi-l trimise în hol să-şi curețe pantofii. Ea însăşi veni cu o perie de haine şi-i dădu pe spinare. Gulerul lui Tudor era aproape alb. „E felul meu de a protesta contra secolului agitat în care trăim", se scuza el de obicei. Mă cojesc ca un sfânt de pe o frescă veche. Acum sfântul fu luat la frecat, rugat să-şi ridice pantalonii mai sus, ce-i purta aşa în vine? „pus la punct", şi băiatul se gândi că n-ar fi de mirare dacă s-ar pomeni dus la biserică.

Plecară însă după cumpărături. Îi propuse să mănânce undeva, la un restaurant, dar ea se opuse. Voia să-i arate cât e de gospodină. Cumpără, ouă, ardei, o sticlă de şampanie, nişte cotlete. Bucătăria era şi aici comună – cu gazda – nişte bătrânei simpatici şi Diana îl prezentă iarăşi pe Tudor drept logodnicul ei. „Înseamnă că nu le-a mai adus altul", se gândi acesta cu plăcere. Nu se poate să le prezinte logodnicii aşa, unul după altul, în şir indian.

Discutară pe larg despre viitorul lor. Şi el era dispus să se-nsoare. N-o făcuse până atunci, pentru că… o aşteptase pe ea. Acum când lucrurile se limpeziseră, ce-i mai împiedica să dea curs unei iubiri vechi, dar nu învechite, dar nu învechite? (Repetiție cu efect: Diana îl sărută pe frunte.) Numai că el nu stătea mai strălucit decât ea. E
drept, avea un post la Bucureşti, dar deocamdată îl cam bătea vântul (postul), din cauza unor certuri la redacție.

Dacă şi-ar fi pus mintea, ar fi putut găsi, până la urmă, altceva. Era important că acum poseda buletin de Bucureşti şi, de bine de rău, o casă. Însă în această casă nu stătea singur. Asta era problema. Ea ar dori să vină la
Bucureşti? Dacă nu, el parcă ar fi tentat să se mute la
Titu, sau la Dolhasca, sau în satul acela din Oltenia, unde activase ca profesor cunoştința lor comună, Burculeț,

— Sper că vaca nu mai există? zise Diana.

Şi se arăta dispusă să-l urmeze oriunde. Desigur, pentru el, ca scriitor, ar fi de preferat să se fixeze la Bucureşti.

— Nu mai scriu… m-am lăsat. Abia azi am mai comis o poezie, după foarte multă vreme. I-o citi.

Logodnica se declară încântată, făcând doar obiecții în ce priveşte folosirea unui cuvânt cam prozaic. Însă Tudor tocmai la aceste cuvinte ținea foarte mult. Diana luă din dulap un caiet cu linii, ne-nceput, scrise pe el Tudor
Frățilă – „Opere" – şi-i transcrise citeț „Avântul". După masă Diana îl scoase în târg să-i arate bâlciul. Nu era o glumă. Exista într-adevăr un fel de bâlci la o margine a oraşului, cu tiribombe, căluşei, trageri la țintă, loz în plic, câştiguri la belciuge, aruncai un belciug pe gâtul unei sticle şi dacă nimereai, umflai sticla. Mergeau ținându-se de mână, să nu se piardă, Doamne fereşte, în atâta lume şi îşi amintiră de-un bâlci asemănător, vizitat de ei în timpul excursiei aceleia din studenție. Undeva în Moldova, da, la Fălticeni! Numai că atunci Tudor nu mai voise s-o țină de mână. Mai bine. Nu-şi aducea aminte. De ce-ai fugit întotdeauna de mine? o întrebă el, dacă tot nu mai putea goni gândul. Dacă tot făcuse drumul în direcția aceasta a reproşurilor. Nu era acela locul unor mărturisiri totale. Însă Diana îl opri undeva între nişte tarabe şi, în îmbrânceala lumii pestrițe, care se vântura, „frăsuia" încolo şi-ncoace, ca şi când n-ar fi fost vorba de-un orăşel, ci de o mare metropolă – ceva în genul Place Pigalle –, atât de mulți gură-cască erau, îi explică ce mult ținuse la el, şi dacă totuşi îl ocolise, fusese ca să nu-l distrugă. Ea nu e

făcută să aducă fericirea cuiva. Poartă ghinion… chiar şi
„bietul” Nucu Constantiniu ce de zile fripte mai îndurase din cauza ei!…

— De ce-i zici „bietul”? Spuneai că, în general, se descurcă băiatul.

— Da, dar… poate tocmai de aceea a apucat-o pe drumul acesta, pentru că m-a iubit… Şi eu n-am fost capabilă să-i răspund cu aceeaşi monedă.

„Lasă-l, că nu e numismat”, gândi Tudor. Apoi, tare:

— Nu-ţi mai găsi tu vini închipuite. El *era* pe drumul acesta înainte de-a te cunoaşte. De când şi-a dat seama ce slabe de înger sunt femeile. Ai fost a cincea roată la căruţă – iartă-mă că-ţi spun – i-ai făcut traiul amar, e drept, dar din alte motive: că i te-ai agăţat de gât şi n-ai vrut să-i mai dai drumul. A trebuit să se căsătorească peste voinţa lui. Şi apoi tot scandalul acela…

— Păi, tocmai… aduc ghinion… Ai fi vrut să fii tu în locul lui? Ai fi putut îndura *iarmarocul* acela?

— Bineînţeles… nu vezi ce muşchi am? încercă el s-o dea pe glumă. Şi dacă eram împreună nu se isca niciun tămbălău… Ne căsătorim şi gata, punct. Cam aceasta fu esenţa explicaţiei. Într-o parte se vindeau gogoşi fierbinţi, într-alta, pe o tarabă, erau întinse nişte batice ieftine şi femeile le tot vânturau, săltându-le în lumina soarelui să le vadă „apele”. În faţa lor se răsfăţa un chioşc cu ursuleţi, vulpi, iepuri de tinichea în care se trăgea la ţintă.

Tudor, observând abia acum că discuta mult prea grav faţă de locul în care se afla, însă aşa i se întâmpla lui întotdeauna, îi spuse că, după toate acestea, nu le rămâneau decât două posibilităţi: ori să mănânce câte o gogoaşă fierbinte, ori să-şi încerce norocul cu arma în mână.

Diana fu pentru ultima alternativă. Traseră amândoi, ea întâi, nimerind bineînţeles aiurea, cu toate cele cinci alice.

Tudor, venindu-i rândul, o întrebă ce preferă.

— Ursul.

Trase, şi ursul se rostogoli „în iarbă”, spre marea uimire a fetei. Fu apoi rândul lui iepurilă, apoi al cumătrului lup, al dentistului care, la împuşcătura în plin, scoate o măsea din gura unui pacient, al unui cuc, ce începu să cânte...

Nu rată nicio tragere… mai ceru alice şi în curând toate ţintele de pe panoplia de tablă fură la pământ, spre marea admiraţie a vânzătorului însuşi, care-i mărturisi că nici măcar sectoristul nu reuşeşte să doboare decât două-trei.

Simţind cât de mult a crescut în ochii cei frumoşi şi calzi,

Tudor îi spuse că întotdeauna ea l-a apreciat sub posibilităţi. Drept recompensă, mâncară şi câte-o gogoaşă înfuriată. Urmau să se căsătorească repede, bineînţeles. Tudor îi mărturisi că n-are decât perechea de pantofi din picioare, cam scâlciată, şi dacă trebuie să facă „pasul”, să nu-l facă scâlciat. Merseră la un magazin şi-şi cumpără pantofi. Acasă îi probă, iar Diana jură că îi vin foarte bine, e cel mai fain încălţat bărbat.

Încălţat sau desculţ, cum se pomeni mai apoi, refuzând să mai pună ceva-n picioare şi mergând desculţ prin casă, sub pretext că e prea plin de electricitate şi că, în felul acesta, ea se mai scurge în pământ, Tudor se simţea minunat, mai bine ca niciodată. Parcă avea aripi, şi nu degeaba poezia lui din acea dimineaţă se numea cum se numea. Aceste aripi nu erau însă cosmice, dar nu cum se fabrică acum un cosmos în serie, ci îşi descoperi un zbor interior, în casă. Observă c-ar putea fi un soţ ideal. – „Dacă mă vei numi soţul tău, aş fi atât de mândru încât voi atinge cu creştetul tavanul”, spuse el parafrazând faimosul vers al lui Horaţiu.

Fericirea nu e interesantă ca literatură. E o lumină intensă, care tocmai pentru că e intensă, concentrată, nu are nuanţe şi pare banală. Însă Tudor nu mai voia, îi era lehamite de imaginea literară, năzuia să trăiască pur şi simplu, ieşit din coordonate, ca un animal. Simplitatea cu care se purta Diana cu el îl umplea de uimire, o uimire plăcută şi caldă, un sentiment de dulce şi parfumat, de leşin, asemănător celui pe care trebuiau să-l încerce patricienii romani în cada fierbinte, când apa se înroşea treptat cu

sângele lor. Diana se dezbrăcă să-şi pună capotul şi Tudor o rugă să nici nu şi-i mai pună, s-o vadă şi el.

— Îmi e ruşine, ciripi ea, roşindu-se. Însă peste câteva momente era complet goală – având grijă mai înainte să tragă perdelele – era noapte târziu şi umbrele lor ar fi putut fi zărite din stradă. Arăta mult mai bine goală. Asta era o idee mai veche a lui Tudor, o fixaţie pornind de la statuile greceşti. Corpul omenesc e mai frumos gol. („Când e frumos", râse Diana) şi faptul că romanii au inventat toga, au acoperit statuile cu falduri largi, însemna un început de decădere. Curios că se purtau amândoi ca nişte vechi soţi, fără să încerce acea febră precipitată, care mai mult strică, a celor care se cunosc prima dată. Îşi dădură seama că dacă s-ar fi cunoscut şi astfel de la început, altul le-ar fi fost destinul. Nu s-ar mai fi putut dezlipi. O ţinu multă vreme îmbrăţişată, o rugă să adoarmă în braţele lui, fără nicio grijă, să lase toată grija şi necazurile pe seama sa şi să-i facă trei gemeni. Există femei care nasc trei copii deodată, chiar el scrisese despre un asemenea caz. Aţipi şi el, fericit şi obosit – uneori fericirea se confundă cu extenuarea fizică – mult mai târziu. Aţipi, ba chiar dormi şi încă greu, cam o oră, când, deodată, se
Întâmplă ceva straniu. Se trezi cu gura deschisă, mare, ca a unui peşte azvârlit pe uscat şi parcă aerul nu-i mai nimerea în plămâni… Un fel de asfixiere, cu ochii deschişi.

— Ce e? Ce e? sări Diana, înspăimântată.

— Mă sufoc… Aer!… zise Tudor, căruia începuseră să i se mărească pupilele, apoi globii ochilor se dilatară şi ei să-i iasă din orbite.

Diana deschise iute geamul. Tudor scoase capul pe fereastră, şi capul îi căzu greu peste pervaz, iar el simţi c-o să-i pice de sus o ghilotină… Buimăcită, femeia nu ştia ce să facă… îi dădu un antinevralgic, aproape i-l vârî cu forţa în gura uscată. Era singurul medicament pe care-l avea în casă. Peste câteva momente, Tudor îşi reveni... Răsufla greu şi se-nvineţise. Femeia îl strânse la piept. Tremurau amândoi. Se treziseră în ea sentimente materne. Acum era mai speriată ea decât el.

— Ce a fost? Cum a fost? întrebă.

— Aşa… m-am pomenit… că n-am… aer… că nu mai există atmosferă suficientă pentru mine… e prima dată când mi se întâmplă asta, te rog să mă crezi. Nu-mi cunosc nicio boală suspectă. Numai că, de când mă ştiu dorm agitat… am avut fel de fel de coşmaruri, dar niciodată o stare asemănătoare. Găsi chiar cu cale să facă o glumă:
Deci, atenţie la fericire! Nu trebuie servită în doze mari.

— Bietul meu copilaş!

Fu rândul ei să-l ţină în braţe şi să-i vegheze până spre ziuă. Tudor adormi imediat, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Dimineaţa, o conduse la şcoală, urmând ca el să plece la gară, ca să se întoarcă la Bucureşti. Ar fi revenit peste câteva zile, să înainteze formele. Trebuia acţionat repede – parcă s-ar fi temut de ceva –, iar odată căsătoriţi, lucrurile celelalte aveau să se rezolve de la sine.

Mergând spre şcoală, simţi un fel de ruşine pentru spaima pricinuită Dianei, cu „criza" lui. Apoi se îngrozi el însuşi: dacă era simptomul cine ştie cărei boli? Ah, o băgase la idei pe biata fată! (Pentru el era când fată, când femeie – mai degrabă fată, aşa cum o cunoscuse cu ani în urmă – oricum iubita lui, soţia lui care-l iubeşte.) În poarta şcolii fură întâmpinaţi de doi inşi, care îl întrebară dacă el e Tudor Frăţilă… Spuseră că trebuie să-i urmeze şi trebuie asta imediat, întrucât era nevoie de o declaraţie pe care trebuie s-o dea… (Acest „trebuie", spus de două-trei ori, fără nicio grijă stilistică, iarăşi fu de natură să-l neliniştească pe Tudor.)

— Cine sunteţi dumneavoastră? întrebă Diana, cu inima cât un purice.

Nu primi niciun răspuns clar, unul dintre cei doi murmură ceva, dar tot ceva cu „trebuie".

— N-aş putea să dau acea declaraţie aici la şcoală?

— A, nu!

Tudor se uită la Diana, Diana se uită lung la el…
şi-ncepu să plângă… Era clar.

— Dacă nu vin în trei zile, să nu mă mai aştepţi. S-ar putea să dureze foarte mult. Vezi, aşa sunt eu, cu

ghinion.

— Ai făcut ceva? îl întrebă ea.

Ochii ei albaştri, mari de la natură, încât unii îi spuneau „fascinanta ochioasă” se măriră şi mai mult, ca ai Şeherezadei când vede că i se termină, brusc, imaginaţia. Şi că, în pană de întâmplări, o să i se taie capul – tot aşa ca întâmplare, spre a mai lungi poveştile de pe lumea asta! Discutaseră ei doi, aşa la o relaxare din cele care te fac să te gândeşti la expresia: multe spune omul la beţie – mâinile sub cap şi privirea-n tavan, în noaptea aceea – discutaseră, forfecaseră cele o mie şi una de nopţi. Încercaseră să prindă esenţa Şeherezadei, iar Tudor afirmase că după o mie şi una de nopţi îţi cam trece mânia pe soţie şi n-o mai pedepseşti. Pildă grăitoare despre uzura dulce a căsniciei, Şeherezada, prin vorbă, turuia numai ea, îl îmbrobodise pe califul ăla ori ce era, îl îmbrobodise peste turban. Ea, cea care trebuia să moară în zori, începea la miezul nopţii, „când i-e greu voinicului”, echilibrul se frânge, şi zorii o apucau în punctul culminant. Atunci îl lăsa pe „Noapte bună, copii”, cu punctul culminant în gât. El murea de somn şi de curiozitate şi-i mai acorda încă o noapte. Tudor văzu acum în ochii Dianei, ca într-un ecran tulburat, că lui nu i se mai acordă niciuna. Expresia lor, aşa cum înotau în lacrimi, era greu de redat în cuvinte: spaimă fără margini, iubire, nelinişte, presimţiri… El ştiu: aşa şi-o va aminti multă vreme, aşa-i va rămâne în gând, în ramă de lacrimi.

— Ce-ai făcut?

— A, nimic… dar asta nu înseamnă… nimic… ca să vezi şi tu că viaţa e mult mai complexă…

Cu această remarcă, se despărţiră. Ea, plângând în hohote, fugi în cancelarie. Trebui să aştepte câteva minute, să se liniştească, nu putea intra în halul acela în clasă.

El, între cei doi „prieteni”, merse până la colţul străzii; unde fu invitat într-un „Gaz”. I se păru că lucrurile se rezolvaseră mai simplu decât crezuse. De mult stătea într-un fel de încordare, de aşteptare, şi acum parcă i se lua o piatră de pe inimă. Mai încercase sentimentul acesta cu mulţi ani în urmă. Probabil că-i era dat să-l repete, la un anumit interval.

Îşi aminti de „somnul” din noaptea aceea şi asta îl făcu să se simtă mai bine. Avea prin urmare ceva deosebit în el, care emitea semnale, îi dădea de ştire, trebuia să fie mai atent la aceste semnale. Cu mulţi ani în urmă, în preajma îmbolnăvirii de febră tifoidă, primise de asemenea „înştiinţări”. Îşi aminti că avea momente când se oprea în loc – în curte, ori în grădină, unde se afla – şi se frământa: Doamne, ce-o să se-ntâmple cu mine? Ce-o să se petreacă azi, mâine cu mine? Nu formula propriu-zis întrebarea, nu traducea în cuvinte, dar aceasta era senzaţia, starea. Nu simţi nevoia să afle „de ce?”. Poate fi şi pentru păcatul originar, că tot bine pică.

„Omul e bine din când în când să se interiorizeze, iar această interiorizare pică acum în grija lor.” Această remarcă o făcu cu voce tare, ca pe ceva pozitiv. Răspunsul fu un pumn dat c-o mare dexteritate de către tovarăşul din dreapta lui. Tudor îşi muşcă limba. Îşi aduse aminte, în fulgerul acelei lovituri, că spătarului Nicolae Milescu i se tăiase nasul, primind porecla de „cârnul”, dar acesta şi-l „completase” de nici nu se mai observa, fiind primul român, probabil, care suferise o operaţie estetică. Desigur, şi el – mutatis mutandis – mai ales că e vorba aici de limbă şi nu de nas – şi-ar putea completa limba. Până atunci, e sigur că ştiinţa va face progrese mari. Până atunci, ehe! îşi „pipăi” limba şi cerul gurii, să vadă dacă limba, cum o prinsese lovitura între dinţi, nu se tăiase în două. Şi să vadă dacă orizontul din cerul gurii e întreg. Nu putu să-şi dea seama precis decât de un singur lucru, că sângele lui e amar. „De ce-o fi amar?” – se întrebă. Ia te uită: amar… Cerul gurii… amar… cerul…

*

Întoarcerea la Bucureşti o făcu cu trenul, cu un personal, înghesuit într-un compartiment unde erau mai multe persoane decât locuri. Încerca un sentiment foarte, foarte ciudat: îi făcea chiar plăcere că stă înghesuit între oameni, care vorbesc de una de alta, fleacuri, banalităţi, se poartă foarte firesc şi i se adresează şi lui din când în când cu „dumneata”. Un ţăran, c-o paporniţă mare între genunchi, că nu mai era loc sus, totul fiind ocupat de geamantane, saci, cufere, se uită pe fereastră şi-l întrebă ce părere are de

recolta de anul acesta. Un lan de porumb fugea cu mare viteză în urmă şi Tudor remarcă ştiuleţii mari, cu boabele galbene „ca dinţii babei”, cum se spunea la el în sat. Spuse că porumbul i se pare destul de bun.

— A, nu de porumb… Bunăoară de grâu voiam să-ntreb.

Dumneata ce zici?

N-avea habar cum fusese recolta de grâu în anul acela.

Şi nici în anul trecut… şi, vai, nici în celălalt. Răspunse destul de încurcat că… nu ştie… n-a băgat de seamă.

— E, dumneavoastră, orăşenii, nu aveţi ochi pentru ce se petrece dincolo de strada pavată, dincolo de zid, interveni în discuţie un individ, care nu părea deloc ţăran;

Staţi cu ochii în carte, vă uitaţi la televizor, viaţa o primiţi filtrată prin ecran, foi de hârtie – mă refer la ziare – şi realitatea vă cam scapă printre degete. În afară de asta, natalitatea la oraş a scăzut sub orice limită. Pericol mare, ascultaţi-mă pe mine că sunt doctor. Cei de la oraş au dat de bine, dar nu vor să mai facă copii… fac pariu că dumneata, tinere, huzureşti cu nevestica dumitale… Şi de urmaşi nici pomeneală!

Tudor se uită lung la cel care-i vorbea atât de franc.

— Am mai avut noi o discuţie, zise el zâmbind. Acum vreo trei ani şi ceva… Dumneavoastră sunteţi cel care susţineaţi că americanii ar trebui să-i facă o statuie lui

Ştefan cel Mare… că şi lui îi datorează aceştia prosperitatea de azi…

Doctorul avu un moment de derută, apoi dintr-odată se lumină:

— Bată-te să te bată!… Aşa e, cum să nu. În trenul acesta am avut o lungă conversaţiune. Da, îmi amintesc cu plăcere…

— Ei, te-ai însurat?… uf, că nu mai sunt eu flăcău! Ia spune, domnule, ce mai faci?

Doctorul se bucură ca la revederea unui bun prieten şi Tudor se simţi inundat de o imensă bucurie.

— Nu m-am însurat, spuse el, că n-am avut pic de timp. După călătoria aceea am fost luat la Universitate

(cei din compartiment făcură ochii mari) şi abia acum mă întorc de-acolo.

— Greu examenul de-admitere, greu? că şi-al meu de când… zise unul, amestecându-se în vorbă, dar, dându-şi seama, rămase cu gura căscată. Ei, asta e! Asta e!

— Totuşi, nu v-aţi transformat mult, zise doctorul, ca să spună ceva.

— Dacă vă referiţi la costumul de haine, la pantofi, la cămaşă… sunt aceleaşi… într-adevăr. Astăzi e prima zi când le-am pus iar pe mine… Cam roase de molii, e drept… încolo… m-am mai schimbat pe ici pe colo.

— De ce, domnule, de ce? se miră sincer doctorul. Tocmai dumneata! Îmi amintesc ce bine pregătit erai la istorie.

Ţăranul cu papornița între genunchi se închină, spuse apoi că recolta de grâu fusese extraordinară în anul acela, ceva cum nu s-a mai întâmplat de mult. Discuţia lâncezi.

Tudor ieşi pe coridor.

Trecuse într-adevăr printr-o şcoală de interiorizare, aflase multe lucruri interesante despre sine ca fiinţă unică. După ce primise acel ghiont preventiv, care îl dusese cu gândul şi la „Faust” mai apoi – nu numai

la spătarul Milescu, mai ales la „Faust” –, avusese de luptat multă vreme cu sine însuşi. Bătălia cea mai grea şi cea mai mare victorie a lui. În primele luni intrase într-un fel de apatie totală, nu-l mai interesa nimic, era aşa ca o stare de leşin spiritual. Lucru foarte primejdios! Apoi, începu să se trezească, încetul cu încetul. Punându-şi sub lupă comportarea din ultima vreme, îşi descoperi o mulţime de fisuri. În cele câteva luni *dinainte* se complăcuse în acel joc ciudat care s-ar putea numi: de-a c-un picior în groapă şi cu altul în cosmos. Organismul slăbit cerea repaus şi, neputându-l găsi, îi încolţise în minte (vag şi în zona subconştientului mai ales) posibilitatea renunţării. Voise să scape, să se facă scăpat de

responsabilitatea vieții, să se elibereze – în butoi, o dată, apoi lăsându-se strâns de gât de un paranoic. Ar fi fost aici ceva simbolic; experimentase două feluri de dispariție cu putere generalizatoare. Nu era cazul să analizeze aceste simboluri. Însă eşuase. Atunci interveni, pică precum trăsnetul acel moment. Sentința la început fu grea, însumând un număr de ani care-i dădeau lui Tudor iluzia c-ar putea trăi două-trei vieți. Se trezi în el spiritul de conservare. Îşi dăduse seama că „depăşise" moartea cu anticipație, în experimentele sale. Criza existențială, ca individ, a avut-o *înainte,* ieşind victorios. Nu e bine spus: eşuase. Da, învinsese, pur şi simplu. Toți oamenii au o criză a morții (de obicei, la ieşirea din adolescență). Tolstoi încercase trei crize din acestea, la diverse vârste – trei temeri de moarte. Ceea ce urmase a fost o criză a existenței, care este şi nu este necesară. Oamenii nu trebuie bruftuluiți ca să le dovedim că există, ori să le creăm posibilitatea unei bucurii plenare., în momentul eliberării. Tudor nu simțea cine ştie ce bucurie, acum, când trenul îl ducea cu viteză peste câmp, într-o direcție oarecare, dar tot aşa bine stabilită şi bătută în cuie, pe traverse. Multă vreme i se păruse acolo că pământul a încetat să se învârtă în jurul său, mai ales că există numai o mişcare de revoluție în jurul soarelui. Însă soarele nu se vedea pentru că pământul îi refuza mişcarea sa de rotație. Acum, această goană nebună a trenului – era un personal modest! – i se părea un mare progres. O certitudine a mişcării – „E pur si muove!" –, Galileo Galilei rostise propoziția asta simplă la adânci bătrânețe, când avea barba până-n şold. El era însă tânăr. Chiar acolo fusese privit mereu ca un copil, un copil neminune, e drept, dar toți îl simpatizau, din primul moment.

*

Intră în compartiment. Doctorul îl privi cu vădită simpatie, probabil că în lipsă discutaseră despre el.

Trenul opri într-o gară.

— Ce-o fi aici? întrebă cineva.

— Titu, spuse doctorul.

— Aoleu! sări țăranul. Apucă papornița, mai luă un sac de sus din plasă, probabil cu cartofi, căci era foarte greu, şi ieşi val-vârtej.

Se repezi şi el la lădița de militar. O coborî de sus…

Ieşi pe culoar, apoi se răzgândi, veni şi-o puse la loc. Nu era deloc grea. I-o făcuse cadou unul căruia îi adusese soția – înştiințată prin nu ştiu cine – un geamantan nou. Lădița era de lemn, încuiată cu un lacăt uşor. În ea avea un „Contemporanul" vechi de peste trei ani, pe care se nimerise să-l cumpere în dimineața aceea şi nu apucase să-l citească. În lădița mai era o batistă a Dianei, care atunci i-o dăduse s-o țină, ea neavând buzunar. O uitase la el. Trenul plecă. În gară nu coborâse multă lume. „Te pomeneşti c-o văd pe peron!" îşi zise, uitându-se cu atenție pe geam. Îi păru rău că nu coborâse, totul venise pe neaşteptate, nu se gândise din vreme că trenul o să treacă prin Titu. Apoi, îşi dădu seama că n-ar fi avut niciun rost: ori o găsea căsătorită – cu profesorul acela de educație fizică – ori afla că se transferase cine ştie unde. Se gândise aproape încontinuu la ea, aşa cum visezi la posibilitatea de a ajunge cândva în lună, ori în planeta Marte. Teoretic, această posibilitate există. Practic însă… Ieşi din nou pe coridor, pentru a nu fi obligat să reia disecția cu doctorul. El avea dreptate, bineînțeles, cu dorința lui de-a vedea oamenii înmulțindu-se. Era un specialist şi ştia mai bine… Îi părea rău că-i spusese direct de unde vine. Orăşelul acela unde petrecuse cea mai fericită noapte din viața lui rămăsese în urmă… Iarăşi lanuri de porumb, până în zare.

Lovitură grea fusese pentru el vestea morții lui Val.

Se înecase în Deltă. Evenimentul acesta tragic se petrecuse cam la o lună după plecarea sa fără adresă şi-i fusese relatat de Şandru. Nimeriseră împreună în aceeaşi brigadă şi timp de-o săptămână, până când Şandru fu transferat la alt „birou", purtaseră lungi discuții. Şandru era mult mai proaspăt, aducea o mulțime de veşti. Tudor se mira în primul rând ce caută el acolo, îl ştia om mare, cu maşină la scară. Tocmai de aici i se trăsese, spuse Şandru. Învățase să conducă şi călcase un om. Acest om, printr-o stranie coincidență, nu era altul decât Constantiniu, pe care cu un an înainte de accidentul de maşină era

să-l mai omoare o dată, din imprudență. Îi povesti pe larg cum se petrecuseră faptele, acolo pe Razelm, la un borş pescăresc, de față fiind şi Val. Val se purtase ca un înger – făcuse totul ca să aplaneze lucrurile – şi Constantiniu, un tip deosebit de altfel (îl cunosc, spuse Tudor, mi-a fost doi ani coleg de grupă la facultate! „Ia te uită! Ce mică e lumea", se mirase Şandru), scăpase doar cu o simplă cusătură de burtă şi fără apendice. Însă… Şandru oftă din rărunchi, ca un om urmărit de un perpetuu ghinion. Un şarpe, stârnit parcă de oftatul său, sări de undeva de lângă piciorul lui şi dădu să-l muşte. Tudor, care-l observă primul, cu un gest reflex, îi puse cazmaua pe spinare şi şarpele se îndoi – era un şarpe lung şi „căprui" de apă şi muşcă din coada cazmalei. „— Omoară-l!", sări Şandru speriat; „Lasă-l! zise
Tudor, dă-te la o parte să treacă. Suntem în imperiul lui, e în legitimă apărare". Şarpele se târî în zigzag, ca un pai de artificiu, aprins, care pe măsură ce arde, face salturi.
Astfel de întâlniri erau destul de frecvente aici. Dintre speciile care mişunau doar una era veninoasă, însă nimeni nu ştia care anume, şi o muşcătură producea întotdeauna panică. Acest om fatal, continuă Şandru, suferise el însuşi o transformare în urma întâlnirii cu Olga. („Ți-o amințeşti, nu?". „Am văzut-o o dată, în ziua *aceea*.") De unde până atunci făcea pe craiul, pe fluturele care trece din lampă-n lampă, fără să-şi pârlească aripile, simțind cuțitul la os, cum s-ar zice, se gândise că e mai bine să se astâmpere şi să se fixeze la una. Se fixase tocmai la ea, implorând-o să dea divorț şi – după ce s-ar fi despărțit şi el legal, a doua oară – să se căsătorească. Pe Olga el o şocase cu purtarea cinică, aşa de-a-mboul, fără niciun scrupul. Aşa o cucerise. Când însă căzuse în tagma celor îndrăgostiți de ea, de-a binelea, ei nu i se mai păru deloc interesant, în ciuda compătimirii pe care o avea pentru pățania lui. Pe scurt: Olga s-a întors la mine, însărcinată (subliniez cuvântul, bagă de seamă), cu gândul însă la Val. A venit la mine pentru Val, ştiind că suntem prieteni acum şi numai aşa ar putea să-l vadă mai des. Sau cine ştie la ce s-a gândit. Mi-a spus de la început al cui e copilul, era al lui Constantiniu, şi m-a întrebat dacă o mai primesc acasă. Mama, miloasă, a zis „ia-o, mă, e femeie, a greşit". A început chiar s-o îngrijească de parcă ar fi fost pruncul meu. Eu am zis că tot ce e de găsit înseamnă noroc. Pe scurt: am iertat-o. Şi m-am pricopsit c-un băiat. Seamănă cu ea, din fericire, nu mai pot de dragul lui, Şandru făcu gestul reflex de-a scoate din buzunar fotografia, însă îşi aminti că n-aveau niciun fel de hârtie la el. În sfârşit, îi seamănă leit.

— Şi taică-său? întrebă Tudor, dându-şi seama imediat că făcuse o imprudență…

— Ăsta m-a nenorocit pe mine! zise Şandru, oftând iarăşi. A început să umble după Olga, sub pretextul că vine să-şi vadă copilul. Mă tot ruga să-l las să-şi arunce un ochi. Cum tocmai învățasem să conduc maşina, însă nu eram stăpân pe toate mişcările, nu aveam reflexe, am intrat într-o bună zi într-unul care se tot învârtea în jurul casei mele. Aşa s-a dus de râpă… situație, fericire personală; acum stăm într-o garsonieră, adică Olga, că eu stau aici…

— Deci tot ți-a făcut şi Constantiniu ăsta un pustiu de bine… zise Tudor.

— Da, oarecum…

— Chiar a murit?

— Nu… e ca şarpele acela… scăpat de sub cazma.

Câteva fracturi neimportante… şi la proces a cerut morțiş să mă vadă la puşcărie, ca să rămână el cu Olga! S-a crezut că e recidivă, adică de ce mi se tot întâmplă accidente cu acelaşi om, înțelegi? S-a ținut seama de *calitatea* celui călcat cu maşina. Însă mi-a scăpat pur şi simplu volanul din mână, parcă paralizasem când l-am văzut. Domnule, ferească Dumnezeu să te-apuce gelozia. Cea mai a dracului otravă! Însă eu sunt tare, spuse Şandru, pe alt ton. N-o să mă sperii de-un fleac de pedeapsă... oarecum e drept.

Tudor îşi aminti că tocmai despre Val uitase Şandru să-i spună amănunte. Abia peste câteva zile putură iar discuta din nou vreo douăzeci de minute.

— Spune c-ai glumit, zise Tudor, aproape implorându-l.

— Cum adică?

— Imposibil să se prăpădească!... Mi-ai jucat mie o farsă, aşa e?

— Crezi că mie nu mi-a părut rău? spuse Şandru;

Deşi toată tragedia de la el a început, dacă n-ar fi întâlnit-o pe Olga, eu n-aş fi aici, el ar trăi… şi poate că şi tu… Ştii că s-a tot vorbit mereu de influenţa nefastă pe care a jucat-o asupra celor din jur. Omul avea o putere de fascinaţie ca râia… ca să zic aşa. Dar o râie pozitivă, ca să zic aşa. Era unic…

— Nu… în ce mă priveşte... îmi ispăşesc păcate strămoşeşti. Dar, ia spune, trăieşte?

— Pe lumea cealaltă, dacă o fi existând.

*

Umblase în zilele acelea ca năucul prin Bucureşti;
Simţea – nu ştiu după ce – că ea trebuia să fie pe-acolo.
În acelaşi oraş cu el, *în aceeaşi viaţă*. Interesându-se dacă
l-a căutat cineva, la ea se gândise, şi gluma că-ntrebase de el una îmbrăcată în negru şi cu coasa pe umeri îl duru foarte tare. Se duse abia a treia zi la slujbă şi-şi dădu demisia „pe motive de lene". Cererea de demisie nu i-o înmână lui Şandru, care ar fi rupt-o, ci o dădu secretarei, spre a fi înregistrată. Îl întâlni şi pe Şandru, dar nu-i spuse nimic. În schimb, află de la acesta că Olga e însărcinată – şi Şandru se duse şi-nchise uşa cu yala, spunându-i secretarei să nu-l deranjeze nimeni, că are de făcut un material – veni lângă el, care stătea ca de obicei răsturnat în fotoliu, şi aproape plângând îi ceru un sfat..

— Ce să fac?

— Harachiri!…

Şandru abia îşi putu stăpâni mânia. Însă situaţia era prea disperată şi de mult îşi pierduse mândria, ba simţea parcă o plăcere dacă cineva îşi bătea joc de el. Ori în materie de bătaie de joc Val era cel mai indicat. Avea nişte incisivi de lup. Unde muşca, se vedea osul.

— Lasă prostiile, zise el moale. Ce-ai face dacă ai fi tu în situaţia mea?!

— Poate sunt chiar în situaţia ta… asta e nenorocirea, zise Val. Măcar să fi fost al nostru… oftă el. Ne-am fi-nţeles noi… Dar aşa… Noi vasăzică ne luptăm pentru candidaturi, ne batem pe viaţă şi pe moarte… şi până la urmă vine unul de la centru… Ai văzut „O scrisoare pierdută"? Află că acest „prunc" este al lui Agamiţă Dandanache… Care a câştigat în alegeri. Va trebui să-l suporţi… adică să-l suportăm… Ne-a fost trimis de la centru…

După această explozie de sarcasm, Val se îngălbeni deodată şi-şi duse mâna la inimă. Spuse că-l cam supără inima de la o vreme, adică are palpitaţii. Şandru desfăcu sertarul şi căută nişte pilule pe care voi să i le dea.

— Nu, mai bine coniac…

Luă cheia de la seiful în care ţinea documentele secrete, deschise, scoase la iveală o sticlă de whisky şi turnă în două păhărele.

— Noroc! zise el.

Amândoi dădură de duşcă păhărelele. Şandru le umplu din nou, iar ciocniră. Paharele goale şi sticla fură din nou închise în seif.

— Să n-ai ceva la inimă, spuse Şandru c-o grijă părintească. Ar trebui să te arăţi unui doctor.

— Fost-am la doftor cu ie… O simplă nevralgie intercostală… aşa mi s-a spus. Astenie din cauza nebuniei. Ştii, plec în Deltă. M-am îndrăgostit de alfa, beta, gama, delta patriei. Azi nu-mi ies spiritele… ce e azi, miercuri? E, miercurea spiritele mele postesc. Înaintea femeii, ar trebui să ne cunoaştem bine natura, în tot ce are ea mai şic. Natura, dragă bade Cârţan, nu înşală la cântar şi nici la pat… şi nici la catafalc… E cea mai formidabilă amantă… iar ca gropar!… E trăsnet.

— Lasă chestiile astea… Nu mai ai dreptul la concediu pe anul acesta…

Val începu să râdă… puţin cam tare.

— Concediu, ha-ha-ha! Când pleci în deplasare în veşnicie… N-o poţi întinde decât luându-ţi un concediu fără plată, ai? Apoi, pe un ton confidenţial: iart-o! Ce să-i faci, mă, e totuşi femeie! (Exact aşa îi spusese şi mamă-sa.) Tu ai un fond sufletesc de aur… mă mir că nu-l ţii în seif… e foarte valoros… şi

secret… Bagă mâna până la cot în acest fond, cheltuieşte puţină generozitate pentru biata Olga… şi-o să ţi se mai scadă şi ţie din cele păcate.

Şandru, încălzit puţin şi de băutură, îi dădu dreptate.

De altfel, sfatul cerut era mai mult formal. El nu se putea despărţi de Olga, măcar că i-ar fi venit cu doisprezece pitici după ea, ca Albă ca zăpada.

Val mai ceru puţin whisky. Bându-l de data asta mai pe îndelete, recunoscură că au intrat amândoi într-un cerc vicios. Val vărsă o picătură pe birou şi cu degetul tot încerca să deseneze – întinzând acea picătură –, un cerc. Şandru îi dădu peste, mână şi şterse totul cu bucata de piele de căprioară cu care-şi lustruia ochelarii.

— Principalul e, zise el, că s-a-ntors. Nu există mironosiţă, ascultă-mă pe mine că-s mai bătrân, care, mai devreme sau mai târziu, să nu calce alături. Cu gândul ori cu fapta. Propriu-zis, cu fapta… că gândul contează mai puţin. Dacă bărbaţii ar şti tot, rar cămin fericit pe lumea asta. Însă… lumea e mare… şi pisica ştie să acopere. Toată tragedia noastră provine din faptul că… Olga a fost *cinstită*! A venit să-mi spună ca proasta, crezând că-mi face cine ştie ce plăcere. Şi după aia, tu şi mai imbecil, ai crezut-o, te-ai lăsat dus de avântul ei de mâţă îndrăgostită şi-aţi început să miorlăiţi amândoi la mine,. Parcă eraţi două mâţe pe-un acoperiş. Ce eram eu, lună? Burlan? Ce credeaţi c-o să obţineţi? Află că nici nu ţineam atât de mult la ea înainte de asta. Eram gelos, e drept, dar mai mult dintr-o inerţie, că aşa trebuie să fie bărbatul, de! Văzând însă că eşti mort de-amor, leşinat… mi s-au deschis ochii. Asta-mi face fiţe… exact aşa cum nu-mi place mie… am început s-o iubesc cu adevărat… şi de-atunci nu m-am mai oprit. Uite, sunt pe marginea prăpastiei şi nu mă pot opri. Parcă mi-a luat Dumnezeu minţile. Nu-mi mai trebuie nicio altă… femeie. Mi-am dat seama de asta în noaptea aceea… când m-am ţinut după voi… Ştiu tot ce-aţi făcut.

— Tu m-ai pocnit în cap, atunci în boschet?

— Bineînţeles, puteam să te omor, fără să se afle niciodată, tu erai suficient de ameţit… abia acum văd că ţi-ai dat seama.

— Am simţit un fel de leşin… aşa din senin, zise Val.

Deci Olga te cunoştea, ştia. Ce-ţi zace în pipotă… dacă tot timpul pe drum mi-a spus să am grijă… de mine…

— A fost un moment de nebunie… spuse Şandru. Bine că m-a ferit Dumnezeu… Acum mi-ar fi părut rău. Şi să-ţi mai spun ceva: dacă va trebui să mă despart vreodată de vulpea aceasta roşcată, ţie ţi-aş da-o. Pe cuvântul meu de onoare!

— Parcă am fi la masa tratativelor, zise Val, şi se pune problema lumii. Din păcate, e o singură lume, iar noi suntem doi.

Lovitura aceea în cap, reluă el după un minut de tăcere, mi-a produs un soi de amnezie, când totală, când parţială… Zile întregi n-am putut să-mi revin, nu-mi aduceam aminte decât frânturi din ceea ce se întâmplase. La început am dat vina pe oboseală… După aceea, m-am gândit că trebuie să fie altceva la mijloc.. –, şi încetul cu încetul am reconstituit totul. Voiam să mă răzbun – nici eu nu sunt un înger, să ştii –, dar te-am iertat. De fapt, eu fusesem cel care intrase de bună voie în cuşca leului, nu era normal ca el să încerce să mă muşte? Apoi mi-am dat seama că n-ai dinţi tari – eşti o lepră şi atâta tot –, simpatic pe alocuri, pe unde n-ai bube, mi-a fost şi milă, mi-a fost şi silă, mi-a fost scârbă şi de mine… Singura femeie care ne-a înţeles bine pe amândoi a fost Olga, din cauza asta a fugit ca din puşcă şi de la tine şi de la mine. Cine mă prinde mai întâi îl înşel… nu: se înşală…

— Dar s-a întors la mine.

— Asta te va pierde. Ştiai că joacă numai cu mână moartă? Dacă nu ştiai, ţi-o spun eu. În ce mă priveşte, m-am curăţat, m-a scos pe tuşă. Tuşesc.

Val afişă mina unui om care a pierdut un război mondial.

— Nu fi copil… Poţi veni s-o vezi… din când în când... Acum nu-mi mai e frică. Şi la urmă – să nu

crezi cine ştie ce –, prietenia ta chiar mă onorează. Eşti un om deosebit, un artist.

— Aia e, că nu mai sunt artist… nu mai sunt nimic, zise Val. A murit un sculptor, un mare sculptor, iartă-mă că vorbesc deschis despre mine, dar vorbesc ca despre cineva care nu mai e de faţă, s-a dus, s-a isprăvit, şi ştii când?

— Când… ce?

— Când a murit… sculptorul? În momentul când tu ai dat cu statuia de pământ… şi s-a făcut ţăndări…

— Cu ea ţi-am dat… în cap, atunci! râse Şandru.

Era o discuţie cam ciudată, în doi peri, nu se ştia dacă vorbeau serios, dacă spuneau adevărul, sau inventa fiecare o *suprarealitate,* pe baza unor fapte reale.

— Aha! De-aceea lovitura era aşa de moale… de dulce… era obrazul Olgăi… care mă atingea în moalele capului…

murmură Val, pe gânduri.

Secretara bătu la uşă. Şandru se uită dacă n-a rămas vreun pahar pe birou, apoi merse şi deschise.

— Ţi-am spus, dragă, să nu ne deranjeze nimeni!

Avem de întocmit un material pentru minister.

— E chiar ministerul… spuse Nuţi secretara care, în ziua aceea, ave o rochie foarte lungă, Val o recunoscu ca fiind a Olgăi.

(„Ia te uită!")

Plecând de la Şandru, trecu pe la inginerul Amzulescu. Voia să-l roage să-i facă rost de-un motor de barcă…

(Ca şi când acesta ar fi avut fabrică de motoare.) Îl găsi în micul său birou, de lângă hala cea zgomotoasă, care-i dădea de fiecare dată când o străbătea o imagine aproape completă despre „vaietul lumii acesteia". Inginerul izbutise cu chiu cu vai să-şi scoată maşina plătind-o ca pe un

„Trabant" nou, importat din străinătate.

— Bine că ai reuşit să-i convingi că nu e un „Cadillac"

sau un „Mustang", zise Val., Puteau să te ardă serios de tot. Îi povesti planul unei excursii în Deltă şi cum a doua zi era sâmbătă, iar inginerul tot trebuia să facă rodajul maşinii, se oferi să-l ducă el până acolo. „Ţine motorul, ţine, nu ţine, ne dăm jos şi-l mâncăm, glumi Val. Cred că l-ai meşterit în aşa fel încât să poată fi folosit larg pe autostradă şi… pe cale bucală". Ideea era oricum minunată, pe drum ar fi discutat. Citise oare ultimul număr din „Ştiinţă şi tehnică"? Acolo – se înfierbântă Amzulescu – se spune despre un şarpe cu două capete, care se află nu ştiu la ce muzeu – viu – şi ce e important, ambele capete se comportă independent. Adică, fiecare ia hotărâri „de capul lui". De exemplu, dacă se pune problema să dea din coadă. Din cauza asta se produc încurcături, întrucât celălalt cap poate lua hotărâri contrarii, decide să nu dea din coadă. Tot în acel articol se relatează despre un alt şarpe cu două capete, dar care se comportă mai organizat: un cap are comanda, celalalt e folosit doar pentru a se alimenta, pe gură. Prin urmare existenţa balaurilor cu şapte capete din basme e oarecum atestată ştiinţific. Val îşi propuse să ia cu el „Legendele sau basmele românilor" ale lui Ispirescu şi să le analizeze literar, în lumina ultimelor descoperiri ştiinţifice. Găsise nevastă-sa o pisică pentru experienţe? mai întrebă el din uşă. Dacă nu, putea să-i recomande una, dispusă în tot felul de experienţe, numai că deocamdată e gravidă. Plecă, urmând ca inginerul să treacă să-l ia a doua zi, dis-de-dimineaţă.

Se temea că n-o va mai vedea pe Olga în timpul atât de scurt ce-i rămăsese. (Ca şi când ar fi plecat pentru totdeauna, ca şi când peste o săptămână-două, când se-ntorcea n-ar fi putut s-o caute! Tocmai că *atunci* ar fi fost mai uşor s-o caute, s-ar mai linişti, poate, şi ar fi mers s-o vadă fără nicio tresărire.) O găsi acasă, stătea de vorbă cu Adrian.

— Te aşteptăm de-o jumătate de ceas, zise Adrian, când îl văzu intrând.

— Pe mine? se miră Val. Bună! zise el către Olga, aşezată pe marginea patului, exact în locul unde stătuse atunci. Era îmbrăcată aproape la fel ca în seara aceea şi *nu se cunoştea nimic*. Asta îl miră cel

mai mult. Femeile pot face orice, că nu se cunoaşte. Pot să se dea de trei ori peste cap – ca în poveste – (era obsedat acum de basmele românilor), că nu se întâmplă nici*o* minune: nu se transformă nici în zmeoaice, nici în muma-pădurii. Rămân identice – egale cu ele însele.

— Bună, Val! spuse Olga, cu un uşor tremur în glas.
Am venit să te văd.

— Uită-te bine la mine, făcu Va căutându-şi de lucru, că poate n-oi fi eu. Chiar, pe cine voiai să vezi? Merge, merge, spuse el, după o scurtă pauză, destul de penibilă pentru toţi. Suntem, slavă domnului, sănătoşi. Tu ce mai faci, Olguţa? se apropie de ea şi-o privi fix, ca pe un obiect, pe care-l observi pentru prima dată. Ori ca în exerciţiul acela de yoga, când îţi fixezi un punct din tavan şi cauţi să nu te gândeşti decât la el. Să-i pătrunzi esenţa.

— Viaţa merge înainte! adăugă Adrian, ca să întrerupă
„studiul de femeie" al sculptorului. I-am povestit eu câte ceva despre tine, şi cât de tare ne-a speriat pe toţi cu dispariţia dumneaei, mai spuse el cu un fals entuziasm.

— Te-am căutat şi la morgă. Se apropie şi el de Olga, care sta parcă fixată în ace sub privirile lui Val, şi luând-o de mână, o duse la fereastră, ca să-i arate… cum o căutaseră ei la morgă.

Nu e acolo morga, dragă Adrian. Acolo e cimitirul ciumaţilor, zise Val, continuând însă să privească la fel de fix locul gol, ocupat până adineauri de ea. Apoi, deveni deodată volubil. Să lăsăm astea! zise. Mă bucur că te văd. Tocmai mă gândeam că n-o să te mai văd şi *parcă* mi-ar fi părut rău.

Adrian voi să plece, să-i lase să-şi spună ce-au pe suflet, să se explice. E interesant cum se produce procesul de „explicaţie" între doi „foşti". E interesant procesul chimic al explicaţiei. Depinde cât de concentrată e soluţia şi ce se toarnă peste ea. Ce toarnă fiecare… şi pe cine. Câteodată au loc adevărate explozii, dacă torni acid peste o bază. În fond, aveau şi ei dreptul la plăcerea acestei lămuriri. Există atât de puţine momente fericite în viaţă! Spuse că el se duce la redacţie. Uitase sertarul descuiat şi avea înăuntru un document de mare importanţă (O minciună cusută cu aţă albă, el nu închidea niciodată sertarul; – Şi ce documente ţi se dau ţie pe mână? îi spuse Val. Poate făraşul redacţiei, care trebuie ţinut la secret). Bătu cineva la uşă şi intră un domn numai zâmbet şi bunătate, cu haine ponosite şi pantofi scâlciaţi. Ceea ce-ţi atrăgea atenţia în primul rând la el era aerul de timid zâmbăreţ şi de treabă, iar în al doilea rând, servieta mare (borţoasă, „astăzi toate sunt mai borţoase", cugetă Val) din mână. Spuse că e de la fisc şi că domnul… (îşi deschise servieta pe genunchi şi scoase un chitanţier)… Domnul… tovarăşul… Adrian Ploscaru Tudor Frăţilă… N-a plătit chiria de-o jumătate de an.

— Ceea ce e perfect adevărat! făcu Adrian, izbindu-se cu mâna peste frunte! Dar cum am uitat! Cum naiba am uitat? se miră el şi mai tare. Făcu apoi precizarea că e vorba de două persoane acolo – repartiţia e pentru două persoane – el nu poate, nu-şi permite să aibă un nume aşa de lung. Suma de plată era destul de mare: 1357 lei şi 60 de bani, şi funcţionarul de la fisc, care se vedea cât de colo că e un om de treabă, întrebă dacă o achită pe loc. Altfel vor trebui să plătească şi amendă şi majorări, ba sunt chiar în pericol să li se anuleze repartiţia. El îi mai căutase de nenumărate ori, dar nu-i găsise. Câteodată se auzeau râsete şi chicoteli înăuntru, dar când bătea la uşă, se făcea linişte şi nimeni nu-i răspundea.

— N-avem atâţia bani… momentan, sări Val. Dar luaţi loc, ce staţi aşa în picioare?

— Mulţumesc, mulţumesc.

— Adrian, n-ai nişte ţuică să-l cinstim? Nu vreţi, să beţi un pahar cu noi… avem şi-o fată simpatică în vizită…
Nu ciocniţi un păhărel cu domnişoara?

Adrian primise chiar cu o zi înainte o sticlă de palincă – i-o adusese sora sa de la Cluj. O scoase de sub pat, unde era depozitată, împreună cu paharele. Olga clăti paharele la chiuvetă, bucuroasă că găsise o ieşire… Ciocniră. Toţi se prefăcură că beau (niciunul n-avea chef de alcool), cu excepţia omului de la fisc, care dădu de duşcă paharul, crezând că e ţuică normală… apoi odată se congestionă la faţă şi-ncepu să tuşească.

— Doamne! că tare mai e! Val îi mai turnă un pahar. Omul se încălzi binişor, mărturisi că lui îi place tineretul şi că locuinţa aceasta e „un lux”. Adrian începu o conversaţie cu Olga, lângă fereastră, lăsându-l pe Val să trateze problema amânării plăţii chiriei.

Fiscul spuse că în socialism chiria se poate amâna la nevoie, dacă oamenii sunt de înţeles. Val îi mai turnă un pahar. Într-un fel, lui, ca om al fiscului, îi e şi ruşine să ia nişte sume aşa de mici de la oameni. (Se cherchelise bine şi arăta „ca o lubeniţă zemoasă tăiată în felii mici şi cu sâmburii curgând”.) Văzându-l pe Adrian şi pe Olga discutând aşa de intim, îi făcu cu ochiul lui Val: „să mergem, să-i lăsăm singuri”. Acesta se amuză şi spuse tare: — I-auzi ce zice, să mergem să vă lăsăm singuri! Ha-ha-ha!

Încă un ciocănit la uşă. Intră de data asta sora lui Adrian, care mai că o eclipsă pe Olga. Era însă un alt tip de frumuseţe şi aproape un copil. Studentă în anul întâi.

— Oa! făcu *Fiscul*, înclinându-se în faţa Finicăi, aşa o chema pe sora lui Adrian. Deci, fiecare cu perechea lui!

— Nu vrei să-ţi aducem şi dumitale una? zise Val.

Se gândi la doamna Chetroiu. Ar fi chemat-o acolo, sub un pretext oarecare, şi se amuza dinainte de mutra pe care ar fi făcut-o *Fiscul*. Acesta spuse că el e prea bătrân. Dar însă…

— Fiţi atenţi… zise Val, urmează un *dar însă*...

— Dar însă… băiatul meu, domnule… am un băiat care e prea moale!… E aproape de recrutare… şi nu cunoaşte… domnilor, viaţa… domnişoarele… că îmi vine câteodată nu ştiu ce să-i fac!

— Bagă-l în… vru să-i dea drumul unei înjurături sinistre… dar se sfii de sora lui Adrian… într-un cerc de tineri… o îndreptă el. Bagă-l într-un cerc de tineri.

— Păi, aia e! văd că aici la dumneavoastră… poate îl mai daţi pe brazdă…

— Adă-l aici, domnule! Da’ urgent, zise Val. Avem aici pe cineva care se ocupă exact cu… probleme de-acestea de majorat. Tineri până la armată şi… aşa, la o adică… Chiar şi soldaţi… Da’ fugi repede! Îl scoase pe bietul om, mai mult îl îmbrânci, pe uşă afară. Cum acesta uitase servieta, i-o aruncă în cap. Într-un minut să fii cu blegul aici! zise el. Să vezi ce şcoală o să facă madama cu el.

Olga începu să plângă. Finica spuse că venise să-l ia pe Adrian în oraş. Trebuiau să se întâlnească împreună cu Margareta, ea să cumpere… nu ştiu ce… Val nu mai fu atent. Olga, plângând, i se păru îngrozitor de respingătoare.

— Ştii că mă însor? zise Adrian. Neprimind niciun răspuns, Val câteodată avea un talent de-a se purta extraordinar de grosolan, o luă pe Finica şi plecară.

Urmară minute în şir de tăcere. Nu se auzeau decât suspinele fetii şi fornăitul ca de cal al lui Val, plimbându-se de colo colo, exact ca un armăsar legat la conovăţ, căruia i s-a trecut pe la nas traista cu grăunţe şi i s-a luat înainte ca el să apuce măcar să-şi umple o dată gura.
(Comparaţia îi aparţine.)

— E-he, e rândul meu să mă ascund, zise el. Să nu te mai prind pe-aici, sub pretext că mă cauţi. Ai putea da peste altcineva şi cum te ştiu rea de muscă, o să mă faci gelos post-mortem. Sublinie *post-mortem* şi Olga odată se opri din plâns şi-l privi cu atenţie. În fond, continuă el, n-o să-ţi fac nici plăcerea de-a te judeca. Ştiu, ai venit acum ca să-ţi iau un pietroi de pe inimă. Şi să mă ard, să rămân eu cu pietroiul. Adică să-ţi fac o scenă ai, asta doreşti? Poate ai vrea chiar să te lovesc?

N-am ridicat un deget asupra ta… Acum te prezentaşi aici tocmai pentru asta: să mă port urât cu tine, pe bună dreptate, şi să mă ierţi… Să te simţi tu cu cugetul împăcat. „Toţi sunt nişte porci. Bine le făcui, ha, ha! Bine-mi pare, bine-mi pare” să zici „Sâc! Sâc!” Află că nu-ţi voi face hatârul. În mod deliberat. Nici măcar nu te dojenesc, nu vezi? Mă fac că plouă.

Olga se roşi până în vârful urechilor, în vârful unghiilor lungi şi albăstrui, care acum se roşiseră din interior – o
ojă a indignării. „Vrei să spui că… şi se înecase de indignare. „Nu vreau să spun nimic… Ştii că am eu un spiriduş, care mă opreşte să fac răul”.

Val se apropie de ea… Vru s-o ia în braţe… observă o vânătaie pe gât şi puse vârful degetului pe acea vânătaie…
Ca şi când ar fi fost o insectă otrăvitoare şi-ar fi vrut s-o oprească să mai circule pe gâtul acela delicat. Se aşeză pe pat şi iarăşi tăcură amândoi.

— Observ… că ne-am cam pierdut umorul, oftă el! S-a dus şi ăsta. Nu crezi? Apoi, c-o veselie poate prea mare ca să fie şi din inimă: Să ştii că totul s-a întâmplat taman cum trebuia să se întâmple. Dar ştii, literă cu literă.
În lipsa ta era să cad… ghici în ce?

— Într-o fântână.

— Ne obsedează pe amândoi apa, haşdoiul. Dar mai ghicit. În ce crezi că era să mă duc de-a dura; de-a berbeleacul, valvârtej, să mă duc învârtindu-mă?

— Într-o sticlă cu ţuică, zâmbi Olga, printre lacrimi, văzând sticla pe masă.

— Ei, că ar fi fost mai bine aşa, ar fi fost excelent. Aoleu ce grozav ar fi fost! Am încercat, dar… n-am încăput! Era să cad în… misticism. Aşa, hodoronc-tronc, nitam-nisam… cum vine pocăinţa. Ce-ai fi zis dacă acum… te-aş fi binecuvântat, ţi-aş fi dat cu busuiocul în cap, te-aş fi stropit cu agheasmă… şi l-aş fi binecuvântat şi pe Şandru… ba şi pe individul ăla de la fisc… Aş fi zis că totul e perfect, în perfectă stare de funcţionare. Oiţele în mâinile domnului… Din păcate, n-am încăput nici în misticism, că sunt corpolent. Şi iată-mă total… dezorientat…
Aşa că… m-ai prins pe picior greşit. O să-mi revin eu, dar astăzi mă clatin… şi tu n-ai cum să-mi dai un prim ajutor. De fapt, primul ajutor l-am primit de la tine, dar nu mai poţi pune umărul! De ce să mă reazem?

— Apucă-te de lucru, îi spuse Olga, o să-ţi găseşti echilibrul în arta ta.

— Mă faci să râd… Care artă? Ce e arta? Refuz să mai fac păpuşi! zise el, aproape mânios.

— Da, dar nu era vorba de păpuşi… Aveai nişte planuri… grandioase. (Olga nu găsi un cuvânt mai potrivit, iar acest „grandioase” îl enervă şi mai tare pe sculptor.)

Se apropie de ea şi-i spuse răstit:

— Ai vrea să-mi iubesc arta mea, cum îţi iubeşti tu greţurile şi vărsăturile, aşa e? Ai început să ai greţuri şi vărsături?!

— Da… am început…

— Acesta e echilibrul tău... tu ţi-ai găsit în sfârşit un echilibru… Slavă domnului, pântecul tău şi-a aflat un echilibru. Trei echilibre unul după altul. Însă eu mă simt golit. Înţelegi? Nu mă mai simt *însărcinat,* şi dacă m-aş arunca în mare, aş pluti ca o sticlă goală, bine înfundată, dar care nu conţine niciun mesaj. Astăzi mă exprim foarte confuz… Nu ştiu ce am. Poate, odată o să-ţi scriu. Du-te. Trebuie să-mi fac bagajul. Plec mâine dis-de-dimineaţă. Am o mulţime de lucruri de pus la punct, îţi închipui. Să ştii că nu-ţi port pică. Rămânem, cum s-ar zice, prieteni. Chiar soţul tău – închipuieşte-ţi – a spus că pot veni să te văd când vreau. Adică îmi dă voie ca peste vânătăile făcute de el – pe pulpe, pe gât peste tot – să suflu cald. Ca boul la ieslea lui Isus.

— Şi eu aş vrea să fim prieteni.

— Neapărat, făcu Val. O să primeşti în curând o scrisoare de la mine, o să-ţi dau un semn, ceva. „Poate o să-ţi fac chiar o surpriză. Hai du-te, c-o să vină ăla, cu puştiul său, bubosul. Ai văzut cum zâmbea, cum era tot numai surâs când i-am azvârlit servieta în cap? Unora le-a fost dat să nu priceapă nimic din lumea asta. Pe noi ne-a ferit Dumnezeu de-aşa ceva. Dacă ne dă cineva cu ceva-n cap, pricepem pe loc. Asta e superioritatea noastră. Suntem foarte deştepţi! Infinit mai deştepţi.

Plecând, Olga nu-l mai iscodi despre ce călătorie e vorba. Crezu că se transferase cu serviciul într-un alt oraş, ori că a primit în sfârşit o comandă importantă. Nu era cazul să-l sâcâie acum cu întrebări. Va mai avea ocazii. De altfel, prieteniile adevărate chiar aşa se călesc: prin încercări, eşecuri şi înălţări. Ieşind pe stradă şi trecând prin dreptul fabricii de pâine, o izbi iarăşi mirosul de franzelă proaspătă,

simți totuși o nemulțumire surdă: da, măcar s-o fi certat. Dar așa… Abia Val o făcuse să înțeleagă adevărata situație… Se pomeni intrând din nou în muzeul de numismatică, privind monede vechi cu efigii care i se împăienjeneau în ochi şi nu-i mai spuneau nimic.

*

... Şandru ştia, în fond, foarte puțin despre moartea lui
Val. Ce-i povesti lui Tudor semăna mai mult cu o schemă abstractă care s-ar fi putut potrivi unui şir lung de oameni.
Acesta se întorsese în satul acela şi se angajase ca ziler la pescuit broaşte. Puişori de baltă, cum se zice. Întindea năvoadele mari seara şi dimineața le scotea pline. Tudor îşi aminti de-o frumoasă statuie a lui Medrea, la Constanța, nu departe de Cazino. Un imn în piatră închinat pescarului, al cărui năvod plin seamănă a fi marea însăşi.
Fertilitatea mării.

Numai că Val, pescarul improvizat – probabil că-şi lăsase barbă şi semăna cu un lipovean adevărat –, trăgea din clocotul valurilor nu peşti de aur, ci broaşte orăcăitoare. Vacarmul lor era uşor de realizat, mental. După aceea, continuă Şandru, Val ajuta la ambalarea mărfii. Broaştele erau luate cu furca, ori cu lopata şi puse în lădițe de lemn, care se băteau apoi în cuie şi luau drumul exportului. În primele săptămâni, se simțise bine acolo, mai ales când, ajungea la cârciumă – să se îmbete în rând cu toți –, ciupea lipovencele bălaie, şi participa cu mare entuziasm la bătălia de la miezul nopții, aruncând cu sticle în capul unora, primind şi el sticle ori pumni în scăfârlie.. Spunea – aflase asta de la un prieten de-al lui din acea perioadă – că abia acum trăieşte cu adevărat; simte că *trăieşte* îşi umple plămânii cu aer şi are voie să spună ce-i trece prin cap, să se culce cu cine vrea şi cu cine poate, şi aşa mai departe…

După aceea, nu mai putuse nici să bea... Şi începuse un fel de decădere a lui. A doua; prima fusese când i se păruse că nu mai face artă. Asta îl ținea mereu într-o stare de trezie periculoasă. Periculoasă, pentru că *gândea* tot timpul. E îngrozitor să gândeşti. Să *gândeşti* aşa la nesfârşit. Îşi procurase un motor, nu ştiu cum, şi noaptea, ieşea „pe baltă", singur, ori cu prieteni luați la-ntâmplare.
Apoi, neavând permis pentru ambarcațiunea cu motor, plătise o amendă şi rămăsese doar c-un fel de caiac. În caiac nu încapi decât singur. Înaintezi cu o mare viteză, dar trebuie să fii atent să nu te răstorni. Descoperise o mare plăcere în aceste plimbări printre insule de stuf, în cântecul păsărilor de noapte. Balta asta e o minune!

În noaptea aceea, neputând dormi din cauza țânțarilor care intrau în bordei, a şerpilor şi a altor lighioane, trăi, în fel şi chip, înecul lui Val. Îl găsi, oricum l-ar fi luat, neverosimil. Nu, Val nu se înecase!

— Ba s-a înecat în modul cel mai stupid, reluă Şandru discuția, la prima întâlnire. Se aflau pe un plaur, cu cosoarele în mână, într-o atitudine aproape simbolică.
Retezând stuful şi legându-l snopi, plaurul se uşura, risca să se scufunde, şi era ca şi când şi-ar fi tăiat creanga de sub picioare.

— Mitul lui Sisif e un vacs, spuse Tudor, pe lângă mitul acesta al nostru. Cel care e obligat veşnic să-şi taie creanga de sub picioare şi cade… pe altă creangă mai jos, o taie şi pe aceasta, şi aşa la infinit. Adică Sisif avea… impresia unei urcări. Trebuia să-şi care bolovanul până în vârf şi la urmă să fugă după el, să-l prindă jos şi s-o ia de la capăt. Or a-ți tăia creanga de sub picioare – şi asta la infinit – e mult mai tragic. E exclusă orice posibilitate, chiar iluzorie, de urcuş. O cădere perpetuă, o auto-cădere, în abis, pe crengi din ce în ce mai joase, pe care le tot tai la infinit.

Şandru nu înțelegea nimic. Îl întrebă din ce brigadă făcea parte Sisif. Tudor nu-şi putu stăpâni râsul, măcar că atrăgea atenția, şi-i spuse că era o cunoştință de-a lui Val.

— Serios?!

Şandru făcu o mişcare cam bruscă şi plaurul dădu semne de scufundare.

— Atenție, zise băiatul. Grijă cum calci. Cum a fost?
întrebă el.

— A fost aşa, spun şi eu din auzite: în seara aceea, Val stătuse cam mult în cârciumă, măcar că el nu băuse nimic. Aşa ca să fie în atmosferă, ştii că el nu putea fără prieteni, era mort fără prieteni. Îi aşteptase pe unii să termine de băut sticla de votcă. Aceştia îi promiseseră să iasă cu el în larg. Pe la miezul nopţii, plecaseră toţi. Un lipovean mai în vârstă, gras şi simpatic şi doi băieţi ai săi, foarte voinici. Dar lângă lotci, aceştia observaseră că nu nimereau lopeţile şi ziseseră că-l aşteaptă acolo pe mal. Să n-aibă nicio grijă, că ei sunt acolo pe mal. Val plecase singur – cu caiacul lui – la început voiau să plece toţi într-o barcă mare. Ăia se trântiseră pe iarbă şi începuseră să sforăie imediat. E de mirare că au mai auzit la un moment dat ţipetele lui. Mi-a povestit asta chiar bătrânul pescar. Val striga ajutor de undeva din larg. El, bătrânul, zicea că oricât de băut ar fi fost, la o adică, avea puterea să se trezească imediat. Şi se trezise, auzindu-l strigând ajutor.

Era o noapte întunecoasă, nu tu lună, nu nimic. Ţipetele erau foarte stranii şi din ce în ce mai încete, ca şi când ar fi fost pradă unei dureri cumplite. Au conversat o vreme, paşcanii îndemnându-l să mai reziste un pic. El se şi aruncase într-o barcă, iar în urma lui şi cei doi feciori şi se apropiau de locul acela, de unde veneau gemetele. Când au ajuns acolo, au găsit caiacul gol, nici măcar răsturnat, e drept că în el era puţină apă; Val nicăieri. Au strigat, l-au căutat… Era beznă, o beznă cumplită – din când în când bărcile se ciocneau între ele – aşa era de-ntuneric! L-au găsit abia a doua zi pe fundul lacului – balta era acolo aşa de liniştită, forma un fel de ochi stătător, un fel de lac. Intrase oarecum în mâl, dar era cu faţa în sus. L-au scos cu cângile. Dacă se îneca undeva pe firul apei, l-ar fi dus curentul, l-ar fi găsit cine ştie unde, la ţărmul mării..

— Sau poate, cine ştie, zise Tudor, ar fi călătorit din mare în mare, din ocean în ocean – aşa cu ochii în sus – ca şi când ar fi înotat pe spate, şi-ar fi făcut ocolul pământului.

— Exclus, zise Şandru, care luă la propriu remarca.

Un leş se-mpute după trei zile.

— Eu nici acum nu cred toată istoria asta, zise Tudor.

Nu ştiu de ce, am impresia că a fost ceva necurat la mijloc. Ce fel de oameni erau acei pescari

— Foarte de treabă. Şi se pare… printre puţinii prieteni adevăraţi pe care reuşise să şi-i facă acolo.

— Cum se explică acel „Ajutor” aşa de stins?

— Da, îmi spunea omul bărbos, pescarul cel bătrân, că aşa cum ţi-am spus – era semnul unei dureri cumplite. Asta m-a intrigat şi pe mine. Val era tare ca un taur… Nu fusese nici beat, să zici c-a picat în apă şi s-a dus la fund. Şi un foarte bun înotător… Chiar în ziua aceea înotase mai mulţi kilometri, ajungând până la mare.

— Asta e interesant.

Continuară să vorbească, cărând în acelaşi timp stuful înalt şi legănător. Tudor distruse din greşeală un cuib de raţe şi coasa tăiase raţa – care nu ştiu de ce nu zburase – în două. Tăiase şi un ou. Instrumentul era aşa de ascuţit încât gălbenuşul fusese împărţit exact pe jumătate, ca şi când ar fi fost fiert. Abia la urmă oul spart se amestecă într-o băltoacă de albuş şi gălbenuş… Tudor participa la distrugerea unui rai al păsărilor şi al vieţuitoarelor acvatice, al unui climat format de mii de ani. Participa fără să vrea la distrugerea unei guri de rai. Acel cuib tăiat în două, acel vânat ciopârţit îl întristă peste măsură. Nu fusese atent tocmai pentru că se gândea la Val.

— Ce căutase el pe plajă? întrebă.

— Aşa, să se uite în zare. Privise în zare…

*

Se lăsase mai mult dus de ape decât înotase, în ziua aceea. Nu ştiu de ce simţea nevoia unei ieşiri. Plutise aşa, la întâmplare, ore întregi, fără să simtă niciun fel de osteneală. Luase obiceiul să gândească în apă, ca Arhimede. Se aştepta să facă cine ştie ce descoperire. În orice caz, se simţea mai uşor aşa, se elibera de o parte din propria-i greutate, care parcă îl deranja din ce în ce mai mult în ultima vreme. Totodată, simţea o adevărată voluptate să plutească… Să se uite la cer, de pe suprafaţa netedă a apei, ori

de pe creasta unui val. Îi trecu la un moment dat prin minte posibilitatea renunțării la viața aceasta… pe uscat. Să te zbați ca balena pe uscat şi să azvârle toți în tine cu pietre, iar tu să nu fii în stare să te scufunzi, să te aperi dispărând în abis. Procopius povesteşte de chitul pe care-l aruncaseră valurile pe plaja
Bizanțului şi fusese bătut pe burtă – animalul acesta superb – de toți derbedeii Bizanțului, care tăiaseră bucăți din el, în timp ce balena era vie şi se uita la ei cu nişte ochi plini de uimire şi de neputință. Procopius vedea în asta – dacă Val îşi aducea bine aminte – un semn ceresc, care prevestea căderea lui Justinian şi prăbuşirea Bizanțului. Ar fi putut încerca – de ce nu! – o readaptare la condiția primordială, înainte ca omul să se fi tras din apă. Legănat de dulcea iluzie a omului-amfibie, se pomeni vărsat – de gura Dunării – în mare. Îi trebui oarecare efort ca să suporte şocul, să nu fie amestecat cu mâlul, ori năucit de valurile sărate. Se trase de-o parte de pericol şi se întinse pe plajă. Apoi, simțindu-se grozav de bine în soarele strălucitor şi pe nisipul fierbinte, contemplă logodna dintre fluviu şi Pontul Euxin. Asta i-o aduse în minte pe Olga. Întâi îi veni în gând tabloul acela mic al lui Rafael intitulat „Logodna fecioarei”. Este unul dintre cele mai reuşite ale amantului Fornarinei. Fecioara, bineînțeles, nu are nimic din frumoasa bucătăreasă; nici din Vellata, e foarte idealizată. Însă coloritul şi, proporțiile, plus atmosfera, ating aici o culme. Olga putea fi asemuită într-un fel cu Fecioara, cu toate că trăsăturile ei nu erau aşa de idealizate. Îi promisese să-i scrie, şi de ce n-ar face-o chiar acum?

Se ridică de pe nisip; abia acum simți o dulce oboseală în oase şi căută un loc potrivit. Găsi un petec de plajă neted ca o coală de hârtie şi îngenunchind ca şi când ar fi avut de îndeplinit un ritual începu să scrie. Nisipul se lăsa modelat – scris – de mâna lui, care era şi pană şi daltă şi încet-încet bucata aceea de plajă se umplu de figuri ciudate, ca şi când ar fi trecut pe acolo pe jos un cârd de păsări ibis, de Nil, şi-ar fi avut grijă să calce într-un fel anume. Val îi scrise Olgăi în cuneiforme. Se amuzase, într-o vreme, studiind cultura babiloniană, să învețe alfabetul acela care pentru un necunoscător pare mai degrabă o pictură stilizată. Ştia câteva cuvinte şi le scrise pe toate; desenă în primul rând două rânduri de unghiuri ascuțite. Erau patru de-o parte şi patru de alta şi asta însemna „cereale”. (Se pronunțau se.) Apoi-sculptă, e mai bine zis decât desenă, aceleaşi semne, însă mai mici şi aşezate pe trei rânduri. În urma lor erau trei cuie care se atingeau. Aceasta însemna: „scriu”; făcu apoi un fel de uluci, dar care puteau
fi luate şi cuie, apoi aceleaşi cuie aşezate altfel, care însemnau „peşte” şi iarăşi nişte semne, aproape la fel, care însemnau „bovine” sau „tauri”. Totul arăta aşa:

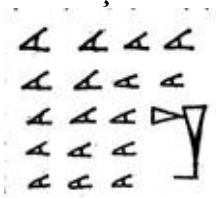

Cuvântul al treilea nu ştia nici el precis ce înseamnă; ceva în legătură cu tranzacția. Ea data dintr-o perioadă desigur destul de veche a scrisului cuneiform, care după aceea se simplificase. Era cea mai complicată de altfel; înainte de această perioadă, scrisul fusese mai simplu. Aceleaşi cuvinte se puteau scrie şi altfel:

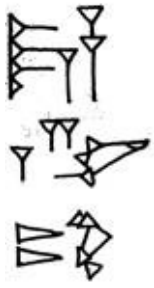

(Val netezi alături un alt petec de nisip şi ducându-şi puțin degetul la tâmple, ca şi când ar fi trebuit să se gândească ce anume vrea să-i comunice Olgăi, scrise fără milă).

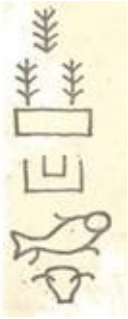

Îi explicase într-o zi Olgăi „fabricarea” scrisului la cei vechi, şi-o învăţase alfabetul. Nu-şi mai aducea aminte însă bine dacă *pe acesta* (care fusese în vigoare cam pe la anul 3000 înainte de Christos) sau pe celălalt, care se apropie binişor de era noastră (anul 250). Se gândi să şteargă unul din ele, să nu cadă în păcatul tautologiei. Adică să-i fi scris, peste trei mii de ani, iubitei sale tot aceleaşi fleacuri: cereale, a scrie, comerţ (da, acel cuvânt se numea comerţ), peşte, bovine. Olga l-ar fi putut reproşa pe bună dreptate că se repetă. Că a devenit monoton, ca orice îndrăgostit. Dădu să şteargă ultima scrisoare, dar semnul respectiv îl opri. Da, *bovine* poate să însemne şi „încornorat”, şi Olga, care avea imaginaţie, putea face tot felul de legături.

Reconfortat de acest joc, se aruncă în apă, aşa plecase de acasă, doar în slip, şi făcu calea întoarsă. Trebui să se oprească mai des pe diverse ostroave. Înota împotriva curentului şi înaintarea se făcea greu. Simţi la un moment dat o mare oboseală. Ostrovul cel mai apropiat era la vreun kilometru şi-i fu teamă să nu-l apuce cârcelul. Făcu un timp pluta, apoi o luă iar la drum. Ajunse acasă abia spre seară, şi doar se îmbrăcă, mâncă ceva, la repezeală – un codru de pâine – şi plecă. Nu ştiu de ce simţea nevoia să se întoarcă pe apă. Dar parcă ar fi vrut să fie cu un prieten – doi, să mai flecărească. Se gândi că dacă ar ajunge înapoi la plajă, ar şterge totuşi prima scrisoare. Tot ce e mai vechi e mai bun.

*

— Deci a înotat toată ziua aceea… aha!… dar a înotat ceva! zise Tudor, încercând să aproximeze distanţa parcursă de Val – dus şi întors.

— La autopsie, spuse Şandru, nu i s-a putut preciza cauza morţii.

— De-aia şi sunt făcute autopsiile, rânji Tudor, să nu se poată preciza nimic. Nici măcar faptul c-a murit.

Şandru venise la înmormântarea lui Val, acolo, şi-l văzuse cu ochii lui pe Val mort. Deci, nu mai putea fi nicio îndoială. „Parcă ar fi fost viu, zise el, doar un pic buhăit la faţă. Încolo era el – Val – pe care l-am iubit cu toţii, Val, mort.”

— Eşti o mare canalie, îi spuse Tudor. Poate cea mai mare pe care am văzut-o în viaţa mea. Rosti aceste cuvinte pe un ton neutru, ca şi când ar fi spus: o să plouă. Odată şi odată se va afla adevărul.

— Poetizezi! zise Şandru, ca şi când observaţia lui
Tudor nu l-ar fi privit pe el. Nu se supărase. Eu ce aveam de spus i-am spus; şi asta chiar la mine în birou, cu o zi înainte de a pleca în Deltă. Din partea mea, fusese iertat. E drept că nu mi-a fost foarte simpatic la început. I-am şi spus. Mă ataşasem de el, dacă vrei să mă crezi. Pe el însă îl urmăreau mai multe gheare, ghinioane, cum vrei să le zici. Şi una era chiar firea lui ciudată. El ştia asta, nu se ferea deloc, ca şi când şi-ar fi căutat moartea.

— Nu se făcuse vinovat cu nimic…

— Da, dar ştii… atunci. – zise Şandru, cu un anumit zâmbet.

Rața tăiată în două încă mai mişca din aripi, ori poate era vântul? „Ce greu se scurge viaţa” gândi Tudor. Altfel, era o zi frumoasă, mult soare, şi Delta, care se lăţea spre mare, lăsând să se audă şi un anumit vuiet, specific, presupunea dincolo de stuful bătut de vânt şi de coase nemiloase, orizonturi largi. Tudor trase aer în piept.

*

Tudor deschise fereastra din dreptul compartimentului. Stătu un minut în curentul care-l izbi în obraz,

ca o viforniță. O femeie, în spatele lui, îl rugă să închidă.
„Aveți şi loc în compartiment, mai ocupați şi spațiul de pe coridor”, bombăni ea.

Intră în compartiment. Se apropia Bucureştiul. Simți un sentiment uitat de mult, că se întoarce acasă. E bine să te întorci din când în când şi acasă. Mai faci o escapadă, te mai vânturi prin lume, mai vezi una, alta, dar la urmă păsărelele se întorc la cuib. Acum se întorcea acasă. E un sentiment plăcut, de pâine caldă, coaptă în țest şi frântă, aşa, aburind, pe masă, în strigătele de spaimă ale gospodinei, care le cere puțintică răbdare, să n-o rupă aşa că se „încrudează”. La el în sat se spunea „se încrudează”. În Bărăgan aflase de la cineva că se spune „se încruzeşte”. Expresia nu exista însă în Bucureşti, mai mult ca sigur. Bucătarilor le era totuna dacă se „incruzea” ori nu pâinea făcută de ei pe banda rulantă. Doctorul discuta acum cu vecinul său, tot un intelectual, care mai tot timpul, tăcuse, iar acum, dintr-odată, devenise volubil. Poate pentru că simțea şi el apropierea capitalei şi – era tânăr, bine făcut – îl aştepta în gară vreo iubită, ori soție zâmbitoare. Spunea că să fi avut el bani acum zece-doisprezece ani, când „se desfăcuse” marea burghezie. Atunci puteai cumpăra un Grigorescu cu nimica, sau cea mai bună mobilă stil Ludovic XV.

Doctorul adăugă că el cunoştea exemple de indivizi care îşi umpluseră casele cu tablouri de Petraşcu, Tonitza,
Iser, Ressu, ba chiar câțiva Andreeşti ori Luchieni. Asta la Bucureşti, nu la Craiova. Dar şi la Craiova unul cumpărase de l-a cineva care pleca argintăria prințului Serbiei (nu ştiu care prinț).

Îşi luă din portbagaj lădița care conținea toată averea lui: un „Contemporanul” vechi de peste trei ani, cu o poezie pe prima pagină, o tabletă despre zâmbetul nu ştiu cui şi restul nu mai apucase să citească. Şi, în locul mobilei stil sau al tablourilor maeştrilor români, batista parfumată a Dianei, pe care el personal nu apucase de asemenea s-o fluture. Se despărțiseră, ca să zicem aşa, „la rece”. Abia în Gara de Nord, strângând în mână mânerul de fier al lădiței lui soldățeşti, îşi dădu seama că… n-are nici casă. Nu era o certitudine, era mai mult o presimțire. Se îndreptă spre strada cunoscută, mergând încet şi cu inima cât un purice; întârzia voit reîntâlnirea cu casa. Când ajunse acolo, da… nu-l înşelaseră presimțirile: casa era în demolare. Pe fereastra lui – a lor – tocmai se aruncau afară nişte coşnițe cu moloz. Etajul nu mai exista. În jur era lume multă, lucrători şi buldozere, un întreg şantier.

Inginerul Andrei se ținuse de cuvânt: întreprinderea lor de proiectări găsise acel imobil foarte potrivit pentru ea şi-l luase, oferindu-le locatarilor locuințe la blocuri: garsoniere, ba chiar câte un apartament cu două camere, celor căsătoriți. Între timp, însă, se făcuse un plan de sistematizare, care prevedea dărâmarea întregului cartier, şi măcar că acea casă era foarte solidă, în timp ce în jur toate erau mai mult sau mai puțin părăginite, se începuse dărâmarea chiar cu ea. Peste o lună avea să se renunțe la acel plan de sistematizare şi casa se transformase într-un loc viran; Tudor urmări o vreme cum se tot aruncă molozul pe fereastră. De unde atâta moloz? Parcă ar fi fost statuile lui Val, sfărâmate. O macara lucra undeva în spate şi un buldozer izbea în pereți. Nu putu suporta şi plecă mai departe.

— Merse vreme lungă, la întâmplare. Nu mai recunoscu unele locuri, se construise într-adevăr mult. Toată ziua aceea luă act de transformările edilitare petrecute în Capitală. Îi plăcu cum fusese amenajat centrul. Era pozitiv. Biserica Crețulescu era bine pusă în evidență, nici Val n-ar fi făcut proiectul mai bine. Periferiile înfloriseră, oraşul se întinsese enorm, apăruseră cartiere noi. Deci, aici s-a muncit, n-au stat cu mâinile-n sân. Acest prim contact fiind oarecum pur contemplativ – voind să vadă totul cu ochiul proaspăt, nu reuşi, adică nici nu încercă să găsească un loc unde să tragă, fie şi pentru o noapte.

Seara târziu, se întoarse în Gara de Nord. Ce bine că era liber! Da, în gară se simțea într-adevăr liber. Putea lua orice tren, în orice direcție. Intră în sala de aşteptare clasa a doua, pândi până se eliberă o bancă şi se culcă cu mâna sub cap şi cu cealaltă ținând de lădiță. Acum dormea pe lemn ca la el acasă. Nici cea mai moale saltea n-ar fi fost atât de odihnitoare. Avu un vis plăcut. Când se trezi, spre ziuă, nu şi-i mai aminti, îi rămăsese numai senzația de fericire pe care o ai după un vis frumos. Dacă s-ar fi forțat, şi l-ar fi adus aminte. Dar nici visele nu trebuie forțate prea mult, mai ales atunci când sunt fericite.

Primul cunoscut pe care-l întâlni în Bucureşti fu… Săvulescu! Simți că i se face negru înaintea ochilor. Purta o servietă în mână şi mergea spre gară. Nu se schimbase prea mult. Săvulescu îl privi lung, îl cercetă ca pe o insectă şi venind la el îl întrebă: „Domnule, de unde te cunosc eu pe dumneata?” Avea o memorie scurtă, memoria figurilor, încolo ştia tot, şi țâța pe care-ai supt-o. Tudor ridică din umeri, exact cum făcuse şi cu câțiva ani în urmă, şi trecu mai departe. Întâlnirea îi pică rău.

CAPITOLUL XII

SE MUTASE de vreun an şi jumătate într-un cartier nou, dintr-o margine a Bucureştiului, unde, dacă te grăbeai, ajungeai pe jos, luând-o peste câmp, de la capătul lui 31 şi traversând cu grijă o cale ferată (altfel trebuia să ocoleşti mult cu. Tramvaiul). Se văzuse „la bloc”, blocul se afla vizavi de-o fabrică de ciment. Spunându-i lui Val că se căsătoreşte, nu glumise. Numai că acestuia nu-i era gândul la situaţia matrimonială a altora, atunci ieşise cu Finica, din camera unde se aflau ei, ţapul înjunghiat şi Olga, întoarsă să-i plângă pe umăr. Plecaseră din delicateţe, ca să-i lase singuri. Dar aveau şi treabă, aoleu câtă treabă! Urcară scara înaltă, maiestoasă şi murdară şi bătură la uşa Margaretei. Aceasta era în capot, acelaşi capot „care-i venea ei bine” şi-l iubiseră, pe rând, şi Val şi Tudor. Adică, îl furaseră din ochi.

— Păi, ce faci, nu eşti gata?

— În trei minute ne-am şi prins cu clama de rufe de tramvai, zise Marga.

Aceasta se împrietenise întâi cu sora ziaristului, care îi dăduse să-i bată la maşină o lucrare de seminar (era o studentă cuminte şi foarte conştiincioasă). După aceea,
începuse s-o viziteze mai des şi el, şi minunea, fără efect asupra nici unuia dintre amici, se înfăptuise. Pe lângă
Mimi, o frivolă şi-un antitalent total, Marga era o fată superioară, măcar că simplă, simpluţă. Adrian ştia că lui nu-i trebuie cerber în casă – un cerber tehnic, o doctoriţă în Bazele Darwinismului, ori în ştiinţa literaturii. Nu voia o creatoare, destul că era el. Dorea o femeie de casă, cu bun-simţ, cât de cât atrăgătoare – ori Marga, văzută de aproape şi cu oarecare indulgenţă ori subiectivism, putea părea chiar frumoasă. Zână. În orice caz, avea *sex appeal*. Îl cucerise cu ordinea perfectă care domnea în camera ei, cu „Răpirea din Serai” de pe pereţi şi cu scoarţele ţărăneşti de la capul patului. Băiatul, e drept, la început, urmărise pur şi simplu o aventură. Fu uimit însă constatând că fecioara era, în ciuda aparenţelor, fecioară. Îi spuse că nu fusese nimic între ea şi Tudor (deci, el minţise ca un porc); că, dimpotrivă, „porcul” se purtase ca un domn şi-i făcuse o impresie foarte bună. Se părea că e blând, ocnă de isteţ şi cu totul deosebit în comparaţie cu ceilalţi bărbaţi. „Măi, nu mi-l mai lăuda acum, că mă faci gelos”. În puţine cuvinte: se ataşase de fata aceasta fără fasoane, care nu avea cultura lui – slavă domnului! – şi-l *completa*. Adică: îi punea ordine în hârtii, îi putea oferi la ore fixe o mâncare de regim minunată (cu toate că doctorii îl asigurau mereu că n-are nimic la ficat, trăia cu spaima c-a dat în ciroză, un început de ciroză). Îl putea ţine gătit – cochetul din el jubila – şi… ceea ce era mai important, fără datorii. Acum, cu două salarii, se descurcau. De când se căsătoriseră, Adrian nu observa, ori se făcea că nu observă, că-i rămân şi mai puţini bani decât înainte, pentru că Marga venea la redacţie şi-i ridica salariul, ca şi când el ar fi fost un chefliu ori i-ar fi pierdut, din buzunar, până acasă. Ea îi punea la
CEC, ea îi scotea şi pe însurăţel îl ţinea împărăteşte, e drept, dar fără leţcaie. E drept iarăşi că ce mai câştiga el în plus, banii pe articolele publicate pe deasupra îi mai ascundea, îi băga în cărţi, la propriu, în bibliotecă, şi
Marga ştergând o dată praful nu ştiu cum mişcase dulapul şi se pomenise cu „Negura”, căzându-i în cap. Din carte se desprinseră nişte hârtii de-o sută şi se împrăştiară prin odaie, în privirea uimită a tinerei soţii şi mutra speriată a lui Adrian. Era vorba de o mie de lei, puşi acolo pentru cheltuieli mărunte, în primul rând pentru hârţoage. Când era burlac, cumpăra cărţi cu nemiluita, scriitori buni şi răi, mari şi mici, care-l scoteau din sărite pe Val.

— Ia te uită câți bani scoți dintr-un roman, spusese Marga. Tu de ce nu faci proză?

Adrian se miră cum au ajuns acei bani acolo, probabil că aşa luase cartea, de la anticariat, şi fu de părere să împartă norocul pe din două.

Marga nu-i dădu însă decât 50 de lei şi de restul îşi cumpără aspirator „Buran", iar în după-amiaza aceea, când bărbatul se duse la o şedință, luă toate cărțile la mână, sub pretextul că trebuie să le şteargă de praf. Le aşeza după mărime, Adrian le pusese după autori, dar nu veneau bine, dădea o impresie urâtă. Nu mai găsi nimic. Cercetă aproape pagină cu pagină celelalte cărți ale aceluiaşi autor, citind ici colo câte o frază.

Dispariția lui Tudor şi-a lui Val, aproape concomitent, ca într-un roman polițist, dar fără previzibilul acestuia, îl aruncase în cea mai mare uimire. O aduse la el pe
Finica. Aceasta dormi câteva nopți în patul lui, el culcându-se pe canapeaua lui Val. Abia peste o săptămână află ce se-ntâmplase cu Tudor: la redacție veni o hârtie prin care se cerea scoaterea lui din rândul salariaților. Totodată se sugera şi excluderea din U.T.M. Stoicească mobiliză toată lumea la şedință. Se arăta, ea prima, cea mai îngrijorată şi lovită „de nenorocirea ce se abătuse pe capul bietului băiat." Asta în particular. Pentru că în şedință făcu o succintă analiză – succintă, dar tăioasă – a activității acestuia şi spuse că o astfel de activitate nu se putea, n-avea cum să se termine bine. Desigur, fusese reținut de organe doar în vederea unei cercetări, să sperăm nu de durată. Nu credea că „întâmplarea" se datora doar comportării lui neprincipiale din redacție. Desigur, ea se simțise datoare să informeze forurile superioare despre ieşirile lui repetate: cea cu articolul acela nefast despre absolventul împuns de vacă, cea cu denigrarea reportajului şi insulta adusă maestrului Spornicu. Şi aşa mai departe. Se pare însă că acest element era într-adevăr primejdios şi că avea legături – nu se poate şti – chiar cu oameni duşmănoşi, condamnați de societatea noastră, care au găsit mijlocul să strecoare prin intermediul lui ideologia lor nefastă. Încercaseră s-o strecoare chiar în revista ei, a lor, a tuturor, şi e un mare noroc că tovarăşii noştri se sesizaseră şi răul fusese extirpat. Toți tăcură, o tăcere vinovată. După şedință, Ică Duțu, prinzând-o un moment liberă pe Stoicească, îi spuse că nu era cazul să facă atâta gargară.

— Tudor a călcat pe bec pur şi simplu – poate că era şi vina lor. Ar trebui să încerce să intervină… pentru că doar ea ştie prea bine… aşa că să nu-l scoatem noi acum țap ispăşitor. În particular, toți colegii îl compătimeau. Platonic, bineînțeles. La şedința U.T.M., care urmă la scurt timp, cu mai multe redacții, condusă de cineva de la o revistă mai mare, Adrian fu singurul care luă apărarea împricinatului. În ciuda prelucrării ce precedase şedința, în care Stoicească găsise de cuviință să-l pună în gardă, ca prieten, să se lepede de Satana în modul cel mai deschis, pentru că asta era situația – ar, putea-o păți chiar el! Speriat, şi parcă gândindu-se în altă parte, acesta spusese – da, da! Dar la şedință avu o comportare ce-i puse pe toți pe gânduri. Ascultase atent toate acuzațiile aduse lui Tudor. Erau cele cunoscute, spuse mai detaliat de Stoicească şi de încă vreo doi din redacție, care veniră cu citate din unele articole ale tânărului. Citite cu o anumită intonație şi rupte din context, îi intrigară pe unii, iar persoana venită să conducă şedința se arătă indignată de-a dreptul. Adică, se poate ca azi, în presa noastră, să se mai strecoare asemenea calomnii? Tudor fu blamat şi răsblamat pe toate tonurile. Stoicească îi dădu cuvântul şi lui Adrian, care, cunoscându-l din nefericire mai bine, putea aduce şi alte detalii semnificative din viața privată a acestuia, spre a se vedea clar că excluderea din U.T.M. e o sancțiune. În fond, destul de uşoară față de gravitatea faptelor. Adrian se pregătise să îndruge banalități, nişte fleacuri: că îşi permitea să spună glume cu două înțelesuri, nu-şi călca pantalonii, lucruri de-astea… Ridicat în picioare şi simțindu-se privit de toată lumea, odată fu copleşit de o imensă ruşine față de sine însuşi şi chiar aşa începu, că-i e ruşine că participă la o astfel de şedință unde se petrece un lucru urât. Şi în acelaşi timp, comic, da, are şi un dram de comic. Noi trebuie să excludem un om din rândul organizației de tineret – „post mortem", cum ar veni – pentru că, făcu pe naivul, el ştie că la astfel de şedințe cel criticat se află în sală şi are posibilitatea să asculte ce se spune despre el şi să ia cuvântul. Ori unde se afla acum colegul nostru Tudor Frățilă? A plecat… până la Titu… şi a ajuns… unde? Poate că trebuia exclus Frățilă din

organizaţia lor, din moment ce fusese… dar de ce fusese…? El a avut fericita ocazie de-al cunoaşte bine, mai bine decât toţi cei din sală, stătuseră aproape un an în acelaşi cămin, acum în ultima vreme împărţeau aceeaşi locuinţă. Tudor era un om excepţional. Modest, cinstit şi extrem de muncitor. (Adrian fu necăjit pe sine că nimerea tot peste clişee verbale.) El învăţase multe de la Frăţilă. Învăţase să aibă curajul opiniilor proprii, să privească critic şi să gândească, cum s-ar spune, cu capul lui.

Cineva din sală observă cu voce tare că, după câte se vede, îi dă o recomandare, ca şi când ar fi vorba să-l *primească* în organizaţie (un hohot de râs).

Adrian însă nu se intimidă.

— S-au dat aici citate din articolele semnate de el şi socotite tendenţioase. Persoana respectivă a uitat să precizeze însă un singur fapt: că e vorba de nişte materiale satirice. Or care e rostul satirei în societatea noastră?

Tocmai să înfiereze anumite tare…

— Anumite tare… dar nu societatea însăşi, tovarăşe

Ploscaru! interveni Stoicească roşie de mânie, uimită de intervenţia acestuia. Chiar mă mir de ieşirea dumitale, parcă noi altceva discutasem.

— Ce ziceţi atunci de acest articol? zise Adrian. Şi citi cu o frumoasă intonaţie un pamflet împotriva unor şefi de staţii de căi ferate, care pierd câte un vagon, îl uită pe-o linie moartă… Toţi îl ascultară cu atenţie, crezându-l tot al lui Tudor.

— E de-a dreptul duşmănos! spuse cineva. Bagă fitile. E numai şopârle! se auzi alt glas. Cine sunt şefii de staţii, ce reprezintă vagoanele pierdute?

— Ei bine, acest pamflet e semnat de… Adrian spuse numele autorului, şi a apărut în… rosti numele ziarului…

anul trecut Autorului nu i s-a găsit nicio intenţie duşmănoasă. Ba, dimpotrivă, s-a apreciat că pamfletul e bine scris şi că serveşte, din moment ce s-a publicat acolo

unde s-a publicat.

Mai fu de părere că pentru greşelile de ordin disciplinar, Tudor putea fi sancţionat, cum putea fi sancţionat

el însuşi. Deci, el era împotriva excluderii din organizaţia lor de tineret şi propunea sancţionarea cu vot de blam.

Trebuia să i se dea o şansă.

Vorbise dintr-o răsuflare, fără a cântări prea bine cuvintele, emoţia se transmise în sală şi de unde până atunci toţi, măcar că nu-l duşmăneau pe Tudor, erau gata să-l condamne fără drept de apel, acum parcă se iscă un fel de curent de simpatie pentru el.

Luă cuvântul persoana venită din afară, un om mai în vârstă, cu mustăcioară. Mărturisi că ultimul vorbitor îl nedumerise total. Ceru informaţii asupra lui şi spuse că îl uimeşte atâta lipsă de spirit critic. Antevorbitorul i se păruse un exemplu tipic de gură cască, gata să ia în braţe pe oricine, care s-a comportat ca atare şi s-a dovedit duşmănos până în vârful unghiilor, pentru că noi, tovarăşi, ştim mai multe despre acest nemernic… (tuşi… mhî, mhî!), şi din perioada lui mai veche, de studenţie.

— Păi, atunci dacă ştiţi atât de multe… sări Adrian, de ce să mai facem şedinţă? De ce vă trebuie şi aprobarea noastră… Dacă vă e conştiinţa curată… ardeţi-l şi gata… ce mai aveţi nevoie de votul nostru? În ce priveşte trecutul lui de student, a fost strălucit! Da, a fost un element foarte bun, asta v-o spun eu. De aceea a şi fost adus aici la Bucureşti…

E de prisos să spunem că ultima parte a şedinţei îi fu consacrată şi toţi traseră în el, ca la tir. Se alese cu vot de blam… Ca şi Tudor, de altfel, pentru că la vot… se votase de vreo patru-cinci ori, în ciuda tuturor lămuririlor din pauze, discuţiilor de la om la om, nu s-a putut obţine majoritatea simplă necesară excluderii. Adrian fu mulţumit că împărtăşeşte aceeaşi soartă. El era un spăimos şi un ponderat. Îl apucă frica de ceea ce spusese.

De la şedinţă se duse acasă, o luă pe Marga şi depuseră actele. Ca şi când o astfel de legătură ar fi putut împiedica
„mersul înainte al istorioarei”, cum ar fi spus Val. Peste câteva zile avea loc oficierea căsătoriei civile, la Oficiul
Stării civile din Piaţa Amzei, unde veni şi redacţia, în frunte cu Stoicească. Aceasta îşi aminti de propria-i nuntă,
undeva la Orăştie, de unde era de baştină. Prin colectă, colegii îi făcură cadou un serviciu complet de masă (12
farfurii întinse, 12 farfurii adânci, cuţite, furculiţei)

În aşteptarea lui Val, Finica dormea aşadar la fratele său, era şi mai în centru, mai aproape de universitate.
În plus, avea mai multă linişte şi putea să studieze. Primi de câteva ori vizita Olgăi, care venea să întrebe de sculptor. Se împrieteniseră oarecum.

Adrian stătea mai mult în camera de sus, la nevastă-sa.
Dar, când voia să scape de sub control, de sub escortă, cobora „s-o ajute” pe Finica la lecţia de spaniolă – studia spaniola –, şi el, Adrian, îşi pusese în gând s-o înveţe odată cu ea, ca să poată citi în original pe Marcos Ana! După aceea, aflând că Marcos Ana nici nu există ca poet, lăsă baltă spaniola.

Într-una din zile apăru Olga şi le spuse că Val a murit. Se clătină, aproape să cadă. Nu era însă nimic demonstrativ în atitudinea ei. Pântecul – deja se bombase uşor – bătea ca o inimă şi Adrian îşi abătu privirea ruşinat în altă parte. „Ce ştim noi despre viaţa femeii?” îşi spuse el.
„Ea e pământul. Bărbatul poartă germenele vieţii, e adevărat, dar femeia îl încălzeşte, îl hrăneşte şi-l transformă în fapt. Câte suferinţe şi ce secrete corespondente cu cosmosul. Aceste consideraţii de ordin filosofic îi fură întrerupte brusc de adevărul cumplit al dispariţiei lui Val, pe care îl trăi imediat şi pe plan raţional. Da, raţiunea îi *spunea* că prietenul lui se prăpădise, şi ea, raţiunea, *ştia* de ce.

Finica stoarse o lămâie într-un pahar cu apă şi-i făcu
Olgăi o citronadă. Aceasta, ridicându-şi puţin capul, sorbi câteva înghiţituri. Spuse apoi că fusese găsit înecat în Deltă – de ce l-ai lăsat, domnule, să plece? se tângui ea către Adrian. De ce l-ai lăsat să plece? Eu am presimţit asta de mult, şi ultima noastră întâlnire a fost ca un fel de adio. Atunci însă am crezut că e vorba doar de un adio sentimental, cum se întâmplă.

— Uite c-a fugit în altă lume! scăpă Adrian o vorbă.
Ar fi vrut să plângă, dar nu putu. *Simţi* o durere surdă în dreptul inimii. Aceste dureri sunt cele mai primejdioase, ele îl macină pe om, cu viteza unei pietre de moară, ce se învârte şi striveşte tot ce prinde, curge jos rumeguşul.
Adrian se umplea de rumeguş, ca şi când cineva începuse să-l taie c-un joagăr în dreptul inimii. Ca şi când ar fi fost un copac, şi cineva îl reteza cu un joagăr. „Femeile au marele avantaj că pot plânge”, rosti, deşi în casă nu plângea acum nimeni.

— Poate ţi-a scris ceva, se ţinea de cuvânt, mai adăugă el. N-ar fi exclus să primeşti de undeva vreo scrisoare.
Olga tot venea pe la Finica, parcă ar fi fost surori. Pe
Ruxandra nu mai ţinea prea mult s-o vadă, nu ştiu de ce. Se întâlniseră de vreo câteva ori, şi felul acesteia de-a fi, brutal şi simplist, o rănise foarte tare. Eşti frumoasă – „uită-te şi tu-n oglindă!”. Ceea ce crezi că e catastrofă, în existenţa altor femei nu depăşeşte importanţa unei griji. Se încurcase cu Val şi-l uitase în parc, apoi găsise un crai, care-i turnase un plod. Ei şi ce? Ce rost avea să dea viaţă acestui capriciu al întâmplării? Avea un soţ. Acesta o îmbrăcase în blănuri – îi mărturisi că le probase – şi aşa, între îmbrăcări şi dezbrăcări… Ca s-o răzbune, na! Nu e cine ştie ce de capul lui! Stai să-ţi spun… Adică, lasă. Oricum, dezbrăcat, arată monstruos, are o burtă prea mare. Să n-o chinuie conştiinţa, şi el o înşelase de nenumărate ori, cu nemiluita, auzi? Erau chit. Ruxandra mai mult pentru asta acceptase, ca să-i

facă şi ei o bucurie.
Adică să-i ia mustrările de conştiinţă cu mâna, mustrări că…părăsise patul conjugal, cum se spune atât de pompos în romanele burgheze. (Olga era la fereastră, şi crenguţele se mişcau dintr-un alt impuls desigur, n-aveau ele treabă cu frământările ei sufleteşti. „Unde e substanţa, fibra sănătoasă?") În ce relaţii era ea cu *tatăl*? (Cu tatăl cel de la
Cluj, nu cu Sfântul duh, cu Val). Ştie cum sunt bărbaţii, au nu ştie? Îţi fac copilul şi după aia, descurcă-te! Ei spun că au un cămin, sunt căsătoriţi şi nu vor să se afle acasă…
Iar biata mamă… îşi retează dintr-un foc toată bruma de tinereţe.

Olga se simţea vinovată faţă de toată lumea, faţă de ea însăşi, în primul rând – şi încerca parcă o plăcere să vadă cum pe zi ce trece vinovăţia îi iese tot mai mult în evidenţă. (Aşa cum stătea prăbuşită în patul lui Adrian, unde nu cu multă vreme în urmă mortul o strânsese platonic în braţe, pântecul umflat părea un gorgan scitic, care se trezeşte în viaţă.).

Urmară apoi o serie de evenimente în viaţa lui Adrian, care nu aştepta cu spaimă decât unul. Din trei, rămăsese doar el… încordarea aceasta îl enerva, îi ascuţea nervii ca pe coasă. Cum la redacţie – în lipsa lui Tudor – luase locul calului de bătaie, îşi dădu demisia. Îşi putea permite asta, soţia avea un salariu şi-ar fi scos-o la capăt de bine de rău. Nu i se primi demisia, însă i se înlesni un transfer. Din postul de redactor la ziar, ajunsese corector la o revistă. Răspunderea era mai mică şi ţinea pur şi simplu de gramatica Academiei, însă chinul moral era parcă şi mai mare. De câte ori „corecta" o poezie, îşi aducea aminte de Tudor şi purta cu el dialoguri imaginare pline de venin şi de spirit. După un an, Marga îi născu doi gemeni – mare bucurie în familie. Iată, putea fi fericit. Chiar în perioada aceea trebuiră să se mute. Era iarnă, cu nămeţi mari, şi umblase mult după o locuinţă corespunzătoare. Mare noroc că obţinuse trei camere, deşi tot apartamentul din noul bloc nu însuma, în metri pătraţi, niciun sfert din cele două camere din clădirea cea veche.

În general, lui Ploscaru îi mergea bine. Faptul că nu se blazase se datora împrejurării că soţia – considerându-se, într-un fel, tot scriitoare, pentru că era dactilografă – îl obliga să lucreze, să-i citească seara, să facă şi el ca Tudor, care, în ziua aceea, când venise la ea, i-a compus pe loc o piesă de teatru, păcat că nu fusese inspirată s-o transcrie! Deci, să doarmă mai puţin, să mai lase din burtă – începuse să prindă puţină „aureolă" în jurul mijlocului – şi să creeze! De unde pe vremea burlăciei îşi ţinea producţia pe jos, acum orice foiţă mâzgălită, orice cuvinţel notat, era adunat cu grijă, bătut la maşină –, îndosariat şi pus în raftul de „Opere". Desigur, Adrian avea destul spirit autocritic şi nu încerca să publice. Continua tot cu articole, pe ici pe colo, cele mai multe la comandă. Ca gazetar făcuse mari progrese, fiind tot mai mult solicitat. Marga era o comoară de linişte. În casă, dincolo de larma moştenitorilor, simpla ei prezenţă, zâmbetul luminos şi felul deschis de a se purta însemnau certitudine.

Se înscrisese şi la facultate – la fără frecvenţă –, studia tot literele! – şi, doamne, cât era de conştiincioasă!

În ziua aceea tomnai se „băteau", în privirile uimite ale celor doi prunci – amândoi băieţi – care stăteau în patru labe şi se uitau ca nişte maimuţoi la evoluţia părinţilor. Marga îl prinsese pe Adrian şi se căznea să-l trântească. Acesta râdea de se prăpădea. „Îţi dau mijlocul", zicea el şi ridica braţele în sus, lăsându-şi nevasta să-l înşface de mijloc şi să-i fie mai uşor să-l trântească. Ea, de la ţară fiind, se jucase în copilărie de-a trânta cu toţi copiii vecinilor, la acea vârstă când a fi băiat sau fată era cam tot aia. Ba fetele se dovedeau parcă mai tari decât băieţii, că se dezvoltau mai repede şi-i trânteau. Marga învăţase de-atunci să pună piedică şi acum încerca să-l învingă pe Adrian, având grijă să nu-l lovească, ferească Dumnezeu cu capul de ceva. Acesta însă nu ceda deloc, se încăpăţână să fie mai tare şi dacă ar fi vrut s-ar fi descotorosit imediat. Era un joc pe care ei îl practicau din când în când, ca înviorare.

— Îţi dau mijlocul, zise el iar, prăpădindu-se de râs.

Pe această replică se auzi o bătaie la uşă şi, fără a mai aştepta invitaţia, îşi făcu apariţia un individ foarte cunoscut…

— Tudor! sări Adrian, eliberându-se imediat de lanțul de fier al brațelor casnice.

— Just! a spus tovarăşul de la raion, făcu Tudor.

Era replica cu care se despărțiseră în urmă cu câțiva ani, când acesta plecase să-i dea de urmă Olgăi, iar Adrian îi spusese râzând că a Olgăi o găsi-o n-o găsi-o, dai' a
Stanei, sigur!

— Just, a spus tovarăşul de la raion, rostise atunci
Tudor o frază care se vântura des ia ei în redacție.

Se îmbrățișară. De asemenea, Tudor o îmbrățişă şi pe
Marga (Doamne, de când nu mai strânsese o femeie în brațe!), Marga se bucură că-l vede, îi spuse că Adrian îi tot vorbise de el, fusese aproape tot timpul prezent în casa lor.

— E nenea Tudor! le spuse Adrian copiilor, care se retrăseseră speriați în preajma mamei, ținând-o de fustă.

— Vin din străinătate… adăugă Tudor râzând.

— Pe cuvântul meu dacă te-ai schimbat, exclamă
Adrian.

— Ba chiar arăți mai tânăr, zise Marga.

Nu ştiau ce să-i facă să se simtă mai bine. Marga îl aşeză pe un scaun, după aceea îi spuse să se ridice şi-i aşeză o pernă pe scaun, cum se face la țară, „să nu fie scaunul prea rece". Adrian căuta o sticlă cu vin.

— Lăsați-mă mai uşor, zise Tudor dând perna la o pante. M-am dezobişnuit de moale, îi explică el Margăi.
Dacă mi-ai fi pus în loc de pernă un pietroi, aş fi stat cu plăcere. Ziceați c-am întinerit. Păi, cum să nu? Dacă am urmat un curs de întinerire, partea întâi e drept. Partea a doua se numea „Viață fără moarte", dar renunțase.

— Mă uit ca un bleg la tine, şi nu-mi vine să cred. Nu m-aş mira dacă ar apărea acum şi Val.

(Lui Adrian îi păru rău imediat că pomeni acest nume.
Tudor odată se întunecă.)

— Pot să-mi aduc bagajul? L-am lăsat la uşă. Se duse şi se întoarse cu lădița, cât o servietă. Le spuse că venea direct de *acolo*…

— De unde de-acolo? întrebă Mihăiță, aflat la vârsta primelor întrebări… Avusese vărsat de vânt şi-i promisese mamă-sa că dacă e cuminte şi ia doctoriile, or să-l ducă la bunici la țară, să se suie în clopotnița bisericii.

— De departe… făcu Tudor… hăt departe… unde sunt balauri cu şapte capete… şi…

— Vreau şi eu la bal-bal-auri… se bâlbâi dulce Viorel.

— Psst! făcu Marga, acum vorbeşte nenea. Unchiul
Tudor.

— Ca o constatare generală, începu Tudor adresându-i-se lui Adrian, – e că „Iliada" devine tot mai scurtă.
Uneori, o pagină, o pagină şi jumătate, care e mereu rescrisă şi îmbunătățită. „Odiseea", în schimb, e din ce în ce mai lungă. Ulise a rătăcit zece ani *atunci*, pe mare. Vremurile moderne cer o rătăcire mai lungă. Aşa că miră-te că mă vezi, după cum mă minunez şi eu. Nu te arăta uimit că nu-l zăreşti şi pe Val, unele călătorii se lungesc pe parcursul a sute de ani, pe parcursul unor milenii.

— Nu înțeleg! făcu Marga.

— Aveam o discuție mai veche cu Adrian, pe care nu apucasem s-o terminăm.

Tudor petrecuse o noapte în gară, unde dormi minunat, şi a doua zi, dis-de-dimineață, cu lădița în mână, porni iarăşi în descoperirea capitalei. Umbla la întâmplare, simțindu-se ca un emigrant în America, mai bine zis ca emigrantul interpretat de Chaplin. Numai că n-avea baston. Din cauza mersului cam

crăcănat şi oarecum ţopăit, multă lume îl asemuia cu marele actor. O comparaţie suportabilă, chiar când era făcută în bătaie de joc. Se uită pe la vitrine, intră prin magazine luând seama la preţuri, comparându-le cu cele dinainte, apoi zăbovi multă vreme pe la consignaţia, studiind tablouri, icoane vechi, stampe, îi dădu în gând să-şi vândă lădiţa.

— Cât îmi daţi pe ea? se adresă unei doamne de la consignaţia de mobilă.

— Pe ce?

— Pe această ladă de zestre…

Femeia râse, ca de o glumă, şi Tudor ieşi din pasajul
Victoriei, unde se aflau toate aceste mici magazine supraîncărcate de scaune, dulapuri, oglinzi, lucruri pline de praf şi de farmec, oarecum înviorat. Telefonă la redacţie.
Bineînţeles, era ocupat. După multe insistenţe, prinse un fir, dar i se spuse… că redacţia respectivă nu mai era acolo… Revista se desfiinţase. Se duse la Casa Scânteii şi tot învârtindu-se pe la parcaj dădu peste un cunoscut, un anume Baboi, care lucra la o altă revistă, pe acelaşi coridor cu ei. Asta pe vremuri. Baboi, care nu era la curent decât cu excluderea din U.T.M. – fusese la acea şedinţă –, îl întrebă de unde vine. Aflând, se sperie oarecum, se uită în jur dacă nu-l vede cineva şi-i povesti amănunte de la şedinţa aceea. Unul singur te-a apărat atunci, zise, Adrian Ploscaru drept care a luat-o şi el pe coajă. În sfârşit, bine că te-ai întors. Redacţia voastră s-a desfiinţat, toţi au fost transferaţi care mai bine, care mai rău. Era vorba să se înfiinţeze o nouă revistă, cu un caracter mai publicistic. Nu-i ştia precis adresa lui Adrian, nici unde lucra –, dar îl vedea din când în când prin Casa Scânteii. Ba stai! Parcă aruncase odată o vorbă c-ar fi primit casă în Bucureştii Noi… ori parcă pe Pieptănari? Cum se apropia cineva, Baboi se grăbi să încheie discuţia, invocând o şedinţă.

Tudor se duse la noroc în Bucureştii Noi. Orientându-se spre blocurile încă nefinisate, începu sa consulte, jos la intrare, lista chiriaşilor. La al treilea bloc dădu de numele lui Ploscaru Adrian. Aşa ajunsese să-l găsească, exact în momentul când acesta se lupta cu zmeoaica cea blândă.

— Eu n-am un sac de veşti, de la tine aştept noutăţile, pentru că… să vezi la ce nivel intelectual sunt. Luă lădiţa pe genunchi, scoase un cui din buzunar şi încercă vreo două minute să deschidă lacătul Era un lăcăţel cât un ceas de mână. Spuse că-l pusese acolo simbolic şi pierzând cheiţa observase că se poate deschide cu orice cui. Demonstraţia îi reuşi. Vărsă pe duşumea conţinutul: „Contemporanul” şi batista de damă. Aici am rămas eu, adăugă el, arătându-i data înscrisă pe acel număr îngălbenit de ziar. Deci ce-a urmat?

— Lucrurile au evoluat spre bine, încercă Adrian să-şi aducă aminte, zău că nu mint! Acela a fost un moment greu, foarte greu, ah, dacă am fi reuşit noi să-l depăşim, eram salvaţi cu toţii. Mie îmi e ruşine că n-am păţit nimic atunci, m-am ales doar cu vot de blam.

— Apropo, l-am întâlnit pe Baboi, mi-a povestit. Ce te-ai apucat, omule, să mă aperi? Ce-ai avut cu mine? spuse Tudor râzând.

— Uite, aşa mi-a venit, râse şi Adrian. Dar ce rost are să ne mai amintim? Ştii că atunci, prin vot, n-ai obţinut majoritatea necesară excluderii, însă, în mod paradoxal, a venit confirmarea după aceea de la raion că s-a aprobat. Mi-a arătat această confirmare Ioniţă Stoica, el a făcut oarecare scandal că e nestatutară. Ţi s-a adus la cunoştinţă asta?

— Ce?

— Excluderea.

— Nu… Am primit foarte puţine ştiri acolo, de altfel nici n-aveam o adresă fixă. Află, dragă Adriane… că avem o ţară minunată, că se munceşte cu avânt peste tot şi dacă am noroc, o să încep s-o colind, să revăd frumuseţile naturii întrezărite doar o clipă în această perioadă. Am învăţat printre altele şi că munca e sfântă. Munceşti, ai vorba aia. Am cunoscut mulţi oameni, din generaţia veche. Alte concepţii decât ale noastre şi ne tot dondăneam pe principii…

Încet, încet, prindeau tonul discuţiilor de altădată, în care gravitatea se amesteca imperceptibil cu

ironia şi noutatea unei observaţii era imediat persiflată.

— Da, am învăţat multe, continuă Tudor. Pot spune acum că sunt şi poliglot, şi-o poligloabă, după cum mă vezi…

Adrian se bătu cu mâna peste frunte (gest stereotip, gândi Tudor, Adrian deci era acelaşi). Dobitoc ce sunt!

Tocmai lucrul mai important am uitat să ţi-l spun. Ghici oare?

— Nu mai vreau să ghicesc nimic… zise Tudor. Ani întregi a trebuit să aflu totul prin metoda ghicirii, când ştiinţa pune la dispoziţie instrumente mai perfecţionate… Am rupt-o cu Mafalda… Spune-mi pe şleau. Dacă e ceva rău, cu atât mai direct trebuie să-mi comunici vestea.

Ştii că m-am dezvăţat să mi se servească răul… pe ocolite.

— Ştiam c-ai să te întorci. Şi asta încă de acum câteva luni. Printr-o metodă foarte simplă. Sper să mă ierţi că nu ţi-am cerut consimţământul, dar n-aveam unde să te găsesc.

— Hai, nu mai fierbe, despre ce e vorba?

— Eşti un autor, un Autor (Adrian sublime cuvântul)

şi te cheamă… Mauriciu Ion. Sau, mai bine zis Ion Mauriciu.

— Cum? Dumnealui? sări Finica. Obrajii i se îmbujorară şi o lumină i se aprinse în ochi. La noi la facultate mulţi studenţi i-au citit nuvela… bineînţeles, fără să-i îndemne nimeni. Se vorbeşte mult despre ea.

— Ce nuvelă, domnule, care Mauriciu? făcu Tudor

simţindu-şi cămaşa udă în spinare: de transpiraţie. Asta însemna enervare ori emoţie.

— Dragă, zise Adrian, rămăsese la mine o copie a reportajului tău despre Burculeţ. O aveam de la dactilografă, care nu ştiu de ce făcuse o copie în plus, şi mi-a dat-o mie. Am încredinţat-o unei reviste literare… şi a apărut. Pseudonimul ţi l-am găsit gândindu-mă la un tablou de El Greco… tot eşti tu ţepos şi ascuţit..

Deodată Tudor se îngândură:

— Ai publicat-o în forma aceea?

— Exact cum ai scris-o, un cuvânt-două dacă a schimbat redacţia. Toţi care au citit-o, o consideră ca un semn de înnoire a prozei româneşti. Eu ştiam de-atunci că nu e reportaj! S-au scris şi unele recenzioare despre ea şi-ai început să fii citat în lista de prozatori.

— M-ai nenorocit, gemu Tudor. Ştii că între timp am tot lucrat pe acest manuscris? În forma aceea era o simplă însăilare fără pretenţii… doamne, ce-ai făcut!

— E extraordinară! zise Finica, chiar şi aşa pe mine m-a tulburat… Şi la urmă, adăugă ea, cine vă împiedică să publicaţi şi ultima formă?

— Aia e, că nu am ultima formă… Am lucrat pe ele acolo. Află, Adriene dragă, că mi sau pus sub ochi şi nişte poezii de-ale tale…

— Unde sunt? sări Marga, care avea adunată toată evoluţia lui Adrian, pe faze, şi pusă în dosare…

— Tot… acolo. Ţi le-am citit de sute de ori… fără însă să-mi însuşesc munca ta… am făcut unele observaţii marginale, dar acum nu mi le mai amintesc.

— Ha-ha-ha! făcu Adrian. Sa vezi cum a fost. M-am pomenit cu nişte inşi… Au spus cine sunt… Şi-au adunat hârtiile tale… şi toate desenele lui Val. Au căutat şi pe sub pat, şi-n saltea, s-au uitat peste tot… în gura sobei, pretutindeni… Ţi-au luat şi cărţile pe care le-au găsit, noroc că geamantanul tău era sus la Marga, îl dusesem eu acolo. Împreună cu paltonul.

— Mă bucur grozav pentru palton, măcar că are un mic cearcăn în spate. Vede cu mintea de pe urmă.

— După aceea, continuă Adrian, mă tot vizitau diferiţi tipi care se pretindeau prietenii tăi de ţoi… auzi vorbă, şi-mi cereau să le dau adresa.

— Ştiau ei mai bine unde sunt. Veneau, aşa, de dragul tău…

— Şi al lui Val… întrebau mereu de el… chiar după ce se-necase…

Un moment de tăcere. Marga strânse masa; Finica începu să se joace cu copiii. Aveau un tren şi-l lăsa să alunece pe parchet, huruind din roți, iar ea încerca să şuiere: Ti-ti-ti-ti! Copiii chirăiau să ridice casa în sus.

Toți se gândeau la Val, ca şi când spiritul lui s-ar fi aflat atunci acolo cu ei şi-i electrizase până în vârful unghiilor.

— Cu mine, reluă Tudor, societatea s-a purtat cinstit… Cu noi, cu amândoi, şi cu mulți alții.

— Eu nopți întregi m-am frământat. Am înclinat să cred că s-a înecat de scârbă, că locul de confluență al marelui fluviu cu marea – acolo l-au găsit înfăşurat într-o plasă de pescar şi început de peşti – a fost ales simbolic… Suferise decepția cu Olga… Şi-apoi el era omul experiențelor totale! Adrian căzu pe gânduri.

— Îmi pare rău pentru statuia sugrumată… zise Tudor…

Apoi repetă, pe alt ton, mai mult pentru sine: gâtuita statuie…

— Sună ca un titlu, observă Adrian.

— Viața lui a sunat ca un titlu… din păcate, n-a putut depăşi acest titlu… Oftă.

— Olga, interveni Finica, e şi acum convinsă că s-a sinucis din cauza ei. Oricum, lucrurile vor rămâne încurcate… şi asta pentru totdeauna.

*

Adrian făcuse o deplasare în Dobrogea şi de vreo săptămână era ca un pescăruş pe ouă, nu se dădea la o parte, ca să nu se răcească impresiile. Se zice că după ce-şi depune ouăle, femela pescăruşului îşi vede de treburi, pleacă şi-l lasă pe bărbat să le clocească, ea adunând în timpul ăsta forțe pentru educația puilor, când or ieşi, să fie capabilă să le dea o creştere aleasă. Îl entuziasmaseră la culme statuile scoase la iveală şi vedea solul calcaros al acestor meleaguri ca pe un fagure. Un fagure depozit de artă. Se exprima cam pompos, dar cu autentică înfiorare.

— Da, calci pe bec… se deschide chepengul şi cazi în grota cu capiteluri, zise Val. Apoi, serios: dacă mă năşteam acum două mii de ani la Tomis, îmi dădeau ăia atelier cât ai zice peşte. Ce-mi sunt acum tarabele aprozarelor, ce-mi erau atunci atelierele de sculptură, aşa se-nşiruiau! Le crăpa buza tomitanilor, viitori chiustangii, actualii constănțeni vasăzică, după pietrari. Nu dădea unul ortul fără sarcofag sculptat, cum nu umblă azi cucoanele fără poşetă. Şi de hamal eram bun, fiindcă blocurile de marmoră aduse pe fundul corăbiilor drept lest erau zilnic descărcate în port. Puneam umărul şi intra ca dalta, înlăturând ce era de prisos şi aruncând în mare. Cu unghiile, bă, ciopleau ăia, aveau „stofă” şi pe sub unghii.

— Am văzut un portret funerar țâță! continuă Adrian, intrând, ca exprimare, în ape teritoriale străine, dar continuând să se alimenteze din acelaşi stoc de admirație, cu care se întorsese din călătorie. Nu avusese timp să-şi noteze ideile şi acestea îl sâcâiau. Totodată voia să mai ciupească ceva şi de la Val, acesta fiind, oricum, specialist, să nu cumva să dea în bară cu vreo afirmație eronată.

Val parcă simțise şi ocolea problema. Nu se băga. Când îi pomeni de-o Afroditǎ, el zâmbi. Le vorbi de-un coleg, frumuşel, rotofei şi cu breton, căruia îi ziceau Afrodel. Şi avea ăsta o mână ca o plăcintă. Aşa era de moale, nu ştiai cum să te descotoroseşti de ea când dădea noroc, aşteptai să te umpli şi de sirop, ca de la o plăcinta adevărată. Vizitând un muzeu la Roma, voise să facă pe asul şi citind sub un tablou „Non Toccare”, le-a spus cu importanță persoanelor care erau cu el: „Îl cunosc pe pictorul ăsta, e mare”. Apoi rămăsese uimit de activitatea prodigioasă a acestuia, căci toată Italia era plină de operele lui „Non Toccare”. „Ai dracu italienii, ăştia când îşi dau drumul, merg cu ruptul. Când pune unul mâna pe pensulă, spoieşte tot.” Discuția alunecă spre amintiri din armată, unde fusese coleg cu ăla, Afrodel-Tocariu. Dar la urmă, tot el se arătă curios:

— Despre ce statuie e vorba?

— Păi nu-ți spusei? Una fără cap.

— Şi restul e… bărbat sau femeie? Căci pierzându-ți capul, nu înseamnă că e totul pierdut. Bărbat sau femeie?

— De sexul feminin, cum se spune în certificatele de naştere.

— Atunci mă interesează.

Adrian i-o descrise, spuse c-a fost descoperită la Constanța, la vreo patru metri în pământ, în poziția culcată, protejată de pietre.

— Înseamnă c-a fost *martelată,* un fel de viol, explică el, văzând privirea curioasă a lui Tudor, şi trebuie să aparțină epocii creştine – secolele II-III. Martelarea e un fenomen specific acestei perioade, când monumentele funerare antice, romane, sau divinitățile romane erau sfărâmate, fiind considerate opere ale idolatriei. Prin edictul de la Milano, din 313, anul nu-l ştiu precis, dar cam pe-aici, îl găsiți la Milano, când o să vă duceți, Constantin cel Mare oficializează creştinismul. Aceştia, căpătând libertate de acțiune, distrug o parte din monumentele antice, în timp ce apărătorii vechii credințe încearcă să le protejeze. Aşa se face că găsim îngropate cu grijă statui fără nas, gât şi urechi, fără ORL.

— Nu s-ar putea să fie şi urma unor atacuri barbare?

Interveni Tudor. În secolul III geții şi carpii au devastat

Dobrogea.

— Da, dar nu şi Tomisul, care fiind înconjurat cu ziduri puternice a rezistat. Dacă statuia a fost găsită la

Constanța, înseamnă că… de altfel nu înseamnă nimic, trebuie s-o văd, nu pot s-o datez aşa. Vorbea de parcă i-ar fi căzut pe cap acum o sarcină foarte grea, datarea unei statui abia descoperită şi el doar treaba asta o avea.

Cunoaştem migrațiile succesive din secolul VI, când hunii şi slavii jefuiesc toată Dobrogea, inclusiv Tomisul. La începutul secolului VII, autoritățile romano-bizantine sunt retrase de aici, dar revin mai apoi. A, zise Val. Există şi un viceversa. Adică, mai multe. Spuneam că primii creştini se războiau cu statuile păgâne. Dar şi populația păgână *martela,* hî, hî… misionarii creştini. Pe la 361-363, când

Iulian Apostatul încearcă să reinstaureze vechiul cult, are loc răzbunarea. Aceştia, negăsind prea multe statui, taie din nasul oamenilor. Dar după moartea lui Iulian Apostatul lucrurile s-au restabilit. Există după cum vedeți o dinamică a statuilor, făcu el, ca şi a oamenilor de altfel. La Niculițel, continuă, ca să-i arate lui Adrian că şi fără documentare cu decont e în materie, zace o criptă creştină cu martiri. Au fost depuşi în această criptă, peste care s-a înălțat o basilică romano-bizantină. Au fost găsiți *in situ,* iar pe inscripție scrie „Martirii lui Christos" şi li se dă numele. E una din cele mai fantastice descoperiri, prima descoperire de schingiuiți autentici din zona asta, care sunt amintiți în *Martirajul sfinților părinți* – un catalog al tuturor martirilor. E vorba de un grup mai mare, în care se spune că au fost puşi la cazne la Noviodunum, azi Isaccea. Cei găsiți sunt patru: Philippos, Atalos, Kamosis şi încă unul… zi-i să-i zic, Zotikos.

— Cum îl chemă pe cel care a fost înecat în Buzău? Lui Tudor îi plăceau alunecările acestea spre lucruri serioase, de erudiție, ca stimulent şi exercițiu al minții… Val, chiar dacă muta datele mai încolo ori mai încoace, era stăpân pe esență.

— Sava Gotul. Activa între goți, prin secolul IV, şi-a fost înecat în apa Buzăului („Hai, Buzău, Buzău") de către aceştia, pentru că încercase să-i creştineze. Situația de mari frământări religioase din primele secole trebuie să fi fost destul de interesantă pentru un observator. Din păcate, astfel de observatori au lipsit. Noi putem cunoaşte o parte din vânzoleli după dinamica statuilor, cum spuneam. Cu nas şi fără nas, cu ureche şi fără de ureche, venea un nou val, lua statuile de ureche, dădea cu ele de pământ, buf, buf!

Pe Tudor îl interesa Dobrogea şi pentru arta sa, dar şi pentru istoria concentrată, presată acolo. Romanizarea a fost aici foarte intensă şi de lungă durată. După 271,

Dobrogea şi sudul Dunării constituie un focar de continuă romanizare a fostelor provincii romane. Un avanpost roman către lumea barbară.

— Ce ziceți de dubla reprezentare a zeiței Nemesis??

încercă încă o dată Adrian să aducă vorba despre ce-l interesa pe el. Fantastic! Mă, ce chestii? Orice praşilă în Dobrogea echivalează c-o săpătură. Statui semănate în pătrat. Recoltezi statui! După praşilantâi capul, după a doua trunchiul şi membrele! Uluitor!

— Termină, bă!

— Să vedeţi ce Carrara, ca la mama acasă. Frize cu amoraşi, cu divinităţi muze… capiteluri… o statuie menhir.

— Termină, bă, podoabă de bronz, entuziasm şleampăt.

— Nemesis era zeiţa răzbunării. Sculptând-o de două ori într-o *aediculă* (apăsă asupra cuvântului, voind să vadă ce efect face, dar nimeni nu ridică o sprânceană), artistul a vrut poate să sugereze că ori încotro te vei muta, mai la dreapta sau mai la stânga, te va ajunge răzbunarea: Femeia!… şi eu văd o înşiruire infinită de statui ale zeiţei Nemesis, constituind un fel de diametru al unui cerc. Şi toţi trecem prin faţa zeiţei de cel puţin două ori, cum ne rotim noi în cerc.

— De ce trebuie să ne rotim în cerc? interveni Tudor.

— De ce în cerc… am căpiat? sări şi Val.

— Pentru că viaţa e rotundă, perfectă, se apără
Adrian.

— Ba are formă de gâlmă. E mai ţuguiată într-o parte.
E ceva în ideea ta, dar mie tot Fortuna mi-a plăcut cel mai mult. Era exact ce-mi trebuia, un noroc de genul feminin, şi-au făcut fraţii săpături şi mi-au adus-o pe tavă.
Fortuna noastră, aia de la Tomis, e rotofeie şi cărnoasă.
Aţi văzut ce buze are?

Discuţia avusese loc seara la şosea. Se plimbau printre bănci cu îndrăgostiţi şi boschete gemând „de la sine", aveau o sticlă de coniac la ei, ba nu, le adusese tatăl lui Val o palincă şi o luaseră s-o bea „în mijloc", adică în mijlocul naturii, dar ei vorbeau uneori ca în Maramureş, nu mai terminau expresiile prea cunoscute. Val ţinea sticla sub pulpana hainei şi din când în când le dădea să se aghesmuiască turnându-le în dop, care era în formă de păhărel.

Acum plutea pe lac, era el însuşi un fel de plaur, insulă plutitoare, aştepta ca vreo pasăre să vină să-i ciugulească ochii, luându-i drept peştişori. Îi plăcea să înoate pe spate şi să se lase dus. Îşi aminti, nu ştiu prin ce asociaţie de idei, de această pălăvrăgeală de atunci şi de faptul că-i fusese oarecum necaz pe Adrian că tot încerca să-l tragă de limbă. Ciuda o simţise mai mult pe sine că nu era prea bine pregătit. Abia după aceea studiase tezaurul respectiv şi citise nişte cărţi. Se gândi ce soartă or să aibă propriile statui. Şi că Dobrogei, dacă ar fi să se poarte cinstit, îi datorează cel puţin câteva lucrări mari. Facă ce-o vrea cu ele – să sprijine gardul vreunei grădini de zarzavat, la Medgidia, să le împrăştie în jurul monumentului de la Adamclisi – în chip de oi contemporane, ori să le pună în piaţă la Constanţei; piaţa să se scufunde şi jos să răsară un mozaic; să fie mutate într-o altă parte, iar să cadă într-un strat mai vechi şi deasupra să se construiască o gară, aşa se petreceau lucrurile la vechiul Tomis, într-un du-te-vino prin milenii foarte excitant. „Ce-ar fi să încerc o dublă reprezentare a lui Ovidiu, o dată orientat spre sud, spre Roma, şi o dată întorcându-i spatele?"… Deci să le închine acestui pământ *dăruit*. Să intre şi ele în circuitul pietrelor, al munţilor roşi în coate, în circuitul statuilor. În orice caz, trebuie să-i livrez acestui colţ de ţară 24 de statuioare, hotărî, ce-o să se întâmple cu ele, nu mă priveşte! Cert, tezaur reprezintă a lume, o mitologie, ba chiar un conglomerat de mitologii. Revăzu în minte clar statuia acelei divinităţi de proveniență egipteană, asimilată de civilizaţia greco-romană. Pupila era foarte sus, aproape de arcul sprâncenelor, şi asta dădea o impresie de extaz. Dar noi din ce mitologie ne tragem sevele, de unde trebuie plecat? Ce zei? Ce oameni? Ce întâmplări trebuie cioplite în piatră? Da, în cele 24 de statui ar încerca să facă un sincretism al pantheonului românesc, pornind din adânc şi până azi… nu, până ieri… „ca să am perspectivă… până alaltăieri… După aceea aduc lucrurile la zi…" Nu uitase discuţia de atunci, în fond banală, tocmai pentru că ea îl îmboldise cumva şi trebuia să-l determine să se clarifice. Se

dădu la fund şi încercă să privească prin apă.

Peste un timp, Tudor, trecând prin acelaşi loc, fu şi el fulgerat de rezonanţa cuvintelor schimbate atunci, în micul parc de la şosea, în timp ce trăgeau câte-o duşcă de pălincă şi se uitau cum se zbenguie câinii scoşi de stăpâni la joacă, la o idee de libertate. Se auzeau gemete pline de viaţă venind din tufişuri. Rolul lui în discuţie fusese destul de marginal. Ca de obicei, era cel care ascultă, participă, dar nu se bagă prea tare în controversă de teamă să nu se angajeze, să nu emită ipoteze pe care mai târziu, la rece, ar fi fost nevoit să le retragă. Era tipul de creator sugativă, adună de-aici un cuvânt, de dincolo o întâmplare, o piatră şi după aceea construieşte cu grijă edificiul – nu are pretenţia unui *Panthocrator* – adică eu fac lumea, o scot din mine, o scot pe nas, dacă vrei, dar nu iau nimic din afară căci nu există nimic în afară de mine. În fond, nu eşti Dumnezeu decât în momentul iluminării şi până atunci trebuie să stai de-o parte, retras, să asculţi, să observi şi să aduni material. Dumnezei de-ăştia *continui* nu există şi cei care îţi dau mereu a înţelege că ei ar fi, sunt paranoici. Îl impresionase mai mult partea referitoare la martiri, Sava Gotul şi ceilalţi, chinuiţi în spaţiul dintre Buzău şi mare, în acele vremuri tulburi. Trebuie să mai existe şi osemintele celorlalţi, amintiţi în pomelnicul respectiv. Să nu ne mirăm dacă o să citim că sub nu ştiu ce edificiu ori într-un beci la Mangalia, unde o gospodină îşi îngropase cartofi, a scos odată cu ei un schelet, un martir care începe să ţipe, să zică „nu trageţi… nu daţi cu pietre…” În noaptea aceea, stătuse chiar lângă mare, pe buza mării. Fusese o furtună cumplită. Se gândi cam cum i-ar relata experienţa acestui contact. „M-am culcat cu ochii căprui şi m-am trezit cu ei vineţi”, zise Tudor tare, în timp ce un şarpe de apă se încolăci pe o trestie venind parcă sus, să audă mai bine. „Fugi, mă, că nu vorbesc cu tine”. Se gândi că poate această vietate e trimisă de el, de Val, acolo, să-i ţină locul. Continuă: am înregistrat pe cornee, ca pe un ecran moale, apariţia unui punct mic negru, tocmai la capătul celălalt al lumii, care creştea, ca un ghem. Apoi, ghemul a ţâşnit. Zeci de gheare, de mâini s-au întins să-l prindă, era, se vede, jucăria lor. Şi s-au zbenguit astfel o vreme, răscolind marea până în adânc, aşa încât suprafaţa bombată de la început, liniştită şi bombată exact ca ochii mei, s-a învolburat. Nu mai vedeam clar, în pupile mi-au apărut cucuie. Curentul îmi smulgea părul din cap, îmi smulgea unghiile, scoteam limba ca spânzuraţii. Am simţit că intră un hoţ în baracă şi-am dat să mă scol, dar nu puteam. Eram ca într-un început de paralizie. Apoi, cu chiu cu vai, m-am ridicat. Am dat să aprind lumina, lanterna, dar se arsese bateria. La urmă, n-am mai găsit nici lanterna. Iar m-am culcat, îmi era frig, m-am sculat şi-am tras un pui de somn… nu, ce spun? am tras un nor pe mine, ceva, o pătură. Lanterna era la locul ei, deci visasem că mă scol, dar nu mă ridicasem. Tot lucram la două versuri, dar cum n-am nicio încredere în inspiraţia onirică, le-am uitat. Erau despre un copac aplecat peste drum, peste casa unor prieteni, o pereche de fapt, şi foarte potrivită, îmi scriseseră şi ei o poezie şi trebuia să le răspund. Am dat să ies să mă uit la mare. Să nu mă mai chinui aşa doar ascultându-i vuietul şi simţindu-i valurile negre care parcă aci mă acopereau, aci mă dezveleau ritmic. Eh, nu m-au lăsat ăia, la ieşire. Un câine lup, în sfârşit, amănunte de-astea. Mi-am adus aminte, uitându-mă pe-o crăpătură – câtă mare încăpea în acea crăpătură? – că din când în când avusesem palpitaţii: inima intra în rezonanţă, dădea să plece târâş după vuietul acela continuu. Şarpele se plictisi să-l asculte. Se descolăci şi plecă. Delta mirosea a câine ud, ba, mai precis, a păsări ude – milioane de aripi, peste care se toarnă apă rece şi căldura trupurilor emană un miros ca de opăreală. Parcă se opăriseră lăcarul ţârâiac, măcăleandrul, stufărica, sturzul de vii, martinul cu trei degete, chirighiţa-aripi-late. Nu se opăriseră, în schimb, ca mai istepte, mai prudente pescăriţa râzătoare, mugurarul, inărița, sfrânciocul cap-roşu, culinul cioc-subţire. Dar sitarul de mal, rața sunătoare, cioara grivă sudică, capântortura? Ah, aceste zburătoare de basm! Încercase să le recunoască, după cântec, ţipăt, fâlfâit ori după moravuri, şi în furtuna din noaptea aceea se întâmplase ceva cu ele, marea năvălise şi le speriase din cuibărit, din pescuit, le turnase spumă în cap. Tudor era oarecum mândru că lucrează în cea mai compactă întindere de stuf din lume, un caleidoscop de culori, cu grinduri de nisip paralele cu litoralul – Letea, Caraorman, Ivancea, Sărăturile. Nu mai fusese în Deltă înainte, era fascinat. Şi încerca, totodată, sentimentul unei imense nostalgii, pe care o ai când te pomeneşti dintr-odată

la izvoare.

Pe insulele plutitoare întâlnea mistreți și vidre. Sus iată codalbul; locul te îndemna să meditezi la o cumpănă făcută încet și răbdător de natură. Sute de mii de ani. Ce înseamnă aici pasăre de pradă? Îi părea rău când auzea de stârpirea uliilor și a șoimilor, care mențin echilibrul între peștii răpitori și cei pașnici. Încerca să-și fixeze în memorie fiece nume nou, sperând să revină cândva să poată contempla în voie. Dacă ar fi putut, ar fi crestat pe trestii direct, ca pe suluri de papirus, viața tainică a nisiparului, a fugaciului de țărm, a chirighiței negre ori a forfecuței bălțate. Chira de mare, ce nume frumos! Nu reușise însă să afle care anume este chira. Șarpele care-l privise un moment îl duse cu gândul la cadranul solar și parcă auzea și-acum descrierea făcută de Adrian, care avea darul de a scoate în evidență lucrurile importante, din felul cum intona cuvintele.

*

Val trecea pe lângă capul Dolojman, mai precis printre Capul Dolojman și insula Bisericuța, din lacul Golovița în Razelm. O lua pe canalul Dunavățului și ajungea în brațul Sfântul Gheorghe. Coborând chiar la vărsarea în mare, unde Dunărea face o platformă de vreo 30-40 de km de viitură, așa încât privind din avion observi în mare o deltă scufundată, o Atlantidă misterioasă. Dădea acolo de insulele Sacalinu Mare și Sacalinu Mic, unde obișnuia să stea întins și să viseze cu ochii deschiși. Alteori pornea înapoi pe brațul Sf. Gheorghe spre Ceatal sau chiar spre Tulcea. Explorase de multe ori raiul peștilor și păsărilor, lumea de gârle, canale, lacuri cu nume ciudate: Matița, Merhei, Gorgova, Obrețianu, Bogdaproste, astea erau lacuri. Ori: Gârlă Păpădia, Gârlă Sontea. Astea erau gârle în Dunăre, interesant. Lacuri și gârle și grinduri în Dunăre și ostroave, asta era Delta. Dar mai colorată, mai importantă i se părea viața oamenilor de acolo, atât cât apucase să-i cunoască, încercând să fugă de sine. Când ieși la suprafață, se întoarse cu gândul tot la statuile din Tomis, uitând itinerariul lui subacvatic, ce văzuse, mai precis, ce gândise în apa aceea brun-gălbuie. Se afla pe canalul Caraorman, aproape de lacul Puiu. Nu mai era mult până la mare. Dar i se simțea prezența în aer, ca și când marea se vărsase în aer. Cerul era verzui închis. Toată această vastă porțiune pe care el o străbătea cu barca, înot ori chiar pe jos, cu piciorul, formase o țesătură fină, un țesut cu celule vii care respirau și de capul lor și odată cu întregul organism, celule ce se nășteau și mureau și iar regenerau de la sine. Și el se pomenise aici ca un corp străin și nu-și găsea locul și întrebuințarea. Ar fi una, se gândi. Să mă dau la pești. Goni gândul. Cele 24 de statui pe care avea să le facă începuseră să se și contureze în imaginația lui, se lucrau singure parcă – da, o să-l roage pe Tudor să-l mai ajute la treburile mai mărunte, pregătitoare, când va face rost de un atelier și va avea timp de lucru. Ori naștem o mitologie, ori facem pe noi arta, conchise el, plăcându-i ambiguitatea, adică arta pe măsura noastră, asta voise să spună, dar expresia era mai generoasă.

Tudor, trecând prin același loc, dar mult mai târziu, regreta nu numai dispariția lui Val, ci îngroparea unei posibilități de exprimare, nu pentru mulți la îndemâna, îl durea inima că Val nu era prezent, că fusese smuls din generația lui care acum își desfăcea aripile. Aceleași locuri născând aceleași idei, parcă se afla unul în continuarea vieții celuilalt, ca niște maratoniști ai aceleiași năzuințe. Da, Adrian aruncase atunci ideea multiplei reprezentări a unei femei, zeiță a răzbunării. Trecând prin locul acela, avu o trăire pe care o mai încercaseră și alții.

*

Abia peste un an fu chemat la proces.

…Când fu dus înapoi… Tudor își dădu seama că scăpase sentința. Adică atenția sa n-o înregistrase, ca și când ar fi fost vorba de un fleac oarecare. Chiar pe drum, constată acest lapsus și-l tot întreba pe ostașul care-l „ghida” – să nu se lovească, Doamne ferește, cu capul de pereți, să nu se lovească prea tare.

— Cât a fost? întrebă Tudor, aproape vesel. Cât am luat? Hai spune, domnule, spune-mi odată! Cât am luat?

— Lozul cel mare! râse prosteşte sentinela.

— Grozav!

*

— O nimica toată… spuse el, tare. Dându-şi seama unde se află, acum se juca de-a adevăratelea c-un trenuleț
amuzând nişte copii, adăugă: Ei, de ştiam că ai copii, căutam să le aduc ceva mai… la curent cu tehnica avansată… O rachetă… Mă, voi ştiți ce e luna?

— Partea văzută sau partea nevăzută? întrebă Viorel.

— Ca să vezi ce înseamnă generația nouă! se uimi
Tudor, ridicându-se de pe jos. Tu încerci să le spui poveşti şi ei îți răspund cu teoreme şi parametri… E cazul să-mi strâng bagajul, s-a făcut târziu…

— Păi, unde vrei să te duci? sări Adrian.

— Acasă. Am trecut ieri prin dreptul palatului nostru… ce păcat că se demolează.. Tocmai se arunca molozul pe fereastră. Mi-am amintit cum ai fost tu îngropat de viu într-o zi, în avântul unei astfel de demolări…

— Păcat de casă! zise Adrian. Şi văzându-l că se pregăteşte de plecare: Stai… rămâi aici, câteva zile măcar… Am trei camere…

— Nu rămân nicio zi… Eşti căsătorit… ai nevastă drăguță… şi decât să mă pomenesc c-un cuțit în burtă...
Fie el şi de bucătărie… ori de ascuțit creioane, mai bine cu burta goală! (Ha, ha! hohoti Adrian.) Şi la urmă simt nevoia singurătății… o vreme, să-mi revin. Nu stau prea bine cu nervii. Am nervi cu clopoței. Ce poți face e să mă ajuți să-mi găsesc o cămăruță pe undeva. Dacă vrei să rămânem prieteni, te rog nu insista…

Marga şi Adrian insistară totuşi, fără rezultat. Tudor merse cu Adrian în oraş, în căutare de locuință. Adrian ceru cecul de la Marga şi scoase toți banii pe care-i avea, vreo câteva mii de lei şi-i dădu lui Tudor.

— Să nu-mi ceri o dobândă prea mare, zise acesta, acceptând împrumutul.

Întotdeauna se purtaseră ca nişte frați, nu era nevoie de multe explicații între ei.

— Ba o să te jupoi!

După ce merseră o bucată de drum, Tudor îl întrebă deodată, oarecum îngrijorat:

— Nu ți-e frică să mergi cu mine pe stradă?

— Ba da, râse Adrian. Ai pantalonii necălcați şi mi-e cam jenă…

Se simțiră amândoi bine. Ca pe vremuri.

CAPITOLUL XIII

INTRASE în albia normală a vieții. Dar nu se simțea nici pe departe așa de fericit, cum crezuse, pentru că îi lipsea obișnuința. Un bolnav vindecat o dată de o boală cumplită obișnuia să se vaiete și chiar să țipe: „aoleu, unde e durerea mea?" Izbutise să găsească o cămăruță, pentru o jumătate de persoană, din ușă intra direct în pat, dar, oricum, era a lui, adică *închiriată,* plătea chirie, nu i se dăduse pe gratis. Altceva mai bun nu putuse obține. Pentru Tudor, spațiul era corespunzător. Deschidea fereastra când voia, o ferestruică rotundă, cât pumnul, care dădea spre niște acoperișuri de tablă roșie. Intrau în raza ei cel puțin 15 coșuri de cărămidă. Putea urmări echilibristica mâțelor, care, nu se știe de ce, încă din cele mai vechi timpuri au aspirații cosmice. Simțea o senzație stranie că nu-l ferecă nimeni pe dinafară. În primele nopți, rugase gazda să-l încuie –, să nu intre cineva peste el. Apoi se obișnuise. Gazdele erau niște bătrâni –, un fost profesor, cu mama sa, care se ținea destul de bine, deși profesorul însuși, un latinist și-un cărturar de soi, era pensionar. Acum își târa cu greutate un picior; când îl vedea, Tudor își amintea aproape întotdeauna versul lui Alecsandri: „târând al său picior". Casa îi era plină de colecții de reviste, ediții vechi de clasici greci și romani, tot felul de hârțoage, pe care le ținea prin dulapuri, pe paturi și chiar pe scările interioare. Poseda, de asemenea, o frumoasă colecție de cărți cu autografe de la scriitorii români dintre cele două războaie și chiar de la contemporani. Era, cum s-ar zice, un cărturar de rasă, și târând al său picior îi aducea zilnic lui Tudor câte un braț de cărți „să se pună la curent". Redescoperi „viciul nepedepsit" al lecturii și devoră ca un șoarece hămesit tot ce era literă tipărită. Citea în picioare, citea răsturnat în pat, în largul lui; citea la măsuța scundă, atent și cu creionul în mână. Lua note, făcea observații pe marginea unor pasaje (nefiind ale lui, nu putea scrie chiar pe cărți, trebuia să le copieze într-un caiet).

Cu toată școala lui, și-a vieții inclusiv, constată că avea lacune. „Sunt *plin de goluri*". Reciti și operele clasicilor învățați la școală, apoi, văzând că în cap i se face un talmeș-balmeș, o luă sistematic: se întoarse la greci și la romani, începu să-i studieze, pe rând. Altfel vedea acum lucrurile, și chiar pe clasici. Uneori îi era milă de ei…

Și-i venea să-i bată pe umeri, protector. Alteori reușea să se entuziasmeze și recunoștea cinstit că e ceva de capul lor.

Devenise foarte impresionabil la opiniile vechi, verificate de timp. Noaptea, după ce-l termina pe Titus Livius, purta cu el lungi discuții de la fundarea Romei și până mai încoace. Fusese deci un noroc acea cămăruță și comoara de cărți. Latinistul îi atrase atenția într-o zi că trebuie să preia critic toate acestea, înțelegi ce vreau să spun. Tudor înțelese. „Ce mai citește, ce mai gândește, chiriașul dumneavoastră?" Adică nici în antichitatea greco-romană nu era chiar așa de capul lui. Însă spiritul său critic nu avea nevoie de îndreptare, funcționa de la sine. Latinistul se simțea și el jenat, când îi punea pe masă maldărul de cărți – poate că trebuia să dea liste – Dumnezeu știe!

Plăcerea cea mai mare era să se radă zilnic. În fiecare dimineață, în fața unei oglinjoare din cămăruța sa, își săpunea cu grijă obrazul. E bine când poți să-ți arăți dimineața un obraz curat. Ieșind de sub spuma săpunului ieftin „Cheia" („o cheie tot am dibuit-o"), renăștea.

Adrian îi găsise și o slujbă, tot la corectură. Lucrau împreună – munca nu era așa de grea – aveau și zile libere. Însă în zilele premergătoare apariției revistei stăteau de dimineața până seara, într-o sală mare, unde se înghesuiau mai multe publicații și mereu zbârnâia telefonul, săreau pagini care trebuiau

înlocuite urgent cu altele; pentru o pagină de revistă citeau de fiecare dată în plus două-trei *dubluri*. Tudor era un bun corector şi îşi făcea datoria mai mult decât conştiincios. Adică, în afara punctuaţiei pe care trebuia s-o pună el, pentru că aşa cum veneau manuscrisele din redacţie era o catastrofă, îndrepta şi citatele în limbi străine ale criticilor. Bântuia un fel de epidemie de erudiţie, care se întinsese ca râia – şi totul era pus aiurea. Un scriitor de oarecare notorietate, mai ales pentru felul bătăios cu care forţa uşi deschise, pozând mereu în erou, care scria în acea revistă, cita la tot pasul în trei-patru limbi neavând habar de niciuna. (Nici măcar de-a română!) Tudor socotea ca o ironie a sorţii să pună la punct erudiţia încuiaţilor care acum începeau să joace în moderni. Îi era şi silă. Când ajungea acasă, se spăla bine, cu săpun, pe mâini – ca Pillat din Pont – şi deschidea ochiul de geam cu vederea spre acoperişuri. Casa în care locuia nu avea, din păcate, baie. Gazdele se spălau într-o albie – ca la ţară – apartamentul cu baia fusese naţionalizat şi noii chiriaşi nu acceptau niciun fel de acces. Tudor îşi făcea duş într-un lighean. Din când în când, se ducea la baia turcească, de pe malul Dâmboviţei. Singurul lucru bun rămas din perioada civilizaţiei musulmane. Aici o întâlni într-o zi pe Olga. Baia avea un hol comun – într-o parte intrau bărbaţii, în cealaltă femeile. Când ieşeau, se mai opreau în hol, să se acomodeze oarecum cu aerul mai rece. Se aflau acolo nişte canapele de piele şi nişte bănci – şi bărbaţi şi femei, toţi îmbrăcaţi, încotoşmănaţi. Se aşezau să fumeze o ţigară, să se relaxeze. Băncile erau numite în folclorul muşteriilor, băncile morţii. Se întâmplau uneori cazuri de deces aici. Pe cei care aveau ceva cu inima, după şocul din cadă, aici odată îi apuca o sfârşeală şi mureau zâmbind, fără măcar să-şi dea seama uneori ce se-ntâmplă cu ei. Aici avu şi Tudor o tresărire de inimă, dar de altă natură. Lângă el pe canapea se aşează o femeie, care, după felul cum se mişca şi după toate celelalte trăsături… i se părea cunoscută. Aşteptă să vadă dacă şi ea îl recunoaşte. Femeia se lăsă moale pe speteaza canapelei, oftând uşurată. Probabil că stătuse mult în cadă. Arăta ca un nud de Renoir – îmbrăcat. Toate femeile lui Renoir par ieşite adineauri din baie… carnaţia aceea trandafirie, modul relaxat, trăsăturile înfrăgezite…

— Olga! Se gândi, chiar în momentul când pronunţa numele, că ar putea să se înşele. Doamna de lângă el era coafată şi o mare parte din personalitatea ei de atunci se pierduse.

— Dumneata? tresări ea, jenată, ca şi când ar fi surprins-o goală.

— Vin uneori la baia comunală… se bâlbâi Tudor...

M-am învăţat cu luciurile în comun, cum s-ar zice… în afară de asta, n-am nici cadă, n-am nici duş acasă…

Asta mă duce cu gândul nu ştiu de ce, la un melc – melc, melc, codobelc –, ieşind să ia masa în oraş, iar când se întoarce nu-şi mai găseşte nici casa. Apropo… cum şi-or fi făcând melcii baie? Au tot ce le trebuie acolo înăuntru?

— Nu ştiu cum o fi la melci, zise Olga, înviorată dintr-odată, însă, în ce mă priveşte, eu n-am.

Tudor nu aflase prea multe despre ea de când se întorsese. Adrian îi spusese ceva, dar destul de vag. Nu-i veni la îndemână s-o întrebe acum nimic.

— Eu am un lighean, zise Tudor… şi-l pun sub streaşină, la burlan, pentru că apa nu curge întotdeauna. Îţi aminteşti de Iaşi? Ori cine blestema Bahluiul „care n-are niciodată apă, dar jură că se revarsă” şi mai spunea că „nimeni nu-i ieşean de plăcere”? Ce voiam să zic, nici eu nu fac baie comunală de plăcere.

Femeia râse. Lângă ei era un domn, bine îmbrăcat, cam de vreo 50 de ani, care citea ziarul. Lui nu-i plăceau, nu ştiu de ce, oamenii care se adânceau în lectură în preajmă-i adică atunci când se simţea şi el mai volubil, când îşi mai dădea drumul la gură. I se părea că aceşti tipi nu citesc, ci ascultă.

Se afla, cum s-ar zice, lângă femeia fatală. Cot la cot cu ea. Ar fi vrut s-o întrebe câte ceva… dar cel care citea atât de concentrat ziarul parcă îi tăia orice avânt. Mereu când ne simţim uşori – după o baie bună, după o fericire oarecare – şi parcă am vrea să zburăm, să plutim oleacă, intervine un amănunt, care ne pune plumb pe aripi.

Începu ea „spovedania”. Ştia că s-a despărţit de Şandru? Tudor parcă aflase ceva. De ce? De ce se

despărțise? Trecuse şi el prin grele încercări… îi spuse că într-o vreme au fost colegi acolo. Amândoi se aflau pe un plaur plutitor, trebuind să-şi taie plaurul de sub picioare… cum ar veni.

— N-a încercat să te descoasă? întrebă Olga.

— Nu-mi mai amintesc… am vorbit de una, de alta…

— … Să fie sănătos… Mai mult decât ştia, n-a avut ce să spună despre mine… în orice caz, era înnebunit pur şi simplu după copil… după copilul tău…

Olga avu gestul reflex de-a scoate poza odraslei – când nu existau fotografii, oare ce arătau femeile cunoscuților? cu ce se lăudau că sunt mame? – se abținu…

— E la țară, la Ciorogârla, unde a fost o dată Val, a apucat să-ți spună? Da, continuă ea, nemaiaşteptând răspunsul, Andrei a fost bolnav, era să moară. Şi asta ar fi fost o pedeapsă cumplită pentru mine… (Căuta cuvintele.)

Deşi, n-am fost ferită de pedepse cumplite. Copilul însă mi-a redat echilibrul, m-a adus cu picioarele pe pământ, găsindu-mi o preocupare. Să nu râzi, copiii regenerează, iei viața de la cap, odată cu ei. Când avea febră mare şi aiura m-am gândit că trebuie să-l scot din mocirlă, că moare. Casa lui Şandru mi s-a părut ca o mlaştină, şi-am părăsit-o, pentru această floricică, ivită pe lume după atâta zbucium, frământări, greşeli, drumuri încurcate…

Şi-am plătit… Am fost vinovată, cu sau fără voie, oricum am crescut acolo, acolo l-am dus şi pe Andrei.

— Să ia legătura cu pământul…

— Da, să se joace prin curte, să umble desculț. Merg şi eu des, des acolo, de câte ori pot… bunicii abia-l văd şi închipuieşte-ți: şi pe ei i-am făcut fericiți. Olga se luminase, vorbind de copil, întinerise şi Tudor o văzu dintr-odată în aura frumuseții de odinioară.

E interesant cum specia umană are grijă să se conserve şi iată că nimic din sfâşierile sufletului lui Val, atins de vâlvătaia părului acestei femei, nu se pierduse. El cu dragostea şi cu nebunia de-a prinde în laț idealul, „sufletul”, Constantiniu cu nepăsarea, cu ura sau cinismul, toți araseră acest câmp, contribuind într-un fel sau altul (lui Tudor îi fu ruşine de acest „într-un fel sau altul” – cum poate să se gândească astfel?) la răsărirea acestei

„floricele”. Se bat munții în capete… dar iată că rezultatul e uneori gingaş ca un clopoțel de argint, sunător şi nespus de frumos. Se simți inundat de fericirea tinerei mame de lângă el.

— L-am aşteptat… şi la scurt timp după întoarcerea lui

Sandu băiețelul s-a îmbolnăvit… Am hotărât să ne despărțim definitiv… Era gelos de câte ori vedea copilul. Zicea că ştie că nu e bine, dar nu se poate abține. Acum s-a căsătorit cu Ruxandra… o ştii?

— Da, vag…

— Să le dea Dumnezeu sănătate. Eu am fost dată afară din facultate pentru absențe nemotivate. Pierdusem deja un an din cauza fugii mele la Cluj… Toți m-au exmatriculat atunci, inclusiv Val. Acum sunt iarăşi în anul IV, la fără frecvență. Am o mică slujbă undeva. Ştii că într-o dimineață am făcut o baie minunată acolo la voi; era prima fugă de-acasă, dormisem cu Val; propriu-zis stătusem aşa unul lângă altul şi discutasem despre artă… Dimineața, ne-am certat… nu mai țin minte de ce… Am întrebat unde e baia şi el mi-a explicat; „drumul” era destul de complicat, undeva la subsol. Am făcut singură un duş într-o încăpere cât o şură. Unde s-ar fi putut îmbăia un regiment. Mereu, când vin aici, îmi amintesc de dimineața aceea. A fost o zi de cotitură.

— De cotitură şi pentru mine. Atunci v-am cunoscut, pe tine şi pe Val, şi v-am fost „martor”. M-am gândit de multe ori că toată vina mea a fost aceea de-a fi martor – cu voie sau fără voie – la anumite întâmplări. În orice caz, nu regret această calitate. Uneori e bine să vezi cât mai multe, numai să ai inima tare. Noi, slavă domnului, suntem tineri. Abia îmbobocim. Complimentul îi făcu o mare plăcere Olgăi, venea ca un răspuns la teama ei de-a nu fi prea *trecută*. Nu-mi pare rău că v-am întâlnit atunci. Întâlnirea cu Val a lăsat urme adânci. Aşa scurtă cât a fost… Merita să trăiască. Ce spun merita: era necesar. Există oameni care te fac să fii mândru că i-ai cunoscut, alături de ei te simți şi tu mai bun, mai dăruit şi chiar

eşti, pentru că astfel de indivizi sunt ca magnetul, care ştiu să răscolească toată pilitura de fier din jurul tău, să-ţi înlăture praful şi rugina de pe sentimente şi senzaţii, îţi ascut auzul, văzul, nervii… Simţi atunci că omul e vecin cu Dumnezeu, că Dumnezeu e un prototip al lui, e insul de lângă tine, dacă nu chiar tu însuţi, aruncat în ideal… Sigur, el nu putea fi fericit… aşa cu una cu două, continuă Tudor… oarecum înciudat că nu reuşea să prindă esenţa proteică a existenţei prietenului său. Cuvintele erau palide. Dar el nici nu căuta asta… existenţa lui ar fi însemnat fericirea altora… Lăsă capul în jos şi tăcu o clipă. Cred că pe tine te-a confundat cu arta lui. A vrut să te realizeze, dacă se poate spune aşa, dar ca pe o bucată de marmoră, nu ca pe un om. Există inşi care sunt fericiţi acolo unde îi pui.

— Eh, dacă ar fi avut şi Val tăria… oftă Olga.

— Era un om foarte tare, zise Tudor. Dispariţia lui se poate numi accident de tangaj. A fost aruncat peste bord, din greşeală. Dacă ar fi scăpat din furtuna aceea… Cred, sunt ferm convins, continuă el ceva mai domol, că generaţia noastră, care n-a prins decât un sfârc din suflul acela, suficient totuşi să ne facă mai înţelepţi şi chiar să ne dea îndreptăţirea de-a zice că ne-am călit, va fi cea care va reînnoda firul cu tradiţia… va reaşeza lucrurile şi le va duce mai departe… Unii au şi început să se afirme… Val ar fi fost unul dintre aceştia, dintre cei mai buni. El ar fi putut înălţa acum statuia Speranţei, aşa cum am văzut-o noi odată, împreună… Şi pentru că tot veni vorba, să-ţi mai spun ceva. Aici suntem, oarecum, tot în baie şi lucrurile îşi pierd o parte din greutate, aşa că se pot rosti fără să doară. De ce-ai fugit? De ce fugi – în general – de ce eşti aşa de alunecoasă? Alunecarea ta l-a costat pe Val… cât l-a costat… De asemenea, nici Şandru n-a fost prea fericit. Tocmai faptul că îi scăpai din mână l-a împins la acele acte de… numeşte-le cum vrei… Şi zâmbind unei amintiri, care în orice caz nu era de natură să-l facă să zâmbească: când eram cu Şandru, l-am întrebat ce vârstă ai. „Vârsta revoluţiei noastre”, am observat cu glas tare, tocmai pentru că se apropia cineva şi trebuia să-l fac s-audă despre ce vorbim să nu creadă, ferească Dumnezeu, altceva.

— Ştiu, mi-a spus-o, ca pe o butadă a ta, zise Olga.

— Ţi-a spus şi ce-a urmat? Adică, ce i-am mai adăugat apoi…

— Da… că dacă mă lasă el… tu… Olga se roşi până în vârful urechilor..

Se priviră o clipă în ochi, şi Tudor lăsă fruntea în jos. În holul băii era totuşi prea cald, şi prea mult abur. Îi făcu semn spre cel care citea ziarul alături de ei, pe canapea. „A auzit tot.” Tudor devenise superstiţios oarecum, nu-i plăcea să vorbească despre ce urma să întreprindă, chiar dacă ar fi fost vorba să pună o scrisoare la poştă. Dacă spunea cuiva de ea, că va pune o scrisoare la poştă, se întâmpla ceva cu scrisoarea aceea, ori o pierdea pe drum, ori se răzgândea şi-o rupea, ori dacă o trimitea, nu mai ajungea la destinaţie.

Olga se grăbi să plece. Simţea că i se face rău, că are nevoie de aer. Se făcu nevăzută, aşa cum apăruse, ca
nălucă pe cer, una din acele năluci care sfinţesc locul lor de pe cer. Era de lut şi trecuse prin focul care purifică.

Tudor mai rămase… îi era teamă să nu răcească, voia să mai stea vreun sfert de oră, să nu iasă afară cu porii deschişi. Îşi dădu seama că, în repezeala aceea, uitaseră să-şi spună adresele. Omul care încremenise pe fotoliu, aproape zâmbind, citind cine ştie ce ştire, îl urmări multă vreme, cu atitudinea sa degajată – de ins care simulează că face un lucru, în fond ocupându-se cu altceva, care se face că citeşte, în fond trăgând cu urechea; care se face că trăieşte, în fond murind. Nu putu uita mai ales zâmbetul acela, el părea fericit, totuşi un zâmbet complice. Auzise probabil discuţia lor, refăcuse mintal – dacă avea imaginaţie – două experienţe ale unor tineri pe care viaţa i-a aruncat cu capul de toţi pereţii; care se întâlnesc din întâmplare la baia comunală şi îşi deschid sufletele… Între noi va exista întotdeauna un mort, se gândi Tudor. Văzuse murind în jurul lui oameni, în diferite poziţii şi în diferite împrejurări. Odată începu să-i inventarieze, într-o noapte de insomnie, aşa cum fac unii liste cu iubitele lor. Şi-i amintea pe rând, câţiva îi erau oarecum prieteni. Făcu un fel de studiu asupra celor duşi sub ochii lui,

încercând să-şi amintească totul cu precizia unui aparat de filmat – cum făcuseră, cum se prăbuşiseră lăsând viaţa să se scurgă din ei; ce ziseseră înainte. (Unul îl rugase să-i plătească o datorie de 25 de lei unui anume Datcu, urmând ca după aceea;, să se achite el într-un fel – ca şi când pe lumea cealaltă urmau să fie tot împreună şi ar fi găsit o posibilitate să-i înapoieze cei 25 de lei. „Care Datcu?" întrebase Tudor. Omul nu mai răspunsese.) În toate aceste împrejurări Tudor se simţea solidar cu moartea, o înţelegea, nu-i mai era aşa frică de ea, ca *înainte,* când tocmai din cauza acestei frici voise să scape cât mai repede de viaţă; să-şi pună capăt zilelor; să rezolve cât mai „urgent şi problema asta"; ca şi când ar fi fost vorba de o datorie neplăcută, ca şi când ar fi fost vorba de cei 25 de lei pe care-i datora şi el unui anumit Datcu şi voia să se vadă scăpat de chin. Cu unii stătuse de vorbă, şi-i ascultase cu luare aminte, încercând „să le dea sfaturi", ce caraghios! Jalea cea mai mare a lor era că nu mureau acasă. Numai la gândul acesta parcă îi podidea plânsul – un plâns interior – foarte puţini vărsau câte o lacrimă. Ca şi când, dacă ar fi murit „între ai lor", moartea n-ar fi fost tot aia. Tudor le spunea că, dimpotrivă, ar trebui să fie împăcaţi, tocmai din această cauză: ai lor n-au posibilitatea să-i vadă agonizând, durerea rămâne oarecum „secretă", necunoscută lor, nu le-o mai transmitea. Or fi avut şi ei altele pe cap şi e bine că nu trebuie să mai ia act şi de moartea lor. (Mintea şi el cum putea. Muribunzii acceptau jocul.) Şi la urmă – continua Tudor – ce vorbă e aia că nu eşti acasă?

Acum putea judeca moartea „la rece", oarecum, ca pe un fenomen al naturii, care ţine mai mult de chimie şi fizică decât de existenţa noastră. În această lumină – destul de limpede şi uneori strălucitoare – viaţa îi apărea cu atât mai interesantă. O trăia „în cunoştinţă de cauză". Avusese rarul „privilegiu" să se nască. Nimerise în plus într-o epocă „frământată", într-o furtună pe mare; se scufundase o lume ca „Titanicul", fără să zică nimeni nici pâs! şi el avusese *norocul* să asiste la acest fenomen şi să-l contemple. Şi să scape. Nu era inclus el însuşi în povestea cu „Titanicul", n-o putea înţelege prea bine, deocamdată. El era de fapt din generaţia următoare care din catastrofa Titanicului auzea mai mult valsul ei…

Devenise mai puţin sociabil. Nici nu prea avea timp, voia într-un fel să recupereze anii pierduţi, punându-se la punct. Nu ştia pentru ce trebuia să se pună la punct.
Poate pentru o altă plecare? Nu, asta nu mai era posibil.
Simţea el că nu e posibil. Ceva se schimbase, bineînţeles.
Venise vara, acum începuse toamna. Întreruperea de atunci – la sfârşitul unei primăveri parcă (parcă!) – se suda acum cu anotimpul următor. Asistă la fenomenul curgerii trotuarelor în Bucureşti pe vremea caniculei. Pe cap i se punea ca un turban de ceaţă, care îl moleşea. Capitala întreagă parcă respira camfor; asfaltul topit
mirosea a camfor. El se simţea bine. Minunat. În cămăruţa lui era o căldură de mansardă. „După răcoare, proba caniculei", îşi zicea el. „O voi trece şi pe asta. Ne vom strecura." Se strecura prin viaţă, ferindu-se parcă să nu calce în vreun lac de sudoare al cuiva; ori să nu alunece cu strada, care curgea de zăpuşeală. Chioşcurile de la colţurile străzilor nu mai pridideau cu vinderea răcoritoarelor. Reapăruse braga, pe care n-o mai băuse din copilărie.
Braga e bună că ţine şi de sete şi de foame, spusese
Caragiale, parcă. Însă într-o formulare mai spirituală,
Tudor nu şi-o aminti exact din cauza zăpuşelii.

Când începură să cadă frunzele, îşi reveni. Distrugerea îi făcea bine. Îl scăpa de livresc, ar fi zis. Foile care cad scapă copacii de livresc. Goi, devin ei înşişi. Tudor râse. Ce gânduri îi mai treceau prin cap! Se plimba prin parc, privind cu atenţie cozile frunzelor căzute. Frunzele erau totuşi destul de verzi. Cozile sufereau probabil de vreo boală, care se agrava în atingere cu vântul. Un parc frumos e parcul Bibescu – aşa se numea pe vremea liceului său – din Craiova, cu copaci seculari, grădină zoologică, nişte urşi, un cimitir paşnic prin apropiere; şi mai presus de orice, da, mai presus de orice, podul acela frumos peste lac. Avea chef să-l mai vadă. Acolo avusese el ca elev şi-o idilă dintre cele mai nevinovate, într-o

vacanță care se terminase într-un mod barbar – idila. Se aplecă şi rupse o crenguță cu măceşe dintr-un tufiş. Măceşele erau coapte, ca nişte mărgele roşii, lunguiețe. În copilărie, pe câmp le mânca, nu ştiu ce conțineau. Dar toți copiii mâncau măceşe, păducele şi porumbe. Asta, toamna, când erau cu vitele pe câmp. Iar atunci, fata aceea cu care tot corespondase mult, mai degrabă de dragul de-a avea şi el o iubită şi de-a face literatură de dragoste în scrisori, că n-o văzuse decât o dată, se întâlnise cu el acolo în parc… şi fuseseră cât se poate de elevați în discuție şi de romantici. Lui îi tot venea în gând s-o sărute şi tot amâna, până când apăruse unul, tăind nodul gordian în modul cel mai simplu: o chemase pe… cum se numea? De-o parte şi când se întorsese, pe obrajii roşii se puteau vedea urmele mâinii grele a ăluia. Deci ea era şi prietena lui, de facto… de jure, era a lui Tudor, care făcea liceul în alt oraş şi se iubeau prin corespondență. Tipul plecase furios, un oltean arțăgos, de la normală, cum aflase după aceea, chiar din gura ei, care se jură, plângând, că acela n-avea niciun drept, dar absolut niciun drept să procedeze astfel, iar el se simțea oarecum fericit că scăpase şi de problema primului sărut care ar fi părut atunci foarte deplasat… şi, în general, de mult voia s-o rupă cu această prietenie „academică" între doi elevi de liceu. Totuşi, întorcându-se în orăşelul unde făcea liceul, îi compusese…îşi aduse aminte cum o chema… o scrisoare de adio plină de generozitate. Îi reamintea micul incident din frumosul parc, discuțiile lor elevate despre amor şi viață şi moarte şi pleosc! palma derbedeului pe care ea i-l preferase, deci, în lipsa lui. Din cauza asta nici nu intervenise; putea să angajeze cu el o bătaie în lege, el fiind destul de slab la prima vedere, însă tare în fond: făcea box, scrimă, călărie etc. Însă el o iertase atunci (şi-l iertase şi pe idiot) şi-i reda libertatea. Scrisoarea era de o mare generozitate. Cum îi fusese trimisă, nu direct la normală, unde nu avea voie să primească scrisori de la băieți, ci pe adresa unei prietene de-a ei, care stătea la gazdă pe strada Madona Dudu şi care, bineînțeles, înainte de-a înmâna-o adresantei, o citise la toată clasa, îi pricinuise fetei o mulțime de necazuri. Toate o condamnau că-l „înşelase" pe Tudor, un băiat atât de deosebit. Din parcul „Bibescu", Tudor sări cu gândul la Titu, unde scena se repetase, cu alte personaje, şi, ca să zicem aşa, într-o altă regie – măcar că aproape identic – chiar în preziua aceea. Era prin urmare blestemat să sufere această înfățişare a condiției de iubită pălmuită de amantul cu care te înşală. Mult o să mai fie el înşelat în viață? şi ele pălmuite? Atunci o sărutase pe Diana, şi urmase restul. Adică viața îşi ceruse drepturile ei. Iubirea nu moare, orice s-ar zice… Oftă, luat de amintiri. Se întoarse în boschetul cu măceşe şi puse la loc creanga ruptă, ca şi când aceasta s-ar mai fi putut lipi. Acum seamănă cu un altoi de măceş sălbatic, tot pe un măceş sălbatic. Se reuşiseră performanțe mai mari. Cât era de rămas în urmă cu acest capitol! Dumnezeule, cât era de rămas în urmă! O
pală de vânt îi umplu umerii de frunze moarte, verzi, totuşi moarte, din cauza unei boli secrete la codiță. Ce s-ar fi întâmplat dacă viața lui şi-ar fi urmat cursul normal *atunci?* Era doar pe marginea căsătoriei, pe marginea verighetelor. Trebuia să le comande a doua zi. Diana îl şi recomandase, în dreapta şi-n stânga, logodnicul ei. Tudor simți că se înăbuşă numai la gândul fericirii ce ar fi urmat.
El nu putea suporta un grad prea ridicat de fericire. Pe Diana o iubea… adică o iubeşte… şi cum să se căsătorească *tocmai* cu ea? Unde s-a mai pomenit asta?… Unde s-a mai pomenit asta în viața lui, să facă chiar ce-i place? Ba, dacă ar fi s-o luăm logic, metodic, toată viața făcuse taman pe dos: exact ce nu-i place. Mâncase ce-i producea greață şi-i întorcea stomacul pe dos (se temea că după un exercițiu prea îndelungat – stomacul lui a rămas chiar aşa – întors), se plimbase pe unde n-avusese chef, discutase cu oameni care-l urau şi-i vânau cuvintele, le aşteptau ca pe nişte alice pe care vânătorii economi le scot din căprioarele ucise, pentru a le folosi din nou. Cuvintele lui erau folosite din nou împotriva sa. Un singur lucru făcuse el după pofta inimii – gândise – şi tocmai de-aici i s-au tras toate. În primul rând, o pierduse pe Diana. De la întoarcerea sa, o tot căutase, gândul îi fusese numai la ea; era oarecum în situația îngrozitoare în care fusese Val, în perioada aceea, să caute o femeie. N-avea chef să repete totul, acum, pe spirala lui Val. Fiecare cu originalitatea lui. Însă viața – în linii mari – e atât de drastică încât reduce totul la nişte scheme, pe care oricum le-ai întoarce sunt cam tot acelea. De aceea, scriitorii „realişti" riscă să fie nişte mari pisălogi. Balzac e un pisălog pe tema comediei umane; Zola, un pisălog pe ideea

stricării, subțierii sângelui, iar Sadoveanu tot pritocește nişte peisaje cu văi frumoase din suflet şi din natură. El, Tudor, era un Val, aşadar, care a sărit peste groapă… şi continuă s-o caute pe Olga. Olga, care şi-a coafat părul cel boticellian şi umbla goală la baia publică, rugând vreo babă cu sânii până la genunchi să-i toarne apă cu căldarea pe spinare şi s-o frece cu buretele. Olga, femeia fatală, care se spală la Baia comunală. Diana… se căsătorise cu profesorul de educație fizică şi gimnastică. Adică la experiența ei cu Costică Făt-Frumos se adăugase şi educația fizică şi sportul. Deci, individul se alesese cu o soție frumoasă, cultă, superioară lui din toate punctele de vedere, şi în plus ascultătoare, care-i ştie de frică. Şi tipul era dotat cu anumite calități. Se înscrisese într-un club, nu ştiu care, şi ca handbalist, ori voleibalist, pleca mereu în străinătate. Diana îl însoțea şi din cauza acestor turnee, Tudor nu izbutise în lunile scurse de la întoarcere să dea de ea. Aflase că se stabilise în Bucureşti, aflase asta de la medicul echipei, un doctor foarte cult, măcar că era tânăr, căsătorit cu o femeie drăguță. Era la Sinaia, echipa de volei ori de handbal se afla în cantonament şi cineva i-l prezentase pe medicul respectiv. Tudor se afla la Sinaia într-un fel de internare la un sanatoriu. Un fel de internare, pentru că era mai tot timpul liber; trebuia doar să facă nişte băi de plante, care se recomandau contra nervilor. După zece băi de plante – stătea câte un sfert de oră într-o cadă plină cu un ceai obținut din fierberea celor mai diverse plante – simțea că-i vine să se urce pe pereți. Astenia lui abia se declanşase. Întrerupse tratamentul, niciodată nu fusese capabil să ducă un tratament până la capăt, şi încercă să se distreze. La un bar îl întâlni pe doctorul respectiv şi tot discutând îi spuse „echipa”. Lui Tudor îi rămăsese în minte numele vlăjganului şi tresări.

— Cu cine e căsătorit? întrebă el, cu inima cât un purice. Cu una… aşa şi-aşa? I-o descrise pe Diana aşa cum poate un bărbat să descrie o femeie, adică într-un mod foarte superficial.

Doctorul însă spuse imediat că într-adevăr „ținea” o profesoară, o figură distinsă în orice caz. Sportivul o aducea uneori cu el la antrenament, însă se purta cam brutal.

Diana deci asista la antrenamentele de handbal, ori voleibal! Astenia lui Tudor se înrăutăți şi începu să se urce pe pereți de-a adevăratelea, ca să nu înnebunească (şi nici să nu anchilozeze). Deprinse repede regulile cățăratului pe stânci, curajul său cam exagerat îl făcu un tovarăş apreciat în echipele de amatori şi aşa, în perioadele de vacanță de la sfârşitul săptămânii (avea mereu trei zile libere, de la corectură), luă munții la rând. Urcă şi cu coarda pe pereți înalți de câteva sute de metri, rămase o dată suspendat şi aşa, balansându-se deasupra prăpastiei, simți că i se duce astenia. Vindecarea prin balansarea deasupra prăpastiei o recomanda şi altora care se plângeau de astenie, dar crezură că e o glumă.

Ieşind din parc pe la ora prânzului, îl întâlni pe Adrian:

Văzuse atelierul unui pictor şi era foarte entuziasmat.

„Pictura românească nu-i cunoscută în lume la valoarea ei” i se plânse el.

— Şi ce propui? zise Tudor.

— Să se strângă opere reprezentative ale pictorilor contemporani şi să se trimită muzeelor din toate țările.

Pictorii români n-au intrat în muzeele mari din lume.

Avem pretenția să vină muzeele la noi, să achiziționeze.

Însă acestea – pe lângă faptul că se mişcă greu – n-au auzit şi nu le interesează. N-au auzit şi nu le interesează tocmai pentru că n-am intrat în muzee. E un cerc vicios.

— De cercuri vicioase îmi e inima acră, făcu Tudor.

Plimbându-mă puțin prin parc, am aruncat cu pietricele în lac – să fac cercuri – şi, poate n-o să mă crezi, dar toate mi-au ieşit vicioase.

— Ha-ha!

Intrară să bea o bere la o cârciumă de lângă şosea:

Pentru că începuse sezonul rece, berea se găsea la discreție. Astă vară, îşi aminti Adrian, aşteptaseră amândoi două ceasuri ca să-i servească ospătarul care venind, în sfârşit, le spusese că berea se terminase şi… acum se schimba butoiul… dacă voiau să mai aştepte…

— Se apropie iarna, zise Adrian. Ştii că ai paltonul ăla la mine. Marga l-a cusut… cum s-a priceput, acolo în spate… dar parcă tot se mai cunoaşte.

— Chiar dacă se cunoaşte… pe mine nu mă cunoaşte nimeni, zise Tudor. Îl voi purta cu mare plăcere. Dacă nu-l cosea, era chiar mai bine, mă mai aeriseam la coastă.

Oricâte defecte ar avea crivățul nostru, are şi o calitate – aeriseşte. Când îl simți că bate, apoi ştii că te şi aeriseşti. Or eu chiar simțeam nevoia unei ferestre în plus. Frumos, oricum, din partea Margăi, mulțam. O să trec într-o zi să-l iau.

— Mai ai şi un pachet cu hârtii, nişte cărți, nişte însemnări; apucasem să le duc eu sus, înainte.

— Nu prea simt nevoia să citesc scrisori vechi. Poate aşa, pentru timbre. Anii mi-au descoperit o nouă pasiune; filatelia. Stai şi te uiți la un timbru vechi, ca la un tablou.

Fiind obligat să mă concentrez pe spații mici, era şi normal să ajung la un moment dat filatelist. Dacă o să am vreodată bani mulți, o să-mi cumpăr un catalog al tuturor timbrelor din lume. Cred că există. Renunț să mă mai duc la muzee, îmi cumpăr o lupă şi mă tot uit… Mă tot uit… de mine..

Nu e adevărat că pe Tudor nu-l cunoştea acum nimeni.

Reapariția lui făcu oarecum senzație. Câteva poezii îi fură republicate, tot datorită lui Adrian. De fapt, nu prea interesase pe nimeni cine era Mauriciu… cutare, mai puțini făceau legătura între corectorul tăcut şi conştiincios, uneori ironic şi acid, dar mai degrabă sfios, şi cel care… aşa şi pe dincolo.

Lui Tudor însuşi nu-i plăcea să-i amintească nimeni nici de una, nici de alta. Nu avea ce să-şi reproşeze – ca atitudine, în ceea ce scrisese – doar din punct de vedere stilistic! Se grăbise să publice nişte simple însăilări…

În anii din urmă lucrase doar atâta pe text şi observase cât de imperfecte erau acele prime forme, aruncări pe hârtie; poate că ultima variantă, cea la care ajunsese după lungi întrebări şi sfâşieri, ar fi meritat să vadă lumina tiparului.

Dar această ultimă variantă nu i se dădu. Se eliberase fără ultima variantă, asta îl făcea superstițios, ca şi cum ar fi fost vorba de eliberare provizorie… îl întrebă pe Adrian dacă-l mai văzuse pe Mițache.

— Ce, nu ştiai? zise acesta.

— Ce să ştiu?

— S-a… scăldat…

— Ori există prea multă apă, ori… vru Tudor să spună ceva. Se enervă şi nu mai continuă. Adrian îi spuse că Mițache, care nu-şi mai revenise deloc de-atunci…

Circulase o vreme prin Bucureşti, cu barba mare şi fără dinți, pentru ca apoi să afle că se înecase într-un râu de undeva din câmpie.

— Asta ne paşte pe toți, zise Tudor.

— Cum aşa?

— Potopul de-o şchioapă. Dezvoltă ideea unui potop mic, mic, micuț, că nu-ți ajunge la glezne, dar care reuşeşte să înece absolut totul. În virtutea… potopului. A ideii de potop. Poate că şi atunci, la început, potopul nu fusese mai adânc de-o şchioapă, dar reuşise să distrugă totul, întrucât lumea aştepta potopul care fusese proorocit şi răsproorocit, adică i se făcuse atâta vâlvă încât o bură oarecare acoperise toate culmile şi singură corabia lui Tata Noe reuşise să se salveze. Sufletul îi era un pahar cu apă curată pe masa unui vapor în furtună. „Dacă se va vărsa şi paharul acesta, dacă va trece de la mine şi paharul acesta – se gândea Tudor – atunci iarăşi se vor ridica apele, cotele apelor… Iarăşi potopul de-o şchioapă…” (nu ştiu de ce-l obseda această idee).

Se despărți de Adrian, care-l invită la masă, aşa ca să-i facă o surpriză Margăi. Marga se bucura când îl vedea, avea un fel de milă pentru el, că tare e nedescurcăreț, ca şi Adrian, şi din când în când îl invita la masă, stăruind mult să vină. Acesta se simțea la Adrian ca la el acasă, câteodată o mai întâlnea acolo şi pe Finica şi atmosfera era cu atât mai luminoasă. În plus, Marga era o mare specialistă în mâncăruri naționale şi-i plăcea să fie lăudată pentru talentele-i culinare. Acum – îi spuse Adrian – ce

crezi c-a făcut? Pâine, domnule! Face pâine în casă, şi-a adus de la țară căpistere (ştii ce e aia? Pentru frământat) şi face o pâine că… n-o mai recunoşti! Adrian râse, găsind ambiguitatea exprimării foarte nimerită. Ori Marga arăta ca o bucătăreasă, ori pâinea era prea bună, mult mai bună decât cea din comerț. Cum însă îi lua prea mult timp – frământatul, dospitul şi coptul – şi nici copiii n-o lăsau în pace, iar ea mai avea şi de învățat verbele germane, îi interzisese de luna viitoare să mai facă pâine în casă. A prins-o odată cu ea nesărată, uitase s-o săreze, şi i-a interzis plăcerea. Acum însă aveau o pâine o minune, Tudor ar fi putut s-o guste.

Refuză politicos, uitându-se la ceas şi amintindu-şi că are treabă imediat. O întâlnise într-o zi pe doamna Chetroiu – care se mutase pe undeva prin piața
Amzei – şi aceasta îl întrebase dacă n-ar fi amator să cumpere o maşină de scris. Cunoştea dânsa o persoană care avea o maşină de ocazie. N-o dădea scump şi era dispus s-o vândă în rate. Tudor, luat pe neaşteptate şi neîndrăznind să refuze o femeie, spuse că de! ştie şi el?
Îi dădu adresa şi a doua zi dimineața domnul Mitrică, un pensionar veritabil, adică venerabil, se prezentase c-un
Hermes Baby elvețian – de vreo 25 de ani, dar bine păstrată – spunea el. Lui Tudor îi plăcu, era o maşină simpatică, avea literă frumoasă şi, ce-l atrăgea mai mult, era portabilă. Făcură actele de vânzare-cumpărare, pierzând câteva zile cu legalizarea lor la notariat şi se văzu posesorul unui instrument de scris. Nu ştia că e regula ca proprietarii unor astfel de „tiparnițe" sunt obligați o dată la trei luni să se prezinte cu ele la verificat.

La serviciul acela era coadă mare şi mergea destul de greu. Când îți venea rândul, te aşezai cu maşina ta la o masă şi ți se dădea să copiezi câteva fraze (erau două fraze despre cultivarea cartofului) şi apoi să bați toate literele mici una după alta şi de asemeni, dedesubt, toate literele mari. Pe Tudor îl enerva coada, şi faptul că nu ştia deloc să bată la maşină şi nu vedea cum va reuşi să treacă examenul cu recoltarea cartofilor. Tot aşteptând, luă seama diverselor tipuri, era o adevărată consignație de maşini de scris. Mulți aveau maşini nemțeşti, dinainte de război; existau şi *Hilton* englezeşti mari şi butucănoase, şi *Consul* şi *Olivetti* italieneşti, şi *Erika, Mercedes*, *Reminghton, Olympia, Optima* etc.

În sala de aşteptare, unde era un aer greu din cauza multelor persoane (cineva tot deschidea fereastra, iar o doamnă mai în vârstă o închidea după un minut spunând că o „trage"), intră… Olga. Atrase în primul rând atenția celorlalți, care întoarseră capul (Olga încă mai era o apariție!). Când o observă şi Tudor, parcă se deschise cerul şi-i veni să pupe toată mulțimea. Îi făcu semn că-i ținuse locul. Nimeni nu îndrăzni să protesteze că se bagă în față.
Tudor o aşeză înaintea lui, luând-o uşor de mijloc pentru a ajuta-o să intre în rând. Olga avea o maşină mare şi grea, cu un capac destul de grosolan, improvizat de cineva probabil. Îi spuse însă că era foarte bună.

— Dar tu… de ce ți-ai luat-o? întrebă ea, aruncându-şi un ochi peste maşina lui Tudor.

— Ca să-ți spun drept, nici eu nu ştiu… Mi-a oferit-o cineva şi m-am gândit că…

Le veni rândul. Olga, care termină repede, dând dovadă de mare dexteritate, se oferi să-i scrie şi lui Tudor, pe care-l trecuse năduşeala, ca la un examen adevărat, frazele cu cartofii. Cel care supraveghea operația nu-i dădu voie şi Tudor învață să scrie chiar sub ochii acestuia. Bineînțeles, făcu o mulțime de greşeli. În sfârşit, termină şi îşi vârî maşina de scris în capac. Îi plăcea cum țăcăne când se închide, atâta învățase el de când o cumpărase. Olga îl aştepta dincolo de uşă.

— Îmi era teamă să nu dispari, zise el, ca data trecută!
Apoi râzând: ştii că şi *atunci* tot după tine plecasem? Plecasem la Titu, la prietena mea, care aflase că ai fi la
Cluj… şi eu te căutam pentru Val. Nu ți se pare că viața asta are un haz nebun?

— Multe nebunii ne-au scăpat necunoscute, spuse
Olga. Era o glumă, dar suna destul de „tare" –, mai ales pe coridorul acela, care dădea ecouri grave.

„Viața ca o tentativă de omor” – spuse Tudor, dar asta nu avea legătură directă cu discuția lor; era un fel de concluzie la meditația lui de până atunci asupra întâmplărilor petrecute cu ei toți de când o cunoscuse pe Olga.

Pe cât de sumbru intrase Tudor în sobra clădire, pe atât de vesel şi radios arăta la ieşire. În amândouă mâinile avea câte o maşină de scris, caractere bineînțeles diferite, iar în față: muza. Nu-i rămânea decât să se inspire; nu-i rămânea decât să învețe să scrie, să bată la maşină (mecanismul oarecum îl cunoştea), nu avea nevoie decât de puțină voință, de puțină disciplină.

Era spre asfințit… în oraş se aprindeau luminile.

— Ai cafea acasă? îl întrebă ea, întorcându-se spre tânăr şi surprinzând pe fața lui un zâmbet fericit.

Ca şi când l-ar fi întrebat de ce zâmbeşte, Tudor îi povesti ceva destul de încâlcit despre un contrabasist tânăr dintr-o orchestră de la Braşov. Acesta i se plânsese odată, de mult, că nu se poate dezvolta profesional din cauză…

Ghici din ce cauză?

Olga nu ghici, ceru să-i dea şi ei o maşină, pe cea mică; prea e încărcat şi apăsat de litere.

— Toate literele sunt în regulă! zise Tudor. Contrabasistul cel tânăr, era un băiețandru de 17-18 ani, nu putea mişca arcuşul decât jumătate din cât ar fi trebuit.

Nu că n-ar fi fost spațiu pentru toată orchestra… Dar vecinul lui era un contrabasist în vârstă şi mereu se băga în el şi-i mânca în fiecare zi câte un centimetru din spațiul necesar ducerii arcuşului până la capăt. Din cauza aceasta, dirijorul, care nu ştia ce se întâmpla, începuse să-i tot facă morală contrabasistului tânăr că nu cântă bine. Risca să fie dat afară din cauză că bătrânul – în ciuda liniei pe care el o trăsese cu creta pe duşumea, care ar fi trebuit să reprezinte granița dintre cele două contrabase, amândouă având în fond drepturi egale – încălca linia în mod grosolan şi tinerelul mai mult plângea decât cânta în timpul concertelor. Ei, ce zici?

Trecură prin fața Ateneului, deci se putea ca Tudor să-şi fi adus aminte de aceasta văzând de departe ciuperca

Ateneului.

— Aş bea o cafea, zise Olga… după cartofii de adineauri…

Îl privi lung şi-l văzu din nou zâmbind.

*

De fapt, parcă în tot acest timp el şi-a „ferecat”, şi-a oțelit, a călit acest surâs.

Descoperise că nu trebuia să doarmă decât o oră două pe noapte şi avea la-ndemână un rezervor nesfârşit de timp pe care până atunci îl irosise în van. Organismul pe care şi-l studiase bine se mulțumea doar cu o mică relaxare. Somnul lung însemna moarte. Se culca pe la miezul nopții şi cum punea capul pe pernă respira adânc de câteva ori, din „foale”, şi adormea imediat. La el burta era cea care se cerea odihnită, oboseala prea mare îi umplea stomacul cu aer – înghițea aer – şi respirând adânc se dezumfla. Această respirație însemna şi prima etapă a somnului său, o oră, să zicem. Apoi se trezea. Dormea cu o batistă pe frunte – fie iarnă, fie vară – ca să nu răcească. Lângă capul lui la-ndemână se afla o sticluță cu apă şi, când se trezea, întrucât toată oboseala i se adunase în ochi, îşi turna două picături pe o pleoapă, două pe cealaltă. Nu ştiu ce reacții se produceau, că în câteva secunde ochii nu-l mai dureau, i se limpezea şi capul, ca şi când pe creier ar fi avut o pleoapă mare, în legătură cu cele ale ochilor, care se ridica acum odihnită. „Văd cu trei ochi.” Îşi amintea apa vie din poveste. Oare de la ce bază pornise creatorul anonim? Cine ştie ce funcțiuni ale apei, uitate de moderni, le erau cunoscute celor din vechime. Cele câteva picături aveau realmente efectul apei vii – şi după câteva momente el bea restul. Recursese la stratagema cu sticluța spre a da impresia că e vorba de un medicament şi că e obligat să-l ia, altfel Adrian, care-l vizita din când în când, ar fi râs de el. Acesta totuşi îi aruncase sticluța („Ai dat în mania doctoriilor la vârsta asta! Ruşine!”) şi o înlocuise c-un simplu pahar de apă, pe care ca să nu intre praful punea o vedere din Berlin (Vest) – Vechiul stadion olimpic. Vederea îi fu apoi „confiscată” de un coleg

de corectură. Tudor înlocui paharul cu apă c-un ulcior mic, frumos, cu smalț, luat din piața Obor, care-i amintea de ulcioarele de Oboga. Turna o picătură două pe deget şi se ungea pe pleoape. Asta era tot. Învia la o extraordinară existență prin procedeul cel mai la îndemână: ungerea pleoapelor cu apă de izvor, de robinet, mă rog. Dar ce existență! Îşi punea perna lângă tăblia patului, verticală, şi-şi rezema spatele de ea. Muşchii stomacului se relaxau. Peste o jumătate de oră, era complet odihnit. Descoperise că în procesul somnului capul trebuie să fie liber, adică să nu-l apese pe pernă. Să stea aproape vertical, ca la cardiaci. El n-avea nimic la inimă, nu mai avea, se controlase. Rămânea aşa ghemuit – de altfel, toată filosofia consta în această poziție „ghemuit", care era cea mai relaxantă şi îl elibera de obligația de a pierde dormind atâta timp în fiecare noapte. Recupera
5-6 ore din fiecare noapte. Stătea aşa, ghemuit, şi se gândea. Gândurile de noapte sunt altfel decât cele de zi.

Ziua eşti aproape năuc. Îşi amintea anumite acțiuni ale sale de peste zi şi aproape nu le putea explica. Parcă ar fi fost doi: unul de zi şi altul de noapte, ar fi lucrat în două schimburi, cum ar veni, şi cel de ziuă făcea o mulțime de greşeli pe care celălalt le judeca la rece, căuta să înțeleagă de ce şi cum. E o nenorocire că lumea doarme noaptea, acesta e de fapt timpul cel mai propice activității creierului – venim din întuneric, avem mai multă experiență de noapte decât de zi; mintea noastră e mai deprinsă să lucreze noaptea decât ziua.

Abia acum îşi dădea seama ce extraordinar e să gândeşti şi cu câtă uşurință descoperea – numai făcând efortul de a se concentra asupra lor – lucruri cărora altfel nu le-ar fi putut da de fir în vecii vecilor. Era uimitor de perspicace, simțea forțe imense în el. Ar fi putut să dea lecții de zbor. Totodată, îşi dădea seama că n-ar fi reuşit să zboare decât el, şi-ar fi părut caraghios în fața elevilor, care nu l-ar fi crezut că el zboară de-adevăratelea, fără aripi şi fără niciun aparat, numai aşa că voieşte şi are puterea asta să zboare. L-ar fi bătut cu pietre, l-ar fi hulit. Merita însă să le dea nişte lecții, dar mai târziu. „Dă-i societății aripi – îi spusese o dată Val – şi le va arde pe rug. E învățată să meargă de-a buşilea, să meargă în picioroange. N-are nevoie de aripile tale." Aşa să fi fost? Val se înşelase. Tudor se maturizase mult, dar nu la față. Înfățişarea îi era mereu aceeaşi, nici nu-i dădeai vârsta. Cu cât trecea timpul, parcă întinerea; timpul oricum nu-l atingea şi-ntr-o noapte, cum stătea aşa ghemuit, ca şi când ar fi fost un ghem al lui Dumnezeu şi singur şi-ar fi ținut în mână firul pe care-l prinsese, în sfârşit – foarte puțini reuşesc asta – ochii scăpându-i în oglindă, îşi văzu obrazul, acelaşi, şi înțelese că el nu îmbătrâneşte. Va rămâne tânăr, mereu tânăr, ca acum şi în deplină forță, adică în posesia unei forțe extraordinare pe care el o primise ca pe ceva normal. Va rămâne tânăr, atât cât va dori el, nici mai mult, nici mai puțin.

Luase una după alta toate problemele care-l frământaseră în ultimii ani, le judecase, le întorsese pe toate fețele şi le clasase. Îi veneau în gând amănunte care atunci îi scăpaseră, frânturi de fraze, ce puneau lucrurile în cu totul altă lumină, în lumina lor adevărată, şi aşa reuşi să le descifreze. Într-o astfel de pauză pentru limpezire – pe care şi-o permitea după somnul lui de două ceasuri şi ținea până în zori, când se scula perfect odihnit ca şi când atunci s-ar fi trezit – îşi propuse să-l găsească pe
Val. Se miră că nu-i dăduse prin cap asta mai de mult. Îşi reaminti tot ce ştiuse în legătură cu el, ce spusese atunci la restaurant, cum jucase chibrituri. Ce rochie avea Olga când juca chibrituri şi ce-i spusese Val despre ea.

Îl căută mult până spre ziuă, când îl găsi. Era într-o peşteră amestecat într-un grup de turişti străini. În peşteră, întuneric, o beznă umedă, aproape toți purtau făclii aprinse şi se strecurau cu mare greutate prin coridorul de piatră care uneori se îngusta cât un gâtlej. Urcau trepte de bârne, ținându-se cu mâna de un fel de balustradă care se legăna – alături se afla prăpastia în fundul căreia curgea un râu. Se auzea apa rostogolindu-se jos pe gresii. Tudor încercă să lumineze cu facla lui care arzând mirosea a seu, să lumineze în adânc prăpastia, dar lumina se întoarse, parcă speriată de atâta beznă, făcând să se profileze obrazul persoanei dinaintea lui, pe care o atinsese chiar cu mâna de câteva ori. Ba îl rugase o dată să-i permită să se sprijine de el.

— Val! exclamă Tudor. Mă, băiatule! Formidabil, tu aici?

— Bineînțeles, spuse acesta, tot așa, răguşit, cum vorbea el. Aici, în sânul naturii. Şi eu ca toată lumea.

Dinții care îi mai rămăseseră străluceau în pâlpâirea torței lui Tudor – a lui se stinsese – era ştirb… De ce?

Tudor îşi aminti că atunci i se plânsese că i se clatină un dinte în față. „Nu se poate, ți se pare!" şi iată că-i căzuseră mai mulți. Avusese dreptate. Se uită să vadă cum era îmbrăcat: purta haine de doc, uşoare, nepotrivite cu frigul şi umezeala locului – ar fi trebuit să-i pună el ceva pe umeri –, însă nu voia să-i sperie. Pe de altă parte, nici nu dădea semne că i-ar fi frig.

— Cât te-am mai căutat toți, reluă Tudor, am scotocit pământul. De ce nu ai dat niciun semn de viață?

— N-am avut timp, spuse el, dar „alb", ca şi când ar fi vorbit de un subiect oarecare.

— Totuşi, ce cauți aici? Amestecat printre străini? Şi de ce tocmai… aici?

— Pentru că sunt şi statui! Râsul lui semăna şi cu un suspin; puteai să-l iei şi aşa. Ia te uită câte statui!

Tudor ridicase torța, luminând pereții. Acum se aflau într-o sală mare, un fel de amfiteatru, şi prin colțuri se profilau chipuri împietrite, săpate de apă în stâncă. „Stalactite şi stalagmite", spusese el. A, înțeleg! Stalactite şi stalagmite.

— Da, da… reluă el… mai stins… aici, în sânul naturii.

Nu-i spuse însă Olgăi că-l găsise în sfârşit pe Val, că acesta era în natură şi că-l putea întâlni în peştera aceea. Ce rost ar fi avut să-i spună? El le pierduse pe amândouă într-o singură noapte – şi modelul şi copia, îşi irosise apoi tot timpul în regăsirea lor, şi acum… era prea târziu… Era rândul lui să se ascundă. Lui Val îi picaseră trei dinți din față, ca la un meci de box, când adversarul îți speculează un moment de neatenție şi te izbeşte cu toată puterea peste gură. Momentele de neatenție la Val se țineau lanț, el putea fi pocnit cu toată forța, oricând, pentru că nu se apăra, nu-şi apăra nici măcar fața, şi râdea tot timpul. Totuşi, era uimitor că se resimțise după această lovitură, el care era atât de plin de vitalitate. Dintre toți, cel tare, plin de forță. Tudor îşi aminti cum îl urmărise Şandru, în momentul spălării până la brâu la chiuveta din cameră. Cum privirea acestuia alunecase pe muşchii încordați ai omoplatului, care se mişcau ca nişte plăci de bronz, ca nişte platoşe, pe gâlmele bicepşilor, tari ca piatra.

Lui Tudor îi părea rău pentru Nefertite, pe care i-o furase acesta lui Val, şi-i purtase, se vede, ghinion. O fi mai existând statuia? Nu fusese nici măcar terminată, nici măcar turnată în gips, aşa că nu va putea figura în niciun muzeu. Ce muzeu colecționează statuete de lut în zilele noastre? Fusese prin urmare o prăbuşire totală. Şi dinții poate căzuseră singuri – adică numai din cauza durerii sufleteşti, de-asta nu-ți cad dinții, nu întotdeauna, îi veni în minte imaginea copiilor, îşi leagă c-o sfoară dinții şi-i scot, înnodând sfoara de clanța uşii. Ai lui Val parcă fuseseră legați de-o ghiulea şi aruncați în slăvi când se trăsese cu tunul.

În ultima vreme, Tudor călători. Tot aşa chircit, dăduse aproape ocol pământului. Luase țările pe rând, intra în muzee, descoperea lucruri fantastice… şi în zori, când se spăla şi mergea la slujbă… era alt om. Mult mai cult, mai umblat. Ca şi înainte, însă, nu făcea caz de cunoştințe, nici de faptul că dac-ar fi vrut ar fi mers pe acoperişuri, ori ar fi zburat pur şi simplu. Mergea tot pe jos, tocmai ca să nu atragă atenția, şi să nu *jignească*. Lucrurile astea se descoperă greu, cu prețul multor încercări, unii ajung la ele mai devreme, alții mai târziu. Sunt mulți cărora nu le-a fost dat să le afle niciodată. Şi trebuie menajați. Nu-i stătea în fire să se bată cu pumnul în piept: „Ştii tu cine sunt eu?" Alerga după tramvai ca orice om, era îmbrâncit şi lumea îi zicea: „Hei, băiete, ce te înghesui?" „E împins din spate, cucoană! îl scuza altcineva, nu vedeți că stăm toți într-un picior? E împins din spate."

Dintre toate locurile vizitate – în acele lungi şi binecunoscute nopți de nesomn – el se fixase la unul. Într-un singur oraş se simțea bine, nu se putea despărți de el – Bucureştiul! Aici nu ştia când trece timpul, primăvara era primăvară, toamna, toamna, vara, vară şi iarna, la fel, era iarnă, cu troiene de zăpadă, avalanşe căzând de pe acoperişuri şi țurțuri mari pe la streşini. Iarna se gândea la dezgheț, la dezghețul

ce va să vină, şi sufla în palme şi sărea în sus, să se-ncălzească Aici erau şi prietenii – cei cunoscuți şi necunoscuți – care nu ştiau că el îi cunoaşte pe fiecare în parte şi, dacă vrea, le povesteşte viața – cu trecut şi viitor.

O, din această experiență se alesese cu multe. Învățase să se bucure fără măcar a mişca buzele, îşi călise zâmbetul în care erau de toate – unii credeau că doar sarcasm şi ironie – de la disperarea celui care se uită-n prăpastie şi până la extazul celui care cată spre culmi. Desigur, era aici şi multă înțelegere, da, mai ales înțelegere.

— Am o cafea foarte bună, spuse el. Mi-o prăjesc eu şi-o fierb în nisip. Nisipul mi-l aleg singur, de pe plaja mării. Acolo unde Dunărea se varsă în mare. E un nisip cu hieroglife. Dacă treci pe la mine, vei avea şi-o surpriză, spuse el repede, ca şi când i-ar fi fost teamă că Olga se răzgândeşte.

Era mai mult o dezvinovățire față de sine „că duce femei acasă". Ca şi când cineva i-ar fi interzis totul, mai ales bucuriile simple şi esența vieții.

Urcând pe scara plină de cărți şi reviste, Olga îşi aminti de scara cu flori a lui Luchian. Se miră că are atâtea cărți, şi Tudor îi spuse – în şoaptă – ca un mare secret (în fond, se jena să nu-l audă gazda), că toate acestea nu fac doi bani!

Deschise cămăruța pe care o închidea cu acelaşi lacăt mic care avea în loc de cheie un cui şi, fiind întuneric, o rugă să stea un pic nemişcată, să nu se izbească de ceva.

Aprinse o lumânare de ceară albă, primită cadou de ziua lui şi pe care n-o aprinsese niciodată. Olga, văzând ce strâmt e la el, scoase o exclamație de uimire: vai, ce chilie!

— N-au loc două persoane aici! râse el…

Olga îşi scoase pantofii şi se sui direct în pat, „iată soluția", zise ea, iar Tudor se aşeză sfios pe scăunelul din fața măsuței. Căută în sertar şi scoase un mic pachețel învelit în hârtie de ziar.

— Surpriza pe care voiam să ți-o fac, spuse el.

Pachețelul era legat în loc de panglică cu un fir de păr. Părul ei de pe vremuri, pe care Val îl sădise demult într-o vază, cumva în bătaie de joc.

— Să nu-l rupi, zise Tudor, desfă-l cu grijă.

Înăuntru era un „bilețel" al ei prin care îl ruga pe Val să-i picteze o himeră, dacă e în stare.

Olga rămase pe gânduri, nu se aşteptase la o astfel de surpriză. Tudor îi spuse că această mică amintire scăpase ca prin urechile acului, rătăcită printre hârtiile lui Adrian.

Pachețelul îl făcuse chiar Val, înainte de a pleca atunci în Deltă. Pe bilețelul ei erau scrise cu creionul de Val cele două fraze – aceleaşi – în babiloniana veche şi mai nouă.

— Ca să vezi, cum totul se ține într-un fir de păr, încercă Tudor să rupă tăcerea…

Olga tăcea cocoțată acolo în vârful patului, ca un cocor de la Nil. Tudor ieşi pe săliță, aprinse aragazul, puse tava cu nisip adus de acolo de unde Dunărea se varsă în mare şi în curând ibricul turcesc începu să clocotească; mirosea frumos a caimac, a scoici sfărâmate şi nisip încins.

---- Sfârşit ----